

JULES VERNE
A REJTELMES SZIGET

FORDÍTOTTA: MAJTÉNYI ZOLTÁN

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ A LEVEGŐ HAJÓTÖRŐTTEI

ELSŐ FEJEZET

Az 1865. évi orkán - Vészkiáltások a levegőben - Léggömböt sodor a forgószelel - A léggömb burka fölhasad - Ameddig a szem ellát: mindenütt tenger... - A léghajó öt utasa - Mi történt a léghajó gondolájában? - Part a láthatáron! - A dráma végkifejlete

MÁSODIK FEJEZET

Az észak-amerikai polgárháború egyik mozzanata - Cyrus Smith mérnök - Gedeon Spilett - Nab, a néger - Pencroff, a tengerész - A fiatal Harbert - Váratlan javaslat - Találkozó este tíz órakor - Indulás viharban

HARMADIK FEJEZET

Délután öt óra - Egy utas hiányzik - Nab kétségbeesése - Kutatás északi irányban - A zátony - Aggodalmak szomorú éjszakája - Hajnali köd - Nab tengerbe veti magát - A hajótöröttek földet látnak - Átkelés a tengerszoros gázlóján

NEGYEDIK FEJEZET

A lithodomusok - A folyó torkolata - A „Kémény” - A kutatás tovább folyik - Zöldellő fák erdeje - A tűzifakészlet - A hajótöröttek dagályra várnak - A bérctetőn - A tutaj - Vissza a partra

ÖTÖDIK FEJEZET

Berendezkedés a Kéményben - Fogas kérdés: hogyan gyűjtsanak tüzet? - A gyufásdoboz sorsa - Kutatás a tengerparton - Az újságíró és Nab visszatér - Egyetlen szál gyufa - Láng lobog a tűzhelyen - Az első vacsora - Az első éjszakázás a puszta földön

HATODIK FEJEZET

A hajótöröttek leltára - Üres kézzel - A pörköltvászson-darab - Kirándulás az erdőbe - Örökzöld fák közt - A menekülő fénymadár - Vadállatok lábnyma - A kurukuk - A fadjok - Különös horgászat

HETEDIK FEJEZET

Nab még nem tért haza - Az újságíró tűnődése - A vacsora - Az éjszaka viharosnak ígérkezik - Borzalmas égháború - A hajótöröttek nekivágnak az éjszakanak - Küzdelem az esővel és a széllel - Nyolcmérföldnyire az első táborhelytől

NYOLCADIK FEJEZET

Él-e még Cyrus Smith? - Nab elbeszélése - A lábnymok - Megoldatlan kérdés - Cyrus Smith első szavai - Megállapítják a nyomok eredetét - Visszatérés a Kéménybe - Pencroff megdöbbenése

KILENCEDIK FEJEZET

Cyrus, barátai közt - Pencroff próbálkozásai - Összedörzsölt fadarabok - Szárazföld vagy sziget? - A mérnök tervei - A Csendes-óceán melyik részére vetődtek a hajótöröttek? - Az ősröngyeteg - A mandulafenyő - Vízidisznó-vadászat - Jó jel: füst gomolyog a sziklák fölött

TIZEDIK FEJEZET

Cyrus Smith találmánya - Ami a mérnököt foglalkoztatja - Indulás a hegyekbe - Az erdő - Vulkáni talaj - A tragopánok - A muflonok - Az első fennsík - Táborverés éjszakára - A hegycsúcs

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A kúp csúcsán - A kráter belseje - Körös-körül tenger - Szárazföld sehol - A partvidék madártávlatból - Hegyrajz és vízrajz - Lakott-e a sziget? - Az öblök, szirtfokok, partok és a többi rész keresztelése - A „Lincoln-sziget”

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Az órák egyeztetése - Pencroff elégedett - Gyanús füst - A Vörös patak folyása - A Lincoln-sziget növényzete - Az állatvilág - A hegyi fácánok - Kenguruvadászat - Az aguti - A Grant-tó - Hazatérés a Kéménybe

TIZENHARMADIK FEJEZET

Mire jó a nyakörv? - A telepések ijákat és nyilakat faragnak - A téglagyár - A fazekasműhely - Különféle konyhaeszközök - Az első, fazékban főtt étel - A szentjánosfű - A Dél Keresztje - Fontos csillagászati megfigyelés

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

A gránitfal megmérése - A hasonló háromszögek tantételének gyakorlati alkalmazása - A sziget földrajzi szélessége - Kirándulás az északi partvidékre - Az osztrigatelepe - Tervezetések - Mikor delel a nap? - A Lincoln-sziget földrajzi helyzete

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

A telepések végleg elhatározzák: a szigeten telelnek - Fémkohászati feladatok - Kirándulás a Menedék-zátonyra - Fókavadászat - Sündisznófogas - A „kula” - Milyen az a katalán módszer? - Vasolvasztás - Hogyan edzik az acélt?

TIZENHATODIK FEJEZET

Megint csak a szálláskérdés - Pencroff ábrándjai - Kutatóút a tó északi partvidékén - A fennsík pereme - A kígyók - A tó csücske - Miért nyugtalankodik a kutya? - Top a tóba ugrik - Küzdelem a víz mélyén - A dugong

TIZENHETEDIK FEJEZET

Vizsgálódás a tó körül - A vízáramlás nyomra vezet a fölfedezőket - Cyrus Smith tervei - A dugong zsírja - Pirit a palaretegek közt - Vas-szulfát - Hogyan készül a glicerin? - Szappanfőzés - Salétrom - Kénsav - Salétromsav - Az újdonsült vizesítés

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Pencroff már semmiben sem kételkedik - A tó eredeti lefolyója - Leereszkedés a föld alá - Út a gránitfolyosón - Top eltűnik - A központi barlangüreg - A földmélyi kút - Új titok - Csákányütés a gránitfalba - Hazatérés

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

Cyrus Smith terve - A Gránitpalota homlokzata - A kötélhágcsó - Pencroff ábrándjai - A gyógyfüvek - A természetes vadaskert - Vízvezetés az új lakásban - Kilátás a Gránitpalota ablakaiból

HUSZADIK FEJEZET

Az esős évszak - A ruházkodás kérdése - Újabb fókavadászat - Gyertyaöntés - Berendezkedés a Gránitpalotában - Két kis híd - Visszatérés az osztrigatelepről - Mit talált Harbert a zsebében?

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

A hőmérséklet fagypont alá esik - Kirándulás a délkeleti lápvidékre - A fakó rókák - Kilátás a tengerre - Beszélgetés a Csendes-óceán jövőjéről - Az ázalékok szakadatlan munkája - Mi vár a földgolyóra? - A vadászat - A hullámkacsák mocsara

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

Csapdák - Rókák - Az ajakos dísznők - Szélroham északnyugatról - Hóvihar - Kosárfonás - A tél leghidegebb napjai - Jávorfaszirupból kristálycukor - A titokzatos kút - A telepések kirándulásra készülnek - Az ólomsörét

MÁSODIK RÉSZ A SZÁMÚZÓTT

ELSŐ FEJEZET

Találgatások - Csónaképítés - Vadászkirándulások - Mit látni a kauri tetejéről? - Minden arra vall: a sziget lakatlan - Nab és Harbert halászfogása - A hátára fordított teknősbéka - A teknőcnek nyoma vész - Cyrus Smith magyarázata

MÁSODIK FEJEZET

A pirog próbaútja - Mit vetett partra a tenger? - A ládát vontatókötélre veszik - A szirtfok új nevet kap - A láda tartalma: szerszámok, fegyverek, műszerek, ruhák, könyvek, házieszközök - Mit hiányol Pencroff? - Az Evangélium - A Szentírás egyik szakasza

HARMADIK FEJEZET

Indulás nyugat felé - A dagály - Szilfák és szilcserjék - Különféle növények - A fénymadár - Az erdő arculata - Óriás eukaliptuszok - Miért mondják „lázfának” az eukaliptuszt? - Majomcsapatok - A vízesés - Éjszakai táborozás

NEGYEDIK FEJEZET

Útban a tengerpart felé - Majomfalkák - Új folyó! - Miért nem duzzasztja föl az új folyót a dagály? - Erdős tengerszegély - A Csúszómászó-fok - Harbert megirigyeli Gedeon Spilettet - A bambuszsortűz

ÖTÖDIK FEJEZET

Gedeon Spilett javaslata: térjenek haza a déli parton - A tengerszegély képe - Kutatás a föltételezett hajótöröttek után - Roncs a levegőben - Természetes kikötő - Éjjel a Hála-folyó mentén - Az elsodort ladik

HATODIK FEJEZET

Pencroff kiereszti a hangját - Éjszakázás a Kéményben - Harbert nyílveszője - Cyrus Smith terve - Váratlan megoldás - Mi történt a Gránitpalotában? - A telepésekhez új inas szegődik

HETEDIK FEJEZET

Tervek a közeljövőre - Híd a Hála folyó fölött - Hogyan válik szigetté a Kilátó-fennsík? - A fölvonóhid - Aratás - Az új patak - Pallók készítése - A baromfiudvar - A galambdúc - Két vad számár - A vadszamarakat szekérbe fogják - Kirándulás a Léggömb-öbölbe

NYOLCADIK FEJEZET

Fehérneművarrás - Fókabőr cipők - Lőgyapot - Növénytelepítés - Halászat - Teknősbékatozások - Jup mester jól halad tanulmányaiban - A karám - Muflonvadászat - Új növényi és állati kincsek - Emlékezés a távoli hazára

KILENCEDIK FEJEZET

Komisz idő - A víz hajtotta fölvonókészülék - Üvegtáblák és üvegedények - A kenyérfa - A karám lakói - Szaporodik a nyáj - Az újságíró kíváncsiskodik - A Lincoln-sziget pontos földrajzi helyzete - Pencroff javaslata

TIZEDIK FEJEZET

Hajóépítés - A második búzaaratás - Lajhár vadászat - Új növény: nem éppen hasznos, de valakinek nagy örömet okoz... - Bálna a láthatáron! - A vineyardi szigony - A cethal földarabolása - Mire jó a halcsont? - Május vége - Pencroff leghőbb óhaja teljesül

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A tél - Posztógyártás - A ványolómalom - Pencroff rögeszméje - A bálnaszila csalétek - Mire használható az albatrosz? - A jövő fűtőanyaga - Top és Jup - Vihar - A szélvész pusztítása a baromfiudvarban - Kirándulás a lápvidékre - Cyrus Smith egyedül marad - Kutatás a kútakna alján

TIZENKETTEDIK FEJEZET

A bárka vitorlázata és kötélzete - Fakó rókák támadása - Jup megsebesül - Jup lábadozása - Jup meggyógyul - Kész a hajó! - Pencroff, a diadalittas - A B o n a d v e n t u r e - Próbaut a sziget déli partja mentén - Váratlan okmány

TIZENHARMADIK FEJEZET

Elhatározzák, hogy útnak indulnak - Föltevések - Előkészületek - A bárka három utasa - Az első éjszaka - A második éjszaka - A Tabor-sziget - Kutatás a parton - Kutatás az erdőben - Sehol senki! - Állatok - Növények - A lakatlan kunyhó

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Mi van a kunyhóban? - Az éjszaka - Néhány betű - Folytatják a kutatást - Növények és állatok - Harbert nagy veszélyben - A bárkán - Indulás hazafelé - Ítéletidő - Az értelem fölcsillanása - Tévelygés a tengeren - A jókor gyújtott irányjelző tűz

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

A hazatérés - Az utazók beszámolnak kalandjaikról - Cyrus Smith és az ismeretlen hajótörött - A Léggömb-kikötőben - A mérnök próbálkozása - Megható kísérlet - Lecsorduló könnycsepp

TIZENHATODIK FEJEZET

Új rejtély, amely földerítésre vár - Az ismeretlen első szavai - Tizenkét év a Tabor-szigeten! - A feltörő vallomás - Az ismeretlen eltűnik - Cyrus Smith nem csügged - Malom épül - A harmadik aratás - Az első liszt és az első kenyér - Az ismeretlen önfeláldozó cselekedete - Becsületos kézfogás!

TIZENHETEDIK FEJEZET

Az ismeretlen még mindig félrehúzódik - Az ismeretlen kérése - A karámbeli majorság - Tizenkét év a Tabor-szigeten! - B r i t a n n i a másodtisztje - A száműzetés - A kézfogás - A titokzatos okmány

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

A telepések beszélgetése - Cyrus Smith és Gedeon Spilett - A mérnök ötlete - Elektromos táviró - Villanydrót készül - A huzalvonó gép - Az ábécé - Szép évszak - A telep virágzása - Fényképezés - Havas tájkép - Két év a Lincoln-szigeten!

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

A szülőháza emléke - A szabadulás reménye - Hajóút a sziget körül - Indulás április 16-án - A Kígyó-félsziget a tengerről nézve - A nyugati part bazaltszikláit - Vihar - Leszáll az éjszaka - Különös fordulat

HUSZADIK FEJEZET

Éjszaka a tengeren - A Cápa-öböl - Vallomás - Készülődés a télre - Korai, komisz ős - Kemény hideg - Otthoni munkálatok - Hat hónap múltán - Mit mutat a fénykép? - Váratlan esemény

HARMADIK RÉSZ A SZIGET TITKA

ELSŐ FEJEZET

Veszély vagy szabadulás? - Ayrton a Gránitpalotába hívják - Fontos megbeszélés - Ez nem a D u n c a n! - Gyanús hajó - Óvatossági rendszabályok - A vitorlás közeledik - Ágyúlövés - A kétárbocos horgonyt vet a sziget előtt - Leszáll az éjszaka

MÁSODIK FEJEZET

Megbeszélés - A telepések sejtelméi - Ayrton javaslata - A telepések elfogadják a javaslatot - Ayrton és Pencroff a Menedék-zátonyon - A Norfolk-szigeti fegyencek - Mit forralnak a gazemberek? - Ayrton hősiességének vállalkozása - Ayrton visszatér - Hatan ötven ellen

HARMADIK FEJEZET

Fölszakad a kőd - A mérnök utasításai - Három őrhely a parton - Ayrton és Pencroff - Az első csónak - A második és a harmadik - A zátonyon - Hat fegyenc a szigeten! - A brigg fölszedi horgonyát - A S p e e d y lövedékei - Késégszűrés helyzet - Váratlan fordulat

NEGYEDIK FEJEZET

A telepések a fővenyparton - Ayrton és Pencroff mentési munkálatai - Beszélgetés ebéd közben - Pencroff okoskodása - Tűvé teszik a brigg belsejét - Az érintetlen lőporkamra - Új kincsek - A hajótörés utolsó roncsai - Egy törött hengerdarab

ÖTÖDIK FEJEZET

A mérnök megállapításai - Pencroff nagyszabású terve - Ágyúüteg a Gránitpalotában - Négy próbálövés - Mi történjék az életben maradt fegyencekkel? - Ayrton habozása - Cyrus Smith nagylelkűsége - Pencroff enged a közóhajnak

HATODIK FEJEZET

A fölfedező út terve - Ayrton a karámba megy - Látogatás a Léggömb-kikötőben - Mit vett észre Pencroff a B o n a d v e n t u r e fedélzetén? - Sürgöny a karámba - Ayrton nem válaszol - Indulás hajnalban - Miért nem működik a táviró? - Puskadörrenés

HETEDIK FEJEZET

Az újságíró és Pencroff a karámban - Harbertet a konyhába szállítják - A tengerész késébeesése - Az újságíró és a mérnök tanácskozása - Hogyan gyógykezelik Harbertet? - Halvány reménysugár - Hogyan értesítsék Nabet? - Megbízható és hűséges küldönc - Nab válasza

NYOLCADIK FEJEZET

Fegyencek a karám környékén - Ideiglenes berendezkedés a konyhóban - A telepések folytatják Harbert kezelését - Pencroff föllélegzik - Emlékezés a múltra - Mit rejt a jövő? - Hogyan vélekedik Cyrus Smith ezi illetőleg?

KILENCEDIK FEJEZET

Nabról semmi hír - Pencroff és az újságíró ajánlata nem talál meghallgatásra - Gedeon Spilett portyázásai - Szövetfoszlány az erdőben - Üzenet érkezik - Hirtelen indulás - Megérkezés a Kilátó-fennsíkra

TIZEZEDIK FEJEZET

Harbertet a Gránitpalotába szállítják - Nab elbeszéli, mi történt - Cyrus Smith szemleüti a fennsíkon - Rom és pusztulás - Harbert állapota súlyosbodik - A telepések nem tudják mivel leküzdeni a bajt - A fűzfakéreg - Halálos lázrohamok - Top ismét fölvakant!

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Megfejtethetlen titok - Harbert ismét lábadozik - Mi vár még fölkatatásra a szigeten? - Fölkészülnek az indulásra - Az első nap - Az első éjszaka - A második nap - A kaurifenyők - A kazuárpár - Lányomok az erdőben - Megérkezés a Csúszómászó-fokra

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Fölfedező út a Kigyó-félszigeten - Táborozás a Zuhataq-patak torkolatánál - Hatszáz lépésnyire a karántól - Gedeon Spilett és Pencroff földerítésre indul - A járőr visszatér - Előre a karámba! - Nyitott kapu - Gyertyavilág az ablakban - Holdfényben

TIZENHARMADIK FEJEZET

Ayrton elbeszélése - Mit terveztek Ayrton egykori cimborái? - Berendezkedésük a karámban - A Lincoln-sziget igazságtevő hatalma - A Bonadventure sorsa - Kutatóút a Franklin-hegy környékén - A felső völgyek - Moraj a föld alól - Pencroff válasza - A kráter alján - Hazatérés

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Három év múlt el - Építsenek-e új hajót a telepesek?... - Úgy döntenek: igen!... - A telep gyarapszik - Az ácsszérű - A déli félgömb hideg telei - Pencroff beletörődik a megváltoztathatatlanba - Fehérneműmosás - A Franklin-hegy

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Ébredzik a tűzhányó - Nyáridő - Tovább folyik a munka az ácsszérűben - Mi történt október 15-ének estéjén? - Távirat érkezik... - Kérdés - Felelet - Indulás a karámba - Üzenet a kunyhó asztalán - A sürgönyhuzal toldaléka - A bazaltpart vidéke - Dagály - Apály - A barlang - Vakító fény a vízen...

TIZENHATODIK FEJEZET

Nemo kapitány - Első szavai - A függetlenség harcosának élettörténete - Gyűlölete a hódítók ellen - Nemo társai - Élet a tenger alatt - Magánosan - A N a u t i l u s utolsó rejtékhelye a Lincoln sziget mélyén - A sziget titokzatos „örszelleme”...

TIZENHETEDIK FEJEZET

Nemo kapitány utolsó órái - A haldokló végakarata - Emlék az új barátok számára - Nemo kapitány koporsója - Néhány tanács - Az utolsó pillanat - A tenger fenekén

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

A telepesek tűnődései - Újból megkezdik a hajóépítést - 1869. január 1. - Füstoszlop a tűzhányó csúcsán - A kitérés első jelei - Ayrton és Cyrus Smith a karámban - Szemleút Dakkar herceg sírboltjában - Mit mondott Nemo kapitány a mérnöknek?

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

Cyrus Smith beszámol társainak vizsgálatára eredményéről - Lázasan munkát a hajóépítő műhelyben - Utolsó látogatás a karámban - A tűz és a víz küzdelme - Mi maradt meg a szigetből? - A telepesek elhatározzák, hogy vízre bocsátják a hajót - A március 8-ról 9-re virradó éjszaka

HUSZADIK FEJEZET

Magános szikla a Csendes-óceán közepén - A Lincoln-sziget telepeseinek végső menedéke - A halál árnya - Páratlan segítség - Miért és hogyan talált a D u n c a n a Lincoln-sziget helyére? - Nemo kapitány utolsó jócselekedete - Sziget a szárazföldön - Nemo kapitány sírja

ELSŐ RÉSZ
A LEVEGŐ HAJÓTÖRÖTTEI

ELSŐ FEJEZET

*Az 1865. évi orkán - Vészkiáltások a levegőben - Léggömböt sodor a forgószél -
A léggömb burka fölhasad - Ameddig a szem ellát: mindenütt tenger... - A léghajó öt utasa -
Mi történt a léghajó gondolójában? - Part a láthatáron! - A dráma végkifejlete*

- Emelkedünk?
- Ugyan! Ellenkezőleg! Süllyedünk!
- Annál is rosszabb, Cyrus úr! Zuhanunk!
- Az Isten szerelmére! Dobjatok ki minden nehezedet!
- Most ürítettem ki az utolsó homokzsákot!...
- Fölfelé száll a léghajó?
- Nem!
- Mintha hullámverést hallanék...
- Itt a tenger a gondolánk alatt!
- Alig ötszáz lábnyira¹ lehet!

Ekkor hatalmasan zengő hang hasított át a levegőn, s ezek a szavak hallatszottak:

- Dobjatok ki minden súlyos holmit... mindent! Rajta, és Isten irgalmazzon!

Ezek a szavak a Csendes-óceán roppant vízsivatagja fölött hangzottak el, délután négy óra tájt, 1865. március 23-án.

Bizonyára mindenki emlékszik még rá, milyen borzalmas északkeleti szélvész tört ki abban az esztendőben, napéjegylenlőség idején, olyan hirtelen, hogy a légsúlymérő higanyoszlopa egyszeriben 710 milliméterre zuhant alá. Ez az orkán egyhuzamban tombolt március 18-tól 26-ig. Mérhetetlen rombolást végzett Amerikában, Európában és Ázsiában egyaránt, az északi szélesség 35. fokától egészen a déli szélesség 40. fokáig, az Egyenlítőre rézsútosan, mintegy 1800 mérföldnyi² sávon! Városokat döntött porba, erdőket csavart ki tövestül; a szökőár módjára száguldó hullámhegyek - mint a hírügynökségek jelentéseiből köztudomású - százsámra vetették partra a hajókat; az ítéletidő, amerre csak elvonult, egész országrészeket tett a föld színével egyenlővé, mindenütt ezrével pusztultak az emberek a szárazföldön, vagy fulladtak bele a tengerbe - dühöngésének ilyen tanújeleit hagyta maga után ez az iszonyatos égiháború. Eymagában több szerencsétlenséget okozott, mint azok a hírhedt szélviharok, amelyek közül az egyik Havannát dúlta föl 1810. október 25-én, a másik pedig Guadeloupe-ot tette tönkre 1825. július 26-án.

Mialatt ennyi katasztrófa ment végbe a földön és a vízen, nem kevésbé megrendítő dráma játszódott le a fölbolydult levegőben is.

Odafönn a magasban léggömböt pörgetett egy szélörvény csúcsa, dobálta, mint valami labdát, a forogva száguldó levegőoszlop óránként kilencvenmérföldes sebességgel hurcolta magával a térben, az meg akkorákat serdült-perdült a tengelye körül, mintha csak valamilyen légi maelström³ sodrába került volna.

---

1 Régi hosszmérték; egy láb: kb. 30 cm

2 Egy mérföld: 1852 méter

Ennek a léggömbnek az alsó nyúlványán gondola himbálódzott, benne öt utas; alig látták egymást az óceán felszínétől egészen hozzájuk fölcsapó, szétporlott vízcseppekkel kevert, sűrű párázatok közt.

Honnan jött ez a léghajó, hogyan vált valósággal játékszerévé a rémületes viharoknak? Hol kelt útra, melyik pontján a világnak? Valószínűleg nem az orkán idején indult el. Márpedig a fürgeteg öt napja őrzöng, s első jelei már 18-án mutatkoztak. A léggömb tehát vélhetőleg igen messziről jön, hiszen aligha tehetett meg kétezer mérföldnél kisebb utat huszonnégy óránként.

Az utasok nyilvánvalóan semmiféle olyan eszközzel nem rendelkeznek, amellyel megállapíthatnák, hogy elindulásuk óta milyen nagy távolságot röptültek át, meg aztán hiányzik bármiféle támpontjuk is az efféle méréshez. Szélvész hajszolta őket, szilaj ítéletidő tombolt körülöttük, ők maguk azonban, valamilyen különös tünemény folytán, mindentől csöppet sem szenvedtek. A léghajó úgy változtatta helyét, úgy pörgött tengelye körül, hogy utasai sem a forgásból, sem pedig a vízszintes száguldásból nem éreztek semmit. Tekintetük nem bírt áthatolni a gondola alatt gomolygó vastag ködön. Párás homályban kavargott körülöttük minden. Olyan sötét felhők közt sodródtak, hogy szinte azt sem tudták már, nappal van-e, vagy éjszaka. Amíg a magas légrétegekben suhantak, semmilyen fénycsillám, emberlakta területek semmilyen nesze, az óceán morájának semmilyen foszlánya sem ért el hozzájuk a mérhetetlen tompa távolságon át. Most is csak rohamos süllyedésük adta tudtukra, milyen veszedelembé vágatnak a hullámok fölött.

Eközben a léghajó megszabadult minden terhétől, a löszerektől, a fegyverektől s az egész élelmiszerkészletétől, és ismét a légkör felsőbb rétegeibe, négyezeröttszáz lábnyi magasságba lendült föl. Az utasok ugyanis, miután tudára ébredtek, hogy tenger hánytörög léggömbjük gondolája alatt, úgy döntöttek: kevésbé veszélyes farkasszemet nézni a halálos fenyegetéssel amott fönny, mint emitt lenni, ezért habozás nélkül lehajigálták a fedélzetről még a legszükségesebb használati tárgyaikat is, és arra törekedtek, hogy a léghajó mennél kevesebbet veszítsen hordozóerejéből, abból a gáznemű anyagból, amely őket a riadó mélységek fölé emeli.

Az éjszaka feszült nyugtalanságban telt el - ha kevésbé erős lelkületű emberekről volna szó, azt mondhatnók: „halálos nyugtalanságban”. Aztán megvirradt, és pirkadatra az orkán mintha enyhülni kezdett volna. Március 24-ének hajnalától bizonyos jelek arra vallottak, hogy csitul a vihar. Reggeltájt a legtarjagosabb felhőóriások fölgomolyodtak az égbolt magasába. A légörvény tölcseré néhány óra múlva szétterebélyesedett, majd megszakadt. A szélvész orkánból jókora „friss fuvallattá” finomult: pontosabban szólva felére csökkent a légrétegek mozgási sebessége. Még mindig hatalmas szél fújt azonban - a tengerészek ezt „háromgyűrűs szellőnek”⁴ hívják -, s az elemek háborgása csillapodott ugyan, de azért a helyzet számottevően nem javult.

Tizenegy óra tájban az alsóbb légrétegek érezhetően kitisztultak. Az atmoszféra - mint általában a nagy légköri változások után - nyirkosan áttetszővé hígult. Mintha az orkán nem is takarodott volna el messze nyugat felé. Úgy sejtett: önmagát emésztette föl. Talán a szétszakadozott légörvény nem foszlott el, hanem - amint a tájfunnal az Indiai-óceán vidékén hébehóba történni szokott - villamossággá alakult át, és most széles elektromos szőnyegeként hullámzik a levegőben.

Ettől fogva azonban a gondola utasai ismét azt észlelték, hogy a léggömb lassan, de állandóan alább süllyed, s már újra az alacsonyabb légrétegek közt lejt. Úgy rémlett, fokról fokra

---

3 Nagy erejű tengeri örvény a norvég partvidéken

4 A vitorlát viharos szélben gyűrűkkel rögzítik a vitorlafához, hogy felületét a szél erejéhez mérten csökkenthessék

zsugorodik is, burka kinyúlik és megereszkedik, gömb alakja pedig egyre inkább tojásformát ölt.

Déltájt a léghajó már csak kétezer lábnyira lebegett a tenger színe fölött. A gömb űrtartalma ötvenezer köbláb⁵ volt; roppant befogadóképességének köszönhetően, hogy akár jelentősen magasságban haladt, akár alacsonyan, vízszintes irányban sodródott, kétségkívül igen sokáig maradhatott fenn a levegőben.

Ebben a pillanatban az utasok éppen utolsó holmijukat dobálták le a gondolából, hogy könnyebbé tegyék a léghajót: kihajigálták maradék csekély élelmiszereiket, a zsebükben levő apró használati tárgyakat, mindenüket; egyikük fölkapaszkodott a burokhálózat köteleit egybefogó karikára, s igyekezett szilárdan megkötözni a léggömb alsó nyúlványát, az úgynevezett töltőszáját.

Nyilvánvaló volt, hogy az utasok semmiképpen sem tarthatják magasabb rétegekben a léghajót, nincs hozzá elegendő gázuk!

Akkor pedig végük!

Szemük előtt sehol nem bukkant föl sem szárazföld, sem sziget. A végeleáthatatlan térség közel s távol nem kínált nekik semmiféle tenyérnyi leszállóhelyet, semmilyen szilárd felületet, amelyben vasmacskaik megkapaszkodhatnék.

Csak a mérhetetlen tenger viharzott alattuk, hullámai még mindig hasonlíthatatlan szilajsággal csapdosódtak! Csak az óceán tombolt a mélyben: határait még ők sem látták, pedig magasról vehették szemügyre, és negyvenmérőföldnyi sugarú kört fogtak át tekintetükkel. Csak az irdatlan vízszivattyó fortyogott odalenn, irgalmatlanul korbácsolta tajtékosa az orkán: mintha nem is hullámok hánykolódnának, hanem holmi fékevesztett vad ménes nyargalódnék, amelyre habtaréjból font, hatalmas, fehér hálót vetettek. Sehol föld, sehol hajó a láthatáron!

Most már bármi áron meg kell állítaniuk a léghajó süllyedését, ha meg akarják akadályozni, hogy elnyelje a habok. Ez nyilvánvaló volt, és ezzel a sürgős feladattal foglalkoztak most a gondola utasai. Ám minden erőfeszítésük hiábavalónak bizonyult, a léggömb mind mélyebbre ereszkedett, és ezzel egyidejűleg lélegzetszakasztó sebességgel suhant északkelet felől délnyugat felé, követve a szél irányát.

A szerencsétlen utasok szörnyű helyzetbe kerültek! Be kellett látniuk, nem urai többé a léghajónak. Próbálkozásaik nem járhatnak sikerrel. A léggömb burka fokról fokra kisebbre zsugorodott. A gáz jórészt elillant belőle, további szivárgását semmiképpen sem lehetett megakadályozni. Láthatólag közeledett a leszállás pillanata, és délután egy órakor a gondola már csak hatszáz lábnyira lebegett az óceán fölött.

Valóban, a gáz elszivárgását lehetetlen volt meggátolniuk: szabadon szökött el a léggömb burkának szakadásán.

Azzal, hogy megszabadították a gondolát minden benne levő tárgytól, az utasok néhány órával meghosszabbították fennmaradásukat a levegőben. Az elkerülhetetlen szerencsétlenséget azonban csak elodázhatták némiképp: ha éjszakáig nem bukkant föl valamilyen szárazföld, akkor az utasok gondolástul és léggömböstül végérvényesen eltűnnek a tenger hullámai közt.

Egyetlen kísérletre gondolhattak még, és ezt ekkor végre is hajtották. A léghajó utasai látnivalóan vakmerő férfiak voltak, szembe tudtak nézni a halállal. Egyetlen zokszó sem hagyta el ajkukat. Elszánták magukat, hogy küzdenek az utolsó pillanatig, és elkövetnek mindent, hogy késleltessék zuhanásukat. A léghajó gondolája csak afféle fűzfavesszőből font

---

5 Körülbelül 1700 köbméter

kosár volt, a vízen semmi hasznát nem látták volna, az ilyesmit nem lehet a tenger színén tartani, nyomban elmerül, mihelyt leesik.

Két órákor a léghajó már alig négyszáz lábnyira lebegett a hullámok fölött.

Ebben a pillanatban megszólalt egy hang - olyan férfié, akinek a szíve semmilyen félelmet sem ismer:

- Mindent kidobtunk már?

Szavaira nem kevésbé elszánt hangok válaszoltak:

- Nem! Van még tízezer frank aranyban.

És a súlyos zsák máris a tengerbe hullott.

- Emelkedik-e a léghajó?

- Némiképp, de nemsokára ismét zuhanni fog!

- Mi maradt még kidobnivaló?

- Semmi.

- De igen!... A gondola!

- Kapaszkodjunk a hálóra! Tengerbe a gondolával!

Valóban, ez volt az egyetlen s az utolsó lehetőség, hogy könnyítsenek a léghajón. Elvagdosták körös-körül a gondola tartókötélzetét, és a léggömb, tartós süllyedés után, most egyszerre kétezer láb magasba szökkent.

Az öt utazó fölhúzódkodott a hálón, a köteleket egybefogó karika fölé, s a fonadék rácsozatában megkapaszkodva lebámultak az alattuk tátongó mélységbe.

Tudvalevőleg az efféle léghajók egyensúlya rendkívül bizonytalan. A legkönnyebb tárgy kihajtása is azzal jár, hogy elmozdulnak eredeti függőleges helyzetükből. A levegőben lebegő alkotmány olyan, mint valamilyen különleges pontosságú mérleg. Érthető tehát, ha viszonylag számottevő tehertől szabadul meg, akkor jelentékeny mértékben és hirtelen változtat helyet. Ez történt ez alkalommal is.

A léggömb azonban csak egy pillanattal állapodott meg a felsőbb rétegekben, aztán ismét süllyedni kezdett. A gáz továbbra is elillant a repedésen, amelyet semmiképpen sem lehetett megjavítani.

Az utazók megtettek minden tőlük telhetőt. Emberi erő immár nem segíthetett rajtuk. Már csupán Isten segítségében bizakodhattak.

Négy órákor a léggömb ismét csak ötszáz lábnyira lebegett a víz felszínétől.

Hirtelen hangos csaholás hallatszott. Az utazók útítársa, a kutya, ott csimpaszkodott a hálószemekbe a gazdája mellett.

- Top meglátott valamit! - kiáltott föl az egyik utazó.

Nyomban utána harsány hang zendült:

- Föld! Föld!

A léggömb, amelyet a szél szüntelenül délnyugatnak hajszolt hajnal óta, tekintélyes távolságot tett meg, számokban kifejezve több száz mérföldet, és most csakugyan szárazföld tűnt szemükbe délnyugat felől.

Ez a föld azonban legalább harmincmérföldnyire feküdt tőlük. Szélirányban ugyan, de így is jó óra kell hozzá, hogy elérjék, föltéve, ha semmi nem téríti el őket útirányuktól. Egy óra! Vajon nem illan-e el addig a selyemburokból az a kevés megmaradt gáz is?

Szörnyű kérdés! Az utazók tisztán látták azt a szilárd pontot, amelyet mindenáron el kellett érniök. Azt nem is sejtették, vajon földrész-e vagy sziget, hiszen jóformán azt sem tudták, hogy a világ melyik tája felé sodorta őket az orkán! Erre a földre azonban, akár emberlakta vidék, akár nem, akár barátságos fogadtatás várja őket, akár az ellenkezője, mindenképpen el kell jutniok!

Ekkorra, négy óra tájra nyilvánvaló lett, hogy a léggömb nem képes tovább a levegőben maradni. A tenger felszínét súrolta. A roppant hullámok taréja olykor már a kötélzet alját nyaldosta, amitől az még inkább elnehezült, és a léggömb úgy bukdácsolt, akár az ólomsörét sebezte szárnyú, vergődő madár.

Félóra múltán egy mérföldnyire közelítették meg a szárazföldet, de a vaskos redőkbe gyűrődött, petyhüdt, horpadozó léggömbnek már csak a legfelső részében maradt némi gáz. Még a hálóba kapaszkodó utazók is túlságosan megterhelték, akik derékig a tengerbe merültek, és a hullámok szilajon csapdosták őket. A léggömb burka ekkor afféle úszóhólyaggá vedlett, s a beléje zúduló szél úgy hajtotta, mint hátszél a vitorlás hajót. Talán így megközelíti a partot!

Már csak két kötélhossznyira⁶ jártak hozzá, amikor mind a négyükből egyszerre szakadt föl a rémült kiáltás. A léggömb, amely úgy rémlett, többé nem emelkedik föl, most váratlanul hatalmasat szökkent: iszonyatos erejű hullámcsapás lökte a magasba. Mintha csak újból elvesztette volna terhe egy részét, hirtelen ezeröttszáz lábnyira lendült föl; ott azonban valamiféle forgószélbe keveredett, amely éppenséggel nem a föld felé terelte, hanem elragadta a parttal csaknem párhuzamos irányban. Végül is, két perccel később, a léggömb rézsútosan a parthoz közelített, majd lehuppant a főenyre, ott, ahová nem hatolt el a hullámverés.

Az utazók egymást segítve, ügyel-bajjal kibontakoztak a háló fonadékából. A terhevesztett léggömb pedig, amelyet újból fölkapott a szél, mint valami halálra sebzett, de egyetlen pillanatra még föléledő madár, eltűnt a végtelenben.

A gondolában öt ember utazott - meg egy kutya -, a léggömb azonban csak négyet vetett partra.

A hiányzó utast nyilvánvalóan a hálófönadéki fölcsapó hullám sodorta magával, s ez okozta azt, hogy a férfi terhétől megkönnyebbült léggömb még egyszer utoljára föllibbent, majd néhány pillanat múltán földet ért.

Amint szilárd talajt érzett lába alatt a négy hajótörött - mert bizvást illehetjük őket ezzel a névvel -, s amint észrevették, hogy társuk nincs velük, valamennyien fölkiáltottak:

- Talán úszva partra vergődhet! Mentsük meg! Mentsük meg!

---

6 Kötélhossz: tengeri hossz mérték; kb. 185 méter

MÁSODIK FEJEZET

*Az észak-amerikai polgárháború egyik mozzanata - Cyrus Smith mérnök -
Gedeon Spilett - Nab, a néger - Pencroff, a tengerész - A fiatal Harbert -
Váratlan javaslat - Találkozó este tíz órakor - Indulás viharban*

Akiket az orkán erre a partra vetett, azok bizony nem voltak sem hivatásos léghajósok, sem a légivállalkozások megszállottjai. Hadifoglyok voltak, akiknek vakmerő módon, rendkívüli körülmények közt sikerült megszökniök. Százszor is rajtaveszthettek volna! Százszor is megeshetett volna, hogy fölhasadt léggömbjükkel a mélységbe zuhannak! Az ég azonban más, furcsa sorsot szánt nekik, és miután megszöktek Richmondból, amelyet Ulysses Grant⁷ tábornok seregei ostromoltak, most, március 24-én hétezer mérföldnyire kerültek Virginia állam fővárosától, a szeparatisták⁸ fő erősségétől, a borzalmas szecessziós⁹ háború idején. A légi út öt napig tartott.

Lássuk hát, milyen különös körülmények közt zajlott le a foglyok szökése - a szökés, amely a már ismert katasztrófával végződött.

Abban az esztendőben, 1865. február havában, Grant tábornok több ízben is megkísérelte Richmond elfoglalását, de sikertelenül; az egyik támadás alkalmával több tisztje az ellenség kezére került, és a városba internálták őket. A foglyok csoportjának egyik legtekintélyesebb tagja a föderalisták vezérkarához tartozó, Cyrus Smith nevezetű tiszt volt.

Cyrus Smith Massachusettsből származott, mérnök volt, elsőrendű szakember; a háború alatt az Unió hadvezetősége rábízta a hadászatiilag oly fontos vasutak igazgatását. Igazi északi ember volt, szikár, csontos, ösztövé; negyvenöt éves lehetett, kurtára nyírt haja és a szakálla őszbe csavarodott már, busa bajuszát pedig ugyancsak hosszúra növesztette. Nemes arcéle a régi érméken látható domborművekére hasonlított; izzó szem, szigorú száj, egy hadiakadémia tudósának vonásai. Azok közé a mérnökök közé tartozott, akik úgy kezdik mesterségüket, hogy nem restellik megragadni a csákány és a kalapács nyelét, mint ahogy némely tábornok is egyszerű közlegényként indul pályafutásán. Ezért aztán nemcsak szellemileg lett igen találékony, hanem nagyszerű kezűgyességre is szert tett. Izomzata egészen szokatlan rugalmasságról tanúskodott. Mint valóban a tettek embere - s egyszersmind gondolkozó lény is - könnyedén cselekedett, csak úgy duzzadt benne az élet, erőfeszítés nélkül véghezvitt mindent, aminek nekifogott, szívós kitartása minden balsorssal dacolt. Igen művelt volt, igen gyakorlatias, igen agyafűrt - hogy ezzel az ősi szóval jellemezzük leleményességét, amellyel minden kutyaszorítóból kiverekedte magát -, mindig higgadt, remek vérmérsékletű; a legcsüggesztőbb körülmények közt sem vesztette el a fejét, magas fokon egyesítette magában mind a három tulajdonságot, amely együtt meghatározza az energikus embert: a testi és szellemi fürgeséget, a kezdeményezőkézséget és az erős akaratot. Akár Orániai Vilmos

---

7 Ulysses Grant (1822-1885) a rabszolgák felszabadításáért vívott észak-amerikai polgárháborúban az északi csapatok egyik tábornoka, később az egész sereg főparancsnoka volt; a háború után köztársasági elnökké választották

8 Szeparatisták: a déli államok elkülönülésének hívei, szemben a föderalistákkal, az északiakkal, az Egyesült Államok egységének híveivel

9 Az Egyesült Államok északi és déli államai közt lefolyt polgárháborút (1861-1865) „szecessziós háborúnak” is nevezik (a latin *secessio* szó kiválást, elszakadást jelent), mert az ültetvényeken rabszolgákkal dolgoztató déli államok elszakadtak a rabszolgatartást ellenző északi államoktól; a háború az északiak győzelmével végződött, és meghozta a rabszolgák felszabadítását

jelszavát is magáénak vallhatta volna, aki valamikor a XVII. században ezt a kijelentést tette: „Akkor is nekivágok, ha nincs reményem, s akkor is kitartok, ha nem kecsegtet siker...”

Cyrus Smith ugyanakkor maga volt a megtestesült bátorság is. Harcolt a polgárháborúnak csaknem minden nagy ütközetében. Ulysses Grant alatt kezdte a katonáskodást, az illinois-i önkéntesek közt, ott küzdött Paducahnál, Belmontnál, Pittsburg-Landingnél, Corinth ostromlóinak sorában, Port Gibsonnál, a Fekete-folyónál, Chattanoogaánál, Wildernessnél, a potomaci csatában, ott harcolt mindenütt, és vitézül, méltó katonájaként a tábornoknak, aki ezt a jelmondatot hangoztatta: „Én nem számolom a halottaimat!” És Cyrus Smith százszor is azok közé kerülhetett volna, akiket a félelmetes Grant nem szokott megszámlálni, de a csatákban, bár sohasem kímélte magát, mindig hozzásegődött a szerencse, egészen addig a pillanatig, míg csak meg nem sebesült és fogságba nem esett a richmondi harcmezőn.

Cyrus Smithszel egyidőben, ugyanazon a napon, még egy fontos személyiség esett a déliek fogságába. Nem kisebb férfiú, mint a tiszteletreméltó Gedeon Spilett, a New York Herald tudósítója, akinek az volt a feladata, hogy az északi seregek kötelékében beszámoljon a háború fordulatairól.

Gedeon Spilett azoknak a bámulatra méltó angol vagy amerikai haditudósítóknak a sorába tartozott - mint Stanley és mások -, akik semmitől sem riadnak vissza, csak hogy egy-egy pontos értesülést szerezzenek, s azt a lehető leggyorsabban eljuttassák lapjuk szerkesztőségébe. Az Egyesült Államok újságjai, köztük a New York Herald is, valóságos hatalmasságok, s ezért kiküldött munkatársaik is számottevő emberek. És Gedeon Spilett ezek közt is a legrangosabb hírében állt.

Mint erős akaratú, bármikor bármilyen vakmerőségre kész férfi, nagy érdemeket szerzett, csak úgy szikrázott az ötletektől; mint katona és mint művész bejárta az egész világot, gyorsan határozott, erélyesen cselekedett, ha pedig arra került sor, hogy kiszimatoljon valamit - elsősorban saját maga s csak eztán lapja számára -, akkor nem ismert fáradságot, nem törődött sem a nehézségekkel, sem a veszedelmekkel, valóságos hőse volt a kíváncsiságnak, vakmerően hajszolta az érdekességet, a hírújdságot, az ismeretlent, a lehetetlent; azok közé a rettenthetetlen megfigyelők közé tartozott, akik golyózaporban is följegyzéseket vetnek papírra, ágyútűzben is cikket írnak, és akik a kockázatot a jószerencse ajándékának tekintik.

Gedeon Spilett is részt vett minden csatában: egyik kezében pisztollyal, a másikban jegyzetfüzetével ott harcolt az elsők közt, és a kartácstűz sem reszkettette meg ceruzáját. Nem gyötörte szakadatlanul a sürgönyhuzalokat, mint egynémely pályatársa, aki csak azért beszél sokat, mert kevés a mondanivalója; ő minden jelentését röviden, szabatosan, világosan fogalmazta meg, és valamilyen lényeges dologra mindig fényt derített. Egyébiránt a humor sem hiányzott belőle. Ő volt az, aki a Fekete-folyónál zajló összecsapás idején két óra hosszat diktálta távirógépbe a Biblia első fejezeteit, hogy ekként őrizze meg helyét a sürgönyhivatal ablakánál, és végül is elsőként jelenthesse lapjának a csata kimenetelét. Ez a csíny kétezer dollárjába került a New York Heraldnak, de mégiscsak ez az újság kapta meg elsőként a tudósítást.

Gedeon Spilett magas termetű volt. Legföljebb negyvenéves lehetett. Arcát vörösbe játszó szőke barkó keretezte. Tekintete nyugalmat árasztott, pillantása ugyanakkor élénken és gyorsan villant. Szemén meglátszott: olyan emberé, aki megszokta, hogy tüstént fölmérje látóköre legapróbb részleteit is. Szívós szervezete jól tűrte a legszélsőségesebb éghajlatokat is, törhetetlen volt, akár a hideg vízben edzett acél.

Gedeon Spilett tíz esztendeje tudósította rendszeresen a New York Heraldot, cikkeken kívül rajzokkal is gazdagította a lap oldalait, mert a ceruzával éppoly ügyesen bánt, mint a tollal. Amikor foglyul ejtették, éppen följegyzéseket és karcolatokat készített az ütközetről. Az

utolsó szavak, amelyeket jegyzetfüzetébe írt, így hangzanak: „Egy déli katona célba vesz puskájával, és...” És a katona elhibázta a lövést, Gedeon Spilett pedig, szokása szerint, ezt a kalandot is ép bőrrel úszta meg.

Cyrus Smith és Gedeon Spilett, amíg Richmondba nem szállították mindkettőjüket, csak hírből ismerték egymást. A mérnök sebei hamar gyógyultak; lábadozása idején ismerkedett meg a haditudósítóval. A két férfi már régen becsülte egymást, és most gyorsan összebarátkozott. Nemsokára kimondták közös céljukat: meg kell szökniök a fogságból, csatlakozniok kell Grant seregéhez, hogy tovább küzdhessenek az Unió egységéért.

A két férfi elhatározta, hogy minden kedvező alkalmat megragad a menekülésre; tervük azonban megvalósíthatatlannak látszott, mert noha szabadon járkálhattak városszerte, Richmondot magát szigorúan őrizték.

Cyrus Smithhez időközben váratlanul beállított az inasa, aki életre-halálra gazdája hűségese szolgáljának vallotta magát, és belopakodott utána az ellenséges városba. Ez a vakmerő néger Cyrus Smith földbirtokán született, rabszolga apától és rabszolga anyától, ám a felfogásában és érzelmeiben abolitionista¹⁰ mérnök már régen fölszabadította. A fölszabadított rabszolga azonban nem akart elszakadni gazdájától. Úgy szerette, hogy életét is szívesen áldozta volna érte. Harmincéves, acélos izmú legény volt, fűrges, ügyes, nyílt eszű, barátságos, kedves modorú, némely dologban kissé gyermeges, de mindig mosolygós, szolgálatkész és jóindulatú. Nabuchodonosornak hívták, de inkább csak neve kurtított alakjára, a családiasabban hangzó Nab névre hallgatott.

Amikor Nab megtudta, hogy gazdája fogságba esett, habozás nélkül elindult Massachusettsből, és csakhamar Richmond alá érkezett, ott pedig addig ravaszkodott, addig mesterkedett, míg át nem surrant az ostromgyűrűn, és élete többszöri kockáztatása árán be nem jutott a városba. Cyrus Smith is kimondhatatlan örömmel üdvözölte Nabet, de hogy az egykori rabszolga milyen boldogságot érzett gazdája láttán, arra éppenséggel nincs kifejezés.

Bejutni tehát Nab még csak bejuthatott Richmondba, kijutni azonban már sokkal nehezebb volt innen, mert a hadifoglyokat igen-igen éberesen őrizték. Valamilyen rendkívüli alkalom kellett, hogy a szökést a siker némi reményével kockáztathassák meg, ez az alkalom azonban csak nem kínálkozott, s ilyet szántszándékkal is nehezen idézhettek elő.

Grant eközben erélyesen folytatta hadműveleteit. Petersburgnél diadalt aratott ugyan, ezért a győzelemért azonban igencsak drága árat kellett fizetnie. Seregei Butler csapataival egyesülve sem tudtak Richmondnál eredményt elérni: a foglyok tehát nem reménykedhettek a közeli szabadulásban. Az újságíró, akinek semmi följegyeznivalója sem akadt az egyhangú hadifogságban, nem bírta tovább. Egyetlen gondolat gyötörte: szabadulni Richmondból, bármi áron. Többször is nekivágott a kalandos vállalkozásnak, de minden alkalommal leküzdhetetlen akadályokba ütközött.

Az ostrom pedig folyt tovább; a foglyok azért igyekeztek szökni, hogy mielőbb visszatérjenek Grant seregéhez, némely ostromlottnak pedig azért volt fontos a menekülés, hogy csatlakozhassanak a déliek haderejéhez; különösképpen a déliek egyik veszedekett uszítója, bizonyos Jonathan Forster szeretett volna kijutni. Valóban, a föderalista foglyok nem hagyhatták el ugyan a várost, ám éppúgy nem teheték meg ezt a déliek sem, mert őket meg az északi hadsereg ostromgyűrűje zárta körül. A richmondi kormányzó már régen elvesztette összeköttetését Lee tábornokkal, pedig a város védőinek legfőbb érdekében állt, hogy értesítsék helyzetükről a déli haderők főparancsnokát, s ezzel is siettesék a segélycsapatok

---

¹⁰ Abolicionistáknak, „eltörléspártiaknak” (a latin *abolire* szó azt jelenti: eltörölni) azokat nevezték, akik a rabszolgaság fölszámolását kívánták

fölvonulását. Jonathan Forsternek pedig ekkor az az ötlete támadt, hogy léggömbbe száll, átröpüli az ostromlók vonalait, és mégiscsak eljut a szeparatisták táborába.

A kormányzó engedélyt adott a kísérletre. Léggömböt készített, és azt Jonathan Forster rendelkezésére bocsátotta; úgy tervezték, hogy öt társával fog elindulni légi útjára. Forster és útitársai fölfegyverkeztek arra az esetre, ha kényszerleszálláskor védekezniök kellene, és élelemmel is ellátták magukat, mert úgy gondolták, hogy légi útjuk netán huzamosabb ideig is eltarthat.

A léghajó indulásának időpontját március 18-ra tűzték ki. A fölszállásnak éjjel kellett volna megtörténnie; a léghajósok úgy számították, hogy közepes erejű északnyugati széllel néhány óra alatt elérhetik Lee tábornok főhadiszállását.

Az északnyugati szél csakugyan meg is érkezett, hanem éppenséggel nem holmi enyhe szellőként fújdogált. Már 18-án napközben látni lehetett, hogy rövidesen orkán kerekedik belőle. Hamarosan valóban akkora erővel tört ki a vihar, hogy Forsterék indulását el kellett halasztani, mert a léghajót és utasait nem teheték ki a zabolátlan elemek dühének.

A fölfújtt léggömb ott vesztegelt Richmond főterén, útra készen, hogy azonnal fölszállhasson, mihelyt csak valamelyest is enyhül a szél; és városszerte igen türelmetlenül lesték, javul-e az időjárás; az azonban csak nem változott.

Március 18-a után eltelt 19-e is, de a szélvész még mindig nem csillapult. Még a talajhoz rögzített léggömböt is csak nagy nehezen sikerült megóvni a sérüléstől, mert a meg-megújuló léglökések minduntalan lenyomták egészen a földig.

A 19-ről 20-ra virradó éjjel sem javult a helyzet, reggelre pedig valósággal fékteleenné erősödött az orkán. Az indulás lehetetlenné vált.

Aznap Cyrus Smith mérnököt ismeretlen férfi szólította meg az egyik richmondi utcán. Tagbaszakadt, napbarnította tengerész volt, Pencroffnak hívták, harmincöt-negyven éves lehetett; szeme élénken és vidoran hunyorgott, arcáról pedig csak úgy áradt a jóindulat. Ez a Pencroff Amerika egyik északi államából származott, a földgolyó minden tengerét behajózta már, és minden rendkívüli kalandot átélt, ami kétlábú, tollatlan lénnel csak megeshetik. Mondanunk sem kell, hogy vállalkozó szellemű, minden merészségre kész egyéniség lévén nem riadt vissza semmitől az égvilágon. Az év elején valamilyen ügyes-bajos dolgában Richmondba érkezett egy tizenöt éves, New Jersey-ből való sihederrel, Harbert Brownnal, egykori kapitányának a fiával, aki árvaságra jutott, és Pencroff úgy szerette, mint tulajdon gyermekét. A várost nem sikerült elhagyniok az ostrom első hadműveletei előtt, és ezért nagy bosszúságukra benne rekedtek az ostromgyűrűben, és Pencroffnak is csak egy gondolat motoszkált az agyában: megszökni, akármilyen módon! Hírből ismerte Cyrus Smith mérnököt. Tudta, hogy az is milyen türelmetlenül várja már a szabadulást. Most, amikor az utcán találkozott, nem töprengett hát sokat, hanem odalépett hozzá, és minden köntörfalazás nélkül megszólította:

- Mondja csak, Smith úr, nem unja még Richmondot?

A mérnök szúrós szemmel rápillantott az idegenre, az pedig fojtott hangon kérdezte:

- Akar-e megszökni, Smith úr?

- Mikor? - kapott a szón a mérnök; mi tagadás, elhamarkodottan válaszolt, hiszen azt sem tudta, kicsoda ez az ismeretlen, aki ilyen furcsa kérdésekkel faggatja.

Átható tekintettel vizsgálta a tengerészt, de Pencroff őszinte ábrázata meggyőzte, hogy becsületes emberrel van dolga.

- Kicsoda ön? - kérdezte kurtán.

Pencroff bemutatkozott.

- Rendben van - felelte Cyrus Smith. - És milyen módját ajánlja a menekülésnek?

- Az a fránya léggömb ott a főtéren mintha csak éppen miránk várna, hiszen amúgy sem vesznek semmi hasznát...

A tengerésznek nem is kellett befejeznie a mondókáját. A mérnök értett a szóból. Karon ragadta Pencroffot, és a lakására vezette.

Ott aztán a tengerész kifejtette egész tervét, amely valóban pofonegyszerű volt. Semmit sem kockáztattak vele, legföljebb az életüket. Az orkán teljes erővel tombol, szent igaz, de hát olyan ügyes és bátor mérnök, amilyen Cyrus Smith, nyilván könnyűszerrel elkörmányoz egy efféle léghajót. Ha ő maga, Pencroff ismerné a fortélyát, ugyan csöppet sem habozna, íziben nekivágna az útnak - természetesen Harbert társaságában. Mit neki ez a vihar, látott ő ennél különb veszedelmeket is!

Cyrus Smith szótlanul hallgatta a tengerészt, a szeme azonban ragyogott. Itt van hát a várva várt alkalom. Márpedig ő nem az az ember, aki a jó alkalmat elszalasztja. A terv ugyan nyaktörően veszélyes, de azért megvalósítható. Éjszaka minden őrizet ellenére is odaférkőzhetnek a léghajóhoz, beosonhatnak a gondolába, aztán már csak el kell vágni a tartóköteleket! Persze, azt megkockáztatják, hogy lelövik őket, ám az is megtörténhetik, hogy baj nélkül, sikerrel jár a próbálkozás; csak ez a vihar ne volna... Ha azonban nincs ez a vihar, a léggömb már régen útra kelt volna, és most nem kínálkoznék a várva várt alkalom!

- Csakhogy nem vagyok ám egyedül!... - zárta le a gondolatsort Cyrus Smith.

- Hanyadmagával akar jönni? - kérdezte a tengerész.

- Két társamat hívnám magammal, Spilett barátomat és inasomat, Nabet.

- Vagyis harmadmagával - állapította meg Pencroff. - Harberttel meg jómagammal együtt tehát öten leszünk. Mármint, mivel a léghajó hat személy befogadására készült...

- ...elég helyünk lesz - fejezte be Cyrus Smith a mondatot. - Indulunk!

A többes szám magába foglalta az újságíró is, pedig az még mit sem sejtett az egészből: ő azonban nem az az ember, aki meghátrál a veszedelem elől; és csakugyan, amikor Smith közölte vele a tervet, Spilett azonnal és fenntartás nélkül csatlakozott hozzá. Csak azon csodálkozott, hogy ez az oly igen egyszerű ötlet nem neki jutott az eszébe. Ami pedig Nabet illeti, ő követi gazdáját, akárhová indul.

- Akkor hát ma este - mondta Pencroff. - Arra sétálunk mind az öten, mintha csak kíváncsiságból ögyelegnének ott...

- Ma este, tíz órakor - felelte Cyrus Smith, és hozzátette: - Adja ég, hogy ez a vihar el ne csöndesedjék a fölszállásunk előtt!

Pencroff elbúcsúzott a mérnöktől, és hazatért a szállására, ahol várta már a fiatal Harbert Brown. A bátor kölyök tudott a tengerész tervéről, és most bizonyos aggodalommal várta Pencroffot, vajon eredménnyel járt-e a mérnöknél tett látogatása. Látnivaló: ez az öt ember eltökélte magában, hogy nekivág a forgószeleknél, a teljesen elvadult orkánnak!

És nem! Az orkán nem enyhült, és sem Jonathan Forster, sem a csoportja nem gondolt arra, hogy a léggömb törekeny gondolóján szembeszegüljön vele. Egész nap szörnyű ítéletidő járta. A mérnök már csak egyvalamitől tartott: attól, hogy a lehorgonyzott léggömböt ezer cafatra tépi a szélvész. Több órán át ott ödögött a csaknem teljesen elhagyott téren, és figyelte a repülő alkotmányt. Pencroff is hasonlóképpen cselekedett; zsebre vágott kézzel téblábolt, és hatalmasakat ásított, mint aki nem tudja, mivel üsse agyon az időt - de ő is csak attól rettegett,

hogy a vihar még széttépi a léggömb burkát, vagy éppen elszakítja a tartóköteleket, s akkor a léghajó fölsuhan a levegőégbé.

Leszállt az este. Koromsötétség borult a városra. Sűrű, felhőként gomolygó pára hömpölygött a talaj színén. Zuhogott a havas eső. Nyirkos hideg lett. Nehéz köd ülte meg Richmondot. Úgy rémlett, a dühöngő szélvihar valamiféle fegyverszünetfélét teremtett ostromlók és ostromlottak közt, és az égiháború iszonyatos dördülései mintha még az ágyúkat is elnémították volna. Kihaltan feketéllettek az utcák. Ilyen rémséges időben szinte őrizni sem kellett a teret, amelynek a közepében ott hánykolódott a léghajó. Minden kedvezett a foglyok szökésének, nyilvánvalóan; de micsoda út vár rájuk a féktelenül tomboló szélrohamok közepette!...

- Kutya idő - zsörtölődött Pencroff, és néhány ökölcsapással fejébe nyomta a kalapját, amelyet a szél mindenáron le akart kapni róla. - No de se baj! Akkor is célhoz érünk!

Fél tízkor Cyrus Smith és társai előlopakodtak a tér más-más szögletéből, amelyet mélységes sötétség takart, miután a gázlámpákat kioltotta a szél. Még a hatalmas léggömböt sem igen lehetett látni; igaz, hogy a vihar néha csaknem egészen a földre teperte. A hálózat kötelein csüngő nehezkzsákokon kívül a léghajót erős sodrony is tartotta, amely a kövezetbe rögzített karikán volt átbújtatva, két vége pedig a gondolához volt erősítve.

Az öt fogoly a gondolánál találkozott. Senki sem vette észre őket, a sötétség olyan sűrű volt, hogy egymást sem látták. Cyrus Smith, Gedeon Spilett, Nab és Harbert szóltanul elhelyezkedett a gondolában, Pencroff pedig, a mérnök utasítására egymás után oldozta le a nehezkzsákokat. Néhány pillanatig tartott az egész, és a tengerész máris társai mellett termett.

A léghajót már nem fogta más, csak a kétágú sodronykötél, és Cyrus Smithnek sem volt egyéb tennivalója, mint kiadni az indulási parancsot.

Ebben a pillanatban valamilyen állat ugrott a gondolába. Top volt, a mérnök kutyája: letépte láncát, hogy követhesse gazdáját. Cyrus Smith aggódott, hogy súlytöbbletet okoz, és el akarta kergetni szegény jószágot.

- Eggyel több vagy kevesebb nem számít! - legyintett Pencroff, és két homokzsákkal könnyített a gondolán.

Aztán kioldotta a kétágú sodronykötelet, és a léggömb, ferde irányban fölszökkenve, és rohantában két házkéményt is ledöntve, eltűnt az éjszakában.

Az orkán azonban csak most bőszült neki a legborzalmasabb szilajssággal. A mérnök éjszaka nem gondolhatott a leszállásra, virradatkor pedig köd takarta el szemük elől a földet. Csak öt nap múlva szakadt föl a felhőzet, de akkor már csak a végtelen tengert látták a szélsodorta, rémületes sebességgel száguldó léghajó alatt.

Tudjuk, hogy március 20-án útra kelt öt ember közül március 24-én miképpen ért földet négy egy elhagyatott parton, hazájától több mint hatezer mérföldnyire.¹¹

És aki hiányzott közülük, akinek most a léggömb épségben maradt utasai valamennyien a kutatására siettek, nem más volt, mint a kis csoport önként elismert vezére, Cyrus Smith mérnök!

---

¹¹ Richmond április 5-én elesett, Grant tábornok bevonult a városba, leverte a szeparatisták fölkelését, Lee pedig visszavonult nyugat felé, s az amerikai egység ügye győzedelmeskedett

HARMADIK FEJEZET

*Délután öt óra - Egy utas hiányzik - Nab kétségbeesése - Kutatás északi irányban -
A zátony - Aggodalmak szomorú éjszakája - Hajnali köd - Nab tengerbe veti magát -
A hajótöröttek földet látnak - Átkelés a tengerszoros gázlóján*

A mérnököt a hálózat kitágult fonadékai közül sodorhatta a tengerbe egy hullámcsapás. Kuttyája szintén eltűnt. A hűséges állat alighanem önként ugrott a habokba, hogy gazdája segítségére legyen.

- Előre! - kiáltotta az újságíró.

És mind a négyen - Gedeon Spilett, Harbert, Pencroff és Nab - fáradtságukat és kimerültségüket feledve azonnal nekiláttak a keresésnek.

Szegény Nab szinte őrjöngött és zokogott kétségbeesésében, ha arra gondolt, hogy elvesztette azt, akit legjobban szeretett a földön.

Cyrus Smith eltűnése és társainak partraszállása közt két perc sem telt el. Reménykedhettek hát, hogy még idejében érkeznek és megmenthetik.

- Keressük! Keressük! - kiáltozott Nab.

- Keressük, Nab - felelte Gedeon Spilett -, és meg is találjuk!

- Élve?

- Élve!

- Tud-e úszni a mérnök? - tudakolta Pencroff.

- Tud! - válaszolta Nab. - Meg aztán ott van vele Top is...

A tengerész a hullámok morajlását hallgatta, és kétkedve ingatta a fejét.

A mérnök a part északi részén tűnt el, körülbelül félmérföldnyire onnan, ahol a hajótöröttek földet értek. Ha tehát sikerült kiúsznia a legközelebbi partfokig, akkor most sem lehet fél mérföldnél messzebb.

Hat órára járt az idő. Ködpára gomolygott a levegőben; az éjszaka sötétnek ígérkezett. A hajótöröttek észak felé indultak a parton, amelyre a vakvéletlen vetette őket - ismeretlen vidéken jártak, amelynek földrajzi fekvését még csak nem is gyanították. Láruk homokos-kavicsos talajt taposott, amelyen a növényzet legcsekélyebb nyoma sem látszott. Annál több volt a göröngy, a hepehupa, bukkánó, kátyú, iszapgödör, ami mind igen megnehezítette a járást. A mélyedésekből lomha röptű, nagy madarak hussantak föl minden pillanatban, és riadtan menekültek a világ négy tája felé, míg el nem tűntek a félhomályban. Más, fürgébb madarak rajokba verődve rebbentek magasba, és felhőkként húztak el a hajótöröttek fölött. A tengerész úgy vélte, hogy a nagyobb madarak tengeri rablósirályok, a kisebbek pedig az édesvizek mellett is fölbukkanó, úgynevezett apró halászkák; éles sikolyaik versenyre keltek a tenger harsogásával.

A hajótöröttek időnként megálltak, nagyokat kiáltottak, és füleltek, nem hallatszik-e válasz az óceán felől. Úgy gondolták, ha csakugyan annak a helynek a közelében járnak, ahol a mérnök partot ért, Top ugatását mindenképpen meghallják, még ha Cyrus Smith történetesen nem is tud életjelet adni magáról. A tenger zúgásán, a part menti hullámtörés csattogásán nem hatolt át semmilyen kiáltás. A kis csapat tehát folytatta útját, és átkutatta a part minden öblét a legkisebb bemélyedésig.

Húszperces gyaloglás után a négy hajótörött tajtékos hullámcsík előtt torpant meg hirtelen. A szárazföld véget ért. Keskeny földnyelv csúcsán álltak; dübörögve törtek meg rajta a tenger habjai.

- Szirtfokon állunk - mondta a tengerész. - Vissza kell fordulnunk: ha jobb kéz felé tartunk, és saját nyomainkat követjük, eljutunk a szárazföldre...

- De hátha a gazdám éppen itt van! - szólt Nab, és az óceán felé mutatott, amelyen roppant hullámok fehér tajtéka villogott a félhomályban.

- Nos jó, kiáltsunk neki!

Valamennyien egyszerre, harsányan fölkiáltottak, de senki sem válaszolt. Pillanatnyi szélcsendre vártak. Újra hatalmasat kiáltottak. Megint semmi válasz.

A hajótöröttek ekkor elindultak a földnyelv túlsó szegélyén, és csakhamar ismét homokos-kövecses talajra értek. Pencroff annyit mindenesetre megfigyelt, hogy a part sokkal meredekebben szakad a tengerbe, mint amennyire az egész terep lejtése indokolná, föltételezte hát, hogy valamilyen hosszú dombhát köti össze azzal a magaslattal, amelynek elmosódott körvonalai ott borongtak előttük az alkonyi homályban. Ezen a partszakaszon kevesebb madarat láttak. A tenger sem forrongott, nyugtalankodott itt annyira, és a hullámverés is érezhetően csökkent. Még a parti tengerzajlást is alig lehetett hallani. Semmi kétség, a földnyúlvány innenső hajlata afféle félkaréj alakú öblöcskét fog körül, amelyet a messze kiugró szirtfok megvéd a nyílt víz erős hullámzásától.

De ha ebben az irányban haladnak tovább, dél felé mennek, és éppenséggel eltávolodnak attól a partszakasztól, amelyen Cyrus Smith kilábalhatott a vízből. Már vagy másfél mérföldnyi utat tettek meg, s a part még mindig nem kanyarodott észak felé. Pedig a földnyelvnek, amelynek a csúcsát most kerülték meg, valahol mindenképpen érintkeznie kellett a szárazfölddel. A hajótöröttek, bár erejük fogytán volt, azért kitartóan bandukoltak tovább, s abban reménykedtek, hogy egyszer mégiscsak rábukkannak valamilyen hirtelen beszögellésre, s az majd visszatéríti őket az eredeti irányba.

Mekkora volt hát csalódásuk, amikor már vagy kétmérföldes botorkálás után egy magasba nyúló, csuszamlós sziklaszirt tövében ismét a tenger állta útjukat.

- Szigeten vagyunk! - állapította meg Pencroff. - Már be is kóboroltuk egyik csücskétől a másikig!

A tengerész észrevétele megfelelt a valóságnak. A hajótörötteket nem szárazföldre vetette a véletlen, de még csak igazi szigetre sem, hanem csupán amolyan alig két mérföld hosszúságú és szemmel láthatólag jelentéktelen szélességű, zátonyféle földdarabra.

Vajon nagyobb szigetcsoporthoz része-e ez a kopár, kavicsos, növényzet nélküli s csupán néhány tengeri madár sivár menedékekül szolgáló apró szigetecske? Nem lehetett megállapítani. Az imént, amikor az utasok még léghajójuk gondolájából, a gomolygó ködön át pillantottak le a földre, nem láthatták, hogy mekkora. Pencroff tengerésztekintete azonban megszokta, hogy áthatoljon a szürkületén is; és ebben a pillanatban úgy tetszett neki, mintha valamilyen magas dombvonulatot sejtető, homályos tömeget látna nyugat felől.

Akkor azonban, abban a sötétségben sehogyan sem lehetett eldönteni: egymagában áll-e a tengerben a kis sziget, vagy pedig valamilyen szigetcsoporthoz tartozik, s hogy az milyen, kisebb-e, vagy pedig sokadmagával nagyobb szigetrendszer alkot. Egyvalamiben azonban bizonyosak lehettek: nem távozhatnak róla, mert tenger veszi körül. Másnapra kellett hát halasztaniok a mérnök föl kutatását, annál is inkább, mert - sajnos! - az egyetlen hanggal sem jelezte hollétét.

- Cyrus hallgatása még nem jelent semmit - mondta az újságíró. - Talán elájult, megsebesült, és pillanatnyilag nincs olyan állapotban, hogy válaszolhasson, de azért mi ne adjuk föl a reményt!

Az újságírónak az az ötlete támadt, hogy gyűjtsanak jelzötüzet a zátony fokán, az majd útbaigazítja a mérnököt. Hiába kerestek azonban fát vagy száraz rőzsét. Homok és kavics akadt csupán a szigeten, egyéb semmi.

Megérthetjük Nab és társai fájalmát, hiszen valamennyien szívükbe zárták már a rettenthetetlen Cyrus Smith mérnököt. Nagyon is úgy látszott, hogy egyelőre nem segíthetnek rajta. Meg kell várniok a másnapot. A mérnök vagy megmenekült a maga erejéből, és meghúzódott valahol a parton, vagy örökre elveszett!

Hosszú, kínos órák teltek el a várakozásban. Metsző hideg volt. A hajótöröttek kegyetlenül szenvedtek, de nem sokat törődtek vele. Még egy pillanatnyi pihenőre sem gondoltak. Szinte megfeledkeztek a maguk hajáról, csak vezetőjük sorsa foglalkoztatta őket; reménykedve, egymást s önmagukat biztatva bolyongtak a puszta szigeten, és újra meg újra visszatértek a katasztrófa színhelyéhez legközelebb eső északi szigetcsúcsra. Füleltek, kiáltoztak, igyekeztek fölfogni bármilyen halk kiáltást is; hangjuk pedig alighanem messzire elhallatszott, mert a légkörön már bizonyos nyugalom lett úrrá, és a hullámverés csillapultával a tenger moraja is lassan elült.

Nab egyik kiáltására azonban egyszer csak mintha visszhang válaszolt volna. Harbert fölhívta rá Pencroff figyelmét, és hozzátette:

- Ez azt jelenti, hogy nyugaton, nem messze tőlünk, part húzódik.

A tengerész helyeslőn bólintott. Hiába, nem csalt a szeme. Ha ő egyszer valahol, bármilyen halványan is, földet lát, akkor ott valóban földnek kell lennie.

Nab kiáltozására azonban csak ez a távoli visszhang felelt, máskülönben mély csönd ülte meg a szigetecske egész keleti felét.

Eközben lassacskán tisztulni kezdett az égbolt. Éjféltájt már néhány csillag is fölragyogott, és ha a mérnök ekkor ott van társai közt, nyilván észreveszi, hogy azok a csillagok nem az északi félgömb csillagai. Csakugyan, a sarkcsillag sehol nem bukkant föl ezen az új láthatáron, a zenit csillagképei csöppet sem emlékeztettek az Újvilág északi felén láthatókra, s a Föld Déli-sarkvidéke táján ott csillogott a Dél Keresztje.¹²

Telt-múlt az éj. Március 25-én, hajnali öt óra tájban halvány derengés mutatkozott a magasban. A láthatár alsó szegélye egyelőre sötét maradt, ám a pirkadat első, gyenge sugaraira sűrű köd szállt föl a tengerről, méghozzá olyan átláthatatlanul vaskosan, hogy az emberi tekintet húszlépcsnyinél nem hatolt benne távolabb. A pára tömény, lustán gomolygó, hatalmas felhőkben lepte el a tájat.

Ez a legrosszabbkor jött. A hajótöröttek semmit sem láttak maguk körül. Nab és az újságíró pillantása az óceánt fürkészte, a tengerész és Harbert a nyugati partot kémlelte. Fikarcnyi szárazföld sem tűnt azonban a szemükbe.

- Sebaj - mondta Pencroff -, ha nem is látom, érzem, hogy arrafelé part van... ott valahol... ott... Olyan bizonyos, mint hogy most nem Richmondban vagyunk!

A ködnek azonban előbb-utóbb föl kellett szakadnia. Nem volt egyéb, mint jó időben is szokásos hajnali pára. A tüzes napsütés átlangyosította a ködtakaró felső rétegeit, s ez a meleg lassan-lassan leszüremlett a sziget felszínéig.

---

12 Dél Keresztje: négy csillagból álló jellegzetes csillagkép a déli félgömb égboltján

És valóban, fél hét tájt, háromnegyed órával napkelte után a köd oszladozni kezdett, áttetszőbé vált. A magasban összesűrűsödött, lenn azonban megritkult. És egyszerre csak fölsejlett az egész sziget, mintha csak a fellegekből csöppent volna alá; aztán lassanként a tenger is föltárult körben tekintetük előtt: kelet felé a végtelen messzeségbe veszett, nyugaton azonban csakugyan magas, meredek part határolta.

Igen, ott a szárazföld! Onnan hívja őket a - legalábbis egyelőre - biztosnak tetsző menekvés. Csakhogy a kis sziget és a part közt húzódó, mintegy félmérföldnyi széles szoroson rendkívül gyors tengeráramlat özönlött át hangos morajjal.

Az egyik hajótörött azonban - csak a szíve sugallatára hallgatva - mégis tüstént belevetette magát a zúgó áradatba; nem kérdezte, mint vélekednek erről társai, s egyetlen szóval sem tudatta ebbéli szándékát. Nab volt az. Mennél hamarább el akarta érni a túlsó partot, hogy végigjárhassa északi oldalát. Senki sem tarthatta vissza. Pencroff hasztalanul szólongatta. Az újságíró nekikészült, hogy kövesse Nabot.

Pencroff azonban hozzálépett.

- Át akarja úszni a szorost? - kérdezte.

- Át - felelte Gedeon Spilett.

- Ne tegye, várjon még, hallgasson rám - kérlelte a tengerész. - Nab egymaga is segíteni tud a gazdáján. Ha most belemerészkedünk a csatornába, megkockáztatjuk, hogy a rohanó víz kisodor bennünket a nyílt tengerre, hiszen az áramlat borzalmasan erős. Ha nem tévedek, ez afféle apályáramlás. Nézze csak, a víz szintje egyre alább süllyed a fővényen. Várjunk hát türelemmel, és ha az apály eléri legmélyebb állását, meglehet, valamilyen alkalmas gázlót is találunk...

- Igaza van - felelte az újságíró. - Hacsak lehet, ne szakadjunk el egymástól...

Nab ezalatt hevesen küszködött az áramlattal. Rézsútosan igyekezett átszelni a csatornát. Barna válla minden karcsapásnál kiemelkedett a vízből. Roppant sebességgel ragadta magával az ár, de azért sikerült egyre közelebb jutnia a túlsó parthoz. Több mint félóra telt, amíg sikerült megtennie a sziget és a szárazföld közti félmérföldnyi távolságot, és az indulási helyével szemben levő ponttól több ezer lábnyira partra vergődött.

Nab lába magas gránitfal tövében ért talajt, és fűgén kikapaszzkodott; aztán futásnak eredt, és csakhamar eltűnt a kis sziget északi csúcsával egy magasságban emelkedő, tengerbe nyúló sziklaszirt mögött.

Nab társai aggodalmasan kísérték tekintetükkel a vakmerő vállalkozást, és amikor a néger eltűnt a szemük elől, pillantásukat ismét arra a földdarabra fordították, amelyen menedéket találtak: körös-körül rengeteg csiga hevert szanaszéjjel a homokban, megettek néhányat. Sovány reggeli, annyi szent, mégis több a semminél.

A szemközti part hatalmas öblöt alkotott; déli vége csúcsos, teljességgel kopár és rendkívül kietlennek rémlő földnyúlvánnyá keskenyült. Ez a földnyelv meglehetősen szeszélyes vonalban forrt össze a magas gránitszikla ormokkal. Északon azonban éppen ellenkezőleg, szélessé kerekedett ki az öböl, partja délnyugat felől északkeleti irányba húzódott, és karcsú szirtfokban végződött. E két szélső, egymástól mintegy nyolcmérföldnyi távolságra levő pontra támaszkodott a part szabályos félköríve. A szigetecske maga félmérföldnyire feküdt az öböl partjától, hosszukás, keskeny csíkot foglalt el a tengerből, és valamilyen ormóttan nagy ceffajta tetemére hasonlított. Sehol sem volt szélesebb negyed mérföldnél.

A kis szigettel átellenes part külső szegélyén kavicsos fővénysáv szürkéllett, helyel-közzel pedig feketéllő sziklák meredeztek ki a jelenleg éppen apadozó tengerárból. Hátrébb, a belső

partvonulaton sáncszerű gránitfal emelkedett, csaknem függőlegesen; tetejét, legalább háromszáz lábnyi magasságban, szeszélyesen csipkézett taréj koszorúzta. Ez a gránitmeredély mintegy három mérföld hosszúságban rajzolódott ki, és jobb kézt minden átmenet nélkül olyan éles metszésű, egyenes vonalú oldallapban végződött, amely már szinte emberi kéz művének tetszett. Bal kéz felől, éppen ellenkezőleg, a kinyúló partfok fölött a meredek, egyenetlen gránitfelület prizma alakú szilánkokra hasadozott, s egymásra halmozódó, omlatag kőszálai lankásan, lassú lejtéssel ereszkedtek le a partig, és észrevétlenül olvadtak bele a déli szirtnyúlvány sziklacsoportozatába.

A part menti emelkedőn egyetlen fa sem nőtt. Lapos, sima fennsík volt az, olyasforma, mint a Jóreménység fokánál Cape Town fölé emelkedő magaslat,¹³ csak éppenséggel szerényebb méreteiben. Legalábbis ilyennek látszott a szigetről nézve. Mindazonáltal itt már a növényzet sem hiányzott, jobb felől, a metszett szélű oldalfal mögül zöldellt elő. A hajótöröttek könnyen kivehették a hatalmas fák egybekuszálódó koronáit, amelyek tömkelege messzire elhúzódott, egészen a láthatár pereméig. A gránitsziklagerinc komor látványa után valósággal fölűdítette szemüket ez a zöld színfolt.

Végül északnyugatra, egészen távol, legalább hétmérföldnyi messzeségben magas, fehér, napfényben csillogó bérc meredt a fennsík fölé. Valamilyen távoli hegység örök hó fődte orma.

A hajótöröttek egyike sem tudott válaszolni arra a kérdésre, hogy a szemközti terület sziget-e vagy szárazföld. Ám ha történetesen akadt volna köztük egy geológus, a bal kézt eső sziklákról első pillantásra habozás nélkül megmondta volna, hogy tűzhányóból erednek, vitathatatlanul vulkáni tevékenység termékei.

Gedeon Spilett, Pencroff és Harbert figyelmesen szemügyre vette ezt a földet, amelyen talán hosszú éveken át kell élniük, és talán ott is kell meghalniok majd, ha ugyan nem vetődik errefelé valamilyen hajó.

- Nos, Pencroff? - kérdezte Harbert. - Mit szólna hozzá?

- Amondó vagyok - felelte a tengerész -, hogy jó is van benne, meg rossz is, mint mindenben a világon. Majd meglátjuk. Hanem úgy veszem észre, itt az apály! Három óra múlva megpróbálunk átkelni, és ha egyszer átjutottunk, majd csak szerét ejtjük, hogy kiláboljunk a bajból, és fölüljük Smith urat!

Pencroff nem is csalódott sejtelmeiben. Három órával utóbb, teljes apálykor, a csatorna ágyát alkotó homokpadok nagy része előbukkant a víz alól. A szigetecske és a part közt csupán a zátonyok mentén futó, keskeny árok maradt, amely kétségkívül könnyűszerrel átgázolható.

S valóban, tíz óra tájt Gedeon Spilett és két társa levetkőzött; ruhájukat bugyorba kötötték és a fejükre tették, és aztán nekimerészkedtek a vizes ároknak, amelynek a mélysége nem haladta meg az ötlábnyit.

Harbertet ugyan, alacsonyabb lévén a másik kettőnél, ellepte a víz, de a fiú úgy úszott, akár a csík, és pompásan átevíckélt. Mindhárman baj nélkül elérték a túlsó partot. Ott hamar megszártkoztak a napon, felöltötték ruhájukat, amelyet átkeléskor sikerült a víztől megóvniok, aztán tanácskozásba fogtak.

---

13 A Jóreménység foka Afrika legdélibb csücske; Cape Town a Dél-afrikai Unió legnagyobb városa

NEGYEDIK FEJEZET

A lithodomusok - A folyó torkolata - A „Kémény” - A kutatás tovább folyik - Zöldellő fák erdeje

*-
A tűzifakészlet - A hajótöröttek dagályra várnak - A bérctetőn - A tutaj - Vissza a partra*

Legelőször is az újságíró meghagyta a tengerésznek, várjon reá ott, ahol van; megígérte, hogy rövidesen visszatér, majd pillanatnyi késlekedés nélkül nekivágott a partnak, abban az irányban, amerre néhány órával előbb a néger Nab haladt. Hamar eltűnt a part egyik hajlatában: sietett, mert alig várta, hogy megtudja, mi történt a mérnökkel.

Harbert el akarta kísélni.

- Maradj csak itt, fiacskám - mondta neki a tengerész. - Tábort kell ütnünk, aztán meg jó lesz utánanéznünk annak is, vajon találunk-e valami harapnivalót, ami laktatóbb étel, mint ezek a kagylók itten. Barátainknak is szükségük lesz egy kis frissítőre, ha visszatértek. Végezze ki-ki a maga dolgát.

- Szívesen segítek, Pencroff - felelte Harbert.

- Helyes! - mondta a tengerész. - Meg is lesz az eredménye... Fogjunk hozzá módszeresen. Fáradtak vagyunk, fázunk, éhesek vagyunk. Elsősorban tehát szállást, tüzet, táplálékot kell szereznünk. Fa van az erdőben, tojás a fészkekben: nem marad egyéb teendők, mint hajlék után nézni.

- Jól van - felelte Harbert -, keresek valamilyen barlangot a sziklafalban, de ha nem találok is, majd csak akad valamiféle odú, amelyben meghúzódhatunk!

- Okos beszéd - válaszolta Pencroff. - Rajta, fiacskám!

És már javában taposták is az apadó víztömeg alól szabadra került parti fővény széles sávját. Nem észak felé tartottak azonban, a roppant sziklafal mentén, hanem déli irányban. Pencroff egyszerre csak észrevette, hogy partra jutásuk helyétől néhány száz lépésnyire megszakad a föld, és keskeny hasadék nyílik rajta; úgy vélte, valamilyen folyó vagy patak torkolatához közelednek. S ez nevezetes körülménynek látszott, mert részint fontos, hogy iható víz közelében telepedjenek meg, részint pedig az sem lehetetlen éppen, hogy a tengerár errefelé sodorta Cyrus Smith mérnököt.

A gránitfal, amely - mint már elmondottuk - nagyjából háromszáz láb magas volt, mindenütt tömör sziklatömbökből állt; tövét nemigen érték a tenger hullámai, ideiglenes szállásnak alkalmas nyíladék azonban sehol sem mutatkozott rajta. A függőleges kőfal különösen kemény gránitját sehol sem kezdte ki a víz romboló ereje. Tetőpereme körül az úszólábúak rendjéhez tartozó, ritka változatos fajtájú vízimadarak tömege csapongott, hosszú, tömpe és hegyes csőrűek vegyest; élesen rikoltoztak, nemigen ijedtek meg Pencroff és Harbert közeledtétől: kétségkívül most esik meg első ízben, hogy emberi lény tolakodik magányukba.

Az úszólábú szárnyasok közt Pencroff több rablósirályt ismert föl (némely vidéken halfarkasnak is nevezik), aztán amolyan kis, falánk sirályféléket, amelyeket apró halászkáknak hívnak, s amelyek a gránitfal hasadékaiban fészkelnek. Egyetlen puskaölvés a nyüzsgő madárseregletbe - és mindjárt volna vadászsákmány bőven; puskaölvéshez azonban puska is kell, azzal pedig sem Pencroff, sem Harbert nem rendelkezett. Az ilyen sirályfajta szárnyasok húsa egyébiránt csaknem ehetetlen, sőt még a tojásuk íze is utálatos.

Ekkor Harbert, aki bal felől, a faltól kissé távolabb lépkedett, fölhívta társa figyelmét néhány alga borította sziklára, amelyeket pár óra múlva nyilvánvalóan újra előnt majd a dagály. A

sziklákat ellepő iszamós hínárcsomók közt csak úgy hemzsegett a sok kettős héjú kagyló - nem megvetendő eledel két kiéhezett ember számára! Harbert azonnal odahívta Pencroffot, az meg ugyancsak igyekezett, hogy mielőbb odaérjen.

- Tyuhaj! - rikkantott föl a tengerész. - No végre tudom, mivel kárpótoljuk magunkat az ehetetlen tojásokért! Hiszen ezek fekete kagylók!

- Nem, ezek nem fekete kagylók - felelte a fiú, és figyelmesen vizsgálgatta a sziklára tapadt puhatestűeket -, ezek *lithodomus*ok, más néven datolyakagylók.

- És ez ehető? - érdeklődött Pencroff.

- De még mennyire!

- Hát akkor együnk lithodomust!

A tengerész megbízhatott Harbertben. A fiú kitűnően értett a természetrajzhoz, valóságos szenvedéllyel tanulmányozta mindig ezt a tudományát. Édesapja irányította erre az útra: Boston legkiválóbb professzoraival taníttatta, azok pedig nagyon megkedvelték az értelmes és szorgalmas kamaszt. Harbert a későbbiek során is sokszor hasznosította természetrajzi ismereteit, és most, ez első alkalommal sem tévedett.

Ezek a hosszúkás alakú csigák fűrtökben és igencsak szívósan tapadtak a sziklákhöz. A *Lithodomus lithophagus* a puhányoknak ahhoz a fajtájához tartozik, amely a legkeményebb sziklaköbe is lyukat tud fúrni, kagylóháza pedig a két végén legömbölyödik: éppen ez különbözteti meg a közönséges fekete kagylótól.

Pencroff és Harbert alaposan belakmározott a napfényben sütkérező datolyakagylókból. Úgy eszegették őket, akár az osztrigát, és igencsak kellemesnek találták csípős-borsos zamatukat; nem is bánták, hogy sem borsuk, sem egyéb fűszerük nincs az étel ízesítésére.

Éhségüket tehát egyelőre elverték, szomjúságukat azonban még nem csillapították, pedig az a természetes ásványi sókban gazdag puhányok elfogyasztása után még csak fokozódott. Sürgősen édesvízre kell hát lelniök; valószínűtlennek látszott, hogy efféle szeszélyesen változatos vidéken ne akadjon iható vizű forrása Pencroff és Harbert gondosan jókora datolyakagyló-készletet gyűjtött; nemcsak a zsebüket tömték meg vele, hanem még a zsebkendőjükbe is jutott; aztán ismét fölkapaszkodtak a sziklafal lábához.

Kétszáz lépéssel arrébb érkeztek ahhoz a beszögelléshez, ahol Pencroff sejtelve szerint valamilyen kis folyó vizének kellett a tengerbe ömlenie. Ezen a helyen, úgy látszik, heves tűzhányókitörés hatására szakadt meg a fal. Tövében, meglehetősen hegyes szögben, apró öböl türemkedett be a szárazföldre. Szélessége százlábnyi lehetett, partja pedig mindkét oldalt meredek volt, húsz lábnál azonban alig magasabb. A folyó maga nyílegyenesen futott a torkolat táján kissé lankásodó gránitfalak közt; távolabb azonban, mintegy félmérföldnyire, hirtelen elkanyarodott, és beléveszett a sűrűbe.

- Itt a víz! És ott a fa! - kurjantott Pencroff. - No, Harbert, most már igazán csak a lakás hiányzik!

A folyó vize áttetszően tiszta volt. A tengerész azonnal fölmérte a helyzetet: apály van, a tenger szintje alacsonyabb, mint a folyóé, tehát a sós áradat nem hatolhat be a torkolatba, s a víz ezért most édes, iható. Miután ez a fontos kérdés megoldódott, Harbert nekilátott, hogy valamilyen menedéknek való üreget keressen, de hiába kutatott. A fal mindenütt sima volt, törésmentes és függőleges.

Mindazonáltal a folyó torkolatánál, a dagály nem érte területen hatalmas halmazban tornyosult a sziklaomladék: barlangnak éppen ez sem volt nevezhető, inkább csak amolyan „kéménynek”, amilyent gyakran látni gránitban gazdag tájakon.

Pencroff és Harbert meglehetősen mélyen bemelegkedett a sziklák közé, pedig azok némelyike csak az egyensúlyművészet csodájaként állt meg a helyén: fővényes talajú sikátorokban jártak köztük, ahol még a világosság sem hiányzott, mert a gránittömbök hézagai közt pászmákban áradt be a fény. Csakhogy a világossággal együtt betört a szél is - igazi folyosói légmozgás -, a széllel együtt pedig a kinti csípős hideg. A tengerész mégis úgy vélte: ha elrekesztik a folyosók egyik-másik szakaszát, és néhány nyílást kövel, homokkal betapasztanak, azzal lakhatóvá tehetik a „kéményt”. A sziklaalakulat alaprajza a következő jelhez hasonlított: & - vagyis az *et*, „és” jelentésű latin szó nyomdai rövidítéséhez. Ha mármost eltorlaszolnák a jel felső hurkát, amelyen keresztül a déli és a nyugati szél bezúdul, kétségkívül lakhatóvá válnék az alsó üreg.

- Lám, így van ez! - szólt Pencroff. - Nem tudom, látjuk-e még valaha Smith urat, de annyi bizonyos: ha itt volna, mindjárt tudná, mit kezdjen ezzel az útvesztővel.

- Hogy viszontlátjuk-e még? - kiáltott föl Harbert. - De mennyire viszontlátjuk! Mire előkerül, legalább némileg elviselhető szállást kell itt találnia. És ez meg is lesz, csak tűzhelyet kell építenünk valahogyan, és a bal oldali folyosókon valamilyen nyílást kell hagynunk füstelvezetőnek, ha lehetséges...

- Már hogy is ne lenne lehetséges, fiacskám! - válaszolt a tengerész. - A Kémény pedig - most már csak így nevezte ideiglenes hajlékukat - megteszi majd a magáét. Most azonban mielőbb gyűjtsünk tűzrevalót. Úgy vélem, a fának jó hasznát vesszük majd a hasadékok bedugaszolásakor is, hiszen csak úgy süvöltöz át rajtuk ez az ördögi szél!...

Harbert és Pencroff elhagyta a Kéményt, megkerülte a part kiszögellését, és a folyó bal partján elindult a szárazföld belseje felé. Az igencsak gyors víz sok gallyat sodort magával. A növekvő dagály - szemlátomást beköszöntött már - nemsokára nyilván nagy erővel és jelentékeny távolságra özönlik be majd a folyó medrébe. A tengerésznek az az ötlete támadt, hogy a dagálykor fölfelé, az apálykor pedig visszafelé ömlő víztömeget alkalomadtán nehéz tárgyak szállítására hasznosíthatják.

Vagy negyedórányi gyaloglás után a tengerész és a fiú elérkezett ahhoz a merészen kiugró partnyúlványhoz, amely mélyen szögelt a mederbe, és hirtelen balra terelte a víz folyását. Innen a folyó erdőben hömpölygött tovább, csodálatos fák közt. Noha őszre járt már az idő, ezek a fák javában zöldelltek még, mert az úgynevezett toboztermők családjába tartoztak, azok pedig a földgolyó minden zugában elterjedtek, az északi éghajlat alatt éppúgy, mint a trópusi tájakon. Az ifjú természettudós elsőnek a kellemesen illatozó *deodarákat* ismerte föl; ez a cédrusfajta főként a Himalája vidékén tenyészik, mégpedig igen nagy mennyiségben. Ezek fölé a szép fák fölé sudár *pineák*, más néven mandulafenyők csoportjai magasodtak, lombjaik szélesen terpesztett, sötét ernyőzetével. A faóriások tövében lépdelő Pencroff és Harbert lába alatt száraz rözse pattogott, némelyik gally akkorát durrant, akár a tűzijáték röppentyűje.

- Jól van, fiacskám - mondta a tengerész. - Nekem ugyan fogalmam sincsen ezeknek a fáknek a nevééről, csak azt tudom, melyik tartozik a tűzifák családjába, márpedig számunkra pillanatnyilag csak ez az egy hasznos!

- Gyűjtsünk, amennyi kell! - javasolta Harbert, és tüstént neki is fogott.

Könnyű dolguk volt. Még csak ágakat sem kellett tördelniük a fákról, mert a száraz gally hatalmas nyalábokban hevert a lábuk alatt. Ám ha tűzrevaló bőven akadt is, szállítóeszközeik némiképpen kezdetlegesnek bizonyultak. A csontszáraz rözse rendkívül gyorsan ég. Ezért hát tekintélyes mennyiséget kell a Kéményhez szállítaniok, mert amennyit két ember a vállán elbír az édeskevés. Erre Harbert hívta föl társa figyelmét.

- Úgy bizony, fiacskám! - felelte a tengerész. - Szállítóeszköz nélkül csakugyan nem boldogulunk, annyi szent. Mindennek, megvan a maga módja. Volna csak valamilyen targoncánk vagy csónakunk, mindjárt könnyebben menne a dolog...

- De hiszen itt a folyó! - vágott közbe Harbert.

- Igaz! - kapott észbe Pencroff. - A folyó amolyan magától mozgó út, meg aztán a tutaj sem haszontalan találmány.

- Csakhogy ez az út most éppen ellenkező irányban halad, mint amerre mi magunk tartunk - jegyezte meg Harbert -, minthogy dagály van, s a tenger szintje emelkedik!

- Akkor hát szépen megvárjuk az apályt - felelte a tengerész -, az majd alighanem vállalkozik rá, hogy a Kéményhez szállítsa a tűzifánkat. Addig pedig készítsünk tutajt.

A tengerész nyomban el is indult az erdőszéli partnyúlvány felé, Harbert pedig követte. Mindketten fölkaptak egy-egy nyaláb fát, ki-ki annyit, amennyi erejéből tellett. A part lejtőjén is nagy halom száraz ág hevert a gizgaz közt, amelyen valószínűleg soha még emberi láb nem tapodott. Pencroff azonnal nekilátott a tutaj összeállításának.

Ahol a part kiugró szöglete megtörte a víz futását, és valamilyen forgófélét kavart a folyóban, a tengerész és a fiú száraz liánindákkal jókora fadarabokat kötözött egymáshoz. Az ekként összeeszkábált tutajforma tákolmányt az örvénynél vízre bocsátották, és lassacskán úgy megtetézték fával, hogy akkora teherrel hús ember sem birkózott volna meg. Egy óra alatt végeztek is munkájukkal, és a part mentén veszteglő tutaj most már csak a tengermozgás fordulását várta.

Maradt még néhány szabad órájuk; ezt az időt valamiképpen hasznosítani akarták, úgy döntöttek, hogy ezalatt fölkapaszkodnak a sziklafennsík tetejére, és egy kiemelkedő pontról szemügyre veszik a vidéket. A szárazföld belseje felé, a folyókanyartól éppen kétszáz lépésnyire a sziklafal lecsuszamlott kőomlásban végződött, amely szelíden lejtett az erdő széléig.

Úgy festett ez az omladék, mint valamilyen természetes lépcső. Harbert és a tengerész nekivágott a kapaszkodónak. Erős lábizmaik segítségével néhány perc alatt elérték a gránitfennsík taréját, és megállapodtak a folyó torkolata fölé meredő ormon.

Első pillantásukat az óceánra vetették, amelyen oly szörnyű körülmények közt keltek át! Megindultan néztek végig az északi partvidéken, katasztrófájuk színhelyén. Ott tűnt el Cyrus Smith. Tekintetükkel léghajójuk valamilyen roncsát keresték, hátha abba kapaszkodott a mérnök. De semmi! A tenger pusztá vízsivatagként terült el szemük előtt. Ami a partot illeti, az is üresen szürkéllett. Sem az újságírót, sem Nabet nem látták sehol. Nyilván olyan messzire jártak mindketten, hogy a szirtfokról nem lehetett látni őket.

- Valami mégis azt súgja nekem - kiáltott föl Harbert -, hogy az olyan szívós, erős akaratú ember, mint Smith úr, nem fulladhat csak úgy egyszerűen a tengerbe! Valahol bizonyára partot ért! Igaz-e, Pencroff?

A tengerész szomorúan bólogatott. Nemigen remélte már, hogy viszontlátják Cyrus Smith mérnököt; de azért nem akart kiölni Harbertből minden bizakodást.

- Persze, persze... - dünnyögte. - A mi mérnökünk olyan ember, aki átverekszi magát mindenben, ha más föl is adná a harcot a helyében...

Eközben feszült figyelemmel fürkészte a partot. Szeme előtt hosszú fővénycsík bontakozott ki, peremén, a torkolattól jobbra, hullámtörő sziklák füzérével. Ezeket a szirtket még nem lepte el teljesen a dagály: mintha kételtű állatok dagonyáztak volna seregestül a tengerzajlásban. A sziklazátonyok sávján túl napsütésben csillogott a tenger. Délen a láthatárt kiugró szirtfok párta le, amelytől nem lehetett látni, vajon rajta túl egyenes vonalban húzódik-e

továbbra is a part, vagy pedig elkanyarodik délkeletnek, esetleg délnyugatnak; az utóbbi esetben a partnak ezt a részét amolyan messzire kinyúló félszigetfélének kellene tekinteni. Az öböl északi felén hosszú félkör formájában ívelt a partvonal. Arrafelé sík volt a vidék, a partja is lapályos, nem olyan meredek és sziklás, mint egyebütt; peremén széles homokpadok sorjázta, amelyeket még nem öntött el a dagály.

Pencroff és Harbert ekkor nyugat felé fordult. Tekintetük először a hat-hét mérföldnyi messzeségben magasra meredő, hófödte bércű hegyen állapodott meg. A hegy alsó lejtőitől rengeteg erdőség terült el a part irányában, tömkelegéből élénk színű tömbökként örökzöld fák csoportjai váltak ki. Majd a parttól mintegy kétfélmérföldnyire véget ért ez a vadon, és a szélétől egészen a homoksávig széles, zöldellő fennsík terült el, rajta szeszélyesen szétszórt, apró, gyér ligetek. Bal kéz felől, egy-egy tisztásról, imitt-amott fölcsillant a folyócska vize; útja igencsak kanyargósnak látszott, és úgy tetszett, hogy a hegy láb alacsonyabb dombvonulatai felé vezet: nyilván onnan ered. Ott, ahol a tengerész tutaja vesztegelt, a folyócska két magas gránitfal közé szorult; a bal parton meredek, töretlen vonalban szöktek magasba a sziklalapok, a jobb parton azonban, éppen ellenkezőleg, lankásan ereszkedtek alá: az ormóttan sziklatáblák helyét magányos sziklaszálak foglalták el, a sziklaszálakét törmelék kövek, a köveket pedig apró, görgeteg kavicsok, s onnan egészen a földnyelv csúcsáig ezek borították a talajt.

- Csak nem valamilyen szigetre pottyantunk? - morfondírozott a tengerész.

- Mindenesetre jókora földdarabnak látszik! - felelte a fiú.

- Akármekkora is: ha sziget, akkor csak sziget! - mondta Pencroff lemondóan.

Ezt a fontos kérdést azonban egyelőre semmiképpen sem dönthették el. Megoldását más alkalomra kellett halasztaniok. Ami a földet illeti, akár sziget volt, akár nem: termékenynek látszott, és változatos növényzetével kellemes hatást keltett.

- Szerencsénk a szerencsétlenségben - jegyezte meg Pencroff -, ezért köszönettel tartozunk a Gondviselésnek.

- Dicsértessék érte a jó Isten! - bólintott rá Harbert, akinek a szíve hálával telt meg a világmindenség teremtője iránt.

Bár Pencroff és Harbert jó ideig fürkészte a vidéket, amelyre végzetük vetette őket, a futólagos szemle után mégis nehezen tudták elképzelni, milyen sors vár rájuk.

Aztán elindultak visszafelé a gránitfennsík déli szegélyének bizarr alakzatokkal csipkézett, szeszélyes rajzolatú sziklafüzére mentén. Százszámra röpködtek arrafelé a sziklarésekben fészkelő madarak. Harbert szikláról sziklára szökdelve egész rajokat riasztott föl.

- Hohó! - kiáltott föl a fiú. - Ezek nem rablósirályok ám, még csak nem is halászkák!

- Hát akkor mifélénk? - tudakolta Pencroff. - Mert én, szavamra, galamboknak nézném őket!

- Azok is - válaszolta Harbert -, csak hogy vadgalambok, pontosabban: szirti gerlék. Fölismerem őket a szárnyukon levő két fekete sávról, a fehér farkukról meg a hamvaskék tollazatukról. A szirti gerle maga is jó eledel, de a tojása meg éppenséggel ínycsafal: alighanem akad is egynéhány a fészükben!...

- No, akkor ugyan nem várjuk meg, amíg kikel belőlük a gerlefióka! - felelte vidáman Pencroff.

- Igen ám, de miben sütöd meg a rántottádat? - kérdezte Harbert. - A kalapodban?

- Igazad van - ismerte el a tengerész. - A rántottasütéshez bűvésznak kéne lennem, ahhoz pedig nem konyítok. Akkor hát beérjük kemény tojással, fiacskám; és fogadom, olyan keményre főzöm őket, hogy keményebbre nem is lehet!

Pencroff és a fiú gondosan átkutatták a gránitfal hézagait, és némelyik üregben csakugyan találtak tojásokat! Összeszedtek néhány tucatnyit, és bekötötték őket a tengerész zseb-kendőjébe; aztán, mivel a dagály már csúcspontjához közeledett, elindultak a folyó felé.

Déli egy órakor értek vissza a folyó könyökhajlatához. Addigra épp megkezdődött az apály, és a folyó vize ismét visszaáradt a tenger felé. Élniök kellett hát az alkalommal, mert csak az apadó víz szállíthatta el tutajukat a torkolatig. Pencroff azonban nem akarta szabadjára hagyni és az ár sodrára bízni a tutajt, de arra se gondolt, hogy maga is föllépjen rá, és úgy kísérelje meg a kormányzását. Egy tengerész soha nem juthat zavarba, ha zsinegről vagy kötélről esik szó. Pencroff is tüstént nekiállt, és néhány száraz liánból egykettőre hosszú, több fonatú hajókötelet sodort. Ennek a hosszú indakötélnek az egyik végét a tutaj orrára hurkolta, a másikat pedig jól megmarkolta, mialatt Harbert egy hosszú póznával ellökte a parttól a faalkotmányt, és a víz sodrába terelte.

A művelet úgy sikerült, ahogyan kitervelték. A roppant faalkotmány követte a víz futását, a tengerész pedig, kezében a folyondárkötél végével, ott lépdelt mellette a folyó mentén. Nem kellett attól tartaniuk, hogy azon a szinte függőlegesen meredek partszakaszon netán zátonyra fut a szállítmányuk; nem is történt semmi baj, két óra tájt szerencsésen el is jutottak a torkolatig, és sikerült kikötniök a tutajt néhány lépésnyire a Kéménytől.

ÖTÖDIK FEJEZET

Berendezkedés a Kéményben - Fogas kérdés: hogyan gyűjtsanak tüzet? - A gyufásdoboz sorsa - Kutatás a tengerparton - Az újságíró és Nab visszatér - Egyetlen szál gyufa - Láng lobog a tűzhelyen - Az első vacsora - Az első éjszakázás a puszta földön

Mihelyt partra hordták a tutaj rakományát, Pencroff tanácsára nyomban hozzáfogtak, hogy lakhatóvá tegyék a Kéményt, először is elrekesszék azt a két folyosót, amelyen át a léghuzat az üregbe zúdult. Homokkal, kövekkel, összefont gallyakkal betömtek az „&” alakú szikla-barlang déli, szélfújta járatait, és sárral légmentesen betapasztották: ekként a felső hurkot elválasztották az alsótól. Egyetlen szűk, kacskaringós kürtőfélét hagytak csak meg, amely oldalt nyílt: azon távozik majd a füst, és azon kap kellő huzatot a tűzhely. Ezzel a művelettel Pencroff és Harbert három-négy szobára osztotta a Kéményt - ha ugyan szobának nevezhető az a néhány sötét szurdék, amelynél némelyik vadállat odva is különb. Az eső ellen azonban mindenesetre oltalmat nyújtottak, sőt még ki is lehetett egyenesedni bennük, legalábbis a legnagyobb szobában, a barlang középső helyiségében. Finom homok borította a talaját, ezért hát, mindent egybevetve, meghúzódhattak benne arra az időre, amíg jobb nem akad.

Munka közben Harbert és Pencroff elbeszélgetett.

- Lehet, hogy társaink eközben jobb szállást találtak? - kérdezte a fiú.

- Az bizony meglehet - válaszolta a tengerész -, de te azért csak ne add föl a bizonyost a bizonytalanért! Jobb ma egy veréb, mint holnap egy túzok!...

- Ó, bárcsak velük jönne Smith úr is! - tért vissza előbbi gondolatára Harbert. - Adná az ég, hogy szerencsével járjanak és megtalálják!

- Bizony - mormogta Pencroff. - Cyrus Smith! Az aztán férfi volt a talpán, igazi férfi!

- Volt?... - ismételte Harbert. - Hát már végképp letettél a reményről, hogy viszontlássuk?!

- Isten őrizz! - dörmögte a tengerész.

Amikor a falazással elkészültek, kitakarították a Kéményt; ez a munka már gyorsabban ment, és Pencroff elégedetten kijelentette:

- No, most már jöhetnek a barátaink. Egészen csinos kis lakást találnak.

Hátravolt azonban még a tűzhely elkészítése, utána pedig a vacsorafőzés. Ez aztán már igazán egyszerű és könnyű munka lesz. A bal kéz felőli első folyosó földjére, a keskeny kürtő szája alá nagy, lapos köveket raktak. A meleg egy részét alighanem magával ragadja majd a füst, ám amennyi benn marad belőle, nyilvánvalóan az is elegendő lesz, hogy kellemesen átfűtse a helyiséget. A tűzifát behordták az egyik szobába, aztán a tengerész néhány tuskót rakott a rőzsehalomra a tűzhely kövén.

Miközben Pencroff ezzel a munkával foglalatzkodott, Harbert megkérdezte, van-e neki gyufája.

- Persze hogy van! - válaszolta Pencroff, és hozzátette: - Szerencsére! Mert gyufa nélkül vagy tapló nélkül igazán nem tudom, mihez kezdenénk!

- Nem gyűjthatnánk-e úgy tüzet - kérdezte Harbert -, mint a vademberek, akik addig dörzsölnek össze két száraz fadarabot, amíg az egyik lobbot nem vet?

- Próbáld csak meg, fiacskám! - nevetett Pencroff. - Majd meglátod, mire mégy vele: dörzsölheted, míg bele nem pistulsz!

- Pedig nagyon egyszerű dolog - mondta Harbert -, a csendes-óceáni sziketeken ez a legelterjedtebb módja a tűzcsinálásnak.

- Nem vonom kétségbe - válaszolta Pencroff -, csakhogy úgy hiszem, a bennszülöttek értik ám a csíziót, vagy pedig valamilyen különleges fát használnak erre a célra; mert én már ugyan nem egyszer megpróbálkoztam vele, de bizony kudarcot vallottam mindig. No, hát én már csak megmaradok a gyufánál!... Igaz is! Hol a gyufám?

Pencroff erős dohányos volt, és ezért a gyufásdoboz sohasem hiányzott a mellényzsebéből. Most azonban nem találta. Átkutatta nadrágja zsebeit is, de legnagyobb elképedésére ott sem akadt rá.

- Híjnye, a hétszázát, a keserves hétszázát! - szisszent föl a tengerész, és Harbertre pislantott. - Úgy látszik, valahogyan kicsúszott a zsebemből, és elveszett! Nincs nálad gyújtószerszám vagy valamilyen más eszköz, amivel, tüzet csinálhatunk?

- Nincs bizony, Pencroff!

A tengerész szaporán vakarta a fejét, aztán kiment; a fiú követte.

Mindketten a legnagyobb gondossággal végigkutatták a fővényt, a sziklákat, a folyó partját, de hiába. A doboz rézből készült, és mindenképpen szemükbe ötlött volna, ha ott hever valahol.

- Mondd csak, Pencroff - kérdezte Harbert -, nem dobtad-e le véletlenül a dobozt is a léghajóról?

- Szó sincs róla! - válaszolta a tengerész. - De ha az embert úgy megzötyögteti a szél, mint ahogy velünk cselekedte, akkor bizony könnyen elkallódik az efféle apró holmi. Lám, még a pipám is cserbenhagyott! Ördög bújjék bele abba a dobozba! Vajon merre lehet?

- No jó - mondta Harbert -, kezdődik az apály, legjobb, ha visszamegyünk oda, ahol partot értünk.

Alig látszott ugyan valószínűnek, hogy megtalálják a dobozt azon a helyen, hiszen dagálykor amúgy is valahová a kavicsok közé sodorhatták már a hullámok, de azért számításba kellett venniök ezt a körülményt is. Harbert és Pencroff nyomban el is indult oda, ahol nemrég partra szálltak, mintegy kétszáz lépésnyire a Kéménytől.

Ott aztán tüzetesen átkutatták a terepet a kövecses parton is, a sziklarések közt is. Semmi eredmény. Ha a doboz csakugyan ott veszett el, akkor már régen magával ragadta a tenger. Pencroff az apadó víz nyomában végigvizsgálta a sziklák minden zegét-zugát, de nem talált semmit. Márpedig a gyufásdoboz eltűnése súlyos, sőt ebben a pillanatban pótolhatatlan veszteség volt.

Pencroff nem is titkolta mélységes csalódását. Homlokát komor redőkbe vonta. Egyetlen szót sem szólt. Harbert meg akarta vigasztalni; megjegyezte, hogy a gyufa alighanem már amúgy is elázott a vízben, és akkor sem vennék hasznát, ha megtalálnák.

- Nem ázhatott el, fiacskám - felelte a tengerész. - Vízhatlanul záródó rézdobozban van! Most azonban mitévők legyünk?

- Majd csak akad valami, amivel tüzet gyújthatunk - mondta Harbert -, Smith úrnak vagy Spilett úrnak bizonyára van tűzszerszáma!

- Lehet - válaszolta Pencroff -, egyelőre azonban nincs tűzünk, és a társainknak siralmas vacsorával kell beérniök, ha visszatértek!

- Ugyan már - nyugtatgatta vidáman Harbert -, el sem tudom képzelni, hogy egyiküknek se legyen taplója vagy gyufája!

- Pedig tartok tőle - felelte fejcsóválva a tengerész. - Sem Nab, sem Smith úr nem dohányzik, Spilett meg, úgy hiszem, jobban vigyázott a jegyzetfüzetére, mint a gyufájára!

Harbert nem válaszolt. A doboz elvesztése kétségkívül sajnálatos esemény volt. A fiú azonban bízott benne, hogy így vagy úgy, de, mindenképpen sikerül tüzet gyújtaniok. A sokkal tapasztaltabb Pencroff viszont - noha éppenséggel nem az az ember volt, aki zavarba jön bármilyen kicsiségtől - egyáltalán nem így vélekedett. Egyelőre azonban nem tehetek okosabbat, mint hogy türelemmel megvárják Nab és az újságíró visszatértét. Ami a kemény tojást illeti, arról bizony le kell mondaniok, pedig a nyers hús korszaka sem Pencroffék, sem társaik számára nem ígérkezik kellemesnek.

Pencroff és Harbert elindult vissza, a Kémény irányában, s útközben új datolyakagyló-készleteket gyűjtöttek, majd hallgatagon bandukoltak szállásuk felé.

A tengerész földre szegzett tekintettel lépkedett: még mindig azt a föllehetetlen dobozt kereste. Még a folyó bal partján is végigballagott, egészen a kiszögellésig, ahol a tutajt vízre bocsátották. Sőt, fölmászott még a fenssíkra is, végigloholta minden irányban, és át- meg átmotozta az erdőszegély magas gizgaz növényzetét - mindhiába.

Délután öt órakor érkezett vissza Harberttel együtt a Kéménybe. Mondanunk sem kell, hogy a barlang folyosóit is tűvé tették, nem hagytak ki egyetlen sötét zugot sem: most már végképp lemondhattak a gyufásdobozról.

Harbert kiment a partra, föl s alá sétált a fővényen; hat óra tájt, éppen amikor a nap lebukott a nyugati magaslatok mögött, kiáltással jelezte társának Nab és Gedeon Spilett jövetelét.

Ketten voltak csupán!... A fiúnak elszorult a szíve. A tengerész pedig igazoltnak látta bal-sejtelmét. Cyrus Smith mérnököt nem sikerült megtalálniok!

Az újságíró, amikor odaért hozzájuk, némán leroskadt egy sziklára. Fáradt volt, elcsigázott, halálosan éhes; annyi ereje se maradt, hogy megszólaljon!

Ami Nabet illeti, kivörösödött szeme arról árulkodott, hogy sírt; most is hiába igyekezett elfojtani könnyeit, amelyek arról tanúskodtak: már ő is föladta a reményt.

Az újságíró később elbeszélte, mit tettek Cyrus Smith föl kutatására. Nabbal együtt több mint nyolc mérföldnyi partszakaszt végigjártak; jóval túlmentek hát azon a ponton, ahol a léggömb utolsó előtti lezuhanásakor a tengerre ereszkedett, s ahol a mérnök és a kutyája eltűnt. A fővény elhagyatottan szürkéllett. Semmi nyom, semmi jel. Még csak egy helyéből kifordult kavicsot sem láttak sehol: minden arra vallott, hogy emberi láb nem tapodta ezt a homokot. Nyilvánvaló, hogy még bennszülöttek sem jártak soha ezen a vidéken. A tenger is éppoly puszta volt, akár a szárazföld: kétségtelen, hogy ott, néhány száz lábnyira a parttól, a hullámok közt lelte sírját a mérnök.

Ebben a pillanatban Nab fölállt, és hangja reszketése elárulta, hogyan viaskodik benne a reménység és a lemondás:

- Nem! - kiáltotta. - Nem! Nem halt meg! Nem, az nem igaz! Hogy ő meghalt?! Nem! Én vagy más: igen, lehet! De hogy ő? Képtelenség. Az én gazdám olyan ember, aki minden bajból kilábol...

Aztán elhagyta az ereje.

- Jaj, nem bírom tovább! - sóhajtott.

Harbert odafutott hozzá.

- Nab - szólította -, megtaláljuk! Isten megsegít minket! Te azonban bizonyára megéheztél! Egyél, egyél legalább egy falatot, az én kedvemért!

És kétmaroknyi kagylót kínált a szegény négernek: silány, elégtelen táplálék ugyan, de hát egyébbel nem szolgálhat. Nab hosszú órák óta nem evett semmit, mégis visszautasította az ételt. Nem tudott, talán nem is akart élni a gazdája nélkül.

Anni Gedeon Spilettet illeti, ő megette a datolyakagylókat, aztán egy szikla tövében leheveredett a homokba. Kimerült volt, de nyugodt.

Harbert ekkor odalépett hozzá, és kezét nyújtotta.

- Jöjjön, uram! - mondta. - Valamilyen szállásfélét fedeztünk föl, ott kényelmesebben nyughatik, mint itt, a szabadban. Lám, mindjárt itt az éjszaka. Jöjjön, pihenjen le. Holnap majd meglátjuk...

Az újságíró fölkelt, és a fiú vezetésével elindult a Kérvény felé.

Pencroff ekkor hirtelen ott termett mellette, s a világ legtermészetesebb hangján megkérdezte tőle, nincs-e véletlenül egy szál gyufája.

Az újságíró megtorpant, matatni kezdett a zsebeiben, de nem talált semmit, és így szólt:

- Pedig volt gyufám, de úgy látszik, eldobtam...

A tengerész ekkor Nabhez fordult, és ugyanazt kérdezte, de tőle is hasonló választ kapott.

- Teringettét! - fortyant föl, türelmét veszítve a tengerész.

Az újságíró meghallotta, és odament hozzá.

- Nincs gyufája? - kérdezte.

- Egy szál nem sok, annyi sincs, és következésképpen tüzet sem tudunk gyújtani!

- Ó! - kiáltott föl Nab. - Lenne csak itt a gazdám, majd ő tudná, mi annak a fortélyya!

A négy hajótörött mozdulatlanul, de meglehetősen nyugtalansággal meredt egymásra. Végül is Harbert törte meg a csendet.

- Spilett úr - mondta -, ön dohányzik, és a dohányosoknál mindig akad gyufa! Nem nézné meg még egyszer? Keresse még! Egyetlen szál is megtenné!

Az újságíró végigtapogatta a nadrágja, mellénye, felöltője minden zsebéit, majd végül, Pencroff nagy öröme és saját óriási meglepetésére, valamilyen apró pálcikára tapintott a mellénye bélésében. Ujjaival a szöveten keresztül megragadta a kis fadarabkát, de hiába, nem tudta kihúzni a selyem alól. Föltehetőleg gyufát talált, mégpedig egyetlen szálat, vigyáznia kellett hát, hogy le ne dörzsölje róla a foszforos gyújtófejet.

- Megpróbálhatnám én? - kérdezte a fiú.

Tüstént neki is látott, és nemsokára sikerült is igen ügyesen, épségben kihalászni rejtekéből a vékony pálcikát, azt a nyomorúságos és oly becses gyufaszálat, amelybe, mint valami szalmaszálba, most belekapaszkodhattak a szegény hajótöröttek! Sértetlen maradt.

- Gyufa! - rikkantotta Pencroff. - Hej, ez az egy szál annyi nekünk, mint másnak egy egész szekérderéknyi!

Fogta a gyufát, és társai kíséretében visszatért a Kéménybe. Lakott vidéken az efféle pálcikának kevés a becsülete, közönyösen tékozolja boldog-boldogtalan, hiszen értéke semmi; itt azonban különleges gondot kellett fordítani rá. A tengerész roppant figyelemmel meggyőződött róla, száraz-e a gyufa feje. Aztán így szólt:

- Egy kis papír kéne...

- Tessék - mondta Gedeon Spilett, és némi habozás után kitépett egy lapot a jegyzetfüzetéből.

Pencroff átvette az újságírótól a kis papírszeletet, és a tűzhely elé guggolt. Néhány maréknyi szikkadt fűvet, levelet és mohát dugott a hasábfák alá, s a gyújtókat úgy igazgatta el, hogy a levegő könnyen átjárhassa, és lángjától a száraz fa könnyen tüzet fogjon.

Ekkor a tengerész tölcserformára tekerte össze a papírdarabkát, ahogyan a pipázók pödörnek fidibuszt, ha erős szélben akarnak rágyújtani, és bedugta a moha közé. Aztán fölkapott egy kissé érdes kavicsot, és szívdobogva, lélegzetét visszafojtva, aggályos gyöngédséggel hozzáfűzte a gyufát.

Az első sercentés eredménytelen maradt. Pencroff attól félt, hogy egy óvatlan mozdulattal ledörzsöli a gyufáról a foszfort, és ezért nem nyomta elé erősen a kőhöz.

- Nem, nem tudom - motyogta -, reszket a kezem... A végén még csütörtököt mond a gyufa... Nem merem... nem akarom!...

Azzal fölállt, és szólt Harbertnek, hogy most ő próbálkozzék.

Az bizonyos, hogy a fiatal kölyök soha életében nem érzett még ilyen mély elfogódottságot. Szíve hangosan vert. Prométheusz sem lehetett izgatottabb, amikor elindult, hogy elcsenje a tüzet az égből!¹⁴ Mégsem tévovázott, hanem gyorsan a kavicsokhoz dörzsölte a gyufa fejét. Halk sercenés hallatszott, könnyű, kis, kékes lángocska lobbant föl, fanyar füst illant szét a szobában. Harbert finoman fejfelé fordította, hogy a pálcika maga is lángra kaphasson, aztán becsúsztatta a papírtekercsbe. A papír pillanatok alatt tüzet fogott, és csakhamar lobot vetett a moha is.

Egy-két perc múltán már ropogott is a száraz fa a tűzhelyen; a tengerész hatalmasakat fűjt, hogy fölszítsa a tüzet, és kiszáradva vidám láng csapott magasra a sötétben.

- Végre! - kiáltotta Pencroff, és fölegyenesedett. - Életemben még nem szorongtam így!

A tűz derekasan égett a tűzhely sima kőlapjain. A kürtőnek jó huzatja volt, keskeny nyílásán könnyen kiszivárgott a füst, és nemsokára kellemes meleg áradt szét a helyiségben.

A tűzre azonban folyvást ügyelniük kellett, hogy ki ne aludjék, és mindig maradjon némi parázs a hamu alatt. Ez azonban már nem kívánt mást, csak gondosságot és figyelmet, hiszen fájuk akadt bőven, s a készlet, ha úgy szükséges, bármikor tetszés szerint kiegészíthető.

Pencroff mindenekelőtt arról gondoskodott, hogy hasznát vegyék a tűzhelynek, és a lithodomus-fogásnál táplálóbb vacsorát sikerítsen rajta. Harbert két tucát tojást hozott. Az újságíró egy sarokba húzódott, és szótlanul nézte a sürgés-forgást. Három gondolat foglalkoztatta. Él-e még Cyrus? Ha él, hol lehet? Ha túlélte a zuhanást, mivel magyarázható, hogy semmilyen módon nem ad életjelt? Ami Nabet illeti, ő még mindig a parton kóborolt. Nem volt már csak élőhalott.

Pencroff a tojásételek elkészítésének ötvenkét módját ismerte, most azonban nemigen válogathatott receptjei közt. Be kellett érnie azzal, hogy a tojásokat forró hamuba ágyazza, és lassú tűzön sütögesse, amíg meg nem keményednek.

Néhány perc múltán a tengerész végzett a nagy sütés-főzéssel, és hívta az újságírót, jöjjön vacsorázni. Ez volt a hajótöröttek első valamirevaló étkezése az ismeretlen partvidéken. A kemény tojás pompásan ízlett valamennyiüknek, és mivel az emberi szervezet számára

---

14 Prométheusz: a görög hitvilág titánja, aki a monda szerint ellopta az égből a tüzet, és lehozta az embereknek; Zeusz büntetésül a Kaukázus egyik béréhez láncolta; a természeti erőket hasznosítani tudó emberi értelem jelképe

nélkülözhetetlen tápanyagok legtöbbje megvan a tojásban, szegény hajótöröttek nagyon jónak találták, és tüstént úgy érezték, új erőre kapnak tőle.

Jaj, csak ne hiányoznék egyikük a vacsoráról! Bár együtt lehetne mind az öt richmondi szökevény az egymásra tornyosuló sziklák üregében, a pattogó tűz világánál, a száraz fővényen - akkor most bizvást hálát adhatnának az ég kegyelméért! De hát legötletesebb, legnagyobb tudású társuk, egyhangúan elismert vezetőjük, Cyrus Smith nincs velük! Szörnyűség! Még a testét sem találták meg, hogy eltemethessék!

Így telt el március 25-e. Leszállt az éj. A csöndben csupán a szél süvöltözése hallatszott be kintről, meg a paptót egyhangúan paskoló tengerzajlás moraja. A hullám görgette kavicsok éles csörrenéssel verődtek egymáshoz a parti homokon.

Az újságíró följegyezte a nap eseményeit: az ismeretlen föld fölbukkanását, a mérnök eltűnését, a partvidék átkutatását, a gyufa esetét és a többit; aztán behúzódott az egyik folyosó sötét mélyére, lefeküdt, és fáradt lévén, sikerült az álomban némi nyugalmat találnia.

Harbert is hamarosan elszunnyadt. A tengerész a tűzhely mellett bóbiskolt, egész éjszaka azt vigyázta fél szemmel, és nem takarékoskodott a tüzelővel.

Ám a négy hajótörött egyike, Nab nem pihent le a Kéményben. Társai biztatták, hogy feküdjék le végre, a vigasztalhatatlan, kétségbeesett néger azonban egész éjjel a parton bolyongott és gazdáját szölongatta.

HATODIK FEJEZET

*A hajótöröttek leltára - Üres kézzel - A pörköltvászon-darab - Kirándulás az erdőbe -
Örökzöld fák közt - A menekülő fénymadár - Vadállatok lábnyoma - A kurukuk -
A fajok - Különös horgászat*

Ha azt kérdezzük, miük maradt e szemlátomást lakatlan területre vetődött légi hajótörötteknek, egykettőre elkészülhetünk a leltárral.

Egyszerűen: nem maradt semmijük sem azon az egy szál ruhán kívül, amelyet a katasztrófa pillanatában viseltek. Egyéb felsorolnivaló nincs is, legföljebb még Gedeon Spilett jegyzetfüzete és nyilván véletlenül megőrzött zsebórája érdemel említést, ám egyiküknél sem akadt sem fegyver, sem szerszám, még csak zsebkés sem. A gondola utasai még a zsebükből is kihajigáltak mindent, csakhogy azzal is könnyítsenek a légújó terhén.

Még Daniel Defoe és Wyss¹⁵ képzelt hősei vagy a Selkirkek és Raynalok, a Juan Fernández-i és aucklandi szigettenger¹⁶ hajótöröttei sem kerültek soha ennyire szorult helyzetbe. Mert vagy zátonyra futott hajójukról szerezhettek bőséges készleteket: gabonát, állatot, szerszámot, lőszert, vagy pedig valamilyen partra vetett roncs tette lehetővé számukra, hogy gondoskodhassanak legegyszerűbb szükségleteikről. Tehát már kezdetben sem álltak teljesen védtelenül a természettel szemben. A mi hajótörötteink leltárából azonban még a legkezdetlegesebb eszközök és használati tárgyak is hiányoztak. Az égvilágon semmijük sem maradt, maguknak kell gondoskodniuk mindenről!

Ha még velük volna Cyrus Smith, és szolgálatukba állíthatná gyakorlati ismereteit és találékonyságát, akkor talán nem volna veszve minden remény. De sajnos, Cyrus Smithre nem számíthatnak már. A hajótöröttek csak tulajdon erejükben és a Gondviselésben bizakodhattak, amely soha nem hagyja cserben azokat, akik őszintén hisznek benne.

Mit tegyenek hát: telepedjenek-e meg itt, ezen a partrészen, ne is próbálják megtudni, miféle szárazföldre tartozik, lakott-e vagy lakatlan, vagy csupán valamilyen puszta sziget partja-e?

Erre a fontos kérdésre a lehető legrövidebb időn belül választ kell kapniuk! Ettől függ, hogy mihez is kezdjenek. Pencroff tanácsát követve azonban valamennyien helyesebbnek látták, ha csupán néhány napos várakozás után fognak kutatásba. Előbb, valóban, ennivalóról kell gondoskodniuk, hogy végre táplálóból eledelhez is jussanak, mint az örökös tojás és datolya-kagyló. Fölfedező útjukon minden biztonnal hosszas fáradozások várnak rájuk, még csak arra sem számíthatnak, hogy útközben menedékre lelnek, ahol pihenőre hajthatják a fejüket, tehát mindenekelőtt erőt kell gyűjteniök.

A Kémény alkalmas átmeneti szállásnak mutatkozott. Tűz ég benne, s a parazsat könnyen megőrizhetik. Egyelőre kagyló és tojás bőven található a sziklákon és a parti fűvényen. Idővel majd szerét ejtik, hogy akár botütéssel, akár néhány jól célzott kavicsal leterítsenek egykettőt a fennsík peremén százával röpködő gerlék közül. Lehetséges, hogy a szomszédos erdőben gyümölcsstermő fa is akad. És végül: itt az ivóvíz. Megegyeztek hát abban, hogy néhány napig eltanyáznak még a Kéményben, és itt készülnek föl a partvidék és a belső területek fölkutatására.

---

15 Défoe (ejtsd: difo; 1660-1731) - angol író, a *Robinson Crusoe* című regény szerzője; Rudolf Wyss (1782-1830) - svájci író, *A svájci Robinson* című regény szerzője

16 Juan Fernández-i szigettenger: szigetcsoport a Csendes-óceánon; egyik szigetén játszódik Defoe Robinson-története is; az Auckland-szigetcsoport Új-Zélandtól délre terül el

A tervet különösen Nab találta kedvére valónak. Olyan csökönyösen ragaszkodott rögeszméihez és sejtelméihez, hogy semmiképpen sem akarta elhagyni ezt a partszakaszt, balesetük színhelyét. Nem hitt, nem akart hinni abban, hogy Cyrus Smith elpusztult. Nem, egyáltalán nem tartotta lehetségesnek, hogy ilyen kemény fából faragott férfi, mint Cyrus Smith, ilyen hétköznapi módon végezze életét: holmi hullámcsapás elsodorja, és néhány száz lépésnyire a parttól egyszerűen belefulladás a vízbe! Amíg a tenger ki nem veti a holttestet, s amíg ő, Nab, a tulajdon szemével nem látja és a tulajdon kezével nem érinti gazdája tetemét, addig nem hihet a halálában sem! Az az elképzelés egyre erősebben gyökeret vert szívében. Hiú ábránd volt talán, de mindenképpen tiszteletreméltó; a tengerész nem is akarta szétrombolni. Pedig ő maga már föl hagyott minden reménnyel, és bizonyosra vette, hogy a mérnök valóban a tengerbe veszett - de hát Nabbel nem lehetett vitába szállni. Úgy megmakacsolta magát, akár a hűségesebb, amelyet nem lehet elvonszolni gazdája sírhantjáról; lelkét olyan fájdalom gyötörte, hogy úgy rémlett, valószínűleg túl sem éli a mérnököt.

A következő napon, vagyis március 26-án Nab már hajnalok hajnalán útra kelt, és ismét végigjárta az északi partszakaszt, csak ott fordult vissza, ahol a tenger - ez már kétségtelennek látszott - elnyelte a szerencsétlen Cyrus Smith mérnököt.

Reggeljük is csupán gerletojásból és datolyakagylóból állott. Harbert elpárolgott tengervízből származó sólerakódást talált a sziklaüregekben, és ez az ásványi anyag most éppen kapóra jött.

Étkezés után Pencroff megkérdezte az újságírótól, nem tart-e velük, ő ugyanis Harberttel együtt vadászni megy az erdőbe. Jól megfontolták a dolgot, és úgy döntöttek, valakinek közülük otthon kell maradnia, hogy a tüzet táplálja; meg aztán arra a valószínűtlen esetre is gondolniok kell, hogy Nabnek segítségre lehet szüksége. Az újságíró tehát a Kéményben maradt.

- Gyerünk hát vadászni, Harbert - szólt a tengerész. - Lőszert majd útközben találunk, puskát meg vágunk hozzá az erdőben.

Indulás előtt azonban Harbert arra figyelmeztette társait, hogy taplójuk nem lévén, tanácsos lenne helyette más tüzfogó anyagról gondoskodniok.

- Mégpedig miféleléről? - tudakolta Pencroff.

- Legjobb, ha vásznat pörkölünk - felelte a fiú -, mert az szükség esetén pótolja a taplót.

A tengerész igen ésszerűnek találta a javaslatot. Csakhogy némi bökkenő járt vele, mert az ügy érdekében föl kellett áldoznia zsebkendője egyik csücskét. Az áldozat azonban nem volt hiábavaló, és Pencroff óriási négyszögletes zsebkendőjének egy része hamarosan félig égett vászondarabbá barnult. Ezt a gyúlékony anyagot a középső szobában helyezték el, egy kis sziklahasadék mélyén, ahol sem szél, sem nedvesség nem érhetette.

Addigra már reggel kilenc óra lett. Az időjárás hosszának ígérkezett, és délkeleti szél fújdogált. Harbert és Pencroff megkerülte a Kémény sarkát; még egy pillantást vetettek a sziklakürtöből kigomolygó füstre, aztán a folyó bal partján nekivágtak az útnak.

Az erdőbe érve, Pencroff két erős ágat tört le az első fáról, amolyan füttykősfélét alakított belőlük, Harbert pedig lecsiszolta a hegyüket egy sziklán. Hej, mit nem adott volna most egy jó éles bicskáért! Ezután a két vadász a meredek folyópart mentén benyomult a magas bozótosba. A könyöktől, vagyis a délnyugati kanyarodótól fogva egyre szűkebb mederben hömpölygött a folyó, ágya mind mélyebbé, mind zártabbá vált, és áradata fölé a faágak kettős boltíve borult. Pencroff, nehogy eltévedjen, úgy határozott, hogy a part vonalát követi: azon haladva biztonsággal visszatalálnak a kiindulási pontra. A part mentén azonban egyik akadály a másik után szegte útjukat, hol vékony, rugalmas, gallyak hajlottak le a víz színéig, hol meg

kacsringós folyondárok szövedéke vagy tüskés csipkebokrok sűrűje nehezítette a járást, és csak furkósbotjuk csapásaival sikerült ösvényt vágniok. Harbert olykor egy fiatal macska fürgeségével siklott át a kidőlt fatörzsek közt, és tűnt el a cserjésben. Pencroff azonban minden alkalommal tüstént visszahívta, és arra kérte, ne csatangoljon el messze tőle.

A tengerész eközben figyelmesen szemlélte a tájék jellegét. Itt, a bal parton sík volt a talaj, de befelé lassan, szinte észrevétlenül emelkedett. A föld néhol nyirkosnak, sőt már-már ingoványosnak tetszett. Úgy látszott, hogy mélyen futó vízerek egész hálózata fölött haladnak, s hogy ezek a vízerek a maguk szűk, föld alatti csatornáin a folyó felé szivárognak. Imitt-amott apró patakok csörgedeztek a sűrűben, amelyeken könnyűszerrel átszökkentek. A szemközi part már sokkal hepehupásabb képet mutatott, és világosan láttatta azt is, hogy a folyó voltaképpen völgy mélyén hömpölyög. A túloldali emelkedő, amelyet erdőszeg borított el lépcsőzetesen, függönyként zárta el a kilátást. Ezen a jobb parton alighanem nehezebb vándorlás esett volna, mint emitt, mert egymást követték rajta a meredek kaptatók, a folyó menti fák pedig törzsükkel egészen a vízig legörbültek, és csak vaskos gyökérmarkukkal kapaszkodtak a földbe.

Azt talán fölösleges is megemlítenünk, hogy ez az erdő is éppolyan ember nem járta, szűz terület volt, mint a partvidék addig fölkeresett része. Pencroff csak négy lábúak nyomát vette észre mindenütt, állatok friss csapáját, de hogy miféle vadakét, azt nem tudta megállapítani. Fölöttébb valószínűnek látszott - Harbert is úgy vélekedett -, hogy némelyik nyom hatalmas ragadozók közelségét jelenti: ezzel a körülménnyel kétségkívül számolniuk kell; de sehol egy baltavágás a fák törzsén, sehol egy kihunytt pásztortűz pernyéje, sehol egy emberi lábnyom; ami talán még szerencse is, hiszen a Csendes-óceánnak ezen a vidékén az emberek jelenléte sokkalta félelmetesebb lett volna, mint amilyen kívánatos.

Harbert és Pencroff nem sokat beszélgetett, mert útjukon minduntalan nagy nehézségeket kellett leküzdeniök, és csak igen lassan nyomulhattak előre: egyórás menetelés után sem tettek meg többet egy mérföldnél. Mind ez idáig nemigen kegyelte őket a vadászszerecsse. Az ágak közt ugyan daloltak és röpdöstek a madarak, ezek azonban, ösztönük helyes sugallatára, rendkívül félősnek, ijedősnek mutatkoztak. A vadon egyik mocsaras részén, a sok szárnyas közt Harbert egy hosszú, hegyes csőrű madárra hívta föl társa figyelmét: alkata a jégmadárára emlékeztetett. Csakhogy ennek, a jégmadárétól eltérően, merev, acélfényű tollazata volt.

- Alighanem *jacamar*,¹⁷ más néven fénymadár - mondta Harbert, és igyekezett „lőtávolságra” megközelíteni az állatot.

- No, akkor itt az alkalom, hogy *jacamar*t együnk - felelte a tengerész -, ha ugyan van benne hajlandóság, hogy elfogassa és megsütsse magát velünk...

A fiú ebben a pillanatban kővel hajította meg a madarat, és ügyesen célzott, mert a lövedék szárnya tövéen találta a *jacamar*t; dobása azonban nem lehetett elég erős, mert a fénymadár úgy elfutott, ahogy csak a lába bírta, s egy pillanat alatt már el is tűnt a szemük elől.

- Ejnye, de kétbalkezes vagyok! - kiáltott föl Harbert.

- Dehogyan, fiacskám - vigasztalta a tengerész. - Jól céloztál, sokan el sem találták volna a madarat. Gyerünk! Sose bosszankodjál! Majd elkapjuk máskor!

Folytatták fölfedező útjukat. Mennél tovább jutottak, annál csodálatosabb faóriásokat láttak a ritkuló fák közt, de egyik sem termelt ehető gyümölcsöt. Pencroffot elsősorban az érdekelte, nem található-e itt is néhány példánya annak a pálmafajtának, amely annyi formában hasznosítható a ház körül, s amely az északi félteke negyvenedik szélességi fokától egészen a

---

¹⁷ Jacamar (ejtsd: zsákámár) - főként Amerika trópusi vidékein tenyésző, nagy testű madár, a verébfajták rendjéből

déli földgömb harmincötödik fokáig mindenütt honos; ám hiába kereste őket. Ebben az erdőben csak toboztermők nőttek, olyanfélék, mint a himalájai deodarák, amelyeket Harbert előző nap fölismert, vagy az északnyugat-amerikai *douglas*sokhoz hasonló fák, vagy pedig a bámulatos, százötven láb magasságú, sudár fenyők.

Ebben a pillanatban egy raj takaros tollazatú, hosszú, csillogó farkú, apró madár rebbent szanaszéjjel a bokrok közt; szárnyukból puha pihe hullott, és finom, pehelyszerű rétegben lepte el a talajt. Harbert fölkapott egy maréknyi tollpíhét, és alaposan szemügyre vette.

- Ezek *kurukuk*, más néven őrlőmadarak - jelentette ki.

- Jobban örülnék néhány gyöngytyúknak vagy fajdkakasnak - felelte Pencroff -, de végül is egy a fontos: ehetők?...

- Hogy ehetők-e? - vágta rá Harbert. - De még mennyire: a húsuk valóságos ínycsfalat! És ha nem tévedek, könnyen becserkészhettek, doronggal leüthetünk közülük akárhányat...

A tengerész és a fiú kúszni kezdett a magas fűben, és eljutott egy fa alá, amelynek az ágait szinte ellepte a rengeteg kis madár. A kurukuk éppen a rovarok rajzását lesték, amelyek fő táplálékul szolgálnak nekik. Tollas lábukkal erősen markolták a vékony gallyakat, amelyeken sorban kuporogtak.

A vadászok ekkor váratlanul fölugrottak, és botjukkal úgy suhintottak végig a kurukuk hosszú során, mintha kaszával vágnák a rendet; mire a madarak észbe kaptak volna, késő volt. Százával heverték a földön, mire a többi fölocsúdott, és menekülésre szánta el magát.

- Jól van - mondta Pencroff -, ilyen vad illik a magunkfajta vadászhoz! Hiszen ezt akár pusztá kézzel is megfoghatja az ember!

A tengerész hosszú, hajlékony vesszőre tűzte a sok kurukut, szép sorjában, ahogy a kövér pacsirtákat szokás; aztán Harberttel együtt folytatta a fölfedező utat. Megfigyelték, hogy a folyó lassan elkanyarodik, és dél felé hirtelen vargabetűt ír le; valószínűnek látták azonban, hogy távolabb ismét visszafordul eredeti irányába, hiszen alighanem a hegyek közt van a forrása, amelyet nyilván a középső hegykúp lejtőit borító hó olvadása táplál.

A kirándulásnak, mint tudjuk, azt tűzték ki fő céljául, hogy Pencroff és Harbert annyi vadat zsákmányoljon a Kémény lakói számára, amennyit csak lehet. Egyelőre nem állíthatták, hogy elérték volna céljukat. A tengerész tehát buzgón cserkészett tovább, és hellyel-közzel cifrákat káromkodott, ha egy-egy vad, amelyet még fölismerni sem maradt ideje, fölszökkent előtte és villámgyorsan a bozótba illant. Bezeg lett volna csak velük Top, Cyrus Smith vadászkutyája! De hát Top eltűnt a gazdájával együtt, és bizonyára vele is pusztult.

Délután három óra tájban Pencroffék új madárcsapatokat láttak a fák lombozatán át: ezek borókát és más zamatos bogyókat csipegettek az ágakról. Hirtelen valóságos trombitaharsogás zendült a rengetegben. A különös, érces kúrthangot bizonyos tyúkfélék hallatták, amelyeket az Egyesült Államokban „siketfajdnak” hívnak. Kisvártatva meg is pillantottak néhány tarka, rőtes tollazatú, barna farkú fajdpárt. Harbert nyomban megmondta, miről ismerzik meg a kakasa: arról, hogy fölfelé meredő tollszakáll, amolyan hegyes végű taréjcsökevény látható a nyakán. Pencroff nem akarta elmulasztani, hogy legalább egyet kézre ne kerítsen ezek közül a tyúkfélék közül, amelyek nagyságra a valódi csirkével, izre pedig a császármadárral vetekszenek. Ez azonban nehéz feladatnak bizonyult, mert sehogy sem hagyták magukat megközelíteni. Több sikertelen kísérlet után, amely csak annyi eredménnyel járt, hogy fölriasztotta a madarakat, a tengerész így szólt a fiúhoz:

- Hiába, ha röptében nem lehet fajdot fogni, akkor nincs más hátra, horogra kell csalni őket!

- Horogra?! - ámuldozott Harbert, mert nagyon meglepte ez a kijelentés.

- Arra bizony, akár a potykát - felelte komolyan a tengerész.

Pencroff a bokrok közt vagy fél tucat fajdfészkekre bukkant; mindegyikben két vagy három tojás fehérlett. Pencroff azonban óvakodott attól, hogy megérintse ezeket a fészkeket, hiszen a madaraknak hamarosan vissza kellett térniük. Inkább úgy tervezte, hogy madzagokat feszít ki a fészkek közt - de nem afféle közönséges madárfogó hurkokat ám, hanem igazi, horogban végződő horgászszinegeket. Harbertet a fészkektől néhány lépésnyire vezette, majd nekiállt és különleges horgászszerszámot barkácsolt; az elkészítés módja arra vallott, hogy ökelme Isaac Waltonnak, a neves horgászszakírónak a követője. Harbert érthető érdeklődéssel figyelte ügyeskedését, de nem nagyon bízott a sikerében. Pencroff vékony indákat kötözött egymáshoz, és ekként tizenöt-húsz láb hosszú zsinegekhez jutott. Aztán nagy, erős, kampós hegyű törpeakáctöviseket erősített horogként a liánok végére. Csaléteknek megtették a földön hemzsegő, kövér, vörös hernyók is.

Amikor mindezzel elkészült, Pencroff bekúszott a bozótba, és gyikként tekeregve a növények közt elhelyezte a horgászsinórok horgas végét a fajdfészkek közelében; aztán visszasurrant, megmarkolta a zsinegek innenső végét, és Harberttel együtt elrejtőzködött egy vastag derekú fatörzs mögött. Türelmesen váraoztak mindketten. Harbert, valljuk be, nem sok sikert jósolt Pencroff találmányának.

Félóra is eltelt jócskán, amikor a fajdpárok - amint a tengerész megjövendölte - egymás után kezdtek fészkekre visszatérni. Bohókásan ugrándoztak, csőrükkel kotorgatták a talajt, és semmiből sem gyanították a vadászok jelenlétét, akik gondosan ügyeltek rá, hogy szembe kapják a szelet.

Az azonban bizonyos, hogy a fiút élénk érdeklődés fogta el abban a pillanatban. Lélegzetét visszafojtva váraozott, Pencroff pedig kiguvadt szemmel, tátott szájjal, lebiggyedt alsó ajakkal figyelte az eseményeket, olyan arcot vágott, mintha mindjárt beleharapna egy jókora darab fajdpecsenyébe, levegőt is alig vett.

A fajok eközben a horgok körül sétálgattak, de rájuk se hederítettek. Pencroff erre gyöngén meg-megrángatta a csalétket, hogy azt a látszatot keltse, mintha élő hernyók mozognának a fűben.

A tengerészt ebben a pillanatban kétségkívül sokkal nagyobb izgalom kerítette hatalmába, mint azt, aki vízben horgászik, mert az nem tarthatja szemmel a zsákmányát, amint az a horgot pedzi.

A férgek kunkorgása nemsokára magára vont a madarak figyelmét, és attól fogva egyre sűrűbben csapkodtak csőrükkel a horgok felé. Három, nyilván fölöttébb falánk természetű fajd tüstént be is kapta a csalétket, és azzal együtt a horgot is. Pencroff ekkor hirtelen „bevágott” a zsineggel - hogy horgász műszóval éljünk -, és egyetlen gyors rántással horogra kapta a madarakat; csapkodásuk elárulta, hogy csakugyan horogra akadtak.

- Hurrá! - kiáltotta a tengerész, és odarohant a három, egy csapásra foglyul ejtett madárhoz.

Harbert tapsolt. Most látott először madárhorgászatot; a tengerész azonban szerényen megvallotta, hogy nem először próbálkozott ezzel, és egyébként sem őt illeti a föltaláló dicsősége.

- No meg aztán - fűzte hozzá - különb ötletek is elkelnek még a mi helyzetünkben!

A fajokat lábuknál fogva összekötözték; Pencroff örült, hogy nem kell üres kézzel hazatérniük, és mivel a nap már amúgy is nyugovóra hajolt, úgy ítélte, ajánlatos visszaindulniuk szállásuk felé.

A helyes irányt a folyó mutatta, a vadászoknak csak követniök kellett a part vonalát; hat óra tájt a kirándulástól meglehetősen fáradt Harbert és Pencroff valóban vissza is ért a Kéményhez.

HETEDIK FEJEZET

*Nab még nem tért haza - Az újságíró tünődése - A vacsora - Az éjszaka viharosnak
ígérkezik - Borzalmas égháború - A hajótöröttek nekivágnak az éjszakának -
Küzdelem az esővel és a széllel - Nyolcmérföldnyire az első táborhelytől*

Gedeon Spilett mozdulatlanul, összefont karral állt a fővényen, s a tengert bámulta: a láthatár keleten hatalmas, fekete felhőbe olvadt, amely sebes gomolygással hágott fölfelé az égen. Már is erős és a nap leáldoztával egyre hűvösödő szél fúj. A mennybolt baljósan borongott, és a kitörni készülő orkán első jelei érződtek a levegőben.

Harbert bement a Kéménybe, Pencroff pedig az újságíróhoz fordult. Gedeon Spilett azonban olyan mélyen eltöprengett, hogy észre se vette a tengerészt.

- Cudar éjszakánk lesz, Spilett úr - szólította meg a tengerész. - Eső is lesz, szél is lesz, örülhet a viharadár!¹⁸

Az újságíró hátrafordult, megpillantotta Pencroffot, és első szavai így hangzottak:

- Mit gondol, léghajónk milyen távolságra lehetett a parttól, amikor társunkat lesodorta a hullámverés?

A tengerészt váratlanul érte a kérdés. Egy pillanatnyi tanakodás után így válaszolt:

- Legfőljebb két kötélhossznyira.

- Mit jelent az, hogy „kötélhossz”? - tudakolta Gedeon Spilett.

- Egy kötélhossz körülbelül százhusz hajósöl,¹⁹ vagyis hatszáz láb.

- Eszerint tehát eltűnésekor Cyrus Smith legfőljebb ezerkétszáz lábnyira lehetett a parttól?

- Úgy valahogy - felelte Pencroff.

- S a kutyája szintén?

- Szintén.

- Csak azon csodálkozom - mondta az újságíró -, ha társunk elpusztult, és kutyáját ugyanez a sors érte, miképpen lehetséges az, hogy egyiküket sem vetették partra a hullámok.

- Nincs ebben semmi csodálatos - válaszolta a tengerész -, borzalmasan erős volt ám a hullámverés! Meg aztán az is lehet, hogy az áramlatok a part valamelyik távolabbi pontjára sodorták a két tetemet...

- Tehát úgy véli, hogy társunk is, kutyája is a tengerbe veszett? - kérdezte nyomatékkal az újságíró.

- Igen, úgy vélem.

- Nem akarom kétségbe vonni a szakértelmét, Pencroff, de nekem az a véleményem, hogy akár élnek, akár nem, ebben a kettős eseményben, Cyrus és Top nyomtalan eltűnésében, van valami megmagyarázhatatlan és valószínűtlen.

---

18 Viharadár: tengeri szárnyas, a hosszúnyakúak családjából; különösen vihar idején csapong a hullámok fölött

19 Hajósöl, más néven fonál: 1,62 méter

- Bárcsak ezt hihetném én is, Spilett úr - felelte Pencroff. - Sajnos, meg vagyok róla győződve, hogy nekem van igazam.

A tengerész elindult a Kémény felé. Odabent vidám tűz pattogott a tűzhelyen. Harbert még egy nyaláb fát dobott rá, és a lángok csakhamar jócskán bevilágítottak a folyosó hátsó zugaiba is.

Pencroff tüstént nekilátott a vacsorakészítésnek. Úgy ítélte, ideje már, hogy néhány szeletnyi pecsenyét is beiktasson az étrendbe, mert valamennyien elgyöngültek, tartalmas táplálékra van szükségük. A kurukufüzért eltette másnapra, két fajdot azonban rögtön megkopasztott, és a tyúk nagyságú madarak rövidesen nyársra tűzve ott pirultak a lobogó tűzön.

Hét órára járt, de Nab még mindig nem érkezett haza. Hosszúra nyúlt távolléte nagyon nyugtalanította Pencroffot; aggodalommal gondolt a négerre. Attól tartott, baj érte a szerencsétlent az ismeretlen vidéken, vagy valamilyen kétségbeesett cselekedetet követett el bánatában. Harbert azonban egészen más következtetéseket vont le Nab távolmaradásából. Az ő okoskodása szerint Nab nyilván azért nem érkezett haza, mert valamilyen váratlan körülmény arra készítette, hogy tovább kutasson. Márpedig bármiféle újdonság csakis kedvező lehet Cyrus Smith számára. Miért ne térne haza Nab, ha nem marasztalná valamilyen reménység? Talán jó útra lelt, lábnyomra bukkant, vagy valamilyen partra vetett holmit pillantott meg, és most ezen a nyomon folytatja a kutatást. Talán ebben a pillanatban már a helyes ösvényen siet. Sőt, talán már ott is van gazdája mellett...

Így gondolkozott a fiú. És ezt meg is mondta a többieknek. Társai hagyták, hadd beszéljen. Csak az újságíró bölintott helyeslően. Pencroff valószínűbbnek tartotta, hogy Nab a keresgélés során messzebb gyalogolt a parton, mint előtte való nap, és ezért nem érkezhett még haza.

Harbertet mindazonáltal nagyon föllekesítették kósza sejtelmek, és több ízben is kifejezte abbéli szándékát, hogy elébe megy Nabnek. Pencroff azonban megértette vele, hogy hiába való utat tenne, mert ebben a sötétben és ilyen fránya időben amúgy sem találná meg Nab lábnyomát, helyesebb hát, ha a többiekkel együtt ő is a Kéményben várakozik. Ha Nab másnap reggelig sem tér haza, ő, Pencroff sem habozik majd, hogy Harberttel együtt néger barátjuk keresésére induljon.

Gedeon Spilett osztozott a tengerész véleményében, azzal érvelt, hogy a kis csoportnak nem szabad szétszóródnia; és Harbert kénytelen-kelletlen lemondott hát tervéről; szeméből azonban két nagy könnycsepp gördült alá.

Az újságíró nem állhatta meg, hogy ne ölelje át a derék fiú vállát.

A vihar ekkor már teljes erővel tombolt. Ritka heves délkeleti szélroham söpört végig a parton. A Kémény lakói hallották, milyen bömböléssel döngeti az éppen apadó tenger a széles partsáv legkülsőbb szirtfűzérét. Az orkánban permitté porladt eső cseppfolyós ködként ülepedett a vidékre. Foszladozó párafelhők hömpölyögtek végig a fővényen, s a part menti görgetegkövek olyan éktelen zajjal csikorogtak, mintha egész sereg kordé egyszerre zúdította volna oda kavicsrakományát. A záporba szélkavarta homok keveredett, és kibírhatalanná fokozta a vihar rohamát. A levegőben ugyanannyi ásványi por gomolydult, mint amennyi porrá szitált víz. A folyócska torkolata és a sziklafennsík falköpenye közt roppant forgatag örvénylett: a maelström, a vihartölcsér sodorta légtömegek nem találtak más kijáratot, mint azt a szűk völgyet, mélyén a háborgó habokkal, s ezért oda zúdultak be, ellenállhatatlan szilajsággal. A szélvihar a tűzhely füstjét is visszaszorította a keskeny kürtőbe, sőt gyakran a szobába is beverte, megtöltötte a folyosókat, ahol hovatovább nem lehetett megmaradni.

Éppen ezért, mihelyt a fajdpecsenye megsült, Pencroff nem is élesztette tovább a tüzet, csak némi izzó parazsat őrzött meg a hamu alatt.

Nyolc óra volt, de Nab még mindig nem került elő; most már azt is föltételezhatték, hogy maga a szörnyű időjárás gátolja hazatérésében, talán valamilyen üregben keresett menedéket, és ott várja be a forgószél elvonulását vagy legalábbis a napfölkeltét. Elébe menni vagy a kutatására indulni, az adott körülmények közt, merőben képtelenségnek látszott.

Vadhús volt a vacsora egyetlen fogása. A három hajótörött azonban jó étvággal fogyasztotta el a pompás pecsenyét. Pencroff és Harbert, akiknek az étvágyát túlon túl fölcsigázta a hosszú kirándulás, valósággal faltak.

Aztán ki-ki behúzódott a maga kuckójába, ahol már az előző éjszakát is töltötte; Harbert nyomban elaludt, a tengerész pedig a tűzhely mellett heveredett le.

Az éjszaka közeledtével odakünn egyre félelmetesebb arányokat öltött a vihar. Már-már vetekedett azzal a szélvésszel, amely a richmondi foglyokat a Csendes-óceánnak erre a földdarabjára röpítette. A napéjegyenlőség időszakában többnyire gyakoriak a viharok, és tömérdek katasztrófát okoznak, kivált a nyílt térségeken, ahol semmi sem fékezi rettentő dühöngésüket! Érthető hát, hogy ennek a partvidéknek, amely kelet felől teljesen védtelen, és közvetlenül, szemtől szembe fogadja az orkán valamennyi rohamát, olyan ostromot kell kiállnia, amelynek erőszakosságáról semmiféle leírás nem adhat megfelelő fogalmat.

Ezer szerencsénk, hogy a Kémény sziklái szilárdan támaszkodtak egymáshoz. Az óriási, súlyos gránittömbök némelyike azonban, úgy látszik, még sem állt tökéletes egyensúlyban, mert olykor mintha alapjában rendült volna meg. Pencroff érezte ezt: falhoz tapasztott tenyere alatt gyors, apró rezdülések futkároztak. De végül is, hajtogatta váltig magában, nincs mitől tartaniuk: hevenyészett hajlékuk csak nem fog a fejükre omlani; és ebben nem is tévedett. Mindazonáltal egyre-másra hallotta a sziklafennsík szélörvény szaggatta kődarabjainak puffanását a fővényparton. Egyik-másik efféle sziklaomladék éppen a Kémény csúcsára gördült, vagy szilánkokra zúzódva szállt szanaszét ha függőlegesen zuhant le rá. A tengerész két ízben is fölkelt, és a folyosó beszájadzásáig kúszott, hogy megnézzé, mi történik odakünn. A kőomlás azonban nem mutatkozott jelentősnek, és nem fenyegetett veszéllyel; a tengerész tehát ismét nyugodtan elfoglalta helyét a tűzhely hamu alatt hunyorgó parazsa mellett.

Harbert mélyen aludt, nem zavarta a dühöngő orkán, a tomboló vihar, a zúgó fürgeteg. Végül magát Pencroffot is elnyomta az álom, hiszen őt a legbőszebb zenebonához is régen hozzá-edzette a tengerészelet. Csupán Gedeon Spilettet tartotta ébren a nyugtalanság. Szemrehányásokkal illette magát, amiért nem kísérte útjára Nabet. Láttuk, hogy az újságíró sem adott még föl minden reményt. Azok a sejtelmek, amelyek Harbertet lelkesítették, szakadatlan izgalommal fűtötték őt is. Gondolatait most Nabre összpontosította. Vajon miért nem tért haza? Gedeon Spilett forgolódott fekhelyén, a puszta fővényen, alig figyelte az elemek csatáját. Fáradtságtól elnehezült szempillája hébe-hóba lecsukódott; de mindjárt föl is pattant egy-egy átvillanó gondolatra.

Közben egyre sötétebb lett az éjszaka; Pencroff mélyen aludt; éjfél után két óra lehetett, amikor valaki hirtelen fölverte álmából.

- Mi történt? - riadt föl, és a tengerjáró emberek különös éberségével gyorsan összeszedte gondolatait.

Az újságíró hajolt fölébe, és ezt suttogta:

- Figyeljen csak, Pencroff! Hallja?!

A tengerész fülelt, de nem hallott egyebet, mint a szélrohamok süvöltését.

- Csak a vihar zúg - dűnyögte.

- Nem! - felelte Gedeon Spilett, és tovább hallgatódzott. - Úgy rémlik, mintha...

- Mintha...?

- Mintha kutyaugatást hallanék!

- Kutyaugatást?! - kiáltotta Pencroff. - Igen... csaholást hallottam...

- Lehetetlen! - tamáskodott a tengerész. - Hogyan is hallhatta volna? Hiszen csak úgy bömböl az orkán!

- Most...! Hallgassa csak! - intett az újságíró.

Pencroff feszülten hallgatódzott, és csakugyan, egy csöndesebb pillanatban neki magának is úgy tetszett, mintha távoli vakkantásokat hallana.

- Nos?... Az? - kérdezte az újságíró, és megszorította a tengerész kezét.

- Igen... igen! - felelte Pencroff.

Harbert is fölébredt.

- Ez Top! Ez Top! - kiáltotta; és mind a hárman a Kémény bejárata felé siettek.

Hihetetlenül nagy fáradtságukba került, hogy a szabadba jussanak. A szélvész minduntalan visszataszította őket. Végül mégis kitámolyogtak, a lábukon azonban nem bírtak megállni, hátukkal akaratlanul is a sziklákhöz kellett támaszkodniok. Csak néztek, néztek, de beszélni nem tudtak.

Vágni lehetett volna a sötétséget! A tenger, az ég, a föld, minden egyetlen mélységes vak-homályba olvadt össze. Mintha az utolsó, réveteg, szikrányi fény is kihunyott volna a légkörben.

Az újságíró és két társa néhány percig így rostokolt egy helyben, mozdulatlanul, szinte szétmorzsolták őket a szélhőkészek; bőrig áztak a záporosóban, szemüket elvakította az arcukba csapódó homok. Ám aztán, a forgószél pillanatnyi szünetében, újra meghallották a kutyaugatást, és megállapították, hogy eléggé messziről hangzik.

Csak Top csaholhatott! Vajon egyedül van-e vagy emberi társaságban? A valószínűség amellettszól, hogy nincs vele senki, hiszen ha Nab is ott volna, ő kétségkívül egyenesen a Kémény felé igyekezne.

A tengerész megszorította az újságíró karját, mert másként nem tudta figyelmeztetni, és egy taglejtéssel ezt jelezte: „várjatok rám”, azzal befordult a folyosóra.

Egy perc múlva kijött, s égő fahasábot tartott a kezében, behajította a sötétségbe, s ugyanakkor éleset füttyentett.

A kutya, mintha csak erre a jeladásra várt volna, közeledő ugatással válaszolt, és kisvártatva be is rontott a folyosóra.

Pencroff, Harbert és Gedeon Spilett követte.

Nyaláb rőzsét vetettek az izzó parázsra. A föllobbanó láng hirtelen megvilágította a helyiséget.

- Ez Top! - kiáltott föl Harbert.

Valóban Top volt, a vizsla és a skót juhászkutya pompás keverék példánya, amely a két kereszteződött fajta sajátosságai közül a vadászeb két legfontosabb jó tulajdonságát: a gyors lábat és a finom szaglőrzéket örökölte.

Igen, Top volt, Cyrus Smith mérnök kutyája.

Csakhogy egyedül érkezett! Sem gazdája, sem Nab nem jött vele!

Vajon miféle ösztön vezérelte a Kéményhez, ahol még sohasem járt? Ennek sehogyan sem lették magyarázatát, különösen hogy odakünn koromsötéten feketéllett az éjszaka, és tombolt a szélvihar. De még ennél is érthetlenebb volt az, hogy Topon a fáradtságnak, kimerültségnek legcsekélyebb jele sem látszott, és bundájára sem iszap, sem homok nem tapadt!...

Harbert magához vonta a kutyát, és tenyerébe szorította a fejét. Top tűrte, és nyakát a fiú kezéhez dörzsölte.

- Ha a kutya előkerült, megtaláljuk a gazdáját is! - mondta az újságíró.

- Bár úgy lenne! felelte Harbert. - Induljunk! Top odavezet bennünket!

Pencroff nem ellenkezett. Belátta, hogy Top jövedele megcáfolja eddigi föltevéseit.

- Gyerünk! - mondta.

Pencroff gondosan hamut kotort a tűzhely parázsára. Néhány fadarabot is dugott a hamu alá, hogy amire visszatérnek, égjen még a tűz. A kutya előreszaladt, és apró vakkantásokkal mintha csak hívogatta volna őket; a tengerész összecsomagolta a vacsora maradékát, és Top nyomában sietve kilépett a szabadba; az újságíró és a fiú követte.

A vihar kétségkívül teljes erővel tombolt, talán éppen akkor érte el tetőfokát. Az újhald amúgy is erőtlen fényének egyetlen parányi csilláma sem szűrődött át a felhőkön. Pencroff és társai sohasem tudták, mikor térnek el az egyenes iránytól. Legokosabbnak látszott, ha Top ösztönére bízzák magukat. Úgy is tettek. Az újságíró és Harbert közvetlenül a kutya nyomában lépdelt, a tengerész sereghajtónak maradt. Szót váltani egyáltalán nem tudtak. Az eső ugyan nem vert túlságosan nagy erővel, mert az orkán sodra permitté porlasztotta a vízcseppeket, de maga az orkán még iszonyatosan dühöngött.

Egyetlen körülmény kedvezett csupán a tengerésznek és két társának. Valóban: a vihar délkelet felől rohant rájuk, és így következképpen hátba kapták a szelet. Ilyenformán aztán hátulról érte őket a szélkavarta fővény is, szerencséjükre, mert szemközt elviselhetetlen lett volna a szilaj homokföregteteg, így azonban nem akadályozta őket a továbbhaladásban, épp csak megfordulniok nem volt tanácsos. Végeredményben gyakran kapkodták lábukat gyorsabban, semmint szándékukban állt, és több ízben is szaporázniok kellett lépteiket, ha nem akarták, hogy leteperje őket a szél, de a hatalmas reménység megkettőzte erejüket, könnyen bírták az iramot, meg aztán ezúttal nem is csak úgy vaktában barangoltak a part mentén. Bizonyosra vették, hogy Nab megtalálta a gazdáját, és ő küldte értük a hűséges kutyát. De vajon életben van-e még a mérnök, vagy csupán azért hívatja társait a néger, hogy megadják a végtisztséget a szerencsétlenül járt Cyrus Smith holttestének?

Harbert, Gedeon Spilett és Pencroff végighaladt a fennsík előtt, és miután óvatosan megkerülték a szögletét, megálltak a meredek fal tövében, hogy kissé kifűjják magukat. A sziklatömeg túlsó oldala megvédte őket a szélről, és most mind a hárman mélyeket lélegeztek a negyedórás, futásnak is beillő gyaloglás után.

Ekkor végre már megértették egymás szavát, válaszolhattak is egymásnak; s amikor Harbert kiejtette Cyrus Smith nevét, Top apró, szaggatott vakkantásokat hallatott, mintha csak azt akarta volna közölni, hogy gazdája megmenekült.

- Megmenekült? - ismételte Harbert. - Ugye, Top, megmenekült?

S a kutya, mintha csak a kérdésre felelne, hangosan ugatott. Folytatták útjukat. Körülbelül hajnali fél három lehetett. A tenger szintje ismét emelkedni kezdett; szizigia²⁰ ideje lévén, a dagály amúgy is nagyobb erővel fenyegetett, de most ezenfölül a szélfúvás még hatalmasabbra duzzasztotta az áradatot. A roppant hullámok dübörögve torlódtak össze a parti sziklaszegélyen, olyan vadul, hogy valószínűleg átcsaptak a pillanatnyilag teljesen láthatatlan kis szigeten. Eszerint már ez a hosszú gát sem védte a partot, amelyet szabadon rohamoztak a nyílt tengeri víztömeg csapásai.

Amint a tengerész és társai elhagyták a sziklafal szélárnyékos menedékét, a száguldó légtömeg ismét határtalan dühvel korbácsolta őket. Görnyedten, hátukat a meg-megújuló léglökéseknek nekifeszítve, szaporán topogtak a kutya nyomában, az pedig habozás nélkül igyekezett előre, határozott irányban. Északnak kanyarodtak, jobb kéz felől a fülsiketítő robajjal egymás hegyén-hátán habzó, véghetetlen, tarajos hullámsereg zajlott, balról pedig mélységes sötétbe burkolódzó, ismeretlen tájék terült el, amelyből nem láttak semmit. Csak annyit éreztek, hogy ez a vidék viszonylag lapályos lehet, az orkán ugyanis most csak egy irányban viharzott el fölöttük, nem úgy, mint a gránitfal lábánál, ahol el kellett szenvedniök a visszaverődő léghullámok taszítását is.

Hajnali négy óra tájt annyit meg tudtak állapítani, hogy mintegy ötmérföldnyi út maradt mögöttük. A felhők valamelyest följebb gomolydultak, és már nem hömpölyögtek a talaj színén. A léglökések egyre kevésbé érződtek nedvesnek, szárazabb, egyszersmind hűvösebb és sokkal metszőbb fuvallatokká változtak. Pencroff, Harbert és Gedeon Spilett öltözéke fölöttébb elégtelen védelmet nyújtott, kegyetlenül szenvedtek a hidegtől, de azért egyetlen zokszó sem hagyta el ajkukat. Eltökélték magukban, hogy bármi áron követik Topot oda, ahová az értelmes állat vezeti őket.

Öt óra felé pirkadni kezdett. Az égbolt tetején, ahol ritkásabban torlódott a pára, néhány szürkés árnyalat vált el a felhők peremétől, majd a tenger fölött, a láthatáron is valamilyen világosabban derengő vonal rajzolódott az ég aljára a felhőszegély komor sötétsége alatt. A hullámok taróján halvány, rötös fény pettyek csillámlottak, a víztajték pedig visszanyerte fehér színét. Ugyanekkor bal kéz felől, a partvidék hepehupás felén, ha egyelőre csak szürkésfekete borongásban is, de lassacskán, elmosódottan kibontakozott a tájék.

Hat órára megvirradt. A felhők szédületes sebességgel vágattak a viszonylag magasabb lég-rétegekben. A tengerész és társai ekkor már körülbelül hatmérföldnyire jutottak a Kéménytől. Igen sík fővényparton haladtak, amelyet a tenger felőli oldalon sziklazátony szegélyezett; a szirteknek csak a csúcsuk látszott ki a vízből, mert a dagály éppen akkor érte el legmagasabb szintjét. Bal kéz felől tágas, fővényes vidék fölöttébb kietlen képe tárult a három hajótörött elé: szanaszét szórt homokhalmok, hátukon néhány magányosan meredező bogáncskóró. A part maga nem lejtett meredeken, s az alacsony buckák meglehetősen hézagos láncolatán kívül nem is óvta semmi az óceán hullámai ellen. Imitt-amott egy-két nyiszlett, árva fácska szomorkodott; törzsükkel nyugatnak dőltek, és ágaikat is arrafelé nyújtogatták. Délnyugaton valamilyen távoli erdő karéj alakú szegélye rajzolódott ki a háttérben.

Ekkor Top már félreérthetetlen jelét mutatta az izgalomnak. Hol előreszaladt, hol meg visszafutott a tengerészhez, mintha csak sürgetni akarná a kis csoportot. Aztán váratlanul letért a partról, és csodálatos ösztönének irányítására, tétovázás nélkül bevetette magát a homokbuckák közé.

---

20 Szizigia: görög eredetű csillagászati kifejezés - valamely bolygónak a nappal való együttállását vagy szembenállását jelenti; a dagályt és az apályt tudvalevőleg a nap és a hold vonzása okozza, ha a nap és a hold egy vonalba kerül, együttes hatásukra a dagály erősebbé fokozódik

A hajótöröttek követték. A tájék teljesen kihaltak látszott. Sehol egy élőlény, sehol az életnek bármi jele.

A dűnék vonulata meglehetősen széles sávban húzódott, és maguk az apró halmocskák és dombok szerfölött szeszélyesen szóródtak szét. Afféle fővényből fölgyűrődött miniatúr Svájcnak tetszett, s valóban a legcsodálatosabb ösztönnel lehetett csak az utat megtalálni benne.

Miután elhagyták a partot, öt perccel később az újságíró és társai elérkeztek az egyik homokdomb hátsó oldalába vajúdott üregféle mélyedéshez. Top itt hirtelen megtorpant, és élesen fölvakantott. Spilett, Harbert és Pencroff belépett a barlangba.

Nabot pillantották meg, egy fűágyon elterülő test mellett kuporgott.

Az élettelen test Cyrus Smith teste volt.

NYOLCADIK FEJEZET

*Él-e még Cyrus Smith? - Nab elbeszélése - A lábnymok - Megoldatlan kérdés -
Cyrus Smith első szavai - Megállapítják a nyomok eredetét - Visszatérés a Kéménybe -
Pencroff megdöbbenése*

Nab meg se moccan. A tengerész csak ennyit kérdezett:

- Él?

Nab nem felelt. Gedeon Spilett és Pencroff elsápadt. Harbert összekulcsolta a kezét, és mozdulatlanul meredt maga elé. A szerencsétlen néger nyilvánvalóan annyira belesüppedt fájdalmába, hogy észre sem vette társait, meg sem hallotta a tengerész szavait.

Az újságíró letérdelt a mozdulatlan test mellé, föltépte a mérnök ruháját, és fülét a mellére tapasztotta. Egy percig tartott az egész, de ezt a percet a többiek örökkévalóságnak érezték: azt hallgatta, dobog-e még Cyrus Smith szíve.

Nab ekkor kissé fölemelkedett; tekintetéről lerítt, hogy csak néz, de látni nem lát. Arcát teljesen eltorzította a kétségbeesés. Szinte fölismerhetetlenné változtatta a kimerültség, megtörte a fájdalom. Azt hitte, hogy gazdája halott.

Gedeon Spilett hosszú és figyelmes vizsgálat után fölállt.

- Él! - mondta.

Most Pencroff térdelt Cyrus Smith mellé; ő is hallott egy-két erőtlen szívdobbanást, és ajkával megérezte a mérnök szájáról el-elrebbenő, gyöngye lélegzetet.

Az újságíró egyetlen szóval vízért szalajtotta Harbertet. A fiú a barlangtól vagy százlépésnyire tiszta, bővizű patakra bukkant; alighanem a homokon átszüremlő, előző napi eső duzzasztotta akkorára. De nem volt mivel kimernie a vizet, még csak egyetlen kagyló sem akadt ezeken a homokbuckákon! A fiúnak be kellett érnie azzal, hogy zsebkendőjét mártsa a patakba, aztán visszarohant az üreghez.

A vízzel átítatott zsebkendő szerencsére megfelelt a célnak. Gedeon Spilett éppen csak Cyrus Smith arcát s ajkát akarta kissé megnedvesíteni. Ez a néhány csepp friss víz azonnal megtette a magáét. Cyrus Smith melléből sóhaj szakadt föl, és úgy tetszett, mintha néhány szót próbálna kimondani.

- Megmentjük! - jelentette ki az újságíró.

Nab új reménységre éledt ezektől a szavaktól. Levetköztette gazdáját, hogy megnézze, nincs-e rajta valamilyen sérülés. Sem a fején, sem a mellkasán, sem a tagjain nem látszott zúzódás, sőt meglepő módon még csak horzsolás sem, pedig a mérnök testét minden bizonytalanság közepé sodorták a hullámok; de még a keze is érintetlen maradt - az újságíró és társai nem találtak magyarázatot arra, hogy miért nincs a mérnökön nyoma sem azoknak a viszontagságoknak, amelyek árán nyilván átküzdötte magát a szirtfűzér zátonysorán.

A rejtélyes körülmények magyarázatát azonban ráértek keresni később is. Ha Cyrus Smith megszólal, majd elmondja, mi történt vele. Most az a fő feladatuk, hogy életre térítsék, és valószínűnek látszott, hogy a ledörzsölések eredménnyel járnak. A dörzsölést a tengerész durva posztójú matrőzzubbonyával végezték. A mérnököt átmelegítette a heves dömöckölés, valamelyest megmozdította a karját, lélegzete pedig egyre inkább egyenletessé vált. Halálosan elcsigázták hányódásai, kétségtelen, hogy el is pusztul, ha az újságíró és társai nem érkeznek idejében.

- Azt hitted, hogy meghalt a gazdád? - kérdezte Nabtól a tengerész.

- Bizony, halottnak hittem - felelte Nab -, és ha Top nem találja meg önöket, és nem jönnek idejekorán, akkor el is temettem volna, és én is ott haltam volna meg a sírján!...

Ilyen vékony szálon függött tehát Cyrus Smith élete!

Nab ekkor elbeszélte a történeteket. Előző nap hajnaltájt elhagyta a Kéményt, és északnyugati irányban indult el a parton, újra bejárta azt a partszakaszt, amelyet már többször is végigkutatott. Valamilyen halvány útbaigazító jelet keresett a homokban és a sziklák közt - most utólag megvallotta: reménytelenül. Főként azt a részét fürkészte a partvidéknek, amelyet teljes dagály idején sem borít el a tenger, mert tisztában volt vele, hogy a fővény külső peremsávján amúgy is elmosott már minden nyomot az áradó, majd ismét visszaözönlő víztömeg. Nab ekkor már nem bizakodott abban, hogy gazdáját életben találja. Nem is élő embert, hanem holttestet keresett hát, s ezt a holttestet mindenáron ő maga akarta eltemetni!

Sokáig kutatott. Minden igyekezete eredménytelen maradt. A jelek arra vallottak, hogy a kihalt partvidéken sohasem járt még emberi lény. Azok a kagylók, amelyek magas vízálláskor is szárazon maradtak - s effélék milliószámra heverték a dagály nem érte területen -, érintetlenek voltak. Sehol egyetlen széttiport kagylóhéj! Két-háromszáz yard²¹ szélességű sávon semmi nyoma sem mutatkozott, hogy ott akár régebben, akár újabban bárki is partra szállt volna.

Nab elhatározta hát, hogy további néhány mérföld távolságban végigjárja a partot. Lehetőségesnek vélte ugyanis, hogy az áramlatok valamilyen távolabbi pontra sodorták a mérnök tetemét. Ritkán esik meg, hogy lapos part közelében lebegő hullát előbb-utóbb szárazra ne vessenek a hullámok. Nab tudta ezt, és még egyszer, utoljára látni akarta gazdáját.

- Két mérfölddel arrébb is bekóboroltam a partot, apálykor a sziklazátonyt vizsgáltam végig, dagálykor a fővény többi részét, és már fölhagytam minden reménnyel, amikor tegnap este, öt óra tájt, váratlanul lábnyomokat fedeztem föl a homokban.

- Lábnyomokat? - kiáltott föl Pencroff.

- Bizony, magam sem akartam hinni a szememnek! - felelte Nab.

- S ezek a lábnyomok odalent, a sziklazátonynál kezdődtek? - kérdezte az újságíró.

- Nem - válaszolta Nab -, csak az ártér fősó csikjánál, mert a sziklahát és a szárazon maradt partrész közt a víz alighanem elsöpörte a többi.

- Folytasd, Nab - biztatta Gedeon Spilett.

- Amikor megpillantottam ezeket a lábnyomokat, majd beleőrültem az izgalomba. Világos, jól látható talpnyomatok voltak, és a homokdűnék felé vezettek. Negyed mérföldet futottam mellettük, de vigyáztam, hogy egyet se taposak el. Öt perccel később, amikor már sötétedni kezdett, egyszerre csak kutyaugatást hallottam. Top rohant elém, és idevezetett a gazdámhoz!...

Nab folytatta beszámolóját, és elmondta, milyen fájdalom sajdukt a szívébe, amikor végre megtalálta Cyrus Smith élettelen testét. Hogy igyekezett fölfedezni benne az élet egy szikráját! A halottra ráakadt, de most már életre akarta támasztani! Minden erőfeszítése meddőnek bizonyult! Nem maradt hátra egyéb, mint hogy utolsó kötelességét teljesítse az iránt, akit annyira szeretett!

Ekkor jutottak eszébe társai. Bizonyára azok is látni szeretnék még egyszer a szerencsétlen mérnököt! Top ott állt Nab mellett. Vajon nem bízhatná-e magát a hűséges állat eszére? Nab

---

21 Yard: angol hossz mérték; egy yard kb. 91 cm

többször egymás után megismételte az újságíró nevét, mert Top őt ismerte legjobban a mérnök társai közül. Aztán a déli part felé mutogatott, és a kutya eliramodott abban az irányban.

Bár Top azelőtt sohasem járt a Kéménynél, mint tudjuk, bámulatos ösztöne mégis odavezette.

Pencroff és társai feszült érdeklődéssel hallgatták Nab elbeszélését. Ez a beszámoló sem adott azonban magyarázatot arra, hogy miért nem esett egyetlen karcolás sem a mérnökön, amikor megküzdött az áradattal, és átvergődött a sziklazátonyon. Ám éppoly érthetetlennek látszott az is, miképpen juthatott Cyrus Smith ebbe az eldugott barlangba, a fővénybuckák közé, a parttól több mint egymérföldnyi távolságra.

- Nab - kérdezte az újságíró -, tehát nem te hoztad a gazdádat ide, erre a helyre?

- Nem, nem én! - bizonygatta Nab.

- Akkor hát kétségtelen, hogy Smith úr saját lábán jött el idáig - vélte Pencroff.

- Kétségtelennek kétségtelen - jegyezte meg Gedeon Spilett -, csak éppen hihetetlen!

Erre azonban csak magától a mérnöktől kaphattak magyarázatot. Meg kellett hát várniok, amíg Cyrus Smith szóra bírja nyitni a száját. Az élet árama szerencsére már megindult a mérnökben. A dörzsölés helyreállította a vérkeringést. Cyrus Smith ismét megmozdította a karját, aztán a fejét is, ajkát pedig megint elhagyta néhány érthetetlen szófoszlány.

Nab gazdája fölé hajolt, nevéen szólongatta, a mérnök azonban, úgy rémlett, nem érti a hozzá intézett szavakat, szeme is még mindig csukva maradt. Egyelőre csak néhány tétova rezzenés jelezte a testébe visszatérő életet. Érzékszervei még nem működtek.

Pencroff váltig sajnálta, hogy sem tüzüket, sem tűzszerszámuk nincs, mert a pörköltvászondarabot, sajnos, elfelejtette magával hozni, pedig azt két összeütögetett kavics szikráztatásával könnyen lánggra lobbanthatták volna. Ami a mérnök zsebeit illeti, azokat tökéletesen üresnek találták, csak a mellényzsebében leltek valamit: az óráját. Úgy határoztak hát, hogy átszállítják Cyrus Smith mérnököt a Kéménybe, mégpedig mennél hamarább. Valamennyien így vélekedtek.

A gondos ápolás azonban gyorsabban eszméletre térítette a mérnököt, mint remélték. A víztől, amellyel időről időre megnedvesítették az ajkát, mindinkább erőre kapott. Pencroffnak az az ötlete támadt, hogy megitatja a magával hozott darabka fajdpecsenye vízzel elegyített levével. Harbert leszaladt a partra, és csakhamar két nagy, kettős héjú kagylóval tért vissza. A tengerész sebtében valamilyen keveréket kotyvasztott, és szájába csurgatta a mérnöknek, aki mohón szürcsölte a tápláló italt.

Ekkor nyitotta ki a szemét. Nab és az újságíró fölébe hajolt.

- Gazdám, kedves gazdám! - kiáltotta Nab.

A mérnök megértette. Előbb Nabet és Spilettet ismerte föl, aztán két társukat is: Harbertet meg a tengerészt, és keze gyöngén megszorította az övécét.

Még néhány szó is elrebbent szájáról - csak most értették meg, mit akart mondani az imént, s hogy milyen gondolatok gyötrik az agyát még jelenlegi állapotában is. Ezúttal összefüggő szavakat rebegett.

- Sziget vagy szárazföld? - kérdezte suttogva.

- Eh! - kiáltott föl Pencroff, aki nem tudta türtöztetni magát. - Bánja az ördög, füttyülünk rá, az a fő, hogy ön életben maradjon, Cyrus úr! Sziget vagy szárazföld? Majd megtudjuk előbb vagy utóbb.

A mérnök révetegen bólintott, aztán mintha elaludt volna.

A többiek nem zavarták álmát, s az újságíró tüstént rendelkezett is, hogy a lehető legkényelmesebb körülmények közt szállítsák el a mérnököt. Nab, Harbert és Pencroff nyomban elhagyta a barlangot, és elindult egy magas homokdomb felé, amelynek a hátán néhány csenevész fa tengődött. A tengerész nem állhatta meg, hogy útközben ne hajtogassa:

- Még hogy szigeten vagyunk-e vagy szárazföldön! Alig piheg még, de máris ilyesmin jár az esze! Micsoda ember!

A fővényhalom tetején Pencroff és két társa, egyéb szerszámuk nem lévén, pusztá kézzel törték le egy meglehetősen satnya fácska legvastagabb ágait - csak amolyan sorvatag, szél tépázta, tengerparti sünfenyő volt -; majd valamilyen hordágyfélét eszkábáltak össze, hogy falevelekkel, fűcsomókkal jó puhán kibéelve, alkalmas legyen a mérnök elszállítására.

Körülbelül negyven percig tartott a munka, és tíz órára járt, mire a tengerész, Nab és Harbert visszatért Cyrus Smithhez, akit eközben Gedeon Spilett nem hagyott magára egyetlen pillanatig sem.

A mérnök ekkor fölocsúdott álmából, helyesebben szólva: eszméletlen szendergéséből. Halotthalvány arca lassacskán kipirosodott. Kissé föltámaszkodott fektében, körülpillantott, és tekintetével mintha azt kérdezte volna: „hol vagyok?”...

- Nem fárasztja, ha beszélek, Cyrus? - kérdezte az újságíró.

- Nem - felelte a mérnök.

- Én meg amondó vagyok - szólt közbe a tengerész -, hogy Smith úr még könnyebben hallgatná, ha enne még egy keveset ebből a finom fajdkocsonyából! - És hozzátette: - Ez a kocsonya ugyanis valódi fajdhúsból készült ám, Cyrus úr!

Ezúttal néhány apró húsdarabot is kevert a lébe, úgy kínálta oda a mérnöknek.

Cyrus Smith elrágcsálta a néhány falatnyi fajdhúst, a maradékot pedig három társa osztotta föl egymás közt, akik valósággal szenvedtek már az éhségtől, és igencsak soványnak találták ezt a „villásreggelit”.

- Sebaj! - legyintett a tengerész. - Hatalmas élelmiszerkészlet vár ránk a Kéményben; mert jobb is, ha mindjárt megtudja, Cyrus úr, hogy odalenn, délen csinos házunk van ám, kényelmes szobákkal, ágyakkal és tűzhellyel, az éléskamrában pedig néhány tucat madárral, amelyiket a mi Harbert barátunk kurukunak becéz! A hordágy egyébként készen áll, és mihelyt ön eléggé erősnek érzi magát, elszállítjuk a hajlékunkba.

- Köszönöm, barátom - felelte a mérnök -, még egy-két óra, és máris indulhatunk... Most pedig beszéljen, kedves Spilett.

Az újságíró elmondta a történeteket. Beszámolt mindazokról az eseményekről, amelyekről Cyrus Smithnek nem lehetett tudomása: a léggömb utolsó zuhanásáról, partraszállásukról ezen a lakatlannak tetsző, ismeretlen vidéken, amelyről nem tudni, szárazföld-e vagy sziget; elbeszélte a Kémény fölfedezését, kalandos kutatóútjukat a mérnök megleléséért, Nab ragaszkodását, mindazt, amit a hűséges Top okosságának köszönhetnek, és a többi.

- De hát nem a fővényen találtatok rám? - kérdezte Cyrus Smith, még mindig elhaló hangon.

- Nem bizony! - válaszolt az újságíró.

- Hát nem ti hoztatok ide, ebbe a barlangba?

- Nem.

- Milyen messzire esik ez az üreg a parti sziklaktól?

- Legalább félmérföldnyire - felelte Pencroff -, de ez nemcsak önt döbbsenti meg, Cyrus úr, magunk is meglepődtünk, amikor ezen a helyen találtuk!

- Hát szó, ami szó - tűnődött el a mérnök, aki fokról fokra fölélénkült, és már a részletek is megragadták a figyelmét -, ez valóban igencsak különös eset!

- El tudná-e mondani nekünk - kérdezte a tengerész -, hogy mi történt önnel, miután lesodorta a hullámcsapás?

Cyrus Smith igyekezett összeszedni gondolatait. Nem sokra emlékezett. A hullámcsapás leszakította őt a léghajó hálózatáról. Néhány fonalnyi mélységre merült a víz alá. Amikor fölbukkant a tenger színére, úgy rémlett neki a félhomályban, hogy valamilyen élőlény evickél mellette. Top volt az, vízbe vetette magát, hogy gazdája segítségére siessen. A mérnök akkor fölpillantott, de a léggömböt nem látta már, hiszen az - egy ember és egy kutya súlyától megkönnyebbülten - nyílként suhant a magasba. Ott úszott tehát a tajtékszó habok közt, legalább félmérföldnyi távolságban a parttól. Minden erejéből igyekezett megküzdeni a hullámokkal. Top megragadta a ruhájánál, és úgy tartotta a víz színén; egy különösen szilaj áramlat azonban mindkettőjüket magával ragadta, és észak felé sodorta; félórás erőfeszítés után a mérnök alámerült, és magával rántotta a mélységbe Topot is. Ettől a pillanattól fogva addig a pillanatig, amikor barátainak karjában magához tért, nem emlékezett többé semmire sem.

- Mégsem történhetett másként - bizonykodott Pencroff -, csak úgy, hogy a hullám partra vetette, ön pedig utolsó erejével elvánszorgott ideig; hiszen Nab meg is találta a lábnyomait!

- Igen... alighanem úgy lehet... - felelte a mérnök töprengően. - Más emberi nyomokat nem láttak ezen a parton?

- Semmiféle nyomot sem láttunk - válaszolta az újságíró. Különben, ha véletlenül éppen jökor elvetődött is oda valaki, ugyan vajon mi oka lehetett, hogy kimentse a tenger hullámaiból, és utána mindjárt magára hagyja?!

- Igaza van, kedves Spilett barátom - felelte a mérnök. Aztán a négerhez fordult: - Mondd csak, Nab, nem te hoztál ide?... Talán éppen önkívületbe estél valameddig... és akkor... Nem, ez képtelenség! - Majd megkérdezte: - Nem találtál-e másutt is hasonló lábnyomokat?

- De bizony, gazdám, találtam! - felelte Nab. - Itt, a bejáratnál is van belőle néhány, nézze csak; meg aztán ott, a homokdomb túoldalán, ahol nem érte se szél, se eső. A többit elsöpörte a vihar.

- Pencroff - szólt Cyrus Smith -, legyen szíves, fogja a cipőmet, és nézze meg beleillik-e azokba a lábnyomokba.

A tengerész teljesítette a mérnök kívánságát. Nab vezetésével, Harberttel együtt elment oda, ahol még érintetlenül maradtak a lábnyomok; Cyrus Smith pedig közben így szólt az újságíróhoz:

- Megmagyarázhatatlan dolgok történtek itt!

- Csakugyan! - válaszolta Gedeon Spilett.

- No de egyelőre ne firtassuk, kedves Spilett barátom, majd beszélünk róla később...

Néhány pillanat múltán a tengerész, Harbert és Nab már vissza is tért.

Semmi kétség: a mérnök cipője pontosan beleillett a lábnyomokba. Ezért hát csak Cyrus Smith lehetett, aki talpa lenyomatát a homokban hagyta.

- Nos - mondta a mérnök -, akkor, úgy látszik, én estem áldozatául annak az érzécszalódásnak, annak az önkívületi állapotnak, amelyet az imént Nabról föltételeztem! Úgy kóvályoghattam, mint valami alvajáró, fogalmam sem lehetett, hová tartok; alighanem Top mentett ki a habokból, és vezetett ide ösztönösen... Gyere ide, Top! Gyere, kutyuskám!

A nagyszerű állat vidáman ugatott, és egyetlen ugrással gazdájánál termett, aki ugyancsak nem fukarkodott a simogatással.

Bizonyos, hogy másként nem magyarázhatták Cyrus Smith megmenekülését, és hogy Topot illeti minden dicsőség. Dél tájban Pencroff megkérdezte a mérnököt, eléggé erős-e már, hogy elviselje a szállítás fáradalmait. Cyrus Smith válasz helyett, hogy akaraterejét bizonyítsa, fölkelte fekhelyéről. Egyelőre azonban rá kellett még támaszkodnia a tengerész vállára, máskülönben elesett volna.

- Jól van, jól van! - mondta Pencroff. - Íme, itt a mérnök úr gyaloghintaja!

Odavitték a hordágyat. A keresztbe rakott ágakat mohával és hosszú szárú fűvel borították. Cyrus Smith végigdőlt a hevenyészett alkalmatosságon, amelynek oldalait egyik végükön Pencroff markolta meg, a másikon pedig Nab; s elindultak a part felé.

Nyolcmérföldes út állt előttük, de mert nem haladhattak gyorsan, sőt arra is számíhattak, hogy gyakran meg kell állniok, legalább hat órát szántak a Kéményig vezető útra.

A szél még mindig fürgetegesen fűjt, de az eső szerencsére elállt. A mérnök felkönyökölt, és úgy vette szemügyre a partot, főként a tengerrel átellenes oldalt. Egyetlen szót sem szólt, csak figyelmesen nézdelődött, és bizonyos, hogy a vidék képe, változatos terepviszonyaival, erdőségeivel, különféle tájalakulataival, mélyen az agyába vésődött. Később azonban, kétórás út után, ismét erőt vett rajta a fáradság, és a hordágyon ringatózva elnyomta az álom.

Fél hatkor a kis csoport eljutott a meredek kőfal tövébe, majd kisvártatva a Kémény elé.

Valamennyien megálltak, s a hordágyat letették a fővényre. Cyrus Smith mélyen aludt, és erre sem ébredt föl.

Pencroff mélységes megrökönyődéssel állapította meg, hogy az előző napi borzalmas vihar alaposan fölforgatta a vidéket. A kőomlások hatalmas változásokat okoztak. Otromba sziklatömbök heverték szanaszét a fővényen, és tengeri növények, moszatok és algák, vastag szőnyege borította az egész partot. Nyilvánvaló, hogy a tenger átzúdult a kis szigeten, és egészen a roppant gránitfal tövéig tódult előre.

A Kémény bejárata előtt tátongó tágas talajmélyedés arról tanúskodott, hogy ez a környék is heves ostromát állta ki a hullámoknak.

Pencroff elméjén balsejtelem villant át. Berontott a folyosóra.

Tüstént ki is támolygott onnan, és kővé dermedve meredt társaira...

A tűz kihunyt. Az átnedvesedett hamu merő iszappá ázott. A tapló pótlására szolgáló pörköltvászondarab eltűnt. A tengervíz behatolt egészen a folyosók mélyéig, és földülta, összerombolta a Kémény belsejét!

KILENCEDIK FEJEZET

*Cyrus, barátai közt - Pencroff próbálkozásai - Összedörzsölt fadarabok - Szárazföld vagy sziget? -
A mérnök tervei - A Csendes-óceán melyik részére vetődtek a hajótöröttek? - Az ősreneteg
-
A mandulafenyő - Vízidisznó-vadászat - Jó jel: füst gomolyog a sziklák fölött*

Pencroff néhány szóval elbeszélte Gedeon Spilettnek, Harbertnek és Nabnek, hogy mit tapasztalt a Kéményben. A derék tengerész úgy vélekedett, hogy ez a baleset rendkívül súlyos következményekkel fenyegeti valamennyiüket, társai azonban különféleképpen fogadták a hírt.

Nab valósággal úszott a boldogságban, hogy megtalálta gazdáját, nem is igen hallotta Pencroff baljósátát, vagy ha hallotta, akkor se sokat törődött vele.

Harbert, úgy látszott, bizonyos mértékig osztozik a tengerész aggodalmában.

Ami az újságírórt illeti, ő egyszerűen ennyit felelt Pencroff szavaira:

- Higgye meg, nekem ez édesmindegy!

- De hát értse meg: kialudt a tűzünk!

- Annyi baj legyen!

- Semmilyen tűzszerszámunk sincsen!

- Bánom is én!

- No de, Spilett úr, mégiscsak...

- Ugyan már, nincs-e velünk Cyrus? - kérdezte az újságíró. - Hiszen él a mi mérnökünk! Majd rittyent ő minékünk tüzet, sose aggódjék!

- S mivel?

- A semmivel is!

Mit felelhetett volna erre Pencroff? Nem szólt semmit, mert a lelke mélyén ő is osztozott társainak Cyrus Smithbe vetett bizodalmaiban. A mérnök magát a mikrokozmoszt²² jelentette nekik, ő személyesítette meg számukra az egész emberi tudást és értelmet! Jobb Cyrusszal egy puszta szigeten, mint önélküle az Egyesült Államok legpezsgőbb életű nagyvárosában. Ha velük van, nem láthatnak hiányt semmiben. Ha velük van, nincs okuk kétségbeesésre. Ha ezeknek a derék embereknek most azt mondta volna valaki, hogy vulkán fog kitörni a talpuk alatt, és az egész vidék mindenestül elsüllyed a Csendes-óceán mélységeiben, talán arra is csak azt felelték volna rendíthetetlen nyugalommal: „Cyrus velünk van! Nem félünk semmitől!”

A mérnököt azonban annyira megviselték az út fáradalmai, hogy ismét elalélt, s ezért egyelőre nem folyamodhattak az ő találékonyságához. A vacsora szükségképpen igen soványnak ígérkezett. Valóban, a fajdhúst már mind megették, és arra semmilyen mód sem kínálkozott, hogy bármi más vadat süssenek. A kurukukészlet egyébiránt eltűnt az éléstárból. Főhetett hát a fejük.

---

²² Mikrokozmosz: az ember belső világa, szemben a makrokozmoszsal, a világegyetem nagy világával

Cyrus Smith mérnököt mindenekelőtt a középső folyosója szállították. Algából és valamennyire megszáradt moszatból fekhelyet rögtönöztek számára. Azt remélték, hogy mély álma majd hamarosan visszaadja erejét; kétségkívül jobban, mint a bőséges táplálék.

Leszállt az est, alkonyattájt hirtelen északkeleti szél támadt, és a hőmérséklet komolyan hűvösre fordult. Az előző éjszakai vihar során a tenger a folyosó némelyik részén lerombolta a Pencroff emelte közfalakat, és most a nyílásokon besüvöltött a szél: ettől a Kémény minden lakályossága odalett. Cyrus Smith bizony nehezen vészelt volna át az éjszakát, ha társai le nem veti ujjasukat, zubbonyukat, és gondosan be nem takargatják ezekkel a ruhadarabokkal.

A vacsora megint csak az elmaradhatatlan lithodomus-kagylókból állt, ezekből Harbert és Nab bőségesen gyűjtött a fővényen. Körítésképpen azonban ehető moszatokat is fogyasztottak hozzá: ebből is a fiú szedett össze jókora mennyiséget, mégpedig azokon a magas sziklaszirteken, amelyek közeit csak különlegesen földuzzadó dagály idején lepi el a tenger. Ezek a moszاتفéle algák a sargassumok²³ fajtájához tartoznak: ebben a hínárszerűségben, különösen megszáritva, tápértékben meglehetősen dús, kocsonyás anyag található. Az újságíró és társai előbb alaposan belakmározta a datolyakagylókból, aztán nekiláttak a sargassumnak, és úgy találták, az íze egészen tűrhető, s ez nem is meglepő különösképpen, hiszen ezek az algák az ázsiai partvidéken tudvalevőleg jelentős hányadát teszik ki a bennszülöttek táplálkozásának.

- Megjárja - hümmögött a tengerész -, de azért ideje már, hogy Cyrus úr a segítségünkre legyen...

A levegő eközben igencsak csípősre hűlt, a hajótöröttek azonban, sajnos, semmivel sem védekezhetek ellene.

A tengerész valósággal vergődött tehetetlenségében, és mindent megkísérelt, hogy tüzet gyújtson. Nab készségesen segítségére sietett. Valamicske száraz mohát találtak; nekiláttak hát, hogy két kavics összepattintásával szikrát csiholjanak; csak hogy a moha nem éppen gyúlékony anyag, a kovakő szikrái pedig korántsem olyan hatékonyak, mint amelyek a szokásos tűzszerszám acéljáról pattannak szét erős izzással. Ezért hát a moha nem is fogott tüzet, a kísérlet balul ütött ki.

Pencroff ekkor - noha csöppet sem bízott próbálkozása eredményében - megmarkolt két száraz fadarabot, és összedörzsölte őket, hogy az őserdei bennszülöttek módjára zsarátot gerjessen velük. Annyi szent: ha az az erő, amelyet Nab és a tengerész ezekre a műveletekre pazarolt, mind átalakul hővé, amint az újkeletű elméletek tanítják, azzal akár egy gőzhajó kazánvizét is fölforrallhatták volna! Az eredmény: semmi. A fadarabok alig melegedtek meg, a két férfi azonban annál inkább beleizzadt a munkába.

Egyórányi kínlódás után Pencroff valósággal úszott a verejtékben, és bosszúsan elhajította a két fadarabot.

- Én ugyan kötve hiszem, hogy a bennszülöttek, így csinálnak tüzet! - fakadt ki. - Majd ha fagy! Még a két karom is gyorsabban meggyullad, ha egymáshoz dörzsölöm őket!

Pedig a tengerész tévedett, amikor tagadta ezt a lehetőséget. Az őserdei bennszülöttek gyakran gyújtanak tüzet két fadarab gyors összedörzsölésével. Csak hogy nem minden fajta fa alkalmas erre a műveletre, meg aztán a dolognak megvan a maga fortélyja is, Pencroff pedig nem ismerte ezt a mesterfogást.

A tengerész rosszkedve nem tartott sokáig. Mert most Harbert fogta kézbe az elhajított két fadarabot, és majd megszakadt buzgalmában, hogy még hathatósabban dörzsölje össze őket. A

---

23 Sargassum: más néven golffü vagy tengeri hínár, a melegebb tengereken él, néhol olyan tömegekben, hogy valóságos úszó rét formájában lebeg a vízben

tagbaszakadt tengerész nem állhatta meg kacagás nélkül, amikor látta, mennyire erőlködik a serdülő fiú, hogy eredményt érjen el ott, ahol ő kudarcot vallott.

- Dörzsöld csak, fiacskám, dörzsöld! - biztatta.

- Dörzsölöm is! - nyögte Harbert nevetve. - Bár semmi más szándékom nincs veled, csak épp szeretnék kissé fölmelegedni, mert már túl sokat dideregtem: nemsokára nekem is olyan jó melegem lesz, mint neked!

Ezt el is érte. Ennél többre azonban nem jutott, ezért hát akárhogy is, erre az éjszakára le kellett mondaniok a tűzgyújtásról. Gedeon Spilett váltig hajtogatta, hogy bezzeg Cyrus Smith mérnököt nem hozza majd zavarba az efféle semmiség. Addig is leheveredett a homokból vetett derékáljra az egyik folyosón. Harbert, Nab és Pencroff követte a példáját, Top pedig gazdája lábánál nyúlt végig a földön.

Másnap, március 28-án reggel fél nyolc óra tájban fölébredt a mérnök, megpillantotta maga körül társait, akik álmát őrizték, és ugyanazt kérdezte első szavaival, mint az előző napon:

- Sziget vagy szárazföld?

Társai belátták: ez a rögeszméje.

- Nos - felelte Pencroff -, sejtelmünk sincs róla, Smith úr!

- Még mindig nem tudjátok?...

- Majd megtudjuk - vágta rá Pencroff -, ha majd ön kalauzol bennünket ezen a vidéken.

- Azt hiszem, máris olyan állapotban vagyok, hogy megpróbálkozhatom veled - válaszolta a mérnök, s azzal minden nagyobb erőlködés nélkül fölkelt, és talpra állt.

- Ez már igen! - rikkantott a tengerész.

- Halálosan kimerült voltam - felelte a mérnök. - Adjatok egy kis ennivalót, barátaim, és meglátjátok, máris kihevertem minden bajomat... Tüzetek van, ugyebár?

Erre a kérdésre nem kapott azonnal választ. Néhány pillanatnyi habozás után Pencroff így szólt:

- Sajna, nincs tüzünk, Cyrus úr, jobban mondva *már* nincs!

S a tengerész elmondta, mi minden történt velük. A mérnök derűsen hallgatta az egy szál gyufa meg a bennszülött módra való tűzgyújtási kísérlet történetét.

- No, majd csak kieszélünk valamit - mosolygott a mérnök -, s ha nem találunk valamilyen tapló pótlására alkalmas anyagot...

- Akkor?... - kérdezte a tengerész.

- Nos, hát akkor majd gyufát készítünk.

- Vegyileg?

- Vegyileg!

- Hisz mi sem könnyebb annál! - kiáltotta az újságíró, és megveregette a tengerész vállát.

Pencroff nem tartotta ennyire egyszerűnek a dolgot, de hát nem ellenkezett. Valamennyien fölkerekedtek, és kiléptek a Kéményből. Az idő ismét kitisztult. A nap ragyogva kelt föl a tenger láthatárán, és aranyló szemcsékkal szórta tele a roppant gránitfal apró prizmák milliárdjából álló, érdes felületét.

A mérnök futó pillantást vetett körös-körül, aztán letelepedett egy sziklatömbre. Harbert megkínálta datolyakagylóval és moszattal.

- Sajnos, egyébbel nem szolgálhatunk, Cyrus úr - sajnálkozott.

- Köszönöm, fiacskám - felelte a mérnök -, ez is megteszi, legalábbis reggelire.

És jó étvágygal elfogyasztotta a sovány eledelt, majd leöblítette egy kis friss vízzel, amelyet a folyóból mertek ki számára egy óriási kagylóhéjban.

Társai szótlánul nézték. Cyrus Smith pedig, miután jól-rosszul megreggelizett, keresztbe fonta karját, és így szólt:

- Tehát, barátaim, nem tudjátok még, hogy szigetre vagy szárazföldre vetett bennünket a sors?

- Nem bizony, Cyrus úr - felelte a fiú.

- Holnap megtudjuk - mondta a mérnök -, addig pedig semmi tennivalónk...

- De bizony van! - figyelmeztette Pencroff.

- Micsoda?!

- A tűz! - vágta rá a tengerész, mert neki meg ez volt a rögeszméje.

- Majd csinálunk, Pencroff - válaszolta Cyrus Smith: - De miközben idehoztatok, mintha nyugat felé valamilyen hegyet láttam volna, amely uralkodik ezen az egész vidéken...

- Igen - mondta Gedeon Spilett -, csakugyan látható hegy arrafelé, s úgy tetszik, eléggé magas is...

- Helyes - tette hozzá a mérnök. - Holnap fölmászunk a tetejére, s majd megtudjuk, vajon szigeten vagyunk-e vagy szárazföldön. Addig, ismétlem, nincs mit tennünk.

- Dehogyan nincs! - ismételte konokul a tengerész. - Hát a tűzzel mi lesz?

- Mindjárt csinálunk! - nyugtatgatta Gedeon Spilett. - Csak türelem, Pencroff!

A tengerész Gedeon Spilettra nézett, és tekintete ezt fejezte ki: „No, ha arra várunk, hogy te gyújts tüzet, akkor bizony nem egyhamar eszünk rablópecsenyét!” De hallgatott.

Cyrus Smith pedig nem nyilatkozott ez ügyben. A tűz kérdése szemlátomást nemigen érdekelte. Néhány pillanatig gondolataiba merült. Aztán ismét megszólalt:

- A helyzetünk talán siralmas, barátaim, de mindenesetre nagyon egyszerű. Mert vagy szárazföldön vagyunk, és akkor több-kevesebb fáradtsággal előbb vagy utóbb lakott területre érünk, vagy pedig szigeten vagyunk. Ebben az esetben két dolog lehetséges: ha a sziget lakott, megpróbálunk boldogulni a bennszülöttek segítségével; ha meg lakatlan, akkor a magunk erejéből kell zöldre vergődnünk.

- No persze, ennél mi sem egyszerűbb... - jegyezte meg Pencroff.

- De akár szárazföldön vagyunk, akár szigeten - kérdezte Gedeon Spilett -, mi a véleménye, Cyrus, miféle tájakra vetett bennünket az orkán?

- Hogy hol vagyunk, azt magam sem tudom pontosan - felelte a mérnök -, de azt gyanítom, hogy valahol a Csendes-óceán vidékén. Mert amikor Richmondot elhagytuk, északkeleti szél fújt, ez pedig hevességéből ítélve utóbb sem igen változtatott irányt. Ha pedig északkeletről délnyugatnak tartottunk, akkor át kellett haladnunk Észak-Karolina, Dél-Karolina, Georgia, a Mexikói-öböl, sőt még Mexikó keskenyebbik része fölött is, végül pedig keresztül kellett röplnünk a Csendes-óceán egy szakaszán. A léggömb útját legalább hat-hétezer mérföldnyire becsülöm, és ha közben a szél mintegy negyvenöt foknyira eltért eredeti irányától, akkor

alighanem a Mendana-szigetekre vagy a Pomotu-szigetekre vitt bennünket,²⁴ ha azonban sebesebben fűjt, mint föltételezem, akkor meglehet, az új-zélandi szárazföldre sodorta a léghajót. Amennyiben ez az utóbbi föltevés igazolódik be, akkor könnyű lesz a hazatérésünk. Akár angolokkal, akár maorikkal találkozunk, meg tudjuk értetni velük magunkat. Ha azonban, éppen ellenkezőleg, ez a partvidék a mikronéziai szigetecsoporthoz²⁵ valamelyik elhagyatott szigetéhez tartozik (és ezt talán megtudjuk, ha körütekintünk arról a magas, kúp alakú hegycsúcsról), akkor úgy kell berendezkednünk, mintha soha többé nem óhajtanánk eltávozni innen!

- Soha többé?! - kiáltott föl az újságíró. - Kedves Cyrus, azt mondja, hogy soha többé?!

- Jobb félni, mint megijedni - felelte a mérnök. - Készüljünk föl a legrosszabbra, s akkor csak kellemes meglepetés érhet minket...

- Ez a helyes beszéd! - bólintott rá Pencroff. - Meg aztán abban is reménykedhetünk, hogy ez a sziget, már amennyiben csakugyan szigeten vagyunk, nem esik kívül a hajózási útvonalakon! Hiszen az már igazán gyalázatos balszerencse volna!

- Vajon olyan állapotban lesz-e holnap, Cyrus úr - érdeklődött Harbert -, hogy kibírja a hegymászás fáradalmait?

- Remélem - válaszolta a mérnök -, de csak akkor, ha Pencroff mester és te addig leleményes és ügyes vadászoknak bizonyultok.

- Cyrus úr - kapta föl a fejét a tengerész -, ön vadhúsról beszél... Nos, ha olyan bizonyosra vehetném, hogy hazatértemkor megsüthetem a zsákmányt, mint amilyen bizonyos az, hogy hozok...

- Hozza csak bátran, Pencroff - felelte Cyrus Smith.

Abban maradtak, hogy a mérnök és az újságíró a Kémény közelében tölti a napot, és megtekinti a partot meg a sziklahát fennsíkját. Nab, Harbert és a tengerész pedig eközben portyázik egyet az erdőben, új tűzifakészletet gyűjt, és zsákmányul ejt minden keze ügyébe eső szárnyas vagy bundás vadat.

Tíz óra tájt a vadászok útnak is eredtek: Harbert bizakodó kedvvel, Nab vidáman, Pencroff azonban váltig zsörtölődött:

- No, ha én hazajövet itt tüzet találok - dörmögte -, akkor az annyit jelent, hogy a mennykő személyesen tisztelt meg minket a látogatásával, és az gyújtott egyet!...

Mindhárman elindultak a part mentén, és nemsokára a folyó könyökhajlatához értek; a tengerész itt megtorpant, és így szólt két társához:

- Mivel kezdjük, vadászattal vagy fagyújtással?

- Vadászattal - felelte Harbert. - Ni csak, Top máris szimatot kapott...

- Vadásszunk hát - hagyta rá a tengerész -, aztán majd visszatérünk ide, és fát is szedünk...

Harbert, Nab és Pencroff egy-egy füstélynek alkalmas ágat tört le egy fiatal fenyőről; Top hatalmas szökkenésekkel vágatott előre a magas fűben, s a három vadász elindult utána.

Ezúttal nem a folyópart vonalát követték, hanem egyenesen benyomultak a rengeteg kellős közepébe. Mindenütt ugyanazokat a fafajtákat látták; ezek túlnyomórészt a fenyőfélék család-

24 Mendana-szigetek, más néven Marquises-(ejtsd: márkiz)szigetek - francia gyarmat Polinéziában; ugyanott terül el a Pomotu-szigetecsoporthoz is

25 Mikronéziai szigetecsoporthoz (görög eredetű szó, magyarul: „Kis szigetek”) több szigetecsoporthoz gyűjtőneve; Ausztráliától északnyugatra fekszik, az Egyenlítő fölött

jába tartoztak. Néhol ritkásabban, kisebb csoportokban álltak a fák, és némelyikük szokatlanul magasra nőtt; egy-egy ilyen tekintélyes, fejlett példány szinte arra engedett következtetni, hogy ez a vidék sokkalta magasabb szélességi fokon fekszik, mint ahogyan a mérnök föltételezte. A tisztásokon időmarta, vénséges rönkök meredeztek, a talajt pedig vastag rétegben borította a rözse, amely itt valósággal kimeríthetetlen tűzifaraktárként zsúfolódott össze. Ezeket a tisztásokat pedig áthatolhatatlan sűrűség vette körül.

Ösvénynek nyomát sem lelték az öles törzseknek ebben az irdatlan rengetegében, és ez alaposan megnehezítette a tájékozódást. A tengerész időnként meg-megállt, és könnyen szembeötlő jelzőkarókkal pecézte ki útjukat. De talán rosszul is járt, hogy eltért a Harberttel együtt tett első kirándulása útirányától, és távolabb csalinkázott a folyótól, mert itt egyórai cserkészés során sem hajtottak föl semmiféle vadat. Top sem riasztott föl egyebet a földig lehajló lombok közt, mint egy-két madarat; ám ezeket sem tudták megközelíteni. Még csak egy árva kuruku sem kerül eléjük, és úgy látszott, kénytelen-kelletlen vissza kell fordulniok abba az ingoványos erdőrészbe, ahol Pencroff a minap oly szerencsésen ügyeskedett a fajdhorgászatban.

- Ej, Pencroff - jegyezte meg Nab kissé csúfondárosan -, ha ennyi az egész vadászsákmány, amit a gazdámnak ígértél, akkor ugyan nem valami nagy tűz kell a peccsenyesítéshez!

- Türelem, Nab - intette a tengerész -, éppenséggel nem húsban lesz otthon hiány...

- Talán nem bízol Smith úrban?

- Már hogyan bíznaék...

- Csak abban nem hiszel, hogy tüzet tud gyújtani?

- Hiszek én, hogyan hinnék, de csak akkor, ha a fa már ott lángol a tűzhelyen...

- Ha a gazdám megígérte, akkor lángolni is fog!

- No, majd meglátjuk!

A nap még nem ért delelőpontjára az égbolton. A vadászok folytatták fölfedező útjukat, de egyelőre csak azzal a nem megvetendő eredménnyel jártak, hogy Harbert ehető gyümölcsöket vett észre egy fán. Ez a gyümölcsstermő fa nem volt egyéb, mint a mérsékelt égövön, Amerikában és Európában tenyésző pinea, vagyis mandulafenyő; ízletes, mandulaszerű magvait mindenütt kedvelik. A fenyőmandula tökéletesen érett volt; Harbert azonnal föl is hívta rá két társa figyelmét, s ők jócskán ettek is belőle.

- Lám - bölcsekedett Pencroff -, kenyér helyett tengeri alga, hús helyett nyers kagyló, csemegének meg fenyőmandula: ilyen az ebédjük azoknak, akiknek egyetlen szál gyufa sincs a zsebükben...

- Sose panaszkodjunk - jegyezte meg Harbert.

- Nem is panaszkodom én, fiacskám - legyintett Pencroff -, eszem ágában sincsen! Csak épp annyit állapítok meg, hogy a hús kissé ritkán szerepel az étrendünkön!

Nab hirtelen fölkiáltott:

- Top lát valamit!

A kutya csaholva tűnt el a bozótban. Ugatásába kisvártatva különös, rőfögő hang vegyült. Nab utánavetette magát.

A tengerész és Harbert követte a négert. Ha csakugyan vad rejlik a sűrűben, akkor igazán kár azon vitatkozniok, hogyan süssék meg, inkább azt kell kisütöniök, hogyan ejtsék el.

Amint a vadászok benyomultak a bokrok közé, máris megpillantották Topot: valamilyen vaddal viaskodott, belecsimpaszkodott az egyik fülébe. A mintegy két és fél láb hosszú, négylábú jószág afféle nyurgább sertésre emlékeztetett; hasát világosodó, barnásfekete, kemény, de nem túlságosan sűrű, sörteszerű szőrzet fődte; csülkeit szilárdan megvetette a földön, lábujjai közt, úgy rémlett, úszóhártya feszül.

Harbert fölismerte ebben az állatban az úgynevezett vízidisznót, amely a rágcsálók rendjének legnagyobb válfaja.

A vízidisznó nem szegült szembe a kutyával. Bárgyún forgatta vastag zsírpárnába ágyazott szemét. Talán most látott embert életében először.

Nab marokra kapta a fütykösét, és nekidurálta magát, hogy agyonüsse a rágcsálót, a vízidisznó azonban hirtelen kitépte magát Top fogai közül - a kutya éppen csak a füle csücskét harapta -, és éktelen rőfögéssel nekilódult; futtában csaknem föllökte Harbertet, majd eltűnt az erdő sűrűjében.

- Ej, a zsvány! - kurjantott föl Pencroff.

S a három vadász, Top nyomában, utánairamodott a vadnak, de mire elérték volna, az állat eltűnt szemük elől, belévetette magát az évszázados, roppant fenyőszálak árnyékában feketéllő, hatalmas pocsolyába.

Nab, Harbert és Pencroff megtorpant, és mozdulatlanul állt a tócsa szélén. Top a víz alá bukott, a vízidisznó azonban elrejtőzött a pocsolya fenekén, és nem mutatkozott többé.

- Várjunk - javasolta a fiú -, nemsokára úgyis föl kell jönnie a felszínre, hogy lélegzetet vegyen.

- Nem fullad bele? - kérdezte Nab.

- Esze ágában sincs - világosította föl Harbert -, a vízidisznó csaknem kétlábú állat, úszóhártya is van a lábán. Álljunk csak lesbe.

Top újra meg újra víz alá csobbant. Pencroff és társai a tócsa lejtős partjának egy-egy alkalmas pontján helyezkedtek el, hogy mindenfelől elvágják a vízidisznó menekülésének útját; a kutya eközben úszva kereste.

Harbert nem tévedett. Az állat néhány perc múltán fölbukkant a víz alól; Top nyomban rávetette magát, és megakadályozta, hogy ismét visszamerüljön. Egy pillanattal később a kutya már partra is vonszolta, Nab jól irányzott botütése pedig leterítette.

- Hurrá! - lelkesedett Pencroff, aki szívesen hallatta ezt a diadalordítást. - Most már semmi más nem kell, csak jól izzó parázstűz, és akkor csontig rágcsáljuk ezt a rágcsálót!

Pencroff vállára vette a vízidisznót; a nap járásából kiszámította, hogy körülbelül két óra lehet, és jelt adott a hazatérésre.

A vadászok most is jó hasznát látták Top ösztönének, s az okos állat vezetésével biztosan visszataláltak a megtett úton. Fél órával utóbb már meg is érkeztek a folyókönyökhöz.

Ott aztán Pencroff, mint a minap is, gyorsan tutajt készített, noha úgy vélekedett, hogy amúgy sem lévén tüzük, az egész munka merőben hiábavaló; a szállítmány nemsokára elindult, a víz folyását követve, s a vadászok is a Kémény felé ballagtak.

Ám alig tettek talán ötven lépést, amikor a tengerész hirtelen megtorpant, s egy újabb hatalmas „hurrá!” kiáltással a sziklafal szöglete felé mutatott.

- Harbert! Nab! - kiáltotta. - Nézzétek!

Bodor füst gomolygott a sziklák fölött.

TIZEDIK FEJEZET

*Cyrus Smith találmánya - Ami a mérnököt foglalkoztatja - Indulás a hegyekbe - Az erdő -
Vulkáni talaj - A tragopánok - A muflonok - Az első fennsík - Táborverés éjszakára - A
hegycsúcs*

Néhány pillanat múlva a három vadász már a Kémény pattogó tűzhelye előtt állt. Cyrus Smith és az újságíró ott ült a barlangban. Pencroff, kezében a vízidisznóval, hol az egyikre, hol a másikra bámult, egyetlen szó sem fért ki a torkán.

- Úgy bizony, derék barátom! - kiáltotta az újságíró. - Itt a tűz, látja-e? Igazi tűz! Most szépen megsütjük ezt a pompás vadat, aztán kitűnő lakomát csapunk!

- De hát ki gyújtott tüzet?... - álmélkodott Pencroff.

- A nap!

Gedeon Spilett szabatosan válaszolt. Csakugyan a nap ajándékozta meg őket ezzel a tűzzel, amelyen Pencroff annyira elcsodálkozott. A tengerész alig hitt a szemének, és megrökönyödésében még arról is megfélekedezett, hogy magyarázatot kérjen a mérnöktől.

- Ugye, nagyítólencséje volt, uram? - kérdezte Harbert mosolyogva Cyrus Smithtől.

- Nem, fiacskám - felelte a mérnök -, nem volt, hanem csináltam.

És megmutatta a nagyító gyanánt használt alkalmatosságot. Ez nem állt másból, mint két összeillesztett óraüvegből: az egyiket az újságíró zseborájáról vette le, a másikat a magáéról. A két domború üveg között vízzel töltötte meg, szélét pedig ügyesen összetapasztotta egy csipetnyi agyaggal: tökéletes nagyító lencsét barkácsolt, azzal egy pontba gyűjtötte a sugarakat, úgy lobbantott lángra könnyűszerrel egy marék jól kiszáritott mohát.

A tengerész jobbról-balról megvizsgálta az egyszerű szerszámot, aztán némán a mérnökre meredt. Nem szólt egyetlen szót sem, tekintete azonban sok mindent kifejezett! Úgy nézett a mérnökre, mint valami csodatevőre: ördögös egy ember, annyi szent. Amikor végre megjött a szava, fölkiáltott:

- Ezt jegyezze föl, Spilett úr! Ezt jegyezze föl a füzetébe!

- Már följegyeztem - válaszolt az újságíró.

A tengerész aztán Nab segítségével nyársat faragott, és az annak rendje és módja szerint megnyúzott, kizsigerelt vízidisznó nemsokára úgy pirult ott a lobogó és pattogó tűzön, mint akármelyik közönséges szopós malac.

A Kémény sokkal lakályosabb lett, nemcsak azért, mert a tűzhely melege jól átfűtötte a folyosókat, hanem mert újra helyükön álltak az árvíz ledöntötte közfalak is.

Látszott, a mérnök és társa szorgos munkával töltötte a napot. Cyrus Smith már csaknem teljesen felépült, és hogy erejét próbára tegye, délelőtt fölkapaszkodott a fennsíkra. Magasságok és távolságok megítéléséhez szokott tekintete hosszan időzött a csúcson, amelynek megmászására készült. Az északnyugaton meredező hegy mintegy hatmérőföldnyi távolságban lehetett tőle; tengerszint fölötti magasságát a mérnök nagyjából háromezer-ötszáz lábnyira becsülte. Ebből következőleg a megfigyelő szem elé legalább ötvenmérőföldes körpanorámának kell nyílnia arról az oromról. Cyrus Smith remélhette hát, hogy könnyűszerrel megoldja a „sziget vagy szárazföld” kérdését, aminek minden másnál nagyobb fontosságot tulajdonított, s ezt nyilván nem ok nélkül tette.

Nagyszerűen megvacsoráztak. Valamennyien kijelentették, hogy a vízidisznó-pecsenye fölöttébb ízletes. A lakomát sargassum-moszat és fenyőmandula egészítette ki; étkezés közben a mérnök alig beszélt. A másnapi tervek foglalkoztatták.

Pencroff egyszer-kétszer szóba hozta ugyan a teendőket, és megkockáztatott néhány ötletet, Cyrus Smith azonban, rendszeres elme lévén, nem bocsátkozott tervezetésekbe, hanem csak néma fejbólintásokkal felelt.

- Majd holnap - ismételte -, majd holnap megtudjuk, mihez tartjuk magunkat, s ennek megfelelően cselekszünk is.

Vacsora végeztével néhány újabb nyaláb rőzsét vetettek a tűzre, és a Kémény lakói, köztük a hűséges Top is, nemsokára mély álomba merültek. Az éjszaka csöndben telt el, semmiféle zavaró mozzanat nem háborította a hajótöröttek nyugalmán, másnap - március 29-én - pedig frissen, pihenten ébredtek: most már nekivághattak a sorsdöntő kirándulásnak.

Minden készen állt az indulásra. A vízidisznó-pecsenye maradéka elegendőnek ígérkezett, hogy Cyrus Smithnek és társainak egynapi táplálékot biztosítson. Máskülönből erősen remélték, hogy útközben is kiegészíthetik élelmiszer-tartalékukat. A mérnök és az újságíró már visszahelyezték zsebójukra a lencsét, s ezért Pencroff a hiányzó tápláló pótlására ismét megpörkölt egy kis vászondarabot. Ami a kovát illeti, majd csak akad az is ezen a vulkáni eredetű vidéken.

A botokkal fölfegyverzett kutatók reggel fél nyolckor hagyták el a Kéményt. Pencroff tanácsára jónak látták, hogy az ismert erdei csapáson induljanak el; hazajövet, ha úgy tetszik, más utat választhatnak. Különből is ez vezet leginkább egyenesen a hegy felé. Megkerülték hát a déli kiszögellést, és a folyó bal partján gyalogolva elérték azt a könyököt, ahol a víz délnyugatnak kanyarodik. A zöldellő fák alatt megtalálták Pencroffék vadászösvényét, és kilenc órára Cyrus Smith és társai már az erdő nyugati széléhez értek.

Az eleinte ingoványos, később száraz, homokos talaj eddig meglehetősen lapos volt, onnan azonban enyhén lankásodott: ez a lejtő az alacsonyabb partsávtól a vidék magasabban emelkedő belseje felé vezetett. Helyel-közzel egy-egy riadt állat villant szemükbe a magas szálfák tövében. Top nagy fürgén fölverte őket, gazdája azonban tüstént visszafütyentette, mert a vadászat ideje nem érkezett még el. Arra majd később kerül sor. A mérnök nem egykönnyen hagyta eltéríteni magát attól, amit egyszer a fejébe vett. Úgyszólván még a tájékozást sem szemlélgette: sem domborzati viszonyai, sem természeti adottságai nem érdekelték. Egyetlen célt látott csak maga előtt, azt a hegyet, amelynek megmászására készült, és most nyílegyenesen arrafelé tartott.

Tíz órakor rövid időre megpihentek. Az erdőt már elhagyták, és most a vidék egész hegyrajzi rendszere a tekintetük elé tárult. A hegy két kútból állt. Az alsó, mintegy kétezer-ötszáz láb magas kúp csonkán ágaskodott, és tetejétől a lábáig szeszélyesen kígyózó előhegyek, úgynevezett másodlagos vonulatok húzódtak, és földbe vájó, roppant madárkarmokra emlékeztették a szemlélőt. Ezek közt a „gyámpillérek”²⁶ közt fákkal ritkásan megtűzdelt, szűk völgyek sötétlettek: lankáikat erdősávok borították, még a csonka kúp tetejére is jutott egy-két kisebb facsoport. Mindazonáltal a hegy északkeleti oldalán kevésbé dúsnak látszott a növényzet, mint egyebütt; az erdők zöldjét itt is, ott is igen mély csíkok barázdálták: alighanem lávafolyamok.

---

26 Gyámpillér: magas falakat kívülről megtámasztó szerkezet; főként a csúcsíves építkezésben alkalmazták

Az alsó kúpon kissé ferde, csúcsán enyhén gömbölyödő második kúp állt. Úgy festett, mint valamilyen hatalmas, kerek, fülre húzott kalap. Talaja kopárnak látszott, és mindenütt rótszürke szirtek meredeztek rajta.

Ennek a második kúpnak a csúcsára kellett följutniok, s az előhegyek taréja kínálkozott a legalkalmasabb kapaszkodónak.

- Vulkáni vidéken járunk - mondta Cyrus Smith, és társaival együtt nekivágott a hegy-mászásnak, lassan lépdéltek fölfelé az egyik gyámpillér gerincén; a sziklahát zezzugosan, lép-csözetesen emelkedett az első fennsík pereméig, s ilyen módon aránylag könnyű kapaszkodás esett rajta.

Sok helyütt különféle dudorok álltak ki a talajból; nyilván akkor keletkeztek, amikor még vulkáni erők gyúrték-gyötörték ezt a vidéket. Itt is, ott is garmadával heverték a vándorkövek,²⁷ bazalttörmelékek, habkövek, obszidiánok.²⁸ Köztük toboztermő fák nőttek elszigetelt csoportokban: ugyanezek a fák néhány száz lábnyival mélyebben olyan sűrű erdőkké tömörültek a keskeny völgykatlanok alján, hogy a napsugár is alig hatolt át rajtuk.

A hegymászásnak ebben az első szakaszában Harbert állati lábnyomokra figyelt föl: ezek arra vallottak, hogy nemrég nagy testű állatok, ragadozók vagy más effélék keltek át azon a csapán.

- Megeshetik-e, hogy ezek az állatok nem szívesen engedik át nekünk a birodalmukat? - kérdezte Pencroff.

- Sebaj - felelte az újságíró, aki vadászott már tigrisre Indiában és oroszlanra Afrikában -, majd csak elbánunk velük... No persze, azért nem árt az óvatosság!

Eközben lépésről lépésre mind följebb jutották. Útjukat igencsak megnyújtotta a rengeteg kitérő és áthághatatlan akadály. Néhol váratlanul megszűnt előttük a szilárd talaj, s a hegy-mászók hirtelenül tatóngó szakadékok szélén torpantak meg: ezeket meg kellett kerülniök. Sok fáradsággal, időpocsékolással járt, míg a helyes irányba visszavezető, járható ösvényre megint rátaláltak. Dél tájt, amikor a kis csoport egy sűrű fenyőliget árnyán, hegyi csermely zuhogójának közelében ebédpihenőt tartott, még csak felét tették meg az első fennsíkra vivő útnak: úgy látszott, öreg este lesz, mire odaérnek.

Erről a pontról már szélesebben kibontakozott a tenger láthatára; jobbról, délkeleten azonban hatalmas hegyfok zárta el a kilátást, és emiatt még mindig nem sikerült kideríteniök, hogy a part egyik éles beszögellése neme csatlakozik-e valamilyen távolabbi földterülethez. Bal felé jó néhány mérföldnyire elhatolt északra a szemsugár; északnyugatról azonban egészen a fölfedező tartózkodási helyéig bizzar vonalú sziklasor taréja akadályozta a szabad kitekintést: ez a roppant gyámpillér úgy simult a hegyoldalnak, mintha magát a központi kúpot támogatná, hogy el ne dőljön. Egyelőre tehát senki sem jósolhatta meg, mi lesz a válasz arra a kérdésre, amelyet Cyrus Smith mindenáron meg akar oldani.

Egy óraker folytatták a hegymászást. Le kellett térniök délnyugat felé az egyenes útról, és nekiláttak, hogy benyomuljanak egy sűrű bozótosba. Ott különös tyúkféle madarak, a fácánok családjába tartozó szárnyasok röpködtek párosával aombok alatt: *tragopánok*. Nyakukról húsos bőrlebernyeg fityegett alá, szemük mögöl hosszú, vékony, henger alakú bóbíta ágas-kodott. Akkorának látszottak, mint egy-egy jól megtermett kakas, a nőstények egyforma barna tollazatban szerénykedtek, a hímeké azonban csepp alakú fehér pöttyökkel tarkított piros színben pompázott. Gedeon Spilett jól célzott, erős ködobással elejtett egy tragopánt;

27 Vándorkő: jégkorszakbeli gleccserek (jégáradatok) hordaléka; habkő, más néven horzsakő: likacsos, szivacsos, világosszürke vulkáni anyag

28 Obszidián: a trachit hirtelen lehűlésekor keletkező, üvegszerű ásvány

Pencroff, akinek farkasétvágya támadt a pezsgő hegyi levegőtől, sóvár szemmel bámult a madárra.

A hegymászók elhagyták az erdőt, majd kézzel, vállal, úgyszólván eleven hágcsóként segítve egymást a meredeken, nagy vesződéssel fölértek a következő pihenőre, ahol már ritkásabban álltak a fák, és a talaj erősen vulkáni jelleget mutatott. Ekkor vissza kellett fordulniuk keleti irányba; kígyóvonalon haladtak a rendkívül meredek lejtőn, mert így könnyebben győzték a kapaszkodást; valamennyien jól megnézték, hová rakják a lábukat. Nab és Harbert haladt az élen, Pencroff megint sereghajtónak maradt; köztük lépdelt Cyrus Smith és az újságíró. Azok a magas hegyvidéken élő állatok, amelyekről sok nyom tanúskodott, szükségszerűen csakis a biztos lábú, hajlékony gerincű zergefélék fajtájából valók lehettek. Nemsokára meg is pillantottak néhányat közülük, Pencroff azonban egészen másként nevezte őket.

- Ni csak, juhok! - kiáltott föl.

Valamennyien megálltak: vagy ötvenlépésnyire tőlük féltucatnyi jól megtermett, hosszú, selymes, rőt gyapjas állat legelészett; erős, görbe szarvukat bolyhos pihe borította, és a vége ellapult.

Éppenséggel nem közönséges juhok voltak, hanem a mérsékelt égöv hegyvidékein elterjedt vadjuh fajta példányai; Harbert muflonnak nevezte őket.

- Kitelek-e belőlük egy jóféle, roston sült comb vagy bordaszelet? - kérdezte a tengerész.

- Meghiszem azt! - válaszolt Harbert.

- Akkor mégiscsak juhok! - jelentette ki Pencroff.

A nyáj mozdulatlanul állt a bazaltomladékok közt, és olyan bambán bámult a jövevényekre, mintha sohasem látott volna még kétlábú lényeket. Aztán hirtelen megriadtak, és szikláról sziklára ugrálva eltűntek a hegymászók szeme elől.

- Viszontlátásra! - kiáltott utánuk Pencroff, mégpedig olyan mulatságos hanghordozással, hogy Cyrus Smith, Gedeon Spilett, Harbert és Nab nem állhatta meg nevetés nélkül.

Folytatódott a hegymászás. Bizonyos lejtőkön gyakran vettek észre szerfölött szeszélyesen rovátkolt lávamaradványokat. Néhol egy-egy kis *szolfatára*²⁹ állta útjukat, és a hegymászók nem tehettek egyebet, meg kellett kerülniök a nyílásokat. A szolfatárak szélén sok helyütt kristályos kőzet formájában rakódott le a kén és több olyan ásványi anyag, amely általában a lávaömlést előzi meg: szabálytalan szemcséjű, erősen pörkölődött vörös habkő - más néven tufa - és az apró, földpáttartalmú kristályok végtelen tömegéből álló, fehéres vulkáni hamu.

Amint az első fennsík, vagyis az alsó csonka kúp lapályos peremének a közelébe jutottak, a kapaszkodás egyre körülményesebbé vált. Négy óra tájt elhagyták a fák legszélső övezetét. Azontúl nem nőtt egyéb, mint néhány girbegurba, satnya, kopár fenyő; szívósan kellett kapaszkodniok a sziklás talajba, hogy eltengődhessenek abban a magasságban, ahol még a nyílt tengerről rájuk rontó szélviharokkal is megküzdhetek. Az idő kedvezett a mérnöknek és társainak, a légkör mozdulatlan maradt, szerencséjükre, hiszen ha erősebb fuvalom támadt ott, háromezer lábnyi magasban, az bizony cudarul megnehezíti továbbjutásukat. A levegő áttetsző volt, az égbolt tiszta, derült. Tökéletes nyugalom honolt a hegymászók körül. A napot már nem látták: a felső kúp tömege csaknem teljesen elfödte a nyugati horizont egyik felét, s azzal együtt óriási fényellenzőként a napot is eltakarta a szemük elől; a hegy roppant árnyéka egészen a partig nyúlt, és a napi útját járó égitest hanyatlásával arányosan tovább növekedett.

---

²⁹ Szolfatára: kén- és vízgőzök ömlése vulkáni vidékeken; nevét a Nápoly melletti Solfatara nevű, kialudt tűzhányó kráterről kapta, ahol különösen észlelhető ez a jelenség

Keleten sűrű pára - nem felhő, inkább csak köd - kezdett fölszállni, és tarka szivárványszínekben törte meg a beletűző napsugarakat.

Most már csak ötszáz lábnyi távolság választotta el a fölfedezőket a fennsíktól, ahol éjszakára táborot szándékoztak ütni, de ez az ötszáz láb végül kétezernél is többre szaporodott, mert Cyrus Smithnek és társainak mindenféle zezzugos kerülő utat kellett megtenniök, hogy célhoz jussanak. Néha szinte úgy érezték, hogy a talaj kiszalad a lábuk alól. A lejtők sok helyütt olyan meredek szögben törtek a magasba, hogy a hegymászók minduntalan visszavisszacsúsztak a dermedt lávafolyamon, és csak nagy ügyel-bajjal bírtak megkapaszkodni a szélvájta hornyokban. Végül lassanként leszállt az este, és csaknem éjszaka borult már rájuk, amikor Cyrus Smith és társai a hétórás hegymászástól kifulladásra följutottak az alsó csonka kúp tetejére.

Mindenekelőtt táborot kellett ütniök, hogy aztán jó vacsorával, jó alvással erőt gyűjthessenek a további fáradalmakhoz. A fennsík sziklái közt könnyen találtak menedéket. Tüzelőanyag nem akadt ugyan valami bőségesen, a száraz moha és a ritkás bozótok rőzséje úgy-ahogy megfelelt a célnak. Amíg a tengerész néhány kőből tüzhelyet hevenyészett, Nab és Harbert nekiállt, hogy tüzelőt gyűjtsön. Nemsokára jókora rőzserakománnyal tértek vissza. Pencroff összehűsített két kovakövet, a pörköltvászón-darab szikrát fogott, és Nab addig fújta, míg lobot nem vetett; néhány pillanat múltán már pattogott is a tűz a sziklák tövében.

Tűzük csak arra szolgált, hogy elűzze az éjszaka hidegét; a fácánt egyelőre nem sütötték meg, hanem Nabre bízták, őrizze meg tartalékkul másnapra. A vacsora két fogásból állt: a vízidisznósült maradékából és néhány tucatsziki fenyőmandulából. Fél hét előtt néhány perccel már be is fejezték a falatozást.

Cyrus Smithnek az a gondolata támadt, hogy a félhomályban szemügyre veszi azt a széles, kör alakú, vízszintes sziklaperemet, amelyen a hegy felső kúpja mered. Mielőtt nyugovóra tért volna, meg akarta állapítani, nem kerülhetné-e meg a kúp talapzatát, oldalfalai ugyanis túlságosan meredeknek mutatkoztak, és kétségesnek látszott, hogy egyáltalán megmászható-e a csúcs. Ez a kérdés sok fejtörést okozott a mérnöknek, mert az is megeshetett, hogy északon, ahol a csúcs kalapja kajlára billen, maga a fennsík is járhatatlan. Márpedig ha sem a hegytetőt nem érhetik el, sem a kúp tövét nem járhatják körül, akkor nem szemlélhetik meg a tájék nyugati felét, és ezzel a fölfedező út legfőbb célja meghiúsul.

A mérnök tehát Pencroffra és Nabre bízta a szálláskészítés gondját, Gedeon Spiletet arra biztatta, hogy jegyezze föl a nap eseményeit, ő maga pedig, fáradtságával mit sem törődve, északi irányban útnak indult a kör alakú fennsík szegélyén. Harbert hozzászegődött.

Szép, nyugodt éjszaka borult fölük, derengő félhomály vette körül őket. Cyrus Smith és a fiú szótlanul lépkedett egymás mellett. Néhol szélesen tárulkozott föl előttük a fennsík, és akadály nélkül haladhattak előre. Másutt azonban sziklaomladékok torlaszolták el útjukat, az ösvény olyan keskeny szűkültre szűkült, hogy két ember nem is fért el egymás mellett. Körülbelül húszpernyi gyaloglás után Cyrus Smith és Harbert kénytelen-kelletlen megállt. A sziklakarima véget ért. A hegy két kúpjának meredek oldala folyamatos lejtővé olvadt egybe. A mintegy hetvenfokos szögben alázuhanó meredélyen nem kelhetnek át, a kúp tehát nem kerülhető meg!

Ugyanakkor azonban, amikor a hegy láb körüljárásáról le kellett mondaniök, módját lelték, hogyan másszák meg toronyiránt magát a csúcsot.

Mély, szűk hasadék tátongott előttük: a felső kráter csorbája, jobban mondva, a szája. Valaha, amikor a tűzhányó még működött, ezen ömlött ki a cseppfolyós vulkáni anyag. A hajdani lávafolyam és földpát zuhataga afféle széles fokú, természet csinálta lépesővé kérgesedett, és nagyon megkönnyítette a hegycsúcs megmászását.

Cyrus Smith első pillantásra fölismerte a helyzetet, és a növekvő sötétségben is habozás nélkül behatolt a hatalmas szakadékba; a fiú követte.

Ezerlábnyi kapaszkodó állt előttük. Vajon átvergődnek-e a kráter belső kaptatóin? Majd elválnak. A mérnök eltökélte magában, hogy a küzdelmet mindaddig nem adja föl, amíg csak lebírhatatlan akadály nem zárja el útját. A lávalépcsők azonban, szerencsére, igen enyhe lejtésű, kacskaringós, széles csigamenetben kanyarodtak fölfelé a tűzhányó belső falán; a körülmények tehát meglehetősen kedveztek a két hegymászonak. Ami magát a tűzhányót illeti, kétség nem fért hozzá, hogy réges-rég kihunyt. Sem füst nem szivárgott az oldalából, sem láng nem villant föl mély üregeiben. Az aknák sok helyütt oly feneketlenül sötétben tátongtak, mintha egyenest a föld gyomrába vezetnének, de sem dübörgés, sem morranás nem hallatszott; még talajrezgést vagy rezzenést sem észleltek. Sőt még a kráter levegőjében sem érződött semmilyen kénegőz. Nem afféle alvó, szunnyadó vulkán volt ez, hanem végképp kialudt tűzhányó.

Cyrus Smith kísérlete sikeresnek ígérkezett. Harbert és ő lassanként mind magasabbra jutottak, és megfigyelhették, hogyan tágul a kráter tölcsére a fejük fölött. Szemlátomást növekedett a sugara annak a széles körnek, amelyet a csonka kúp belső szegélye metszett ki az égből. Úgyszólván lépésről lépésre szaporodott azoknak a csillagoknak a száma, amelyek Cyrus Smith és Harbert látóterébe kerültek. Csak úgy szikráztak fölöttük a déli égbolt csodálatos csillagképei. A zeniten tiszta fényben tündöklött a Skorpió csillagkép Antares nevű csillaga, és nem messze tőle a Kentaurhoz tartozó állócsillag, az Alfa, amely egyike a Naprendszerünkhöz legközelebb álló csillagoknak. (40,8 billió kilométernyire áll a Földtől: a fény ezt az utat négy év alatt futja be.) Majd amint a kráter szája egyre tágult, nemsokára megjelent a Hal-csoportozathoz tartozó Fomalhaut nevű csillag, aztán a Déli Háromszög, végül pedig a Déli-sark irányában az északi félgömb sarkcsillagát helyettesítő, ragyogó Dél Keresztje.

Csaknem nyolc óra volt, amikor Cyrus Smith és Harbert a hegy legfölső bérére hágott: a kúp csúcsára jutottak. Addigra teljes lett a sötétség, és tekintetük nem hatolt távolabbra két mérföldnél. Vajon tenger övezi-e ezt az ismeretlen földet, vagy valamelyik csendes-óceáni kontinenshez csatlakozik nyugaton? Még nem látszott tisztán. Nyugaton éles körvonalú ködsáv ülepedett a láthatárra, és csak növelte a vakhomályt; a mérnök és a fiú hiába meresztette a szemét, nem tudta egyikük sem megállapítani, vajon tengerbe olvad-e az égbolt kör alakú szegélye.

Hirtelen azonban valamilyen halvány, bizonytalan fény derengett föl a horizonton: mindegyre alább hanyatlott, míg a felhősáv a zenit fölé emelkedett.

A hold keskeny sarlója volt, nyugodni készült. Gyöngye fénye is elegendőnek bizonyult azonban arra, hogy megvilágítsa a láthatárt, amelyről a köd is éppen fölszakadt, és a mérnök ekkor megpillantotta a hold reszketeg tükörcépét a hatalmas vízfelületen.

Cyrus Smith megragadta a fiú kezét, és komor hangon így szólt:

- Szigeten vagyunk!

S abban a pillanatban a hold bágyadt félkaréja a hullámokba bukott.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

*A kúp csúcsán - A kráter belseje - Körös-körül tenger - Szárazföld sehol -
A partvidék madártávlatból - Hegyrajz és vízrajz - Lakott-e a sziget? -
Az öblök, szirtfokok, partok és a többi rész keresztelője - A „Lincoln-sziget”*

Félóra múlva Cyrus Smith és Harbert már ereszkedett is vissza a táborhely felé. A mérnök mindössze annyit közölt társaival, hogy a véletlen nem szárazföldre, hanem szigetre vetette őket, és majd másnap kieszelik, mi legyen a teendő. Aztán ki-ki kényelembe helyezkedett, már amennyire tudott: egy bazaltüregben húzták meg magukat, kétezer-ötszáz lábnyi magasan a tenger színe fölött; az újdonsült „szigetlakók” csakhamar mély álomba merültek, és nyugodalmas éjszakát töltöttek el.

Másnap, március 30-án korán keltek, éppen csak bekapták reggelijüket - a sült tragopánt -, mert a mérnök ismét meg akarta mászni a tűzhányó csúcsát, hogy figyelmesen szemügyre vegye azt a szigetet, amely, könnyen meglehet, neki magának is, társainak is életfogytiglani börtöne lesz, hacsak nem fekszik valamilyen szárazföld közelében, vagy nem esik a csendes-óceáni szigeteket látogató hajók útvonalába. Ezúttal valamennyi társa elkísérte erre az új fölfedező útjára. Ők is látni kívánták a szigetet, amelytől majd el kell várniuk, hogy gondoskodják minden szükségletükről.

Reggel hét óra tájban Cyrus Smith, Harbert, Pencroff, Gedeon Spilett és Nab elhagyta az éjszakai tanyát. A helyzet egyiküket sem nyugtalanította. Nagy bizakodás élt bennük kétségkívül, csakhogy ez a bizalom mindegyiküknél más-más forrásból fakadt. A mérnök azért hitt a jövőben, mert képesnek érezte magát, hogy a vad természettől kicsikarja mindazt, ami társai és saját életének fenntartásához szükséges, a többiek pedig éppenséggel azért nem féltek semmitől, mert velük volt Cyrus Smith. Ezt a különbséget érthetővé is tették az eddigi események. Pencroff például a minapi tűzgyújtás óta akkor sem esett volna kétségbe, ha egyszeriben valamilyen csupasz sziklán találja magát, feltéve persze, hogy azon a sziklán ott ül vele a mérnök is.

- Semmiség - mondogatta -, Richmondból is kiverelkedtük magunkat, pedig nem adtak rá engedélyt a hatóságok! Szép is lenne, ha innen nem tudnánk megszabadulni előbb-utóbb, hiszen itt az ördög sem tartóztat!

Cyrus Smith az előző esti úton haladt. Társaival együtt megkerülte a kúpot, és a körben futó fennsíkon eljutott a roppant szakadék szájáig. Csodálatosan szép idő volt. Felhőtlen, tiszta égbolton kúszott föl a nap, és sugaraival bearanyozta a hegy egész keleti oldalát.

Elérkeztek a kráterhez. Az volt csakugyan, aminek a mérnök a félhomályban nézte: alul szűk, fölfelé táguló, óriási tölcser; fala, a fennsíktól számítva, ezerlábnyi magasságba emelkedett. A szakadék mélyéből széles, vastag, réges-rég kővé dermedt lávafolyamok kígyóztak le a hegy oldalán; a vulkáni anyagok útja szemlátomást egészen a sziget északi felét barázdáló, alacsonyabb fekvésű völgyekig húzódott.

A kráter belső falának lejtője nem haladta meg a harmincöt-negyven fokot, s ezért a fölkapaszkodás nem járt különösebb nehézséggel. A hegymászók útközben igen régi lávaömlések nyomait is fölfedezték: ezek alighanem a kúp csúcsáról eredtek, és abban az időben választották ezt a lefolyót, amikor az oldalsó hasadék nem nyitott még új utat nekik.

A kráterből vulkáni kürtő vezetett a föld alatti rétegekbe szabad szemmel nem lehetett fölmérni a mélységét, mert a tekintet beleveszett a sötétségbe. De ami azt a kérdést illeti, hogy működnek-e még benne vulkáni erők, nem volt kétséges a válasz: a tűzhányó réges-rég végképp kihuny.

Nyolc óra előtt Cyrus Smith és társai már a tölcsér északi peremének egyik dudorodásán gyülekeztek.

- Tenger! Mindenütt tenger! - kiáltottak föl valamennyien: önkéntelenül tódultak ajkukra ezek a szavak, amelyek azt jelentették, hogy a hajótöröttek egyszerre szigetlakókká vedlettek.

Valóban, körös-körül csak tenger látszott, mérhetetlen, kerek víztükör. Cyrus Smith talán azért mászott föl másodszor is a kúpra, mert titokban azt remélte, hogy valahol mégis partot vagy közeli szigetet fedez föl, amelyet előző este nem vett észre a sötétben. Ám ameddig a szem ellátott - vagyis több mint ötvenmérőföldes körzetben -, semmi nem derengett föl a láthatáron. Seholy semmilyen föld. Seholy semmilyen vitorla. A hajótöröttek szigete magánosan árválkodott a végtelennek tetsző, kietlen, kör alakú vízsivatag középpontjában.

A mérnök és társai perceken át némán, mozdulatlanul szemlélték az óceánt. Szemüikkel végigfürkészték a vízfelület minden pontját, egészen a legtávolabbi határokig. De még a csodálatosan éles szemű Pencroff sem látott semmit, pedig ha föld mutatkozott vagy akár csak rémlett volna a láthatáron, a távoli, réveteg ködfátylak mögött, Pencroff bizonyára fölfedezi, mert szem helyett valóságos messzelátóval ajándékozta meg a természet.

Az óceánról a szigetre tért vissza a földterület legmagasabb pontján álló hajótöröttek pillantása, és ekkor Gedeon Spilett szólalt meg először; ezt kérdezte:

- Mekkora lehet ez a sziget?

Bizony, nem látszott valami nagy a végtelen óceán közepén.

Cyrus Smith néhány pillanatig töprengett; figyelmesen méregette a sziget területét, és számításba vette, hogy milyen magasságban tartózkodnak, aztán így felelt:

- Barátaim, azt hiszem, nem sokat tévedek, ha azt mondom, hogy a sziget partja vonala kicsivel több, mint száz mérőföld hosszúságú.

- Vagyis mekkora a területe?

- Nehéz kiszámítani - válaszolta a mérnök -, mert az alakja túlságosan szeszélyes...

Ha a mérnök nem tévedett becslésében, akkor a sziget mérete nagyjából-egészéből a földközi-tengeri Málta vagy a jón-tengeri Zákinthosz területének felelt meg; de sokkalta szabálytalanabbnak látszott azoknál, felülete is egyenetlenebbnek mutatkozott, és kevesebb hegyfok, szirtfok, földnyelv, kisebb-nagyobb öböl és természetes kikötő akadt rajta. Valóban furcsa alakja meglepte a szemlélőt, s amikor Gedeon Spilett a mérnök tanácsára fölvázolta körvonalait, a rajz láttán valamennyien megállapították, hogy a sziget valamilyen képzeletbeli szörnyre, valamiféle óriási *pteropodára*³⁰ hasonlít, amely békésen szunnyad a Csendes-óceán felszínén.

Az újságíró hozzávetőleges pontossággal nyomban papírra vetette a sziget térképét: ezzel nekünk is meg kell ismerkednünk; lássuk hát, hogyan is festett ez a sziget.

A part keleti fertálya - ahol a hajótöröttek földet értek - széles félhold alakban mélyedt a szigetbe, hatalmas öbölként, amelynek délkeleti szakaszát csúcsos földnyúlvány zárta le; ezt Pencroff nem vette észre első kirándulásán, mert az egyik közbül eső szirtfok elfödte szeme

---

30 Pteropodák: szárnylábúak; pörgöcsiga formájú, lágy testű víziállatok; szárnyas lábukkal a vízen s a víz alatt eveznek, éjjel csapatostul pihennek a víz tükrén

elől. Északkeleten nem is egy, hanem két földnyelv határolta az öblöt, s ezek közt valamiféle irdatlan nagy cápa tátott szájához hasonló, újabb, keskeny tengeröböl nyílt.

Északkeletről nyugat felé olyanformán gömbölyödött el a part, mint egy vadállat kissé belapított koponyája, távolabb azonban ismét kipúposodott: a partvonal dudora rendkívül jellegzetessé formálta a szigetnek ezt a részét, közepén a kialudt tűzhányóval.

Ettől a ponttól kezdve eléggé szabályosan húzódott északdéli irányban a partvidék, alsó két-harmadán azonban szűk öblöcske türemkedett be a sziget testébe, amely ettől fogva gigászi alligátorfarokra emlékeztető, hosszú nyúlvánnyá keskenyült.

Ez a nyúlvány valóságos félszigetnek látszott: a már említett szirtfoktól számítva több mint harmincmérföldnyire meredt a tengerbe; a széles ívben kanyarodó, különös formájú földdarab alsó partja tágas, nyílt, széljárta öblöt képezett.

A legkeskenyebb részén, vagyis a nyugati parton látott öblöcske és az ezzel átellenben levő Kémény közt mindössze tíz mérföld lehetett a sziget szélessége; hosszúsága azonban, az északkeleti „állkapocs” és a délnyugati „alligátorfarok” közt, legalább harminc mérföldet tett ki.

Ami a sziget belsejét illeti, általános képe a következőképpen hatott: déli szakaszán, a hegytől egészen a partig erdőségek borították, északi felén azonban sívó homokos lapály terült el. A tűzhányó és a keleti tengerszegély közt Cyrus Smith és társai zöld ligetek keretezte tavat fedeztek föl; addig nem is sejtették létezését. Ilyen magasról letekintve úgy látszott, mintha a tó vize egy szinten volna a tenger felületével, de a mérnök rövid töprengés után megmagyarázta társainak, hogy a kis víztükör mintegy háromszáz lábnyira lehet a tenger fölött, mert a tó medréül szolgáló fennsík a part menti magaslat közvetlen folytatása.

- Tehát édesvízű tó ez? - tudakolta Pencroff.

- Minden bizonnyal - felelte a mérnök -, hiszen hegyi patakok táplálják.

- Látok is egyet - szólt közbe Harbert, és egy vékonyka csermelyre mutatott, amely alighanem az alsó, nyugati előhegyek közt eredt.

- Csakugyan - bólintott Cyrus Smith -, ha pedig ez a csermely táplálja a tavat, akkor valószínűleg létezik a tengerpart felőli oldalon valamilyen csurgóféle is, amely levezeti a vízfölösleget. No, majd hazamenet szemügyre vesszük.

Ez az ugyancsak kanyargós csermely és a már ismert folyó képezte a sziget egész vízrajzi rendszerét, amennyire a fölfedezők szeme előtt kibontakozott. Lehetségesnek látszott azonban, hogy a sziget kétharmadát borító rengeteg erdő lombozata alatt más erecskék is ömlenek a tenger felé. A termékeny vidék és a mérsékelt égöv alatti növényzet buján tenyésző példányai láttán Cyrus Smithnek és társainak mindenképpen ezt kellett föltételezniök. Ami az északi fertályt illeti, ott folyóvíznek nyoma sem látszott: legföljebb az ingoványos északkeleti tájon posványosodtak pangó vadvizek - de ez lehetett minden; végtére is a homokbuckák és a fővényhalmok vigasztalan kopársága szembeszökő ellentétben állt a földterület nagy hányadának dús termékenységével.

A tűzhányó nem a sziget középpontjában magaslott. Éppen ellenkezőleg, az északnyugati partvidéken emelkedett, és mintegy a két övezet határát jelezte. Az előhegyeket délnyugaton, délen és délkeleten valósággal ellepte a zöld növényzet hatalmas tömege. Északon azonban már szemmel lehetett követni vonulásukat: a síkságon ágakra oszlottak, amelyek lassan belevesztek a homokpusztaságba. A tűzhányó kitörései idején ezen a parti szakaszon is utat törtek a lávapatakok, és egészen a vékony „cápaállkapocsig”, vagyis az északkeleti öbölíg széles töltést emeltek.

Cyrus Smith és társai egy óra hosszat tartózkodtak a hegytetőn. Tekintetük előtt domborművű térkép gyanánt rajzolódott ki a sziget a maga sokféle színárnyalatában, zöldellő vadonaival, sárga homoksíkságaival, kéklő vizeivel. Innen, a magasból nézve, teljes egészében kitárult előttük az ismeretlen föld, csupán a lombrengető erdőségek földte talaj, az árnyékba borult völgyek mély vonulata és a vulkán tövében tátongó, szűk hasadékok alja rejtőzött el kutató pillantásaik elől.

Még egy fontos kérdés várt megoldásra, és ez döntően hathatott a hajótöröttek jövőjére.

Vajon lakott-e a sziget?

Ezt a kérdést az újságíró tette föl, és valamennyien úgy vélték, hogy a sziget különféle tájain végzett aprólékos vizsgálódás után a kérdésre máris tagadó választ lehet adni.

Emberi kéz művét nem fedezték föl sehol. Nemhogy falut, de magános kunyhót vagy kezdetleges, part menti halásztelepülést sem láttak. Fölszálló füst sem árulkodott emberek jelenlétéről. Igaz, hogy a fürkészőket csaknem harmincmérföldnyi távolság választotta el a sziget, jobban mondva a délnyugati faroknyúlvány legszélső pontjaitól, s ilyen nagy messzeségben még Pencroff szeme is nehezen különböztethette volna meg a lakott vidéket a lakatlantól. Meg aztán a sziget háromnegyed részét borító növényzet leplét sem lebbenthették föl, hogy megnézzék, nem rejtőzik-e alatta valamilyen eldugott földlucska. Ám a csendes-óceáni szigetvilág bennszülöttei általában a partszegélyeket lakják, ennek a szigetnek a partjai pedig teljesen kihaltak látszottak.

Mindaddig tehát, amíg tüzetesebb kutatásra nem nyílik alkalmuk, föltételezhetik, hogy a sziget lakatlan.

De vajon nem látogatják-e, legalábbis időnként, a szomszédos szigetek bennszülöttei? Nehezen adhattak választ erre a kérdésre. Ötvenmérföldes körzetben nem látszott semmilyen szárazulat. De hát ötvenmérföldnyi vízen könnyűszerrel átkelhetnek, akár maláj fakéreg csónakon, akár a polinéziaiak nagy pirogján, azaz két vagy több egymáshoz kötözött fatörzsből készült vitorlás tutajfélén is. Tehát minden a sziget földrajzi fekvésétől függött: attól, hogy egy-magában áll-e a Csendes-óceánon, vagy valamilyen szigetcsoport közelében fekszik. Vajon sikerül-e Cyrus Smithnek műszerek nélkül meghatározni a sziget szélességi és hosszúsági helyzetét? Nehéz feladat lesz, annyi szent! Amíg azonban bizonyosságot nem szereznek, tanácsos bizonyos óvatossági rendszabályokat foganatosítaniuk a bennszülöttek esetleges támadása ellen.

A sziget föl kutatása ezzel nagyjából be is fejeződött: alakját megismerték, terepviszonyait földelítették, magasságát megállapították, kiterjedését kiszámították, hegyrajzi és vízrajzi körülményeivel tisztába jöttek. Az újságíró nagy vonalakban térképre vetette az erdők és síkságok elhelyezkedését. Most már nem maradt egyéb teendőjük, mint leereszkedni a hegy lejtőin, és közelebbről is megvizsgálni a terepet, mégpedig három szempontból: milyen ásványi kincseket rejt magában a föld, milyen a növényzete és milyen az állatvilága?

Cyrus Smith azonban, mielőtt jelt adott volna az indulásra, nyugodt, komoly hangján így szólt társaihoz:

- Ilyen hát, barátaim, a földnek ez a szűk zuga, ahová a vakvégzet vetett bennünket. Itt fogunk élni, talán hosszú ideig. Ám az is megeshet, hogy váratlan segítség érkezik, s a véletlen hajót sodor errefelé... Mondom: a véletlen, hiszen ez a sziget nem tartozik a jelentékenyebbek közé, még csak valamirevaló pihenőkikötője sincs, és vélhetőleg kívül esik a rendszeres hajójáratok útvonalán, vagyis hát túlságosan délre fekszik, semhogy a csendes-óceáni szigetvilág felé közlekedő hajók érinthessék, és túlságosan északra, semhogy a Hoorn-fok³¹ megkerülésével Ausztráliába tartó gőzösök elhaladhassanak a közelében. Csöppet sem kívánom szépíteni helyzetünket...

- Jól is teszi, kedves Cyrusom - felelte élénken az újságíró -, elvégre férfiakkal van dolga! Valamennyien megbízunk önben, és ön is számíthat miránk... Ugye, barátaim?

- Szót fogadok önnek mindenben, Cyrus úr! - mondta Harbert, és megragadta a mérnök jobbját.

- Én pedig mindig és mindenütt gazdámval maradok! - kiáltott föl Nab.

- Ami engem illet - szólt a tengerész -, ne legyen Pencroff a nevem, ha meghátrálok a bajban! S ha úgy óhajtja, Smith úr, valóságos kis Amerikát teremtünk ebből a szigetből! Nekilátunk, és városokat emelünk, vasutakat építünk, távirdákat létesítünk, és egy szép napon, amikor már pompásan átalakítottuk, berendeztük, megműveltük és civilizáltuk, följánlhatjuk az Egyesült Államok kormányzatának! Egy valamit kérek csupán...

- Mégpedig? - kérdezte az újságíró.

- Azt, hogy ezentúl ne hajótörötteknek tekintsük magunkat, hanem telepeseknek, akik azért jöttek, hogy birtokba vegyék ezt a gazdátlan földet!

Cyrus Smith nem állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék, s ezzel már magáévá is tette a tengerész javaslatát. Aztán néhány szóval köszönetet mondott társainak a bizalomért, és kijelentette, hogy számít kitartásukra.

- Akkor hát indulás a Kémény felé! - kiáltotta Pencroff.

- Egy pillanatra még, barátaim - szólt a mérnök -, azt hiszem, jó volna, ha nevet adnánk ennek a szigetnek és ezeknek a fokoknak, földnyelveknek, amelyeket itt látunk magunk előtt...

- Nagyon helyes! - felelte az újságíró. - Ez egyszerűsíti majd a jövőben az utasításokat, és megkönnyíti a végrehajtásukat...

- Valóban - tette hozzá a tengerész -, hiszen már az is valami, ha megmondhatjuk, hogy honnan jövünk és hová megyünk. Legalább úgy érzi az ember, hogy tartozik valahová...

- Hiszen nevet adtunk a Kéménynek is, például - jegyezte meg Harbert.

- Igaz! - helyeselt Pencroff. - Már ez az egy elnevezés is mennyivel kényelmesebbé teszi az életet; egyébiránt nekem jutott eszembe, csak úgy. Ne tartsuk meg első szállásunk nevét, Cyrus úr?

- De bizony, Pencroff, tartsuk csak meg, ha már egyszer így nevezte.

- Kiváló! Ami pedig a többit illeti, nem lesz nehéz dolgunk - folytatta a tengerész, aki elemében érezte magát. - Adjunk olyan neveket, mint azok a Robinsonok, akiknek a történetét Harbert nemegyszer fölolvasta nekem, például: „Gondviselés öble” vagy „Ámbráscet-kilátó” vagy „Füstbe Ment Reménység foka”!...

- Mást ajánlok - vágott közbe Harbert -, nevezzük el inkább a sziget különféle pontjait Smith úrról, Spilett úrról, Nabról...

---

31 Hoorn-fok: Dél-Amerika legdélibb foka

- Énrólam? - villantotta ki ragyogó fehér fogsorát Nab.
- Miért ne? - vágta rá Pencroff. - Egészen jól hangzanék, hogy „Nab-kikötő” vagy „Gedeon-fok”...
- Szívesebben hallanék néhány olyan nevet, amely a hazánkra emlékeztet - jegyezte meg az újságíró.
- Nekem is ez a véleményem - hagyta rá Cyrus Smith -, már ami a legfőbb pontokat, az öblöket, a hegységet, a tavat illeti. Ezt a hatalmas öblöt itt keletre nevezzük például Unió-öbölnek, emezt a széles, sarló alakú partmélyedést pedig Washington-öbölnek;³² ennek a hegynek, amelyiknek most a tetején állunk, Franklin-hegy³³ lesz a legméltóbb elnevezése, az alattunk elterülő tóra pedig keresve sem találnék jobbat, mint ezt: Grant-tó. Ezek a nevek, barátaim, hazánkat és hazánk nagy fiait juttatják majd az eszünkbe; a kisebb öblökre, fokokra, földnyelvekre, szirtre azonban válasszunk inkább olyan nevet, amely sajátos alakjukra utal. Ez a leggyakorlatibb megoldás, mert a nevek így vésődnek legkönnyebben emlékezetünkbe. A sziget formája eléggé furcsa ahhoz, hogy ne jöjjünk zavarba, ha jellemző elnevezéseken törjük a fejünket. Ami pedig a még ismeretlen folyókat, az erdőség fölkkutatásra váró részeit és a később még fölfedezendő kisebb öblöket illeti, ezeket majd akkor kereszteljük el, amikor utunkba akadnak... Mit gondoltok, barátaim?
- A mérnök javaslatát társai egyhangúlag elfogadták. A sziget kiterített térképként feküdt szemük előtt, mintha csak arra várna, hogy kiszögellései és bemélyedései, hegyei és völgyei annak rendje és módja szerint mind megkapják a maguk becsületes nevét. És ha Gedeon Spilett szépen, lépték szerint térképre jegyzi majd az új elnevezéseket, a sziget földrajzi névtára egyszer s mindenkorra elfogadottá válik.
- A hegyet és a két nagy öblöt tehát, a mérnök indítványának megfelelően, Franklin-hegynek, Unió-öbölnek, illetve Washington-öbölnek nevezték el.
- Most pedig azt javasolom - mondta az újságíró -, hogy a sziget délnyugati nyúlványát hívjuk ezentúl Kígyó-félszigetnek, hátrakunorodó csücskét pedig Csúszómászó-foknak, mert leginkább valamilyen csúszómászó állat farkára hasonlít.
- Elfogadjuk - felelte a mérnök.
- A szigetnek ezt a másik végét pedig - ajánlotta Harbert -, azt a furcsa földnyelvet, amely nyitott állkapocsra emlékeztet, nevezzük Cápá-öbölnek.
- Találó elnevezés! - kiáltott föl Pencroff. - A képet pedig egészítsük ki azzal, hogy a cápaszáj két felét Állkapocs-foknak tituláljuk.
- Csakhogy ott nem egy fok van, hanem kettő - figyelmeztette az újságíró.
- Nos jó - felelte Pencroff -, akkor hát az egyik legyen Északi-Állkapocs-fok, a másik pedig Déli-Állkapocs-fok.
- Már rá is írtam a térképre - bólintott a hírlaptudósító.
- Hátravan még a sziget délkeleti csúcsa - mondta Pencroff.

---

32 George Washington (1732-1799): észak-amerikai államférfi, az Anglia ellen viselt függetlenségi háború győzelmes fővezére; 1789-ben az Egyesült Államok első elnökévé választották; végrendeletében fölszabadította rabszolgáit

33 Benjamin Franklin (1706-1790): észak-amerikai politikus; fontos szerepet játszott a függetlenségi háborúban és az emberek egyenlő jogait hirdető Függetlenségi Nyilatkozat megfogalmazásában; az első abolicionista (a rabszolgák fölszabadításáért küzdő) egyesület megalapítója; mint fizikus a villámlással, a leideni palackkal stb. kapcsolatos megfigyeléseiről híres

- Vagyis az Unió-öböl alsó vége? - kérdezte Harbert.

- Hívjuk Karom-foknak! - kiáltott föl Nab, mert igényt tartott arra, hogy ő is keresztapja legyen birtokuk valamelyik szögletének. S Nab ötlete igazán szerencsésnek mondható, mert az a fok csakugyan valamilyen képzeletbeli szörnyeteg karmos lábához hasonlított.

Pencroff elragadtatással fogadta a dolgok illetén fordulatát, és túlcsigázott képzelete egymás után a következő leleményeket sugalmazta:

a folyót, amelyből a telepesek első ivóvizüket merítették, s amelynek a közelében léggömbjük lezuhant, a Hála-folyó név illeti meg - méltó hálaként a Gondviselés iránt;

a szigetecske, amelyen a hajótöröttek először léptek szárazföldre, hadd viselje ezentúl a Menedék-zátony nevet;

a Kémény fölötti magas sziklafalat koronázó lapály, ahonnan a tekintet az egész nagy öblöt bejárja, megérdemli a Kilátó-fennsík elnevezést; végül pedig a Kígyó-félszigetet borító sűrű erdőségekre legtalálóbba a Vadnyugat-vadon megjelölés.

Ezzel el is készült a sziget látható és ismert részeinek teljes névjegyzéke; amint új fölfedezéseket tesznek, majd rendre kiegészítik ezt a lajstromot is.

Ami a sziget fekvését illeti, azt a mérnök a nap magasságából és állásából határozta meg nagyjából-egészéből; annyi már ebből a hevenyészett tájékozódásból is kiderült, hogy az Unió-öböl és a Kilátó-fennsík a sziget keleti oldalán fekszik. Cyrus Smith azonban azt tervezte, hogy másnap pontosan megállapítja, hány órakor kel és hány órakor nyugszik a nap, harmadnap pedig a két időpont közti félidőben figyeli meg a nap állását; ahol a nap abban a pillanatban áll, ott van észak, mert a nap a déli félgömbön északon „delel”, nem úgy, mint az északi féltekén, ahol valóban délen jut el látszólagos égi útjának tetőpontjára.

Mindent elintéztek hát, amit lehetett; a telepesek most már elindulhattak, hogy leereszkedjenek a Franklin-hegy lejtőin, és hazatérjenek a Kéménybe; Pencroff azonban hirtelen fölkiáltott:

- Nézze meg az ember, micsoda szeleburdi fickók vagyunk!

- Már miért? - kérdezte Gedeon Spilett, aki már becsukta jegyzetfüzetét, és útra készén állt.

- Hogy miért? Hát a sziget! Azzal mi lesz? Annak nem adunk nevet?

Harbert azt javasolta, hogy a szigetet nevezzék a mérnökről Smith-szigetnek; társai lelkesen megtapsolták, Cyrus Smith azonban egyszerűen így válaszolt:

- Barátaim, nevezzük el inkább arról a nagy hazánkfiáról, aki most a rabszolgák emberi jogaiért és köztársaságunk egységéért harcol odahaza. Nevezzük Lincoln-szigetnek!³⁴

Háromszoros „hurrá!” fogadta a mérnök indítványát.

Ezen az estén, elalvás előtt, az új telepesek távoli hazájukról beszélgettek; amikor a szülőföldjükön dúló véres háborúról esett szó, nem kételkedtek abban, hogy Dél nemsokára térdre kényszerül, és Észak igazságos ügye Grant és Lincoln segítségével végül is diadal-maskodik.

---

34 Abraham Lincoln (1809-1865): észak-amerikai államférfi; 1860-ban az Egyesült Államok elnökévé választották; a rabszolgatartó déliek gyűlölték, és lázadást szítottak a vezetése alatt álló Unió ellen; 1862-ben kiáltványt bocsátott ki a rabszolgaság eltörléséről; 1864-ben ismét elnökké választották, az I. Internacionálé, Marx aláírásával, üdvözölte ebből az alkalomból; 1865. április 14-én, öt nappal a háború győzelmes befejezése után egy Booth Wilkes nevű színész, a rabszolgatartók bérence, orvul megölte

Ez a beszélgetés 1865. március 30-án zajlott le a Lincoln-szigeten, s a telepesek nem sejtették, hogy két héttel utóbb szörnyű merénylet történik Washingtonban: Abraham Lincolnt nagypénteken holtra sebzi egy orgyilkos pisztolygolyója.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

*Az órák egyeztetése - Pencroff elégedett - Gyanús füst - A Vörös patak folyása -
A Lincoln-sziget növényzete - Az állatvilág - A hegyi fácánok - Kenguruvadászat -
Az aguti - A Grant-tó - Hazatérés a Kéménybe*

A Lincoln-sziget telepesei még egyszer körülnéztek az alattuk elterülő vidéken, aztán a kráter szűk torkán leereszkedtek az alsó fennsíkra, és félórával később visszaérek éjszakai szállásukhoz.

Pencroff úgy vélte, itt az ebéd ideje, s ebből az alkalomból Cyrus Smithnek és az újságírónak eszébe jutott, hogy egyeztesse óráját.

Tudvalevőleg Gedeon Spilett zsebóráját nem érte víz, mert a hírlaptudósító a hullám nem járta homokpartra zuhant. Órája remek szerkezetű, gondosan karbantartott műszer volt, valódi *kronométer*,³⁵ s az újságíró soha nem feledkezett meg, hogy mindennap fölhúzza.

Ami a mérnök óráját illeti, annak mindenképpen le kellett járnia, amíg a mérnök a fővénydomb barlangjában feküdt. Cyrus Smith most fölhúzta az óráját: a nap állásából megállapította, hogy körülbelül kilenc órára járhat az idő, s ehhez igazította a mutatót.

Gedeon Spilett utánozni akarta, a mérnök azonban megragadta a kezét, és így szólt hozzá:

- Nem, kedves Spilett, várjon! Az órája még mindig a richmondi időt mutatja, ugyebár?

- Igen, Cyrus.

- Következésképpen a richmondi délkörhöz igazodik, az pedig körülbelül a washingtoni délkörnek felel meg...

- Kétséggkívül.

- Nos, akkor ne is igazítson rajta semmit. Csak húzza föl lelkiismeretesen, de a mutatókat ne mozdítsa el a helyükről. Ez még hasznunkra lesz egyszer.

„Vajon mit forgat már megint a fejében?” - morfondírozott magában a tengerész.

Megebédeltek, mégpedig olyan kitűnő étvággyal, hogy a szárnyashús is, a mandula is teljesen elfogyott. Pencroff azonban csöppet sem aggódott. Majd szereznek új tartalékot hazafelé menet. Top, akinek igen szűkre szabott adag jutott, majd csak fölver valamilyen vadat a sűrűben. Máskülönb a tengerész arról ábrándozott, hogy egyszerűen megkéri a mérnököt: csináljon egy kis puskaport meg egy-két vadászkarabélyt, hiszen ez csak nem okoz gondot neki...

Amikor elhagyták a fennsíkot, Cyrus Smith azt javasolta társainak, hogy keressenek új utat a hazatérésre. Szeretné közelebről megtekinteni az erdőszegély csodálatos keretében csillogó Grant-tavat. Ezért hát a „gyámpillérek” egyikének gerincét követték; föltevésük szerint ezek közt az előhegyek közt kell erednie a tó vizét tápláló pataknak. Társalgásuk során a telepések már csak a maguk választotta helyneveket használták, s ez igen megkönnyítette eszmecseréjüket. Különösen a gyermeksorból alig kinőtt Harbert és a fiatal Pencroff emlegette roppant gyönyörűséggel az új elnevezéseket; a tengerész bandukolás közben így beszélt:

---

35 Kronométer (görög eredetű szó): időmérő; a különösen pontos, finom szerkezetű órákat nevezik így

- Ide süss, Harbert! Látod-e, hogy vág minden? Nem tévedhetünk el, fiacskám: akár egyenest a Grant-tó felé tartunk, akár a Hála-folyó mentét követjük a Vadnyugat-vadonon keresztül, mindenképpen a Kilátó-fennsíkhöz érkezünk, következésképpen az Unió-öbölhöz!

A telepések megállapodtak abban, hogy nem vonulnak zárt csapatban, de túlságosan el sem szakadoznak egymástól. Több mint valószínű, hogy a sziget erdősegeiben veszélyes ragadozók lappanganak: az óvatosság indokoltnak látszik. Többnyire Pencroff, Harbert és Nab haladt az élen, Top ott rohangászott előttük, és buzgón átvizslatta a legeldugottabb zugokat is. Az újságíró a mérnök társaságában maradt; Gedeon Spilett szorgalmasan följegyzett minden érdekesebb mozzanatot, a mérnök pedig túlnyomórészt hallgatott, és nem tért le az egyenes útról, ha csak azért nem, hogy olykor ásványokat vagy növényeket gyűjtögessen; amit talált, szótlanul, a legcsekélyebb magyarázat nélkül zsebre vágta.

- Mi az ördögöt szedegethet a földről? - dűnnyögte Pencroff értetlenül. - Akárhogy meresztem is a szemem, én ugyan nem látok semmit, amiért érdemes volna lehajolni!

Tíz órára járt az idő, amikor a kis csoport a Franklin-hegy legalsó ereszkedőin leért a völgybe. Alacsony bokrok, ritkásan nőtt fák közt vezetett útjuk. Sárgás, meszes talajon jártak, s ez a kopár lapály körülbelül egymérföldnyi szélességben egészen az erdő széléig húzódott. A hepehupás síkságon hatalmas, szétszórt bazalttömbök heverték; a bazalt Bischof véleménye szerint háromszázötvenmillió év alatt dermedt kővé. Lávanyomok errefelé már nemigen mutatkoztak, a lávafolyam inkább az északi lejtőket öntötte el.

Cyrus Smith úgy hitte, minden zavaró mozzanat nélkül eljutnak a patakig, amelynek, föltevése szerint, itt, az erdő mélyén kell bujkálnia; ám egyszer csak azt látta, hogy Harbert hanyatt-homlok törtet visszafelé, Nab meg a tengerész pedig elrejtőzik a sziklák mögé.

- Mi történt, fiacskám? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Füst! - felelte Harbert. - Füstöt láttunk a sziklák közt, talán százlépésnyire.

- Emberek?! Ezen a vidéken? - kiáltott föl az újságíró.

- Mindenesetre ne mutatkozzunk, amíg nem tudjuk, kikkel van dolgunk! - mondta Cyrus Smith. - Ha bennszülöttek (már amennyiben egyáltalán élnek ezen a szigeten), akkor nem szívesen találkoznék velük! Hol van Top?

- Előreszaladt.

- Nem ugat?

- Nem.

- Különös. Mégis, próbáljuk visszahívni.

A mérnök, Gedeon Spilett és Harbert néhány másodperc múltán már ott is álltak két társuk mellett, és példájukat követve, ők is a bazalttömbök mögé húzódtak.

Világosan látták a levegőben kanyargó, sárgás színű füstöt. Top engedelmesen visszajött gazdája halk füttyentésére; a mérnök néma jelbeszéddel utasította társait, hogy várjanak rá, ő maga pedig előrekúszott a sziklák közt.

A telepések mozdulatlanul, némi szorongással várták, mi lesz a földérintés eredménye, amikor meghallották Cyrus Smith hívását. Odarohantak hozzá, de nem láttak semmit, csak valamilyen kellemetlen, fojtó szag ütötte meg az orrukat.

A könnyen azonosítható szagot szimatolva a mérnök azonnal kitalálta, hogy miféle füst az, amely az imént - nem minden ok nélkül - annyira nyugtalanította őket.

- Nem ember gyújtott itt tüzet - mondta Cyrus Smith -, hanem maga a természet eregeti a füstöt. Nincs itt egyéb, csak egy ártatlan kénes forrás: hatékony gyógyszer a gégehurut ellen...

- Hú de jó! - kurjantott föl Pencroff. - De kár, hogy nincsen torokgyulladásom!

A telepések arrafelé igyekeztek, ahonnan a füst fölszállt. Ott csakugyan kénes forrásra találtak: vize bőségesen bugyogott a sziklák közt, és orrfacsaró kénhidrogénszagot árasztott. Cyrus Smith a forrásba mártotta kezét, és megállapította, hogy a víz olajos tapintású. Megkóstolta, és édeskésnek találta. Ami a hőfokát illeti, 95 Fahrenheit-fokra³⁶ (35 Celsius-fokra) becsülte. Harbert megkérdezte a mérnököt, mire alapozza becslését.

- Egyszerű dolog ez, fiacskám - világosította föl Cyrus Smith. - Amikor vízbe mártottam a kezemet, sem hideget, sem meleget nem éreztem. A hőfoka ugyanolyan tehát, mint az emberi test hőmérséklete, vagyis körülbelül kilencvenöt Fahrenheit-fok.

Mivel a kénes forrást pillanatnyilag semmire sem használhatták, a telepések csakhamar el is indultak a tőlük néhány száz lépésnyire zöldellő rengeteg buja sűrűségű szegélye felé.

Jól sejtették: csakugyan ott rejtőzött a patak, áttetszően tiszta vize élénken csobogott magas partfalai közt, amelyeknek vörössége elárulta, hogy a talaj erősen vas-oxid-tartalmú. Ez a szín tüstént azt az ötletet adta a telepéseknek, hogy a vizet Vörös-pataknak nevezzék el.

Ez a Vörös-patak nem volt egyéb, mint afféle mély és tiszta vizű, szélesebb hegyi csermely; hol csöndeskén csörgedezett, hol meg sebesen nekiiramodott; itt még békésen csoronkált fűvényes medrében, amott pedig már dübörgő zuhatagként zúdult át a sziklák tetején, s így ömlött, mintegy másfél mérföldnyi hosszúságban és harminc-negyven láb szélességben a tó irányába. Vize édes volt, amiből a telepések arra következtethettek, hogy a tóé is az. Szerencsés körülmény, különösen abban az esetben, ha a telepések a Kéménynél alkalmasabb szállást találnak a tóparton.

A völgyben, néhány száz lábnyi sávon, hatalmas fák árnyékolták a patak mindkét partját: nem afféle toboztermők, mint amilyenek a sziget már régebben fölkatatott szakaszán, a Kilátó-fennsíktól néhány mérföldnyire elterülő erdőben teremnek, hanem az Ausztrália és Tasmania³⁷ mérsékelt égöv alatti vidékein dúsan tenyésző kazuárfák és eukaliptuszok.³⁸ Az évnek ebben az előrehaladott szakában, vagyis áprilisban - ami az északi félteke októberének felel meg - a fák még mindig nem hullatták lombjaikat, teljes levélzetükben pompáztak. Az eukaliptuszok tavasszal, bizonyos keleti fafajtákhoz hasonlóan, sűrű, cukortartalmú, „mannának” nevezett gyantaféle nedvet izzadnak. A tisztásokon, amelyeket dúsan borított az Új-Hollandiában „martilapunak” nevezett fészkes virágzatú, szálas sarjűfű, mohos törzsű ausztráliai cédruscsoportok magasodtak; kókuszpálmát azonban egyet sem láttak a telepések: a Lincoln-sziget a csendes-óceáni szigetvilágnál bizonyára alacsonyabb szélességi fokon fekszik.

- Ej, be sajnálom! - csóválta a fejét Harbert. - Milyen hasznos fa a kókuszpálma, és milyen pompás dió terem rajta!

---

36 A jelenleg leginkább használatos Celsius-féle hőmérő 0 foka (vagyis a fagypont) a Daniel Fahrenheit német fizikusról (1686-1736) elnevezett hőmérőn 32 foknak felel meg, 100 fok (vagyis a forrpon) pedig 212 foknak

37 Tasmania: sziget Ausztrália délkeleti végében

38 A kazuárfa Ausztráliában terem; gallyai a kazuármadár tollazatára emlékeztetnek; az eukaliptusz rendkívül magas törzsű fa; jó illataról nevezetes; levelének olajából gyógyszer és cukorka készül

Ami a madarakat illeti, ezerszámra röpködtek a lombok közt; az eukaliptuszok és kazuárfák ritkás ágai nem akadályozták őket szabad szárnyalásukban. Fekete, fehér vagy szürke kakaduk, szivárványszínű papagájok, villogóan zöld tollú, piros bóbitás kiráymadarak, kék lórik csapongtak a levegőben; tarka nyüzsgésüket mintha prizmán át csodálták volna a telepések; rikácsolásuk fülsértően verte föl az erdő csöndjét.

Majd hirtelen furcsa, zűrzavaros hangegyveleg harsant föl a bozótban. A telepések nemcsak madárdalt hallottak, hanem abba fokozatosan belézendült négylábú állatok bömbölése is, majd meg valamilyen csettintésféle zaj is neszegett, ami akár bennszülöttektől is származhatott. Nab és Harbert az óvatosság legelemibb szabályát is feledve rohant a cserjés felé. Ezer szerencsájük, hogy sem félelmetes fenevad, sem veszedelmes bennszülött nem settengett ott, hanem csupán féltucatnyi vidám, énekes hegyi fácán bolondozott a bokrok közt. Néhány botütés vetett véget a hangutánzó műsornak, és egyszersmind pompás vacsorára való vadhúst is hozott a konyhára.

Harbert néhány csodálatos, bronzszárnyú galambot is látott; némelyiknek büszke bóbita ágaskodott a feje búbján, mások meg ugyanolyan zöld tollfityegőt viseltek, mint tasmaniai rokonaik; becserkészni azonban éppoly kevésbé lehetett őket, akár a csapatostul fölrebbenő hollókat és szarkákat.

Egyetlen jól célzott sörétlövés valóságos hekatombát³⁹ vágott volna a szárnyasok közt, de hát a vadászok puska híján nem lődözhettek; teljességgel fegyvertelenül ugyan nem álltak, hiszen hajító és ütő-szűrő szerszámuk azért még akadt, csak éppen nem bizonyultak elégségesnek ezek a kezdetleges eszközök.

Fegyvereik hatástalanságáról nemsokára még inkább meggyőződhetnek, amikor egyszer csak suhanó-szökdelő négylábúak - valóságos szárnyas emlősök - csapata száguldott el a bokrok fölött, olyan óriási, harminclábás ugrásokkal, mintha szinte fáról fára vetődnének át, akár a mókusok.

- Kenguru! - kiáltotta Harbert.

- Ehető? - kérdezte tüstént Pencroff.

- Pácolva a legjobb vadhússal vetekedik... - világosította föl az újságíró.

Gedeon Spilett jóformán be sem fejezhette ezt az izgalmas mondatot, a tengerész máris a kenguruk után vetette magát; Nab és Harbert utána iramodott. Cyrus Smith hiába hívta vissza őket. De hiába üldözték a vadászok is ezeket a rugalmas állatokat: ezek úgy elpattantak előlük, akár a földhöz vágott gumilabda. A három vadász ötperces vágatás után teljesen kifulladt, a kengurufalka pedig nyomtalanul eltűnt a sűrűségben. Top sem járt nagyobb szerencséivel, mint gazdái.

- Látja, Cyrus úr - lihegte Pencroff, amikor a mérnök és az újságíró utolérte őket -, látja, Cyrus úr, milyen égetően szükséges, hogy puskát barkácsoljon? Ugye, megteszi nekünk?

- Talán - felelte a mérnök -, addig azonban érjük be íjjal és nyíllal; én bizonyosra veszem, hogy rövidesen úgy megtanulunk bánni vele, akár az ausztráliai bennszülött vadászok!

- Íj! Nyíl! - fitymálkozott Pencroff megvető mosollyal. - Gyermekeknek való játékszer!

- Ne legyen olyan rátarti, Pencroff barátom - szólalt meg az újságíró. - Az íj és a nyíl évszázadokon át elégségesnek bizonyult arra, hogy vérbe borítsa a világot. A puskaport csak a minap találták föl, a háború pedig, sajnos, egyidős az emberiséggel.

---

39 Hekatomba: tömeges állatáldozat (görög szó)

- Hitemre, igazat mond, Spilett úr - válaszolta a tengerész. - Néha kissé hamarabb jár a szám, mint az eszem. Ne haragudjék érte!

Harbert azonban nem egykönnyen hagyta eltéríteni magát kedvenc tudományától, a természetrajztól, és ismét a kengurura terelte a szót.

- Egyébként a legnehezebben elejthető állatfajták közé tartozik - közölte. - Ezek itt a hosszú szőrű, szürke óriáskenguruk voltak; de ha nem tévedek, van másféle is: fekete és fehér kenguru, szirti kenguru, patkánykenguru... azokat könnyebb megfogni. Igen, vagy tucatnyi fajta ismeretes...

- Harbert - jelentette ki határozottan a tengerész -, számomra csupán egy fajta kenguru létezik: a nyáron sült kenguru; és ma estére éppen ez hiányzik!

Valamennyien jót kacagtak Pencroff mester újszerű tudományos osztályozása hallatán. A derék tengerész nem titkolta bánatát, amiért vacsorára énekes fácánnal kell beérnie; a szerencse azonban ismét hozzá szegődött.

Top jól érezte, hogy tulajdon érdeke forog kockán, vadászösztönét az éhség is serkentette, ezért vad buzgalommal szimatolt mindenfelé. Éltek a gyanúpörrel, hogy ezúttal saját számlájára ügyködik, s ha valamilyen vad kerül a foga közé, abból nem sok marad a vadászoknak; Nab azonban résen állt, és ezt igen jól tette.

Három óra tájt a kutya eltűnt a cserjésben, és kisvártatva tompa morgás jelezte, hogy valamilyen állattal viaskodik. Nab utánairamodott, és valóban rajtakapta a kutyát, amint roppant mohósággal marcangol egy négylábú állatot, amelyről tíz másodperccel később már nem lehetett megállapítani, mifajta, és csakhamar Top gyomrába vándorolt. A kutya azonban, szerencsére, egész alomra bukkant; háromszoros telitalálat történt, két másik rágcsló is holtan hevert ott a földön - az elejtett jószágok ugyanis a rágcslók rendjéhez tartoztak -, Top mindhármat megfojtotta.

Nab diadalmasan tért vissza társaihoz, mindkét kezében egy-egy nyúlnál nagyobb rágcslót szorongatott. Sárga bundájukat zöldes foltok tarkították, farkuk csökevényes volt.

Telepeseinknek természetesen nem sokat kellett tünődniök, milyen névvel illessék ezeket a rágcslókat. Ezek a nyúlfélék a patás körmű tengerimalacok családjába tartoztak, *maráknak* hívják őket: ez a mara sok tekintetben az agutira emlékeztet, de trópusi rokonainál nagyobb testű, ezenfölül megkülönbözteti tőlük még az állkapcsa mindkét oldalán látható öt-öt őrlőfog is.

- Hurrá! - ordított föl Pencroff. - A pecsenye tálalható! Most aztán cihelődjünk, és indulás hazafelé!

Folytatták a kis időre félbehagyott vándorlást. A Vöröspatak tiszta vize mindvégig kazuárfák, banksziák⁴⁰ és gigászi gumifák boltozató alatt csordogált. Fenségesen szép liliomfélék húslábnyi magasra növekedve ringatóztak. Más, fa nagyságúra burjánzott növények - ezeket már az ifjú természettudós sem ismerte föl - a zöldellő sarjúbölcsőjében csobogó-csacsogó csermely fölött hajladoztak.

A meder eközben szemlátomást szélesedett, és Cyrus Smith joggal gondolta, hogy a patak már közel jár torkolatához. És csakugyan, amikor a telepések a vadon utolsó, tömött facsopor-
tozatát maguk mögött hagyták, a torkolat hirtelen eléjük tárult.

A fölfedezők a Grant-tó nyugati partjára érkeztek. A tájékat valóban érdemes volt szemügyre venniök. Változatos erdők hétmérföldes keretében kétszázötven acre⁴¹ területű víztükör nyugodott. Keleten, a zöldellő fakoronák festőien félrechapott függőnye mögül elő-előcsillant a

40 Bankszia: ausztráliai örökzöld cserje

tenger láthatára. Északon, a tó déli, hegyes csücskének ellentétéként, enyhén homorú ívben húzódott a part. Vízimadarak nyüzsgő tömege lepte el ennek a kis Ontario-tónak⁴² a szegélyét, és az igazi Ontario-tó „ezer szigetének” apró másaképpen, a déli parttól néhány száz lábnyira sziklás zátony szürkéllett a tó vizében. Ezen a felszín föléd meredező szirtsoron halászmadarak fészkeltek párosával, ott kuporogtak most is a köveken, komolyan, mozdulatlanul az úszkáló halakra lestek, aztán hirtelen, éles rikoltással fejest ugrottak a vízbe, alámerültek, majd csőrükben zsákmányukkal ismét fölbukkantak. A parton és a szigetkéken vadkacsák, pelikánok, vízityúk, ecsetnyelvű *philedonok* begyeskedtek; s egy-két káprázatos tollazatú *menura* is sétálgatott arrafelé: ezeket a szép nagy szárnyasokat kecsesen ívelő farktollaikról lantmadárnak⁴³ is nevezik.

Ami a tó vizét illeti, édes volt, áttetsző, bár kissé feketés színű, s a felszínén gyöngyöző apró buborékok és egymást keresztező, táguló körök arra vallottak, hogy halban fölöttebb gazdag.

- Valóban szép ez a tó! - mondta Gedeon Spilett. - De szívesen élnék valahol itt a szélén...

- Itt fogunk lakni! - felelte Cyrus Smith.

A telepések a legrövidebb úton akartak hazatérni a Kéménybe, dél felé indultak hát, ahol a leghegyesebb szögben csücsösödött össze a tó két partja. Nagy kínnal-keservvel törtek maguknak utat a cserjék, bozótok és emberkéz nem érintette harasztok közt; a tengerpart felé vágtak át, hogy mihamarább a Kilátó-fennsík északi peremére érjenek. Két mérföldet tettek meg ebben az irányban, amikor a falombok utolsó függőnye mögül elébük tárult a gyomlepte fennsík, azon túl pedig a végtelen óceán.

Hogy hazaérjenek a Kéményhez, csak épp át kellett volna szelniök a mérföldnyi széles fennsíkot, és le kellett volna ereszkedniök a Hála-folyó alsó, könyökszerű kanyarulatáig. A mérnök azonban meg akarta tudni, merre távozik el a tóvíz fölöslege, s ezért a telepések folytatták fölfedező útjukat, további másfél mérföldet gyalogoltak hát a fák alatt, észak felé. Valószínűnek látszott ugyanis, hogy valahol, kétségkívül valamilyen gránithasadékban szabályszerű lefolyóra talál a víztömeg. Hiszen a tó voltaképpen nem egyéb, mint hatalmas gyűjtőmedence, amelynek a színét egyre magasabbra duzzasztja a belefutó patak, a vízfölslegnek tehát valamilyen zuhogón át mindenképpen a tengerbe kell ömlenie. A mérnök arra gondolt, hogy azt a vízesést hasznosítani is lehetne, hiszen az az erő most céltalanul elpocsékolódik. A telepések ezért továbbra is a Grant-tó partvonalát követték a fennsík felé haladtukban; már vagy egy mérföldet vonultak ebben az irányban, de Cyrus Smith mégsem fedezte föl a lefolyót, pedig annak bizonyosan itt kellett lennie valahol.

Fél ötre járt az idő. Ha vacsorát akarnak készíteni, legfőbb ideje, hogy szállásukra térjenek. A kis csoport lekanyarodott hát eddigi útjáról, és a Hála-folyó bal partján Cyrus Smith és társai csakhamar hazaértek a Kéményhez.

Ott aztán gyorsan tüzet gyújtottak, és Nab meg Pencroff - ők értettek legjobban a szakácsmesterséghez - ügyesen nyársra húzták és megsütötték a két marát, a telepéseknek pedig el kellett ismerniök, hogy a pecsenye pompásan sikerült.

A vacsora végeztével, amikor már valamennyien aludni készültek, Cyrus Smith különféle ásványzilánkokat húzott elő a zsebéből, és röviden csak ennyit mondott:

---

41 Acre: régi területmérték; 1 acre kb. 7/10 katasztrális hold; 250 acre kb. 175 katasztrális hold

42 Ontario-tó: Észak-Amerika egyik nagy tava, a kanadai határon

43 Lantmadár: a lantot gyakran tévesztik össze a líra nevű hangszerrel, noha az előbbi inkább gitárra emlékeztet, és a líra két szarva az, amely az általában „lantszerűnek” vélt görbületet mutatja; a lantmadár elnevezés is ebből a tévedésből származik

- Barátaim, ez itt vasérc; ez pirit, vagyis vas-diszulfid; ez argillit, vagyis agyagpala; ez mészkő, ez pedig szén. Lám, mi mindent ad nekünk a természet, mennyire részt vesz a közös munkánkban... Holnap pedig rajtunk a sor!

TIZENHARMADIK FEJEZET

*Mire jó a nyakörv? - A telepések ijákat és nyilakat faragnak - A téglagyár -
A fazekasműhely - Különféle konyhaeszközök - Az első, fazékban főtt étel -
A szentjánosfű - A Dél Keresztje - Fontos csillagászati megfigyelés*

- Nos, Cyrus úr, hol kezdjük? - kérdezte másnap reggel a tengerész.

- A kezdetén - válaszolta Cyrus Smith.

Valójában persze még a kezdet kezdetéig sem jutottak el, össze kellett hát szedniök minden erejüket, hogy nekifoghassanak. Még a szerszámkészítéshez szükséges eszközeik is hiányoztak, és nem voltak abban a helyzetben, hogy a természetre bízzák magukat, amely bővében lévén az időnek, erőfeszítés nélkül munkálkodik. Ők ugyanis egyáltalán nem voltak bővében az időnek, hiszen létfenntartásukról késelem nélkül gondoskodniok kellett; igaz ugyan, hogy szakértő vezetéssel kezdhettek munkához, fölhalálalniok semmit sem kellett, viszont minden egyes eszköz elkészítése rájuk várt. Vasuk egyelőre még csak kiolvasztatlan vasérc volt, edényük: agyagos föld, ruhájuk, fehéreműjük: földolgozásra váró textilnyersanyag.

Egyébként meg kell hagyni, a telepések mindegyike talpig férfi volt, mégpedig a szó legteljesebb és legnemesebb értelmében. Smith mérnök keresve sem találhatott volna sem értelmesebb, sem pedig megértőbb és lelkesebb társakat. Sorra kikérdezte valamennyiüket. Fogalmat szerzett képességeik felől is.

Gedeon Spilett, a nagy tehetségű hírlapíró bőséges tapasztalatokra tett szert életében; tudásával, eszével, keze munkájával sokoldalúan támogathatja hát a sziget telepeseit. Nincs az a feladat, amitől meghátrálna; szenvedélyes vadász lévén, ezentúl foglalkozásként üzi azt, ami eddig csak szórakozása volt.

Harbert, a derék fiú figyelemreméltó természettudományos ismereteivel szolgálhatja leginkább a közös ügyet.

Nab maga a megtestesült odaadás. Ügyes, értelmes, fáradhatatlan, erős, vaseszségű, és e jó tulajdonságain felül még a kovácmesterséghez is konyít valamicskét; mindenképpen hasznára lehet csak a településnek.

Ami Pencroffot illeti, sok mindenhez ért: mint tengerész bejárt minden óceánt, ám ezenkívül ácsmesterséget is tanult a brooklyni hajóépítő műhelyekben, szabóinasként is dolgozott különféle amerikai hajókon, szabad idejében pedig a kertészkedéssel és földműveléssel is megpróbálkozott; afféle ezmester vált belőle is, mint a legtöbb tengerészből.

Valóban nehéz lett volna őt olyan férfit összetoborozni a világ bármely részéről, aki a győzelemnek bizonyosabb reményével kelhetne harcra a vaksors ellen, mint Cyrus Smith és négy társa.

„A kezdetén...” - mondotta Cyrus Smith. Nos, a kezdet, amiről a mérnök beszélt, abból állt, hogy berendezéseket kellett készíteniök a nyersanyagok átalakítására. Az ilyen folyamatokban, mint tudvalevő, nagy szerepet játszik a hő. Tüzelőanyag, fa és kőszén bőséggel, azonnal fölhasználható állapotban állt a telepések rendelkezésére. Már csak kemencét kellett hozzá építeniük.

- Mire való az a kemence? - tudakolta Pencroff.

- Hogy agyagedényt égecsünk benne - válaszolta Cyrus Smith.

- És a kemencét miből csináljuk?

- Téglából.

- Hát a téglát?

- Agyagból. Dologra föl, barátaim! Hogy ne cipelgessük túl sokat azokat a nyersanyagokat, közvetlenül ott, a lelőhelyen létesítünk műhelyt. Nab majd gondoskodik a konyháraláról, és tűzünk is lesz, hogy megsüssük rajta a zsákmányt.

- Ohó! - jegyezte meg az újságíró. - Tűzünk ugyan lesz, de zsákmányunk aligha, hiszen nincsen semmilyen vadászeszközünk!

- Hej, legalább egy késünk volna! - sóhajtott föl a tengerész.

- Mi volna akkor? - érdeklődött Cyrus Smith.

- Nos, akkor egykettőre íjat és nyílvevesszőket faragnék, és mindjárt bőven akadna vad az éléskamrában!

- Igen, kés, valamilyen éles penge... - mormolta maga elé a mérnök, mintha magában beszélne.

Abban a pillanatban tekintete a parton kódorgó Topra tévedt.

Cyrus Smith pillantása tüstént földerült.

- Top! - kiáltotta. - Ide!

A kutya engedelmesen gazdájához szaladt. A mérnök tenyerébe fogta a kutya fejét, és lecsatolta, majd kettétörte az állat nyakörvét, aztán így szólt:

- Íme, két kés, Pencroff!

A tengerész kétszeres „hurrá!” kiáltással felelt. Top nyakörve vékony, edzett acéllemezből készült. Nem kellett mást tenni vele, mint megélesíteni egy érdes sziklán, aztán valamivel finomabb homokkővön lefenni róla az apró egyenetlenségeket. Mivel pedig ilyen horzskőféle garmadával hevert a parton, a telep szertára két óra múlva két éles pengével gyarapodott, azokat meg gyerekjáték volt egy-egy tartós nyélbe erősíteniök.

Az első szerszám elkészültét nagy diadallal ünnepelték. Értékes holmira tettek szert, annyi szent, és éppen jókor jutottak hozzá.

Elindultak. Cyrus Smith a tó nyugati partjára igyekezett, oda, ahol az agyagpalát találta. Ezért előbb a Hála-folyó partján haladtak, majd átvágtak a Kilátó-fennsíkon, és mintegy ötmérföldes gyaloglás után a Grant-tótól kétszáz lépésnyire nyíló, tágas tisztásra értek.

Útközben Harbert különleges pálmafélét pillantott meg, azt a fajtát, amelyből a dél-amerikai indiánok íjait faragják. A fiú tudta, hogy *crejimbának* hívják, a nádpálmafélék családjába tartozik, ehető gyümölcse nincsen. A telepesek lenyesték, megkopasztották, darabokra szabták a nádpálma néhány hosszú, egyenes ágát, és mivel azok amúgy is vastagabbak voltak középtűt, mint a két végükön, már csak a húr hiányzott, hogy kifogástalan íj válják belőlük. Ehhez alkalmas növényt kellett keresniök; csakhamar találtak is egy mályvaféle kórót - tudományos nevén *Hibiscus heterophyllus* -, amelynek szívós rostjánál az állati ín sem különb. Pencroff a nádpálmából és a mályvarostokból meglehetősen erős, rugalmas íjkat készített; már csak a nyílvevessző hiányzott. Azt már könnyen csináltak: nem kellett hozzá egyéb, csak néhány egyenes, merev, bogtalan ág; nehezebben akadtak azonban hozzávaló alkalmas hegyre, vagyis olyan anyagra, amely pótolja a nyílvevesszők acélcsúcsát. Pencroff azonban azt mondta magában, hogy ő megtette a magáét, a többi a véletlen dolga.

A telepesek eljutottak az előző napról ismert területre. Merő agyag volt ott a talaj, mégpedig az a tiszta fazekasagyag, amely általában téglagyártásra és gölöncsérmunkára használatos,

tehát most is megfelelt a célnak. Dolguk egyszerűnek ígérkezett. Mindössze annyi tenni-valójuk maradt, hogy némi finom homokkal zsirtalanítsák a vályogot, téglákat formáljanak belőle, végül pedig ezeket máglyatűzőn kiégessek.

A téglákat rendszerint formákba, azaz fakeretekbe döngölik, a mérnök azonban ezúttal kézi mintázással is beírta. Ezt a napot és a következőt is ezzel a munkával töltötték. Az agyagot jól megnedvesítették, majd kézzel-lábbal összegyúrták, végül egyenlő nagyságú téglaidomokra osztották. Gyakorlott munkás, gép nélkül, mintegy tízezer téglát gyárt naponta; a Lincoln-sziget öt téglavetője azonban, akárhogy igyekezett is, két nap alatt sem boldogult többel, mint háromezer darabbal; ezeket sorba rakták, száradni: ha mind kiszikkadt, vagyis három-négy nap múlva, akkor sor kerülhet a téglaegetésre.

Április 2-át Cyrus Smith a sziget földrajzi helyzetének meghatározásával töltötte.

Előző este pontosan följegyezte a napnyugta időpontját, és számításba vette a refrakciót, azaz a fénytörés tűneményét is. Aznap reggel hasonló pontossággal figyelte meg a napkelte idejét. Napnyugta és napkelte közt tizenegy óra és harminchat perc telt el. A napnak tehát a napkeltétől számított hatodik óra negyvennyolcadik percében kellett delelőpontjára érnie, márpedig ez a pont, a déli földgömből szemlélve, éppen északnak felel meg.

A mondott időben Cyrus Smith két alkalmasan kiválasztott fa segítségével rögzítette ezt a pontot; ezzel aztán állandó meridián-meghatározó⁴⁴ készülékre tett szert a későbbi megfigyelések számára.

Mielőtt a telepések hozzáfogtak volna a téglavetéshez, két napig valamennyien tüzelőt gyűjtöttek. Ágakat nyestek a tisztás környékén, és összeszedték a fák tövében heverő rőzsét. Közben vadászgattak is egyszer-mászor az erdőben, annál is inkább, mert Pencroff addigra már néhány tucat jó heges végű nyílveszőt barkácsolt. A kellő nyílcsúcsokról Top gondoskodott: a derék állat ugyanis nyakon csípett egy sündisznót, s ennek a máskülönben sovány zsákmánynak most vitathatatlanul nagy értéket kölcsönzött a hátán meredő túskeerdő. A tengerész szilárdan beleerősített egy-egy tuskét a vesszők egyik végébe, a másik végükre pedig néhány kakadutollat tűzött, hogy ekként biztosítsa a nyilak röpirányát.

Az újságíró is, Harbert is hamar kiváló íjásszá fejlődött. S attól fogva nem hiányzott vadhús a Kémény éléskamrájából, sem a szárnyas, sem a bundás; ezentúl bőven akadt vízidisznó, galamb, aguti, nyírfajd, miegymás. Legtöbbjét a Hála-folyó bal partján elterülő rengetegben lőtték a vadászok; ezt a vadont - annak a madárnak az emlékére, amelyet Harbert és Pencroff hasztalanul hajszolt első kirándulásuk alkalmával - Fénymadár-erdőnek nevezték el.

A vadhúst amúgy frissiben elkészítve fogyasztották el, de a vízidisznó sonkáját élő fa lángján füstölve, majd pedig illatos füvekkel pácolva eltették későbbre. Eleségük rendkívül tápláló volt, étrendjük azonban másból sem állt, csupán sült húsból és megint csak sült húsból, és az asztaltársaság tagjai szívesen hallgatták volna egyszer már egy jó fazék egyszerű húsleves rotyogását a tűzhelyen; ehhez azonban meg kellett várniok, míg fölépül az égetőkemence, és készen kikerül belőle az első, maguk gyártotta fazék.

Ezekben a napokban nemigen kóboroltak el messzire a téglagyártól; egyik kiruccanásuk során a vadászok mégis nagy testű, hatalmas karmú, ismeretlen fajtájú állatok friss csapájára bukkantak. Cyrus Smith ezért fokozott óvatosságot ajánlott, mert valószínűnek tartotta, hogy az erdőben veszedelmes vadállatok tanyáznak.

Jól tette. Mert csakugyan, egy nap Gedeon Spilett és Harbert jaguárra emlékeztető állattal találkozott. A fenevad szerencsére nem támadott rájuk, máskülönben nem is menekültek volna

---

44 Meridián-meghatározó: csillagászati eszköz; meridián: a pólusokon és a megfigyelési hely tetőpontján áthaladó képzeletbeli kör

meg súlyos sérülés nélkül. Gedeon Spilett azonban megfogadta, hogy mihelyt valamirevaló fegyvert kap a kezébe, vagyis mihelyt a Pencroff emlegette puska elkészül, tüstént könyörtelen irtó hadjáratot indít a ragadozók ellen, és valamennyit kipusztítja a szigetről.

A Kémény lakályosabbá tételével ezekben a napokban nem sokat törődtek, mert a mérnök arra számított, hogy előbb-utóbb amúgy is megfelelőbb otthont találnak, vagy ha nem, hát építenek. Beérték azzal, hogy mindössze némi derékaljnak való mohát és száraz füvet teregettek szét a fővényen, de a fáradt vályogvetők ezen a kissé kezdetleges ágyon is pompásan aludtak.

Emlékezetből összeszámlálták a Lincoln-szigeten eltelt napokat is, és attól fogva rendszeres naptárt vezettek. Április 5-én, szerdán múlt tizenkét napja, hogy a hajótörötteket erre a partra vetette a vihar.

Április 6-án a mérnök és társai már kora hajnalban a tisztáson gyülekeztek, hogy megkezdjék a téглаégetést. Persze, ezúttal nem kemencében, hanem szabad ég alatt kellett lefolynia ennek a műveletnek; pontosabban azt tervezték, hogy maga a téglarakás lesz a kemence, és ez a hatalmas téглаégető önmagát égeti ki. A tűzifát, azaz a gondosan odakészített rőzsenyalábokat a földön máglyába rakták, azt pedig szikkadt téglákkal több soros, vastag kocka alakban körülfalasták; éppen csak néhány szellőzőnyílást hagytak a falán. Egész napjuk ezzel a munkával telt el, úgyszólván csak este gyújthatták meg a rőzsekötegeket.

Ezen az éjszakán senki sem aludt közülük, valamennyien éberren őrködtek, hogy a tűz egyetlen pillanatra se lankadjon el.

A művelet negyvennyolc óra hosszat tartott, és teljes sikerrel végződött. Akkor aztán arra kellett várniok, hogy a füstölgő halmaz kihűljön: eközben Nab és Pencroff vékony gallyakból valamilyen saroglyafélét fontak, és ezen - Cyrus Smith útmutatása alapján - több rakomány kalcium-karbonátot, vagyis mészkövet szállítottak a kemencéhez; ez az igen közönséges ásvány itt is tömegesen fordult elő a tótól északra elterülő vidéken. Ezeket a köveket a telepések erősen fölhevítették; a hő hatására a mészkő zsíros állagú mésszé alakult át: ezt az oltatlan meszet ezután vízzel keverték, és a fehér anyagból sistergő pezsgés közepette olyan tiszta oltott mész keletkezett, hogy krétából vagy márványból sem égetnek különbet. Ha az ilyen oltott mészhez homokot kevernek - ami arra szolgál, hogy csökkentse a száradó, szilárduló púp zsugorodását -, akkor kitűnő habarcs válik belőle.

E különféle munkálatok eredményeképpen április 9-én már megfelelő mennyiségű oltott mész és néhány ezer téгла állott a mérnök rendelkezésére.

Most már egyetlen percet sem késlekedtek, hanem nyomban nekiálltak a kemence építésének, hogy legyen hol kiégetni a legszükségesebb konyhai edényeket. Ezzel különösebb nehézségek nélkül sikerült öt nap alatt elkészülniök. Az ötödik napon már be is fűthettek a kemencébe, mert a mérnök felszínen fekvő szénréteget fedezett föl a Vörös-patak torkolata táján: onnan hordtak kőszén a téглаégetőbe, és a száz láb magas kéményen nemsokára fölbodorodtak az első füstgomolyok. A tisztás fazekasműhellyé változott, és Pencroff máris úgy hitte, hogy a kemencéből majd egymás után kerülnek ki a modern ipar legválogatottabb remekei.

A telepések azonban egyelőre csak egyetlen agyagfazekat gyúrtak: eléggé elnagyolt holmi lett, de főzésre fölöttébb alkalmas. Az első edényeket magából az agyagos földből mintázták, Cyrus Smith mindössze némi meszet és kvarcot adagoltatott hozzá. De így is igazi, tűzálló „pipaagyag” keletkezett, korsókat, kövön forrázott csészéket, tányérokat készítettek belőle, nagy, kétfülű fazekakat, csuprokat, köcsögöket, hasas víztárolókat és más hasonló cserépedényeket. Alakjuk bizony itt-ott csáléra, sutára sikeredett, mégis, amikor a magas hőfokú kemencéből kikerültek, a Kémény konyhája ugyanannyi hasznukat látta, mintha a legszebb

kaolinból - a legtisztább, fehér színű agyagból, amelyet porcelánföldnek is neveznek - korongolták volna őket.

Itt kell megemlítenünk, hogy Pencroff - akinek furdalta oldalát a kíváncsiság, vajon az ilyen módon tűzállóvá tett agyag méltó-e a pipaagyag elnevezésre - néhány pipafejet formált belőle magának; ezeket az eléggé otromba darabokat ő elragadóan kecsesnek találta, éppen csak a füstölőnivaló hiányzott belőlük, sajna! Bizony, mi tagadás, Pencroff keservesen nélkülözte a dohányzást.

- No de majd csak lesz dohány is, és minden egyéb, ami kell! - hajtogatta rendíthetetlen bizakodásának szokott lelkesedésével.

A munka április 15-ig tartott; magától értetődik, hogy Cyrus Smith és társai alaposan kihasználták az időt. Telepesekből gölöncséreké váltak, és nem foglalkoztak egyébvel, mint a fazekasmesterséggel. Ha Cyrus Smith egyszer azt kívánja tőlük, hogy képezzék át magukat kovácsokká, akkor majd kovácsok lesznek... Holnap azonban vasárnap lesz, mégpedig húsvét vasárnapja; elhatározták hát, hogy ezt a napot a pihenésnek szentelik. Mint az amerikaiak általában, ők is vallásosak voltak, buzgón s lelkiismeretesen megtartották a Biblia parancsolatait, s az őket sújtó balsors csak még szilárdabbá erősítette hitüket a világmindenség Teremtője iránt.

Április 15-én este végleg visszatértek a Kéménybe. Addigra már az utolsó agyagedényeket is a helyükre szállították, a kemence pedig, új rendeltetésére várva, kihűlt. Hazatérésüket szerencsés mozzanat tette emlékezetessé: a mérnök kitűnő taplópótlót fedezett föl. Tudvalevőleg a tűzfogó tapló, ez a bársonyos tapintású, szivacsos, húsos, növényi anyag, nem egyéb, mint likacsos gombaféleség. Ez a taplógomba kellőképp kidolgozva rendkívül gyúlékonyvá válik, különösen ha telítik puskaporral, vagy hamuzsíról, sziksóból és salétromsavból kevert, úgynevezett abárló oldatban forralják. Ám a telepések mindaddig semmilyen taplógombát sem találtak, sőt még a pótlására alkalmas kucsmagombát sem. Aznap azonban a mérnök bizonyos ürömféle növényre bukkant, abból a fajtából, amelyhez többek közt az abszint, a citromfű és a tárkony is tartozik; tépett belőle néhány maroknyit, és odanyújtotta a tengerésznek.

- Fogja, Pencroff - mondta -, ennek örülni fog.

Pencroff figyelmesen szemügyre vette a növényt, amelynek a szárát hosszú, selymes haj, leveleit pedig gyapotszerű pihe borította.

- Mi a csuda ez, Cyrus úr? - kérdezte a tengerész. - Az ég szerelmére! Csak nem dohány?

- Nem - felelte Cyrus Smith -, csak üröm, kínai üröm; a tudósok *artemisiának* nevezik, mi azonban majd taplóként használjuk.

Valóban, ez az üröm, kellőképp kiszáritva, igen gyúlékony tűzfogó; különösen akkor lesz nagyon alkalmas erre a célra, ha majd a mérnök átítatja azzal a kalium-nitráttal vagy egyszerűbben szólva kálsalétrommal, amely vastag rétegekben található a szigeten.

Aznap este a telepések a középső szobában gyűltek össze, és pazarul megvacsoráztak. Nab agutihúslevest főzött, utána pácolt vízidisznósonkát tálalt föl, aztán pedig a „*Caladium macrorrhizum*” főtt gumója következett; ez a kontyvirágúak családjába tartozó növény a trópusi égöv alatt némelykor fa nagyságúra nő. Gumóján kívül levele és gyümölcse is ehető, de csak főzve, mert nyersen maró, hólyaghúzó hatása van; a néger rabszolgákat valaha fenyítésképpen arra kényszerítették gazdáik, hogy a *caladium* nyers levét nyelvükre vegyék.

Ezek a rizomák - gyöktörzsek - kitűnő ízűek és igen táplálóak; némileg arra a lisztnemű anyagra emlékeztetnek, amely Angliában portlandi szágó néven ismeretes; bizonyos mértékig pótolja a kenyeret, ebben pedig a Lincoln-sziget lakói még mindig szükségét láttak.

Vacsora végeztével, mielőtt álomra hajtották volna fejüket, Cyrus Smith és társai kisétáltak a tengerpartra, friss levegőt szívni. Este nyolc óra volt. Az éjszaka nagyszerűnek ígérkezett. Őt napja múlt holdtölte; a fogyó hold még nem kelt föl, de máris azokkal az enyhe és halványan derengő árnyalatokkal ezüstözte be a láthatárt, amelyeket szinte a föld hajnalhasadásának hívhatnánk. A zeniten, a Déli-sark táján, ragyogtak a csillagok; valamennyi közt legfényesebben a Dél Keresztje tündökölt, amelyet a mérnök a minap a Franklin-hegy ormáról pillantott meg először.

Cyrus Smith hosszan elnézte a csúcán és talapzatán egy-egy elsőrendű, bal oldali szélén egy másodrendű, jobb oldalán pedig egy harmadrendű csillaggal fénylő csillagképet.

Némi töprengés után megszólalt:

- Harbert - kérdezte a fiútól -, ugye ma április 15-e van?

- Igen, Cyrus úr - felelte Harbert.

- Négy olyan napja van az évnek - mondta a mérnök -, amikor a valódi idő egybeesik az úgynevezett *középidő*vel; nos, ha nem tévedek, holnap éppen ilyen nap következik, s ez azt jelenti, fiacskám, hogy a nap holnap néhány percnyi eltéréssel éppen abban az időpontban halad át a meridiánon, amikor a középidő szerint beállított órák delet mutatnak. Ha felhőtlen lesz az ég, akkor, úgy vélem, néhány foknyi hibával, megközelítőleg megállapíthatom, hogy melyik hosszúsági körön fekszik a sziget.

- Műszerek, *szextáns*⁴⁵ nélkül? - csodálkozott Gedeon Spilett.

- Igen - felelte a mérnök. - Sőt, mivel tiszta éjszakánk van, még ma este megkísérlem, hogy a Dél Keresztje, vagyis a déli pólus magasságából kiszámítsam a sziget fekvésének szélességi fokát. Megérthetitek, barátaim, hogy mielőtt fáradságos munkát fordítanánk a berendezkedésre, mindent tudnunk kell; mert nem elég megállapítanunk, hogy szigeten vagyunk, hanem azzal is tisztában kell lennünk, vajon milyen távolságra fekszik szigetünk az amerikai vagy ausztráliai szárazföldről vagy akár a Csendes-óceán valamelyik nagyobb szigetcsoportjától.

- Csakugyan - ismerte el az újságíró -, ház helyett inkább hajót kell építenünk, ha kiderül, hogy véletlenül nem is kerültünk néhány száz mérföldnél messzebb egyik-másik lakott földterülettől.

- Helyes! - vágta rá Cyrus Smith. - Éppen ezért próbálom ma este megállapítani a szélességi helyzetet, holnap délben pedig azt, hogy melyik hosszúsági fokon is fekszik a Lincoln-sziget.

Ha a mérnöknek lett volna szextánsa, vagyis olyan műszere, amellyel - tükrözés segítségével - pontosan lemérhető a szögtávolság, akkor semmiféle nehézséggel nem járt volna az egész művelet. Este a sarkcsillag magasságát, másnap a nap delelésének időpontját kellett volna csak megállapítania, hogy megtudja, melyek a sziget koordinátái, vagyis a földrajzi fókálózatnak azok a vonalai, amelyek a szigeten keresztezik egymást. De mert nem volt ilyen műszere, valamivel pótolnia kellett.

Cyrus Smith visszatért hát a Kéménybe. A tűzhely világosságánál két kis vonalzószerű falapot faragott, s végüket egybetűzve, olyan ügyes körzőféle eszközt barkácsolt, amelynek két szárát tetszés szerint nyithatta szét vagy csukhatta össze. A vonalzókat a fáskamra tüzelőkészlete közt talált erős akáctüskével illesztette egybe.

---

45 Szextáns: főleg a tengerészetnél használt, földrajzi helymeghatározásra szolgáló szögmérő készülék

Amikor mindezzel elkészült, fogta a „műszert”, s újra kiment a partra. Ahhoz azonban, hogy megállapíthassa a sarkcsillag magasságát, tisztán kellett látnia a horizontot, de mivel a Karom-fok dél felől elfödte az égajlat, a mérnöknek alkalmasabb megfigyelőhelyet kellett keresnie. Legmegfelelőbb kétségkívül az egyenesen délnek néző tengerpart lett volna, oda azonban az út a Hála-folyón keresztül vezetett, márpedig ez az áradóban levő mély víz igen nehézzé tette volna az átkelést.

Cyrus Smith ezért elhatározta, hogy inkább fölkapaszkodik a Kilátó-fennsíkra, és ott végzi el a szükséges megfigyeléseket, utóbb majd leméri a fennsík tengerpart fölötti magasságát is - ezt a különbséget másnap kívánta kiszámítani, mégpedig igen egyszerű, mindennapos mértani módszerrel.

A telepések a Hála-folyó bal partján haladva fölmásztak a fennsíkra, és elhelyezkedtek a parttal párhuzamosan, északnyugati-délkeleti irányban húzódó, szeszélyes csipkészetű sziklagerinc peremén.

A fennsíknak ez a szakasza mintegy ötvenlábnyira emelkedett a jobb parti magaslatok fölé, amelyek egyik lejtője a Karom-fok csúcsáig, másik lankája pedig egészen a sziget déli partjáig ereszkedett alá. Semmi sem korlátozta a szabad kilátást, a tekintet akadálytalanul siklott végig a félkörnyi láthatáron, a szirttől egészen a Csúszómászó-fokig. Délen, ahol a hold első sugarai már megvilágították a mennybolt alját, a tenger élesen elkülönült az égtől, úgyhogy Cyrus Smith több-kevesebb pontossággal megcélozhatta az eszköz egyik szárával ezt a vonalat.

Abban a pillanatban a Dél Keresztje fordított helyzetben mutatkozott a megfigyelő előtt: a déli pólushoz legközelebb eső Alfa csillag most a csillagkép alsó részén tündökölt.

Ez a csillagsoportozat valamivel távolabb esik a déli pólustól, mint az északi sarkcsillag az északitól. Az Alfa körülbelül huszonhét foknyira tér el a Déli-sark irányától; Cyrus Smith azonban jól tudta ezt, és számot vetett ezzel a különbséggel. Arra szintén gondolt, hogy a csillagot úgynevezett alsó delelési pontján se tévessze szem elől, azaz abban a pillanatban is rögzítse a magasságát, amikor a csillag a délkör legmélyebb pontjára ér: ettől a megfigyeléstől a további észleletek megkönnyítését remélte.

Cyrus Smith ekkor a körző egyik szárát a tenger horizontjára, másik szárát pedig az Alfa csillagra irányította, mint valami csillagászati mérőműszer egyik lencséjét: a két vonalzókar ezáltal ugyanolyan szöget zárt be, mint amilyen szögtávolságnyra az Alfa áll a láthatártól. Végül, az így nyert szöget szilárdan rögzítendő, a mérnök néhány tövissel harmadik lécezt erősített a szerkezet két falapocskájára, hogy a két szár el ne mozdulhasson.

Miután ezt elvégezte, nem maradt más teendője, mint hogy lemérje az így nyert szögtávolságot, majd a megfigyelést visszavonatoztassa a tenger szintjére, más szóval: kiszámítsa, hogy a fennsíkról nézve mennyivel látszik mélyebbnek a láthatár, mint a tengerpartról; ehhez persze le kellett mérnie a fennsík tengerszint fölötti magasságát. Az ekként helyesbített szög határozza majd meg az Alfa, vagyis a déli pólus láthatár fölötti magasságát, tehát azt a szélességi fokot, amelyen a sziget fekszik: egy földi pont földrajzi szélessége ugyanis mindig a déli vagy északi pólusnak a kérdéses pont láthatár fölötti magasságával egyenlő.

Ezeket a számításokat azonban másnapra hagyta a mérnök; és tíz órakor már valamennyien mély álomba merültek.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

*A gránitfal megmérése - A hasonló háromszögek tantételének gyakorlati alkalmazása -
A sziget földrajzi szélessége - Kirándulás az északi partvidékre - Az osztrigatelepe -
Tervezgetések - Mikor delel a nap? - A Lincoln-sziget földrajzi helyzete*

Másnap, április 16-án - húsvét vasárnapján - a telepések már kora hajnalban elhagyták szállásukat, s azzal kezdték a napot, hogy fehérneműt mostak, és kitisztogatták ruhájukat. A mérnök úgy tervezte, hogy mihelyt megszerzi a szappankészítéshez szükséges anyagokat - zsírt vagy olajat és hamulúgot vagy hamuzsírt -, azonnal nekifog a szappanfőzésnek. Egyébként a telepések ruhatára is fölfrissítésre szorult, ennek a fontos kérdésnek a megvitatását azonban hasonlóképpen más alkalomra kellett halasztaniok. Valamennyiük öltözéke tartós szövetből készült, úgyhogy még a testi munkával járó erős igénybevétel sem igen nyűhette el hat hónapnál hamarabb. Minden attól függött, milyen messzire fekszik a sziget a lakott földrészekről. Ezt pedig, ha az idő kedvez, még ma megtudhatják.

A napkorong már föl is bukkant a felhőtlen láthatáron, csodálatosan szép idő ígérkezett; ilyen gyönyörű, derűs őszi napokkal mond végbúcsút mindig a meleg évszak.

Az előző esti megfigyelések még kiegészítésre vártak; elsősorban a Kilátó-fennsík tengerszint fölötti magasságát kellett megmérni.

- Ahhoz is olyanféle szerkentyű kell, mint a tegnapi esti? - kérdezte Harbert a mérnöktől.

- Nem, gyermekem - felelte Cyrus Smith -, más módszerrel próbálkozunk, de ez sem pontatlanabb, mint amaz.

Harbert mindig szívesen tanult újat, ezért követte a mérnököt, aki lement a part legszélére, hogy minél messzebb távolodjék a gránitfal tövétől. Pencroff, Nab és az újságíró eközben különféle más munkákkal foglalatostkodott.

Cyrus Smith tizenkét láb hosszú, egyenes rúddal szerelte föl magát: a hosszát előzőleg a lehető legpontosabban megmérte: összehasonlításul saját termete szolgált, amelynek magasságát vonalnyi⁴⁶ pontossággal ismerte. Harbert vékony, hajlékony növényi rost végére kötött kavicsot tartott a kezében; ezt a „mérőönt” Cyrus Smith bízta rá.

A part szélétől mintegy húszlábnyira, a gránitfaltól pedig vagy ötszáz lábnyira Cyrus Smith két láb mélyen a fövénybe szúrta a póznát, gondosan megigazgatta, és a „mérőönt” segítségével sikerült is a horizontra merőlegesen fölállítania.

Amikor ezzel elkészült, addig hátrált, amíg a homokra hasalva olyan pontot nem talált, ahonnan a pózna végét és a gránitfal taróját egy vonalban látta. Ezt a pontot földbe szúrt karóval gondosan megjelölte. Aztán Harberthez fordult.

- Ismered-e a mértan alapelveit? - kérdezte tőle.

- Valamelyest, Cyrus úr - felelte szerényen Harbert, aki nem akarta elvetni a sulykot.

- Emlékszel-e a hasonló háromszögek törvényére?

- Hogyne - válaszolta Harbert. - Az egyik háromszög két oldala úgy aránylik egymáshoz, mint a másik háromszög megfelelő oldalai.

- Nos hát, fiam - mondta a mérnök -, én az imént két ilyen hasonló derékszögű háromszöget alkottam. A kisebbik háromszög egyik befogója ez a függőlegesen álló rúd, másik befogója a

---

46 Vonalt: régi francia hosszsmérték: 2 1/4 mm

rúd töve, valamint a part szélén letűzött karó közti távolság, átfogója pedig a szememtől a rúd csúcsáig vezető, képzelt vonal. A nagyobbik háromszög egyik oldala az a meredek sziklafal, amelynek a magasságára éppen kíváncsiak vagyunk, másik oldala a rúd tövét és a sziklafal alapvonalát összekötő egyenes, átfogója pedig a part szélén letűzött karótól a függőlegesen álló rúd felső végén át a gránitfal felső pereméig húzódó képzeletbeli egyenes... ez az egyenes egyébként nem más, mint a kisebbik háromszög átfogójának meghosszabbítása.

- Ó, értem már, Cyrus úr! - kiáltott föl Harbert. - Értem már! A rúd és a karó távolsága úgy viszonylik a rúd és a sziklafal közti távolsághoz, mint a rúd magassága a gránitfal magasságához!

- Úgy van, Harbert! - felelte a mérnök. - Ha tehát lemérjük ezt a távolságot, és ismerjük a rúd magasságát, akkor már csak egyszerű arányszámítást kell végeznünk, hogy megtudjuk, milyen magas a gránitfal; ezzel a módszerrel mindenféle fáradságos közvetlen mérészkélést megtakaríthatunk.

A vízszintes távolságok megállapításához magát a rudat használták mérőeszközü, mert annak a homokból kiálló része pontosan tíz láb hosszúságú volt.

A rúd töve és a fövénybe szúrt karó közt Cyrus Smith tizenöt lábnyi távolságot mért le.

A második, nagyobb távolságot is lemérték; a rúd ötszáz lábnyira állt a gránitfal lábától.

Ezzel Cyrus Smith és a fiú befejezték munkájukat, és visszatértek a Kéménybe.

Otthon a mérnök sima, réteges palakövet húzott elő, amelyet kirándulásaik egyikén talált, s a táblaszerű felületre kemény kagylóhéj hegyével ezt az arányszámítást karcolta föl:

$$\begin{array}{r} 15:500 = 10:x \\ 500 \times 10 = 5000 \\ \frac{5000}{15} = 333,33 \end{array}$$

Ebből tehát kiderült, hogy a gránitfal magassága körülbelül háromszázharminchárom lábnyi.

Cyrus Smith ekkor ismét elővette az előző este összeeskábált eszközt: a két rögzített körzőszár most is az Alfa csillag és a horizont szögtávolságát mutatta. A mérnök nagy kört rajzolt, és annak a területét szemmérték szerint háromszázhatvan egyenlő részre osztotta. Majd ezen az ábrán nagyon pontosan lemérte a körzőszarak által bezárt szöveget, és megállapította, hogy a két lécszögtávolsága tíz fok. A déli pólus és a horizont szögtávolságához most még hozzá kellett adnia azt a huszonhét fokot, amellyel az Alfa eltér a déli pólus irányától, az eredményből pedig le kellett vonnia a megfigyelés színhelyéül szolgáló fennsík és a tenger színe közti, fokokban kifejezett magasságkülönbséget; végeredményként kiderült, hogy a déli pólus és a láthatár szögtávolsága harminchét fok. Cyrus Smith tehát megállapította, hogy a Lincoln-sziget a déli szélesség harminchetedik fokán fekszik, illetve - mivel a kezdetleges mérőeszközök könnyen okozhattak ötfoknyi hibát - valahol a harmincötödik és a negyvenedik délkör közt.

Már csak a hosszúsági fok hiányzott a sziget földrajzi adatai közül. A mérnök azt remélte, hogy ennek meghatározására még aznap sor kerülhet, mégpedig a nap delelésének pillanatában.

A telepések elhatározták, hogy ezt a vasárnapot sétával töltik, jobban mondva: fölkatatják a tó északi partja és a Cápa-öböl közti részt, sőt ha az idő engedi, egészen a Déli-Állkapocs-fok felső hajlatáig folytatják a fölfedező utat. Majd a fövényhalmok közt ebédelnek, és csak estefelé térnek haza.

Reggel fél kilenckor a kis csoport már a csatorna partján haladt. A túlsó parton, a Menedék-zátonyon rengeteg madár sétálgatott nagy komolyan. Pingvinféle bűvármadarak voltak, messziről fölismerték őket a pingvinek számárodításhoz hasonló, fülsértő rikácsolásáról. Pencroff, akit csupán az érdekelt, ehetők-e, roppant elégedetten vette tudomásul, hogy húsup, bár némiképp szürke, mindazonáltal igen ízletes.

A fölfedezők behemót kétéltűeket is láttak mászkálni a zátony fővényén, kétségkívül fókákat: nyilvánvalóan ezt a szigetecskét választották pihenőhelyül. Élelmezési szempontból ezek már nem jöttek számításba, mert a fókahús undorítóan olajos; Cyrus Smith mégis figyelmesen szemlélgette őket, majd minden külön magyarázat nélkül közölte társaival, hogy rövidesen látogatást tesznek a kis szigeten.

A parton, amerre a telepések jártak, számtalan kagyló hevert, némelyikük óriási örömet okozott volna a kagylóritkaságok kedvelőinek. Egyebek közt akadtak köztük fésűskagylók, gyöngykagylók, fűrókagylók és más hasonlók. Közvetlenebb hasznot ígért azonban az a terjedelmes osztrigatelepe, amelyet Nab fedezett föl az apály idején szárazra került sziklák közt, a Kéménytől körülbelül négy mérföldnyire.

- No, Nab aztán nem vesztegeti az időt! - kurjantott föl Pencroff, és érdeklődve nézegette a tengerben húzódozó osztrigatelepet.

- Valóban szerencsés fölfedezés - jegyezte meg a hírlaptudósító -, mert ha igaz, hogy minden osztriga évente ötven- vagy hetvenezer petét rak, akkor igazán kimeríthetetlen raktárra tettünk szert.

- Csakhogy én azt hiszem, az osztriga nem valami tápláló eledel - szólt közbe Harbert.

- Nem bizony - felelte Cyrus Smith. - Igen kevés benne a nitrogén, és aki pusztán ebből akar megélni, annak naponta legalább tizenöt-tizenhat tucatot kell bekebeleznie.

- Az se riaszt vissza minket! - szavalt Pencroff. - Hiszen ha tucattal nyeljük is ezeket a herkentyűket, akkor se fogy ki ez a telep. Mi lenne, ha máris gyűjtenénk egy kis ebédrevalót...?

Választ se várt javaslatára - bizonyosra vette, hogy ajánlatát egyhangúlag elfogadják -, hanem Nabbal együtt nekiállt, és jókora mennyiségű puhányt szedtek össze. Nab egy maga fonta mályvarost hálóba rakta a zsákmányt, a többi útravaló mellé; a telepések pedig folytatták a parti sétát a fővényhalmok és a tenger szegélye közt.

Cyrus Smith hébe-korba órájára pillantott, hogy el ne mulassza a megfigyelés időpontját: a tervezett vizsgálatot ugyanis pontosan délben kellett elvégeznie.

A szigetnek ez a fertálya, egészen az Unió-öblöt lezáró Déli-Állkapocs-fokig, teljesen kopár volt. A fölfedezők nem láttak mást, mint fővényt, kagylókat és lávatörmelékét. Legföljebb néhány tengeri madár tévedt erre a kietlen partvidékre: egy-két apró halászká vagy nagy testű albatrosz; nagy ritkán vadkacsák húztak el fölöttük, és jócskán fölcsigázták Pencroff étvágyát. A tengerész utánuk is eresztett néhány nyílveszőt, de eredmény nélkül, azoknak ugyanis sehogy sem akaródzott veszteg maradni, márpedig röptükben nem találhatta el őket.

A balsikerű vadászat után Pencroff váltig hajtogatta:

- Lám, én megmondtam, Cyrus úr: amíg nincs puska, addig az étrendünk hiányos marad!

- Bizonyára, Pencroff - felelte az újságíró -, de hát ez pusztán magától függ. Kerítsen valahonnan puskaesőnek való vasat, gyújtóserpenyőbe való acélt, lőporba szükséges kén, szenet és salétromot, durranó kéneső készítésére szolgáló higanyt, salétromsavat és borszeszt, végezetül golyóbisöntéshez ólmot, és biztosítom, Cyrus barátom tüstént elsőrangú karabélyt barkácsol.

- Hohó! - felelte a mérnök. - Nem is ez a bökkenő, hiszen nyersanyag alighanem akad majd a szigeten; hanem a puska kényes szerszám, rendkívül finom műszerek kellenek ám a gyártásához. No de majd meglátjuk!

- Lám - kiáltott föl Pencroff -, miért is hajigáltuk ki minden fegyverünket a gondolából, meg minden holminkat, még a zsebkésünket is!...

- Ugyan, Pencroff, ha mindezt nem dobáljuk ki a léghajóból, akkor mi pottyanunk a tenger feneketlen fenekére! - szólt rá Harbert.

- Sajnos, igazad van, fiacskám... - bólogatott a tengerész. Aztán gyorsan másra terelte a szót: - Hej, mekkorát nézhetek Jonathan Forster meg a cimborái, amikor reggelre kelve hült helyét találták a léggömbnek!

- Kisebb gondom is nagyobb annál, hogy mit szóltak hozzá Forsterék! - vont vállat az újságíró.

- Annyit azonban el kell ismernie, hogy az én ötletem volt az egész! - jelentette ki Pencroff elégedetten.

- Pompás ötlet volt, Pencroff, mondhatom! - kacagott föl Gedeon Spilett. - Annak köszönhetjük, hogy ide jutottunk!

- Ami engem illet, szívesebben vagyok itt, mint a déliek fogságában! - kiáltotta a tengerész. - Különösen, mióta Cyrus úr ismét velünk van!

- Szó, ami szó, én is! - ismerte el az újságíró. - Mert miben látunk itt szükségét? Semmiben!

- Vagyis inkább: mindenben! - felelte a tengerész, és araszos vállát csak úgy rengette a kacagás. - No de előbb-utóbb majd csak kitaláljuk a módját, hogyan álljunk tovább innen!

- Talán hamarabb is, mint remélték, barátaim - jegyezte meg a mérnök -, amennyiben a Lincoln-sziget nem esik túlságosan távol egyik vagy másik szárazföldről vagy szigetcsoporttól. Délután egy órakor majd megtudjuk ezt is. Nincs ugyan térképem a Csendes-óceánról, a déli részére azonban eléggé tisztán emlékezem. A sziget, mint azt már tegnap megállapítottam, a nyugatra levő Új-Zélanddal és a keletre levő Chilével egy szélességi fokon fekszik. Ezt a két országot azonban legalább hatezer mérföld választja el egymástól, és közbül óceán terül el. Meg kell hát tudnunk, hogy e roppant vízfelület melyik részén van a sziget; mihelyt meghatároztuk legalább megközelítőleges pontossággal tartózkodási helyünk földrajzi hosszúságát, remélem, ez is kiderül...

- Ugye, a földrajzi szélességet tekintve a Pomotu-szigetcsoporthoz vagyunk legközelebb? - kérdezte Harbert.

- Igen - felelte a mérnök -, de ez a távolság akár ezerkétszáz mérföldnél is nagyobb lehet!

- Hát arrafelé mi van? - kérdezte Nab, aki mindaddig feszült érdeklődéssel figyelte a társalgást, és most déli irányba mutatott.

- Arrafelé? - legyintett Pencroff. - Semmi.

- Valóban, semmi - bólintott a mérnök.

- És mi történik, Cyrus - érdeklődött az újságíró -, ha a Lincoln-sziget Új-Zélandtól vagy Chilétől nem esik távolabb két-háromszáz mérföldnél...?

- Nos - válaszolta a mérnök -, akkor nem házat építünk, hanem hajót, és Pencroff mester elkápráztathat bennünket hajózási tudományával...

- Ezen ne múlják! - kiáltott föl a tengerész. - Szíves örömet elvállalom a parancsnokságot... csak Cyrus úr találja meg a módját, hogy viharálló hajót építsünk!

- Az is meglesz, ha eljön az ideje! - felelte Cyrus Smith.

Ezek a férfiak csakugyan nem riadtak vissza semmitől, de amíg így elbeszélgettek, telt-múlt az idő, és közeledett a megfigyelés pillanata! Vajon hogyan akarja a mérnök minden műszer híján megállapítani a nap delelésének időpontját? Harbert hasztalanul törte a fejét, nem tudta kitalálni.

A fölfedezők ekkor hatmérőföldnyire jártak a Kéménytől, közel azokhoz a homokbuckákhoz, amelyek közt a rejtélyes körülmények közt megmenekült mérnököt annak idején megtalálták. Az óra fél tizenkettőt mutatott, ideje, hogy megebédeljenek; letelepedtek hát, és kicsomagolták az elemőzsiájukat. Nab útifölszereléséből a korszó sem hiányzott; Harbert most fogta az agyagedényt, és a közeli patakra szaladt ivóvízért.

Amíg ebédjüket tálalták, Cyrus Smith is fölkészült a csillagászati megfigyelésre. Kiválasztotta a fővénypart egyik sík szakaszát, amelyet az apadó tengervíz tökéletesen simára mosott. Olyan egyenletes lett ott a fővény, akár az üveglap, még csak egy homokszemcse sem ágaskodott rajta. Egyébként: sem annak nem volt különösebb jelentősége, hogy a talaj vízszintes legyen, sem annak, hogy az a hat láb magas karó, amelyet a mérnök a fővénybe szúrt, teljesen függőlegesen álljon. Sőt: a mérnök szándékosan is kissé délnek döntötte a rudat, a nap állásával ellenkező irányba; ugyanis ne feledjük, hogy a déli féltekén fekvő sziget telepeseinek a szemében a sugárzó égitest nem a déli, hanem az északi égbolton futotta be mindennapos körívű pályáját.

Harbert csak most értette meg, mire készül a mérnök: Cyrus Smith a fővénybe tűzött karó árnyéka segítségével szándékozik megállapítani a nap delelési idejét, vagyis meglesi azt a pillanatot, amelyben a nap éppen a sziget délkörén halad át, azaz más szóval: az árnyék hosszából akarja kiszámítani a helyi időt. És valóban, egyéb műszer híján ezzel a módszerrel is megközelítette a kívánt eredményt.

Csakugyan, mivel az árnyék délig folytonosan rövidül, dél múltával pedig ismét fokozatosan növekszik, aki arra kíváncsi, hogy mikor van dél, az egyszerűen meglesi azt a pillanatot, amikor legkurtább az árnyék. Cyrus Smith azért döntötte a nap állásával ellentétes irányba a póznát, hogy az hosszabb árnyéket vessen, s ezáltal pontosabban megfigyelhesse az árnyék változásait. Valóban, mennél hosszabb a napóra mutatója, annál könnyebben követhető szemmel árnyékának az elmozdulása. A karó árnyéka ezúttal ugyanazt a célt szolgálta, mint a napóra mutatója.

Amikor Cyrus Smith elérkezettnek látta az időt, letérdepelt a földre, arasznyi gallydarabokat tűzött a fővénybe, azokkal jelölte meg a rúd lassan fogyatkozó árnyékának útját. Társai szintén odahajoltak, és fölcsigázott érdeklődéssel figyelték a mérnök tevékenységét.

Az újságíró tenyerében szorongatta rendkívül pontos zsebóráját, hogy megállapítsa, mikor csökken legkurtábbra az árnyék. Cyrus Smith, mint tudjuk, április 16-án végezte el a mérést, tehát azon a napon, amelyen a valódi idő egybeesik a középidejével; mivel pedig Gedeon Spilett órája még mindig a washingtoni időt mutatta, nyilvánvaló volt, hogy a megfigyelők a sziget valódi idején, a helyi időn kívül egyszersmind a washingtoni időt is megtudják, ami igencsak egyszerűsíti a későbbi számításokat.

Eközben a nap lassan haladt pályáján a delelőpont felé; a pózna árnyéka fokozatosan rövidült, s amikor a mérnöknek egyszer csak úgy tetszett, mintha az árnyék ismét növekedne, gyorsan megkérdezte:

- Hány óra?

- Öt óra múlt egy perccel - vágta rá azonnal Gedeon Spilett. Most már csak egy-két számítás maradt hátra. Ez azonban már gyerekjáték volt. A washingtoni és a Lincoln-szigeti helyi idő közt, mint láttuk, kerek számban kifejezve öt óra különbség mutatkozott: amikor tehát a Lincoln-szigeten dél van, a washingtoni órák már délután ötöt mutattak. Mivel pedig a nap látszólagos föld körüli útján egy-egy földrajzi fokot négy perc alatt jár be, világos, hogy óránként tizenöt-tizenöt földrajzi fokon halad át. Elég tehát az órák számát, azaz ötöt a fokok számával, vagyis tizenöttel megszorozniok, hogy a végeredményhez jussanak: s ez hetvenöt fok.

A mérnök tudta, hogy Washington a 77. hosszúsági fok percének 11. másodpercén, azaz - az Angliában és Amerikában alapul vett greenwichi délkörtől számítva - kereken a hetvenhetedik hosszúsági fokon fekszik; a Washington helyzetét kifejező hetvenhetedik fokhoz most már csak az imént kiszámított hetvenöt fokot kell hozzáadni, hogy nyilvánvalóvá legyen: a sziget a nyugati hosszúság 152. foka tájékán található.

Cyrus Smith azonban - éppen úgy, mint a szélességi fokok kiszámításakor - gondolt a hibalehetőségekre is; társaival tehát azt közölte, hogy a sziget földrajzi helye minden valószínűség szerint a déli szélesség harmincötödik és negyvenedik foka, valamint a nyugati hosszúság százötvenedik és százötvenötödik foka közt elterülő óceáni vidék.

A mérnök, mint látjuk, figyelembe vette a mérés föltételezhető hibáit, és minden irányban öt-öt foknyi eltéréssel számolt; márpedig egy földrajzi fok hatvan mérföldnek felel meg, vagyis az öt-öt foknyi ingadozás szélességben is, hosszúságban is háromszáz mérföldnyi különbséget jelenthetett a pontos helymeghatározáshoz képest.

Ám ez a hibalehetőség már semmiképpen sem módosíthatta a telepések elhatározását. Napnál világosabban látták ugyanis, hogy a Lincoln-sziget igencsak távol esik valamennyi szárazföldtől és szigetcsoporttól, márpedig holmi törékeny, maguk ácsolta lélekvesztőn semmi esetre sem kockáztathatták meg az átkelést akkora távon.

Legközelebb Tahiti és a Pomotu-szigetcsoport feküdt: ezerkétszáz mérföldnyire, de Új-Zélandtól már ezernyolcszáz mérföld, az amerikai partoktól pedig négyezeröttszáz mérföld választotta el a szigetet.

Cyrus Smith sokáig vallatta emlékezetét, de sehogy sem tudta fölidézni magában, hogy a Lincoln-sziget helyén bármely térkép is egyebet jelzett volna, mint pusztá óceánt.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

A telepések végleg elhatározzák: a szigeten telelnek - Fémkohászati feladatok - Kirándulás a Menedék-zátonyra - Fókavadászat - Sündisznófogás - A „kula” - Milyen az a katalán módszer? - Vasolvasztás - Hogyan edzik az acélt?

Másnap, április 17-én reggel a tengerész ezzel a kérdéssel fordult Gedeon Spiletthez:

- Nos, uram, ma melyik mesterségbe fogunk?

- Abba, amelyik Cyrusnak tetszik - felelte az újságíró.

Miután vályogvetői és gölöncséri feladataikkal teljesen végeztek, a mérnök társainak a fémkohászatot kellett kitanulniuk.

Előző délutáni fölfedező útjukon csaknem hétmérföldnyire vetődtek a Kéménytől, eljutottak egészen az Állkapocs-fokig. Ott megszakadt a fővényhalmok hosszú láncolata, és a talaj vulkáni jellegűvé vált. Furcsa, szeszélyes alakú, tűzhányóműködés során keletkezett kövületek szegélyezték a két szirtfok közé szorult keskeny öblöt, ez a sziklatömeg azonban korántsem közelítette meg a Kilátó-fennsík gránitfalának magasságát. A szirtfoknál a telepések visszafordultak, és estére már haza is értek a Kéménybe; addig azonban nem tudtak elaludni, míg el nem döntötték véglegesen a kérdést: szabad-e még egyáltalán a Lincoln-sziget elhagyására gondolniuk.

A szigetet ezerkétszáz mérföld választja el a Pomotu-szigetcsoporttól, márpedig ez igen tekintélyes távolság. Közönséges bárka - különösen a tengeri viharok közelgő évadján - semmiképpen sem bírhatja az átkelést. Ezt Pencroff kereken kijelentette. Még holmi egyszerű csónak ácsolása is kényes munka, akkor is, ha minden hozzá való szerszám rendelkezésre áll, márpedig a telepések híján vannak minden ilyesminek, s azon kellene kezdeniök a hajóépítést, hogy fejszét, szekercét, fűrész, kalapácsot, fűrőt, gyalut, miegyebet barkácsolnak, ami szerfölött időigényes. Elhatározták hát, hogy a szigeten töltik a telet, és a Kéménynél lakályosabb otthont keresnek a téli hónapokra.

Mindenekelőtt hasznosítaniok kell azt a néhány vasércfelért - vagyis vasércel teli kőzet-hasadékot -, amelyet a mérnök a minap fedezett föl a sziget északnyugati részén; az a feladatuk, hogy a vasérből vasat olvasszanak, a vasból pedig acélt öntsenek.

A fémek általában ritkán fordulnak elő tiszta állapotban. Többnyire oxigénes vagy kénes vegyületekben találhatók lelőhelyükön. Cyrus Smith mintaként hozott két ércdarabja közül is az egyik *magnetit* volt, vagyis oxigéntartalmú mágnesvaskő, a másik pedig *pirit*, azaz vas-diszulfid. Ha az elsőt, vagyis a mágnesvaskövet akarják megmunkálni, akkor mindenekelőtt redukálniuk kell, hogy az oxigén eltávozzék belőle, és színvassá váljék a vasérc. A redukció pedig úgy történik, hogy a vasércet szén jelenlétében magas hőfokra hevítik; ebben több módszer ismeretes, de a legegyszerűbb és leggyorsabb az úgynevezett katalán eljárás; ennek az az előnye, hogy a vasércet közvetlenül változtatja színvassá, egyetlen művelet során; de gyakoribb ennél a kohó, vagyis az olvasztó kemence használata: ebben a vasérc előbb nyersvassá válik, és csak később - három-négy százaléknyi széntartalmát is elvesztve - alakul át színvassá.

Mármost mire volt szüksége Cyrus Smithnek? Nem nyersvasra, hanem megmunkálható színvasra, ezért tehát a redukció gyorsabbik módját választotta. Egyébként olyan ércet talált, amelyben igen tisztán és nagy mennyiségben akadt színvas. Szabályos oktaéder alakú kristályokból álló, sötétszürke; mágneses természetű *vas-oxid-hidroxid* volt ez, ilyen ércből olvasztják a legfinomabb vasat Európában, ahol Svédország és Norvégia bányái ontják. A

Lincoln-szigeten talált vasérctelérek közelében gazdag szénrétegek is húzódtak: ezekből már eddig is bányásztak a telepések. A vasolvasztáshoz szükséges két nyersanyag közelsége nagy könnyebbséget jelentett az érc földolgozásában. Ezek hasonló pazar bőséggel hozhatók felszínre az Egyesült Királyságban is, ahol a fémfeldolgozáshoz szükséges kőszénet egyazon talajból, egyazon időben állítják elő.

- Nos, Cyrus úr - kérdezte Pencroff -, mától fogva vaskohászatra adjuk a fejünket?

- Úgy van, barátom - felelte a mérnök -, és éppen ezért, amennyiben nincs kedve ellenére, átlátogatunk a zátonyra, egy kis fókavadászatra.

- Fókavadászatra?! - hüledezett a tengerész, és álmélkodva fordult Gedeon Spilett felé. - Hát a vasöntéshez foka is kell?

- Ha egyszer Cyrus azt mondja - vont vállat az újságíró.

A mérnök azonban már el is hagyta a Kéményt, Pencroff tehát - mivel más magyarázatot nem kapott - fölkészült a fókavadászatra.

Cyrus Smith, Harbert, Gedeon Spilett, Nab és a tengerész nemsokára ott állt a fővényen, ahol a gázló keresztezte a csatornát. Az apály éppen mélypontjára ért, úgyhogy a fókavadászok alig térdig érő vízen lábolhattak át.

Cyrus Smith ekkor lépett első ízben a zátonyra, társai azonban már másodszor jártak ott, hiszen erre a kis szigetre vetette őket a léggömb.

Amikor partra léptek, száz meg száz pingvin bámészkodott rájuk ártatlan gombszemével. A botokkal fölfegyverzett telepések könnyűszerrel öldöshették volna halomra a csetlő-botló madarakat, de ez a vérfürdő kétszeresen is haszontalan lett volna, hiszen azzal csak fölriasztanák a parton heverő kételtűeket, az pedig egyáltalán nem érdekük. Ugyanilyen okból kímélték azokat a pikkelyesen csillogó tollú, uszonyos szárnyú, ártatlan kis madarakat is, amelyeket aranytollú pingvin néven ismer a természet.

A telepések óvatosan lépkedtek hát a zátony északi csúcsa felé; hepehupás, kátyús talajon jártak; az iszapos lyukakban vízimadárca családok fészkeltek. A kis sziget végén vaskos, fekete foltok lebegtek a víz színén. Megannyi úszó zátony.

Ezeket a kételtűeket kell elejteniök. Meg kell azonban várniok, míg szárazra cammognak, mert ezek a keskeny medencéjű, kurta, tömött prémű, orsó alakú fókák kiváló úszók, úgyhogy a tengerben aligha lehet megfogni őket; a parton ellenben rövid, úszóhártás lábukkal olyan lassan mozognak, mint holmi csúszómászók.

Pencroff ismerte a fókák szokásait, és azt tanácsolta társainak, hogy várakozzanak türelemmel, amíg ezek a kételtűek kimásznak a partra, és elhenterednek a homokban; a jó napsütéstől bizonyára hamarosan mély álomba merülnek. Akkor aztán könnyű lesz elvágni menekülésük útját, és orrtövön csapni közülük egyet-kettőt.

A vadászok elrejtőztek tehát a parti sziklák mögé, és némán várakoztak.

Egy óra beletelt, amíg a fókák végre rászánták magukat, hogy fölcaplassanak a fővényre. Lehettek vagy féltucatnyian. Pencroff és Harbert ekkor kivált a csoportból, és megkerülte a zátony csúcsát, hogy onnan támadhassa hátba a fókákat, és elvágja menekülésük útját. Eközben Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Nab a sziklák fedezetében lopakodott a leendő „csatátér” felé.

A sziklák mögül egyszer csak fölmagaslott a tengerész szálás termete. Harsány csatakiáltást hallatott. A mérnök és két társa előrontott, és a tengerpart felől igyekezett bekeríteni a foka-

csapatot. Két állatot nyomban erős botütés ért, ezek holtan nyúltak el a fővényen, a többi azonban visszamenekült a vízbe, és gyorsan úszott a nyílt tenger felé.

- A foka tálalva van, Cyrus úr! - jelentette a tengerész, és a mérnökhöz lépett.

- Helyes! - válaszolta Cyrus Smith. - Kovácsfűjtató lesz belőlük!

- Kovácsfűjtató! - álmélkodott Pencroff. - Ejha! Micsoda megtiszteltetés éri őket!

A mérnök valóban azt tervezte, hogy a kétélűek bőréből fűjtatót készít az ércolvasztáshoz. Az elejtett fókák közepes nagyságú állatok voltak, hosszuk nemigen tett ki többet hat lábnál, fejük pedig a kutyaéhoz hasonlított.

Mivel teljesen céltalannak látszott, hogy a két tekintélyes súlyú állatot elcipeljék hazáig, Nab és Pencroff elhatározta, ott helyben nyúzzák meg mindkettőt; Cyrus Smith, Harbert és az újságíró addig kutassa át a szigetet.

A tengerész és a néger ügyesen végezte a dolgát, és három óra múlva Cyrus Smithnek már rendelkezésére is állt a két fókabőr; ezeket nyersen, cserzetlen állapotban akarta fölhasználni.

A telepesek most már csak addig vesztegeltek, amíg apály nem jött; akkor ismét átgázoltak a csatornán, és visszatértek a Kéménybe.

Otthon még eléggé nehéz munka várt rájuk: a fókabőröket föl kellett feszíteniök egy fakeretre, hogy azzal sajtolhassák majd a légszakot, ha rákerül a sor, a tömlők nyílásait pedig növényi rostokkal kellett légmentesen összevarrniok. Többször is elhibázták, de újra meg újra nekifogtak. Cyrus Smithnek nem volt más szerszáma, mint a Top nyakörvéből köszörült két acélpenge, de azokat akkora szakértelemmel forgatta, társai pedig olyan ügyesen kezére jártak a munkában, hogy a kis telep szertára három nap múltán jól működő fűjtató gépezettel gyarapodott; ez arra a célra szolgált, hogy a fölizzított ércre levegőt lövelljenek, ami nélkülözhetetlen föltétele a vasöntés sikerének.

Április 20-án reggel a Lincoln-szigetre beköszöntött a „vaskorszak”, legalábbis az újságíró ezzel a szóval emlékezett meg róla jegyzeteiben. A mérnök, mint tudjuk, úgy határozott, hogy a vasöntést a vasérc és a kőszén lelőhelyén kezdi meg. Megfigyelése szerint a vasérctelepek is, a kőszéntelegek is a Franklin-hegy északnyugati dombvonulatainak aljában húzódtak, vagyis lakóhelyüktől hatmérőföldnyire. Arra persze gondolni sem lehetett, hogy onnan minden áldott nap visszatérjenek a Kéményhez, elhatározták hát: a kis telepes csoport ágakból összerótt kunyhófélében húzódik meg arra az időre, mivel a vasolvasztás fontos művelete éjjel-nappal szakadatlanul folyik, egyetlen pillanatra sem szabad félbeszakítani.

A tervet egyhangúlag elfogadták, s reggel útnak is indultak. Nab és Pencroff a fűjtatót hurcolta egy dorongokból és gallyakból eszkábált saroglyán; és némi ételmet is vittek magukkal, húst és algafeleségeket, de azzal a szándékkal, hogy készleteiket útközben kiegészítik.

Útjuk a Fénymadár-erdőn keresztül vezetett, a legkeskenyebb felén vágta át rajta, délkelet felől északnyugati irányban. Ezúttal már szélesebb csapást kellett törniök a vadonban, hogy közvetlen összekötő ösvényt létesítsenek a Kilátó-fennsík és a Franklin-hegy lejtői közt. Csodálatos faóriások közt jártak; a legtöbbnek már ismerték a fajtáját. Harbert fölfedezett néhány újat is, többek közt a sárkányfát, amelyet Pencroff „pöffeszkedő póréahagymának” becézett - nem is egészen alaptalanul, minthogy ez a növény, ámbár igen terebélyesre nő, éppen úgy a liliumfélék családjába tartozik, akár a vöröshagyma, a metélőhagyma, a mogoróhagyma vagy a spárga. Ezeknek a sárkányfáknak a gyökere főzve pompás eledel, párlatából pedig jóízű, édes pálinkafele erjeszhető. A telepesek jócskán szedtek belőle.

Sokáig tartott, míg átvágtak az erdőn. Csaknem naphosszat kóboroltak benne, s közben nem mulasztották el, hogy alaposan szemügyre vegyék állatvilágát és növényzetét. Ami Topot illeti, őt nem a flóra, hanem a fauna⁴⁷ érdekelte, csörtetve lótot-futott a cserjék és bozótok közt, és válogatás nélkül fölvert mindenféle ott bújó vadat. Harbert és Pencroff nyíllövésekkel leterített két kengurut, és elejtett egy részint sündisznóra, részint pedig hangyászmedvére emlékeztető állatot: az előbbire azért hasonlított, mert labdaformán összegömbölyödött, és hegyes tüskék meredeztek a hátán, az utóbbira pedig azért, mert földtúrára való körme volt, madárcsőrben végződő vékony, hosszú orra, nyúlékonyan pöndörödő, fullánkos nyelve, amelyen rovarfogásra szolgáló apró, hegyes tüskék sorakoztak.

- Hát a fazékban mire hasonlít majd? - érdeklődött Pencroff, akinek természetesen főként ez fúrta az oldalát.

- Finom borjúhúsrá! - vágta rá Harbert.

- No, ennél többet nem is kívánhatunk tőle - ismerte el a tengerész.

A kirándulás során néhány ragadozót is megpillantottak, ezek azonban nem kerülgették támadó szándékkal a kis csoportot, és már-már úgy látszott, hogy nem is kell fenevadaktól tartaniok, amikor az újságíró egy fa alsóbb ágai közt, néhány lépésnyire valamilyen medveféle állatot vett észre, ám ez a fura jószág egyáltalán nem riadt meg az emberek közeledtétől, hanem szép nyugodtan tűrte, hogy az újságíró lerajzolja. Gedeon Spilett nagy szerencséjére ugyanis ez a kérdéses „medve” semmiféle rokonságban nem áll a talponjárók félelmetes családjával. Nem volt egyéb, mint egy jámbor „kula”, vagyis közkeletűbb nevén: lajhár, akkora, mint egy nagyobbfajta kutya, borzas, piszkos szőrzetű; mancsain hatalmas karmok, azokkal kapaszkodik föl a fákra, hogy zöld leveleket szüreteljen táplálékul. Miután az említett állat „személyazonosságát” illetéknéppen sikerült megállapítaniok, a hírlaptudósító kitorölte vázlata alól a „medve” aláírást, odafirkantotta helyébe a „kula” nevet, és folytatták útjukat.

Délután öt óra tájban Cyrus Smith megálljt vezényelt. A rengeteg szélére értek, a Franklin-hegy keleti oldalát támasztó hatalmas „gyámpillérek” egyikéhez. Néhány száz lépésnyire tőlük a Vörös-patak csordogált, ivóvíz tehát nem esett messze tőlük.

Egykettőre tábort vertek. Nem telt bele egy óra, és a telepések faágakból, liánokból, vályogból elfogadható szállást rögtönöztek a törzsek közt, a vadon szegélyén. A földtani kutatásokat másnapra hagyták. Nemsokára vidám tűz lobogott a kalyiba bejárata előtt, szorgosan forgatták a nyársat, és megsült a vacsoráraláló; majd nyolc óra tájt a telepések nyugovóra tértek, csak az őrt álló virrasztott, aki a tüzet táplálta; mert úgy gondolták, hogy az bizonyára elriasztja a kunyhó környékén kóborló vadállatokat; a többiek pedig az igazak álmát aludták.

Másnap, április 21-én a mérnök Harbert kíséretében elindult, hogy ismét szemügyre vegye azokat az őskori földalakulatokat, amelyek közt a mintául eltett ércközetet találta. A patak forrásvidékén, az egyik északkeleti irányú előhegység oldallankájának a tövében csakhamar ráakadt egy telérre, amely a talaj felszínén húzódott. Ez a színvasban gazdag érc a maga olvadékony kőzetével (amelynek telérkö vagy ércközet a tudományos neve) tökéletesen alkalmasnak ígérkezett arra a redukáló eljárásra, amelyet a mérnök tervezett, vagyis a katalán módszer egyszerűsített, főként Korzikában használatos változatára.

A voltaképpeni katalán módszer lényege a következő: a kohászok kemencékbe és olvasztótégelyekbe rakják a szenet és a vasércet, rétegenként váltogatva, és ott idézik elő a vasérc redukációs folyamatát. Cyrus Smith azonban úgy vélte, megtakaríthatja a berendezések

---

47 Flóra: növényvilág; fauna: állatvilág; mindkét név a római hitregékből ered, Florát a virágzás, a tenyészet istennőjének, Faunust az erdők és mezők istenének tekintették...

elkészítésével járó sok és körülményes munkát azzal, hogy az ércdarabokat és a kőszetet egészen egyszerűen kupacba hányja, és fűjtatóval levegőt juttat az izzó rakás közepébe. Bizonyára Tubalkain⁴⁸ és az őskor első fémművesei is ezzel a módszerrel gyártottak vasat. Márpedig ami a mondák világában, Ádám apánk unokái idejében is bevált, és azóta is mindenütt eredményre vezetett, ahol bőven akadt érc és tüzelő, annak a Lincoln-szigeten is sikerülnie kellett, hiszen a telepések helyzete sem volt hátrányosabb amazokénál.

Sőt mivel a vasérc is, a kőszén is a föld felszínén feküdt, nem messze táborhelyüktől, a bányászkodás egyáltalán nem járt nagyobb nehézséggel. Az érckövet a telepések kisebb darabokra zúzták, és apródonként leütögették róluk a felszínükre tapadó szennyeződést. Aztán szenet és ércet szórtak egymásra, rétegenként váltogatva - akár a faszénégetők kúpozják föl boksává a megszenesítendő hasábokat. Ha ezt a rakást fölhevítik, és fűjtatóval erős légáramlatot lövellnek a közepébe, a szén lassan szén-dioxiddá, az pedig szén-oxiddá változik, és redukálja a vas-oxidot, vagyis kivonja a vasból az oxigént.

A mérnök is ekként járt el. Még annak idején, amikor a fazekaskemence körül foglalatoskodtak, tűzálló agyagból hosszú csövet készítettek: ezt most a fókabőr tömlő szelelőnyílására erősítették, és az egész készüléket az izzó érchalmahoz állították. A fűjtatót feszítőrámákból, növényi rostokból és ellensúlyként használt szikladarabokból álló szerkezet működtette; ez a gépezet erős légáramlást és ezzel nagy hőséget idézett elő az ércmáglya alatt, s ezzel meg is kezdődött az a vegyi folyamat, amelynek eredményeképpen a magnetitnek színvassá kell átalakulnia.

Nehéz mesterségnek bizonyult a vaskohászat. A telepéseknek minden türelmüket, minden találékonyságukat össze kellett szedniök, hogy balul ne üssön ki próbálkozásuk; végül is azonban sikerre vezetett a sok fáradozás: eredményeképpen jókora darab likacsos színvas - kohászati nyelven „vascipó” vagy „bocs” - maradt a hűlő ércmáglya helyén; ám ezt még amúgy izzó állapotban kalapálni, nyújtani, lapítani, egyszóval kovácsolni kellett, hogy az olvadt „telérkő” távozzék belőle. Nyilvánvaló, hogy ehhez legalábbis egy kalapácsra már szükségük lett volna, de hát ezzel nem rendelkeztek a botcsinálta kovácmesterek; végül is nagyjából ugyanabban az állapotban leledzettek, mint az igazi vaskorszaki fémművesek, márpedig azok is tudták a módját, hogyan segítsenek magukon.

A Lincoln-szigeti kovácsok ugyanúgy tettek, mint őskori elődeik: az első „bocsot” jókora dorong végére erősítették, és ezzel egy üllöként szolgáló gránitsziklán kalapálták ki a másodikat: durva, de azért használható fémdarabhoz jutottak.

Végül sok erőfeszítés, sok vesződések árán április 25-én elérték, hogy néhány megmunkálásra kész kovácsoltvas rúd hevert előttük; ezek apródonként használati tárgyakká: fogókká, csípővasakká, pörölyökké, csákányokká és hasonló szerszámokká alakultak; Pencroff és Nab szerint valamennyi remekbe sikerült.

A vas azonban nem színvas állapotban a leghasználhatóbb, hanem akkor, ha acéllá edzik. Mármost az acél színvasból és szénből áll; a nyersvasból olyan módon lesz acél, hogy elvonják belőle a szénfölösleget, az úgynevezett kovácsvasból pedig akkor lesz acél, ha pótolják a belőle hiányzó széntartalmat. Az előző eljárással készült nyersvasból előállított acélt természetes vagy „buzgatott” acélnak, a másodikat, a kovácsvasból szén hozzáadásával gyártott acélt cementacélnak nevezik.

Cyrus Smithnek tehát a második eljáráshoz kellett folyamodnia, minthogy ezúttal színvas állt a rendelkezésére. Ezért tűzálló agyagból olvasztóüstöt formált, és abban szénporral keverve fölhevítette a vasat.

---

48 Tubalkain: mondai alak, a bibliai Noé testvére; az őskovács jelképe

Amikor mindezzel meglettek, az így elkészült, hidegen-melegen egyaránt munkálható acélt pöröllyel és kalapáccsal kedvükre alakíthatták. Nab és Pencroff a mérnök gyakorlati útmutatása alapján vörösre izzította, majd hirtelen hideg vízbe mártva, megedzette az anyagot, s ezzel kitűnő fejszének való acélt nyertek.

Mondanunk sem kell, nemcsak fejszét kovácsoltak a kitűnő nyersanyagból, hanem a legkülönbébb szerszámokat, ha egyelőre csak kezdetleges kivitelben is: baltát, bárdot, kéziszekercét, gyaluvasat, fűrésznek szánt acélpengét, ácsfejszét, csákányfejet, ásót, kapát, kalapácsot, szöget, miegyebet.

Végül is május 5-én lezárult az első „vaskorszak”, a kovácsok pedig visszatértek a Kéménybe, hogy ott új munkával nemsokára új címet érdemeljenek ki.

TIZENHATODIK FEJEZET

*Megint csak a szálláskérdés - Pencroff ábrándjai - Kutatóút a tó északi partvidékén -
A fennsík pereme - A kígyók - A tó csücske - Miért nyugtalankodik a kutya? -
Top a tóba ugrik - Küzdelem a víz mélyén - A dugong*

Május 6-a fölvirradt; ez a nap az északi félgömbön november 6-nak felel meg, nem csodálható hát, hogy az idő hovatovább őszi-re fordult. Az égen már napok óta felhők gyülekeztek, telepeseinknek valamiképpen gondoskodniuk kellett végre téli szállásról. A hőmérséklet ugyan még nem süllyedt érezhetően; ha lett volna hőmérőjük, az átlagosan tíz-tizenkét Celsius-fokot mutatott volna a nulla fölött. Ez az aránylag magas átlaghőmérséklet nem lepte meg őket, hiszen a Lincoln-sziget, minden valószínűség szerint, a déli szélesség harminctödik és negyvenedik foka közt feküdt, időjárási viszonyai tehát nagyjából az északi szélesség hasonló fokán elterülő Szicília és Görögország éghajlatának feleltek meg. Bár, ami azt illeti, némelykor Görögországban vagy Sziciliában is kemény hidegek járnak, hó és jég is van, kétségtelen hát, hogy valamikor tél derekán a Lincoln-szigeten szintén erős lehülés következik be: ez ellen pedig idejében védekezniük kell.

Ha azonban a hideg még nem is fenyeget közvetlenül, az esős évszak mindenesetre küszöbön áll, és tarthattak tőle, hogy ezen a nyílt tengeri viharoknak kiszolgáltatott, magános óceáni szigeten kegyetlenül zordra fordul az idő.

Most már komolyan megfontolandó, hogyan találhatnának lakályosabb szállást a Kéménynél: a kérdést hamarosan dűlőre kell vinniük.

Pencroff természetesen szívesen itt maradt volna, hiszen annak idején ő fedezte föl ezt a menedéket, nagyon a szívéhez nőtt; ám azért megértette, hogy új lakást kell keresniük. A tenger - mint emlékszünk - egyszer már előntötte a Kéményt, és a telepések nem teheték ki otthonukat másodszer is hasonló balesetnek.

- Máskülönben bizonyos önvédelmi intézkedéseket is kell tennünk - fűzte hozzá véleményét Cyrus Smith az addig elhangzottakhoz, miután jó ideje beszélgetett már társaival a lakáskérdésről.

- Miért? - hökkent meg a hírlaptudósító. - Hiszen a sziget merőben lakatlan.

- Bizonyára - felelte a mérnök -, jóllehet még nem fürkészttük át teljes egészében; de ha ember nem is lakik itt, tartok tőle, hogy annál több a vérengző vadállat. Valamilyen támadás lehetőségére tehát mindenképpen föl kell készülnünk; gondoskodnunk kell védett helyről, különben minden éjszaka a lobogó tűz mellett virrasztva örködhetünk. Meg aztán, barátaim, jobb, ha résen áll az ember. Végtére is a Csendes-óceánnak ezen a fertályán gyakran portyáz-nak maláj kalózosok...

- Hogyan? - kérdezte Harbert. - Ilyen messzire minden szárazföldtől?

- Bizony, fiam - felelte a mérnök. - A kalózosok vakmerő hajósok, és veszedelmes gonosztevők: minden óvintézkedést meg kell tennünk ellenük.

- Helyes! - mondta Pencroff. - Akkor hát sáncoljuk el magunkat a kétlábú és négy lábú vadak elől egyaránt. Mielőtt azonban bármibe is belefognánk, vajon nem lenne-e helyénvaló, Cyrus úr, ha ebből az alkalomból töviről hegyire átkutatnók a szigetet?

- Az bizony csakugyan jó lenne - jegyezte meg Gedeon Spilett. - Ki tudja, nem lelünk-e a sziget túlsó partján valamilyen barlangfélért, amit hiába kerestünk erre felé?!

- Igaz - ismerte el a mérnök -, de elfelejtitek, barátaim, hogy ivóvíz közelében kell megtelepednünk, márpedig a Franklin-hegy tetejéről sem folyót, sem patakot nem láttunk a nyugati partszakaszon. Itt viszont a Hála-folyó és a Grant-tó közt vagyunk, ami olyan tekintélyes előny, hogy azt nem szabad elhanyagolnunk. Azonfelül pedig a szigetnek ezt a keleti részét kevésbé éri a déli földgömbön északnyugatról fúvó passzátszelek...⁴⁹

- Akkor hát leghelyesebb, Cyrus úr, ha a tó partján építünk házat - vonta le a tanulságot a tengerész. - Hisz nincs hiány sem téglában, sem szerszámban, de még munkaerőben sem! Ha voltunk már vályogvetők, gölöncsérek, vasöntők, kovácsok, hát hogy az ördögbe ne lehetnének egyszer kőművesek is?!

- No igen, barátom, de mielőtt határoznánk, nézzünk csak körül - felelte a mérnök. - Sok munkát takaríthatunk meg, ha olyan hajlékot találunk, amelyet maga a természet épített, és kétségkívül menedéknak is biztonságosabb az olyan, mert minden ellenségtől megvéd, a szigeten levőktől is, a betolakodóktól is.

- Igaza van, Cyrus - felelte az újságíró -, csak hogy mi végigkutattuk már a partot, apróra megvizsgáltuk a gránitfalat, és nem hogy barlangot, hanem még egy lyukat vagy hasadékat sem találtunk rajta!

- Bizony, egyet sem! - tette hozzá Pencroff. - Hej de pompás is volna, ha biztonságos magasságban lakást vájhatnánk abba a falba! Szinte látom is már: tengeri kilátás, öt-hat szoba...

- Panorámaablakok, hogy jó világosak legyenek a helyiségek! - tódította nevetve Harbert.

- És lépcsőház, ahol föl s le sétálhatunk! - vágta rá Nab.

- Kinevettek? - kiáltott föl a tengerész. - Miért olyan mulatságos ez? Mi ebben a lehetetlen? Nincs-e csákányunk, feszítővasunk? És Cyrus úr nem tud-e vajon robbanóaknába való puskaport gyártani, ha akar? Ugye, Cyrus úr, csinál majd puskaport, ha itt lesz az ideje?

Cyrus Smith elgondolkozva hallgatta a nekihevült Pencroff kissé délibábos tervezgetését. Gránitba üreget vájni még robbanóaknával is herculesi feladat; igazán bosszantó, hogy a természet éppen a munka nehezét nem végezte el. A mérnök azonban csak annyit felelt a tengerésznek, hogy jó lesz, ha a folyó torkolatától az északi szögletig egyszer alaposan végigvizsgálják a falat.

Elindultak hát, és körülbelül kétföldnyi szakaszon a lehető leggondosabban végigkutatták a gránittömb oldalát. A sima, meredek sziklafalon azonban sehol semmiféle üreg nem látszott. Még a felső szegély körül röpködő szirti galambok sem találtak különb fészeknek való odút, mint néhány apró mélyedést a gránitfal zezugos peremén.

Ez bizony kellemetlen, hiszen arra gondolni sem lehet, hogy akár csákánnyal, akár puska-porral essenek neki a gránitnak, és úgy próbáljanak alkalmas üreget vájni a falba. Az egész partszakaszon egyetlen, átmeneti szállásnak való menedék akadt, amelyre Pencroff szerencsésen rábukkant: a Kémény; és most mégis el kell hagyniok.

A telepések a fal északi szögleténél fejezték be a fölfedező utat; onnan a gránittömb hosszú, enyhe lejtőkben ereszkedett le egészen a partig, ott pedig beleveszett a parti fővényes lapályba. Északi sarkától nyugati lábáig már csak amolyan lankás, negyvenöt fokos szögben hajló, durva kőgörgeteg rézsűjeként lejtett az emelkedés; különféle növények, cserjék, gyomok kötötték meg a reá rakódott földréteget és homokot. Itt-ott még kibukkant a gránit, és hegyes csúcaival át-átbökölte a domboldal felületét. A lejtőt meglehetősen magas fű borította,

---

49 Ez az állítás téves; a passzátszelek, vagyis a trópusok táján, főként a tengereken uralkodó állandó szelek, a déli félgömbön délkelet, az északi félgömbön északkelet felől fújnak

helyel-közzel facsoportok árválkodtak rajta. A rézsú lábánál azonban a természet föladata a harcot, s ahol a lejtő a lapályba olvadt, onnan a fűvénypart már szélesen, kopáran futott le egészen a tengerig.

Cyrus Smith úgy vélekedett, s nem ok nélkül, hogy a tó vízfölöslege ezen az oldalon csordul ki a mederből, mégpedig zuhatag formájában. A Vörös-patak ugyanis szüntelenül emeli a tó szintjét, a földuzzasztott víznek valahol mindenképpen lefolyást kell találnia. A mérnök azonban a már fölkatartott partszakaszokon, vagyis a patak torkolatától az attól nyugatra fekvő Kilátó-fennsíkig sehoh sem bukkant rá a levezető csatornára.

Azt ajánlotta hát társainak, hogy másszák meg a meredéket, vizsgálják át a tó északi és keleti partját, majd a magaslatokon keresztül térjenek vissza a Kéménybe.

Javaslatát egyhangúlag elfogadták, és Harbert meg Nab néhány perc múlva már föl is ért a fennsíkra. Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Pencroff megfontolt léptekkel követték két társukat.

Mintegy kétszáz lépésnyire, aombok közül előcsillant a tó napsütötte víztükre. Elragadó tájék tárult a telepések elé. A már sárguló levelű fák szemvidító, festői csoportokban susogtak. A zöldellő gyepszőnyegen néhány fekete kergű, időrágta, óriási, kidölt vén facsonk ütött el a fű színétől. Zajosan nyüzsgő kakaduk százai feleseltek a fákon, és olyan tarka kavargással csapongtak ágról ágra, mintha megannyi sokszínű prizma röpöködött volna a levegőben. A szemlélőnek szinte az a képzeete támadt, mintha maga a különleges gallyrengeteg bontaná szivárványszínekre a napsugarakat.

A telepések nem igyekeztek egyenesen a tó északi szegélyére, hanem megkerülték a fennsík peremét, hogy a patak bal partján jussanak el a torkolatához. Ez legfőljebb másfél mérföldnyi kerülőt jelentett. Könnyű séta volt, mert ebben az erdőben ritkásan nőttek a fák, és szabad utat engedtek a gyaloglóknak. Az egész tájékon érzett, hogy túl van a termékeny övezet határán; a tenyészet errefelé kevésbé buján virult, mint a patak és a Hála-folyó közti területen.

Cyrus Smith és társai eléggé óvatosan haladtak ezen a számukra még ismeretlen vidéken. Íj, nyíl és néhány vashegyű dorong volt minden fegyverük. Eddigél ugyan semmiféle vad nem mutatkozott; valószínűnek látszott, hogy az állatok inkább a sűrű, déli erdőket lakják; a telepéseket azonban váratlanul kellemetlen meglepetés érte: Top hirtelen megtorpant - óriási, tizenégy-tizenöt láb hosszú kígyó ágaskodott előtte. Nab egyetlen botütése végzett a hullóvel. Cyrus Smith megvizsgálta a csúszómászót, és közölte, hogy nem mérges: az úgynevezett gyémántkígyók fajtájához tartozik, amelyet Ausztrália egyik déli államának, Új-Dél-Walesnek a bennszülöttei meg is esznek. Az azonban nem látszott lehetetlennek, hogy a szigeten olyan kígyók is élnek, amelyeknek a mérge halált okoz, mint például a hasított farkú „süket vipera”, amely az ember lába alól kunkorodik föl nagy hirtelen, vagy a szárnyas kígyó, amely kettős bőrlebernyege segítségével villámgyorsan lendül támadásra. Top az első ijedelem elmúltával olyan buzgón adta fejét kígyóvadászatra, hogy már-már aggódtak érte. Gazdája nem győzte magához szólíthatni.

Nemsokára elérték a Vörös-patak torkolatát. A kutatók innen fölismerték a túlsó partot, ahol a Franklin-hegyről jövet jártak. Cyrus Smith megállapította, hogy a patakból tekintélyes vízmennyiség ömlik a tóba, a természetnek tehát valahol szükségképpen lefolyót kellett találnia, ahol leeresztheti a tó vízfölöslegét. A telepések éppen ezt a lefolyót keresték, mert bizonyosra vették, hogy zuhogójának mechanikai erejét hasznosítani lehet.

Szabadon kóboroltak, de azért nem távolodtak el túlságosan egymástól, és egy cél felé tartottak: a meredek tópartot akarták körüljárni. Úgy látták, hogy a tó vize halban igen gazdag, és Pencroff tüstént el is tökélté magában, horgászfelszerelést állít össze, és él a kínálkozó lehetőséggel.

Előbb azonban meg kellett kerülniök a tó hegyes, északkeleti csücskét. Gyanították, hogy a víz éppen azon az oldalon csurran ki a tóból, mert partja ott szinte érinti a fennsík peremét. Lefolyónak azonban ott sem akadtak nyomára, a telepések folytatták hát kutatóútjukat a tó szélén, amely könnyed hajlattal, a tengerparttal párhuzamosan haladt tovább.

Ezen a szakaszon kevésbé volt erdős a domboldal, csak néhány elszórt facsoport növelte a táj festői szépségét. A Grant-tó most teljes terjedelmében tárult a telepések szeme elé; szellő sem fodrozta a víz színét. Top keresztül-kasul csörtetett a cserjéken, és egyre-másra rebtentette föl a csapatostul ott-tanyázó sokfajta madarat: ezeket Gedeon Spilett és Harbert nyíllövésekkel fogadta. A fiú ügyesen célzott, nyílvesszeje el is talált egyet: a szárnyaszegett madár a zombékosba zuhant. Top nekiiramodott, és csakhamar szép, palaszínű, kurta csőrű, erősen domború homlokcsontú úszószárnyással a szájában tért vissza; a takaros jószág lábát tollfüzér, szárnyát pedig fehér sáv keretezte. A gázlók rendjéhez és a vízityúk családjához tartozó szárcsaféle állat akkora volt, mint egy kövérebb fogoly. Mi tagadás, hitvány vadászsákmány, az íze sem valami híres. Remélhetőleg azonban a kutya majd csak kevésbé finnyásnak mutatkozik gazdáinál, vélték a telepések; és ezért úgy határoztak, hogy a szárcsát Top kapja vacsorára.

A fölfedezők ekkor már a tó keleti szegélyét járták, és már-már az ismert részhez értek. A mérnök nagyon meglepődött, hogy a vízfölösleget levezető csurgót ott sem találta. Amikor az újságíró és a tengerész szóvá tette a dolgot, nem is titkolta előlük csodálkozását.

Top mindeddig igen nyugodtan viselkedett, ekkor azonban egyszerre heves izgalom jeleit kezdte mutatni. Az okos állat föl és alá rohangászott a parton, majd hirtelen megtorpant, és a vízre meredt. Úgy állt ott, egyik mellső lábát fölemelve, mintha valamilyen láthatatlan vadra lesne; aztán veszett ugatásba fogott, fürkészett, szimatolt, majd váratlanul elhallgatott.

Cyrus Smith és társai eleinte ügyet sem vetettek Top furcsa magatartására; a kutya azonban annyira csaholt, hogy a mérnök végül is fölfigyelt.

- Mi van ott, Top? - kérdezte.

A kutya néhány ugrást tett gazdája felé, lerítt róla, hogy izgalomban nem bír magával, majd visszazaladta partra. Aztán hirtelen beugrott a tóba.

- Top! Vissza! - kiáltott rá Cyrus Smith, mert nem akarta, hogy kutyája kalandokba bocsátkozzék a gyanús vízben.

- Mi lehet ott a mélyben? - tanakodott Pencroff, és a tó felszínét fürkészte.

- Top alighanem valamilyen kétéltűt orrontott meg! - válaszolta Harbert.

- Tán csak nem alligátort? - kérdezte az újságíró.

- Nem hiszem - felelte Cyrus Smith. - Az alligátorok inkább az Egyenlítő tájékán élnek.

Eközben gazdája hívására Top visszatért, és fölkapaszkodott a meredek parton; de még mindig nem maradt vesztég, hatalmasakat szökkent a magas fűben, mintha ösztöne sugallatára valamilyen láthatatlan lényt üldözne, amely a part mentében siklik, a víz alatt. A tó azonban nyugodt volt, felszíne meg sem rezdült. A telepések többször is megálltak a szélén, és figyelmesen szemlélték. Semmi sem bukkant ki belőle. Valamilyen titoknak kell ott lappangania.

A mérnök oldalát furdalta a kíváncsiság.

- Járjunk végére ennek a kutatóútnak - mondta.

Félóra múlva a kis csoport tagjai eljutottak a tó délkeleti csücskéhez, és megint a Kilátó-fennsíkon álltak. Ezzel voltaképpen befejezettek is tekinthették a tóparti körutat, ám a mérnök ezalatt mégsem jött rá a nyitjára, hol távozik el a tó vízfölöslege.

- Pedig lefolyócsatornának mégis kell lennie valahol! - hajtogatta váltig. - Ha nem fön, a felszínen, akkor lenn, a mélyben, a part menti gránittömeg alatt.

- Végül is miért tulajdonít olyan nagy jelentőséget ennek a kérdésnek, kedves Cyrus? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Azért olyan rendkívül fontos ez - felelte a mérnök -, mert ha a levezető csatorna csakugyan a gránittömbön halad keresztül, akkor bizony megtörténhetik, hogy ott nagyobb üreget is találunk, márpedig az könnyűszerrel lakhatóvá tehető, ha másfelé tereljük a víz folyását.

- Az vajon nem lehetséges-e, Cyrus úr - kérdezte Harbert -, hogy a víz a tó fenekén ömlik ki, és valamilyen föld alatti csatornán át jut a tengerbe?

- Valóban, meglehet - válaszolta a mérnök -, már amennyiben az a levezető nyílás nem enged át több vizet, mint amennyivel a Vörös-patak táplálja a tavat. Mert ha a lefolyócsatorna tölcésére szélesebb volna a kellenél, akkor a közlekedőedények törvénye értelmében a tó egész vize a tengerbe ömlene, és a tó tökéletesen kiszáradna. Amennyiben azonban igazad van, és a lefolyó csakugyan a tó fenekén nyílik, akkor nincs más hátra, magunknak kell házat építenünk, minthogy a természet nem végezte el helyettünk ezt a munkát.

A telepések már csaknem útnak eredtek, hogy átvágjanak a Kilátó-fennsíkon és visszatérjenek a Kéménybe, amikor Top ismét az izgalom feltűnő jeleit mutatta. Dühödten csaholt, majd még mielőtt a gazdája megakadályozhatta volna, másodszor is a tóba vetette magát.

Valamennyien a víz szélére szaladtak. A kutya már húszlábnyira távolodott el a parttól, Cyrus Smith hangosan hívogatta, amikor egyszerre csak óriási szörnyeteg feje bukkant ki az errefelé sekélynek tetsző vízből.

Harbert azonnal fölismerte hengeres alakjáról, tányérnyi szeméről, csúcsos fejről, amelyet hosszú, selymes szálú bajusz díszített.

- Lamantin! - kiáltotta.

Nem találta el egészen; a *Lamantin manatus* növényevő, cetféle emlős, tengeritehénnek is nevezik; Afrika, valamint Dél- és Közép-Amerika keleti partjain és a tengerbe ömlő folyók torkolatában él; ez az állat azonban, amelyik a tóból fölbukkant, nem lamantin volt, hanem csak rokona, vagyis a cetek rendjéhez tartozó *dugong*, amely a pofája felső részén nyíló, tág orrlyukáról ismerhető föl.

A roppant állat rárontott a kutyára, Top pedig hiába igyekezett a partra menekülni üldözője elől. Gazdája semmit sem tehetett érte, és mielőtt Gedeon Spilett vagy Harbert észbe kapott volna, hogy iját és nyilat használja, a dugong már meg is ragadta Topot, és lerántotta a víz alá.

Nab, vashegyű dárdával a kezében, Top segítségére akart sietni, elszánta magát, hogy saját elemében támadja meg a borzalmas víziállatot.

- Maradj, Nab! - szólt rá a mérnök, és karjával visszatartotta a bátor négert.

A víz mélyén ezalatt nagy küzdelem dúlt, érthetetlen harc, hiszen olyan körülmények közt Top nyilvánvalóan nem védekezhetett; de hogy mégis szörnyű viaskodás folyt odalenn, az meglátszott a kavargó, bugyborgó habokon; csakhogy bármiképp tusakodtak is, az össze-csapás nem végződhetett máshogyan, mint az eb pusztulásával! Top azonban váratlanul fölbukkant egy tajtékgyűrű közepén. Mintha valamilyen nem ismert erő taszította volna magasba, mintegy tízlábnyira lendült a felszín fölé, a levegőből visszacsobbant a mélyen örvénylő hullámok közé, majd onnan csakhamar kiúszott a partra: csodával határos módon menekült meg, és komolyabb sérülés sem igen látszott rajta.

Cyrus Smith és társai értetlenül bámultak egymásra. Új titok - megfejthetetlen, akár a többi! A küzdelem azonban mintha tovább folyt volna a víz alatt. Úgy rémlett, hogy a dugongot nála is hatalmasabb ellenfél támadta meg - ezért eresztette el a kutyát -, és most a tulajdon életéért harcol.

A tombolás azonban nem tartott sokáig. A hullámokat vér festette pirosra, és a szétterjengő skarlátvörös folt közepén kisvártatva fölmerült a dugong: mozdulatlanul lebegő, óriás teste csakhamar megfeneklett egy kis fõvénypadon a tó déli csücskében.

A telepések odafutottak. A dugong már kimúlt. Az ormótlan nagy állat hossza tizenöt-tizenhat lábnyi lehetett, súlya pedig három-négyezer font. Nyakán seb tátongott, mintha éles penge hasította volna végig.

Miféle kételtű lehetett az, amelyik egyetlen iszonyú csapással elpusztította a félelmetes erejű dugongot? Senki sem tudta a választ; Cyrus Smith és társai, miközben hazatértek a Kéménybe, egész úton ezen tûnõdtek.

TIZENHETEDIK FEJEZET

*Vizsgálódás a tó körül - A vízáramlás nyomra vezeti a fölfedezőket - Cyrus Smith terveit -
A dugong zsírja - Pirit a palarétegek közt - Vas-szulfát - Hogyan készül a glicerin? -
Szappanfőzés - Salétrom - Kénsav - Salétromsav - Az újdonsült vízesés*

Másnap, május 7-én Cyrus Smith és Gedeon Spilett nekivágott a Kilátó-fennsíknek; az ebédfőzést Nabre bízták, Harbert és Pencroff pedig a folyóparton az erdőbe ment, hogy kiegészítse a tűzifakészletet.

A mérnök és az újságíró nemsokára odaért a tó csücskénél ahhoz a kis fövénypadhoz, amelyen a dugong teteme feküdt. A madárcsapatok már lecsaptak a hústömegre, kőhajításokkal kellett elkergetni őket, mert a mérnök meg akarta menteni a dugong zsírját, hogy hasznosítsa a kis telep céljaira. Ami az állat húsát illeti, az sem lehet éppen megvetendő eledel, hiszen Malájföld bizonyos tartományaiban is csak a bennszülött fejedelmek asztalára jut belőle. Erről azonban már Nabnek kell gondoskodnia.

Cyrus Smith mérnököt ebben a pillanatban egészen más foglalkoztatta. Nem hagyták nyugton a tegnapi események, sehogyan sem bírta elfelejteni őket. Mindenáron meg akarta fejteni a víz alatti harc titkát, hogy megtudja, miféle *masztodon*⁵⁰ vagy egyéb víziszörny ejtette a dugongon azt a különös sebet.

Most hát megállt a tó partján, és nézte a vizet, figyelt, de semmiféle gyanús jel sem mutatkozott a kelő nap sugaraiban csillogó, békés vízfelületen.

A fövénypad körül, ahol a dugong teteme feküdt, sekély volt a víz, beljebb azonban fokról fokra mélyült a medre, és valószínűnek látszott, hogy a tó közepén már tekintélyes a mélység. A tavat végeredményben a Vörös-patak hatalmas gyűjtőmedencéjének tekinthették.

- Nos, kedves Cyrus - jelentette ki az újságíró -, én ezen a vízen semmi, de semmi gyanúsat nem észlelek...

- Én sem, barátom - felelte a mérnök -, és igazán nem tudom, mivel magyarázzam a tegnapi esetet!

- Megvallom - folytatta Gedeon Spilett -, hogy ennek a kétéltűnek a sebe legalábbis különös, és azt sem igen értem, micsoda rejtélyes erő vetette Topot olyan magasra a víz fölé! Az ember szinte azt hinné, hogy valamilyen roppant kéz hajította a levegőbe, aztán ugyanez a kéz tört markolt, és halálos sebet ejtett a dugongon!...

- Csakugyan - bólintott a mérnök, és elmélázott -, van itt valami, amit sehogyan sem tudok fölfogni. De hát az én megmenekülésemet, azt érti-e, kedves Spilett? Ki ragadott ki a hullámok közül? Ki vitt ki a fövénymok közé? Ugye, nem tudja? Valamilyen titok lappang itt, ezen a szigeten, de sebj, egy szép nap bizonyára megfejtjük. Addig is: tartsuk nyitva a szemünket, társaink előtt azonban ne firtassuk a dolgot, és ne is igen emlegessük ezt a sok furcsaságot. Őrizzük meg magunknak megfigyeléseinket, és folytassuk a munkát, gondoskodjunk szükségleteinkről, mintha mi sem történt volna.

Tudjuk, hogy a mérnöknek mind ez idáig nem sikerült fölfedeznie a tó csurgóját, de arra sem vallott semmi, hogy a víz időnként netán kiöntene medréből: tehát valahol szükségszerűen lefolyóra kell találnia. Most, amint Cyrus Smith a tavat nézegette, egyszer csak meghökkenve vette észre, hogy a víz kifejezetten arrafelé áramlik, ahol ő áll. Belehajított néhány fadarabot,

---

50 Masztodon: mammut nagyságú, kihalt őszállat

és azok valóban mind a déli szöglet felé sodródtak. A két kutató a part mentén követte az áramlatot, és végül is a tó déli csücskére érkezett.

A víz szintje ott valamelyest alábbszállt, mintha valamilyen föld alatti hasadék nyelné el hamarjában.

Cyrus Smith a tó tükre fölé hajolt, és fülelt: félreismerhetetlen föld alatti vízubogást hallott.

- Itt van! - szólt, és fölegyenesedett. - Itt szökik el a vízfölösleg, kétségtelen, hogy itt, a gránit-tömbön át vezető csatornán keresztül ömlik a tengerbe, márpedig az az üreg alkalomadtán még nekünk is hasznunkra lehet! No jó! Majd meglátjuk...

A mérnök az egyik fáról hosszú ágat vágott, lefosztotta lombjait, majd a két part találkozási pontjában a vízbe bökött vele: kiderült, hogy a víz színe alatt mindössze egy lábnyi mélységben széles rés tátong: a mindeddig hiába keresett lefolyócsatorna szája. A víz sodra olyan erősen örvénylett ennél a beszájadzásnál, hogy kitekerte a mérnök kezéből az ágat, és leszívta a mélységbe.

- Semmi kétség immár - ismételte a mérnök -, itt a csatorna nyílása, ezt a víznyelőt pedig napfényre hozom!

- Hogyan? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Úgy, hogy lecsapom a tavat, és háromlábnyival lejjebb süllyesztem a felszínét.

- S ezt hogyan valósítja meg?

- Csurgót nyitok, szélesebbet, mint ez itten...

- És merrefelé, Cyrus?

- A tó szélének a tengerhez legközelebb eső szakaszán.

- De hiszen ott gránitból van a part! - jegyezte meg az újságíró.

- Hát akkor fölrobbantom azt a gránitot - felelte Cyrus Smith. - Az új nyíláson pedig majd annyi víz tódul ki, hogy a régi csatorna szája láthatóvá válik...

- És a kiáramló víz zuhatagként ömlik le a tengerpartra - fűzte hozzá a hírlaptudósító.

- Mi pedig hasznosítani fogjuk azt a zuhatagot! - jelentette ki Cyrus Smith. - Jöjjön csak, jöjjön!

Azzal magával vonszolta társát; Gedeon Spilett pedig annyira bízott Cyrus Smithben, hogy csöppet sem kételkedett ennek a vállalkozásnak a sikerében. De vajon hogyan tör nyílást ebbe a gránitpartba? Hogyan repesztí szét puskapor nélkül, tökéletlen szerszámokkal ezeket a sziklákat? Vajon nem haladja-e meg a mérnök erejét az, amire ilyen szenvedélyesen törekszik?

Amikor Cyrus Smith és az újságíró visszatért a Kéménybe, Harbert és Pencroff éppen a tűzfát szállító tutaj szétbontásával foglalatzkodott.

- Cyrus Smith parancsnoknak jelentem, a favágók végeztek a harci feladattal! - tisztelgett tréfásan a tengerész, majd hozzátette: - És ha netán kőművesekre lenne szüksége...

- Kőművesekre? Nem, most vegyészekre van szükségem - válaszolta a mérnök.

- Úgy bizony! - tette hozzá a hírlaptudósító. - Fölrobbantjuk a szigetet!...

- Micsoda?! - hüledezett Pencroff. - Fölrobbantjuk? A szigetet?

- Legalábbis részben! - nyugtatgatta Gedeon Spilett.

- Ide figyeljetelek, barátaim... - kezdte a mérnök.

Azzal ismertette velük, milyen eredménnyel jártak kutatásai. Véleménye szerint a Kilitó-fennsík alapját képező gránittömegben többé-kevésbé tekintélyes méretű barlangnak kell lennie, s az a szándéka, hogy lehatol odáig. Ám hogy ez sikerülhessen, mindenekelőtt szabad-dá kell tennie azt a nyílást, amelyen keresztül most a fölösleg kiözönlik, következőképpen csökkentenie kell a víz szintjét, mégpedig úgy, hogy annál is tágasabb lefolyót nyit a tó oldalán. Ehhez azonban robbanószert kell gyártania, mert csak azzal képes megfelelő szélességben kicsorbítani a tó gránitkaváját. A robbanóanyagot pedig a természetadta ásványi anyagok fölhasználásával kísérli meg előállítani.

Mondanunk sem kell, hogy a mérnök tervét a telepések valamennyien kitörő örömmel fogadták, különösen Pencroff rajongott érte. Hatalmas erőket szabadjára engedni, rést ütni a gránitfalon, vízest létrehozni - ez aztán a tengerésznek való mulatság! És ha a mérnöknek vegyészre van szüksége, hát ő szíves örömet lesz akár vegyész, kőműves vagy csizmadia is! Mindent elvállal, amit csak kívánnak tőle.

- És ha éppenséggel úgy hozza a szükség - mondta lelkendezve Nabnek -, akár tánc- és illemtanárnak is fölcsapok én!...

Nabnek és Pencroffnak mindenekelőtt az a feladat jutott, hogy kifejtsék a dugong zsírját, eleségnek szánt húsát pedig dolgozzák föl, tartósítsák, tegyék tárolásra alkalmassá. A néger és a tengerész nem kért magyarázatot, nem firtatta, mire való mindez, hanem tüstént fölcsede-lőzködött. Tökéletesen megbíztak a mérnökben: amit ő mond, annak mindig van veleje.

Nab és Pencroff távozása után Cyrus Smith és Harbert meg Gedeon Spilett nyomban fogta a vesszőből font saroglyát, és a folyó mentén elindultak a kőszéntelep felé, ahol kristályos pirit is akadt bőséggel, különösen a telérek közti rétegekben, s ahonnan Cyrus Smith már hozott egyszer mutatóba egy darabot.

Egész nap azon fáradoztak, hogy kellő mennyiségű piritet szállítsanak a Kéménybe. Estére sikerült is több tonnányit fölhalmozniok.

Másnap, május nyolcadikán a mérnök nekilátott a vegyészkedésnek. A kristályos pirit főként szénből, szilícium-dioxidból, alumíniumból és vas-szulfidból áll - túlnyomórészt ez utóbbiból -, és Cyrus Smithnek most arra kellett törekednie, hogy a vas-szulfidot elszigetelje a többi anyagtól, és a lehető leggyorsabb eljárással vas-szulfáttá alakítsa. A vas-szulfátból már könnyű lesz kénsavat kivonnia.

Mert valóban: először is ez a cél. A kénsav egyike a leghasználatosabb vegyszereknek, s egy-egy ország ipari fejlettsége úgyszólván azon mérhető, milyen mennyiséget fogyaszt belőle. A telepések is remélték, sok hasznát fogják látni, mert a kénsav gyertyakészítéshez, bőrcser-zéshez meg egyebekhez is nélkülözhetetlen; a mérnök azonban pillanatnyilag egészen másra akarta alkalmazni.

Cyrus Smith alkalmas helyet keresett a Kémény háta mögött, és ott gondosan elegyengette a talajt. Aztán a fővényen nagy halom száraz ágat és hasábfát rakott máglyába, erre pedig nagyobb piritdarabokat helyezett, egyiket a másikhoz támasztva, hogy hézag maradjon köztük; majd az egész rakást dió nagyságúra zúzott piritörmelékkel szórta tele.

Amikor ezzel elkészült, meggyújtotta a farakást: a tűz átizzította a kristályokat, és a pirit - minthogy ként és szenet is tartalmaz - lánggra lobbant. Ekkor a mérnök új piritmorzsalék rétegeket púpozott az eddigiekre, míg hatalmas kupac nem keletkezett, amelyet aztán körültapasztott földdel és fűcsomókkal; ebbe a rétegbe pedig szelelőréseket nyitott, mintha fát szándékoznék boksában megszenesíteni.

Utána már csak várnia kellett, hogy az átalakulás végbemenjen: tíz-tizenkét napig is eltart, amíg a vas-szulfid vas-szulfáttá, az alumínium pedig alumínium-szulfáttá változik; mindkét anyag oldható, míg a többi - a szilícium-oxid, az elégett szén és a hamu - oldhatatlan.

Amíg ez a vegyi folyamat lezajlott, Cyrus Smith más feladatokat bízott társaira. Azok pedig nemcsak buzgón végezték munkájukat, hanem valóságos szenvedéllyel is.

Nab és Pencroff már előzőleg kifejtette, és hatalmas, kétfülű agyagedényekbe gyűjtötte a dugong zsírját. A mérnök hozzáfogott, hogy szappanosítsa a zsírt, és ezzel egyik alkatrészét, a glicerint elválassza a többitől. Ehhez nem kellett más, mint hogy a zsírt marólúggal vagy mésszel elegyítse. E két anyag mindegyike egyaránt elbontja, szappanná alakítja a zsiradékot, és ezáltal glicerint választ ki, márpedig a mérnök éppen erre törekedett, mert glicerinre volt szüksége. Mészben, mint tudjuk, nem láttak hiányt a telepések; ám Cyrus Smith jól tudta, hogy a mész hozzáadásával előállított szappan maga is meszes, vízben oldhatatlan, következésképpen nem használható; ha viszont marólúgot alkalmaznak erre a célra, akkor oldódó szappanhoz jutnak, és annak jó hasznát vehetik a mosásnál és a tisztálkodásnál. Mármint, mint gyakorlati ember, Cyrus Smith marólúggal akart szappant készíteni. Vajon nehéz feladatot jelentett-e neki, hogy valahonnan szert tegyen marólúgra? Egyáltalán nem, hiszen a partot tömegével borította el a sok tengeri növény: sargassum, jégvirág és a rengeteg moszatféle, hínár és alga, márpedig ezekből is csinálhat marólúgot. Összegyűjtöttek hát jókora csomó tengeri növényt, valamennyit megszáritották, és nyílt gödrökben, szabad levegőn elégették. A növények elhamvasztása több napig tartott; a telepések olyan hőfokra szították a lángot, hogy abban még a hamu is megolvadt, s a tüzelés eredménye nagy darab szilárd, szürkés kolonc lett: ez az anyag régóta természetes szóda néven ismeretes.

Amikor ez is meglett, a mérnök a lúgot belekeverte a zsírba, s ez részint oldható szappant eredményezett, részint pedig egy semleges vegyhatású folyadékot: a glicerint.

Ám ez még nem minden. Cyrus Smithnek még egy vegyi anyagra volt szüksége, hogy tervét valóra váltsa: salétromsavas káliumra vagy egyszerűbb néven: salétromsóra, még közönségesebben: salétromra.

Cyrus Smith a növényi hamuból könnyen kivonhatta volna a hamuzsírt, és ebből éppolyan könnyen készíthetett volna salétromot. Igen ám, de ehhez salétromsav kellett volna, márpedig a mérnök éppen azzal nem rendelkezett, hiszen salétromot is csak azért akart szerezni, hogy végül is salétromsavat készíthessen belőle! Ezzel tehát amolyan *circulus vitiosus*-féle⁵¹ keletkezett, amiből nem látszott kiút. Ezer szerencséjükre azonban ezúttal maga a természet sietett a telepések segítségére, és készen szállította a szükséges salétromot, nekik nem volt más dolguk, mint összegyűjteni. Harbert ugyanis salétromtelepet fedezett föl a sziget északi részén, a Franklin-hegy lábánál: garmadával hevert ott, legföljebb némi tisztítást igényelt.

Ezek a különféle munkálatok vagy nyolc napig tartottak. Véget is értek, mielőtt még a vas-szulfid vas-szulfáttá alakulása teljesen befejeződött volna. Egy-két napon át tehát a telepések idejéből arra is telt, hogy mintázóagyagból tűzálló tégelyeket formázzanak, a vas-szulfát lepárlásához pedig különleges téglakemencét építsenek. Mindezzel május 18-ára végeztek, körülbelül akkor, amikor a vegyi folyamat befejeződött. Gedeon Spilett, Harbert, Nab és Pencroff a mérnök szakértő irányításával bámulatosan ügyes vegyipari munkásokká vedlettek át. Egyébként a szükség maga a legjobb tanítómester: annak a szavára mindig hallgatnak a tanítványok...

A pirit ezalatt teljesen redukálódott a tűzben, a művelet eredményét pedig, azaz a vas-szulfátot, alumínium-szulfátot és szilíciumot, valamint a szén és hamu csapadékát vízzel telt

---

51 *Circulus vitiosus*: általános értelemben: körben forgó, hibás okoskodás, amely nem vezethet eredményre; itt megoldhatatlan helyzetet jelent

medencébe szórták. Jól fölkaavarták, megvárták, míg a szilárd anyagok leülepednek, aztán leszűrték róluk a vizet: ezzel tiszta folyadékhoz jutottak, amely oldott állapotban tartalmazott vas-szulfátot és alumínium-szulfátot, a többi anyag, oldhatatlan lévén, a kád fenekén maradt. Az oldatot végül tűzre rakták, és részben elpárolgatták; a folyadékból a vas-szulfát csakhamar kristályok alakjában kijegecesedett, és leülepedett az üst alján; az el nem párolgott folyadék tiszta alumínium-szulfát volt, ezt azonban, mivel nem vehették semmi hasznát, egyszerűen kiöntötték.

Cyrus Smithnek most már meglehetősen nagy mennyiségű vas-szulfát kristály állt rendelkezésére: ebből az anyagból óhajtott kénsavat készíteni.

Az iparban a kénsav előállításához többnyire költséges berendezéseket állítanak üzembe. Tekintélyes telepekre, különleges szerkezetekre, platina eszközökre, saválló ólomrekeszekre, miegymásra van szükség a folyamat gyári kivitelezéséhez. A mérnöknek efféle készülékek természetesen nem lehettek a birtokában, azt viszont tudta, hogy néhol, legkivált Csehországban, sokkal egyszerűbb eszközökkel is gyártanak kénsavat, s annak még más előnye is van: töményebb. Az ilyen eljárással készült kénsavat általában *nordhauseni sav*⁵² néven ismerik.

Cyrus Smithnek most már csak egyetlen műveletet kellett végrehajtania, hogy kénsavhoz jusson: zárt edényben hevítenie a vas-szulfát kristályokat; ennek az úgynevezett „kalcinációnak” az eredményeképpen kénsavgőz keletkezik, és annak lecsapásával végül is: folyékony kénsav.

Ehhez a művelethez kellett a tűzálló edények, amelyekbe beleszórták a kristályokat; a kemencébe pedig begyújtottak, hogy annak a hőjével párolják le a kénsavat. Az eljárás tökéletesen sikerült, és május 20-án, tizenkét nappal az egész munka megkezdése után a mérnök hozzájutott ahhoz a hatékony vegyszerhez, amelyet annyi módon kívánt fölhasználni a jövőben.

Mármost vajon miért kellett neki ez a hatóanyag? Egészen egyszerűen salétromsavat akart készíteni vele, ami már könnyű feladat, mert a kénsavban oldott salétrom tudvalevőleg salétromsavvá válik.

De hát végül is mire szándékozott fölhasználni a salétromsavat a mérnök? Ezt még társai sem tudták, mert Cyrus Smith nem mondta ki az utolsó szót kísérleteiről.

Célját azonban már elérte, s már csak egyetlen, végső művelet volt hátra, hogy hozzájusson az annyiféle elegyítéssel előállítható s annyira kívánt hatóanyaghoz.

Amikor a salétromsav is elkészült, a mérnök tengervíz gőzén párolgattott, sűrített glicerinnel keverte össze, és ezzel minden különleges hűtőszert nélkül, több pint⁵³ olajos, sárgás folyadékot kapott.

Ezt a legutóbbi műveletet Cyrus Smith maga végezte el, félrevonultan, távol a Kéménytől és a többiektől, az elegyítés ugyanis robbanás veszélyével járt; ám végül is, folyadékkal teli palackot szorongatva kezében, odalépett barátaihoz, és csak annyit mondott nekik:

- Tessék, itt a nitroglicerin!

Valóban, az is volt: az a borzalmas szer, amelynek robbanóereje talán tízszerese a közönséges puskapornak, és amely már annyi szerencsétlenséget okozott! Mindazonáltal, meg kell jegyeznünk: mióta módját találták, hogy a nitroglicerinből dinamitot gyártsanak, vagyis vala-

52 A nordhauseni sav - más néven füstölgő kénsav vagy vitriololaj - sűrű, rendkívül maró folyadék; régente többnyire ilyent gyártottak, ma azonban már nemigen használják

53 Pint: régi úrmérték Angliában, Amerikában: kb. 1/2 liter

milyen szivacsos, szilárd anyaggal, például kovafölddel vagy cukorral keverjék, némiképpen biztonságosabbá vált a veszedelmes folyadék használata. Csakhogy a dinamitot még nem ismerték a Lincoln-szigeti telepések idejében...

- Ez a lötyt robbantaná föl azokat a sziklákat? - kérdezte Pencroff igen-igen tamaskodó hangon.

- Ez bizony, barátom! - válaszolta a mérnök. - És mivel a nitroglicerinek annál erősebb a hatása, mennél nagyobb ellenállásba ütközik, a kemény gránitban rendkívüli robbanásra számíthatunk.

- És ezt a csudát mikor fogjuk meglátni, Cyrus úr?

- Holnap! - felelte a mérnök. - Előbb azonban aknát kell a sziklába vágnunk.

Másnap - május 21-én - kora hajnalban az aknászok a Grant-tó keleti oldalára mentek, és megálltak a part egyik pontján, mintegy ötszáz lábnyira a víz peremétől. Ezen a helyen a fennsík mélyebben feküdt a tó színénél; a víz itt kútkávaszerű gránitkeretben pihent. Nyilvánvaló: ha azt a kávét áttörik, akkor a víz kizúdul a nyíláson, és patak formájában ömlik végig a fennsík lejtőjén, majd vízesésként zuhog le a tengerpartra. Ha mindez bekövetkezik, a tó felszíne szükségképpen alászáll, s ezzel láthatóvá válik az eredeti levezető csatorna nyílása - márpedig ez a végcél.

A medence kávját kellett tehát levegőbe röpíteniök. A mérnök útmutatására Pencroff csákánnyal igyekezett lyukat vájni a gránit külső burkolatába; ügyesen és serényen forgatta a szerszámot. Az üreget a part egyik vízszintes sziklahátán kezdték fújni, ferde irányban, hogy jóval a víz felszíne alá hatoljon. Ezért aztán, ha a robbanás ereje szétveti majd a sziklát, a víz széles nyiladékon tódulhat ki a fennsíkra, a tó felszíne pedig a kívánt mértékben apadhat.

A munka sokáig tartott, mert a mérnök hatalmas robbanást akart előidézni, és legalább tíz liter nitroglicerint szándékozott fordítani erre a célra. Pencroff azonban - akit Nab időnként fölvaltott - olyan jó munkát végzett, hogy délután négy órára az akna már el is készült.

Most már csak a nitroglicerint fölrobbantása maradt hátra. Erre a célra általában durranóezüst csappantyút szokás használni. A nitroglicerint ugyanis csak erős megrázkódtatás robbantja föl, ha egyszerűen meggyújtják, robbanás nélkül ég el.

Cyrus Smith kétségkívül tudott volna alkalmas robbantószerkezetet készíteni. Durranóezüst híján könnyen állíthatott volna elő valamilyen lögyapotfélét, hiszen salétromsava volt. A lögyapot pedig, megfelelő hüvelybe gyömöszölve, hozzá való kanóc segítségével fölrobbanthatta volna a nitroglicerint.

Cyrus Smith azonban tudta, hogy a nitroglicerint ütésre is robban. Elhatározta hát, hogy előbb az anyagnak ezt a sajátságát igyekszik hasznosítani, és csak akkor folyamodik más módszerekhez, ha ez a kísérlete csütörtököt mond.

Valóban, kőre öntött néhány csepp nitroglicerint akár egyetlen kalapácsütés is fölrobbanthat. Igen ám, de aki azt a kalapácsütést a robbanóanyagra méri, az maga is levegőbe röpül, óhatatlanul áldozata lesz a műveletnek. Cyrus Smith kiötlötte hát, hogy az akna nyílása fölé növényi rostra erősített, több font súlyú vasdarabot függeszt egy fából összerótt állványra. A rostfonadékhoz másik, előzetesen kénnel átítatott, hosszú zsinórt kötöz, amelynek vége az akna nyílásától néhány lépésnyire fekszik a földön. Ha ezt a zsinórt meggyújtják, végigég, és a tűz fölfut az első rostfonadékhoz. Ez is lángot fog, elszakad, a vaskolonc pedig a nitroglicerintre zuhan.

A szerkezetet megácsolták; aztán a mérnök eltávolította társait, ő maga pedig színiültig töltötte az aknát nitroglicerinnel, s egy-két cseppnyit a sziklára is öntött, a már fölfüggesztett vastömb alá.

Miután ezzel elkészült, Cyrus Smith fogta a kénes rostsál végét, meggyújtotta, elfutott a robbantás színhelyéről, és visszasietett a Kéménybe, ahol társai már várták.

Huszonöt percre számította a gyújtózsínór égési idejét, és valóban, huszonöt perc múltán minden képzeletet fölülmúló dörrenés reszkettette meg a levegőt. Úgy rémlett, mintha a sziget alapjában rendült volna meg. Vulkánkitörésre emlékeztető kőzapor zuhogott alá a levegőből. A robbanás olyan légrohamot támasztott, hogy megrázkódtatta még a Kémény szikláit is. A telepések pedig, jóllehet kétmérföldnyire voltak az aknától, földre zuhantak.

Aztán föltápáskodtak, nekiiramodtak a fennsíknak, és odarohantak, ahol a robbanásnak rést kellett ütnie a tó partjában...

Háromszoros „hurrá!” kiáltás szakadt ki a torkukból. A gránitkáva széles szakaszon kicsorbult! Sebes vízáradat zúdult ki a hasítékon, és tajtékozva patakzott végig a lejtőn, a fennsík peremétől pedig háromszáz láb magas vízesésként zuhogott a tengerpartra.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

Pencroff már semmiben sem kételkedik - A tó eredeti lefolyója - Leereszkedés a föld alá - Út a gránitfolyosón - Top eltűnik - A központi barlangüreg - A földmélyi kút - Új titok - Csákányütés a gránitfalba - Hazatérés

Cyrus Smith terve sikerült; ő azonban, szokásához híven, az elégedettség legcsekélyebb jele nélkül, összeszorított ajakkal, mozdulatlanul meredt maga elé. Harbertet mámoros lelkesedés fogta el, Nab pedig valósággal úszott a boldogságban, Pencroff csak ingatta busa fejét, és így mormogott maga elé:

- Nohát, ez a mi mérnökünk, ez aztán utolérhetetlen!

A nitroglicerinnel valóban megtette a magáét. A tó peremén akkora rés támadt, hogy legalább hárommennyi víz távozott el rajta, mint a régi lefolyón. Már látszott, hogy a tó színe nem sokára legalább kétlábnyival alászáll.

A telepések visszatértek a Kéménybe, hogy csákányt, fészítővasat, növényi rostokból font köteleket, tűzszerszámot, taplót hozzanak; aztán ismét fölkapaszkodtak a fensíkra. Top vígan loholt utánuk.

A tengerész nem állta meg, hogy útközben oda ne szóljon a mérnöknek:

- Tudja-e, Cyrus úr, hogy ezzel a most kotyvasztott finom kis itókéval akár az egész szigetet is fölrobbanthatná!

- Semmi kétség, a szigetet, egész földrészeket, sőt talán magát a földgolyót is - felelte Cyrus Smith. - Mennyiség kérdése az egész.

- Puskába nem jó a nitroglicerinnel helyett? - tudakolta a tengerész.

- Nem, Pencroff, mert ennek a robbanóanyagoknak túlságosan nagy a fészítőereje - felelte a mérnök. - De majd készítünk lögyapotot vagy közönséges puskaport; hiszen mindenünk megvan hozzá, ami csak kell: salétromsavunk, salétromunk, kénünk, szenünk. Sajnos, éppenséggel csak puszkánk nincsen...

- Ó, Cyrus úr, önnek semmi sem lehetetlen - legyintett a tengerész -, ha ön akarja, még a kapanyél is elsül!...

Pencroff, úgy látszik, a „lehetetlenség” szót egyszer s mindenkorra törölte a Lincoln-sziget szótárából.

A telepések a Kilátó-fensíkra fölréve, azonnal a tó szöglete felé indultak, oda, ahol a régi levezető csatorna szája nyílt, amelynek időközben napvilágra kellett kerülnie. Alighanem hozzáférhetővé vált, hiszen a vízáradat már nem zuhog rajta keresztül; rövidesen kétségkívül az is kiderül hát, hogy milyen üreg rejlik a gránitmagaslat belsejében.

A telepések néhány perc alatt a tó alsó csücskéhez értek, és egyetlen szempillantás is elég volt, hogy megállapítsák: a kívánt eredmény csakugyan bekövetkezett.

Valóban, a gránittömb egy része kibukkant a tóból, és az időközben lesüllyedt felszín fölött ott tátongott rajta az annyira keresett csatornanyílás. Valamilyen keskeny támfalféle is szárazra került az apadó víz alól, és egyenesen a lefolyó szájáig vezetett. A rés maga körülbelül húszlábnyi széles lehetett, de mindössze két láb magas. Úgy festett, mint valamilyen járda széli kanálisnyílás. A telepések nem is igen férték be rajta; Nab és Pencroff azonban csákányt ragadott, és egy óra sem telt bele, máris kellőképpen kitágította a víznyelőt.

A mérnök ekkor közelebb lépett, és megállapította, hogy a csatorna belső lejárata, legalábbis felső szakaszán, nem meredekebb harminc-harmincöt foknál. Az akna tehát járható, és ha alább sem lejtősödik, akkor könnyűszerrel leereszkedhetnek rajta a tenger színéig. Ha pedig - s ez nagyon valószínű - valamilyen tágasabb üreg is rejlik a roppant gránittömbben, akkor a telepések megtalálják a módját, hogy azt az üreget a maguk céljaira hasznosítsák.

- Nos, Cyrus úr, mire várunk még? - kérdezte a tengerész, aki már türelmetlenül leste, mikor hatolnak be végre a szűk folyosóba. - Lám, Top már meg is előzött minket!

- Tüstént indulunk - felelte a mérnök -, előbb azonban világitásról kell gondoskodnunk... Nab, eredj, és vágj néhány jó gyantás ágat!

Nab és Harbert leszaladt a tó fenyevesek és más zöld lombok árnyalta partjára, és csakhamar ágakkal megrakodva tért vissza, amelyeket egykettőre fáklyaformára faragtak. A fáklyákat meggyújtották az acéllal-kovával csiholt tűzön, aztán Cyrus Smith vezetésével valamennyien benyomultak a sötét, szűk folyosóba, amelyen nemrég még a tó lefolyó vízfölöslege áramlott keresztül.

Az ember azt hinné, hogy az efféle tömlőszerű alagút fokról fokra szűkül; itt azonban éppen ellenkezőleg, az akna átmérője alig néhány lépés után minden irányban annyira kitágult, hogy a kutatóknak nem kellett tovább görnyedten járniuk, hanem ereszkedés közben is teljesen fölegyenesedhettek. Az ősidők óta erre özönlő víztömegek simára csiszolták a gránit-felületeket, és a telepéseknek ügyelniük kellett, hogy el ne csússzanak a lejtőn. Ezért aztán liánokból sodort hosszú kötelekkel egymáshoz hurkolták magukat, mint a hegymászók, ha meredek sziklacsúcsra kapaszkodnak. Szerencsére néhány gránitszikla valósággal lépcsőként szögelt ki a talajból, és ez némiképpen csökkentette a leszállás veszélyét. A falakra apró vízcseppek tapadtak, és úgy csillogtak a fáklyafényben, mint megannyi szivárványos, aprócska cseppképződmény. A mérnök figyelmesen szemügyre vette a fekete gránitot. Sem lerakódást, sem repedést nem látott rajta sehol. Az egész kőtömeg rendkívül sűrű szemcséjű, tömör anyagból állt. A folyosó közete azt is elárulta, hogy mikor és miképpen keletkezett maga a sziget. Mert ezt a járatot nem a víz mosta ki apródonként. Nem Neptunus, hanem Pluto⁵⁴ vájta ki tulajdon kezével: a falakról még lerittak a vulkánkitörés nyomai, a vízáramlás sem mosta el őket egészen.

A telepések nagyon lassan ereszkedtek egyre alább. Bizonyos izgalom fűtötte őket, amiért bemerészkedtek a gránittömeg mélységeibe; ahol nyilvánvalóan sohasem járt előttük emberi lény. Nem sokat beszéltek, inkább csak gondolkoztak, s alighanem többüknek is eszébe jutott, hogy a tengerrel érintkező belső üregek némelyikében polip vagy más efféle lábasfejű óriás állat rejtőzködhet. Ezért hát bizonyos óvatossággal hatoltak előre.

Ám végtére is: Top haladt a kis csoport élén, és a telepések bizton számíthattak az eszes állat éberségére: bízhattak abban, hogy a kutya idejekorán jelzi a veszedelmet.

Miután vagy százlábnyira ereszkedtek már alá a szerfölött zezugos úton, Cyrus Smith, aki néhány lépéssel megelőzte a többieket, hirtelen megtorpant, és társai köréje gyülekeztek. A folyosó azon a helyen közepes nagyságú üreggé öblösödött. Boltozatáról vízharminc permetezett, de ezek a cseppek semmiképpen sem szivároghattak át a tömör gránitmennyezeten. Egyszerűen az üregen oly hosszú ideig átrobajló áradat utolsó nyomai voltak; a levegő pedig enyhe nyirkossággal tapadt a telepések bőrére, de semmiféle egészségtelen dohosság nem szaglott benne.

---

⁵⁴ Neptunus: a római hitregében a folyók, tavak, tengerek megszemélyesítője; Pluto: a görög hitregében az alvilág, a föld alatti kincsek istensége

- No, kedves Cyrus, mi a véleménye? - szólalt meg Gedeon Spilett. - Ez aztán igazán jól eldugott menedék, tökéletesen rejtőzik itt a mélységben, senki meg nem találja; csak az a bökkenő, hogy végeredményben lakhatatlan.

- Már miért? - kérdezte a tengerész.

- Mert túl szűk és túl sötét.

- Nem tágíthatjuk ki? Nem vájhatjuk nagyobbra? Nem nyithatunk rajta rést a napfénynek és levegőnek? - érdeklődött a tengerész, aki már semmit sem tartott lehetetlennek.

- Gyerünk tovább - nógatta őket Cyrus Smith -, folytassak a kutatást. Megeshetik, hogy arra lejjebb a természet már el is végezte helyettünk ezt a munkát.

- Mindössze még csak egyharmadán vagyunk az útnak - jegyezte meg Harbert.

- Igen, körülbelül egyharmadán - hagyta rá Cyrus Smith -, hiszen csak százlábnyi utat tettünk meg a csatorna szájától számítva, és éppenséggel nem lehetetlen, hogy további százlábnyira...

- Hol van Top?!... - vágott bele Nab a mérnök szavába.

Körülnéztek az üregben, szólongatták. A kutyának nyoma veszett.

- Úgy látszik, előreszaladt - állapította meg Pencroff.

- Gyerünk utána - javasolta Cyrus Smith.

Újra elindultak lefelé. A mérnök gondosan figyelte a csatorna kanyargását, s bár ugyancsak tekervényes úton haladtak, nagyjából-egészéből számon tudta tartani a járat fő irányát, amely a tenger felé vezetett.

A telepések vagy ötvenlábnyit ereszkedtek le a meredek aknában, amikor hirtelen föl-neszettek: távoli hangok törtek föl a kötömeg mélységeiből. Megtorpantak, és hallgatóztak. A folyosó olyan tisztán közvetítette fülükig a zajt, mint valamiféle hallócső.

- Ez Top ugatása! - kiáltott föl Harbert.

- Valóban - felelte Pencroff -, és a mi derék kutyánk ugyancsak mérgesen kaffog!

- Dárdát szegezz! - vezényelt Cyrus Smith. - Csak óvatosan! Utánam!

- Egyre cifrább a dolog - dörögte Gedeon Spilett a tengerész fülébe, aki bólintott.

Cyrus Smith és társai igyekeztek, hogy segítségére siessenek a kutyának. Top ugatása egyre közelebről hallatszott. Szaggatott csaholásán különös düh érződött. Talán valamilyen állatot vert föl rejtekéről, és azzal keveredett harcba? A telepések már alig törődtek a veszéllyel, ellenállhatatlan kíváncsiság hajtotta őket. Nemhogy ereszkedtek vagy futottak, hanem valóssággal végigkorcsolyázták a folyosó követ, néhány pillanat alatt hatvanlábnyival mélyebbre jutottak, és már ott is álltak Top mellett.

A folyosó hatalmas és csodálatosan szép üregbe torkollott. Top ide-oda rohant benne, és bősziúten ugatott. Pencroff és Nab fáklyalengetve körüljárt, és bevilágított minden kiugró szikla mögé; Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Harbert pedig ugyanakkor minden eshetőségre készen, szűrőfegyvereit döfésre tartva várakozott.

A roppant csarnok kongott az ürességtől. A telepések minden irányban átkutatták. Nem lappangott benne semmiféle élőlény, sem állat, sem ember! Top pedig csak ugatott tovább. Sem simogatás, sem fenyegetés nem hallgattatta el.

- Valahol nyílásnak kell itt lennie - mondta a mérnök -, azon át ömlött a tengerbe a tó vize...

- Bizony - felelte a tengerész -, jó lesz vigyázni, hogy farkasverembe ne pottyanjunk!

- Keress, Top, keress! - kiáltott Cyrus Smith a kutyára.

A kutya gazdája biztatására buzgón az üreg túlsó végébe rohant, és még őrjöngőbb csaholásba fogott.

Kövezték az állatot, s a fáklyák fényénél valóságos kutat pillantottak meg a gránittalajban. Nyilvánvaló, hogy az imént még azon folyt alá a sziklaüregbe szorult víztömeg: ám ez már egyáltalán nem volt afféle lejtős, járható folyosó, mint a csatorna többi része, hanem függőleges, szűk akna, amelybe nem lehetett behatolni.

A telepesek a kútakna nyílása fölé hajoltak, és fáklyájukkal belévilágítottak. Nem láttak semmit. Cyrus Smith az egyik fáklyáról letört egy lobogó ágat, és a mélységbe hajította. A gyors zuhanás légáramlata fölillantotta a lángoló gyanta fényét, megvilágította a kút belsejét, de a puszta falakon kívül most sem látszott semmi. A láng végül is könnyű rebbenéssel kialudt, annak jeléül, hogy vízbe esett, vagyis elérte a tenger szintjét.

A mérnök a fáklya esésének időtartamából kiszámította, hogy a kút körülbelül kilencven láb mélységű lehet.

Ez azt jelentette, hogy az üreg kilencvenlábnyira fekszik a tengerszint fölött.

- Itt megtelepszünk - jelentette ki Cyrus Smith.

- Csakhogy ezt a lakást már kibérelte valaki vagy valami - vetette ellen Gedeon Spilett, akit bosszantott, hogy sehogy sem tudja kielégíteni kíváncsiságát.

- No persze - válaszolta a mérnök -, de az a valaki vagy valami már elköltözött innen, mégpedig ezen a víznyelőn keresztül, és átengedte nekünk az otthonát; alighanem valamiféle kételtű lehetett...

- Végtére is ez édes mindegy - vélekedett a tengerész -, de azért, mi tagadás, vagy negyedórája szívesen lettem volna Top helyében, mert végül is ok nélkül csak nem ugatott!...

Cyrus Smith a kutyájára nézett, és a közelében álló társai meghallották, amint ezeket a szavakat suttogja maga elé:

- Bizony, azt hiszem, Top sok mindenről többet tud, mint mi!...

Mindazonáltal a telepesek óhaja nagy részben mégis valóra vált. A véletlen kedvezett nekik - igaz ugyan, hogy a szerencsét vezetőjük bámulatra méltó találékonysága is sokban támogatta. Eztán tehát tágas, kényelmes helyiség áll a rendelkezésükre, terjedelméről még csak fogalmat sem tudtak alkotni maguknak a pislákoló fáklyafénynél, annyit azonban már most is bizonyosra vehettek, hogy téglaközfalakkal nem lesz nehéz kisebb egységekre osztani, be is rendezkedhetnek benne, ha nem is éppen háztulajdonosokként, de legalábbis tágas lakosztály bérlőiként. A víz eltávozott, és soha többé nem térhet vissza. Szabad a terep.

Két nehéz feladattal kell még megbirkózniuk: először is a tömör kőtömbbe zárt üreg megvilágításáról kell gondoskodniuk, másodszer pedig arról, hogy miképpen tegyék a barlangot könnyebben hozzáférhetővé. Ami a világítást illeti, arra még csak nem is gondolhattak, hogy nyílást vágjanak az üreg roppant vastagságú gránitmennyezetébe; a tengerre néző, külső oldalfal átfúrása azonban lehetségesnek látszott. Cyrus Smith, aki leereszkedés közben megfigyelte, merre kanyarog és következőképpen milyen hosszú a levezető csatorna, hajlott arra a vélekedésre, hogy a tenger felőli gránitfal nem túlságosan vastag. Ha a világítás kérdését sikerül valamiképpen megoldaniuk, azzal egyszersmind a bejárat kérdése is megoldódott, hiszen ajtót sem nehezebb a falba vájni, mint ablakot; ha pedig az ajtó nyitva áll, külső létrát odaszerezni már igazán nem boszorkányság.

Cyrus Smith közölte gondolatait a többiekkel.

- Nosza rajta, Cyrus úr, munkára föl! - kurjantotta Pencroff. - Itt a csákányom, és fogadom, hogy átvágom magam ezen a hitvány falon! Hol kezdjem?

- Itt! - felelte a mérnök az izmos tengerésznek, és rámutatott egy igencsak tekintélyesen mély öblösödéstre, mert föltételezte, hogy a kő ott a legvékonyabb.

Pencroff tüstént nekiesett a gránitfalnak, és félórán át csak úgy záporozott körülötte a sok kőszilánk a fáklyafényben. Csákánycsapásai szikrát hánytak a sziklán. Pencroffot Nab, őt pedig Gedeon Spilett váltotta föl a munkában.

Vagy két órája döngették már a követ, és hovatovább attól tartottak, hogy a gránit vastagabb, mint a csákány hossza, amikor Gedeon Spilett egy utolsó, hatalmas ütésére a fal hirtelen átszakadt, a szerszám pedig kiröpült a nyíláson.

- Hurrá! Hurrá! - ordította Pencroff. - Háromszor is hurrá!

A fal nem volt három lábnál vastagabb.

Cyrus Smith kitekintett a résen: mintegy nyolcvanlábnyi magasságból pillantott le a mélybe. A partszegélyt, a kis szigetet, azon túl pedig a nyílt tengert látta maga előtt.

A lyuk azonban eléggé tágra sikerült, mert a szikla nagy darabon tört át, beözönlött rajta a napsugár, és varázslatos fényhatásokkal világította meg a pompás üreget. Igen, a terem bal fele, amely mintegy százlábnyi hosszúságban nyúlt el, nem volt ugyan harminc lábnál magasabb és szélesebb, de jobb felé rendkívüli magasságot ért el: boltozata több mint nyolcvanlábnyira csúcsosodott. Néhány helyütt, szabálytalan sorban, gránitoszlopok viselték a bolthajtás terhét, s akárcsak egy székesegyház belsejében, több hajóra osztották a csarnokot. A „vállkötartó oldalt pillérekre” támaszkodó roppant mennyezet néhol nyomott félkörívek alakjában boltozódott, másutt meg csúcsívbe futó bordakötegekkel lendült a magasba, és szeszélyes cifrázatú, homályba vesző karzatok árnyékába olvadt: festői szépségben keveredett benne mindaz, amit az emberi kéz a bizánci, román és gótikus építészet modorában valaha is alkotott. Pedig mindez a természet műve volt! Az véste egymaga ezt a tündéri *Alhambrát*⁵⁵ a gránittömeg kellős közepébe!

A telepések valósággal megdermedtek az ámulattól. Ahol szűk odút reméltek, ott most valóságos csodapalotát találtak; és Nab bevallotta, úgy érzi, mintha templomba lépett volna.

A bámulat kiáltása szakadt föl valamennyiükből. Harsány „hurrá!” kiáltásaikat addig ismételte a sok, egymásnak felelgető visszhang, amíg végképpen el nem morajlott a sötét templomhajók mélyén.

- Barátaim - kiáltott föl Cyrus Smith -, fényesen kivilágítjuk majd ezt a gránitüreget, szobákra osztjuk bal oldali részét, éléskamrákat, raktárakat is építünk bele, és akkor még mindig mienk marad ez a csodálatos csarnok! Ez lesz a mi tanulótermünk, a múzeumunk!

- És minek nevezzük? - kérdezte Harbert.

- Gránitpalotának - felelte Cyrus Smith, és újabb „hurrá!” kiáltás jelezte, hogy társai elfogadják javaslatát.

A fáklyák azonban már csaknem tövig égtek, az üregből pedig egyelőre nem juthattak ki másképpen, mint ha a meredek folyosón át visszatérnek a Kilátó-fennsíkra; ezért hát úgy döntöttek, hogy másnapra halasztják új otthonuk berendezési munkálatait.

Mielőtt elindultak, Cyrus Smith még egyszer a sötét kútakna fölé hajolt, amely függőlegesen hatolt a mélybe, egészen a tenger szintjéig. A mérnök feszülten fülelt. Nem hallott semmiféle

---

55 Alhambra: középkori mór palota a spanyolországi Granadában; az arab építészet díszes faragású műremeke

zajt, még vízcso bogást sem, pedig a hullámmozgásnak valamiképpen meg kellett volna bolygatnia a kút vizét abban a mélységben. Még egy lobogó szövetnek dobta bele. Az akna fala egy pillanatra ismét fénybe borult, de a telepesek most sem fedeztek föl benne több gyanúsat, mint első alkalommal. Ha a víz hirtelen apadása valamilyen tengeri szörnyet lepett meg a Gránitpalotában, az az állat azóta már régen visszajutott a tengerbe azon a föld alatti csatornán, amely a tó vízfölöslegét levezette mindaddig, amíg a telepesek új lefolyót nem robbantottak a tó oldalában: ez az eredeti víznyelő pedig a jelek szerint sehol sem bukkant a felszínre, hanem a fővénypart alatt átvonulva egyenesen a tengerbe torkollott.

A mérnök, tekintetével a mélységbe meredve, mozdulatlanul, némán hallgatódzott.

A tengerész odalépett hozzá, és megérintette a karját.

- Smith úr! - szólt hozzá.

A mérnök fölrezzent.

- Mi tetszik, barátom? - kérdezte tétován, mintha az álmok birodalmából tért volna vissza.

- A fáklyák rövidesen kialszanak...

- Gyerünk! - felelte Cyrus Smith.

A kis csoport elhagyta a csarnokot, és elindult fölfelé a sötét csatornán. Top zárta le a menetet, és még útközben is föl-fölmordult. A kapaszkodás nagyon kínosan ment. A telepesek néhány percre megálltak szusszanni egyet a felső barlangban, amely éppen feleúton nyílt, és úgy-szólván lépcsőházi pihenőként szolgált a hosszú gránitföljárón. Aztán továbblépkedtek fölfelé.

Nemsokára frissebb levegő csapta meg orrukat. A falak nem csillogtak már a fáklya-lobogásban; a rengeteg apró vízcsepp időközben mind elpárolgott. A fáklyák füstös fénye egyre halványodott. Nab szövetneke már ki is aludt: ha nem akarnak vaksötétben botorkálni, sietniök kell.

Igyekeztek is, és valamivel hat óra előtt, abban a pillanatban, amikor a tengerész fáklyája utolsót lobbant, Cyrus Smith és társai a víznyelő nyílásán át kiléptek a napvilágra.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

*Cyrus Smith terve - A Gránitpalota homlokzata - A kötélhágcsó - Pencroff ábrándjai -
A gyógyfüvek - A természetes vadaskert - Vízvezeték az új lakásban -
Kilátás a Gránitpalota ablakaiból*

Másnap, május 22-én megkezdték a berendezkedést új otthonukban, s ennek során különleges munkálatokba fogtak. A telepések valóban alig várták már, hogy a Kéményben levő kényelmetlen szállásukat erre a sziklába vájt, egészséges, tágas, tengervíztől és esőtől egyaránt védett új lakásra cseréljék föl. Mindamellett a Kéményt sem akarták teljesen elhagyni: a mérnök úgy tervezte, hogy műhelyfélét létesít benne a durvább munkák elvégzésére.

Cyrus Smith első teendője az volt, hogy megállapítsa, hol húzódik a Gránitpalota homlokzata. Lement hát a fővénypartra, a roppant kőfal tövébe; s mivel az újságíró kezéből kiröpülő csákány nyilván függőlegesen esett, elég ha megtalálja a szerszámot, és máris megtudja, hol az a gránitoldalba ütött lyuk.

A csákányra könnyűszerrel rátalált, és valóban: nyolcvanlábnyira a fölött, ahol a szerszám a homokba fúródott, nyílás tátongott a kőhomlokzaton. A szűk résen máris néhány szirti galamb röpdösött ki s be. Nyilván azt gondolták, hogy a telepések az ő kedvükért fedezték föl a Gránitpalotát.

A mérnök úgy tervezte, hogy az üreg jobb oldalát több szobára osztja, eléjük folyosót épít, a homlokzaton pedig öt ablakot és egy ajtót nyit. Hogy az öt ablak a terem világítását szolgálja, azt Pencroff jól értette, de hogy mi az ajtó rendeltetése, azt már sehogyan sem tudta fölfogni; hiszen az egykori víznyelő természetes lépcsőjén amúgy is egyszerű a bejutás a Gránitpalotába.

- Az ám, barátom - felelte Cyrus Smith -, de ha mi könnyen bejutunk lakásunkba a lefolyón át, akkor az másnak is ugyanolyan könnyen sikerülhet. Nekem, éppen ellenkezőleg, az a szándékom, hogy összerombolom és légmentesen elzárom a csatorna száját, sőt ha kell, tökéletesen el is rejtem ezt a nagyon szembeszökő nyílást, oly módon, hogy egy gát segítségével ismét földuzzasztom a tó vizét.

- És azután mi hogyan jutunk be? - tudakolta a tengerész.

- Külső létrán - válaszolta Cyrus Smith -, mégpedig kötélhágcsón, mert ha azt fölhúzzuk, akkor senki sem léphet be új otthonunkba akarattunk ellenére.

- De hát minek ennyire óvatoskodni? - értetlenkedett Pencroff. - Eddig egyetlen igazán félelmetes ragadozót sem láttunk. Ami pedig a bennszülötteket illeti, hát ezen a szigeten se hírük, se hamvuk!...

- Annyira bizonyos ebben, Pencroff? - kérdezte a mérnök, és a tengerész szeme közé nézett.

- Bizonyos éppenséggel nem vagyok, az majd csak akkor leszek, ha tüzetesen átkutattuk már a sziget minden zegét-zugát - felelte Pencroff.

- Ez a helyes beszéd - mondta Cyrus Smith -, hiszen a szigetnek még csak kis hányadát ismerjük. Aztán meg, ha most éppen nincs is ellenség a szigeten, még jöhet; a Csendes-óceánnak ez a fertálya ugyanis rossz hírű vidék. Készüljünk föl minden eshetőségre...

Cyrus Smith bölcsen beszélt, Pencroff pedig nem okvetetlenkedett tovább, hanem nekilátott, hogy végrehajtsa a mérnök utasításait.

Először is öt ablakot és egy ajtót kell vágniok a Gránitpalota homlokzatán, a szó szoros értelmében vett „lakosztálynak” a főfalába, továbbá egy széles nyílással meg több tojásdad világítórésszel is kell fényözönt varázsolniok abba a csodálatos, tág templomhajóba, amely afféle dísztermül szolgál majd. A homlokzat nyolcvan láb magasan húzódott a part fölött, és keletnek nézett, a fölkelő nap tehát mindjárt első sugáiraival köszöntötte rá a jóreggelt. A palota oromfala a Hála-folyó torkolatánál levő kiszögellés és a Kémény sziklahalmaza fölé húzott képzeletbeli függőleges vonal közé esett. Ezért a legvadabb szelek, vagyis az észak-keleti viharok csak rézsútosan érték, mivel fölfogta őket a sziklafal kiszögellése. Különben is a mérnök az ablakokat vastag fatáblákkal akarta fődni a szél és az eső ellen; de arra is gondolt, hogy szükség esetén álcázhassa ezeket a zsalugáttereket.

Első feladatuk tehát az volt, hogy kivéssék az ablaknyílásokat. Csákánnyal azonban csak vesződséggel és lassan dolgozhattak volna a gyémántkemény sziklában, azt viszont tudták, hogy Cyrus Smith a nagyvonalú megoldások embere. A mérnöknek maradt még némi nitroglicerinje, és most azt szándékozott hasznosítani. A robbanóanyag hatását a megfelelő pontokra korlátozta, és a robbanás ereje a mérnök által kiválasztott helyeken sorra tört nyílásokat a gránitfalba. Aztán csákány meg véső segítségével sorra faragták ki a csúcsíves rajzolatot a nagy terem öt ablakára, a tojásdad világítórészekre meg az ajtóra, simára egyengették a túlságosan girbegurbára sikerült éleket, és néhány nappal a munka megkezdése után már a Gránitpalota legrejtettebb zugát is éles fénnel ragyogta be a fölkelő nap.

Cyrus Smith úgy tervezte, hogy a lakosztályt öt, tengerre néző helyiségre osztják; jobbról előszobaféle lesz, rajta ajtó, amelyhez majd a hágcso vége csatlakozik, továbbá harminc láb szélességű konyha, negyven láb szélességű ebédlő, hasonló nagyságú hálóhelyiség, végül pedig - Pencroff javaslatára - vendégszoba, amely a nagyterembe nyílik.

A Gránitpalota lakosztályának szobasora azonban nem tölti ki az üreg teljes mélységét. A szobák mindegyike a szobák és egy hosszú raktárhelyiség közt húzódó folyosóra nyílik; a raktárhelyiségben bőven elférnek a szerszámok, az élelmiszerek és az egyéb kiegészítők. A szigeten gyűjtött valamennyi terméket, a növényi és állati anyagokat egyaránt a nedvességtől tökéletesen védett kamra óvja majd meg. Férőhelyben tehát nem lesz hiány, és a telepések rendben elraktározhatják minden holmijukat a tervszerűen kialakított helyiségben. Ezentúl azonban még a nagy üreg fölötti kisebb barlang is rendelkezésükre áll: ez lesz majd az új lakás padlása.

A tervben tehát megállapodtak, most már csak meg kell valósítaniok. Az aknászok egy időre ismét vályogvetőkké vedlettek át; a kész téglákat aztán a Gránitpalota lábához szállították, és ott lerakták.

Cyrus Smith és társai mindeddig csak az egykori víznyelő csatornáján jártak az üregbe. Ez a közlekedési mód azonban arra kényszerítette őket, hogy jókora kerülőt téve a folyó mentén, minden egyes alkalommal megmásszák a Kilátó-fennsíkot, aztán kétszáz lábnyira leereszkedjenek a meredek folyosón, majd ugyanennyit kapaszkodjanak fölfelé, ha dolguk végeztével vissza akartak térni a fennsíkra. Ez persze idővesztéssel és jókora fáradtsággal járt. Cyrus Smith tehát úgy határozott, hogy haladéktalanul erős kötélhágcsoót kell készíteniök: ha azt fölhúzzák, azzal tüstént tökéletesen elzárják a Gránitpalotába vezető utat.

A hágcsoót rendkívül gondosan csinálták meg: a „currygyékény” nevű, kenderfajú növény rostszálait annak rendje és módja szerint tilolták, majd szilárdan összesodorták, hogy a hajókötél szívósságával vetekedett. Ami a fokokat illeti, azokat könnyű és elnyúlhatatlan vöröscédruságakból faragták; a kötélletra egyébként jórészt Pencroff mesterműve volt.

Ezután több más kötelet is fontak növényi rostokból, az ajtóba pedig kezdetleges csigaműfélét szereltek. Ezzel a szerkezettel könnyen fölhúzhatták a téglákat a Gránitpalotába. Az anyag-

szállítás ilyenképpen roppantul egyszerűvé vált, úgyhogy a telepesek tüstént meg is kezdhették a voltaképpen berendezkedést. Mészben, habarcsban nem láttak hiányt, és több ezer téglát várt fölhasználásra. Hevenyészett kereteket ácsoltak a közfalak vázául - és a lakosztály, a tervnek megfelelőleg, rövid időn belül szobákra és raktárhelyiségre tagolódott.

Ez a többféle művelet gyorsan folyt, Cyrus Smith nemcsak a többieket irányította, hanem ő maga is ügyesen forgatta a kőműveskalapácsot és a vakolókanalat. A mérnök úgyszólván minden iparosmunkához értett, és szorgalmával is példát mutatott értelmes és igyekvő társainak. Bizakodással, vidáman dolgoztak valamennyien, Pencroff szája mindig nevetésre állt, és akár ácsként ügyeskedett, akár kötélverőként, akár kőművesként, folyton tréfálkozott, és jókedve derűvel ragyogta be egész kicsiny világukat. Vakon hitt a mérnökben. Bizalmát semmi sem ingathatta meg. Mindentudónak tartotta, és bizonyosra vette, hogy amibe belefog, az sikerül is. Ugyan sok nehéz kérdést kell még megoldaniok - ruhák és lábbelik készítését, a világítást, a sziget termékeny részének hasznosítását, hogy a vad növényzet helyét hasznos növények foglalják el -, Pencroff azonban mindezt potomságnak tekintette: ha a mérnök segít, minden meglesz a maga idejében. A tengerész már a föld kincseinek szállítására szolgáló mesterséges csatornákról álmodozott, továbbá bányák kiaknázásáról, mindenféle ipari munkákra való gépekről, sőt vasútról, igen: vasútról is! - rendíthetetlen meggyőződése szerint hosszabb-rövidebb időn belül vasútvonalak hálózják be sűrűn a Lincoln-szigetet...

A mérnök hagyta, hadd ábrándozzék Pencroff. Nem vitakozott vele, nem cáfolta meg a derék és nagyszívű fiatalember túlzásait. Tudta ugyanis, hogy a bizalom ragadós, ezért csak mosolygott a tengerész légvárain, és nem árulta el, hogy őt magát némelykor mennyire nyugtalanítja a jövő. Hiszen a Csendes-óceánnak ezen a vidékén, távol a hajójáratok útvonalaitól, igazán joggal tartott tőle, hogy életük végéig sem érkezik sehonnan segítség. A telepesek tehát csak magukban bízhattak, csak saját erejükre számíthattak, hiszen a Lincoln-sziget olyan távol feküdt minden más földterülettől, hogy holmi szükségképpen silány építésű hajón csak nehéz és veszélyes átkelést kockáztathatnak meg.

- No de azért - állapította meg a tengerész -, még így is száz könyökhossznyi előnyben vagyunk minden más Robinsonnal szemben, mert azok még csupa csodát és titkot láttak mindenben, és itt azt sem tudnák, mihez kezdjenek...

Valóban, a Lincoln-szigeti telepesek *tudtak*, márpedig olyan ember, akinek ismeretei vannak, sikereket érhet el ott is, ahol a tudatlan óhatatlanul elpusztul, vagy legföljebb éppen csak nagy nehezen tengeti életét.

A különféle munkák során különösen Harbert tett ki magáért. Gyors felfogásának bizonyult, serénynek, tevékenynek, és jól elvégzett mindent, amibe belefogott; Cyrus Smith egyre jobban ragaszkodott a fiúhoz. Harbert pedig mély tiszteletet és barátságot érzett a mérnök iránt. Pencroff igen örült, hogy kettejük közt ilyen erős a rokonszenv, eszébe se jutott, hogy féltékenykedjék.

Nab - Nab volt. Az maradt, aki mindig is volt: a megtestesült bátorság, buzgalom, odaadás, önfeláldozás. Pencroffhoz hasonlóan ő is föltétlenül megbízott a gazdájában, csak hogy ennek kevesebb lelkendezéssel adta tanújelét. Ha a tengerészt elragadta a rajongás, Nab arcáról mindig lerítt, hogyan vélekedik erről: „De hiszen ennél mi sem természetesebb.” Pencroff és Nab egyébként nagyon megkedvelték egymást, és csakhamar össze is tegeződtek.

Ami Gedeon Spilettet illeti, ő szintén derekasan kivette részét a közös munkából, és nem is volt a legügyetlenebb - amin a tengerész mindig őszintén csodálkozott. Ez aztán a talpraesett pennarágó - álmélkodott Pencroff -, hírlaptudósító léte nemcsak hogy mindenhez ért, hanem még meg is csinál mindent!

A hágcsó május 28-ra teljesen elkészült. Nem kevesebb, mint száz létrafokból állt: ennyi kellett, hogy leérjen a Gránitpalota nyolcvanlábnyi függőleges magasságából. Cyrus Smith, szerencsére, két részre tagolhatta a hágcsót, mert mintegy negyvenlábnyira a földtől a fal egyik szakasza kissé előreugrott. A telepések csákánnyal gondosan vízszintes pihenővé egyengették ezt a párkányszerű sziklapúpot, és a kötélletra himbálódzó része ilyenképpen felényire rövidült, helyesebben: egy hosszú hágcsóból két rövidebb lett, mert a felső kötélletra alsó végét a pihenőhöz erősítették. Ami az alsó hágcsót illeti, kötéllal lehetett fölhúzni a Gránitpalotába; a hágcsónak a pihenő fölötti részét felső végén magához az ajtóhoz rögzítették. Ezzel a létramászás jelentékenyen könnyebbé vált. Cyrus Smith máskülönben azt tervezte, hogy később majd vízajtású felvonót állít üzembe, és azzal sok fáradságot és időt takarít meg a Gránitpalota lakóinak.

A telepések egykettőre megtanulták a hágcsómászást. Pencroff matrózkorában megszokta, hogy árbockötélzetten csimpaszkodják le és föl, most hát leckét adott a többieknek, s ők fürgének és ügyesnek bizonyultak. Csakhogy Topot is meg kellett tanítaniok ám a kapaszkodásra! Szegény kutyus, az ő négy tappancsát nem efféle tornagyakorlatokra alkotta a természet! Pencroff azonban akkora buzgalommal oktatta, hogy Top végül is tűrhetően elsajátította a hágcsóhágás művészetét, és nemsokára olyan virgoncul kúszott le s föl a kötélletrán, akár cirkuszi társai. Azt hiszem, nem is kell mondanom, hogy a mester valósággal dagadt a büszkeségtől tanítványa teljesítménye láttán. Mindazonáltal azután is nemegyszer megesett, hogy Pencroff a hátán cipelte le s föl, amit Top a legkevésbé sem vett zokon.

Eközben serényen dolgoztak, és munkáik közepette ekkor már észre kellett venniök, hogy a zord évszak rohamosan közeledik; nem lehetett tovább is elhanyagolni az élelmezés kérdését. Az újságíró és Harbert, a telep két fő élelmiszer-szállítója, néhány órát mindennap vadászatra fordított. Egyelőre azonban csak a Fénymadár-erdőt járták, annak is csak a folyón inneni részét; a Hála-folyón ugyanis csónak híján még mindig nem kelhettek át. A Vadnyugat-vadon nevet viselő irdatlan rengeteg mindeddig föltáratlan maradt. Ezt a fontos fölfedező utat az első szép kora tavaszi napokra halasztották. Találtak azonban elég vadat a Fénymadár-erdőben is: kenguru és vadkan bővében akadt, és a vasalt hegyű dárdák, az íjak és nyilak csodákat műveltek. Sőt mi több, Harbert egy sós vizű pocsolya délnyugati végében valóságos természetes vadaskertre bukkant: lápos-tocsogós réten fűzfa tenyészett, és kakukkfű, vadcsombor, bazsalikom, pereszlény; az úgynevezett ajakosvirágúak családjához tartozó rengeteg szagos növény - a nyulak kedvenc eledele - fűszeres illattal töltötte meg a levegőt.

Az újságíró meglepőnek találta, hogy ennek ellenére mégsem láttak nyulakat, pedig, íme; terített asztal várja itt a tapsifüleseket; ezután a két vadász figyelmesen végigcserkészte a vadaskertet. Annyit azonnal megállapítottak, hogy töméntelen hasznos növény terem a réten: bármely természettudós kedvére tanulmányozhatná ott a növényvilág különleges példányait. Harbert bazsalikomot, rozmaringot, méhfüvet, orvosi tisztessfüvet és más gyógynövényeket gyűjtött: az egyik hűlés ellen, a másik vérzés elállítására, láz csillapítására, görcsök enyhítésére vagy a csúz gyógyítására szolgált. És amikor, jóval később, Pencroff egyszer megkérdezte, mire való ez a növénygyűjtemény, Harbert fölvilágosította:

- Kitűnő gyógyszerek: ezekkel ápoljuk és kezeljük magunkat, ha megbetegszünk...

- Ugyan már, mitől betegednék meg? Hiszen nincs orvos a szigeten - felelte Pencroff halálos komolyan.

Erre nem lehetett mit válaszolni; de azért a fiú továbbra is szedegette a gyógyfüveket. Ezeket a fűszerszámokat annál nagyobb örömmel fogadták társai a Gránitpalotában, mert jó csomó *Monarda didyma*, más néven ápolka is akadt köztük: ezt a növényt Észak-Amerikában „Oswego-teának” hívják, és pompás italt főznek belőle.

Végül egy napon, hosszas kutatás után a két vadász rálelt az igazi vadaskertre. Talaja olyan lyukacsos volt, akár a szűrőkanál.

- Föld alatti odvak! - kiáltott föl Harbert.

- Mint a vakondtúrások - felelte az újságíró. - Vajon van-e lakójuk?

- Ez itt a kérdés!

A kérdésre rövidesen válasz is érkezett. Aprócska, nyúlra emlékeztető állatok száza ugráltak ki a lyukakból, és menekültek a szélrózsa minden irányába; de olyan gyorsan iszkoltak, hogy még Top sem ért a nyomukba. A két vadász és a kutya hiába vetette magát utánuk, a rágcsálók könnyűszerrel kerekelt oldottak. Az újságíró azonban szilárdan eltökélte, hogy addig nem tágít, amíg legalább féltucatnyit kézre nem kerít közülük. Először is az éléskamrát akarta megtölteni ezekkel a négy lábúakkal, később azonban el is akart fogni néhány nyúlfélét, hogy megszelídítse őket. Az lett volna a legegyszerűbb, ha a vadászok néhány hurkot vagy csapdát helyeznek el a föld alatti vackok szájánál. Csapdájuk azonban nem volt, és hamarjában nem is tudtak volna miből rögtönözni efféle. Egyelőre tehát rá kellett fanyalodniok arra, hogy egyenként, bottal turkálják föl a nyúltanyákat, és a hiányzó eszközöket türelemmel pótolják.

Végül is egyórai kutatás árán négy rágcsálót sikerült odvában elfogniok. Ezek a nyulak meglehetősen hasonlítottak európai rokonaikhoz; abból a fajtából származtak, amelyet közönséges néven amerikai nyúlnak hívnak.

A vadászszákmányt a Gránitpalotába szállították, és már az aznap esti étrendben is nyúlpecsenye szerepelt. Az asztaltársaság ízletesnek találta, és jó étvággal fogyasztotta el a vadaskerti üreginyulak húsát. A telepések tehát értékes, kimeríthetetlennek látszó vadlelőhelyhez jutottak a sós tó melletti tocsogós réten.

Május 31-re már a közfalak mind a helyükön álltak. Csak bútor hiányzott a szobákból: a telepések majd a hosszú téli estéken faragnak bútort maguknak. A konyhául szolgáló első helyiségbe tűzhelyet építettek. Az azonban bizonyos gondot okozott az újdonsült kályhámestereknek, hogy milyen kéménnyel vezessék ki a füstöt. Cyrus Smith azt vélte a legegyszerűbbnek, ha a füstcsövet tűzálló agyagból készítik; eszébe sem jutott, hogy a kéményt a fensíkra vezesse, ehelyett a konyha ablaka fölött ütöttek lyukat a gránitba: oda torkollott az agyagkürtő, csakúgy, mint akármilyen közönséges vaskályha bádogcsöve. Lehetségesnek, sőt valószínűnek látszott, hogy a homlokzatot szemtől szembe ostromló erős keleti szélvészek időnként beverik majd a tűzhely füstjét; ilyen szelek azonban ritkán fújnak a szigeten, ezért aztán Nab, a szakácsmester nem is vette nagyon komolyan a dolgot.

Amikor a belső berendezés elkészült, a mérnök hozzálátott, hogy összerombolja az egykori víznyelő tóba torkolló csatornáját, és ezzel teljesen járhatatlanná tegye ezt az utat. A telepések hatalmas gránittömböket görgettek a nyílás elé, és cementtel erősen egymáshoz tapasztották ezeket a sziklákat. Cyrus Smith egyelőre nem váltotta valóra azt a tervét, hogy eredeti szintjére duzzassa a tavat, és ismét víz alá buktassa a csatornaszájat. Megelégedett azzal, hogy különféle cserjéket, bozótokat ültetett a sziklák közti hézagokba: ezek a növények tavaszra már teljes bujaságukban tenyésznek új talajukon, és tökéletesen elrejtik a befalazott víznyelőt.

A telepések mindazonáltal továbbra is hasznát látták az egykori lefolyónak: az édesvízű tóból keskeny ercskét eresztettek be a lejtős folyosón át új lakásukig. Ezt úgy sikerült megvalósítaniok, hogy a tó vízszintje alatt fúrtak apró lyukat a torlaszon; ez az új vízvezeték tiszta vizű, kiapadhatatlan forrásból táplálkozott, és naponta huszonöt-harminc gallon⁵⁶ vizet szolgáltatott. A Gránitpalota lakói tehát vízben soha nem láthattak hiányt.

---

56 Gallon: angol űrmérték; kb. négy és fél liter

Végre elkészültek mindennel, de ideje is volt, mert lassacskán beköszöntött a tél. A homlokzati ablakokat vastag fatáblák fődtek; egyszer majd, ha a mérnöknek lesz hozzá érkezése, üveget is gyárt, és beüvegezteti valamennyit.

Gedeon Spilett művészi ízléssel különféle virágokat és hosszú, lebegő szálú füveket ültetett a sziklanyílásokba, úgyhogy az ablakokat kellemesen ható zöld növényzet keretezte festői összhangban.

A szilárd, egészséges és biztonságos otthon lakói tehát elismeréssel adózhattak egymásnak sikerült művükért. Az ablakokon át határtalan távlatokba bolyonghatott el tekintetük, útját nem szegte egyéb, mint északon a kettős Állkapocs-fok, délen pedig a Karom-fok szirtje. Szemük előtt teljes szépségében bontakozott ki az egész Unió-öböl. Igen, ezek a derék telepések joggal lehettek elégedettek; Pencroff nem is fukarkodott a dicséretekkel, alig győzte magasztalni az új lakást; különösen azon tréfálkozott kitörő vidámsággal, hogy „ötödik emeleti lakosztály, nem számítva a félemeletet!”...

HUSZADIK FEJEZET

*Az esős évszak - A ruházkodás kérdése - Újabb fókavadászat - Gyertyaöntés - Berendezkedés
a Gránitpalotában - Két kis híd - Visszatérés az osztrigatelepről - Mit talált Harbert a zsebében?*

A tél igazából csak most kezdődött, júniusban: ez a hónap ezen a szélességi fokon az északi félgömb decemberének felel meg. Záporesőkkel és szüntelen szélviharokkal köszöntött be a Lincoln-szigetre. A Gránitpalota lakói most becsülték csak meg az időjárás viszontagságaitól védett lakás előnyeit. Korábbi, ideiglenes szállásuk valóban nem védte volna meg őket a tél szigorától, és az is akármikor megeshetett, hogy a szél korbácsolta, nyílt tengeri hullámok újra betörnek a tökéletlenül elszigetelt sziklaüregekbe. Cyrus Smith élt is a gyanúporral, és amennyire a körülmények engedték, biztonságba helyezte a Kéményben berendezett kovácsműhely kemencéjét és különféle eszközeit.

A június hónapot különféle házimunkákkal töltötték a telepések, ám ez az otthoni barkácsolás nem akadályozta meg őket sem a vadászatban, sem a halászatban, úgyhogy az éléskamra készletei sohasem csappantak meg. Pencroff pihenőóráiban csapdákat eszkábált össze, és a legvérmesebb reményeket fűzte hozzájuk. Vadfogó hurkokat is font szívós növényi rostokból, és attól fogva, hogy elhelyezte őket a nyúltanyák közelében, a vadaskert valóban lerótta a maga mindennapi adóját. Nab úgyszólván minden idejét a nyúlhús sózásával és füstölésével töltötte, és a telepések élesztára rövidesen dugig telt jól tartósított, ízletes húsféleségekkel.

A ruházkodás kérdését is nagyon komolyan meghányták-vetették. A telepések mindegyike csak azt az egy szál ruhát nyűtte, amelyet partra jutásakor viselt. Öltözkük meleg és tartós anyagból készült ugyan, és a telepések nagy gondot fordítottak holmijuk rendben tartására, de azért öltönyük is, fehérneműjük is mielőbbi váltásra szorult. Ha pedig a tél amúgy istenigazából harapásra fordul, akkor ugyancsak megkínozza őket a hideg.

Ebben az egy esetben még a mérnököt is cserbenhagyta találékonysága. Eddig a legsürgetőbb szükségleteikről kellett gondoskodnia, otthont teremtett, és biztosította élelmezésüket: most pedig minden pillanatban rájuk törhet a fagy, de a ruházatuk még mindig elégtelen. Bele kell tehát törődniük, hogy az első telet valamiképpen átvészelik, és közben nem sokat panaszkodnak. Mihelyt itt a szép kikelet, kiadós muflonvadászatot rendeznek a Franklin-hegyen, és ha gypjúhoz jutnak ekként, a mérnök tartós, meleg szövetet készít majd belőle... Hogyan? Majd kiötli, ha sor kerül rá...

- Akkor hát nem tehetünk egyebet - vont a tanulságot Pencroff -, mint hogy a tűzhelynél melengessük talpukat a Gránitpalotában. Tüzelőnk van bőségesen, semmi értelme, hogy takarékoskodjunk vele...

- Meg aztán a Lincoln sziget nem esik messze az Egyenlítőtől - tette hozzá Gedeon Spilett -, s ezért valószínűleg nem lesz kemény telünk. Ugye, azt mondta múltkoriban, kedves Cyrus, hogy a harmincötödik szélességi fok az északi félgömbön Spanyolország földrajzi helyzetének felel meg?

- Ez kétségkívül így van - felelte a mérnök -, csakhogy némelykor Spanyolországban is farkasordító hideg telek járnak! Hó is van, jég is van, a legcsikorgóbb zimankó sem hiányzik, és könnyen lehet, hogy a Lincoln-szigetre is hasonló megpróbáltatás vár. Én azonban mégis azt remélem, hogy itt mérsékelt időjárásban lesz részünk...

- És miért, Cyrus úr? - kérdezte Harbert.

- Azért, fiam - világosította föl a mérnök -, mert szigeten vagyunk, és a bennünket körülvevő tengert afféle hatalmas hőtárolónak tekinthetjük, amelyben elraktározódik a nyári meleg. Télen a tenger visszasugarazza magából ezt a meleget, és ezzel az óceánnal határos szárazföldeken mérsékeli a lehűlést: ezért van az, hogy a tengerparton nyaranta sokkal enyhébb a hőség, telenként pedig kevésbé cudar a hideg...

- No, majd meglátjuk - zárta le a kérdést a maga részéről Pencroff. - Ami engem illet: akár hideg lesz, akár meleg lesz, én csöppet sem nyugtalankodom. Egyvalami azonban bizonyos: a napok már rövidülnek, az esték pedig egyre hosszabbak. Beszéljünk hát néhány szót a világitásról is.

- Mi sem könnyebb annál - felelte Cyrus Smith.

- Beszélni róla? - kérdezte a tengerész.

- Nem, hanem megoldani a kérdést.

- És mikor látunk hozzá?

- Holnap. Azon kezdjük, hogy fókavadászatot rendezünk.

- Hogy a zsírjuktól mécsolajat csináljunk?

- Mécsolajat?! Hová gondol, Pencroff? Sztearingyertyát!

A mérnök csakugyan sztearingyertya-öntésre készült; terve valóra válhatónak ígérkezett, minthogy mész és salétromsav a rendelkezésére állt, a zátonyon található kétéltűekből pedig kitelik a szükséges zsiradék.

Ez a csevegés június 4-én zajlott le. Pünkösöd vasárnapja lévén, a telepések egyhangúlag úgy döntöttek, hogy megülik ezt az ünnepet. Fölhagytak aznap minden munkával, és buzgón imádkoztak az ég Urához. Imájuk immár hálafohászként hangzott. Számot vetve sorsukkal, egyikük sem érezte már magát afféle szánalomra méltó hajótöröttnek, mint a szigetre vetődésük első napjaiban. Nem könyörögtek hát segítségért, hanem köszönetet rebegetek érte.

Másnap, június 5-én, igencsak bizonytalan időjárásban indultak el a zátony felé. Ezúttal is meg kellett várniok az apályt, hogy átkelhessenek a csatorna gázlóján; s ebből az alkalomból el is határozták, hogy jól-rosszul összeeszkábálnak egy csónakot a közlekedés megkönnyítésére: ennek az első szép tavaszi napokon is hasznát látják majd, ha föleveznek a Hála-folyón, s úgy vágnak neki a Vadnyugat-vadonba tervezett földerítő útnak.

A zátonyon sok foka heverészett, s a vashegyű dárdával fölfegyverzett vadászok könnyűszerrel ejtettek el közülük vagy fél tucatot. Nab és Pencroff azon nyomban megnyúzta és kizsigerezte a megölt állatokat; a Gránitpalotába csak a zsírt és a lenyúzott bőrt vitték magukkal, az utóbbit azért, hogy tartós lábbelit varrjanak belőle.

A vadászat eredménye mintegy háromszáz font fókaháj lett, amelyet a telepések teljes egészében gyertyagyártásra szándékoztak fölhasználni.

A gyertyakészítés igencsak egyszerű művelet, és ha a gyártmány ezúttal nem sikerült remekbe, a célnak azért megfelelt. Cyrus Smith azt is megtehetette volna, hogy a rendelkezésére álló salétromsavat közömbös vegyhatású zsírral - jelen esetben fókafaggyúval - keverve fölhevítse, és a zsírból kicsapva a glicerint, az így nyert anyagban annak rendje és módja szerint elkülönítse egymástól az olefint, a margarint és a sztearint. Ő azonban ennél egyszerűbb eljáráshoz folyamodott, és inkább mész hozzáadásával szappanosította a zsiradékot. Ilyenképpen meszes szappanfőle keletkezett, és ezt már könnyen bontotta elemeire salétromsavval, amely a zsírral elegyedett meszet kalcium-szulfátként választotta ki, és szabaddá tette a zsírsavakat.

Három zsírsav adódott ily módon: olajsav, margarinsav és sztearinsav: ezek közül a mérnök kellő nyomással kisajtolta a folyékony olajsavat. Ami pedig a két utóbbit illeti: ezek alkotják a gyertya öntőanyagát.

Az egész művelet nem tartott tovább huszonnégy óránál. Kanócot, több kísérlet után, cseppfolyós gyertyaanyagban áztatott növényi rostokból sodortak, és végül garmadával állt előttük a valódi, kézzel öntött sztearingyertya, épp hogy csak a fehérités és a fényesítés maradt el. Annyit persze nem értek ezek, mint a bórsavval átitatott, mártogatott gyertyák, amelyek világítás közben megüvegesednek, és maradéktalanul csonkig égnek; mivel azonban Cyrus Smith néhány csinos koppantót is kovácsolt, készítményeit nagy becsben tartották a Gránit-palotában, kivált a téli estéken.

A telepések egyébiránt egész hónapban szakadatlanul dolgoztak új otthonuk berendezésén. Ezúttal asztalosmunkákra adták a fejüket. Más tennivalójuk is akadt: meglevő, eléggé durva eszközeiket tökéletesítették, hiányzó szerszámaikat pedig pótolták.

Többek közt ollókat is készítettek, és végre-valahára megnyiratkozhattak; borotválkozni egyelőre még nem tudtak, de legalább megnyeshették a szakállukat. Harbertnek még legénytoll sem pehelyezett állán, Nabnek is csak gyéren nőtt, társaik szőrbozontja azonban tökéletesen igazolta az ollókészítésre fordított fáradságot.

Kézifűrész is fabrikáltak, olyanformát, mint a kerti lombfűrész: jókora vesződésükbe került, amíg összebarkácsolták, de végül is kitűnő szerszámhoz jutottak, úgy vágta a legkeményebb fát is, akár a vaját. Bebútorozhatták hát a lakást: asztalokat, székeket, szekrényeket s a *Zostera marinával*, tengeri füvel degeszre tömött derékaljak alá való ágykereteket is ácsoltak. Most már deszkából összerótt polcokon sorakoztak szép rendben az égetett cserépedények a konyhában, amely téglá tűzhelyével, mosható kőpadlójával igen takarosán festett; Nab úgy tett-vett benne nagy komolyan, mint valami tudós a vegykonyhában.

Hanem az asztalosok egykettőre letették a szerszámot, hogy az ácsoknak nyissanak teret... Valóban, az aknarobbantással létesített új lefolyó fölé a telepéseknek két hidat is kell építeniök: egyet a Kilátó-fennsíkon, a másikat magán a tengerparton. Cyrus Smithnek és társainak ugyanis mindannyiszor szükségképpen át kellett kelniök ezen a patakon, valahányszor a sziget északi felébe igyekeztek. Hogy ezt elkerüljék, minden alkalommal jókora vargabetűt kellett leírniök nyugat felé, egészen a Vörös-patak forrásvidékéig. Ennél már az is egyszerűbbnek látszott, ha a fennsíkon is és a tengerparton is egy-egy húsz-huszonöt láb hosszúságú pallóval hidalják át a vízáradatot; váznak megteszi néhány, szekercével durván kinagyolt fatörzs is. A hídverés mindössze néhány napig tartott. Nab és Pencroff élt az alkalommal, s tüstént át is kelt az új bürühídon, hogy elgyalogoljon a fővényhalmok vidékére, a homokpad tövében fölfedezett osztrigatelephez. Ezúttal hevenyén összetákolta kordéféjét húztak maguk után, az addig használt, valóban túlságosan kényelmetlenül hurcolható saroglya helyett, és a kiruccanásról több ezer osztrigával tértek haza, amelyek aztán hamar meghonosodtak a Hála-folyó torkolatánál, ahol a rengeteg szikla valósággal természetes tenyésztő-medencét kerített körül. A homokpadról kitűnő ízű puhányokat hoztak, s ez az ínycsafalat attól fogva szinte naponként szerepelt a telepések étrendjén.

Mint látjuk, a Lincoln-sziget máris jóformán minden szükségletét fedezte lakóinak, noha még csak igen csekély szakaszát kutatták át. Valószínűnek tartották, hogy ha a Hála-folyótól a Csúszómászó-fokig húzódó erdőségek rejtettebb zugaiba is behatolnak, új meg új kincsek tárulnak elébük.

Egyvalamit nélkülöztek csupán a Lincoln-sziget telepesei. Nitrogéntartalmú tápanyagokban nem szűkölködtek, növényi termék is bőven akadt, és lehetővé tette, hogy húst csak mértékkel fogyasszanak; a sárkányfa gyökereiből sörre emlékeztető, kesernyés italt erjesztettek, és

szívesebben itták, mint a tiszta vizet; még cukorban sem láttak hiányt, pedig sem cukornád, sem cukorrépa nem termett a szigeten: ehelyett a mérsékelt égövön annyira elterjedt *Acer saccharinum*, vagyis a cukorjuhar törzsét csapolták meg, kicsorgó nedvét összegyűjtötték, besűrítették, azzal édesítették a vadaskertben szedett, jóízű ápolkateát; végül nagy bőségben került asztalukra az étkezéshez használatos egyetlen ásványi termék is: a só... egyvalamit nélkülöztek csak keservesen: a kenyeret.

Igaz, úgy lehet, idővel alkalmas pótszert találnak, szágófa liszttel vagy a kenyérfa gyümölcsével helyettesítik; igen, nem látszott képtelenségnek, hogy a déli erdőkben terem néhány ilyen becses növény, eddig azonban, sajnos, még nem leltek ilyeneket.

Ezúttal ismét a Gondviselés sietett a telepések segítségére: végtelenül parányi támogatást nyújtott, igaz, de az is bizonyos, hogy Cyrus Smith minden okossága és leleményessége sem tudta volna a maga erejéből létrehozni azt, amivel a véletlen meglepetésszerűen ajándékozta meg őket, s amire Harbert egy szép napon az éppen toldott és foldott mellénye bélésében akadt rá.

Aznap - úgy zuhogott, mintha dézsából öntötték volna - a telepések éppen együtt ültek a Gránitpalota nagytermében, amikor a fiú hirtelen fölkiáltott:

- Nézze csak, Cyrus úr, mit találtam!

S azzal fölmutatott társainak egy szem búzát, egyetlen búzaszemet, amely a mellény lyukas zsebéből valamikor a bélés alá csúszott.

Ennek a búzaszemnek a jelenlétét igen egyszerű ok magyarázza: Pencroff még Richmondban néhány galambbal ajándékozta meg Harbertet, azokat etette a fiú tiszta búzával.

- Búza? - figyelte föl élénken a mérnök.

- Igen, Cyrus úr, de csak egyetlen szem, semmi több!

- Ej, fiacskám, ezzel aztán nem sokra megyünk - kurjantott föl nevetve Pencroff. - Nem mondanád meg, mit kezdünk egyetlen árva szem búzával?

- Kenyeret sütünk belőle - válaszolta Cyrus Smith.

- Kenyeret, kalácsot, süteményt! - tódította a tengerész. - No hiszen! Azzal a kenyérral, amit ebből a búzából sütünk, bizistók nem rontjuk el a gyomrunkat!

Harbert sem tulajdonított nagy fontosságot a kérdéses búzaszemnek, és már-már el is dobta; Cyrus Smith azonban elkérte tőle, szemügyre vette, és megállapította, hogy teljességgel ép, majd jól a matróz szeme közé nézett.

- Pencroff - kérdezte tőle nyugodtan -, tudja-e, hány kalászt hajt egyetlen szem búza?

- Gondolom, egyet - válaszolta a tengerész, akit meglepett a kérdés.

- Tízet, Pencroff, tízet! És tudja-e, hány mag van egy kalászban?

- Istókucscse, nem!

- Átlagosan nyolcvan - felelte Cyrus Smith. - Nos tehát, ha elültetjük ezt a búzamagot, már az első terméskor nyolcszáz szemet arathatunk, az pedig a második aratásra hatszáznegyvenezer, a harmadikra ötszázötvenkét millió, a negyedikre több mint négyszáz milliárd magra gyarapodik. Tessék, ennyit ér egyetlen búzaszem.

A telepések szótlánul figyelték Cyrus Smith szavait. Valósággal elképedtek a számok hallatán. Pedig a számításban nem akadt hiba.

- Bizony, barátaim - folytatta a mérnök -, ilyen számtani haladványok szerint fizet a bőkezű természet. Amellett a búzaszem szaporasága a mákéhoz vagy a dohányéhoz képest száználmas semmiség, hiszen a búzaszem mindössze nyolcszáz magot terem, a mákfej viszont harminckétezret, a dohánycserje kelyhe pedig háromszázhatvanezret. Ha nem volna annyi gátló körülmény, ezek a termékeny növények néhány év alatt ellepnék a földet.

A mérnök azonban még mindig nem végzett a feleltetéssel:

- Hát azt tudja-e, Pencroff, hogy négyszázmilliárd búzaszem hány vékát⁵⁷ töltene meg?

- Nem én - csóválta fejét a tengerész -, csak azt tudom, hogy ehhez én hatökör vagyok.

- Nos, Pencroff: a négyszázmilliárd búzaszem, százharmincezrével számítva, hárommillió vékánál is több!

- Hárommilliónál?! - ámuldozott Pencroff.

- Úgy bizony!

- Négy év alatt?

- Négy év alatt - felelte Cyrus Smith -, sőt talán már két év alatt, ha... mint remélem... ezen a szélességi fokon évente kétszer arathatunk.

Erre aztán Pencroff, szokása szerint, már csak a többször is hallatott, félelmetesen harsány „hurra!” kiáltással felelhetett.

- Eszerint, Harbert - fűzte hozzá a mérnök -, a te búzaszeded számunkra szerfölött jelentős fölfedezés. Nincs az a semmiség, barátaim, ami mostani körülményeink közt ne válhatnék valamennyiünk hasznára. Kérlek benneteket, erről sohase feledkezzetek meg.

- Nem, Cyrus úr, nem feledkezünk meg róla - ígérte Pencroff -, és ha csak egyetlenegy is talállok abból a háromszázhatvanezrével szaporodó dohánymagokból, biztosíthatom önt, hogy nem szórom a szelekbe! Hanem azt tudja-e, hogy most mi a teendők?

- El kell vetnünk ezt a búzaszemet - felelte Harbert.

- El ám - vágta rá Gedeon Spilett -, mégpedig fontosságához illő körültekintéssel, hiszen ez az egy búzaszem magában hordozza minden eljövendő aratásunk ígértét!

- Csak kihajtszon! - fohászkodott nagyot a tengerész.

- Kihajt! - nyugtatta meg Cyrus Smith.

Ez június 20-án történt. Ez az őszi vetés legkedvezőbb időszaka a déli földtekén. Előbb cserépbe akarták ültetni ezt az egyetlen és oly becses búzaszemet, de aztán alaposabban megfontolva a dolgot, úgy döntöttek, hogy inkább szabad ég alá telepítik, és künn a természet gondjára bízzák. Így is cselekedtek; s azt hiszem, szükségtelen hangoztatnunk, hogy a legnagyobb vigyázattal, féltő óvatossággal hajtották végre a kényes műveletet.

Az idő kissé kitisztult; a telepések fölkapaszkodtak a Gránitpalota fölé, a Kilátó-fennsíkra. Ott aztán a lapályon alkalmas, szélvédett zugot kerestek, olyant, amelyet minden melegével eláraszt a déli napsütés. A talajt gyöngéd kézzel kiegyengették, gondosan kigyomlázták, sőt még föl is turkálták, hogy elűzzék környékéről a rovarokat és hernyókat; aztán egyrétegni televényföldet és egymarényi meszet terítettek rá; majd sövényvel kerítették körül, végül pedig a nyirkos földbe dugták a búzaszemet.

A telepések úgy érezték, mintha egy készülő épület alapkövét raknák le. Pencroffnak akaratlanul is az a nap ötlött eszébe, amelyen a hajótörtek egyetlen szál gyufáját igyekezett lángra

---

57 Véka: régi űrmérték, leginkább gabona mérésére; kb. 13 liter

lobbantani, és még élénken emlékezett, milyen aggodalmas körültekintéssel fogott hozzá. Ám ezúttal még fontosabb ügyről volt szó. Mert a telepések előbb-utóbb mindenképpen megtalálták volna a tűzgyújtás módját; ha azonban ez az egy szem búza elpusztul, azért, sajnos, semmi sem kárpótolhatja őket!

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

A hőmérséklet fagypont alá esik - Kirándulás a délkeleti lápvidékre - A fakó rókák - Kilátás a tengerre - Beszélgetés a Csendes-óceán jövőjéről - Az ázalékok szakadatlan munkája - Mi vár a földgolyóra? - A vadászat - A hullámkacsák mocsara

Ettől fogva nem múlt el egyetlen nap sem, hogy Pencroff meg ne tekintette volna a „szántóföldet”: így nevezte halálos komolysággal azt a helyet, ahová a búzaszemet elvetették. Jaj volt annak a bogárnak vagy féregnek, amelyik a búzamag közelébe merészkedett! Pencroff nem ismert irgalmat!

Június utóján szüntelenül szakadt az eső, de aztán egyszer csak végképp hidegre fordult az idő, és ha a telepéseknek lett volna hőmérőjük, az most bizonyára öt-hat fokot mutatott volna fagypont alatt.

Másnap június 30-a volt, péntek: ez a nap az északi félgömbön december 31-nek felel meg. Nab megjegyezte, hogy eszerint az esztendő csúf nappal ér véget; mire Pencroff csak annyit felelt:

- Sebaj, legalább az újév első napja mindenképpen csak szebb lehet... Ez többet ér!

Annyi bizonyos, hogy az „újév” farkasordító hideggel köszöntött be. A Hála-folyó torkolatában föltorlódtak a jégtáblák, a tavat pedig teljes egészében jégpáncél borította.

A tűzifakészletet újra meg újra ki kellett egészíteniök. Pencroff nem tartott tőle, hogy a folyó hamarosan befagy, és azt remélte, továbbra is hajlandó lesz rendeltetési helyükre szállítani a tetejeseen megrakott tutajokat. A víz sodra fáradhatatlan motor, de azért a telepések néhány taligányi szenet is fuvaroztak a Franklin-hegy tövétől a Gránitpalotába. A köszén jótékony melegét különösen július 4-től értékelték igazán; ekkor ugyanis beállt a nagy hideg, és a hőmérséklet mintegy tizenkét-tizenhárom fokra süllyedt a fagypont alá. A telepések kandallót építettek az ebédlőben is, és attól fogva ott végezték közös munkáikat.

Most, a hideg időszak beköszöntén, Cyrus Smith elégedetten állapította meg: igen jól tették, hogy a Grant-tóból vízeret vezettek a Gránitpalotába. A vízvezeték szája a jégréteg alatt torkollott a tóba, vize a hajdani lefolyócsatornán csurgott végig, a Gránitpalotában a hátsó raktárhelyiség talajába vájt belső tartályba gyűlt, onnan pedig fölöslege a kúton át a tengerbe ömlött. Ivóvízben tehát soha nem láttak hiányt.

Az utóbbi hetekben különösen száraz lett az időjárás, és a telepések úgy döntöttek, hogy minden meleg holmijukat magukra öltik, és egyik napjukat a Hála-folyó meg a Karom-fok közt elterülő vidék fölkutatására fordítják. A szigetnek ezen a szakaszán roppant ingovány terület el: eredményes vadászat ígérkezett benne, hiszen az efféle szittyós lápokon csak úgy nyüzsögnek a víziszárnyasok.

Jövet is, menet is nyolc-kilenc mérföldes út állt előttük, arra kellett számítaniok tehát, hogy a kirándulás egynapos lesz. Minthogy azonban nemcsak vadászatra indultak, hanem a sziget egyik ismeretlen fertályának fölfedezésére is, ezúttal az egész csoport részt vett a vállalkozásban. Ezért aztán július 5-én, hajnali hat óra tájt, alig pitymallott még, Cyrus Smith, Gedeon Spilett, Harbert, Nab és Pencroff, vadászgerellyel, madárfogó hurokkal, íjjakkal, nyilakkal és kellő elemózsiával felszerelve elhagyta a Gránitpalotát; Top ugrándoza iramodott előre.

A legrövidebb utat választották, és ez az út a Hála-folyót borító vastag jégrégen át vezetett.

- Csakhogy a jég nem pótolja ám az állandó hidat! - jegyezte meg igen helyesen a hírlap-tudósító.

Csakugyan, a „komoly” híd építése valóban ott szerepelt az elvégzendő munkák lajstromán.

A telepések most léptek első ízben a Hála-folyó jobb partjára, most hatoltak be először a fenséges, hóborította, örökzöld szálfák sűrűjébe.

Ám alig tettek meg fél mérföldet, amikor Top csaholása népes négylábú családot vert föl a vackáról; csak úgy iszkoltak kifelé a bozótból.

- Hohó, mintha rókák volnának! - kiáltott föl Harbert, és a vadul rohanó farka után bámult.

Valóban rókák voltak, mégpedig jól megtermett példányok; hangjuk ugatásra emlékeztetett, és ez Topot láthatólag meghökkentette, meg is torpant futtában egy pillanatra, s ezzel hagyta, hogy a gyors lábú állatok egérvutal nyerjenek.

A kutya teljes joggal lepődött meg, hiszen nem tanult természetrajzot. Máskülönben az ugatásuk alapján megállapíthatta volna, miféle állatfajta-hoz tartozik ez a vörhenyesszürke bundájú, fekete farkú, fehér farkbojtú rókacsapat. Harbert tüstént, habozás nélkül rá is vágta:

- „Fakó rókáknak” hívják őket!...

A fakó róka főként Chilében, a Falkland-szigeteken és Amerikának a harmincadik és negyvenedik szélességi körök közt elterülő partvidékein tenyészik. Harbert nagyon sajnálta, hogy Top legalább egyet nem csípett nyakon ezek közül a húsevők közül.

- Miért? Ehető? - tudakolta Pencroff, mert ő már csak e sajátos szempont szerint osztályozta a sziget állatvilágát.

- Nem - válaszolta Harbert -, nem ehető. De figyelemreméltó fajta, mert az állattan tudósai még nem döntötték el, hogy szembogaruk alapján nappali vagy éjjeli állatoknak tekintsék őket; sőt még azt sem, hogy a voltaképpeni kutya-félék családjába sorolhatók-e...

Cyrus Smith nem állhatta meg, hogy el ne mosolyodjék a komolykodó magyarázat hallatára. Ami a tengerészt illeti, nemigen figyelt oda: mióta a rókákat nem sorolhatta az „ehető állatok” rendjébe, édeskeveset törődött azzal, milyen egyéb családba tartoznak. Csak annyit jegyzett meg, hogy amennyiben egyszer baromfiólat építenek a Gránitpalota tövében, jó lesz óvintézkedéseket foganatosítani e négylábú martalócok valószínű látogatásai ellen. Ezt senki nem vitatta.

A telepések megkerülték a szirtet, és hullámnaldosta, hosszú partszakaszra érték. Reggel nyolc órára járt az idő. Az ég, mint a tartós, nagy hidegek idején, most is tisztán csillogott, Cyrus Smith és társai mégsem fáztak a csípős levegőn, mert igencsak kimelegedtek a gyaloglásban. Meg aztán a szél sem fúj, és szélcsendben az alacsony hőmérséklet is sokkal inkább elviselhető. A láthatáron ragyogva emelkedett a nap az óceán színe fölé, hatalmas, izzó korongja azonban csak fényt sugárzott, meleget nem. Mozdulatlan tükörként terült el előttük a tenger, kéken, derűsen, akár csak valamelyik földközi-tengeri öböl vize a felhőtlen égbolt alatt. Mintegy négy mérföldnyire délkelet felé világosan látszott a karcsú földnyelvét jatagán alakban kinyújtó Karom-fok. Bal kéz felől alacsony szirtfűzér határolta a mocsarat; a napsugarak valósággal lángba borították. Az Unió-öbölnek ezt a részét semmi sem védte a nyílt tenger irányából, még csak holmi homokpad sem; ha tehát valamilyen hajót sodorna ide a keleti szél, akkor az semmiféle menedéket sem találna erre felé. A tenger nyugalmasan csillámlott, a legcsekélyebb áramlás sem fodrozta vizét, acélszínét a leghalványabb sárgás árnyalat sem élénkítette, sziklazátony sehol sem szabdalta: mindez arról tanúskodott, hogy a part itt meredeken szakad a tengerbe, és az óceán roppant mélységeket takar. Hátul, nyugat felől, mintegy négy mérföldnyire a Vadnyugat-vadon első facsoportjai bontakoztak ki a

messzeségből. Cyrus Smith és társai úgy érezték magukat, mintha hirtelenében valamilyen kietlen, jégborította szigetre csöppentek volna. A telepések pihenőt tartottak, és falatoztak. Nab hideg húst tálalt, és rőzséből meg száraz moszatból rakott pászortúzőn néhány csészényi Oswego-teát főzött.

Cyrus Smithék étkezés közben is tovább nézelődtek. A Lincoln-szigetnek ez a tája valóban kietlenül kopárlott, teljesen elütött az egész nyugati vidéktől. Ez a látvány arra a megjegyzésre készítette az újságírót, hogy ha annak idején történetesen ezen a parton szenvednek hajótörést, akkor igazán siralmas képzetük támad leendő lakhelyükről.

- Azt hiszem, még partra evickélni sem bírtunk volna - felelte a mérnök -, olyan mély itt a tenger, és még csak szirt sincsen, ahová fölkapaszkodják az ember. A Gránitpalota előtt legalább sziklahátak húzódnak, meg aztán ott a zátony is: mindez csak növeli a menekülés esélyeit. Itt azonban csak víz van, mélység, semmi más!

- Rendkívül furcsának tartom - jegyezte meg Gedeon Spilett -, hogy ezen az aránylag kicsiny szigeten ilyen változatosak a terepviszonyok. Ilyen sokféle tájalakulat természetszerűleg inkább csak nagyobb, összefüggő szárazföldeken figyelhető meg. Szinte azt hinné az ember, hogy a Lincoln-sziget nyugati, gazdag, termékeny oldalát a Mexikói-öböl meleg hullámai locsolják, északi és délkeleti partjai viszont a Jeges-tenger mellékén húzódnak.

- Igaza van, kedves Spilett - felelte Cyrus Smith -, jómagam is így észleltem. Én szintén különösnek találom ezt a szigetet, az alakját és a jellegét tekintve is. Minden megvan rajta, ami általában csak nagyobb szárazföldeken található, s ezért nem is csodálkoznék, ha kiderülne, hogy valaha csakugyan kontinens volt.

- Hogyan?! Kontinens a Csendes-óceán kellős közepén?! - kiáltott föl Pencroff.

- Miért ne? - felelte Cyrus Smith. - Miért ne lehetett volna Ausztrália, Új-Guinea, egész Ausztrál-Ázsia⁵⁸ és a Csendes-óceán valamennyi szigetcsoportja együtt valaha összefüggő szárazföld, a Föld hatodik világrésze, akkora, mint Európa vagy Ázsia, vagy Afrika, vagy akár a két Amerika? Csöppet sem tartom képtelenségnek, hogy a végtelen óceán szigetei voltaképpen nem egyebek, mint egy történelem előtti korban elsüllyedt földrész hegyormai!

- Olyasféle földrészé, mint egykor Atlantisz?⁵⁹ - kérdezte Harbert.

- Igen, fiacskám... ha ugyan Atlantisz létezett egyáltalán... - felelte a mérnök.

- És a Lincoln-sziget vajon ahhoz a szárazföldhöz tartozott? - tudakolta Pencroff.

- Meglehet - válaszolta Cyrus Smith -, s ez mindenesetre magyarázatát adná, hogy miért olyan változatos a sziget képe...

- És annak is, hogy miért tenyészik itt annyiféle állat - fűzte hozzá Harbert.

- Igazad van, fiam - bólintott a mérnök -, és ez az új érv megint csak az én föltevésemet támasztja alá. Mert az bizonyos, hiszen magunk is meggyőződünk róla, hogy a szigeten sok állat él, s azok furcsa módon a legkülönfélébb fajtákhoz tartoznak. Márpedig ennek, nézetem szerint, egyetlen magyarázata lehet csupán: ez a sziget valamikor nagy, összefüggő szárazföld része volt, és az a szárazföld lassanként a hullámokba merült.

---

58 Ausztrál-Ázsia: Óceánia angol neve; az említetteken kívül oda tartozik Tasmania, Melanézia, Mikronézia és Polinézia is

59 Atlantisz: Platón művei egyikében előforduló, legendás földrész neve; a rege szerint a hatalmas kontinens földrengés következtében a tengerbe süllyedt; a tudomány ezt a hagyományt mindmáig nem igazolta kellőképpen

- Akkor hát azt is megérhetjük még - kérdezte hűledezve Pencroff, akit szemlátomást nem győzött meg teljesen a mérnök érvelése -, hogy egy szép napon az egykori földrész utolsó maradványai is eltűnnek a habokban, és egyetlen sziget sem marad Amerika és Ázsia közt?...

- Bizony - mondta a mérnök -, de majd támadnak új kontinensek, milliárd és milliárd apró lény dolgozik fölépítésükön a tenger alatt ebben a pillanatban is.

- Hát azok meg miféle kőművesek? - kérdezte Pencroff.

- Mészalgák és korallpolipok - válaszolta Cyrus Smith. Ezek az ázalékállatok építették szakadatlan szorgos munkával a Clermont-Tonnerre-szigetet, az *atollokat*⁶⁰ meg a Csendes-óceán rengeteg korallzátonyát. Negyvenhétmillió ázalék együttes súlya egy *granum*,⁶¹ de ezek a parányi ázalékok, akár a korallpolipok, meszet termelnek, és a mészke gránitsziládságú tengerfenéki alapépítménnyé halmozódik.⁶² Valamikor, a földfelület keletkezésének első pillanataiban, vulkáni erők hasogatták a Föld kérgét, és egész világrészeket toltak föl a tenger alól; most azonban csupán ezek a szemmel nem látható parányok végzik ezt a munkát, annál is inkább, mert a tűz feszítőereje a Föld mélyében is jelentősen csökkent: bizonyoság erre az a sok kialudt tűzhányó a Föld felszínén. S úgy hiszem, könnyen megeshetik, hogy az évezredek múlásával egymásra rakódó ázalékrétegek végül is hatalmas, összefüggő földterületté töltik föl az óceánt, kései nemzedékek élnek majd ezen az új világrészen, és teremtik meg a maguk műveltségét...

- No, az még odébb van! - jegyezte meg Pencroff.

- A természetnek van ideje rá - felelte a mérnök.

- De mire jök ezek az új kontinensek? - tudakolta Harbert. - Nekem legalábbis úgy tetszik, hogy a jelenleg lakható földterületek nagysága bőven elegendő az emberiségnek. Hiszen a természet semmi hiábavalót sem hoz létre...

- Valóban, a természet nem alkot semmi hasztalant - válaszolta a mérnök -, én azonban magyarázatát tudom adni annak, miért szükséges új földrészek létrejötte a jövőben, különösen itt, ezen a trópusi égövön, a korallképződés birodalmában. Legalábbis én ezt igen elfogadható magyarázatnak tartom.

- Mondja csak el, Cyrus úr, hallgatjuk - kérlelte Harbert.

- Nos, én a következőképpen vélekedem: a tudósok megegyeznek abban, hogy Földünk egy szép napon kipusztul, vagy legalábbis az állati és növényi élet lehetetlenné válik sártekénk folyamatos, mind erősebb kihülése következtében. Csak a kihülés okát illetőleg nem értenek egyet. Némelyek annak a tetemes hőmérséklet-csökkenésnek tulajdonítják, amely a Napban évmilliók múltán fog bekövetkezni, amikor is a hűlő Nap mind kevesebb hőt sugároz a Földre; mások ellenben azt bizonygatják, hogy Földünk veszít folyvást belső hevéből, s ez sokkal döntőbb következményekkel jár, mint azt általában föltételezik. Ami engem illet, én ezt az utóbbi nézetet tartom helyesebbnek, mert előttem áll a Hold példája: ezen a valóban teljességgel kihűlt égitesten csakugyan nyoma sincs a növényi és az állati életnek, noha a Nap most is szakadatlanul éppoly pazar bőséggel és hőséggel ontja felszínére sugarait, akár Földünkére. Mármost a Hold kihülésének eszerint nyilván az az oka, hogy tökéletesen kihunyott benne az a belső tűz, amelynek az egész csillagvilág valamennyi bolygója és más égiteste az

---

60 Atollok: lagúnaszigetek - belsejüket víz foglalja el, azt határolja a szilárd korallperem

61 Granum: régi orvosi súlymérték; magyarul: „szemer”; egy granum kb. 1 /20 gramm

62 Darwin szerint a korallzátonyok alapja a korallállatok meszes váza, amely fölhalmozódva úgynevezett korallpadokat alkot; a réseket mészalgák, rákhéjmaradványok, kagylók stb. töltik ki; a zátony később a tengerfenékre süpped, de felületét új lerakódások töltik föl

eredetét köszönheti. Nos hát egyszerűen: bármi legyen is végtére az oka, az bizonyos, hogy Földünk egyszer óhatatlanul kihűl; ez a lehűlési folyamat azonban rendkívül lassan, fokozatosan fog végbemenni. S mi következik be akkor? Az, hogy a mérsékelt égövi tájak, amelyek egykor többé-kevésbé távoli földrészekre terjedtek ki, éppoly lakhatatlanná ridegülnék, mint amilyenek most a sarkvidékek. Következésképpen maga az emberiség, csakúgy mint az állatvilág, kénytelen lesz elárasztani a naptevékenységet legközvetlenebbül élvező zónákat. Roppant népvándorlás zajlik majd le akkor. Európa, Közép-Ázsia, Észak-Amerika többé-kevésbé elnéptelenedik, Ausztrál-Ázsia és Dél-Amerika déli fertálya nem kevésbé. A növényvilág pedig követni fogja a melegebb tájakra költöző emberiséget. A flóra ugyanakkor lepi majd el az Egyenlítő égövét, mint amikor a fauna. Dél-Amerika és Afrika középső részei lesznek a legsűrűbben lakott földrészek. A lappok és a szamojédok a Földközi-tenger partvidékén lelik majd meg az észak-sarki tengermellék egykori éghajlati viszonyait. S ki a megmondhatója annak, vajon nem bizonyulnak-e túlságosan is csekélynek az egyenlítői zónák ahhoz, hogy befogadják és táplálják az egész emberi népességet? Vajon nem az előrelátó anyatermészet gondoskodik-e, miként jelenleg is, valamilyen új szárazföld alapjainak a lerakásáról, hogy azon a kontinensen majd menedéket találhasson az elvándorló növényvilág és állatvilág, s vajon nem éppen ezekre az ázalékokra bízta-e ennek az új földrésznek a fölépítését? Gyakorta eltöprengök ezeken a dolgokon, barátaim, és szentül hiszem, hogy földgolyónk külseje egyszer majd tökéletesen átalakul, mert az új szárazföldek kiemelkedése következtében a tenger el fogja borítani a régiéket, és az eljövendő századokban majdan új Kolumbuszok kelnek útra, hogy fölfedezzék a Csimborasszó, a Himalája vagy a Mont Blanc szigeteit, a hullámsír elnyelte Amerika, Ázsia és Európa tengerfelszín fölött maradt utolsó hegycsúcsait. Legvégezetül pedig ezekre az új földrészekre is rákerül a sor, s ezek maguk is lakhatatlanná válnak; a Föld melege elenyészik, akár a lelkevesztett emberi testé, az élet pedig, ha nem is egy csapásra, de apránként eltűnik földgömbünkről. Még talán az is megeshetik, hogy akkor bolygónk elpihen, átalakul, és egyszer majd valami magasabb szinten föltámad halottaiból!⁶³ Mindez azonban, barátaim, a Teremtő titka, és én most az ázalékok munkájáról beszélve talán túlságosan is messzire ragadtattam el magamat a jövő rejtelmének firtatásában...

- Kedves Cyrusom - felelte Gedeon Spilett -, én ezeket az elméleteket olyan jósigékként hallgattam, amelyek egy nap teljesülni fognak...

- Isten a tudója - felelte a mérnök.

- No, mindez nagyon szép és nagyon jó - szólalt meg ekkor Pencroff, aki mindaddig tátott szájjal fülelt -, hanem úgy vélekedik-e, Cyrus úr, hogy a Lincoln-szigetet is az ázalékok építették?

- Nem - válaszolta a mérnök -, ez a sziget vulkáni eredetű.

- Akkor hát, ahogy létrejött, el is tűnhetik egy napon?

- Lehetséges...

- Ej, remélem, akkor már nem leszünk rajta.

- Biztosíthatom, Pencroff, hogy nem, elvégre semmi kedvünk itt szenderülni jobblétre, és előbb-utóbb talán mégis sikerül elkerülnünk innen...

- Csakhogy addig úgy kell ám berendezkednünk, mintha mindörökké itt szándékoznánk megtelepedni - jegyezte meg Gedeon Spilett. - Nem szeretem a félmunkát.

Ezzel befejeződött a beszélgetés. A falatozással is végeztek. A telepesek fölkerekedtek, hogy folytassák kutatóútjukat, és nemsokára az ingoványos terület határára értek.

63 Vernének ezeket a költői szépségű képzelgéseit napjaink tudománya semmiben sem támasztja alá

Az volt, aminek gondolták: mocsár, mégpedig jókora; területe három-négyszáz ár⁶⁴ lehetett, és egészen a sziget kerek, délkeleti csücskéig húzódott. Talaja növényi korhadékokkal keveredett agyagos iszaptól állt. Káka, hínár, sás, szittyó borította, köztük itt is, ott is vaskos zsombék-csomók meredeztek a lápból, mint megannyi óriási, zöld puff, azaz bársonnyal borított, kerek, támlátlan ülőalkalmatosság. Sok helyütt befagyott tócsák csillogtak a napfényben. Ez a vadvíz nem keletkezhetett az esőzésektől, de még valamelyem folyó hirtelen áradásától sem. A telepéseknek arra a természetes következtetésre kellett jutniok, hogy az ingovány vize a talajból szivárgott a felszíne, s ez valóban így is volt. Kiapadására nem számíhattak, sőt attól is tarthattak, hogy nagy melegek idején a mocsár váltólázat előidéző, dögletes miazmákkal fertőzi meg a levegőt.⁶⁵

A moccsanatlan, pangó vízfelületen madarak százai csapongtak a vízinövények közt. Ügyes mocsári vadász vagy hivatásos lesipuskás egyetlen lövést sem vétett volna el, ha közéjük durrant. Falkástul röpködött a telepések feje fölött a sok vadkacsa bőjti réce, mocsári szalonka: kutatóink könnyűszerrel közelükbe kerülhettek, ezek a szárnyasok nemigen féltek az embertől.

Egyetlen sörétes lövésre minden bizonnyal tucatszám hullottak volna a sűrű tömegben suhogó szárnyasok. A telepések azonban kénytelen-kelletlen beérték azzal, hogy nyíllal szedjenek le egynéhányat. A zsákmány így csekélyebb lett ugyan, a halkan surranó vessző viszont azzal az előnnyel járt, hogy nem riasztotta föl a madarakat, amelyek a fegyverdörrenésre alighanem hanyatt-homlok menekültek volna a mocsár legtávolabbi zugaiba. A vadászok ezúttal megelégedtek hát tucatszám fehér tollú, fahéjszín örvű, zöld fejű, fekete-fehér-rőt szárnyú, lapos csőrű kacsaféle madárral: ezekben Harbert a *Tadorna vulpanser* vagy egyszerűbben *hullámkacsa* nevű szárnyast ismerte föl. Top ügyesen segített az állatok kézre kerítésében. A telepések tehát gazdag vadászterületre bukkantak, amelyet első zsákmányukról tüstént el is neveztek Hullámkacsa-mocsárnak. Ha eljön az ideje, alaposan kiaknázzák majd ezt az új víziszárnyas-lelőhelyet, s az a gondolat is felötlött bennük, hogy ha házibaromfivá nem szelídíthetők is ezek a vízimadarak, de legalább a tó környékére szoktathatják őket: s ezzel aztán a jövődöbéli kacsapecsenye mindig ott lesz a közelükben.

Délután öt óra tájban Cyrus Smith és társai hazafelé indultak, átvágtak a Hullámkacsamocsáron, majd átkeltek a Hála-folyó jéghídján.

Este nyolc órára már otthon is voltak a Gránitpalotában.

---

64 Egy ár 100 négyzetméter

65 Verne idejében a közhiedelem még úgy tartotta, hogy a mocsárláz a levegő útján terjed; ma már tudvalevő, hogy a malária kórokozóját a lápos vidékeken tenyésző *anopheles* nevű szúnyog csípése terjeszti

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

*Csapdák - Rókák - Az ajakos disznók - Szélroham északnyugatról - Hóvihar -
Kosárfonás - A tél leghidegebb napjai - Jávorfaszirupból kristálycukor -
A titokzatos kút - A telepések kirándulásra készülnek - Az ólomsörét*

Augusztus 15-ig egyfolytában tartott a kemény hideg, a hőmérséklet azonban egyetlen fokkal sem szállt alább, mint az előző hetekben. Amíg a légkört nem, kavarta föl a szél, a telepések aránylag könnyen elviselték az alacsony hőmérsékletet; amikor azonban csípős északnyugati szél kerekedett, ugyancsak komiszul megdermesztette a hiányos öltözékben fagyoskodó embereket.

Pencroff csak azt sajnálta, hogy rókák helyett nem medvecsaládok élnek a Lincoln-szigeten, mivel a mackó bundája sokkal alkalmasabb viselet ilyen cudar időben, mint a hitvány rókaprém vagy főkairha.

- A medvék általában melegen öltözködnek - magyarázta a tengerész -, és én szeretném megkérni valamelyiket, hogy adja kölcsön a télikabátját...

- Nono, Pencroff - nevetett Nab -, vigyázz, hátha éppenséggel vonakodnának levetközni. Ezek a fenevadak nem nyújtják át olyan szívesen a köntösüket, mint Szent Márton!

- Majd csak rábeszelném őket, Nab, majd csak rábeszelném őket valahogy - felelte Pencroff, és hangjából csak úgy áradt az önbizalom.

Ezek az óriási ragadozók azonban, sajnos, nem éltek a szigeten, vagy legalábbis mindeddig nem mutatkoztak.

Harbert, Pencroff és az újságíró mindenesetre csapdákat állított föl a Kilátó-fennsíkon és az erdőszélen. A tengerész úgy vélte, mindegy, miféle rágcsáló vagy ragadozó esik kelepébe, mindenképpen szíves fogadtatásra számíthat a Gránitpalotában.

A csapdák egyébként végtelenül egyszerű szerkezetűek voltak: mindössze egy-egy földbe ásott verem, rajta gallyakból, növényekből hevenyészett fedél, amellyel a lyuk nyílását álcázták, odalenn pedig némi átható szagú csalétek. A vermeket nem találomra ásták a telepések, hanem ott, ahol sok lábnyom mutatta, hogy arra vonul az állatok csapája.

Mindennap megnézték a csapdákat, és három egymást követő napon egy-egy fakó rókát találtak bennük, olyant, amilyent a Hála-folyó jobb oldalán láttak először.

- Az irgalmát! - csattant föl Pencroff, amikor harmadízben is csak megrökönyödött rókát lelt a veremben. - Hát más állat nem él ezen a vidéken?! Vigye el az ördög, ez aztán nem jó semmire!

- Dehogynem jó! - torkollta le Gedeon Spilett. - Hasznát vesszük ennek is.

- Ugyan mit kezdünk vele?

- Csalétek lesz a komából!

Az újságírónak igaza volt, s attól fogva rókahullát helyeztek csaléteknek a vermek aljára.

A tengerész háncsból hurkokat is font, és azok használhatóbbnak bizonyultak a csapdáknál. Alig múlt nap, hogy egy-egy nyúl törbe ne esett volna a vadaskertben. A telepések étrendjén tehát gyakran szerepelt a nyúlhús, Nab azonban értette a módját, hogyan tegye különféle mártásokkal változatossá az egyhangú eledelt, és ezért vendégeinek nem lehetett panasza okuk.

A csapdák azonban nemcsak rókákat fogtak; augusztus második hetében egy alkalommal hasznosabb állatok is estek beléjük. Olyan ragadozók, amilyenekkel már régebben is találkoztak a tóparttól északra húzódó területen. Pencroffnak ezúttal nem kellett megkérdeznie, vajon ehetők-e. Szemrevaló jószágok voltak, fölöttébb hasonlítottak az európai vagy amerikai közönséges házidisznóra.

- Figyelmeztetlek, Pencroff - világosította föl barátját Harbert -, hogy ezek az állatok egyáltalán nem disznók...

- Nem baj, fiacskám - felelte a tengerész, és a verem fölé hajolt, megragadta az egyik állat apró farkcsökevényét, majd kihúzta a malacféleséget. - Nem baj, hadd higgyem azt, hogy disznó!

- De miért?

- Mert örömem telik benne!

- Annyira szereted, a disznóhúst, Pencroff?

- Nagyon szeretem - felelte a tengerész -, különösen a csülkét! És ha nyolc csülke volna négy helyett, akkor kétszeresen szeretném!

Ami a szóban forgó állatokat illeti, azok a pároscsülkűek négy rendjének egyikéhez tartozó pekarik voltak, mégpedig a *Dicotyles labiatus*ok fajtájából való ajakos disznók, amelyek loboncos, szürkésfekete bundájukról ismerhetők föl, és arról, hogy agyaruk nem olyan hosszú, mint a többi pekarié. Ezek az ajakos disznók többnyire kondában élnek, ezért valószínűnek látszott, hogy nagy számban tenyésznek a sziget déli erdősegeiben is. A csapdába pottyant jószágok mindenestre a fülüktől a farkukig ehetők voltak, és Pencroff nem is óhajtott tőlük egyebet.

Augusztus 15-én hirtelen megváltozott az idő: északnyugati szélroham támadt. A hőmérséklet néhány foknyit emelkedett, és a levegőben fölgülemlett pára hópelyhekké fagyott. A sziget új köntösben mutatkozott meg lakóinak: fehér lepel borította az egészet. A sűrű hóesés több napon át tartott, és kétlábnyi vastag szőnyeggé gyarapodott.

A szélvész rendkívüli heveséggel süvöltött, még a Gránitpalotába is fölhatolt a parti sziklákon megtörő hullámok moraja. Bizonyos zugokban sebes légörvények támadtak, a fölkavarodó hó magas, pörgő tölesérformát öltött, olyanfélét, mint azok a talpukon forgó, hatalmas tengeri vízoszlopok, amelyek ellen a hajók ágyúlövésekkel védekeznek. A vihar mindazonáltal északnyugatról zúdult a szigetre, tehát hátba támadta, és a Gránitpalota ekként, fekvésénél fogva, megmenekült közvetlen rohamától. Ám ebben a szörnyűséges, szinte sarkvidéki hóföretegben sem Cyrus Smith, sem társai nem merészkedtek ki fűtött hajlékukból, bármennyire kedvük lett volna némi portyázásra, és öt napon át, augusztus 20-a és 25-e közt zárt ajtók és ablakok mögött éltek. Hallgatták, hogyan bömböl a vihar a Fénymadár-erdő fölött, és hogyan nyög-zúg belé a rengeteg. Bizonyosra vették, a szél jó sok fát csavar ki tövestül; Pencroff azonban azzal vigasztalódott, hogy legalább nem kell majd fadöntéssel vesződniök.

- A szél elszegődött favágónak - hajtogatta -, hadd dolgozzék csak helyettünk...

Ebben egyébiránt amúgy sem igen akadályozhatták volna meg.

A Gránitpalota lakói ezekben a napokban tehát hálát adhattak az égnek, hogy ehhez a szilárd, megingathatatlan lakóhelyhez jutottak! Az igazat megvallva, Cyrus Smith mérnököt is megillette érte némi köszönet, de hát végeredményben mégiscsak a természet maga vájta a sziklába ezt a hatalmas üreget, és a mérnök nem tett egyebet, csak fölfedezte. Itt biztonságban meghúzódhattak valamennyien, ide nem hatolhattak be a vihar legszilajabb szellőkései sem.

Ha a Kilátó-fennsíkon építenek házat maguknak, az a téglából és fából összerótt alkotmány aligha állt volna ellen az orkán dühének. Ami pedig a Kéményt illeti, már a hullámok harsogásából is hallhatták, hogy a kis szigeten átzúduló tengerár milyen bőszerűen ostromolja: időközben tehát nyilván teljességgel lakhatatlanná vált. Itt azonban, a Gránitpalotában, a sziklatömeg belsejében, ahová nem törhetett be sem a víz, sem a szél, a telepeseznek nem kellett tartaniok semmitől sem.

Cyrus Smith és társai a szobafogság napjaiban sem süppedtek tétlenségbe. Deszkává fűrészelt fa nem hiányzott a raktárból, és most aztán szépszerivel, darabról darabra kiegészíthették a lakás bútorzatát: asztalokat és székeket faragtak, jó erőseket és tartósakat, mert anyagnak bővében voltak. A bútorok kissé otrombára sikerültek, és nemigen szolgálták rá, hogy az „ingóság” névvel illessék őket, mert súlyukat tekintve inkább az „ingatlan” kifejezésre szolgálták rá, Nab és Pencroff azonban büszkén legeltette szemét az új alkotásokon, és még Boule⁶⁶ remekműveivel sem cserélte volna el őket.

Az asztalosmunka befejeztével a telepések kosárfonóknak csaptak föl, és igencsak derekasan végezték új mesterségüket is. Annak idején dús sárfűzberket fedeztek föl a tó északi szögletében, ahol tömegével hajladozott a suhogó fűzfavessző. Pencroff és Harbert még az esős időszak beállta előtt tömördek nyalábot aratott ebből a hasznos cserjéből, s ezt a rengeteg suhángot most kellő áztatás után kosárfonásra pompásan fölhasználhatták. Az első kísérleti darabok bizony kissé suták, idomtalanok lettek, de az ügyes, tanulékony kosárkötők addig tanakodtak, addig tanácskoztak és versengtek egymással, addig igyekeztek utánozni a hajdan látott mintákat, amíg végül is különféle nagyságú kosarakkal, kasokkal, vékakkal nem gyarapították a település szertárát. Az éléskamrába is jutott elég kosár, és Nab végre különleges, e célra készült szellőzőkasokban tárolhatta gumó-, fenyőmandula- és sárkányfagyökér-gyűjtése eredményét.

Augusztus havának utolsó hetében újból változott az idő. A hőmérséklet valamelyest csökkent, és a vihar lecsillapult. A telepések siettek a szabadba. Ugyan még mindig két láb magas hóréteg borította a partot, felszínét azonban kéreggel keményítette meg a fagy, s ezért eléggé könnyű járás esett rajta. Cyrus Smith és társai fölkapaszkodtak a Kilátó-fennsíkra.

Mekkora változás! Amikor utoljára jártak erre, még javában zöldelltek a fák, kiváltképp a toboztermők. Most azonban egyetlen hatalmas fehér foltta vált minden a Franklin-hegy csúcsától egészen a tengerpartig: fehérlettek az erdők, a mezők, a tó, a folyó, a fővényszegély. A Hála-folyó vize jégboltozat alatt csordogált, és az a jégboltozat minden dagálykor roppant dörejével repedezett meg és omlott össze. A tó jéggé dermedt színe fölött tömegesen csapongtak a madarak: vadkacsák, szalonkák, lummák, vízityúk, bibecek. Ezerszám rajzottak. A sziklákról, amelyek közül - mint valamilyen óriási esőcsatorna öblös szájából - néhány hete még a fennsíkról vízesés zuhogott a partra, most jégcsapok csüngtek alá. Olyan rendben, mintha valamilyen szárnyaló képzeletű, reneszánsz kori művész vésője alkotta volna az egész csoportozatot. Ami az orkán okozta károkat illeti, azokat egyelőre nem lehetett fölbecsülni, meg kell várniok, amíg a végeláthatatlan fehér lepel lefoszlik a rengetegről.

Gedeon Spilett, Pencroff és Harbert éltek az alkalommal, és fölkeresték csapdáikat. Nem egykönnyen bukkantak rájuk a hótakaró alatt. Még arra is ügyelniök kellett, hogy egyikbe vagy másikba bele ne zuhanjanak; veszélyes is, no meg nevetséges is lett volna, ha a másnak ázott verembe maguk esnek bele!... Végül is sikerült elkerülniök ezt a kellemetlenséget és a kelepceket merőben érintetlenül találták. Semmiféle állat sem tévedt beléjük, pedig körül szántalan lábnyom látszott, köztük sok olyan is, amelyik jól észlelhetően karmoktól származott. Harbert habozás nélkül kijelentette, hogy valamilyen macskaféle ragadozó járhatott arra, és ezzel megerősítette a mérnöknek azt a nézetét, hogy a Lincoln-szigeten

---

66 André Charles Boule - híres párizsi mester, XIV. Lajos francia király udvari műbútorasztalos

vérengző vadállatok élnek. Állandó tanyájuk alighanem a Vadnyugat-vadon, most azonban, úgy látszik, egészen a Kilátó-fennsíkig úzta őket az éhség. Vagy talán megszimatolták, hogy lakók költöztek a Gránitpalotába?

- Végül is miféle állatok ezek a „macskafélék”? - tudakolta Pencroff.

- Tigrisek - válaszolta Harbert.

- Én azt hittem, hogy tigrisek csak meleg tájakon élnek...

- Az Újvilágban - felelte a fiú - Mexikótól egészen Buenos Airesig, a pampáig mindenütt láttak már tigrist. Mármost, mivel a Lincoln-sziget nagyjából azon a szélességi fokon fekszik, mint a La Plata vidéke, semmi meglepő sincsen abban, ha itt is összeakadunk egy-két tigrissel.

- No jó, akkor majd vigyázunk - vont le a tanulságot Pencroff.

A hőmérséklet lassan emelkedett, a hó pedig meghupadt. Aztán az eső is megeredt, olvasztani kezdte a havat, és a fehér lepel tovalibbent. A telepések nem törődtek a locspocs idővel, fölújították készleteiket: tömérdek fenyőmandulát, sárkányfagyökeret, gumót, juharfanedvet gyűjtöttek össze, és számos nyulat, agutit, kengurut ejtettek el; ezzel mind a növényi, mind pedig az állati tápanyagok utánpótlásáról kellőképpen gondoskodtak. Ezekért azonban egyszer-kétszer el kellett kalandozniuk az erdőbe, és ott mindahányszor megállapították, hogy az orkán valóban töméntelen fatörzset kidöntött. A tengerész és Nab a széntelephez is eltolták kordéjukat, hogy néhány tonnányi tüzelőt fuvarozzanak a Gránitpalotába. Útközben látták, hogy a forgószelel a fazekaskemencében is tetemes kárt tett: jó hatlábnyit lesodort a tetejéből.

A szénhordással egyidejűleg a Gránitpalota tűzifakészletét is kiegészítették; szerencsájukra a Hála-folyón már zajlott a jég, úgyhogy ismét lehetővé vált rajta a faüsztatás. Tüzelőt mindenképpen be kell szerezniük, mert megeshet, hogy a tél még nem adta ki a mérgét, s újabb nagy hidegek következnek.

Együttal fölkeresték a Kéményt is, és nem győztek örülni, hogy nem ott laktak a szélviharok idején. A tenger cudar rombolást végzett a telepések egykori hajlékában. A zátonyon átzúduló, zabolátlan nyílt tengeri hullámok szemlátomást ádázul megostromolták a Kémény folyosóit; a helyiségeket félig ellepte a fővény, a sziklákra pedig rétegben tapadt a moszat. Amíg Nab, Harbert és Pencroff vadászni ment vagy tüzelőt gyűjtött, Cyrus Smith meg Gedeon Spilett a Kéményt igyekezett kitakarítani, és sikerült is félig-meddig épségben előkotorniuk a kemencét és a kovácsműhely szerszámaikat a rájuk rakódott, mély homoktakaró alól.

A telepések nemhiába gyűjtöttek újra tartalék tüzelőt. A komisz hideg még mindig nem ért véget. Tudvalevő, hogy az északi félgömbön többnyire február havában száll legalacsonyabbra a hőmérséklet. Hasonló a helyzet a déli félgömbön is: az északi félgömb februárjának megfelelő augusztus ezúttal sem cáfolta meg ezt az éghajlati szabályt.

A hónap vége felé hol hó hullt, hol meg eső zuhogott; 25-én erős délkeleti szél támadt, és az időjárás hirtelen zord hidegre fordult. Ha lett volna hőmérőjük, akkor az - a mérnök becslése szerint - legalább huszonkét fokot mutatott volna nulla alatt, és ezt a több napos farkasordító hideget metsző szél tette még kibíratlanabbá. A telepések kénytelen-kelletlen ismét bezárkóztak a Gránitpalotába, és mivel légmentesen el kellett torlaszolniuk a homlokzat valamennyi nyílását, éppen csak szűk szellőzést hagytak rajta, a gyertyafogyasztás ennek folytán tetemesen megnövekedett. A telepések ezért takarékoskodás céljából gyakran csak a kandalló fényénél üldögéltek, mert a tüzelőt nem kellett kímélniük. Egyikük vagy másikuk hébe-hóba leruccant a partra, az egymásra tornyosuló, dagály sodorta jégtáblák közé, de aztán hamar meggondolta magát, és visszamászott a Gránitpalotába, ami nem ment minden bajlódás

nélkül, mert a kezük alig bírt megkapaszkodni a hágsóban. Szinte odafagyott a jeges létrafokokhoz.

A Gránitpalota lakói azonban hasznos tevékenységgel akarták kitölteni a szobafogság kényszerpihenőjét. Cyrus Smith olyan munkát eszelt ki, amelyet négy fal közt is el lehet végezni.

Mint tudjuk, a telepések cukor helyett juharfa nedvét használták édesítésre: a fa törzsét mély bevágásokkal megcsapolták. A kicsurgó folyadékot köcsögökbe gyűjtötték, és azt keverték ételbe, italba, s nem látták szükségesnek, hogy a halmazállapotán változtassanak, mert a folyadék idővel megfehéredett, és szirupszerűvé sűrűsödött.

Javítani azonban még mindig lehetett rajta, és egy napon Cyrus Smith közölte társaival, hogy legközelebb a cukorfinomítás mesterségével kell megpróbálkozniuk.

- Cukorfinomítás?! - érdeklődött Pencroff. - Nem holmi meleg foglalkozás az?

- Bizony, nagyon meleg - hagyta rá a mérnök.

- No, akkor éppen itt az ideje! - válaszolta a tengerész.

Ha az ember cukorgyártásról hall, mindjárt hatalmas, bonyolult fölszerelésű, sok munkást foglalkoztató gyárüzem jut eszébe. No nem, a folyadék kristályosítására és tisztítására ezúttal egészen egyszerű művelet is elegendőnek bizonyult. A nedvet agyagfazekakba töltötték, és tűzre rakták, hogy a víz elpárologjon belőle; rövidesen hab lepte el a színét. Amikor sűrűsödni kezdett, Nab fakanállal gondosan kavargatta, hogy ezzel is gyorsítsa az oldat gőzölgését, és megakadályozza kozmásodását.

A juharfanedvet órák hosszat forralták a lobogó tűzön, amely nemcsak a megmunkálendő anyagot, hanem a cukorfinomító munkásokat is jól átmelegítette. A folyadék sűrű sziruppá változott, amelyet a konyhai tűzhelyen változatos alakúra égetett agyagmintákba öntöttek. Az öntet másnapra már különféle süveg- és lepényformákká merevedett. Ez már valódi, kissé vöröses színű, de szinte áttetszően csillogó, pompás ízű cukor volt.

A hideg még szeptember közepén is javában tartott, és a Gránitpalota foglyai lassanként unni kezdték a hosszas szobaáristomot. Csaknem naponta rászánták magukat, hogy kimerészkedjenek, de sehogy sem győzték a tartós künymaradást. Mi mást tehettek hát: továbbra is otthonuk csinosításával foglalkoztak. Munka közben sokat beszélgettek. Cyrus Smith rengeteg mindenre megtanította társait, különösen a tudomány gyakorlati alkalmazását magyarázta nekik. A telepéseknek semmiféle olvasnivalójuk nem volt, a mérnök azonban egymaga egész könyvtárral felért, valóságos élő lexikonként válaszolt minden kérdésükre, társai úgyszólván lapozgathattak benne. Így telt-múlt az idő, és úgy tetszett, hogy ezek a derék emberek csöppet sem félnek a jövőtől.

Persze, azért legfőbb ideje volt, hogy a szobafogság egyszer már véget érjen. Valamennyien sóvárogva várták... nem is a szép időt, csak az elviselhetetlen fagy enyhülését. Ha legalább meleg ruházatuk lett volna, hogy dacolhassanak a hideggel, és megkockáztathassanak egy-egy rövid kiruccanást a fővényhalmok vidékére vagy a Hullámkacsa-mocsárba! A vadakat könnyű megközelíteni, a vadászat tehát alighanem bőséges eredménnyel járt volna. Cyrus Smith azonban ragaszkodott ahhoz, hogy senki se veszélyeztesse hiába az egészségét, hiszen a telepnek minden munkás kézre szüksége van, társai pedig megfogadták a tanácsát.

Szóvá kell tennünk, hogy Pencroff ugyan szintén sokat türelmetlenkedett, de Top még nála is nehezebben viselte el a házi fogságot. A hű kutya túlon túl szűknek találta a Gránitpalotát. Egész nap jött-ment, szobáról szobára ténfergett, és a maga módján mindenképpen kifejezésre juttatta, mennyire unja már a rabéletet.

Cyrus Smith gyakran észrevette, hogy valahányszor a kutya a tengerbe vezető sötét akna szájához téved a raktárban, mindig valamilyen furcsa morgást hallat. Top egyre csak ott keringett a bedeszkázott kút körül. Lábával olykor igyekezett erőnek erejével a lécz alá férkőzni, mintha föl akarná feszíteni a deszkafedőt. Eközben különösen vinnyogott, hangja aggodalmat és nyugtalanságot árult el.

A mérnök több ízben is érdeklődéssel figyelte a kutya mesterkedését. Vajon mi rejtőzhet ott lenn a mélységben, ami ennyire nyugtalanítja az értelmes állatot? A kút a tengerbe torkollik, az egyszer bizonyos. De talán keskeny folyosókra oszlik, és szerteágazik a sziget alapjában? Talán más belső üregekbe vezet? Vagy talán valamilyen tengeri szörnyeteg jelenik meg időnként a kút fenekén, hogy levegőt szippantson? A mérnök nem tudta, hogyan vélekedjék a dolgról, és alig bírta tartóztatni magát, hogy ne álmodozzék furcsa bonyodalmakról. A tudomány embere lévén megszokta azonban, hogy fölkutassa a jelenségek valóságos okát; most nem tűrte hát, hogy képzelete az érthetetlen vagy éppen természetfölötti tünemények világába ragadjon. De mivel magyarázza Top viselkedését? Hiszen a kutya szokatlanul értelmes állat, sohasem pocsékolja arra az idejét, hogy a holdat ugassa, most azonban folytonosan csak a kutat fürkészi, ott fülel, szimatol körülötte. Ha csakugyan semmi sincs a kút fenekén, vajon mi kelti föl nyugtalanságát? Cyrus Smith szinte magának sem vallotta be, mennyire megzavarta a kutya viselkedése.

A mérnök mindenesetre csak Gedeon Spilett-tel közölte gondolatait, semmi értelmét sem látta ugyanis annak, hogy barátaiban is aggodalmat ébresszen, hiszen Top meghökkentő magatartása talán mégsem egyéb pusztán hóbotnál.

Végre alábbhagyott a hideg. Dőlt az eső, egymást érték a havas viharok, jeges záporok, tomboló szélrohamok, de a rossz idő nem tartott sokáig. A jég elolvadt, ismét megroskadt a hó; a tengerpart, a fennsík, az erdő, a Hála-folyó szegélye ismét járhatóvá vált. A Gránitpalota lakói boldogan fogadták a visszatérő tavaszt, és nemsokára már csak az alvás és az étkezés óráit töltötték otthon.

Szeptember második felében sokat vadásztak, s ez Pencroffnak eszébe juttatta, hogy újabb kitarthatóan sürgesse a puskagyártást; azt állította, Cyrus Smith ezt meg is ígérte neki. A mérnök azonban jól tudta, hogy különleges szerszámok nélkül amúgy sem tudna hasznavehető lőfegyvert készíteni, azért hát egyre halogatta ezt a munkát. Egyébként megjegyezte, hogy Harbert és Gedeon Spilett időközben nagyszerű íjásszá fejlődött; az utóbbi időben egyre több aguti, kenguru, vízidisznó, vadgalamb, túzok, vadkacsa, szalonka, egyszóval mindenféle szárnyas és négylábú vad kerül terítékre - eszerint tehát a puszkakészítéssel nyugodtan várni lehet. A makacs tengerész azonban süket maradt ezekre az érvekre, és tovább nyaggatta a mérnököt. Ami azt illeti, Gedeoni Spilett is támogatta Pencroff kívánságát.

- Föltehető, hogy a szigeten vadállatok élnek - fejtegette -, s egy napon talán harcba kell szállnunk velük, hogy kiirtsuk őket. Lehet, hogy egyszer ez lesz a legfontosabb feladatunk.

A mérnököt azonban ez idő tájt éppenséggel nem a lőfegyverek, hanem a ruházatkódás kérdése foglalkoztatta inkább. A telepések öltözéke az elmúlt telet még csak átvészelté valahogy, de a következő télre aligha tart ki már. Ragadozók bundájára vagy kérődzők gyapjára kell tehát szert tenniük mindenáron, s mivel muflon rengeteg akad a szigeten, elhatározták, hogy elfognak néhányat, nyájba terelik őket, majd tenyésztetni kezdik ezeket a juhféle állatokat. A közeledő meleg évszakban két fontos terv vár megvalósításra; az egyik: baromfiudvart építenek a szárnyasoknak, a másik: karámot emelnek a négylábú háziállatoknak, más szóval: afféle kis majorságot rendeznek be a sziget valamelyik alkalmas pontján.

Következésképpen a Lincoln-sziget ismeretlen fertályának teljes földérítése, vagyis a jobb parton a Hála-folyó forrásvidékétől a Kígyó-félszigetig húzódó hegyi erdőségek és a nyugati tengerpart átkutatása már a két terv megvalósítása érdekében is időszerű lett.

Mindehhez azonban tartós jó időre van szükség; a telepések tudták, hogy egy hónap is beletelik, amíg a siker reményével kísérrelhetik meg a fölfedező utat.

Amúgy is bizonyos türelmetlenséggel lesték az idő múlását, de egy váratlan esemény még sürgetőbbé csigázta azt a vágyukat, hogy tüzetesen megismerkedjenek kis birodalmuk egészével.

Október 24-én Pencroff sorra járta a csapdákat, amelyeket állandóan fölszereltek csalétekkel. Az egyik veremben három állatot talált: egy ajakos anyakocát és két malacát. Ezek épp kapóra jöttek, jól elkelnek majd a konyhán.

Pencroff valósággal mámorosan tért haza a Gránitpalotába, s mint mindig, ezúttal is nagy hűhóval jelentette be a zsákmányt.

- No, végre-valahára nagy lakomát csapunk, Cyrus úr! - harsogta. - Ön is jól belakmározhat belőle, Spilett úr!

- Tartom szerencsémnek - felelte az újságíró. - És mit kell majd fölfalnom?

- Szopós malacot!

- Hm, csakugyan, szopós malacot, Pencroff? Én meg már azt hittem, hogy szarvasgombás fogolypecsenyével akar megvendégetni...

- Micsoda?! - hüledezett a tengerész. - Tán csak nem utálja a malachúst?!

- Éppenséggel nem - válaszolta a legcsekélyebb lelkesedés nélkül Gedeon Spilett -, ha csak torkig nem eszi magát az ember...

- Ejnye, de finnyás lett egyszerre, hírlaptudósító úr! - fortyant föl Pencroff, mert nem szerette, ha lekicsinylik vadászdiadalait. - Hét hónapja, a partraszálláskor bezzeg boldog lett volna, ha ilyen pecsenyével kínálom!...

- Hiába, így van ez! - válaszolta az újságíró. - Az ember soha nem lesz sem tökéletes, sem elégedett...

- Remélem, Nab remekelni fog! - terelte másra a szót Pencroff. - Nézzék csak! Ez a két kis szopós malac legföljebb három hónapos! Olyan omlós a húruk, akár a fűrjé! Gyere, Nab! Magam ügyelek a sütésre.

A tengerész, Nab kíséretében, befordult a konyhára, és nyakig belevetette magát a munkába.

A többiek hagyták, hadd tegye, amit akar.

Nab és Pencroff valóban pompás vacsorát készített. Fölséges falatok szerepeltek az étrenden: kenguruleves, füstölt sonka, fenyőmandula, hozzá sáfránygyökér sör és Oswego-tea; de mind közt az ízletes, párolt malacpecsenye volt a legfőbb fogás. A vacsorát öt órakor tálalták a Gránitpalota nagytermében. A kenguruleves már ott párolgott az asztalon. A telepések kitűnőnek találták.

Leves után a pekaripecsenye következett: Pencroff maga szeletelte föl a húst, és óriási adagokkal tetézte meg minden asztaltársa tányérját.

A malachús csakugyan pompás volt, és Pencroff büszkén habzsolta a maga részét, de egyszer csak följajdult és elkáromkodta magát.

- Mi történt? - kérdezte Cyrus Smith.

- Izé... izé... csak az, hogy majdnem kitört egy fogam! - kiáltotta a tengerész.

- Teringettét! - álmélkodott Gedeon Spilett. - Talán bizony kavicsok vannak a malachúsban?

- Úgy látszik - felelte Pencroff, s azzal kikotorta szájából azt a valamit, ami csaknem egy zápfogát követelte áldozatul.

Éppenséggel nem kavics volt... hanem ólomsörét.

MÁSODIK RÉSZ A SZÁMÚZÖTT

ELSŐ FEJEZET

Találgatások - Csónaképítés - Vadászkirándulások - Mit látni a kauri tetejéről? - Minden arra vall: a sziget lakatlan - Nab és Harbert halászfogása - A hátára fordított teknősbéka - A teknőcnek nyoma vész - Cyrus Smith magyarázata

Aznap éppen hét hónapja múlt, hogy a léggömb utasai a Lincoln-szigetre vetődtek. Bármennyit kutattak is e hét hónap során, semmiféle emberi lényel nem találkoztak. Még csak fölszálló füstöt sem láttak sehol, amiből ezt gyaníthatták volna, hogy más is lakik kívülük a szigeten. Emberi kéz munkájának a nyomára sem bukkantak soha sehol, sem újabb keletűre, sem régebbiről valóra. A sziget tehát nemcsak lakatlannak bizonyult, hanem a jelek arra vallottak, hogy soha nem is élt ott senki. Csakhogy most következtetéseik egész épületét egy csapásra halomba döntötte az az egyetlen szem ólomsörét, amelyet egy ártalmatlan malac testében találtak!

Mert annyi bizonyos, ezt a sörétet puskából lötték ki, és az is kétségtelen, hogy a fegyvert csak ember süthette el.

Pencroff letette az ólomgolyócskát az asztalra, társai pedig mélységes döbbenettel bámulták. A látszólag jelentéktelen mozzanat ugyancsak érdemes volt a megfontolásra, és a hozzá fűződő következtetések tüstént át is villantak a telepesek agyán. Akkor se képedtek volna el jobban, ha hirtelenében valamilyen természetfölötti lény jelenik meg előttük.

Cyrus Smith azonban nem habozott, és megfogalmazta a váratlan, meghökkentő esemény tanulságait. Kezébe vette a sörétet, jobbra-balra forgatta, hüvelykujja és mutatóujja közé fogva tapogatta, majd Pencroffhoz fordult.

- Bizonyos abban - kérdezte -, hogy az ezzel megsebesített pekari nem volt idősebb három-hónaposnál?

- Még annyi sem lehetett, Cyrus úr - felelte a tengerész. - Az anyja éppen szoptatta, amikor rájuk találtam a veremben.

- Akkor hát ez azt jelenti, hogy valaki három hónapon belül puskát sütött el a Lincoln-szigeten! - állapította meg a mérnök.

- A sörét pedig ezt a kis jószágot érte - tette hozzá Gedeon Spilett -, de nem sebezte meg halálosan...

- Ez kétségtelen - válaszolta Cyrus Smith, és így folytatta: - Lássuk mármost, miféle következtetéseket kell levonnunk ebből a fordulatból. Két eset lehetséges: vagy jövetelünk előtt is laktak már itt emberek, vagy csak úgy három hónapon belül szálltak itt partra. Vajon jószántukból kerültek-e ide, vagy kénytelenségből, egyszerűen kikötöttek-e, vagy hajótörést szenvedtek? Ezt majd később derítjük ki. Nem tudhatjuk, kicsodák, európaiak-e vagy malájok, barátok-e vagy ellenségek, de arra sem utal semmi, hogy vajon itt vannak-e még, vagy pedig eltávoztak a szigetről. Viszont mindezek a kérdések sokkal fontosabbak, semhogy továbbra is bizonytalanságban maradhassunk felőlük.

- Nem! - kiáltotta a tengerész, és fölugrott az asztal mellől. - Százszor is nem! És ezerszer is nem! A Lincoln-szigeten rajtunk kívül nem lakik senki! Az ördögbe is! Az egész sziget nem nagy: ha emberek élnének rajta, valahol csak összeakadtunk volna velük!

- Az ellenkezője mindenestre meglepő volna - mondta Harbert.

- Bizony, annál már csak az volna meglepőbb - jegyezte meg az újságíró -, ha rájönnénk, hogy ez az ajakos malac söréttel a húsában született!...

- Az nem lehetséges-e - kérdezte Nab halálos komolyan -, hogy Pencroff szájában...?

- Ide figyelj, Nab! - csattant föl Pencroff. - Azt hiszed, nem vettem volna észre, ha öt-hat hónapja ólomgolyót hordanék a pofámban?! Mit képzelsz, hol bujkált eddig?

Azzal akkorára tátotta a száját, hogy elővillant az állkapcsában fehérlő mind a harminckét pompás foga.

- No, ide süss, Nab! - kurjantotta. - Látod-e ezeket a remekbe sikerült fogakat? Ha csak egy lyukaszt találsz, megengedem, hogy fél tucatot kihúzz belőlük!

- Nab föltelelése valóban elfogadhatatlan - felelte Cyrus Smith, aki ugyan komoly gondolatokat forgatott a fejében, de egy mosolyt azért ő sem fojthatott el. - Annyi azonban bizonyos: három hónapon belül valaki puskát sütött el a Lincoln-szigeten. Ami engem illet, arra a föltevésre hajlok, hogy akik itt jártak, azok igen rövid, átmeneti időre szállhattak partra; mert ha akkor is itt laktak volna már, amikor a Franklin-hegy tetejéről végigfürkésztük a szigetet, akkor vagy mi láttuk volna meg őket, vagy ők pillantottak volna meg bennünket. Valószínű tehát, hogy a vihar hajótörötteket vetett ki a partra, mégpedig csupán néhány hete. Ám akár-hogyan áll is a dolog, mindenképpen fontos, hogy megbizonyosodjunk felőle.

- Úgy vélem, helyénvaló az óvatosság! - állapította meg az újságíró.

- Magam is azt hiszem - válaszolta Cyrus Smith. - Mert, sajnos, tartanunk kell tőle, hogy maláj kalózok léptek partra a szigeten.

- Vajon nem lenne-e jó, Cyrus úr - kérdezte a tengerész -, ha fölfedező utunk előtt csónakot építenénk? Azon aztán fölevehetnénk a folyón, vagy ha kedvünk szottyan, körbe is ladikázhatjuk az egész szigetet. Amondó vagyok, kerüljünk elébe minden meglepetésnek.

- Az ötlet nem rossz, Pencroff - felelte a mérnök -, csak hogy nincs vesztegetni való időnk. Valamirevaló csónak megépítése egy hónapig is eltart...

- Ha igazi csónakot akarunk építeni, akkor csakugyan válaszolta a tengerész -, de hát nekünk most semmi szükségünk valódi, nagy, viharálló bárkára; megteszi kisebb és gyengébb is, és én fogadom, öt nap alatt összetákolok egy pirogféle ladikot: arra jó lesz, hogy a Hála-folyón csónakázzunk rajta...

- Öt nap alatt? - hitetlenkedett Nab. - Öt nap alatt akarsz te sajkat építeni?!

- Bizony, Nab, mégpedig indián módra.

- Fából? - kérdezte a néger tamáskodó hangon.

- Fából bizony - felelte Pencroff -, vagyis inkább fakéregből. Ismétlem, Cyrus úr, öt nap alatt nyélbe ütöm a dolgot!

- Öt nap alatt? - fontolgatta a mérnök. - Rendben van.

- Annyi szent, mostantól fogva vigyáznunk kell! - jegyezte meg Harbert.

- Valóban, nagyon kell ügyelnünk - felelte Cyrus Smith. - Arra kérlek benneteket, barátaim, hogy vadászkirándulásaitokon se távolodjatok el a Gránitpalota környékéről.

A vacsora nem végződött olyan vidáman, mint Pencroff remélte.

A szigeten tehát a telepeseken kívül mások is laknak, vagy legalábbis laktak! Az ólomsöréttel való baleset ezt immár vitathatatlan tényé tette, és ez a fölfedezés érthető nyugtalanságot keltett a mérnökben és társaiban.

Cyrus Smith és Gedeon Spilett hosszasan tanácskoztak lefekvés előtt. Azon tanakodtak, hogy a sörét dolga nem áll-e valamiféle összefüggésben a mérnök megmenekülésének rejtelmes körülményeivel és a többi különös, meghökkentő jelenséggel. Alaposan meghányták-vetették a kérdést. Végül is Cyrus Smith ezzel zárta le a beszélgetést:

- Nos, kíváncsi a véleményemre, kedves Spilett?

- Természetesen, Cyrus.

- Hát akkor ide hallgasson: meggyőződésem, hogy akármilyen aprólékosan kutatjuk is át a szigetet, nem találunk semmit!

Pencroff már másnap munkához látott. Csak afféle egyszerű, lapos fenekű ladik készítését tervezte, s esze ágában sem volt holmi hajlított bordázatú, lécekből, pallókból ácsolt „bókonyos” csónak építésével bíbelődni; a lapos fenekű lélekvesztőn is biztonsággal ladikázhatnak majd a Hála-folyón, sőt a sekély vizű forrásvidékén alkalmasabb is lesz, mint holmi mély járatú bárka. Néhány egymáshoz erősített kéregdarabból is jó erős, könnyű vízi jármű barkácsolható, s még az az előnye is megvan, hogy alkalomadtán vállra vehetik, ha akadályokon kell átsegíteniök a folyón. Pencroff úgy tervezte, hogy a kéreglemezeket szorosan, szivárgásmentesen szegecseli egymáshoz.

Elsősorban erre a célra való, hajlékony és szívós kérgű fát kellett keresniök. A legutóbbi orkán jó néhány douglasztörzset döntött ki, és ez a fa tökéletesen megfelelt az effajta ladiképítésre. A fatörzsek a földön feküdtek, csak éppen le kellett hántani a kérgüket - igen ám, de a telepések kezdetleges szerszámaival épp ez bizonyult a legnehezebb munkának. Azért valahogyan mégis csak boldogultak.

Amíg a tengerész a mérnök segítségével úgyszólván pihenő nélkül építette a ladikot, Gedeon Spilett és Harbert sem tétlenkedett. Ők ketten vállalkoztak arra, hogy az élelemről gondoskodjanak. Az újságíró nem győzte bámulni, hogy a fiú milyen ügyességre tett szert az íj és a vadászgerely használatában. Harbert olyan bátran, megfontoltan, hidegvérrel bánt a fegyverrel, hogy rátermettségét méltán nevezhették volna „bravúros ésszerűségnek”. A két vadászczimbora megfogadta Cyrus Smith tanácsát, és legfőljebb kétföldnyire távolodott el a Gránitpalotától, de már az erdőség alsó lejtői is bőséggel lerótták a maguk aguti-, vízidisznó-, kenguru- és pekariadóját, és bár a csapadék hozama a fagy csökkenése óta nem volt jelentős, a vadaskert azért mindennap beszolgáltatta a maga szokásos járulékát, s mindez elegendő táplálékot biztosított a Lincoln-szigeti településnek.

Vadászat közben Gedeon Spilett gyakran beszélgetett Harberttel az ólomsörét dolgáról és a mérnök föltevéseiről; egy napon - október 26-án - a fiú így szólt az újságíróhoz:

- Nem találja furcsának, Spilett úr, hogy a szigetre vetődött hajótöröttek egyszer sem mutatkoztak a Gránitpalota tájékán?

- Csakugyan, ez nagyon meglepő - felelte az újságíró, és hozzátette: -, már amennyiben még mindig a szigeten tartózkodnak; de csöppet sem csodálkoznék, ha már eltávoztak volna innen!

- Tehát úgy véli, hogy azok az emberek elhagyták már a szigetet? - kérdezte Harbert.

- Ez több, mint valószínű, fiacskám - válaszolta a hírlapíró -, hiszen ha hosszabb ideig itt éltek volna, és főként ha még itt volnának, akkor a véletlen valamiképpen mégiscsak elárulná jelenlétüket.

- De hát ha útra kelhettek - vetette ellen a fiú -, akkor nem lehettek hajótöröttek!

- A szó valódi értelmében csakugyan nem lehettek azok, én talán „ideiglenes hajótörötteknek” nevezném őket. Könnyen lehet, hogy egy szélroham a szigetre sodorta őket, de hajójukat nem tette végleg hasznavehetetlenné; vihar szüntével pedig a hajótöröttek ismét tengerre szálltak.

- Úgy vettem észre - jegyezte meg Harbert -, hogy Cyrus Smith úr sohasem vágyott más szigetlakók társaságára.

- Valóban - ismerte el az újságíró -, főként maláj kalózok érkezésétől tart, márpedig azok a gentlemanek igencsak rossz hírű fickók, tanácsos elkerülni a velük való találkozást.

- Az vajon nem történhetik-e meg, Spilett úr - kérdezte a fiú -, hogy egy napon ráakadunk a partraszállás nyomára, és akkor bizonyoságot szerezhethünk ebben a tekintetben?

- Éppenséggel megtörténhetik, fiacskám. Egy elhagyott táborhely, egy elhamvadt tábortűz könnyen nyomra vezethet: ezt keressük majd a következő kirándulásunkon.

Aznap, amikor ez a beszélgetés folyt, a két vadász éppen a Hála-folyó mentén elterülő erdőben járt, különlegesen sudár, szép fák közt. Némelyik fenséges toboztermő - az új-zélandi bennszülöttek kaurinak nevezik - csaknem kétszáz lábnyi magasra nőtt.

- Van egy ötletem, Spilett úr! - szólalt meg Harbert. - Mi lenne, ha fölkapaszkodnék egy ilyen kauri tetejére? Azt hiszem, jókora körzetben beláthatnám a környéket.

- Jó ötlet - felelté az újságíró -, csakhogy föl tudsz-e mászni ilyen óriási fa csúcsára?

- Mindenesetre megpróbálom - válaszolta Harbert.

Azzal fürgén, ügyesen föllendült az egyik fa alsó ágára; a kauri megmászása eléggé könnyűnek ígérkezett, és valóban, a fiú néhány perc múlva már fenn is termett a fa tetején, amely messzire magaslott a dús erdőlombozat végtelen, zöldellő rengetege fölé.

Onnan fentről a pillantás szabadon siklott végig a sziget egész déli részén a délkeleti Karom-fok és a délnyugati Csúszómászó-földnyelv közt. A Franklin-hegy északnyugatra emelkedett, és eltakarta a láthatár jókora negyedét.

Harbert azonban a facsúcs magasából tüzetesen szemügyre vehette a sziget egész ismeretlen fertályát, amely menedéket adhatott az idegeneknek, és ahol talán még most is meghúzódnak.

A fiú feszült figyelemmel nézelődött. A tengeren közel s távol semmi sem mutatkozott. Még egy vitorla csücske sem villant föl sehol, sem a messzi láthatáron, sem a sziget közelében. Az ugyan megeshetett, hogy valamilyen árbocát vesztett hajó a partnak olyan pontján kötött ki, amely rejtve maradt Harbert szeme elől.

A Vadnyugat-vadonban szintén nem látszott semmilyen gyanús jelenség. Igaz, hogy a rengeteg sok ezer négyzetlábnyi erdő olyan kupolát alkotott, amelyen nem hatolt át az emberi tekintet, és még csak tisztás vagy csak ritkásabb folt sem derengett a fák tengerében. A Hála-folyó útját sem lehetett szemmel követni, sőt az sem derült ki, hogy a hegy melyik részén ered a folyó. Megeshetett, hogy nyugat felé más patakok is csordogáltak, de a lombozaton keresztül ezt semmiből sem lehetett megállapítani.

De ha emberi településnek nem is látta nyomát Harbert, vajon nem pillantott-e meg legalább emberek közelségére valló füstöt a levegőben? A légkör kristálytisztán ragyogott, még a leghalványabb pára is élesen kirajzolódott volna a kék égbolt háttérén.

Harbert egyetlen pillanatig úgy hitte, nyugaton gyér füstcsík foszladozik a magasban alapos megfigyelés után azonban rájött, hogy tévedett. Feszülten meredt arrafelé, a szeme kitűnő volt... Nem, véglegesen megállapíthatta: nyugaton is tiszta a levegő.

Harbert lekúszott a kauritörzsről, és a két vadász visszatért a Gránitpalotába. Cyrus Smith meghallgatta a fiú elbeszélését, megcsóválta a fejét, de egy szó nem sok, annyit sem mondott. Nyilvánvaló volt: erről az ügyről csak a sziget teljes átkutatása után lehet véleményyt alkotni.

Harmadnap azonban - október 28-án - ismét olyan eset történt, amelyre a telepések nem találtak kellő magyarázatot.

Harbert és Nab a parton kószált; vagy kétmérföldnyire járhattak a Gránitpalotától, amikor az a ritka szerencse érte őket, hogy a víz mentén a *cheloniák* rendjének egyik pompás példányára bukkantak. Valódi óriásteknős volt, a *Chelonia viridisek* családjából; páncélja tündöklő zöldek árnyalatokban csillogott.

Harbert vette észre a jól megtermett teknősbékát, amint az éppen a tenger felé igyekezett.

- Nab, gyere csak ide! - kiáltotta.

Nab odarohant.

- Tyú, de szép állat! - mondta. - Meg kéne fogni! De hogyan?

- Mi sem könnyebb annál - felelte Harbert. - Hátára fordítjuk a teknős komát, hogy ne tudjon elmenekülni. Fogd a dárdát, és tedd azt, amit én...

A csúszómászó, veszélyt érezve, teknője és haspáncélja közé húzta fejét, nyakát, lábát. Olyan mozdulatlanul kushadt ott a fővényen, mintha sziklává merevedett volna.

Harbert és Nab ekkor az állat mellcsontja alá feszítették dárdájuk nyelét, és együttes erővel, nem minden kínlódás nélkül sikerült is a hátára hengeríteniök. A három láb hosszú teknősbéka legalább négyszáz fontot nyomhatott.

- Jól van! - kiáltotta Nab. - Képzelem, hogy örül majd Pencroff barátunk ennek a fogásnak!

Hát igen, Pencroff barátunk örülhetett is, mert a tengeri füvekkel táplálkozó teknős húsa valóságos ínycsafalat. E pillanatban azonban az egész állatból nem látszott egyéb, csak a csontos boltozat alatt rejtőző, halántékgödrei mögött kiszélesedő, apró, lapos feje.

- Most mit kezdünk vele? - kérdezte Nab. - Nem hurcolhatjuk magunkkal a Gránitpalotáig!

- Hagyjuk csak itt, amúgy sem tud megfordulni - ajánlotta Harbert. - Mi pedig elszaladunk a targoncáért, és azon visszük haza.

- Értem!

Mindazonáltal Harbert - ámbar Nab ezt fölöslegesnek ítélte - óvatosságból néhány nagy kővel alá is dúcolta a teknősbéka páncélját. Ezután a két vadász hazaindult a Gránitpalota felé, a fővénypart hosszán, amelynek - apály lévén - széles sávja szárazon állt. Harbert, hogy meglepje Pencroffot, egyetlen szóval sem említette neki „a *cheloniák* rendjének pompás példányát”, amely most hátán fekve rostokol a fővényen; két óra múlva Nabbel együtt kordeztul visszatért oda, ahol a teknőcöt hagyták. Ám „a *cheloniák* rendje pompás példányának” hült helyét találták.

Nab és Harbert előbb egymásra bámultak, aztán körülnéztek. Semmi kétség: itt, ezen a helyen hagyták a teknőcöt. Harbert még azokat a köveket is megtalálta, amelyekkel aláékelte az állatot, tehát nem eshetett tévedés a dologban.

- No de ilyet! - álmélkodott Nab fejcsóválva. - Ezek a dögök mégiscsak képesek a hátukról a hasukra fordulni?

- Úgy látszik - felelte Harbert, de azért sehogyan sem értette a dolgot, és megütődve meredt a homokon szanaszét heverő kövekre.

- Jaj de kár, Pencroff mégsem fog örülni!

- Ezt a rejtélyes eltűnést pedig még Smith úr sem igen tudja majd megmagyarázni! - vélte Harbert.

- Akkor jobb, ha nem is beszélünk róla - tanácsolta Nab, mert legszívesebben eltitkolta volna, hogy pórul jártak.

- Épp ellenkezőleg, Nab - felelte Harbert -, első dolgunk az lesz, hogy elmondjuk az egészet elejétől végéig!

Azzal fogták a hiába odahurcolt targoncát, és visszatértek a Gránitpalotába.

Az ácszérűben, ahol a mérnök és a tengerész a csónaképítésen dolgozott, Harbert beszámolt arról, hogy mi történt velük.

- Ej, ti ügyefogyottak! - horkant föl Pencroff. - Legalább ötven levesrevalót szalajtottatok el!

- Nem a mi hibánk, hogy az az állat megszökött! - védekezett Nab. - Hiszen mondom, hogy a hátára fordítottuk!

- Hát akkor nem eléggé fordítottátok a hátára! - kötekedett csökönyösen a tengerész.

- Nem eléggé? - kiáltotta méltatlankodva Harbert.

És elmondta, hogy még kövekkel gondosan alá is dúcolta a teknőcöt.

- Hát akkor csoda történt! - állapította meg Pencroff.

- Azt hittem, Cyrus úr - mentegetődzött Harbert -, hogy a hátára fordított teknősbéka, különösen az ilyen nagy fajta, nem tud saját erejéből a lábára állni...

- Ez igaz is, fiam - felelte Cyrus Smith.

- Hát akkor ennek mégis hogyan sikerült...?

- Milyen távolságban feküdt a tengertől az a teknősbéka? - kérdezte a mérnök, miután félbehagyta a munkát, és elgondolkozott:

- Legföljebb tizenöt lábnyira - felelte Harbert.

- És ez apály idején történt?

- Igen, Cyrus úr.

- Nos, akkor egyszerű az eset - jelentette ki a mérnök. - Amit a teknősbéka nem tud megtenni szárazon, azt alighanem megteszi a vízben. Amikor a dagály elérte, nyilván megfordult, és szép nyugodtan visszamászott a mély vízbe.

- Jaj de ügyetlenek voltunk! - fakadt ki Nab.

- Ezt épp az imént jómagam is bátorkodtam megállapítani - vágta rá Pencroff.

Cyrus Smith kétségkívül elfogadható magyarázatot adott. De vajon ő maga is meg volt-e győződve magyarázata helyességéről? Ezt nem mernénk állítani...

MÁSODIK FEJEZET

*A pirog próbaútja - Mit vetett partra a tenger? - A ládát vontatókötélre veszik - A szirtfok új nevet kap - A láda tartalma: szerszámok, fegyverek, műszerek, ruhák, könyvek, háziesszközök -
Mit hiányol Pencroff? - Az Evangélium - A Szentírás egyik szakasza*

Október 29-re a kéregcsónak elkészült, Pencroff állta a szavát, a rugalmas bordázatú, pirog-szerű alkotmányt öt nap alatt megépítette. Egy pad a ladik farában, egy a közepén, a harmadik - a helyes súlyelosztás kedvéért - az orrában, egy-egy fenyőgerenda a két evezőcövek megszilárdítására, egy kormánylapát: mindössze ebből állt a tizenkét láb hosszú és legfőljebb kétszáz font súlyú alkalmasosság. Ami a vízre bocsátást illeti, azt nagyon egyszerűen elintézték. A könnyű pirogot levontatták a Gránitpalota előtti fővénypadra, és a dagályra bízták, hogy fölemelje. Pencroff tüstént bele is ugrott, egyet-kettőt húzott a kormánylapáttal, és megállapította, hogy a sajka kiválóan megfelel a célnak.

- Hurrá! - ünnepelte minden feszélyezettség nélkül saját diadalát a tengerész. - Körülhajózhatjuk ebben akár az egész...

- Az egész földet? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Nem, hanem az egész szigetet. Néhány kődarab nehezeknek, árboc az előderékra, némi kis vitorla, amelyet majd Cyrus úr sző nekünk egy szép napon... és messzire eljutunk ezen a hajócskán! Hát önök, Cyrus úr, Spilett úr, nem akarják-e ki próbálni az új óceánjárót? Harbert, Nab, gyertek már! Végére látnunk kell, elbírja-e mind az ötünket!

Valóban, ezt a kísérletet még végre kell hajtaniok. Pencroff a sziklák közt nyíló keskeny közön néhány evezőcsapással partra vezette a csónakot; és úgy döntöttek, hogy nyomban kipróbálják a pirogot, elhajóznak rajta a sziklafal déli végénél tengerbe nyúló szirtfokig.

Amikor beléptek a ladikba, Nab fölkiáltott:

- De hiszen víz szivárog a hajódba, Pencroff!

- Annyi baj legyen - válaszolta a tengerész. - A palánkoknak meg kell még dagadniok. Két nap múlva már egyetlen csöpp sem szivárog át az eresztékeken, és meglátod, annyi víz se lesz benne, mint egy borissza ember hasában. Beszállás!

A telepések elfoglalták helyüket a kéregnaszádban, és Pencroff nekivágott a nyílt tengernek. Fölséges idő volt aznap. A tenger olyan, nyugodtan csobogott a csónak körül, mintha csak egy tavacska szűk partjai közt ladikáznának, a pirog pedig olyan biztonsággal szelte a habokat, akárha a Hála-folyó csöndes vizén haladna.

Nab fogta az egyik evezőt, Harbert a másikat, Pencroff pedig a hajó farában helyezkedett el, hogy a kormánylapátot kezelje.

A tengerész átkelt a csatornán, és elhúzott a zátony déli csúcsa alatt. Enyhe déli szellő fújdogált, de hullámot sem a csatornán, sem a nyílt tengeren nem vetett a víz. Csak néhány hosszú hullámregzés duzzasztotta föl időnként a felületet, de a megterhelt ladikot meg sem lendítette ez a kis mozgás. Mintegy félmérföldnyire távolodtak el a parttól, és a telepések szeme előtt fokozatosan, teljes nagyságában bontakozott ki a Franklin-hegy.

Aztán Pencroff a folyó torkolata felé kormányozta a kéregnaszádot. A pirog most a fővény-szegély mentén haladt, és a part görbülete elfődte az utasok elől a Hullámkacsa-mocsár lapályát.

Ez a part szirtben végződött, amely csupán hárommérföldnyire esett a Hála-folyótól, a telepe-
seknek azonban a part hajlata miatt jóval nagyobb utat kellett megtenniük, hogy odaérjenek.
Elhatározták ugyanis: elhajóznak a szirtfok csúcsáig, de nem sokkal eveznek túl rajta, csak
éppen annyira, hogy futó pillantást vethessenek a Karom-fok vidékére.

A ladik tehát a part vonalát követte, körülbelül két kötélhossznyira tőle, és jobbra-balra
kanyargott, hogy kikerülje a lassacskán dagályba süllyedő sziklazátonyokat. A gránitfal a
folyó torkolatától lejtősen ereszkedett a szirtfokig. A magaslatnak ez a szakasza csak amolyan
szeszélyesen szétszórt sziklahalmaz volt, erősen elütött a Kilátó-fennsík tövével alászakadó,
meredek gránitfaltól, és rendkívül szilaj, vadregényes látványt mutatott az egész tájék. A
szemlélő szinte azt hihette volna, hogy valamilyen roppant szekér sziklarakományát
zúditották le a parton. Ez a csúcsos kiszögellés kétföldnyi hosszúságban húzódott az erdő
felől, és úgy festett, mint a zöld növényzet ruhaujjából kinyúló óriási kar.

A két evező hajtotta kéregnaszád könnyedén siklott a sima vízen. Gedeon Spilett, egyik
kezében ceruzával, másik kezében jegyzetfüzetével, sebtiben fölvázolta a part képét. Nab,
Pencroff és Harbert vidám csevegés közepette az ismeretlen partszakaszt szemlélte, és mennél
jobban dél felé haladt a pirog, utasainak annál inkább úgy rémlett, mintha az Állkapocs-fok
elmozdulna a helyéből, két szára lassanként összecukódnék, és még szűkebbre zárná az
Unió-öblöt.

Ami a mérnököt illeti, ő nem beszélt, csak nézelődött, és tekintete bizonyos aggodalmat
fejezett ki, mintha valami meglepőt, valami különösét látna...

Háromnegyed órai csónakázás után a pirog a szirtcsúcs közelébe érkezett, és Pencroff már
nekikészült, hogy megkerülje, amikor Harbert hirtelen fölállt, és egy fekete pontra mutatott.

- Vajon mi az, amit ott látok a parton?

Minden tekintet a jelzett irányba fordult.

- Valóban - mondta az újságíró -, ott csakugyan van valami. Homokba süppedt roncsnak
nézné az ember...

- Ohó - kiáltott föl Pencroff -, én már látom, mi az!

- No, mondd hát! - kérlelte Nab.

- Két hordó! Két hordó! Mintha tele lennének! - válaszolta a tengerész.

- Gyerünk a partra, Pencroff! - vezényelte Cyrus Smith.

Néhány evezőcsapás, és a pirog kikötött egy kis öbölben, utasai pedig kiugrottak a fövényre.

Pencroff nem tévedett. Két hordó állt ott, félig a homokba süllyedve, de mindkettőt kötelek
erősítették szilárdan egy hatalmas ládához; nyilvánvaló, hogy ezt a ládát a két hordó tartotta a
víz színén, mindaddig, amíg meg nem feneklett a parton.

- Lehetséges, hogy hajótörés történt a sziget körüli vizeken? - kérdezte Harbert.

- Bizonyára - felelte Gedeon Spilett.

- Vajon mi van ebben a ládában? - kiáltotta Pencroff, érthető türelmetlenséggel. - Mi lehet
benne? Zárva van, nekünk pedig semmiféle szerszámunk sincs, amivel föltörhetnénk a
fedelét! Rajta, üssük be valamilyen kődarabbal...

A tengerész megmarkolt egy súlyos követ, és fölemelte, hogy bezúzza vele a láda tetejét, de a
mérnök visszatartotta:

- Pencroff! - szólt rá. - Nem mérsékelné egy órára a türelmetlenségét?

- De hát gondolja csak el, Cyrus úr! Hátha éppen az van benne, amire szükségünk van?!

- Majd megtudjuk idejében - felelte a mérnök -, de fogadjon szót, ne törje föl a ládát, még hasznát vehetjük. Vigyük magunkkal a Gránitpalotába, ott könnyen fölnyithatjuk, még csak megrongálnunk sem kell. Minden kész az elszállításra: ha idáig a vízen úszott, innen is elúszik majd a folyó torkolatáig.

- Igaza van, Cyrus úr, tévedtem - ismerte be a tengerész. - De mit csináljak? Az ember nem mindig ura önmagának!

A mérnök jó tanácsot adott. A pirog valóban nem bírta volna el a ládát, amely nyilvánvalóan súlyos tárgyakat rejtett magában: máskülönben nem kellett volna két üres hordóhoz kötözni. Célszerűbbnek látszott hát, ha a ládát hordóstul kötélre fogják, és elvontatják a Gránitpalota előtti fővénypartra.

No de hogyan került ide ez a partra vetett holmi? Ez a főbenjáró kérdés foglalkoztatta őket. Cyrus Smith és társai figyelmesen körülnéztek, és több száz lépésnyire bejárták a partot. Semmiféle roncsot nem találtak. A tengert szintén tüzetesen végigfűrkészték tekintetükkel. Harbert és Nab még egy magas szikla csúcsára is fölkapaszkodott. A horizonton semmi sem látszott a sík vízen, sem kormányra vesztett gőzös, sem vitorlás hajó.

Pedig az kétségtelen, hogy hajótörés történt. Lehetséges-e vajon, hogy a láda partra kerülése és az ólomsörét esete közt valamilyen összefüggés van? Talán idegenek kötöttek ki a sziget valamelyik távolabbi pontján? Vagy talán itt is vannak még? Azt az egyet azonban a telepések bizonyosra vették, hogy a jövevények semmiképpen sem maláj kalózkod, mert a ládán meglátszott: Európából vagy Amerikából származik.

Mindnyájan visszatértek az öt láb hosszú, három láb széles láda köré. A gondosan lezárt tölgyfa ládát rézsögekkel kivert, vastag bőrhuzat borította. A két hasas, vízmentesen bedugaszolt hordó ütogetésre kongó hangot adott, és mindkettőt hajókötelek erősítették a láda oldalához. Pencroff a különös módon összebogozott köteleken fölismerte az úgynevezett „matrózcsomókat”. A láda szemlátomást tökéletes épségben maradt, aminek az a magyarázata, hogy fővényzávon feneklett meg, nem pedig a part menti sziklákon. Figyelmesebb vizsgálatra még az is meglátszott rajta, hogy nem sokáig hanyódotott a tengeren, viszont partra sem igen régen vetődött. A víz, úgy látszik, nem hatolt át a láda eresztékein, a benne levő tárgyak tehát föltehetőleg épségben maradtak.

Nyilvánvaló, hogy a ládát valamilyen kormányra vesztett hajó fedélzetéről dobták vízbe, közel a szigethez, alighanem abban a reményben, hogy a hullámok partra sodorják; a hajó utasai bizony arra számítottak, majd megtalálják a szigeten, s ezért kötözték óvatosságból ehhez az úszó alkalmasághoz.

- Legjobb lesz, ha ezt a gazdátlan holmit elvontatjuk a Gránitpalotáig - ajánlotta a mérnök -, ott aztán majd pontos teltárat készítünk a tartalmáról; ha később megtaláljuk a szigeten a föltételezett hajótörés menekültjeit, visszaadjuk jogos tulajdonukat. Ha viszont senkit sem találunk...

- Akkor megtartjuk magunknak! - kiáltotta Pencroff. - De az Isten szerelmére, ugyan mi lehet benne?...

A dagály már elérte a fővénybe mélyedt ládát: mihelyt az egész partot előnti a víz, a hullámok bizonyára ismét fölemelik a megfeneklett holmit. A telepések a hordókat tartó kötelek egyikét részben leoldozták, és azzal a ladik farához erősítették az úszó alkalmaságot. Aztán Pencroff és Nab evezőlapátjukkal csatornát vájtak a fővénybe, hogy megkönnyítsék a víz dolgát, és a láda simábban mozduljon el helyéről; nemsokára indulhatott is a ladik, rövidesen megkerülte a szirtfokot, amely egyébként attól fogva a Gazdátlan Láda foka nevet viselte. A

vontatókötélre fogott láda igen súlyosnak mutatkozott, a két hordó épp csak a víz színén tartotta. A tengerész minden pillanatban attól tartott, hogy a kötélszakad, a láda pedig a fenékre süllyed. Félelme azonban szerencsére alaptalannak bizonyult, és a pirog másfél órával indulása után - mert éppen annyi telt el, amíg a hárommérföldes utat megtette - kikötött a Gránitpalota előtti parton.

A ladikot is, a ládát is a fővényre vonszolták a telepések, s apály lévén mindkettő rövidesen szárazra került. Nab eközben szerszámokért szaladt, és a telepések - óvatosan, hogy mennél kevesebb kárt tegyenek benne - nekiláttak a láda fölfeszítésének; nemsokára kiderül hát, mit rejt. Pencroff nem is titkolta, hogy milyen izgatott.

A tengerész azon kezdte, hogy leoldozta a két teljesen ép állapotban levő hordót; kimondatlanul is mindenki tudta, azok is hasznára lehetnek a telepnek. Aztán feszítővassal föltörte a zárat, és a fedél kinyílt.

A ládát belülről bádogbélés borította; nyilván arra szolgált, hogy tartalmát minden körülmények közt megvédje a nedvességtől.

- Hú! - kiáltott föl Nab. - Mi lehet benne, talán konzerv?

- Remélem, hogy nem! - felelte az újságíró.

- Bárcsak az volna! - rebegte a tengerész.

- Micsoda? - kérdezte tőle Nab, aki meghallotta a halk fohászt.

- Semmi - legyintett Pencroff.

A bádogköpenyt előbb egész szélességében, majd két keskenyebb oldalán is fölhasították, aztán belenyúltak a ládába, és sorjában kiemelték a benne levő különféle tárgyakat, majd a fővényre rakták valamennyit. Pencroff minden egyes darab megpillantásakor újabb és újabb „hurrá!” kiáltásokban tört ki, Harbert tapsolt, Nab pedig néger harci táncra perdült. Könyvek is sorakoztak ott meg konyhai eszközök is: az előbbieknél Harbert örült bolondulásig, az utóbbiaknak meg Nab, mégpedig annyira, hogy boldogságában csókjaival halmozta el mindegyiket!

Végeredményben a telepéseknek csakugyan minden okuk megvolt, hogy elégedettek legyenek, mert a ládában egész sor szerszámot, fegyvert, műszert, ruhaneműt és könyvet találtak; Gedeon Spilett tüstént el is készítette és füzetébe jegyezte a pontos leltárt:

Szerszámok:

- 3 több pengéjű zsebkés
- 2 favágó fejsze
- 2 ácsszekerce
- 3 gyalu
- 2 ácsmunkához való bárd, más néven: szalu
- 1 „színlőbárd” nevű ácsszerszám
- 6 véső
- 2 reszelő
- 3 kalapács
- 3 fúró
- 2 nagyfúró
- 10 zacskó szeg és csavar
- 3 különféle nagyságú fűrész
- 2 doboz tű

Fegyverek:

- 2 kovás puska

- 2 gyutacsos puska
- 2 gyújtókupakos vadászkarabély
- 5 vadásztör
- 4 tengerészkard
- 2 kis lőporos hordó, egyenként 25 font robbanóanyaggal
- 12 doboz gyújtókupak, más néven gyújtócsappantyú

- Műszerek:*
- 1 szextáns
  - 1 látcső
  - 1 tábori messzelátó
  - 1 tengerészeti iránytű
  - 1 zsebiránytű
  - 1 Fahrenheit-féle hőmérő
  - 1 aneroid barométer⁶⁷
  - 1 nagy doboz, benne: fényképezőgép, lencse, lemezek, vegyszerek stb.

- Ruhanemű:*
- 2 tucat sajátos, gyapjúszerű, de kétségkívül növényi anyagból készült ing
  - 3 tucat, hasonló anyagból készült harisnya

- Konyhaeszközök:*
- 1 kétfülű vaslábos
  - 6 ónozott rézserpenyő
  - 3 vastepsi
  - 10 alumínium tányér
  - 2 üst
  - 1 kis hordozható tűzhely
  - 6 evőkés

- Könyvek:*
- 1 Biblia, Ó- és Újszövetség
  - 1 atlasz
  - 1 szótár, különféle polinéziai nyelvjárások szókincsével
  - 2 hatkötetes természettudományos ismerettár
  - 3 rizsma⁶⁸ tiszta papír
  - 2 üres füzet

Amikor az újságíró befejezte a leltározást, megjegyezte:

- El kell ismernünk, hogy a láda tulajdonosa igazán fejlett gyakorlati érzéssel rendelkezett!... Szerszámok, fegyverek, műszerek, ruhaneműk, konyhaeszközök, könyvek, semmi sem hiányzik! Szinte azt hinné az ember, hogy számított a hajótörésre, és jó előre fölkészült rá!
- Csakugyan nem hiányzik innen semmi... - mormolta Cyrus Smith eltűnődve.
- Annyi szent - jegyezte meg Harbert -, hogy a láda tulajdonosa nem volt kalóz, és hajója sem volt kalózhajó!
- Éppenséggel nem olyan bizonyos - felelte Pencroff -, lehet, hogy a láda gazdája a kalózok fogságába esett...

---

67 Aneroid barométer: légüres fémszerkezettel ellátott légsúlymérő; a régebben használatos légsúlymérőkkel ellentétben nincsen benne higany; magasságmeghatározásra és az időjárásjóslás megkönnyítésére szolgál

68 1 rizsma: 100 ív

- Ez nem valószínű - szólt közbe az újságíró. - Sokkal hihetőbb az a föltevés, hogy a hullámok valamilyen amerikai vagy európai hajót sodortak a part közelébe, utasai pedig, menteni akarván a menthetőt, összecsomagolták és a tengerbe dobták ezt a ládát.

- Önnek is ez a véleménye, Cyrus úr? - kérdezte Harbert.

- Igen, fiacskám - válaszolta a mérnök -, lehet, hogy így történt. Megeshetett: az utasok hajótöréskor vagy még korábban ebbe a ládába csomagolták legfontosabb holmijukat, hogy majd egyszer valahol a parton ráakadjanak...

- Még fényképezőgépről sem feledkeztek meg! - dűnnyögte a tengerész hitetlenkedő arccal.

- Ami ezt a készüléket illeti, magam sem értem, mire való - válaszolta Cyrus Smith. - Számunkra is, más hajótöröttek számára is többet ért volna, ha helyette több ruhaneműt vagy több lőszert tesznek a ládába.

- S vajon nincs-e ezeken a szerszámokon, műszereken, könyveken valamiféle cégjelzés vagy cím, amiről megállapítható, hogy honnan származnak? - kérdezte Gedeon Spilett.

Erről csakugyan meg kellett győződnie. Minden egyes tárgyat figyelmesen megvizsgálták, főleg a könyveket, műszereket és fegyvereket. Ám rendhagyó módon sem a fegyverek, sem a műszerek nem tüntették föl gyártójuk nevét; egyébként tökéletesen ép volt valamennyi, és meglátszott, hogy senki sem használta még. A szerszámokat és a háztartási eszközöket hasonlóképpen mind vadonatújnak találták; végeredményben mindez csak azt bizonyította, hogy ezeket a tárgyakat nemcsak úgy találomra markolták föl és hajigálták a ládába a hajó utasai; épp ellenkezőleg, megfontoltan válogatták össze és gondosan rendezték el valamennyit. Ezt igazolta a láda tartalmát nedvességtől óvó belső fémburok is, hiszen azt igazán senki sem forraszthatta össze kapkodva, az utolsó pillanatban.

Ami a természettudományos ismerettárat és a polinéziai szótárat illeti, ezek angol nyelvű kiadványok voltak, de sem a kiadó neve, sem a megjelenés időpontja nem állt raktuk.

Az angol nyelvű, negyedréteg alakú és nyomdászatiilag figyelemreméltó köntösben kiadott Biblián meglátszott, hogy sokat forgatták, gyakran lapozgatták.

Az atlasz maga remekmű volt, megtalálták benne a világ minden tájának térképét és a Mercator-vetület szerinti *planiszfériumok*⁶⁹ több rajzolatát, francia magyarázó szöveggel - de a kiadás időpontja is, a kiadó neve is hiányzott róla.

Semmi jel nem utalt tehát a különféle tárgyak eredetére, és következésképpen arra sem, hogy milyen hajó is járhatott nemrégiben a partvidéken. Ám akárhonnan származott is a láda, az bizonyos: egy csapásra gazdaggá tette a Lincoln-sziget lakóit. Mindeddig maguknak kellett megalkotniuk, maguknak kellett a természettől kicsikarniuk mindent, s értelmes emberek lévén sikerült is úgy-ahogy zöldágra vergődnie. Most azonban a Gondviselés, mintha csak kárpótolni akarná őket sok veszteségükért, az emberi ipar remekbe készült termékeit sodorta útjukba. Lelkük mélyéből fölujjongó köszönettel adtak hálát az égnek.

Csupán egyikőjükön látszott valamelyes elégedetlenség. Pencroffon. Úgy rémlett, éppen azt keresi hiába a ládában, amire leginkább számított, és mennél több holmit húzott elő a bádogburkolat alól, annál inkább halkultak „hurrá!” kiáltásai, s amikor a leltár végére jártak, így zsémbelődött:

- Mindez nagyon szép és jó, de meglátjátok, énnekem semmi sem jut ebből a skatulyából!

---

69 Gerhard Mercator holland matematikus és földrajztudós a földfelület nagy távolságának mérésére különleges módszert dolgozott ki; földrajzi vetületei, a planiszfériumok - vagyis a földgömb sík alakú ábrázolásai - még ma is használatosak

Nab nem állhatta meg, hogy meg ne kérdezze:

- No csak, Pencroff barátom, mit is keresel voltaképpen?

- Fél font dohányt! - dörmögte a tengerész elszontyolodva. - Csak az hiányzik a boldogságomhoz!

Erre aztán a telepesekből kitört a kacagás.

Ez az eredményes fölfedezés azonban arra a következtetésre vezette őket, hogy nem halogathatják tovább a sziget tüzetes átkutatását. Elhatározták hát, hogy másnap hajnalban útra kelnek, föleveznek a Hála-folyón, és úgy közelítik meg a nyugati partvidéket. Attól tartottak ugyanis, ha a hajótörtek a sziget nyugati felén értek partot, ott a maguk erejéből sehogyan sem boldogulhatnak, és kötelességüknek érezték, hogy késedelem nélkül segítségükre siessenek.

Még a délután folyamán a Gránitpalotába szállították a talált tárgyakat, és szép rendben elraktározták őket a nagyteremben.

Aznap - október 29-én - éppen vasárnap lévén, mielőtt pihenőre tértek volna, Harbert arra kérte a mérnököt, olvasson föl nekik néhány passzust az Evangéliumból.

- Szívesen - felelte Cyrus Smith.

Kézbe vette a Szentírást, és már-már belelapozott, amikor Pencroff intett, várjon még egy pillanatig, majd így szólt:

- Cyrus úr, én babonás vagyok. Üsse föl találomra, és olvassa el nekünk azt a legelső szakaszt, amelyen megakad a szeme. Majd meglátjuk, illik-e a mi helyzetünkre.

Cyrus Smith elmosolyodott a tengerész kérésén, és hogy eleget tegyen kívánságának, épp ott nyitotta ki az Evangéliumot, ahol könyvjelzőt látott a lapok közt.

Tekintete megállapodott egy piros kereszten, amellyel valaki Szent Máté evangéliuma hetedik fejezetének nyolcadik versét jelölte meg.

Ez a vers pedig így szólt:

Aki keres, az talál; aki kér, annak adatik, s aki zörget, annak megnyitattik.

HARMADIK FEJEZET

*Indulás nyugat felé - A dagály - Szilfák és szilcserjék - Különféle növények - A fénymadár -
Az erdő arculata - Óriás eukaliptuszok - Miért mondják „lázfának” az eukaliptuszt? -
Majomcsapatok - A vízesés - Éjszakai táborozás*

Másnap - október 30-án - reggel minden készen állt a legutóbbi események miatt hirtelenében oly sürgössé vált fölfedező útra. Valóban, a dolgok úgy alakultak, hogy a Lincoln-sziget telepesei már nem szorultak támogatásra, hanem inkább ők igyekeztek segíteni másokon.

Úgy határoztak, hogy fölleveznek a Hála-folyón, mégpedig addig, amíg hajózható. Az út java részét ezért különösebb fáradtság nélkül tehetik meg, és az útravalót is, a fegyvereket is messzire elszállíthatják a sziget nyugati részébe.

Csak hogy nem csupán a magukkal vitt tárgyak elhelyezésére kellett gondolniok, hanem azokéra is, amelyeket szerencsés esetben visszafelé jövet hoznak majd magukkal a Gránit-palotába. Ha ugyanis csakugyan hajótörés történt, amint valamennyien föltételezték, akkor a partra vetődött hajó roncsa alighanem ott lesz a fővényen, és mint zsákmány joggal megilleti a rátalálókát. A targonca kétségkívül sokkal alkalmasabb lett volna erre a célra, mint a törékeny ladik; az otromba és nehézkes kordét azonban húzni-tolni kellett, tehát sokkal kényelmetlenebbül használhatták volna, és Pencroff ki is fejezte sajnálkozását, amiért az őt külön megillető fél font dohányon kívül egy pár virgonc, telivér New Jersey-i lovacska is elfelejtettek a ládába csomagolni, pedig lám, milyen jó hasznát vehetnék most a telepések!...

Nab a csónakba rakta az élelmet: pácolt húst, néhány gallon gyökérsört és erjesztett fanedvet - három napra való elemózsiát, mert Cyrus Smith mindössze ennyire tervezte a fölfedező utat. Máskülönben arra is számíhattak, hogy útközben kiegészítik élelmiszerkészletüket, és ezért Nab nem is feledkezett meg a kis hordozható tűzhelyről sem.

A szerszámok közül a telepések csak a két favágó baltát vitték magukkal, hogy legyen mivel utat törniök az erdő sűrűjében; a műszerek közül pedig csupán a távcsövet és a zsebiránytűt.

Fegyverül a két kovás puskát választották; ez ugyanis jobban megfelelt céljaiknak, mint a bonyolultabb szerkezetű gyutacsos puska, mert az előbbihez csak kovakő kell, az utóbbihoz ellenben gyújtókupak is, és attól tartottak, hogy a gyújtókupakkészlet idő előtt kimerül a gyakori használatban. De azért karabéllyal és sörétes töltényekkel is felszerelték magukat. Ami a löszert illeti, a kis hordókban mindössze ötven font lőpor volt, annak jó részét magukkal is vitték; a mérnök azonban azt tervezte, hogy később maga gyárt robbanóanyagot a puskapor pótlására. A tűzfegyvereken kívül pedig a telepések öt bőrhüvelyes, erős vadásztört is a csónakba raktak, és ilyen körülmények közt már a siker némi reményével merészkedhettek be az irdatlan rengetegbe.

Szükségtelen megjegyeznünk, hogy az ekként fölfegyverkezett Pencroff, Harbert és Nab úgy érezték: minden vágyuk teljesült; Cyrus Smith azonban megígértette velük, hogy alapos ok nélkül egyszer sem sütik el a puskájukat.

Hajnali hat órákor a telepések tengerre bocsátották a pirogot. Toppal együtt valamennyien beszálltak, és tüstént el is indultak a Hála-folyó torkolata felé.

A dagály csak félórája kezdődött. Tudták tehát, hogy a víz néhány óra hosszat még emelkedőben lesz, élniök kellett ezzel az alkalommal, mert később a visszaözlő víztömeg jelentékenyen megnehezíti az ár ellen való csónakázást. A dagály duzzasztotta tengervíz sebesen tódult fölfelé a folyó medrében. A pirog gyorsan haladt a két meredek part közt, éppen csak

áramtében kellett kormányozni, még arra sem volt szükség, hogy evezővel gyorsítsák az iramot.

A fölfedezők néhány perc alatt a folyó sarkantyújához értek, ahhoz a kiszögelléshez, ahol Pencroff hét hónapja első tutaját tákolta össze.

Az éles könyök után a folyó enyhe kanyarodóval délnyugatnak fordult, és átlós irányban hömpölygött tovább a hatalmas, örökzöld, toboztermő fák árnyékában.

A Hála-folyó két partja elragadó látványt nyújtott. Cyrus Smith és társai fenntartás nélkül csodálták, hogy a természet milyen egyszerű eszközökkel - vízzel és fákkal - ér el gyönyörűbbnél gyönyörűbb festői hatásokat. Amint a kéregnászád haladt, úgy változott az erdő képe. A folyó jobb partján bámulatos szépségű *ulmus*félék, vagyis szilfák nőttek lépcsőzetes rendben; ezt az értékes fafajtát különösen a hajóépítők kedvelik, mert jól állja a vizet, és sokáig nem korhad el. Aztán ugyanennek a növény családnak más csoportjai következtek, köztük az úgynevezett korallfák, amelyeknek a mandulájából sokféle célra használható olajat sajtolnak. Távolabb Harbert néhány „madzagfát” fedezett föl - ezek arról nevezetesek, hogy vízben áztatott, hajlékony ágaikból erős köteleket lehet sodorni -, még távolabb pedig két-három szeszélyes ereszű, szép, fekete színű ébenfacsonkot is észrevett a fiú.

Időnként megállították a csónakot egy-egy olyan partszakaszon, ahol könnyűszerrel kiköt-hettek. Gedeon Spilett, Harbert és Pencroff, puskával a kézben, végigcserkészte a folyó mentét; Top is velük tartott. Nemcsak vadakra számítottak, hanem arra is, hogy jártukban-keltükben hasznos növényeket találhatnak, és ez sem éppen megvetendő úticél; az ifjú természettudós nagy örömmel fedezett föl egy bokorra való „libatop”szerű vadparajt és különféle keresztres virágú növényeket a káposztafélék családjából: vízitormát, retket, répát, csupa vadnövényt; Harbert azonban arra gondolt, hogy alkalmas talajba átültetve talán megszelídítheti némelyiket. Néhány lépéssel odább a fiú ágas-bogas, enyhén bolyhosodó, mintegy három láb magas kórót pillantott meg: termésében gömbölyű, barna magvak ültek.

- Tudod-e, miféle növény ez? - kérdezte Harbert a tengerészt.

- Dohány?! - kiáltott föl Pencroff, mert kedvenc növényét nyilván csak pipában látta eddig.

- Dehogyan, Pencroff! - felelte Harbert. - Nem dohány az, hanem mustár!

- Edd meg magad! - legyintett a tengerész. - De ha valahol dohánylevélre bukkansz, fiacskám, ne restelld ám leszedni azonnal!

- Majd csak találunk azt is! - biztatta Gedeon Spilett.

- Meghiszem azt - rikkantotta Pencroff -, s ha egy szép napon az is lesz, akkor igazán nem tudom, mi hiányzik még a mi szigetünkről!

A növényeket gondosan, gyökerestül kiásták a földből, és elhelyezték a pirog fenekén; a mérnököt ott találták, ahol hagyták: egész idő alatt gondolataiba merülten üldögélt a csónakban.

Az újságíró, Harbert és Pencroff útközben még néhányszor kiszállt, mégpedig hol a jobb, hol a bal parton. A folyó bal oldalán kevésbé meredeken lejtett a part, jobb felén viszont dúsabban burjánzott az erdő. A mérnök zsebiránytűje segítségével megállapította, hogy a folyó - hárommérföldnyire levő alsó kanyarulatától - csaknem egyenes vonalban tart délnyugat felől északkelet felé. Föltételezte azonban, hogy ez az irány valahol távolabb ismét megváltozik, és a Hála-folyó megint csak északnyugatnak fordul, a Franklin-hegy alsó „gyámpillérei” felé, hiszen a forrásai alighanem onnan táplálkoznak.

Egyik kis kirándulása alkalmával Gedeon Spilettnek sikerült egy vékony csőrű, hosszú nyakú, rövid szárnyú, kurta farktollazatú tyúkféle szárnyaspárt élve elfognia. Harbert tüstént rávágta,

hogy „tinamu” a nevük, s ezúttal sem tévedett; a telepések pedig elhatározták: ez a két madár lesz majdani baromfiudvaruk első két lakója.

A puskák azonban mindeddig nem jutottak szóhoz, s az első lövés itt, a Vadnyugat-vadon vidékén abból az alkalomból dörrent el, hogy halászmadárra emlékeztető szép szárnyas röppent föl a lombok alól.

- Ez az, föl ismerem! - kiáltotta Pencroff, és szinte akarata ellenére elsütötte a puskáját.

- Mi az, mit ismert föl? - érdeklődött az újságíró.

- Ez az a fajta madár, amelyet első kirándulásunkon elszalajtottunk, és amelyről ez az erdő a nevét kapta!

- A fénymadár! - rikkantotta Nab.

Csakugyan fénymadár volt; merev tollazata fémes fénnel csillogott. Újabb lövés dörrent, a szárnyast néhány sörét érte, és lezuhant; Top érte futott, és odavitte a csónakhoz; ugyanakkor azonban egész sereg kúszomadár, tucatnyi galamb nagyságú, rikitőzöld begyű, karmazsin-vörös szárnyú, fehérrel szegélyezett bóbitájú lóri is a földre potyogott. A nagyszerű találatért Harbertet illette a dicsőség, s a fiú büszkélkedett is a sikerével. A lóri pecsenyéje különb falatnak ígérkezett a fénymadárénál, amelynek kissé rágós a húsa; Pencroffot azonban nehezen tudták volna meggyőzni, hogy lövésével nem éppen az enni való szárnyasok fejedelmét terítette le.

Délelőtt tíz órakor a pirog már a Hála-folyó második kanyarulatához érkezett; a telepések mintegy ötmérföldnyire jártak a torkolattól. Itt ki is szálltak rövid időre, hogy elköltsék tízórajukat, de végül is pihenőjük jó fél órára nyúlt a terebélyes, szép fák árnyékában.

A folyó szélessége még ott is hatvan-hetven lábnyira terjedt, mélysége pedig öt-hat láb lehetett. A mérnök megfigyelte, hogy a Hála-folyó vizét számos mellékfolyó duzzasztja, ezek azonban csak amolyan hajózásra alkalmatlan patakok voltak. Ami az erdőt illeti, az a része is, amely a Fénymadár-erdő nevet kapta, és az is, amelyet Vadnyugat-vadonnak neveztek el a telepések, végeláthatatlan messzeségbe nyúlt el. Ám sehol, sem a magas szálerdőben, sem a part menti fák alatt semmi sem vallott arra, hogy valaha is ember járt volna a környéken. A kutatók sehol sem akadtak gyanús nyomra; nyilvánvaló, hogy favágó fejszéje sohasem sebezte meg ezeket a fákat, úttörők daraszoló kése sohasem irtotta ezeket a bozótokat, soha nem szaggatta-nyeste a tömött cserjések és magasra burjánzó vadcsalítok közt egyik fatörzsről a másikra kúszó, hosszú liánok indáit. Ha csakugyan hajótöröttek léptek volna a sziget földjére, akkor azok nem hagyhatták még el a partvidéket; a föltételezett hajótörés menekültjeit tehát nem ez alatt a vastag lombtakaró alatt kell keresniök.

A mérnök igencsak siettette társait, hogy mielőbb elérjék a Lincoln-sziget nyugati partját, amely - becslése szerint - még legalább ötmérföldnyire lehetett. A telepések újból csónakba szálltak, és noha úgy tetszett, hogy a Hála-folyó, jelenlegi irányát követve, nem a tengerszegély felé vezet, hanem inkább a Franklin-hegy irányába, mégis elhatározták: mindaddig a pirogon utaznak tovább, amíg az végképpen meg nem feneklik a sekély vízben. Úgy gondolták, hogy ezzel sok fáradságot és egyben sok időt takaríthatnak meg, mert különben, ha gyalog igyekeznének a part felé, baltával kellene utat vágniok a sűrű bozótban.

A vízáramlás azonban lassanként abbamaradt, talán már beköszöntött az apály - csakugyan eljött az apály ideje -, de az is lehet, hogy a dagály hatása a torkolattól ekkora távolságra amúgy sem igen érezhető. Kénytelen-kelletlen megragadták hát az evezőket. Nab és Harbert az evezőpadra ült, Pencroff pedig a kormánylapátot markolta meg, és a kéregnaszád folytatta futását fölfelé a Hála-folyón.

A Vadnyugat-vadon partvidéke felé közeledve úgy tetszett, hogy ritkul a rengeteg. A fák itt nem nőttek olyan sűrűn, mint az erdő alsó felén, sőt néhol tetemes távolságban álltak egymástól. Ám éppen mert tágasabb volt körülöttük a tér, szabadabban suhant körülöttük a levegő, és ezért koronájuk csodálatosan kiterébélyesedett.

Tüneményes növénypéldányok pompáztak ezen a tájon. Ezek láttán gyakorlott növényteni szakértő első pillantásra tüstént megmondta volna, melyik szélességi körön is fekszik a Lincoln-sziget.

- Ni csak, eukaliptuszok! - kiáltotta Harbert.

Valóban azok voltak: az Egyenlítőhöz közel eső vidékek fenséges faóriásai; ezek az utolsó gigászok főként a Lincoln-szigettel azonos szélességi fokon fekvő Ausztrália és Új-Zéland erdeiben tenyésznek. Egyikük-másikuk kétszáz lábnyira szökkent a magasba. Törzsük kerülete lenn a tövüknél a húsz lábat is meghaladta, illatos gyantaerekkel hálózatosan barázdált kérgük pedig néhol az öthüvelyknyi⁷⁰ vastagságot is elérte. Kevés a különösebb, de egyben csodálatosabb látvány, mint e mirtuszféle növényeknek egy-egy ilyen roppant példánya: levelei nem lapjukkal, hanem élükkel fordulnak a nap felé, lombozata tehát nem vet árnyékot, hanem átengedi a napsugarakat!

Az eukaliptuszok tövében üde gypeszőnyeg borította a talajt, és a dús fűnyalábok közül, megannyi szárnyra kelt karbunkulusként⁷¹ tündökölve, apró madarak hussantak föl seregestül.

- Micsoda fák! - ámuldozott Nab. - De vajon használhatók-e valamire?

- Ugyan! - legyintett Pencroff. - A növények közt ugyanúgy akadnak égimeszelők, akár az emberek közt. Vásári mutogatásra való az ilyesmi...

- Azt hiszem, téved, Pencroff - szólt közbe Gedeon Spilett -, az eukaliptuszok fáját ugyanis egyre szívesebben kezdik megmunkálni a műbútorasztalosok.

- Én pedig azt is hozzátehetném - mondta Harbert -, hogy sok más hasznos tagja is él az eukaliptuszok családjának, például a *gujava*, amelyről a gujavagyümölcsöt szüretelik; a szegfűszegfa, amelyen a szegfűszeg terem; a gránátalmafa, jóízű gránátalmáival; az *Eugenia cauliflora*, amelynek gyümölcséből kellemes bor erjeszthető; az *ugnimirtusz*, amelynek levéből alkoholos ital állítható elő; a *Caryophyllus*, amelynek kérgéből a közkedvelt fahéjat őrlik; az *Eugenia pimenta*, amely a „jamaicai paprikának” nevezett fűszert szolgáltatja; a közönséges mirtusz, amelynek bogyói bors helyett használatosak; az *Eucalyptus robusta*, amely zamatos, manna-szerű magvakat termel; az *Eucalyptus guneei*, amelynek erjesztett nedve sörszerű ital; végezetül mindazok a fák, amelyeket „életfa” vagy „vasfa” néven emlegetnek. Ezek mind a mirtuszfélék családjába tartoznak, és ennek a családnak negyvenhat neme és ezerháromszáz fajtája ismeretes.

A fiú hagy lendülettel mondta föl ezt a kis növényteni leckét, társai pedig hagyták, nem szakították félbe. Cyrus Smith mosolyogva hallgatta, Pencroff pedig kimondhatatlan büszkeséggel legeltette rajta a szemét.

- Helyes, Harbert - dicsérte meg a tengerész -, de azért fogadni mernék, hogy a most felsorolt növények egyike sem nőtt akkorára, mint ezek az óriási fák itt az orrunk előtt!

- Valóban, Pencroff.

- No lám, ez is csak azt bizonyítja, amit az imént mondtam - állapította meg a tengerész -, az óriásoknak semmi hasznát nem veszi az ember.

---

70 1 hüvelyk: a láb 1/10 vagy 1/12 része, tehát 2 1/2-3 cm

71 Régente a vörös színű ékköveket - főként a rubint és a vörös gránátot - karbunkulusnak nevezték

- Ebben megint téved, Pencroff - vetette közbe a mérnök -, mert bizonyos célra éppen ezek az óriás eukaliptuszok a legalkalmasabbak.

- Ugyan miféle célra?

- Arra, hogy javítsák a járványos vidékek éghajlatát... Tudja-e, hogyan hívják ezeket a fákat Ausztráliában és Új-Zélandban?

- Nem én, Cyrus úr.

- „Lázfák”-nak hívják őket.

- Mert lázat okoznak?

- Éppen ellenkezőleg, mert megakadályozzák a mocsárláz terjedését!

- Igazán? - örvendezett a hírlaptudósító. - No, ezt följegyzem.

- Írja csak, kedves Spilett, mert a tapasztalat valóban az, hogy az eukaliptusz semlegesíti a mocsárláz kórokozóit. Dél-Európában és Észak-Afrikában sokféle kísérleteztek vele, és mindenütt arra a megállapodásra jutottak, hogy ahol az eukaliptusz terem, ott a lakosság állapota fokozatosan javul. Azokon a területeken, ahol ezek a mirtuszfélék zöldellnek, megszűnik a váltóláz. Ez ma már kétségtelen, és minékünk, Lincoln-szigeti telepéseknek is igencsak nagy szerencsénk, hogy ezt a vidéket eukaliptuszerdők borítják.

- Micsoda sziget! Milyen áldott föld! - kiáltott föl Pencroff. - Én mondom: nem hiányzik innen semmi... legföljebb csak...

- Csak a dohány, ugye? Sebj, az is meglesz, Pencroff - vigasztalta a mérnök. - Egyszer majd azt is találunk. Most azonban gyerünk tovább, és evezünk, amíg csak ki nem fogy a víz a pirogunk alól.

Folytatták hát fölfedező útjukat, legalább két mérföldet haladtak fölfelé a Hála-folyón, és mindvégig a szigetnek ezen a fertályán uralkodó eukaliptuszok közt. Az utazók nem látták, hogy meddig terjed az eukaliptusz borította vidék, mert a kanyargós folyóágy magas, zöldellő partjai kétoldalt elzárták előlük a kilátást. A medret pedig egyre inkább magas vízínövények, sőt éles-hegyes sziklák rekesztették el, és miattuk a hajózás fölöttébb veszélyessé vált. A telepések néhol már nem is használhatták az evezőket, úgyhogy Pencroffnak nemegyszer csáklával kellett hajtania a csónakot. Egyre sekélyebb vízben siklottak, és sejtették, hogy nincs messze az a pillanat, amikor a pirog, víz híján, végképp megfeneklik. A nap már a látóhatár felé hanyatlott, s a fák aránytalanul hosszúra nyúló árnyakat vetettek a földre. Cyrus Smith belátta, hogy aznap már semmiképpen sem érhetik el a sziget nyugati partját, s elhatározta: ott ütnek tábor, ahol a ladik alól kifogy a víz. Úgy becsülte, hogy mintegy öt-hat mérföldnyire járnak a tengerszegélytől, s ez a távolság túlságosan nagy, semhogy éjnek évadján megkíséreljenek átvágni az idegen őserdőkön.

A kéreghasználás tehát megállás nélkül haladt tovább a rengetegben, amely egyre sűrűbbé vált s egyszersmind egyre népesebbé is; a tengerész - s ezúttal sem csalt a szemé - lombok közt hancúrozó majomcsapatot fedezett föl. Olykor két-három állat közelebb is merészkedett, és a rémület legcsekélyebb jele nélkül, bámészan meredt a vízi alkotmány utasaira; bizonyára most láttak embert első ízben, és még nem ismerték a félelmet. Néhány puska lövéssel könnyű lett volna leteríteni egy-két négykezőt, Cyrus Smith azonban ellenezte az efféle haszontalan vérengzést. És okosan tette, hogy megfékezte Pencroff túlzó vadászszenvélyét, már csak azért is, mert ezek az izmos, végtelenül fürge majmok alkalomadtán félelmetessé válhatnak, jobb tehát, ha nem ingerlik őket, nem keltik föl a bennük lappangó vadságot efféle teljesen szükségtelen zaklatással.

Igaz, hogy a tengerész a majmokat is csupán élelmezési szempontból vette figyelembe, és tudvalevőleg ezeknek a növényevő állatoknak a húsa csakugyan kiváló eledel; de hát a telepéseknek bőségesen volt útravalójuk, ezért valóban kár lett volna vesztegetni lőszerüket.

Négy óra tájt már igen nehezen vonszódott a kéregladik, mert a folyó ágyát minduntalan vízinövények és sziklák torlaszolták el. A part is egyre meredekebben lejtett, és egyre magasabbra horgadt, mert a folyó itt már a Franklin-hegy alsó vonulatai közé vájta be magát. Eredete sem lehetett túlságosan távol, hiszen forrásai nem táplálkozhattak máshonnan, csak a hegy déli lejtőiről.

- Negyedóra sem telik bele, Cyrus úr - szólt a tengerész -, és megrekedünk!

- Sebaj, akkor majd kiszállunk, Pencroff, és ott helyben tábor is ütünk éjszakára - felelte a mérnök.

- Milyen messzire lehetünk a Gránitpalotától? - kérdezte Harbert.

- Talán hétmérföldnyire - válaszolt Cyrus Smith -, de persze számot kell vetnünk a folyó kanyargásával is, mert az végeredményben északkelet felé térített el bennünket.

- Folytassuk hát utunkat? - kérdezte az újságíró.

- Igen, evezzünk tovább, amíg lehet - válaszolta Cyrus Smith. - Holnap hajnalban otthagyjuk a csónakot, ahol elakadt, és remélem, két óra alatt átgyalogolunk a partig, akkor pedig csaknem egész napunk marad a földerítő útra.

- Gyerünk! Gyerünk! - kiáltozta Pencroff.

Csakhogy a meder kavicsai rövidesen már a pirog fenekét súrolták, a víz teljesen elsekélyesedett, és szélessége sem haladta meg a húsz lábat. A folyóágy fölött valóságos lugassá fonódott össze a sűrű növényzet, és a habokra félhomály borult. Valahol a közelben vízesés csobogott, és ez azt jelentette, hogy ár ellen néhány száz lépésnyire természetes akadály állja el a ladik útját.

Valóban, a folyó utolsó kanyarulatában a fák közül zuhatag bukkant a telepések elé. A kéregnászád már erősen horzsolta a meder alját, és néhány pillanat múlva utolsót zökkent, és kikötött egy ledől fatörzs mellett, a jobb parton.

Öt órára járt az idő. A lenyugvó nap utolsó sugarai áttörtek a kusza lombokon, és ferdén vetültek a kis zuhatag szivárványszínben tündöklő, szétporló permetegére. A vízesés fölött a Hála-folyó medre a bozótba vezetett: ott rejtőzött nyilván a forrása is. Ezen a tájon a Hála-folyó már csak amolyan csörgedező, tiszta vizű, sekély patakká keskenyült, a beletorkolló csermelyek csupán alsó szakaszán duzzasztották folyóvá.

Az utazók tábor vertek a kikötés helyén, elragadó környezetben. A telepések kirakodtak a kéregnászádból, és tüzet gyújtottak egy terebélyes korallszilfa tövében; arra gondoltak, hogy az öles ágak közt szükség esetén menedéket találnak éjszakára.

A vacsorát egykettőre elköltötték, mert igencsak megéheztek útközben, és elérkezett az alvás ideje. Napnyugta után azonban néhány gyanús zörejt hallottak, ezért hát fölszították a tüzet, hogy éjszaka a lobogó lángok őrizzék álmukat. Nab és Pencroff föl váltva virrasztott a máglya mellett, és nem fukarkodott a tüzelővel. Némelykor Nabnek is, Pencroffnak is úgy rémlett, mintha settenkedő állatok árnyékát látná a táborhely körül, a bozotosban meg a fák lombjai közt; az éjszaka azonban minden zavaró körülmény nélkül telt el, és másnap, október 31-én reggel öt órakor már valamennyien talpon voltak, indulásra készen.

NEGYEDIK FEJEZET

Útban a tengerpart felé - Majomfalkák - Új folyó! - Miért nem duzzasztja föl az új folyót a dagály? - Erdős tengerszegély - A Csúszómászó-fok - Harbert megirigyeli Gedeon Spilettet - A bambuszsortűz

Hajnali hat órakor a telepések már végeztek a reggelijükkel, s fölkerelkedtek azzal a szándékkal, hogy a lehető legrövidebb úton átvágnak a sziget nyugati partjára. Mennyi időbe telik vajon, míg odaérnek? Cyrus Smith úgy vélte, két órába; ez azonban nyilvánvalóan a fölbukkanó akadályok természetétől függ. A Vadnyugat-vadonnak ezt a részét rendkívül sűrű erdő borította, úgy festett az egész, mint valami óriási, kusza bozót. A telepések bizonyosra vették, hogy baltával kell utat törniök az összevissza tekergőző bojtortjánok, cserjék közt - de ha az éjszaka hallott vadállati hörgésekre gondoltak, azt is tudták, hogy a puskát sem szabad letenniök a kezükből.

A tábor helyét a Franklin-hegy fekvéséből pontosan megállapíthatták, és mivel a vulkán északra emelkedett, nem egészen hárommérföldnyire tőlük, a telepéseknek tehát egyenesen délnyugat felé kellett haladniok, hogy elérjék a nyugati partot.

A pirogot gondosan kikötötték, aztán útnak eredtek. Pencroff és Nab vitte az ennivalót, amelynek legalább két napig kellett táplálnia a kis csoportot. Vadászatról ugyanis már szó sem lehetett; a mérnök lelkére kötötte társainak, hogy ne durrogtassanak hiába, ne árulják el vele jelenlétüket a part közelében.

Egy bozótos mastixfacserjésben került sor az első baltacsapásra, valamivel odébb, a vízesés fölött, Cyrus Smith pedig iránytűvel a kezében mutatta, merre menjenek.

Az erdő arrafelé javarészt olyan fákból állt, amelyeneket a telepések már a tó és a Kilátó-fennsík környékén is sokat láttak. Deodarák, vagyis himalájai cédrusok, douglasfenyők, kazuárfák, gumifák, eukaliptuszok, sárkányfák, mályvaféle hibiszkuszok, cédrusok burjánzottak itt egymás hegyén-hátán, meglehetősen satnya növésűek, mert a kusza sűrűségben csak csökevényesen fejlődhettek. A telepések tehát csak lassan juthattak előre, mert ügyel-bajjal, lépésről lépésre kellett utat törniök; a mérnök úgy számította, hogy ebben az irányban haladva, valahol távolabb keresztezniök kell a Vörös-patak folyását.

A telepések útjuk során számos szelíd ívű lankán ereszkedtek alá, ezek az enyhe lejtők formálták ki az egész tájék hegyrajzi arculatát; máskülönben igen száraz talajon lépkedtek, jóllehet a buja növényzet a föld felszíne alatt futó vízerhálózat vagy patak közelségét sejtette. Pedig Cyrus Smith úgy emlékezett, hogy Franklin-hegyi kirándulásuk alkalmával a Vörös-patakon és a Hála-folyón kívül semmiféle más folyóvizet nem látott a szigeten.

Gyalogútjuk első óráiban a telepések újabb és újabb majomfalkákkal találkoztak; az értelmes jószágok mély megrökönyödéssel fogadták a jövevényeket, az emberek látványa nyilvánvalóan újdonságot jelentett számukra. Gedeon Spilett évődve kérdezte társait, vajon nem tekintik-e őket is afféle elfajzott, elkorcsosult testvéreiknek ezek az ügyes és erős négykezűek... Mert az igazat megvallva, az egyszerű gyalogjárók nemigen büszkélkedhettek a fürge, mozgékony majmok előtt, hiszen úgyszólván minden lépésüket bozótok, indanyalábok akadályozták, és farönkök gátolták, a virgonc jószágok viszonságról ágra szökelltek, és a szó szoros értelmében nem ismertek semmiféle akadályt. Szinte nyüzsögtek a lombok közt, szerencsére azonban egyikük sem mutatott semmilyen ellenséges indulatot.

A telepések egy-két vaddisznót is láttak, aztán néhány agutit, kengurut és más rágcsálót meg két-három kulát; Pencroff szíves örömet megeresztett volna néhány golyót.

- Ám sajna, még érvényben van a vadászati tilalom! - sóhajtotta. - Játsszatok, ugrádozzatok csak nyugodtan, barátocskáim! Majd visszajövet lesz hozzátok egy-két szavam!...

A telepések nyílegyenest délnyugatnak tartottak, útjukat azonban reggel fél tíz tájban egyszerre csak ismeretlen folyó zárta el, harminc-negyven láb széles, lejtős medrű, gyors futású folyó, számtalan sziklataréjon meg-megtörő áradata haragos morajjal száguldott nyugat felé. Mély volt, ugyan és tiszta vizű, de teljességgel hajózhatatlan.

- Most aztán elakadtunk! - kiáltott föl Nab.

- Dehogyan - felelte Harbert -, ez csak amolyan patak, egykettőre átúszunk rajta.

- Minek? - kérdezte Cyrus Smith. - Hiszen bizonyos, hogy ez a patak a tengerbe ömlik. Maradjunk csak itt, a bal parton, és kövessük a folyását: igencsak meglepődnék, ha nem vezetne nyílegyenest a tengerpartra. Gyerünk!

- Egy pillanatra, barátaim! - szólt az újságíró. - Hát a patak nevével mi lesz? Egészítsük csak ki a térképünket...

- Helyes! - rikkantotta Pencroff.

A mérnök Harberthez fordult.

- Adj nevet a pataknak, fiacskám - biztatta.

- Ne várjuk-e meg inkább, amíg végig megismerjük, egészen a torkolatáig? - kérdezte Harbert.

- Igazad van, várjunk - felelte Cyrus Smith. - Akkor hát ne ácsorogtunk, hanem induljunk el a partján.

- Csak még egy pillanatra! - szólt Pencroff.

- Mi az? - kérdezte az újságíró.

- Ha vadászni tilos is, úgy vélem, halászni csak szabad - somolygott a tengerész.

- Nincs vesztegetni való időnk - felelte a mérnök.

- Ó, öt perc az egész - magyarázkodott Pencroff buzgón. - Öt perc nem sok, annyit kérek csupán, ebédünk érdekében!

Azzal lehasalt a partra, és kezét mélyen a surrogó vízbe mártotta; a szikla közt csak úgy hemzsegték a rákok, Pencroff pillanatok alatt tucatnyit kifogott közülük.

- Ez aztán a finom falat! - lelkesedett Nab, és a tengerész segítségére sietett.

- Hiszen mondom én, minden van ezen a szigeten - dűnnyögte Pencroff, és mély sóhajjal hozzátette: -, csak éppen dohány nincsen...

Öt perc sem telt belé, és a tengerész csodálatos fogást csinált. Egész zsákra valót szedett össze a folyóban nyüzsgő, kobaltnék páncélú *crustaceák*, vagyis héjas állatok közül, amelyek ollóján apró, éles fogak meredeztek.

A telepések folytatták útjukat; amióta az új folyó partját követték, könnyebben és gyorsabban jutottak előre. A partokon máskülönben sehol nem bukkantak emberi lábnyomokra. Időről időre viszont jókora állati mancsnyomokat láttak azokon a csapákon, a amelyeken az állatok inni jártak a folyóra, mást azonban semmit; az a szopós malac tehát a Vadnyugat-vadonnak nem ezen a részén kapta sonkájába azt a sörétet, amely Pencroffnak csaknem egy zápfogába került.

Tekintetbe véve azonban azt, hogy a folyócska milyen sebesen rohan a tenger felé, Cyrus Smith hajlott arra a föltevésre, hogy ő és társai jóval messzebb járnak a nyugati parttól, mint eredetileg gondolták. A dagály ideje ugyanis már érkezett, a tenger szintje javában emelkedik lenn a partfövényen, és ha a torkolat nem volna távolabb néhány mérföldnél, akkor a dagálynak vissza kellene fordítania a patak folyásirányát is. Mármost ez a hatás egyáltalán nem észlelhető az új folyó futásán, a víztömeg áramlása a meder természetes lejtését követi. A mérnököt nagyon meghökkentette ez, és egyre gyakrabban pillantott az iránytűre, hogy meggyőződjék róla, nem térítette-e vissza őket a Vadnyugat-vadon belsejébe a folyó valamelyik kanyarulata.

A patak eközben lassacskán kiszélesült, és a vize sem örvénylett már olyan robajosan, mint az imént. Jobb és bal felén egyaránt olyan sűrűn sorakoztak a fák, hogy a telepések tekintete át sem hatolt lombjuk szövevényén; az erdőség azonban ezen a tájon teljesen kihalt volt, mert Top egyetlenegyszer sem csaholt, márpedig az értelmes állat kétségkívül nyomban jelezte volna, ha bármilyen idegen lény ólálkodnék a folyó közelében.

Harbert kissé előresietett, de fél tizenegykor - Cyrus Smith nagy meglepetésére - hirtelen megtorpant és fölkiáltott.

- A tenger!

Néhány pillanattal később a telepések valamennyien az erdő szélén álltak, szemük előtt pedig kibontakozott a sziget nyugati tengerszegélye.

De milyen más part ez, mint a sziget keleti pereme, amelyre a véletlen először vetette a léghajó utasait! Nem látszott itt sem gránitfal, sem széles sziklazátony, de még part menti fővénysáv sem. Itt maga az erdőszél volt a tengerpart, legszélső fatörzsein tört meg a hullámverés, és a lekonyuló ágak beletűrtak a habokba. Olyasféle homokpart, amelyet a természet többnyire kialakít, itt nem húzódott, nem terült el széles fővénysáv, nem formáltak szeszélyes csoportokat a sziklák, csupán ez a világszép fákból álló, csodálatos erdősovány szegte a sziget szélét. A meder pereme olyan magasra meredt, hogy a dagály még tetőzéskor sem csaphatott át rajta, gránittalapzatú, dús televényföldjében pedig szemlátomást ugyanolyan szilárdan gyökereztek a tüneményes faóriások, akár beljebb, a sziget szívében.

A telepések apró öblöcske sarló alakú hajlatában bukkantak ki a törzsek közül; ebbe a jelentéktelen kis öbölbe - két-három halászbárka is alig fért volna el benne - torkollott bele az új folyócska; de különös módon a patak vize nem afféle szelíd lejtőn ömlött a tengerbe, hanem több mint negyvenlábnyi magasságból zuhogott alá, s ezzel magyarázatot nyert, miért nem érződött meg a dagály a patakvíz folyásán. A patak szintjét a Csendes-óceán legmagasabban tetőző dagálya sem érthette el, a patakmeder olyan volt, mint valamilyen vízrekesztő zsilip: a víz amolyan duzzasztógátfélén bukott át a tengerbe, és kétségkívül évmillióknak kell még eltelniök, amíg az áramlat igazi, hajózható torkolattá marja ki ezt a gránitból való zsilipfeneket. Harbert most már elkeresztelhetette az új patakot; a Zuhatag-patak nevet ajánlotta, és javaslatát egyhangúlag elfogadták.

Az erdős partszegély a vizeséstől északra mintegy kétfélmérföldnyi távolságra terjedt; azon túl gyéribben nőttek a fák, és csaknem egyenes, észak-déli irányt követve, igen festői magaslatok rajzolódtak ki a tenger közelében. Átellenben, a Zuhatag-pataktól délre, egészen a Csúszó-mászó-fokig viszont egészen más képet mutatott a tájék, amarra csak merő erdőszűföldözött, csodálatos, egyenes szálfák meg girbegurba törzsek, némelyiknek már a gyökéretét áztatták a messzire kiöntő tengerfodrok. Mármost a telepéseknek ezen a parton kellett folytatniuk földérítő útjukat, vagyis a Kígyó-félszigeten, mert arrafelé még csak elrejtőzhetett valaki, ellenben a part északi felén a hajótörött, bárki lett légyen is, aligha találhatott menedéket.

Szép, derült idő volt, és egy magas sziklaszirtről - amelyen Nab és Pencroff megterített ebédre - széles kilátás nyílt mindenfelé. A tökéletesen tiszta láthatáron sehol nem fehérlett vitorla a tenger színén. A parton, ameddig a szem ellátott, sehol nem sötétlett hajó, de még hajóroncs sem. A mérnök azonban úgy vélekedett, hogy ameddig a Kígyó-félsziget legvégső csücskéig át nem kutatták a partot, addig nem lehetnek bizonyosak a dolgukban.

Az ebéddel gyorsan végeztek, és déli fél tizenkettőkor Cyrus Smith jelt adott az indulásra. A telepések ezúttal sem sziklahátak gerincén, sem fővénysávon nem haladhattak; a part irányát követve, az erdő sűrűjében kellett továbbgyalogolniuk.

A Zuhatag-patak torkolata mintegy tizenkét mérföldnyire esett a Csúszómászó-foktól. Járható fővénycsúcsokon a telepések négy óra alatt minden sietség nélkül megtették volna ezt a távolságot; ezúttal azonban kétszer ennyi időbe telt, amíg céljukhoz értek, mert unos-untalan meg kellett állniuk, kerülgették a fákat, keresztülvagdalkoztak bozótokon, liánfonadékokon, úgyhogy ez az óriási vargabetű roppantul meghosszabbította útjukat.

Végigjárták a partot, de végezetül semmi sem tanúskodott arról, hogy valamikor itt hajótörés történt volna. Az persze megeshetett - amint Gedeon Spilett szövé is tette -, hogy a víz időközben ismét nyílt tengerre sodorta a roncsot; ezért hát abból a pusztán tényből, hogy a parton nem leltek semmiféle nyomot, még nem következtethetnek arra, hogy a vihar egyáltalán nem vetett hajót a Lincoln-szigetre.

Az újságíró okosan érvelt, meg aztán az ólomsörét is azt bizonyította, hogy valaki három hónapon belül puskát sütött el a szigeten.

Már öt órára járt az idő, de a telepések még mindig kétfélmérföldnyire bandukoltak a Kígyó-félsziget csücsától. Nyilvánvaló, hogy Cyrus Smith és társai a Csúszómászó-fokról nem érhetnek vissza naplemente előtt a Hála-folyó forrásánál levő táborukba. Ezért hát a félszigeten kell éjszakázniuk. Útravalójuk még nem fogyott ki, szerencséjükre is, mert az erdő szegélyén, amely végeredményben mégiscsak tengerpart volt, négy lábú vadnak nyoma sem látszott. Szárnyas viszont annál több csapongott; csak úgy nyüzsgött mindenfelé a sok fénymadár, kuruku, tragopán, fajdkakas, papagáj, kakadu, fácán, galamb és száz meg száz másféle madár. Nem akadt fa fészkek nélkül, és nem láttak fészket, amelyből ne hallatszott volna szárnycsattogás!

Este hét óra tájt a halálosan fáradt telepések megérkeztek a furcsa, csigavonal alakú Kígyó-félszigetre. Itt vége szakadt az erdőnek, és a partvidék déli része az ismert képet öltötte föl sziklatorlaszaival, szirtjeivel, kavicsos szegélyével. Könnyen megtörténhetett, hogy valamilyen kormányt vesztett hajó a szigetnek éppen ezen a szakaszán futott zátonyra; az éjszaka azonban csakhamar leszállt, és a telepéseknek másnapra kellett halasztaniuk a további kutatást.

Pencroff és Harbert táborozásra alkalmas helyet keresett. A Vadnyugat-vadon utolsó nyilvánvalóan itt szakadt meg, a Csúszómászó-fokon, s a fák közt a fiú sűrű bambuszcsoportokat pillantott meg.

- Jaj de jó! - kiáltott föl. - Ez aztán értékes fölfedezés!...

- Értékes? - álméltkodott Pencroff.

- Semmi kétség - felelte Harbert. - De hát azt el sem mondom neked, Pencroff, hogy a bambusz keskeny szalagokra hasított héja kosárfonásra szolgál; azt sem, hogy a megőrölt, vízben áztatott bambusznádból Kínában papirost gyártanak; sem azt, hogy bot, sétatálca, pipaszár, vízvezetékcső készül belőle, szárvastagság szerint; azt sem teszem szövé, hogy a vastagabb bambusztörzs építőanyagának is kitűnő, mert könnyű, tartós, és nem őrlik meg a férgek. Sőt még azt sem közlöm veled, hogy ha az ember kettéfűrésze a bambusznád

csomóját, és a benne levő harántlemez egyik felét meghagyja talpazatnak, akkor olyan alkalmas, kézhez álló kancsóféleséghez jut, amilyen főként Kínában használatos. Nem, mindezt hiába is említeném, hiszen téged mindez éppenséggel nem érdekel. Viszont...

- Viszont...?

- Viszont azt válaszolom, hogy: ha nem tudnád, Kínában úgy eszik a bambuszt, akár minálunk a spárgát.

- Harminc láb magas spárga! - hüledezett a tengerész. - És jó étel?

- Kitűnő - felelte Harbert. - Csakhogy nem éppen a harminc láb magas szárazakat eszik, hanem a fiatal hajtásokat.

- Remek, fiam, remek! - örvendezett Pencroff.

- És hozzátehetem, hogy a zsenge bambusz szárának ecetben pácolt bele ízletes fűszer.

- Még remekebb, Harbert!

- Végül pedig elárulhatom, hogy a bambusz boga cukros levet izzad, és abból nagyon kellemes ital készül.

- Ez minden? - kérdezte a tengerész.

- Ez minden!

- Pipába nem jó véletlenül?

- Sajnos, abba nem, szegény barátom!

Harbertnek és Pencroffnak nem kellett sokáig keresgélniök, hamarosan megtalálták az éji szállásnak alkalmas helyet. A szél korbácsolta délnyugati hullámok gyakorta verdesték a part menti sziklákat, ezért sok rés nyílt bennük; olyan üreg is nem egy akadt, amelyben a telepések meghúzódhattak éjszakára, hogy ne csapja őket a hűvös levegő. A tengerész és Harbert már éppen arra készültek, hogy behatolnak az egyik üregbe, de hátrahőköltek, mert vérfagyasztó bömbölés tört ki belőle.

- Vissza! - kiáltotta Pencroff. - A mi puskánkban csak sörét van, márpedig az az állat, amelyik ilyen szépen ordít, a sörétet csak annyiba venné, mintha sót hintenénk a farkára!

A tengerész megragadta Harbert karját, és visszarántotta a sziklák közül; épp jókor, mert egy pillanattal később jól megtermett vadállat jelent meg a barlang nyílásában.

Jaguár volt, legalább akkora, mint ázsiai rokonai: orrától a farka tövéig több mint öt láb hosszúságú. Rőtes bundáját, ellentétben hasa fehér szőrzetével, több sor nagy, fekete petty tarkította. Harbert tüstént fölismerte benne a tigris vérengző vetélytársát: a jaguár sokkal félelmetesebb, mint rokona, az ezüst oroszlánnak is nevezett *kuguár*; az legföljebb a farkas vetélytársa lehet.

A jaguár szőrét borzolva előbbre lépett, és tűzben égő szemmel nézett körül; nyilván sohasem látott még embert.

Ebben a pillanatban Gedeon Spilett megkerülte a magas sziklákat, Harbert pedig abban a hitben, hogy az újságíró nem vette észre a jaguárt, elébe futott; a kiváló vadász azonban csak intett, és folytatta útját. Nem ez volt az első jaguár életében; tízlépésnyire megközelítette a fenevadat, aztán puskáját ráirányítva megállt, egyetlen izma sem rezgett.

A jaguár most öellene fordult, és nekirontott, de abban a pillanatban, amikor reá akarta vetni magát, golyó találta a két szeme közt, és holtan rogyott össze.

Harbert és Pencroff a jaguárhoz rohant. Nab és Cyrus Smith is odaszaladt. Percekig bámulták a földön elnyúlt, hatalmas bestiát; aztán elhatározták, hogy pompás bundáját dísznek akasztják a Gránitpalota nagytermének a falára.

- Ó, Spilett úr! - kiáltott föl Harbert érthető lelkesedéssel. - Mennyire csodálom önt, és mennyire irigylem!

- Nincs miért, fiacskám - felelte az újságíró -, te is ezt tetted volna az én helyemben.

- Én? Ilyen hidegvérűen?...

- Képzeld, Harbert, hogy nem jaguára lösz, hanem nyúlra, akkor mindjárt olyan nyugodtan célzol majd rá, mint annak a rendje!

- Hát, ami azt illeti - jegyezte meg Pencroff -, ez a jaguár már a nyúlnál is ártalmatlanabb...

- Most pedig, barátaim - mondta Gedeon Spilett -, ha már a jaguár volt szíves önszántából kiköltözni a lakásából, nem látom be, miért ne foglalhatnánk el ezt a barlangot éjszakára...

- Talán más jaguár is lakik benne, és később hazajön! - vetette ellen Pencroff.

- Elég, ha tüzet gyújtunk az üreg bejáratánál - felelte az újságíró -, akkor semmiféle állat nem meri átlépni a küszöböt.

- Nosza rajta, gyerünk a jaguárpalotába! - kiáltott a tengerész, és magával vonszolva a jaguár tetemét, elindult.

A telepések követték őt az elhagyott barlang felé, ott pedig a menedék előtt Nab megnyúzta a jaguárt, társai pedig eközben nagy halom száraz rőzsét hordtak a bejáratához, találtak bőséggel az erdőn.

Cyrus Smith azonban, aki szintén fölfedezte a bambuszcsoportot, odament, levágott néhány szárat, és darabjait a tüzelő közé szórta.

Amikor mindezzel elkészültek, nagy nehezen letelepedtek a barlang földjén szanaszét heverő lerágott csontok közt; fegyvereiket mindenesetre megtöltötték, hogy váratlan támadás ne érje őket készületlenül; aztán megvacsoráztak, majd amikor elérkezett a lefekvés ideje, meggyújtották a barlang szájánál fölhalmozott rőzsét.

Hirtelen valóságos sortűz reszkettette meg a levegőt! A bambuszdarabkákat elérte a láng, azok durrogtak úgy, mint a tűzijáték röppentyűi. Ez a zenebona önmagában is elegendőnek bizonyult, hogy a legbátrabb ragadozókat is elriassza a barlang tájékáról. A durrogtatásnak ez a módja nem a mérnök találmánya volt, Marco Polo⁷² szerint a tatárok évszázadok óta így tartják táborhelyeiktől Közép-Ázsia félelmetes vadállatait.

---

72 Marco Polo velencei származású világutazó (1254-1323) két ízben járt Kínában; bejárta Örményországot, Perzsiát, Pamírt, Szamarkandot, Kasgart; hosszú évekig élt Kublai kán udvarában, fölkereste Indiát, Indokínát, hazajövet pedig Jávat, Ceylont; Törökországot; Velencében beállt a hadseregbe, és a genovaiak fogságába esett; hadifogsága idején mondta tollba úti élményeit

ÖTÖDIK FEJEZET

*Gedeon Spilett javaslata: térjenek haza a déli parton - A tengerszegély képe -
Kutatás a föltételezett hajótöröttek után - Roncs a levegőben - Természetes kikötő -
Éjjel a Hála-folyó mentén - Az elsodort ladik*

Cyrus Smith és társai úgy aludtak a barlangban, amelyet a jaguár oly udvariasan átengedett nekik, akár igaz lelkiismeretű mormoták.

A napkelte azonban már valamennyiüket a parton érte, a félsziget csúcsán, tekintetük a messzeséget fürkészte, a láthatár kerülete kétharmad részben kitárult előttük. A mérnök azonban ezúttal is csak azt állapíthatta meg, hogy sem vitorla, sem hajóroncs nem látszik a tengeren, és távcsővel sem látott többet, mint szabad szemmel: semmi gyanús nincsen se közel, se távol.

Hasonlóképpen semmi föltűnő nem ötlött szemébe a parton sem, legalábbis a földnyelv hárommérföldes, egyenes vonalú déli szegélyén; azon túl azonban sarló alakú bemélyedés takarta el a fővénysávot, úgyhogy a magas sziklák mögött rejtőzködő Karom-fok nem is látszott a Csúszómászó-fok csúcsáról.

Most már csak a sziget déli partvidékét kellett föl kutatniok. Mármost vajon nekivágjanak-e tüstént a fölfedező útnak, és szánják-e reá az egész november 2-át?

Ez az ötlet nem egyezett az eredeti tervvel. Hiszen amikor a pirogot a Hála-folyó forrásánál hagyták, abban állapodtak meg, hogy csak a nyugati partot járják végig, aztán visszamennek, csónakba szállnak, és vízi úton térnek vissza a Gránitpalotába. Cyrus Smith akkor még azt hitte, a nyugati tengermellékén menedéket találhat akár egy végveszedelemben levő gőzös, akár egy menetrendszerű útját járó vitorlás is; mihelyt azonban rájött, hogy ez a partszakasz semmiféle kikötési lehetőséget nem kínál, belátta: a sziget déli fertályán kell keresnie azt, amit nem talált meg a nyugati szegélyen.

Gedeon Spilett azt javasolta: folytassák a fölfedező utat, és állapítsák meg egyszer már végérvényesen, történt-e valóban hajótörés a sziget körüli vizeken; majd megkérdezte, milyen távolságra lehet a Karom-fok a félsziget csúcsától.

- Körülbelül harmincmérföldnyire - felelte a mérnök -, ha számításba vesszük a partvonal kanyargását is.

- Harmincmérföldnyire! - kiáltott föl Gedeon Spilett. - Hiszen az egész napi kemény gyaloglást jelent! Én azonban azt hiszem, nekünk a déli parton kell hazatérnünk a Gránitpalotába.

- Csakhogy még a Karom-foktól is legalább tízmérföldes útra kell számítanunk a Gránitpalotáig! - jegyezte meg Harbert.

- Számítsunk összesen negyven mérföldet - mondta az újságíró -, és vágjunk neki habozás nélkül. Legalább azt az ismeretlen partvidéket is szemügyre vehetjük, és nem kell majd újabb fölfedező útra indulnunk a kedvéért.

- Igaza van! - mondta Pencroff. - De hát mi lesz a piroggal?

- Ha a pirog egy napig őrizetlenül maradhatott a Hála-folyó forrásánál - válaszolta Gedeon Spilett -, akkor két napig még meglehet magában. Semmi okunk azt állítani, hogy a szigeten hemzsegnek a tolvajok!

- Ámbátor, ha a teknősbéka esetére gondolok - jegyezte meg a tengerész -, akkor nincs túl nagy bizalmam a sziget erkölcsseit illetően...

- A teknősbéka! A teknősbéka! - legyintett az újságíró. - Hát nem állapítottuk meg, hogy a tenger fordította vissza a talpára?

- Ki tudja? - mormogta a mérnök.

- Csakhogy... - kezdte Nab.

Mondani akart valamit, mert már szólásra nyitotta száját, de aztán elhallgatott.

- Mit akartál mondani, Nab? - kérdezte tőle a mérnök.

- Azt, hogy ha a parton kerüljük meg a Karom-fokot - felelte Nab -, akkor utunkat szegi a...

- A Hála-folyó! - kiáltott föl Harbert. - Valóban! Pedig sem hidunk, sem csónakunk nincs az átkeléshez!

- Annyi baj legyen, Cyrus úr - mondta Pencroff -, néhány úszó fatörzs segítségével gyerekjáték lesz átjutni a folyón!

- Remélhetőleg - hagyta rá Gedeon Spilett -, de azért ugyancsak hasznos lenne végre minél előbb hidat építeni reája, hogy könnyebben megközelíthessük a Vadnyugat-vadont.

- Hidat? - kiáltotta Pencroff. - Miért ne? Cyrus úr nem mérnök-e talán? Bízva csak reá, majd csinál ő nekünk hidat, ha hídra lesz szükségünk. Én azonban fejemet teszem rá, hogy ma este valamennyiüket átszállítom a Hála-folyó túloldalára, és még a ruhájuk csücske sem nedvesedik át! Van még egy napi ételmünk, és ez a legfontosabb; máskülönben pedig itt talán még vadban sem lesz olyan hiány, mint a tegnapi vidéken. Gyerünk!

Az újságíró javaslatát csak a tengerész pártolta ilyen élénken, de azért a többiek is elfogadták, mivel mindannyian szívesen eloszlatták volna már valamennyi kétségüket, márpedig ha a Karom-fok érintésével térnek haza, ez azt jelenti, hogy nagyjából végigcserkésztek a szigetet. Tehát egyetlen veszteni való órájuk sem volt, hiszen negyven mérföld egy napi járóútnak éppen nem csekélység, arra pedig már semmiképpen sem számíthattak, hogy még sötétedés előtt érnének haza a Gránitpalotába.

Hajnali hat órakor a kis csoport fölkerelkedett. Arra is gondolniok kellett, hogy útközben valamilyen kétlábú vagy néglábú ellenséggel találkozhatnak, ezért puskáikat golyóra töltötték, Topot pedig arra biztatták, fusson előre, és fürkésze végig az erdő szegélyét.

A félsziget nyúlványától kezdődően a part jókora körívet írt le, s a telepések gyorsan végiggyalogoltak ezen a mintegy ötmérföldes szakaszon, ahol a legaprólékosabb vizsgálódással sem fedezték föl sem régebbi, sem újabb partraszállás jelét: hajóroncsot, elhagyott táborhelyet, kioltott tábortűz maradványát vagy emberi lábnyomot.

Miután elérkeztek a kanyarulatot lezáró kiszögelléshez, attól fogva északkeletnek tartott a part, a Washington-öböl felé, s erről a pontról tekintetük végigsuhanhatott a sziget déli tengerszegélyének teljes terjedelmén. A part, mintegy huszonöt mérföldnyi távolságban, a Karom-fokban végződött, amely maga csupán elmosódottan rajzolódott ki a hajnali ködben, valamilyen tükröződési tünemény a levegőbe emelte, mintha a föld és a víz közt lebegne a magasban. A telepések tartózkodási helyétől a hatalmas öböl mélye felé vonuló part előterét széles, sima, egyenletes fűvénysáv képezte, amelyet fák füzére keretezett; hátrébb azonban igencsak szabálytalanná változott, és hegyes földnyelveket öltögetett a tengerbe; még távolabb végül fekete szirtek torlódtak rajta festői rendetlenségben egészen a Karom-fokig.

Ekként bontakozott ki hát a sziget e részének a képe, amelyet a fölfedezők ekkor láttak első ízben; egy percre megálltak, és röpke pillantást vetettek a tájra.

- Ha itt fut zátonyra egy hajó - mondta Pencroff -, akkor menthetetlenül elpusztul. Mélyen a tengerbe nyúló homokpadok, azon túl pedig sziklazátonyok! Komisz partvidék!

- Persze, azért itt is megmaradt volna valami abból a ronccsá tört hajóból! - jegyezte meg az újságíró.

- Legföljebb a sziklapadon heverhetne néhány fadarab - felelte a tengerész -, a fövényen nem maradhatott semmi sem.

- Vajon miért?

- Mert a homok a sziklánál is veszedelmesebb ellensége a hajóknak, mindent elnyel, amit csak odavet a tenger: néhány nap elegendő, hogy egy több száz tonnás hajó teste teljesen a mélyébe süppedjen.

- Akkor hát az sem volna meglepő, Pencroff, ha egy megfeneklett hajó éppen ezeken a homokzátonyokon veszett volna el nyomtalanul? - kérdezte a mérnök.

- Bizony nem, Smith úr: az idő múlása vagy a vihar minden nyomot elmoshatott. Az azonban mégis különös volna, ha legalább az árbocok roncsait, ezeket a hosszú fenyőszálakat nem vetette volna partra a víz, valahol ott, ahol már nem csapkodják őket a hullámok.

- Akkor hát keressünk tovább -, felelte Cyrus Smith.

Délután egy órára a telepések elértek a Washington-öböl legmélyebb hajlatához, reggel óta tehát kereken húsz mérföldet gyalogoltak.

Pihenőt tartottak, hogy megebédeljének.

Onnan kezdve egyre szabálytalanabbá rögösödött a part talaja, a homokpadokkal párhuzamosan szeszélyesen csipkézett, hosszú szirtsor borította; a tenger szintje pillanatnyilag nem emelkedett: a dagály elérte tetőfokát, de az apály még nem indult meg. Látszott azonban, hogy amint a tenger felszíne süllyedni kezd, a sziklák szárazra kerülnek: könnyű hullámrezgések futottak a víz hátán, és a szirtek csúcsán megtörve, hosszú, tajtékos fodrokká alakultak. Ettől a ponttól egészen a Karom-fokig a keskeny fövénycsík az erdő és a part menti sziklazátonyok sora közé szorult.

A gyaloglás ezért egyre nehezebbé vált, mert a parton töméntelen sok sziklamorzsálék hevert. A gránitfal is egyre magasabbra emelkedett; letről föltekintve a sziklafalat koronázó fáknak csak a csúcsuk látszott, zöld lombjukat még csak szellő sem rezzentette.

Félórás pihenő után a telepések folytatták útjukat, és tekintetük újra meg újra végigpásztázta a sziklazátonyokat és a fövényes partot. Pencroff és Nab még a szirtek közé is bemerészkedtek, valahányszor valami fölkelte a figyelmüket. Ám minden egyes esetben kiderült, hogy nem valamilyen roncsot láttak, hanem csak a sziklák különös alakja tévesztette meg őket. Annyi haszonnal mindenesetre jártak ezek a kitérők, hogy megállapították: a partot valósággal ellepik az ehető csigák; az új csigatelepet azonban addig nem lehet kellően kiaknázni, amíg megfelelő összeköttetést nem teremtenek a Hála-folyó két partja közt, és nem tökéletesítik szállítóeszközeiket.

Az egész partvidéken nem találtak tehát semmi olyasmit, ami kapcsolatban lett volna a föltételezett hajótöréssel, márpedig ha ilyesmi csakugyan történt a környéken, akkor valamilyen jellegzetesebb tárgy, a hajó törzse vagy legalább néminemű roncsdarab mégiscsak szemükbe ötlött volna valahol a part mentén, akárcsak az a láda, amelyet innen húsz-mérföldnyire vetett fövényre a hullám. De semmit sem láttak.

Három óra tájban Cyrus Smith és társai szűk, igen zárt öbölhöz érkeztek; semmiféle folyóvíz nem torkollott bele. Valóságos kis természetes kikötőként bújta meg a parton, a nyílt tenger felől teljesen láthatatlanul; keskeny bejáró vezetett hozzá a sziklák közt.

A kis öböl mélyén heves vulkáni megrázkódtatás szakította le hajdanában a szirtek peremfüzérét; a lankásan lejtő falú nyiladék egészen a sziklafal felső szegélyéig vezetett, a fennsík pedig alig tízmérföldnyire lehetett a Karom-foktól, tehát a Kilátó-fennsíktől légvonalban mintegy négy mérföldnyi távolság választotta el.

Gedeon Spilett azt ajánlotta társainak, pihenjenek meg ezen a helyen. Javaslatát valamennyien elfogadták, mert a gyaloglástól farkasétvágyuk támadt; igaz ugyan, hogy még nem érkezett el az étkezés ideje, de azért senki sem utasított vissza egy-egy darab vadhúst. Úgy gondolták, hogy ha jól meguzsonnáznak, ráérnek elkölteni a vacsorájukat hazaérkezésük után, a Gránit-palotában.

Nab előhúzta tarisznyájából az útravalót, a fölfedezők letelepedtek egy tündérszép tengerifenyő-csoport tövében, és néhány perc múlva valamennyien jóízűen falatoztak.

A sziklafennsík ötven-hatvan lábnyi magasan emelkedett a tenger színe fölé. A szemhatár tehát eléggé tágasan terült el, és a telepések pillantása a szirteken túl elkalandozhatott egészen az Unió-öbölíig. Nem látszott el idáig azonban sem a kis sziget, sem a Kilátó-fennsík; nem is látszhatott, mert a domborzati viszonyok és a lombos erdők hatalmas függönyként fődtek el az északi horizontot.

Szükségtelen megjegyeznünk, hogy hajót erről a helyről sem láttak a kutatók, pedig roppant tengerfelület tárult föl előttük, és a mérnök távcsöve szinte pontról pontra végigvizsgálta az egybeolvadó égbolt és tenger körívű pántját.

Hasonlóképpen üresen tátongott a part eddig föl nem kutatott szakasza: azt is gondosan végigpásztázta a távcső a fővényparttól a sziklazátonyokig, de a műszer látóterében nem mutatkozott semmiféle hajóroncs.

- Most már igazán véleményt alkothatunk a helyzetről - jelentette ki Gedeon Spilett. - Bele kell nyugodnunk abba, hogy senki sem akarja elvitatni tőlünk a Lincoln-sziget birtokát.

- De hát a sörét! - szólt közbe Harbert. - Az mégsem képzelődés!

- De nem ám, hogy az ördög vigye el! - fortyant föl Pencroff, mert eszébe jutott a kicsorbult zápfoga.

- Hát akkor milyen következtetésre jutunk? - kérdezte az újságíró...

- Csak egy következtetés lehetséges - válaszolta a mérnök -, az utóbbi három hónap során, akár kényszerűségből, akár jószántából, hajó kötött ki a szigeten...

- És aztán nyomtalanul elnyelte a föld? - kiáltott föl az újságíró. - Hogyan gondolhat ilyesmit, Cyrus?

- Nem, kedves Spilett, egyvalamit ne felejtessen el: ember járt a szigeten, ez bizonyos; de nem kevésbé bizonyos az is, hogy azóta eltávozott innen.

- Tehát, ha jól értem, Cyrus úr - vágott közbe Harbert -, úgy véli, hogy az idegen időközben elhajózott innen...

- Nyilvánvalóan...

- Mi pedig elszalasztottuk azt a tán soha vissza nem térő alkalmat, hogy visszajussunk hazánkba? - kérdezte Nab.

- Attól tartok, így történt.

- No, hát ha az alkalom elszaladt, szaladjunk mi is! - rikkantotta Pencroff, mert már hazakíváncozott a Gránitpalotába.

Ám amint szedelőzködni kezdett, hirtelen fölfigyelt Top ugatására: a kutya - szájában sáros vászoncafattal - lelkenedezve rohant elő az erdőből.

Nab kitepte a rongyot a kutya fogai közül. Nem vászon volt, hanem erős selyemdarab.

Top folyvást csaholt, és hol előreszökellt, hol meg vissza, mintha gazdáját hívná a rengetegbe.

- Úgy látszik, van ott valami, ami magyarázatát adja annak az ólomsörétnak! - kiáltotta Pencroff.

- Hajótörött! - vágta rá Harbert.

- Talán sebesült! - vélekedett Nab.

- Vagy halott! - mondta az újságíró.

Mindnyájan a kutya nyomába eredtek az erdő szegélyét alkotó, hatalmas fenyőfák közt. Cyrus Smith és társai minden eshetőséggel számolva, lövésre készen tartották fegyverüket.

Igencsak mélyen kellett behatolniok a rengetegbe; nagy csodálkozásukra azonban ott sem találtak emberi lábnyomot. A bozót és a tömémentelen indanyaláb érintetlennek látszott, annyira, hogy a telepeseknek éppúgy baltával kellett utat vágniok maguknak, akár a vadon legmélyebb sűrűjében. Bizony, nehezen föltételezhatték, hogy emberi lény járt volna erre, Top mégis izgatottan szaladgált föl s alá, de nem vaktában, hanem mintha határozott célt követne.

Hét vagy nyolc percnyi járás után a kutya hirtelen megállt. A telepések tisztásfelére érkeztek, amelyet roppant fák kerítettek; körülnéztek, de nem láttak semmit sem a bozótban, sem a fatörzsek közt.

- Mi van itt, Top? - kérdezte Cyrus Smith.

A kutya még hangosabb csaholásba fogott, és egy óriási fenyőfa tövéhez ugrott.

Pencroff egyszer csak fölkiáltott:

- Hopp! Megvan!

- Micsoda? - kérdezte Gedeon Spilett. - A roncs! Mi eddig a földön és a tengeren kerestük...

- Pedig?

- Pedig a levegőben van!

S a tengerész a fenyőfa sudarára mutatott, amelyen valamilyen fehér rongy csüngött: ennek egyik földre szakadt foszlányát találta meg Top.

- De hiszen ez nem hajóroncs! - kiáltott föl Gedeon Spilett.

- Már hogyan volna az! - méltatlankodott Pencroff.

- Nem értem! Ez?

- Ez bizony, hajóroncs, mégpedig a mi léghajónké: itt feneklett meg, a fa tetején!

Pencroff ezúttal sem tévedett; a fölfedezés öröme harsány „hurrá!” kiáltást hallatott, aztán így folytatta:

- Ez aztán a jófajta selyem! Évekre kitelik belőle minden fehérneműnk! Most már tudjuk, miből csináljunk zsebkendőt meg inget! No, Spilett úr, ehhez mit szól? Olyan sziget ez, hogy itt még ing is terem a fán!

A Lincoln-szigeti telepéseknek csakugyan szerencsájük volt, hogy a léggömb utolsó magasba szökkenése után éppen a szigetre hullott, s hogy a maradványait sikerült megtalálniuk. Ha ugyanis burkát megőrzik ebben a formájában, ahogyan ráleltek, alkalomadtán éppúgy megkísérelhetik légi úton a menekülést, amint annak idején Richmondban tették, ha pedig nincs efféle szándékuk, akkor leoldhatják a léggömböt szigetelő kenceréteget, és számtalan módon hasznosíthatják a sok száz rőfnyi⁷³ kitűnő minőségű selymet. Képzeltük, hogy Pencroff társai is osztoztak a tengerész örömeiben.

A burkot biztonságba akarták helyezni, ám ehhez előbb le kellett oldozniuk a fáról, és ez nem bizonyult könnyű munkának. Nab, Harbert és a tengerész fölkapaszkodott a fa csúcsára, és minden ügyességüket össze kellett szedniök, hogy az óriási, petyhüdt léggömböt kiszabadíthassák az ágak közül.

Csaknem két óra hosszat elbíbélődtek ezzel, utána azonban nemcsak a burok feküdt a fa tövében, szelepestül, rugóstul, rézszerelvénnyestül, hanem az egész háló és az a tekintélyes mennyiségű kötél is, amely vele együtt fönnakadt az ágakon. A burok egyébként - nem számítva a vihar során szerzett sérülését - teljesen épségben maradt, csak alsó nyúlványa rongálódott meg.

Ez volt aztán az igazi, égből pottyant szerencse!

- Én amondó vagyok, Cyrus úr - szólt a tengerész -, hogy ha egyszer rászánjuk magunkat a sziget elhagyására, akkor ne léghajón utazzunk! Nincs igazam? A léggömb nem oda megy, ahová az ember jutni akar, mi már tudunk erről egyet s mást!... Higgye el nekem, okosabb, ha jó húsztonnás hajót építünk: ebből a selyemből bizvást kitelik az előtörzsvitorla és az ormányvitorla, ki is szabom, ha megengedi. Ami megmarad belőle, az is elég lesz ruhának...

- Majd meglátjuk, Pencroff - felelte Cyrus Smith -, majd meglátjuk.

- Addig azonban biztonságba kell helyeznünk ezt a holmit - jegyezte meg Nab.

Valóban, arra gondolni sem lehetett, hogy az egész, tekintélyes súlyú selyem-, kötél- és hálórakományt pusztá kézzel szállítsák el a Gránitpalotába, ezt a kincset azonban addig sem szolgáltatathatják ki kényre-kedvre az első orkánnak, amíg sikerül alkalmas szállítóeszközzel gondoskodniuk. A telepések együttes erővel lecipelték a léggömb maradványait a partra, ahol eléggé tágas sziklaüreget fedeztek föl, amelynek - kedvező fekvése folytán - sem szél, sem eső, sem hullám nem érte a belsejét.

- Szekrény kell? Tessék: itt a szekrény! - mondta Pencroff. - Mivel azonban ez a bútor nem zárható kulcsra, óvatosságból jó lesz valamivel elfödni a nyílását. Nem annyira kétlábú tolvajoktól tartok, mint inkább a néglábúaktól.

Esti hat órára mindent elraktároztak a sziklaüregbe, majd, miután a kis öbölnek még nem adtak nevet, elkeresztelték, igen találóan, Léggömb-öbölnek; aztán folytatták útjukat a Karom-fok felé. Pencroff és a mérnök a legközelebbi teendőkről beszélgettek. Először is: hidat építenek a Hála-folyón, hogy könnyen járható utat teremtsenek a sziget déli felére; ha ez meglesz, targoncával eljönnek a léggömbért, mert a ladik nem bírná el a terhét; aztán pedig fedélzetes bárkát építenek, és Pencroff kuttervitorlázattal⁷⁴ látja el a hajót, s azon majd körülkerülik a szigetet... s ezeken kívül sok más terv is szóba jött.

Lassanként azonban leszállt az est, és mire a telepések elérték a Gazdátlan Láda fokát, azt a szirtet, ahol néhány napja az értékes ládát találták, már elsötétült az égbolt. Ám éppúgy, mint

---

73 Rőf: régi hossz mérték - 114-118 cm

74 Kutter: part menti hajózásra, halászatra, sportcélokra használatos, egyárbocú vitorlás hajó

egyebütt, ott sem látták semmilyen nyomát a hajótörésnek; ezért hát végül is el kellett fogadniok Cyrus Smith imént megfogalmazott következtetéseit.

A Gazdátlan Láda fokát már csak négy mérföld választotta el a Gránitpalotától, és ezt a csekély utat hamar megtették; ám azért éjfél is elmúlt, mire a telepések - a torkolatig a tengerparton haladva - elérték a Hála-folyó alsó kiszögellését.

A meder szélessége itt már nyolcvanlábnyira rúgott, úgyhogy fáradságos feladat lett volna úszva átkelni rajta. Pencroff azonban az imént még váltig hetvenkedett, hogy legyűri a nehézségeket: nos, itt az alkalom, szavának állhat.

A telepéseknek be kellett vallaniok, alaposan kimerültek. Az aznapi menetelés szokatlanul hosszúra nyúlt, és a léggömb megtalálása éppenséggel nem adott rá alkalmat, hogy kezüket, lábukat pihentessék. Erősen hazakíváncsoztak hát a Gránitpalotába, hogy végre megvacsorázzanak, és nagyot alhassanak; ha a tervezett híd áll már, negyedóra sem kellene a hazajutáshoz.

Igen sötét éjszaka lett. Pencroff nekigyürkőzött, hogy valóra váltsa ígérését, és valamilyen tutajfélét tákoljon össze az átkeléshez. Kiválasztott két erre a célra alkalmasnak látszó törzset a part közelében, majd Nab is meg ő is baltával nekiesett a fák tövének.

Cyrus Smith és Gedeon Spilett a folyópart szélén üldögélt; várták, nem kell-e segítség a két favágónak, Harbert pedig kissé távolabb föl s alá téblábolt a parton.

Amint a fiú fölfelé sétált a folyó mentében, egyszer csak megtorpant, majd hanyatt-homlok visszarahant, és a Hála-folyóra mutatva hangosan fölkiáltott:

- Valamit hoz a víz! Mi lehet az?

Pencroff félbehagyta a fadöngetést, odanézett, és mozgó tárgy körvonalait fedezte föl a vakhomályban.

- Csónak! - mondta.

Mindnyájan odafutottak, és nagy ámulatukra csakugyan azt látták, hogy a folyó árja valamilyen vízi járművet sodor magával.

- Hahó, csónakosok! - bömbölte Pencroff torkaszakadtából, mintha most is a tengeren volna; az eszébe sem jutott, hogy ez alkalommal tanácsosabb volna csöndesebben viselkednie.

Semmi válasz. A ladik egyre közeledett, talán tízlépésnyire lehetett, amikor a tengerész fölujjongott:

- De hiszen ez a mi pirogunk! Eltépte kötelét, az áradat pedig idáig sodorta! Épp kapóra jön!

- A mi pirogunk?... - mormolta a mérnök.

Pencroff nem tévedett. Valóban az ő kéregnaszádjuk közeledett; alighanem elszakadt a tartókötele, és gazdátlanul lecsurgott a Hála-folyó forrásától egészen idáig! Gyorsan meg kell hát állítaniok, mielőtt a folyóvíz sebes áramlása magával ragadná a torkolaton túl, a nyílt tengerre; Nab és Pencroff tüstént fölkapott egy-egy hosszú póznát, és ügyesen kihalászták a ladikot.

A pirog a parthoz simult. A mérnök lépett bele elsőnek, megtapogatta a kötél végét, és megállapította, hogy valóban elkopott, nyilván miközben a sziklához dörzsölődött.

- Szó, ami szó - dünnyögte az újságíró, Cyrus Smithhez fordulva -, ez az eset...

- ...kissé furcsa! - fejezte be a mondatot a mérnök.

Akár furcsa, akár nem, annyi bizonyos, hogy a ladik éppen jókor érkezett. Harbert, Nab és Pencroff is beszállt. Ők csöppet sem kételkedtek abban, hogy a kötél a sziklákon kopott-e el.

Az egészben az volt a legkülönösebb, hogy a pirog éppen abban a pillanatban bukkant föl a vízben, amikor a telepések ott álltak a parton, és magukhoz húzhatták: negyedóra múlva ugyanis óhatatlanul kiszalad a tengerre, és egyszer s mindenkorra elvész.

Ha a telepések hittek volna a tündérmesék jó szellemeiben, most arra kellett volna gondolniok, hogy természetfölötti lény jár-kei a szigeten, és a hajótöröttek szolgálatába állítja varázshatalmát!...

Néhány erős evezőcsapás, és a telepések a Hála-folyó torkolatához értek. A ladikot a Kémény közelében kivontatták a fővényre, aztán elindultak a Gránitpalota kötélhágcsója felé.

Ám ebben a pillanatban Top hirtelen dühös ugatásban tört ki, Nab pedig, aki az alsó hágcsófokot kereste a sziklafal tövében, ijedten fölkiáltott...

Eltűnt a kötélletra.

HATODIK FEJEZET

Pencroff kiereszti a hangját - Éjszakázás a Kéményben - Harbert nyilvánosszöje - Cyrus Smith terve - Váratlan megoldás - Mi történt a Gránitpalotában? - A telepesekhez új inas szegődik

Cyrus Smith szótlánul megállt. Társai a falat tapogatták a sötétben, hátha a szél sodorta arrébb a kötélletrát; aztán a földön keresgéltek, mert, talán valahogy leoldódott fentről... A hágsónak azonban végképp nyoma veszett. Megeshetett, hogy egy hirtelen szélroham a fal közepe táján kiugró pihenőre csapta föl - ezt azonban lehetetlenség megállapítani éjnek évadján.

- Ha ez tréfa, akkor nagyon rossz tréfa! - kiáltotta méltatlankodva Pencroff. - Az ember holtfáradtan érkezik haza, és nem találja a lépcsőt, hogy a szobájába jusson! Ezzel akarnak megnevettetni? Nem, ennek a fele sem tréfa!

Nabnek a szava is elállt, csak néhány tagolatlan kiáltás tört elő a torkából.

- Pedig ma szélcsendes napunk volt! - jegyezte meg Harbert.

- Kezdem úgy találni, hogy egyre különösebb dolgok történnek itt a Lincoln-szigeten! - fakadt ki Pencroff.

- Különös dolgok? - kérdezte Gedeon Spilett. - Nem, Pencroff, ennél az esetről semmi sem egyszerűbb. Amíg nem voltunk itthon, valaki elfoglalta a lakásunkat, és fölhúzta maga után a hágsót.

- Valaki?! - hördült föl a tengerész. - De hát kicsoda?...

- Az a vadász, aki meglőtte a pekarit - felelte az újságíró. - Az a sörét mindent megmagyaráz.

Pencroff kacskaringósat káromkodott, mert már elhagyta a béketűrés, aztán így zsörtölődött:

- No jó, ha van valaki odafönn, hát fölkurjantok neki! Remélem, lesz benne annyi becsület, hogy válaszoljon.

És mennydörgő hangján nyújtottan elordította magát, a sziklafal pedig robajló visszhanggal felelt a kiáltásra:

- Hahó-ó-ó!

A telepések füleltek, és úgy rémlett nekik, hogy a gránitpalota magasságából valamilyen ismeretlen eredetű, rikácsoló, csúfondáros nevetésképe hallatszik. Semmi egyéb. Pencroff újra meg újra rákezdett a harsogásra, de hiába.

Ami itt történt, az valóban elképesztette volna a világ legeggykedvűbb embereit is, márpedig a telepések éppenséggel nem lehettek egykedvűek. Helyzetükben minden váratlan fordulat súlyos következményekkel járhatott, és hét hónapja, mióta szigetlakókká váltak, nem találkoztak ilyen megdöbbentő esettel.

Akármi történt is, most ott toporogtak tanácstalanul a Gránitpalota lábánál, az események annyira megrázták őket, hogy szinte még fáradtságukról is megfeledkeztek, nem tudták, mit gondoljanak, mihez fogjanak; hasztalanul faggatták egymást, feleletet egyikük sem adhatott; agyukban képtelennél képtelenebb föltevések kergetőztek. Nab csalódottnak érezte magát, és váltig siránkozott, hogy nem juthat vissza a konyhájába; ami annál szomorúbban hangzott, mert útravalójuk kifogyott, és ebben a pillanatban semmiképpen sem pótolhatták.

- Barátaim - szólalt meg végül Cyrus Smith -, nem tehetünk egyebet, mint hogy bevárjuk a reggelt, és akkor majd a körülményeknek megfelelően cselekszünk. Addig is gyérünk a Kéménybe. Ott fedél alatt tölthetjük az éjszakát, és ha vacsoránk nincs is, legalább alhatunk egyet.

- De hát ki lehet az az arcátlan fickó, aki ezt a kutyakomédiát játssza velünk?! - füstölgött Pencroff, és sehogyan sem bírt napirendre térni a kaland fölött.

Bárki lett légyen is az az „arcátlan fickó”, nem maradt más hátra, mint visszabandukolni a kéménybe, és megvárni a hajnalt. Topnak mindenesetre megparancsolták, hogy őrködjék a Gránitpalota ablakai alatt, és ha Top parancsot kapott, akkor azt ellenkezés nélkül teljesítette. A derék kutya tehát ott maradt a gránitfal tövében, gazdája pedig társaival együtt a sziklák közé húzódott.

A telepések kimerültek voltak ugyan, de nem mondana igazat, aki azt állítaná, hogy jól aludtak fővényből vetett derékaljukon. Egész éjszaka az új fordulat magyarázatán töprengtek: hiszen megtörténhetett, hogy a létra eltűnése csak a véletlen műve, s ebben az esetben másnapra alighanem kiviláglik az esemény természetes oka - de megeshetett az is, hogy emberi mesterkedés van a dologban; ilyen gondolatok tartották őket ébren, no meg a kényelmetlen fekhelyük. Bármi történt is azonban, akár ez, akár az, egyelőre csak annyi bizonyos, hogy szállásukat más foglalta el, ők pedig pillanatnyilag nem tudnak érvényt szerezni jogaiknak.

A Gránitpalota azonban nemcsak lakásuk volt, hanem egyben raktáruk is. Ott őrizték a telep minden főszerelését, fegyverét, szerszámát, műszerét, lőszerét, az egész élelmiszerkészletet és még sok más egyebet. Ha ez mind elpusztult, a telepeseknek előlről kell kezdeniök mindent, és újra nekiállhatnak fegyvert és szerszámot gyártani. Súlyos eset! A nyugtalanság hol egyiküket, hol másikat hajszolta ki a Kéményből, hogy utánanézzon, jól vigyáz-e Top az őrhelyén. Csak Cyrus Smith várakozott az ő szokott nyugalmával, noha belül tusakodott magával: az értelme elkeseredetten lázadozott az ellen, hogy teljességgel megmagyarázhatatlan eseményekkel áll szemben, és semmiképpen sem akart beletörődni abba, hogy akár fölötte, akár alatta, akár körülötte olyan hatalom működhetik, amelynek nem tudja a nevét. Gedeon Spilett maradéktalanul osztotta a mérnök nézetét, és fojtott hangon, hosszasan beszélgetett barátjával az érthetetlen körülményekről, amelyek láttára józan eszük és minden tapasztalatuk cserbenhagyta őket. Mert az bizonyos, hogy valamilyen rejtelem lengi be ezt a szigetet - de hogyan fejtsék meg a titkot? Harbert sem tudta kiötleni, mi lehet a dolgok nyitja, legszívesebben Cyrus Smithhez fordult volna magyarázatért. Ami Nabot illeti, ő már elintézte magában a dolgot: úgy vélekedett, hogy mindez nem őreá tartozik, a gazdája pedig majd csak kitalál valamit; és ha az illetudás nem tartja vissza, akkor a derék néger ugyanolyan nyugodtan aludt volna, akár otthon, gránitpalotabeli kényelmes ágyán.

Pencroff valamennyiüknél nagyobb dühbe gurult; a jóhiszemű ember valósággal tombolt haragjában.

- Valaki bolondját járhatja velünk! - hajtogatta. - Én azonban, a kutyafáját, nem szeretem az ilyen rossz vicceket, és annyit mondok, jaj lesz annak a mókamesternek, ha a markomba kaparintom!

Keleten alig pirkadt még az ég alja, amikor az állig fölfegyverzett telepesek már fősorakoztak a parton, a sziklazátony peremén. Tudták, hogy a Gránitpalotát szemből éri a fölkelő nap, tehát már az első hajnali fények is megvilágítják a homlokzatát; és csakugyan, a zárt zsalugáteres ablakok rövidesen előtetszettek a növényfüggöny alól.

Nem látszott rajtuk semmi föltűnő, hanem amikor a telepesek megpillantották bejáratát, valamennyien fölkiáltottak: a távozásukkor gondosan beretesztelt ajtó most tárva-nyitva állt.

Valaki behatolt a Gránitpalotába! Semmi kétség immár.

Az ajtó küszöbén lógó felső hágcsó, amelynek alsó végét rendszerint a középső pihenőhöz erősítették, a helyén volt, az alsó kötélletrát azonban fölhúzta valaki: most összegöngyölten feküdt a küszöbön. Napnál is világosabb, hogy a betolakodók így akartak védekezni minden meglepetés ellen.

De hogy kik azok a betolakodók, és hányan vannak, azt nem lehetett tudni, mert egyikük sem mutatkozott, sem az ajtóban, sem az ablakokban.

Pencroff harsányat kurjantott.

Semmi válasz.

- Csirkefogók! - fakadt ki elkeseredve. - Tessék! Nyugodtan alszanak, mintha csak a saját ágyikójukban szundikálnának! Hahó! Kalózok, banditák, tengeri rablók, John Bull⁷⁵ fattyai!

Ha Pencroff, mint amerikai polgár, valakit „John Bull fattyának” becsmérelt, annak a legvaskosabb sértést akarta a szemébe vágni: ennél gorombább gyalázkodást nem is ismert.

Ekkorra már megvirradt, s a Gránitpalota homlokzatát fénybe borították a napsugarak. De kívül is, belül is minden néma volt és mozdulatlan.

A telepések az imént még azon töprengtek, van-e valaki a Gránitpalotában, most azonban a hágcsó helyzete eloszlatta minden kételyüket: igen, egészen bizonyos, hogy akik elfoglalták otthonukat, bárkik is azok, még nem távozhattak el onnan. Valahogyan a közelükbe kell férközni - de hogyan?

Harbertnek hirtelen remek ötlete támadt: zsineget köt egy nyílvevő végére, és a nyilat a küszöbről lecsüngő hágcsófokok közé lövi. Ezzel a zsinórral talán le lehet rántani a kötélletrát a földre, hogy fölkapaszkodhassanak rajta a Gránitpalotába.

Okosabbat nyilvánvalóan nem tehettek, s a kísérletnek némi ügyességgel sikerülnie kellett. Az íjakat és nyilakat szerencsére a Kéményben őrizték a telepések, és ugyanott negyven-ötven fonalnyi⁷⁶ mályvarost zsineg is hevert a raktárban. Pencroff legombolyította, és végét egy jól tollazott nyílvevőhöz csomózta. Aztán Harbert fölajzotta íját, és gondosan megcélozta a hágcsó lelógó alját.

Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Nab hátrébb vonult, hogy megfigyelje, mi folyik a Gránitpalota belsejében. Az újságíró az ajtónyílásra irányozta karabélyá csövét.

Pendült az íj, a nyílvevő szisszenve kiröppent, és magával vonta a rákötött zsineget: pontosan célba talált, a két legelső hágcsófok közé. A kísérlet sikerült.

Harbert ekkor megragadta a zsineg lenn maradt végét, hogy lehúzza a hágcsót, de szinte ugyanabban a pillanatban kar nyúlt ki az ajtón, elkapta a kötélletrát, és villámgyorsan berántotta a Gránitpalotába.

- Gazfickók, bitangok, pernahajderek! - rivallt föl a tengerész. - Ha puszkagolyó hiányzik a boldogságotokhoz, sose féljete, tüstént megkapjátok azt is!

- De hát kicsoda az ottan? - kérdezte Nab.

- Hogy kicsoda? Hát nem láttad?...

---

75 John Bull: a faragatlan, konok, erőszakos angol hódító megszemélyesítője; Jonathan Swift (1667-1745), a *Gulliver utazásai* írója használta először ezt a gúnynevet; John Arbuthnot angol író (1675-1735), Swift kortársa és barátja, politikai szatírát írt *John Bull története* címen

76 Egy fonal: 1,66 méter

- Nem én.

- Majom az istenadta! Makákó, mandrill, orangután, pávián, gorilla, cercóf, csimpánz, vagy mit tudom én, milyen fajta! Ezek foglalták el a lakásunkat: amíg a szigetet jártuk, fölcsimpaszkodtak a hágcson!

Ebben a pillanatban, szinte a tengerész szavainak igazolásaképpen, öt-hat négykezű⁷⁷ jelent meg az ablakokban, miután lekapták a zsalugátereket, és ezernyi torz mozdulattal és fintorral üdvözölték a Gránitpalota igazi lakóit.

- Lám, tudtam én, hogy gúnyt úztek belőlünk! - füstölgött Pencroff. - De az egyik mókamester most megfizet a többi helyett!

A tengerész vállához kapta a puskáját, sebtiben célzott és tüzelt. A majmok egyszerre eltűntek, kivéve egyet, amelyik halálra sebzetten zuhant alá a fővényre.

Ez a nagy termetű majom - egy pillanatig sem látszott kétségesnek - a négykezűek rendjébe tartozott. Csimpánz lehetett, orangután, gorilla vagy gibbon, mindenesetre az emberszabású majmok családjából való: ekként azokat a majmokat nevezik, amelyek leginkább hasonlítanak az emberre. Harbert figyelmesen szemügyre vette, és kijelentette, hogy orangután, márpedig tudjuk, hogy a fiú értett az állatához.

- Pompás állat! - kiáltott föl Nab.

- Hát ha tetszik, csak gyönyörködjél benne! - felelte Pencroff. - Csakhogy még mindig nem tudom, hogyan jutunk be a lakásunkba!

- Harbert jó céllövő - mondta az újságíró -, legjobb, ha fogja az íját, és újra megpróbálja eltalálni a hágcót...

- No jó, de ezek ravasz majmok ám - fortyant föl Pencroff -, és most merő galádságból nem állnak ki az ablakba, nem lödözhetjük hát le őket... Jaj, ha arra gondolok, mekkora kárt tesznek ezalatt a szobákban, a raktárban!...

- Türelem, türelem! - intette Cyrus Smith. - Csak nem tarthatnak minket sokáig sakkban ezek az állatok!

- Én csak akkor nyugszom meg, ha már itt látom őket a földön - felelte a tengerész. - Aztán meg tudja-e, Smith úr, hány tucatra való tréfacsináló garázdálkodik odafönn?

Erre bizony nehéz lett volna válaszolni; ami pedig azt az ötletet illeti, hogy a fiú folytassa a lödözést, attól ugyan már nem sok eredményt várhattak, mert a hágcó fukai az ajtón belül feküdtek, és amikor Harbert ismét célba talált, és megrántotta a zsineget, csak a zsinór szakadt el, a kötélletra meg sem moccan.

A telepések most már igazán zavarba estek. Pencroff paprikapirosan dühöngött. A helyzetnek kétségkívül megvolt a mulatságos oldala, de a tengerész sehogyan sem akarta tréfára venni a dolgot, és megátalkodottan mérgelődött. Abban egyikük sem kételkedett, hogy végül is visszafoglalják lakóhelyüket, és kiűzik onnan a betolakodókat. De mikor és hogyan? - erre nem tudták a választ.

Két óra telt el, ám a majmok nem mutatkoztak; de még mindig ott rostokoltak a Gránitpalotában; csak időnként siklott el egy-két majompofa vagy majommancs az ajtó vagy az ablak előtt - ezekre mindannyiszor záporoztak a puskalövések.

---

⁷⁷ Régente külön rendbe sorolták a négykezűeket; újabb kutatások alapján a majmok alsó végtagjait nem tekintik már kéznek; a majmokat ma az állattan mint a főemlősök rendjének egyik alrendjét osztályozza

- Rejtőzzünk el - tanácsolta ekkor a mérnök. - Ha a majmok azt hiszik, hogy elmentünk, talán újra előbújnak. Gedeon Spilett és Harbert pedig álljon lesbe a sziklák mögött, és tüzeljen, mihelyt egy is kidugja a képét.

A telepések végrehajtották a mérnök utasításait; az újságíró és Harbert - a kis csoport mesterlövészei - lőtávolságban helyezkedtek el a Gránitpalota előtt, de úgy, hogy a majmok ne láthassák őket. Nab, Pencroff és Cyrus Smith ezalatt átvágott a fennsíkon, és behatolt az erdőbe, hogy néhány vadat ejtsen, mert közben elérkezett már az ebéd ideje is, de még mindig nem akadt semmilyen ennivalójuk.

A vadászok jó félóra múltán néhány szirti gerlével tértek vissza, és zsákmányukat jól-rosszul megsütötték a parton. Időközben egyetlen majom sem mutatkozott.

Gedeon Spilett és Harbert csatlakozott a többiekhez, hogy megebédeljenek, de Top továbbra is ott strázsált az ablakok alatt. Ebéd után az újságíró a fiúval együtt újra visszatért leshelyére.

Újabb két óra telt el, a helyzet azonban még mindig nem változott. A négykezűek semmiféle életjelt nem adtak: mintha csak eltűntek volna; de valószínűbbnek látszott, hogy megriadtak társuk halálától és a puskadörrenésektől, és most rémületükben némán meghúzódnak a Gránitpalota szobáinak mélyén vagy éppen a raktárban. És ha telepések a raktárban levő kincseikre gondoltak, akkor - bármennyit csitítgatta is őket a mérnök - béketűrésük hovatovább heves bosszúságra fordult, s az igazat megvallva, teljes joggal.

- Hát ez már csakugyan ostoba helyzet - fakadt ki ekkor az újságíró -, hiszen ennek így sohasem szakad vége!

- Valahogyan mégiscsak ki kell kergetnünk ezeket a bitangokat! - horkant föl Pencroff. - Ellátjuk a bajukat, ha húszan vannak is! Igen ám, de ahhoz meg is kéne verekednünk!... Az irgalmát! Hát igazán nincs rá mód, hogy följussunk hozzájuk?

- De van! - vágta rá a mérnök, akinek hirtelen ötlet villant át az agyán. - Egy módja volna...

- Egy? - kérdezte Pencroff. - No jó, ha nincs több, nyilván ez a legjobb! És mi volna az?

- Próbáljunk meg leereszkedni a Gránitpalotába a régi víznyelőn keresztül - felelte a mérnök.

- Hej, ezer ördög! - rikkantotta Pencroff. - Hogy ez nekem nem jutott eszembe!

Valóban, a telepések csakis ezen az úton hatolhattak be a Gránitpalotába, hogy ott megküzdjenek a majomhordával, és kiűzzék otthonukból a betolakodókat. Igaz, hogy a víznyelő csatorna száját összecementezett kőfal zárja le, s ezt most föl kell áldozniok, de sebaj, majd újra megépítik, amit leromboltak! Cyrus Smith szerencsére nem valósította meg azt a tervét, hogy a tó mesterségesen földuzzasztott vizével leplezze a lefolyó nyílását, mert ebben az esetben a behatolás sok időt vett volna igénybe.

Dél is elmúlt, amikor az állig fölfegyverzett, csákánnyal, feszítővassal felszerelt telepések elhagyták a Kéményt, és elvonultak a Gránitpalota ablakai alatt, Topra pedig ráparancsoltak, maradjon ott és őrködjék tovább; ők maguk pedig nekikészültek, hogy a Hála-folyó bal partján vezető úton fölkapaszkodjanak a Kilátó-fennsíkra.

Nem tettek meg azonban ötven lépést sem, amikor fölfigyeltek a kutya dühös ugatására. Top csaholása kétségbeesett segélykiáltásnak hangzott.

Megtorpantak.

- Fussunk! - kurjantotta Pencroff.

Lélekszakadva rohantak le a folyóparton.

Alig értek a kanyarodóhoz, máris látták, hogy a helyzet időközben gyökeresen megváltozott.

Csakugyan, a majmok, mintha ismeretlen okból hirtelen rémület fogta volna el őket, hanyatt-homlok igyekeztek eliszkolni. Kettő-három közülük légtornászok ügyességével kúszott és szökellt egyik ablakból a másikba. Eszükbe sem jutott, hogy leeresszék a hágsót, pedig azon könnyűszerrel lemászhattak volna: a menekülésnek erről a módjáról nyilvánvalóan riadalomban megfeledkeztek. Nemsokára öten-hatan is biztos célpontot mutattak, a telepések pedig éltek az alkalommal, szaporán tüzeltek. Egyik-másik majom fájdalmas rikácsolással, sebesülten vagy holtan roskadt vissza a szobába. Többen lezuhantak a partra, és estükben agyonzúzódtak; néhány perc múltán a telepések már föltételezhették, hogy nincs több élő négykező a Gránitpalotában.

- Hurrá! - bömbölte Pencroff. - Hurrá! Hurrá!

- Korai még az örömujjongás! - jegyezte meg, Gedeon Spilett.

- Már miért? Hiszen legyőztük őket! - felelte a tengerész.

- Ez igaz, de a lakásunkba azért még mindig nem juthatunk föl.

- Akkor hát gyerünk a víznyelőhöz! - indítványozta Pencroff.

- Kétségkívül, nincs más hátra - mondta a mérnök. - Mindamellettt sokkal jobb lett volna...

Ebben a pillanatban, mintegy válaszul Cyrus Smith szavaira, a hágsó az ajtó küszöbére siklott, aztán legöngyölődött, és végiggördült a homlokzaton, egészen a földig.

- Híjnye, azt a fűzfán fűtyülő rézangyalát! Ez aztán a cifra eset! - kiáltott föl a tengerész, és a mérnökre sandított.

- Túlontúl cifra! - mormolta a mérnök, és már sietett is, hogy elsőként kapaszkodják föl a kötélletrán.

- Vigyázzon, Cyrus úr - szólt utána Pencroff -, hátha van még odafönn néhány pávián...

- Majd meglátjuk - felelte a mérnök, és megállás nélkül igyekezett föl a hágsón.

Társai valamennyien követték, és kisvártatva mind fölértek az ajtó küszöbéig.

Átkutatták a lakás minden zegét-zugát. Sem a szobákban, sem a raktárban nem találtak olyasmit, amitől a majomhorda annyira megriadhatott.

- Az ám, és a hágsó?! - kapott észbe a tengerész. - Hol az a derék úriember, aki leeresztette minékünk?!

Ebben a pillanatban fülhasogató ordítás hallatszott, és egy jókora majom rontott a terembe: eddig, úgy látszik, a folyosón bujkált, Nab kergette elő rejtékhelyéről.

- Hej, te bandita! - kiáltotta Pencroff.

És baltájához kapott, hogy kettéhasítsa az állat koponyáját, Cyrus Smith azonban föltartóztatta.

- Ne bántsa, Pencroff - szólt rá.

- Micsoda?! Méghogy én irgalmazzak ennek az emberevő szerecsennek?!

- Igen! Ő dobta le nekünk a hágsót!

A mérnök ezt olyan különös hangsúllyal jelentette ki, hogy szinte nem is tudták, komolyan gondolja-e, vagy csak tréfából mondja.

A telepések azonban mégiscsak rávetették magukat a majomra; az derekasan védekezett, de végül is győzött a túlerő, a telepések leteperték és gúzsba kötötték a jól megtermett állatot.

- Phú, ez nehéz munka volt! - zihálta Pencroff. - És most mit kezdünk vele?

- Jó lesz inasnak! - felelte Harbert.

A fiú egyáltalán nem tréfált. Tudta, hogy a négykezűeknek ez az értelmes fajtája mennyi mindenre használható.

A telepések ekkor a majom köré csoportosultak, fölébe hajoltak, és alaposan szemügyre vették. Az emberhez legközelebb álló fajták egyikéhez tartozott, arcéle nem sokban különbözött bizonyos ausztráliai bennszülöttekétől vagy a hottentottákétól. Orangután volt, és hiányzott belőle a pávián vadsága, a makákó szeleburdisága, a csimpánz tisztátalan természete, a törökmajom ingerlékenysége és a kutyafejű majom ösztönös rosszindulata. Az emberszabású majmok e fajtájának sok tulajdonsága szinte már emberi értelemről tanúskodik. Házimunkára is betanítható, fõlszolgál az asztalnál, kitakarítja a szobát, kikeféli a ruhát, fényesre dörzsöli a cipőt, ügyesen bánik késsel-villával, sőt a bort sem veti meg... éppúgy felönt a garatra, akár kétlábú, tollatlan gazdája. Tudjuk, hogy Buffonnak⁷⁸ is volt egy ilyen orangutánja, és a majom hosszú időn át hűségesen és buzgalommal szolgálta a nagy tudóst.

A majom béklyóba verve feküdt a Gránitpalota nagytermének padlóján, jól fejlett, tagbaszakadt jószág, hat láb magas, csodálatosan arányos testű, széles mellkasú, közepesen nagy fejű, kerek koponyájú, turcsi orrú, sima, lágy és fényes szőrzetű; arcszőge mintegy hatvanöt fokot zárt be - egyszóval az emberszabású majmok egyik tökéletes példánya jutott a telepések fogságába. Emberi szemnél valamivel kisebb szemében élénkség, ész, értelem csillogott; fehér fogsora csakúgy ragyogott bajusza alatt, és kurta szakála mogyoróbarnán göndörödött.

- Jóképű fickó! - állapította meg Pencroff. - Csak tudnám, milyen nyelven beszél, szívesen váltanék vele egy-két szót!

- Igaz az, amit az imént hallottam? - tudakolta Nab a gazdájától. - Csakugyan inast faragunk belőle?

- Azt bizony, Nab - felelte mosolyogva a mérnök. - De azért ne légy rá féltékeny!

- Azt hiszem, kitűnő háziszolga lesz belőle - tette hozzá Harbert. - Fiatalnak látszik, tehát könnyen idomítható; nem lesz rá szükség, hogy erőszakkal kényszerítsük engedelmességre, vagy hogy kihúzzuk éles szemfogait, mint hasonló esetben szokásos. Ha jól bánunk vele, előbb-utóbb ragaszkodni fog hozzánk.

- Persze hogy jól bánunk vele! - fogadkozott Pencroff, mert úgy látszik, már elillant belőle a „mókamesterek” ellen támadt harag.

Odalépett az orangutánhoz.

- No, hékás - kérdezte gyöngéden -, hogy érzed magad?

Az orangután kurta dörmögéssel felelt, és ez nem is hangzott barátságatlanul.

- Beállsz-e hát a mi kompániánkba? - érdeklődött a tengerész. - Elszegődöl-e Cyrus Smith úr inasának?

A majom újabb morgást hallatott - akár beleegyezésnek is érthették.

- Figyelmeztetlek ám: bért nem kapsz, csak teljes ellátást! Beéred vele?

Az orangután harmadszor is helybenhagyólag makogott.

- Kissé egyhangú ez a társalgás - jegyezte meg Gedeon Spilett. - Szükszavú a legény...

---

78 Georges Louis Buffon (1707-1788) - híres francia természettudós, a párizsi Fűvészeti Intézet igazgatója

- Az a jó - felelte Pencroff -, nincs rosszabb, mint a szószátyár inas.

Aztán ismét a majomhoz fordult.

- Nos, értesz, fiacskám? Egyelőre nincs fizetség, semmit sem kapsz, később azonban, ha kiálltad a próbaidőt, és elégedettek leszünk veled, megduplázzuk a semmit!

Így történt, hogy a telepések társasága új taggal gyarapodott; úgy számítottak, hogy jó hasznát veszik, nem egy szolgálatra alkalmas lesz. Mindenekelőtt azonban nevet kellett adniok az új inasnak, Pencroff pedig azt kérte, hadd hívják ezt az orangutánt egy régi majma emlékére Jupiternek, vagyis röviden Jupnak.

Ezzel aztán Jup mestert minden további teketória nélkül be is iktatták gránitpalotabeli hivatalába.

HETEDIK FEJEZET

Tervek a közeljövőre - Híd a Hála folyó fölött - Hogyan válik szigetté a Kilátó-fennsík? - A fölvonóhíd - Aratás - Az új patak - Pallók készítése - A baromfiudvar - A galambdúc - Két vad számára - A vadszamarakat szekérbe fogják - Kirándulás a Léggömb-öbölbe

A Lincoln-szigeti telepések tehát visszafoglalták otthonukat, nem kellett áttörniök az egykori víznyelő csatornáján, s ezzel sok fölösleges kőművesmunkát takarítottak meg. Igazán szerencsés véletlen, hogy a majomhordát éppen abban a pillanatban fogta el a váratlan, de egyszersmind érthetetlen rémület, amikor a telepések még nem jutottak messzire a Gránitpalotától. Talán megéreztek, hogy most már hátulról fenyegeti őket erős támadás? Így kellett lennie, mert másként aligha magyarázható meg hirtelen fejvesztett visszavonulásuk.

A telepések az esti órákban az erdőbe szállították és ott elföldelték a majomhullákat; aztán nekifogtak, hogy helyrehozzák a betolakodók okozta rendetlenséget - a majmok ugyanis csak rendetlenséget okoztak, nem pedig kárt, mert jóllehet fenekestül fölforgatták a szobák berendezését, nem törtek el semmit sem. Nab begyújtott a tűzhelyen, és az éléskamra tartalék készleteiből hamarosan tápláló vacsorát tálalt föl, a telepések pedig derekasan nekiláttak a falatozásnak.

Jupról sem feledkeztek meg, s ökelme pompás étvággyal fogyasztotta a telep bőségesen feltöltött raktárából előkerült fenyőmandulát és caladiumgumókat. Pencroff a majom karjáról leoldozta a köteléket, de tanácsosabbnak vélte, ha lábát mindaddig nem szabadítja meg a béklyótól, amíg az állat végképpen kezessé nem szelídül.

Aztán lefekvés előtt Cyrus Smith és társai az asztal körül üldögélve megbeszélték néhány hamarosan valóra váltandó tervüket.

Mind közt a legfontosabbnak és legégetőbbnek azt tartották, hogy hidat verjenek a Hála-folyón, s ezzel közvetlen összeköttetést létesítsenek a sziget déli fertálya és a Gránitpalota közt; aztán karám építése következett, muflonok vagy más gyapjas állatok számára, amelyeket majd még el kell fogniok.

Mind a két terv a ruházkodás gondjának enyhítését szorgalmazta, mert ez volt most a leg-sürgetőbb. A híd a léggömb selyemburkának hazaszállítását könnyíti meg, a karámbeli jószágok pedig gyapjat szolgáltatnak a téli öltözékhez.

Ami a karámot illeti, Cyrus Smith úgy tervezte, hogy a Vörös-patak forrásánál hozza létre, mert a kérődzők ott állandóan friss és bőséges táplálékot találhatnak a legelőkön. A Kilátó-fennsíkról a forrásvidékig vezető utat úgy-ahogy megtisztították már, tehát valamilyen targoncával vagy szekérrel - mindenesetre teherbíróbb járművel, mint a mostani - kényelmes fuvarozás ígérkezett rajta, különösen ha addig igásjószágokra is sikerül szert tenniük.

Abból semmi baj sem származhatott, ha a karám távol fekszik a Gránitpalotától, a baromfi-udvarral azonban egészen más a helyzet, s erre Nab hívta föl társai figyelmét. És valóban a dolgok rendje az, hogy a baromfiudvar a szakács keze ügyébe essék, erre a célra pedig külön helyet keresve sem lehetett volna találni, mint a tópartnak azt a részét, ahová valamikor a víznyelő szája nyílt. Azon a helyen a vízimadarak éppúgy megleglik a természetükhöz illő környezetet, mint a többi szárnyas; a legutóbbi kiránduláson fogott tinamupár lesz az első kísérleti alany, azt ő példájukból derül majd ki, hogy sikerül-e a vízimadarak házasítása.

Másnap - november 3-án - megkezdődtek az új munkálatok; először a hídépítéshez fogtak, s ehhez a fontos tevékenységhez minden dolgos kézre szükség volt. Az ismét ácsokká vedlett telepések fűrész, baltát, vésőt, kalapácsot vetettek a vállukra, és a hágcsón leereszkedtek a fővényre.

Pencroffnak azonban ott eszébe jutott valami.

- Mit csinálunk akkor - kérdezte -, ha Jup mesternek az a bolondos ötlete támad, hogy ismét fölhúzza a hágcsót, amelyet tegnap délután olyan udvariasan lelocsátott nekünk?

- Rögzítsük le a létra alsó végét - javasolta Cyrus Smith.

A telepések két vastag karót vertek a fővénybe, és azokhoz erősen hozzáhurlolták a kötélletra alsó fokát. Aztán fölkapaszkodtak a Hála-folyó bal partjára, és csakhamar megérkeztek a kanyarulathoz.

Ott megálltak, és vizsgálni kezdték a talajt, hogy alkalmas-e hídverésre. A hely minden tekintetben alkalmasnak látszott. Valóban, a déli tengerszegélyen minap fölfedezett Léggömb-kikötő mindössze három és fél mérföldnyire feküdt attól a ponttól, és úgy vélték, könnyűszerrel törnek majd kocsiközlekedésre megfelelő utat a tervbe vett hídtól a Léggömb-kikötőig, hogy ezzel is meggyorsítsák a közlekedést a Gránitpalota és a sziget déli széle közt.

Cyrus Smith ekkor ismertette társaival azt az igen egyszerű, de nagyon hasznos tervét, amelyen már jó ideje gondolkozott. Elhatározta, hogy a Kilátó-fennsíkot teljességgel elkülöníti a sziget többi részétől, és ezzel egyszer s mindenkorra mentesíti a négy lábúak és négykezüek minden támadásától. Ha a terv megvalósul, akkor a Kéménybe, a baromfiudvarba és általában a fennsík északi részére egyetlen fosztogató sem teheti be a lábát.

A terv véghezvitele igen egyszerűnek ígérkezett; és lássuk, hogyan okoskodott a mérnök.

A fennsíkot három oldalán már amúgy is - részint természetes, részint mesterséges - állóvíz vagy folyóvíz védelmezi:

északnyugaton a Grant-tó, az egykori víznyelő csatorna torkolatára támaszkodó szöglettől a tó keleti partján robbantott mesterséges csurgóig;

északon a gránitkáva nyílásától a tengerpartig az új folyó, amely a zuhatag fölött a fennsíkon és a zuhatag alatt a tengerparton időközben kivájta már a maga medrét; ennek a folyónak az ágyát éppen csak ki kell mélyíteni, hogy az állatok ne tudjanak átgázolni rajta;

keleten a tenger, a fent említett mesterséges folyócska torkolatától a Hála-folyóig;

végül pedig délen, a Hála-folyó torkolatától addig a kanyarulatig, ahol a telepések most készülnek hidat verni - maga a Hála-folyó.

Csak a fennsík nyugati oldala védtelen még, a folyó sarkantyújától a tó déli csücskéig egy mérföldnél rövidebb távon bármilyen kőbor állat betévedhet a fennsíkra. Ám mi sem könnyebb, mint széles, mély árkot ásni, és abba beleereszteni a tó vizét, úgyhogy a tó víz-fölöslege attól fogva nem egy csurgón ömlik ki, hanem két csatorna közt oszlik meg, és ez a második csatorna a Hála-folyóba vezet. A tó szintje kétségkívül ismét alábbszáll valamelyest, ha még egy helyen megcsapolják a medrét, de Cyrus Smith kiszámította, hogy a Vörös-patak tekintélyes vízmennyiséggel pótolja ezt a különbözetet, tehát a terv megvalósítható.

- A Kilátó-fennsík eszerint valóságos szigetté válik - fejezte be előadását a mérnök -, minden oldalról víz határolja majd, és a Hála-folyón most építendő hídon kívül csak a vízesés alatt és fölött vert két palló, valamint a tervezett árok fölött és a Hála-folyó bal partján fölállítandó két kis egyívú híd köti össze birtokunk többi részével. Mármost ha ezeket a hidakat és pallókat

úgy szerkesztjük meg, hogy fölvonhassuk valamennyit, akkor a Kilátó-fennsíknak nem kell több rajtaütéstől tartania.

Cyrus Smith hevenyészetten fölvezette a fennsík térképét, hogy ötletét szemléltetően társai elé tárja. Azok minden részletében megértették, és egyhangúlag el is fogadták a tervet, Pencroff pedig ácszeskercéjét feje fölött lóbálva harsányan kurjantotta:

- Hajrá, hídverők! Dologra föl!

Valóban, ezt a munkát kellett legsürgősebben elvégezniök! A telepések alkalmas építőanyagot kerestek, sorra döntötték ki a megfelelő fatörzseket, és lefűrészelték róluk az ágakat; az egyikből gerendát faragtak, a másiból vékonyabb-vastagabb deszkákat hasogattak. Úgy tervezték, hogy a hidat megrögzítik a Hála-folyó jobb partjára támaszkodó felén, míg a bal partra eső részét elmozdíthatóvá építik, ellensúllyal látják el, hogy alkalomadtán éppúgy fölbillenthesék, mint a zsilipek fölött vezető fölvonóhidakat.

Magától értetődik, ez tekintélyes munkának ígérkezett, és nyilvánvaló, hogy ha mégoly szakértelemmel végzik is, igencsak sok időt vesz majd igénybe, hiszen a Hála-folyó medre még ott is legalább nyolcvan láb széles. Először is cölöpöket kellett a folyó ágyába verniük, hogy azok tartsák a híd szilárd lapját, az úgynevezett „hídpályát”, ehhez pedig cölöpverő kost kellett ácsolniok; a telepések két ívet szándékoztak építeni, hogy ezzel is megnöveljék a híd teherbírását.

Szerencsájukra sem famegmunkáló szerszámokban, sem pedig a szerkezet merevítésére szolgáló vas alkatrészekben nem láttak hiányt, a kiváló szaktudású mérnök pedig csodálatos találékonysággal értett ezekhez a feladatokhoz, de társainak odaadó buzgalma is hozzájárult a sikerhez; a telepések rátermett mesterembernek bizonyultak valamennyien, hiszen a szigeten töltött hét hónap folyamán szükségképpen nagy kezűgyességre tettek szert. Szóvá kell tennünk, hogy Gedeon Spilett éppenséggel nem volt köztük a legügyetlenebb, sőt sok tekintetben fölvette a versenyt még magával a tengerésszel is, aki váltig hajtogatta:

- Igazán nem hittem volna, hogy egy egyszerű hírlaptudósító erre is képes!...

A Hála-folyó hídjának építése kerek három hétig tartott, s eközben a telepéseknek egyetlen pillanatnyi pihenőidejük sem maradt. A munkahelyükön ebédeltek, s mivel éppen gyönyörű idő járt, csak vacsorára tértek haza a Gránitpalotába.

Ebben az időszakban már megállapították, hogy Jup mester szemlátomást barátságot köt, és családiás kapcsolatba kerül újdonsült gazdáival: állandóan rendkívül kíváncsi tekintettel bámulta őket. Pencroff mindazonáltal merő óvatosságból nem engedte még teljesen szabadon, meg akarta várni - igen helyesen -, amíg elkészülnek a tervbe vett munkálatok, és a Kilátó-fennsík vízövezete megakadályozza a majmot esetleges szökési szándékában. Máskülönben Top és Jup a legjobb barátságba keveredtek, és szívesen játszottak egymással, ámbar Jup némelykor túlságosan komolyra fordította a tréfát.

November 20-ára készen állt a híd. Billenőrészét megfelelő terhelés tartotta egyensúlyban, úgyhogy könnyen mozgott, egészen kis erőfeszítéssel is föllendíthették; ha nyitva állt, vége a jobb parti sáv utolsó keresztgerendájára támaszkodott, ez a keresztgerenda pedig húszlábnyi távolságra esett a billenőrész forgótengelyéről, a köztük levő hézag tehát szélesebb volt, semhogy bármilyen állat is átugorhatná.

A telepések most már sort keríthettek arra, hogy megkeressék a léggömb burkát, amelyet annak idején csak kutyafuttában helyeztek biztonságba a parton; de hogy a Gránitpalotába hozzassák, a targoncát el kell húzniuk a Léggömb-kikötőig, s ezért előbb utat kell törniök a Vadnyugat-vadon sűrűjében. Ez pedig némi időt igényelt. Nab és Pencroff mindenekelőtt újra ellátogatott a kikötőbe; megállapították, hogy a „selyemraktár” semmiféle kárt sem szen-

vedett, a léggömböt ott lelték a barlangban, ahová begyömöszölték; a telepések elhatározták hát, hogy mielőtt a szövetburkot hazaszállítanák, sürgősen befejezik a Kilátó-fennsíkon tervezett munkálatokat.

- Ha minden elkészül, a lehető legjobb körülmények közt létesíthetünk baromfiudvart - jegyezte meg Pencroff -, hiszen akkor sem a rókák látogatásától, sem más kártékony ragadozók támadásától nem kell hogy féltsük...

- Arról nem is szólva - tette hozzá Nab -, hogy megművelhetjük a fennsíkot, és megtelepíthetünk rajta néhány vadon termő növényt...

- És fölszánthatjuk, bevethetjük az új búzaföldet! - kiáltotta diadalmasan a tengerész.

A régi „búzaföld” - hála Pencroff gondos ápolásának gazdagon fizetett. Az elültetett egyetlen búzaszem beváltotta a mérnök jövendölését: csakugyan tíz kalászt termett; minden kalász nyolcvan-nyolcvan magot érlelt, tehát a telep máris nyolcszáz búzaszem tulajdonosának mondhatta magát - mégpedig hat hónap alatt! -, tehát az újdonsült földbirtokosok évi két aratásra számíthattak.

Ötven magot óvatosságból tartalékul eltettek, a többi hétszázötvenet pedig most ugyanolyan gonddal kellett elültetniük az új „szántóföldbe”, akár az első szemet.

A mezőt fölszántották, aztán erős sövényel elkerítették: a sövényt magasra építették, és hegyes karókkal is megtűzdelték, hogy a négy lábúak át ne szökhessenek rajta. Ami a madarakat illeti, azok elriasztására különféle zajos kereplők és rémületes madárijesztők szolgáltak - Pencroff csapongó képzeletének szülöttei. A hétszázötven búzaszemet akkor a telepések szép egyenesre húzott, keskeny barázdákba vetették, minden egyebet a természetre bíztak.

November 21-én Cyrus Smith kijelölte a Grant-tó déli csücskétől a Hála-folyó kanyarulatáig tervezett árok vonalát: ennek az ároknak az lesz a feladata, hogy nyugat felől határolja a fennsíkot. A talaj két-három láb mélységig termőföld volt, az alatt gránit. Újból nitroglicerinhoz kellett hát folyamodniok, a nitroglicerint pedig elkészült, és ezúttal is elvégezte a maga dolgát. Nem telt bele két hét, és máris tizenkét láb széles, hat láb mély árok húzódott a fennsík kemény sziklatalaján. Ugyanezzel az eszközzel új csurgót is robbantottak a tó kőperemébe, a víz pedig az új mederbe tódult, valóságos kis folyó lett belőle; a telepések a Glicerín-patak nevet adták neki, a Hála-folyó pedig új mellékággal gyarapodott. A tó szintje, amint a mérnök megjósolta, valamelyest alábbszállt ugyan, az apadás azonban alig volt érezhető. Végezetül, hogy a körülzárt terület tökéletesen védett legyen, a telepések jelentős mértékben kiszélesítették a fővényen át a tengerbe futó patak ágyát, a meder két falán pedig sövényfonadékkal rögzítették a homokot.

December közepére ezek a munkálatok is véglegesen befejeződtek, s attól fogva a Kilátó-fennsík mintegy négy mérföldes kerületű, minden oldalán vízzel határolt, szabálytalan ötszöge tökéletesen védetté vált minden támadás ellen.

Egész december folyamán nagy volt a hőség. A telepések mégsem akarták ezért elodázní terveik megvalósítását, és mert a baromfiudvar létesítése egyre sürgősebb lett, tüstént hozzá is fogtak a munka megszervezéséhez.

Mondanunk sem kell, hogy amióta a telepések teljesen körülárkolták a Kilátó-fennsíkot, Jup mester visszanyerte arany szabadságát. Gazdája mellől azonban nemigen tágitott, a szökésre pedig éppenséggel semmi szándékot sem árult el. Jóindulatú, kezes jószág volt, de igencsak élénk és meglepően ügyes. Ha arra került sor, hogy meg kell mászni a Gránitpalota kötélhágcsóját, senki sem ért a nyomába! Sőt már bizonyos munkákra is vállalkozott: fakötegeket hurcolt, és cipelte a Glicerín-patak medréből kirobbantott köveket.

- Kőművesnek még nem kőműves, de majomnak már majom! - jegyezte meg Harbert, és ezzel tréfásan utalt arra, hogy a kőművestanoncoknak néhol „majom” a becenevük. És ha valaha illett kőművesinasra ez a név, ezúttal tökéletesen illett!

A baromfiudvar kétszáz négyzetyardnyi területet foglalt el a tó délkeleti partján. A telepések nagy körültekintéssel választották ki az alkalmas helyet, sövényfalakat cövekeltek le köréje, és különféle ólakat ácsoltak a baromfiudvart majdnem benépesítő szárnyasoknak. Ágakból font, rekeszekre osztott fészerezék voltak ezek; már csak lakóikra vártak.

Elsőként a tinamupár költözött be ide, és kisvártatva számtalan apró tinamucsibe kapirgált az újkeletű baromfiudvarban. Aztán fél tucat vadkacsa csatlakozott ehhez a madárcsaládhoz; ezek amúgy is a tóparton szerettek tanyázni leginkább. Néhányan közülük a kínai kacsák fajtájába tartoztak: szárnyuk legyezőszerűen nyílt szét, és élénk színű, csillogó tollazatuk vetekedett akár az aranyfácánéval is. Néhány nap múltán Harbert új szárnyaspárt fogott: két kereken ívelő és hosszú farktollazatú, pompás tűzokot; csakhamar megszelídültek. Ami a pelikánokat, halászmadarakat, vízityúkokat illeti, azok maguk látogattak el a vízpartra, és önként tértek be a baromfiudvarba; némi civódás után az egész turbékoló, kurrogó, csipogó, kotkodácsoló társaság megbékült egymással, és a telep élelmiszer-ellátása szempontjából megnyugtató módon gyarapodott.

Cyrus Smith, aki ebben is teljességre törekedett, galambdúcot állított a baromfiudvar sarkába. Tucatnyi vadgerlét telepített beléje; ezek ugyan föl-fölröppentek a fensík magas szikla-peremére, de gyorsan megszokták, hogy éjszakára visszatérjenek új otthonukba; mindenesetre több hajlamot mutattak arra, hogy háziállatokká idomuljanak, mint rokonaik, az örvös galambok, amelyek csak vad állapotukban szaporodnak.

Vége-valahára elérkezett az a pillanat, amikor nekiláthattak, hogy a léggömb selyméből fehérneműt készítsenek; merthogy jelenlegi alakjában őrizték meg a burkot, majd pedig megtöltsék meleg levegővel, s ekként kíséreljék meg a menekülést az úgyszólván végeláthatatlan tenger fölött, ez legfőljebb végszükség esetén lett volna indokolt, és Cyrus Smith, gyakorlati ember lévén, egyáltalán nem is gondolt efféle.

A burkot tehát a Gránitpalotába kellett szállítaniuk, s ezért a telepések most azzal foglalkoztak, hogy kordéjukat könnyebben kezelhető alkalmatossággá alakítsák át. Ez sikerült is a jármű készen állt, éppen csak a motor hiányzott belőle!... Motor híján azonban megtette volna a ló is - csak hogy az sem akadt a szigeten. De vajon nem él-e itt valamiféle igavonásra fogható szarvasmarha, szamár vagy más kérődző? Ez volt a kérdés.

- Egy szó mint száz - morfondírozott Pencroff -, jó szolgálatot tenne valamilyen igavonó állat, addig is, amíg Cyrus úr gőzkocsit vagy mozdonyt készít nekünk... Mert annyi bizonyos, hogy egy szép napon vasút robog majd a Gránitpalotától a Léggömb-kikötőig, onnan pedig külön szárnyvonal visz a Franklin-hegy felé.

A derék tengerész őszintén hitt abban, amit mondott! Ó de nagyra nő a képzelet, ha éltetője a bizalom!

Ám hogy túlzásba ne essünk: ebben a pillanatban akármilyen közönséges, igába fogható négy lábú is kielégítette volna Pencroff igényeit, és mivel a Gondviselés kegyeltje volt, nem is kellett sokáig sóvárognia utána.

Egy napon - december 23-án - Cyrus Smith és társai fölfigyeltek Nab kiáltozására és Top ugatására: úgy lármáztak, ahogy csak a torkukon kifért. A Kéménynél foglalatostkodó telepések lóhalálában odarohantak, mert attól tartottak, valamilyen baj érte a négert és a kutyát.

Hogy mit láttak? Két szép nagy állat merészkedett be a fensíkra, amelynek a hídjait aznap még nem vonták föl a telepések. Cyrus Smith és társai első pillantásra lónak vagy legalábbis számarának nézték a két takaros jószágot; az egyik hím volt, a másik nőstény, s mindkettő kecses alakú; szőrzetük színe izabellasárga,⁷⁹ lábuké és farkuké fehér, fejükön; nyakukon, törzsükön pedig párhuzamos, zebraszerű fekete csíkok húzódtak végig. Nyugodtan, a gyanakvás minden jele nélkül közeledtek, és élénk, érdeklődő szemmel csodálkoztak rá az emberekre, akikben még nem sejtették leendő gazdáikat.

- Hiszen ezek onaggák! - kiáltott föl Harbert. - Tudományos nevük pedig *Asinus onager*, vagyis vadszamár; átmenetet képeznek a zebra és a *quagga* közt!

- Mi különbözteti meg őket a számartól? - kérdezte Nab.

- Az, hogy a fülük nem olyan hosszú, alakjuk pedig sokkal kecsesebb, mint a számaré!

- Ha nincs ló, vadszamár is jó! - bölcselkedett Pencroff. - Ez az a motor, ami a kocsinkból hiányzik, ahogy Smith úr mondaná; következésképpen kapjuk el őket!

Hogy meg ne riassza a két állatot, a tengerész a magas fűben óvatosan a Glicerin-patak hídjához surrant, föl vonta a lengőpallót; a két onagga tehát foglyul esett.

Mármost mi történjék? Kerítsék kézre durván, pányvával a két szilaj jószágot, és idomítsák őket erőnek erejével? Nem! A telepések úgy döntöttek, hogy néhány napig szabadon hagyják a jövevényeket, hadd kóboroljanak, hadd legelésszék a fensík dúsán termő fűvét; a mérnök pedig gyorsan istállót ácsoltatott össze a baromfiudvar közelében, s ott a két onagga jó, puha almot talált, és menedéket éjszakára.

A pompás vadszamárpár mozgási szabadsága egyelőre tehát tökéletesen megmaradt, a telepések még attól is őrizkedtek, hogy közeledésükkel fölöslegesen riogassák őket. Az őserdők hatalmas arányaihoz szokott két onagga azonban, úgy látszik, szűknek találta a legelőt, mert hébe-hóba szemlátomást kedvük támadt elhagyni a fensíkot. A telepések megfigyelték, hogyan barangolja végig a két jószág az átláthatatlan vízövezet partjait, hallották éles számarordításukat; látták, hogyan vágtnak árkon-bokron át, hogy aztán ismét lecsillapultan, órák hosszat egy helyben rostokolva bámulják a rengeteg hatalmas szálfáit, amelyek közé hasztalan kíváncsoznak vissza.

Eközben a telepések nem töltötték tétlenül az időt: lószerszámot kovácsoltak, istrángot fontak növényrostból, utat törtek, és néhány nappal az onaggák elfogása után már nem csupán a szekér, zabla, hám, istráng várta készen az igásállatokat, hanem egyenes út is - helyesebben csapás - vezetett a Vadnyugat-vadonon át, a Hála-folyó torkolatától a Léggömb-kikötőig. Ezen az ösvényen már kényelmesen haladhatott a szekér; december végére járt, amikor először próbálkoztak a vadszamarakkal.

Pencroff addigra már magához édesgette az állatokat, úgyhogy azok a tenyeréből ettek, és ellenkezés nélkül túrték a közellétét, ám amikor először kísérelte meg kocsiba fogni az onaggapárt, egyszeriben megbokrosodtak, alig bírta megfékezni őket. A telepések azonban bizonyosra vették, hogy az állatok hamarosan beleszoknak új feladatukba, hiszen a vadszamarat - amely nem olyan makrancos, mint a zebra - tudvalevőleg gyakran hámba török Dél-Afrika hegyvidékein, sőt Európa aránylag hűvösebb éghajlata alatt is sikerült meghonosítani néhány példányt.

Egy napon végre az egész társaság szekérré ülhetett, kivéve Pencroffot, aki a kantárt fogva állatai előtt gyalogolt, és elindultak a Léggömb-kikötő felé vezető úton. Mondanunk sem kell,

---

79 Izabella (1451-1504) - Kasztília, majd egész Spanyolország királynője, Katolikus Ferdinánd felesége; vallási vakbuzgalmában megfogadta, hogy vezeklésképpen évekig nem mosakszik, és nem vált inget: erre a történetre utal a piszkossárga színnek az elnevezése

hogy a sebtében tört ösvény igencsak megzötyögtette a szekér utasait, de azért a jármű mégis minden baleset nélkül eljutott céljához, s még aznap megrakhatták a léggömb selymével, hálójával és kötélzetével.

Visszafelé a szekér ismét átkelt a Hála-folyó hídján, leereszkedett a folyó bal szegélyének kaptatóján, és este nyolc órakor megállt a fővényparton. Az onaggákat kifogták, bevezették őket istállójukba; Pencroff pedig, mielőtt elaludt, elégedetten fölsóhajtott, és a Gránitpalota mindenfelől zúgva visszhangozta fohászkozását.

NYOLCADIK FEJEZET

*Fehérneművarrás - Fókabőr cipők - Lógyapot - Növénytelepítés - Halászat -
Teknősbékatojások - Jup mester jól halad tanulmányaiban - A karám -
Muflonvadászat - Új növényi és állati kincsek - Emlékezés a távoli hazára*

Január első hetét a telepesek fehérneműkészletük oly szükséges kiegészítésére fordították. A ládában talált acéltűket serényen forgatták nem éppen gyöngéd, de ügyes ujjaik, és elmondhatjuk, hogy amit megvarrtak, az nem egykönnyen feslett föl.

Cérnában semmi hiányt sem láttak, hála Cyrus Smithnek; a mérnöknek ugyanis az az ötlete támadt, hogy erre a célra használják föl újra azt a fonalat, amely a burok gömbszeleteit ölti össze. Gedeon Spilett és Harbert bámulatos türelemmel fejtette le a léggömb selyméről a hosszú szegőszalagokat, Pencroff azonban megtagadta a közreműködést ebben a munkában; arra hivatkozott, hogy módfölött idegesíti az efféle piszmogás; de varrásban aztán nem akadt vetélytársa. Valóban, köztudott, hogy a jó tengerészek milyen rátermett művelői a szabómesterségnek.

A telepesek először is leoldották a léggömb selyméről a ráházolt kenceréteget, erre a célra sziksót és különféle növények elhamvasztásából nyert hamuzsirt használtak; a megtisztított selyemanyag visszanyerte eredeti lágyságát és természetes rugalmasságát; a nedves szövetet pedig kitergegették a fővényre, ahol a napfénytől szépen kifehéredett.

Cyrus Smith és társai több tucat inget és harisnyát készítettek - az utóbbiakat azonban nem kötötték, hanem selyemszövetből varrták, akár az ingeket. Képzeltük, mennyire örültek a telepesek, amikor végre tisztát ölthettek - bár tagadhatatlan, hogy az új fehérnemű eléggé durva tapintású szövetből készült, ők azonban nem kényeskedtek, ilyen kicsinységtől nem hagyták zavartatni magukat -, aztán mekkora boldogság fogta el őket azért is, hogy megint lepedőn alhattak, paplannal takarózhattak: a Gránitpalota derékaljai ezzel egy csapásra igazi ágyakká léptek elő.

Ebben az időszakban kezdtek fókabőr lábbeliket is készíteni - éppen idejében, mert az Amerikából hozott cipő és csizma már igencsak lefoszlott a lábukról. Az új bakancsok jó szélesre és hosszúra sikerültek, és sohasem fogják szorítani a telepesek lábát, annyi szent.

Az 1866-os év elején fullasztó hőség tikkasztotta a szigetet, de a vadászat azért nem szünetelt az erdőben. Csak úgy nyüzsögtek mindenfelé az agutik, vízidisznók, kenguruk és a legkülönbélebb bundás és tollas vadak; Gedeon Spilett és Harbert sokkalta jobb vadász volt, semhogy egyetlen lövést is elhibázzon.

Cyrus Smith ugyan állandóan lelkükre kötötte, hogy takarékoskodjanak a lőszerrel, de azért igyekezett gondoskodni pótlásról is, mert szívesen tartalékolta volna a jövőre a ládában talált lóport és golyót. Végtére tudhatta-e bármelyikük is, hogy hová veti őket a vakvéletlen, ha egyszer valahogyan elhagyhatják a szigetet? Ezért hát tanácsosnak látszott, hogy fölkészüljenek az ismeretlen jövő minden eshetőségére, és kíméljék, illetve könnyen pótolható anyagokkal helyettesítsék lőszerüket.

Cyrus Smith ólomnak nyomát sem találta a szigeten, helyette könnyen gyártható vassörétet használt, és ez sem bizonyult kevésbé alkalmasnak az ólomsörétnél. Mivel azonban a vassörét könnyebb, mint az ólomsörét, nagyobb gömböcskéket kellett önteni belőle: egy-egy töltetben tehát kevesebb volt a lövedék, de a vadászok ügyességgel, pontos célzással ellensúlyozták a lőszer fogyatékoságát. Ami a robbanóanyagot illeti, Cyrus Smith könnyűszerrel gyárthatott volna puskaport, hiszen salétrom, kén és szén bőven akadt a szigeten: tudta azonban, hogy ez

a munka rendkívüli gondot igényel: különleges eszközök híján igen nehéz jó minőségű lőport keverni.

Cyrus Smith inkább *piroxilint*, azaz lögyapotot akart készíteni: ennek az anyagnak a nevében szerepel ugyan a „gyapot” szó, az azonban mégsem kell hozzá feltétlenül, gyapotra ugyanis csak cellulóztartalma miatt van szükség. Márpedig a cellulóz nem egyéb, mint a növények alapszövege, s ez csaknem tiszta állapotban található nemcsak a len és kender fonásra alkalmas rostjaiban, hanem papirosban, ócska rongyban, bodzabélben és más effélékben is. Nos, a szigeten, a Vörös-patak torkolata táján nagy tömegben tenyészett a *földibodza*, és a telepések már javában használták is kávépótlóként ennek a bodzafélék - azaz *caprifoliaceák* - családjába tartozó cserjének a bogyóit.

Nem kellett tehát mást tenniük, csak bodzabelet, vagyis cellulózt gyűjteniük, mert a lögyapot gyártásához ezenkívül csak füstölgő salétromsavra van szükség. Mármost Cyrus Smithnek salétromsav ugyan nem állt a rendelkezésére, de kénsav igen, ebből pedig könnyűszerrel készíthet salétromsavat, mégpedig úgy, hogy a kénsavat a természetben talált salétrommal elegyíti.

A mérnök elhatározta hát, hogy piroxilint állít elő, jóllehet tudott ennek az anyagnak valamennyi súlyos hibájáról: hatóerejének szélsőséges változékonyságáról, rendkívüli lobbánékonyságáról - mert a lögyapot 240 fok helyett már 70 fokon lángra gyullad -, továbbá a túlságosan heves robbanóhatásáról is, amely pillanatok alatt megrongálhatja a lőfegyvereket. Ismerte azonban a lögyapot számos előnyét is: nem árt neki a nedvesség, nem dugaszolja el a fegyver csövét, feszítőereje pedig négyeszerese a közönséges lőporénak.

A piroxilinyártás mindössze abból áll, hogy a cellulózt negyedórán át füstölgő salétromsavban áztatják, aztán bő vízben öblítik és megszárazítják. Látni való, hogy ennél mi sem egyszerűbb.

Cyrus Smithnek azonban csak közönséges, híg salétromsav állt a rendelkezésére, nem pedig füstölgő salétromsav - amelyet azért neveznek füstölgőnek, mert párás levegőben fehéren gőzölög -; ezt azonban úgy pótolta, hogy a közönséges salétromsavat három-öt arányban tömény kénsavval keverte: így aztán mégis elérte a kívánt eredményt. A sziget vadászai ekként csakhamar hatékony robbanószerhez jutottak: ha kellő óvatossággal kezelik, kitűnő eredményeket érnek el vele.

Ez idő tájt a telepések három acre nagyságú területen fölszántották a Kilátó-fennsíkot, a többit meghagyták fűvellőnek, hogy az onaggák ott legelésszenek. Cyrus Smith és társai többször is kiruccantak a Fénymadár-erdőbe és a Vadnyugat-vadonba, s ott egész halom vadnövényt gyűjtöttek: parajt, vízitormát, répát, retket, zsályát; bizonyosra vették, hogy ezeket szakszerű gondozással megnevelik, és változatosabbá tehetik velük eddig jórészt húsneműekből álló étrendjüket. A palántákon kívül nagyobb tűzifa- és szénkészleteket is fuvaroztak a Gránitpalotába. Minden kirándulásuk egyben az utak javítását is szolgálta, mert a szekér kerekei egyre simábbá hengerelték az úttestet.

A vadaskert még mindig hűségesen leróttá adóját a Gránitpalota éléskamrájának. Minthogy a vadaskert a Glicerín-patakon túl feküdt, kissé távolabb a patak eredetétől, lakói nem hatolhattak be a fennsík elkerített részére, és nem tehettek kárt a friss palántákban. Ami a parti sziklák közt létesített osztrigatelepet illeti, szaporán tenyészett, és naponta ellátta ingyencfalatokkal a telepéseket. Ezenfelül a halászat is sikerrel járt, akár a tóban, akár a Hála-folyó vizében: Pencroff ugyanis fenékhorgokat fabrikált vasból, azokra pedig gyakran ráharapott a pisztráng meg egy ismeretlen nevű, de különösen ízletes húsú hal, amelynek ezüstpikkelyes testét apró, sárgás pöttyök tarkították. Nab mester, aki már teljesen magára vállalta a konyha

gondját, ötletesen váltogathatta az étkezések fogásait. Csak a kenyér hiányzott még a telepések asztaláról, és mint mondtuk, ezt valóban nehezen nélkülözték.

Ebben az évszakban némelykor az Állkapocs-fok fővénysávján tanyázó tengeri teknősökre is vadásztak. Ezen a vidéken lépten-nyomon rengeteg apró dudorra bukkantak a homokban: tökéletes gömb alakú, fehér és kemény héjú teknősbékatojásokra; ezeknek az a tulajdonságuk, hogy bennük a fehérje nem olvad meg úgy, mint a madártojásokban. A napsütés melege költi ki a teknőstojásokat: minthogy egy-egy teknősbéka körülbelül kétszázötvenet rak évente, képzelhető, mennyi gömböcske feküdt a fővényparton.

- Valóságos tojásmező! Úgy terem itt a tojás, mint máshol a búza - jegyezte meg Pencroff -, csak éppen le kell aratni.

A telepések azonban nem érték be a teknősök termékeivel; ők magukra a termelőkre is vadásztak, és ennek eredményeképpen tucatnyi páncélos testű csúszómászót vittek haza a Gránitpalotába: élelmezési szempontból rendkívül becses fogást. Az illatos füvekkel ízesített, kellemes szagú, keresztes virágú növényekkel fűszerezett teknősbékaleves minden alkalommal jól megérdemelt dicséretetekhez juttatta Nab mestert, a szakácsművészt.

Meg kell említenünk még egy szerencsés körülményt, amely lehetővé tette, hogy további készleteket gyűjtsenek télire a telepések. A Hála-folyóba ugyanis seregestül hatoltak be a lazacok, ezrével úsztak fölfelé ár ellenében. Ívás ideje volt, az az időszak, amikor a nőtény lazac alkalmas helyet keres az ikralerakáshoz: ilyenkor a nőtények, nyomukban a hímekkel, nagy fickándozás és csobogás közepette özönlik el az édesvizet. Ezernyi ilyen hal zúdult be hirtelen a folyó torkolatába, egyik-másik két és fél lábnyi hosszúságot is elért; a telepéseknek csupán néhány gátat kellett rögtönözniök, és máris jókora tömeg ottrekedt. Cyrus Smith és társai több száz lazacot fogtak ki ilyen módon, majd besózták és eltették őket télire, amikor a befagyott folyóvizeken lehetetlenné válik a halászat.

Ez idő tájt jött el az a nap is, amikor a meglepően értelmes Jup szobainassá léphetett elő. Kabátot kapott, fehér selyem térdnadrágot és kötényt, két zsebbel: ezeknek különösen örült, folyton beléjük dugta a kezét, azt azonban sehogyan sem szenvedhette, hogy más is kotorásszék bennük. Nab bámulatosan jól tanította az ügyes orangután; aki beszélgetni látta őket, bizvást hihette, hogy a néger és a majom érti egymás nyelvezetét. Jup máskülönben őszintén vonzódott Nabhez, aki szintén rokonszenvvel idomította a szelíd jószágot. Ha a majomtól nem kívántak valamilyen más szolgálatot - például, hogy tüzelőt hozzon, vagy fölmásszék valamelyik magas fa tetejére -, akkor minden szabad idejét a konyhában töltötte, s Nab mozdulatait igyekezett ellesni és utánózni. A tanítómester nagy türelemmel, sőt odaadó buzgalommal oktatta tanítványát, a tehetséges nebuló pedig sokat okult a leckékből.

Képzeltük, milyen büszkeség dagasztotta Jup mester keblét, amikor egy szép napon, karján fehér asztalkendővel, végre a Gránitpalota mit sem sejtő vendégei elé léphetett, és fölszolgálhatta a vacsorát. Tökéletes ügyességgel és tapintattal látta el hivatalát, fürge és figyelmes inasnak bizonyult: tányérokat váltott, hordta be a tálakat, italt töltött, és mindezt olyan buzgó, megilletődött ábrázattal végezte, hogy a telepések pompásan szórakoztak rajta, Pencroff pedig egyik ámulatból a másikba esett.

- Jup, kérek még egy kis levest!

- Jup, kérek egy szelet agutipecsenyét!

- Jup, légy szíves, a tányért!

- Jól van, Jup! Derék legény vagy, Jup!

Egyéb sem hallatszott az ebédlőben, Jup figyelme azonban egyetlen pillanatra sem kalandozott el, minden parancsot késedelem nélkül teljesített, mindenre ügyelt, és csak bólintott okos buksijával, amikor Pencroff megint rákezdte a minapi tréfát:

- Bizony, Jup, megérdemelnéd, hogy kétszeresére emeljük a fizetésedet!

Mondanunk sem kell, hogy az orangután már tökéletesen megszokta gránitpalotabeli környezetét, sőt olykor az erdőbe is elkísérte gazdáit, és sohasem mutatott semmilyen szökési szándékot. Pencroff nádpálcával ajándékozta meg: a legmulatságosabb látványt akkor nyújtotta, amikor úgy hordta vállán a pálcát, mint valami puskát, azzal masírozott nagy peckesen! Ha a telepések fa csúcsáról akartak gyümölcsöt szakítani, Jup villámgyorsan fönntermett. Ha a szekér kátyúba süppedt, az izmos Jup egyetlen vállmozdulattal visszazökkengette a jó kerékvágásba.

- Micsoda pompás fickó! - kiáltott föl újra meg újra Pencroff. - No hiszen, nehezen boldogulnánk vele, ha hébe-hóba megbokrosodnék, és rosszalkodni kezdene!

Január vége felé a telepések nagy munkába fogtak a sziget közepén. Karámot építettek, mégpedig régebbi elhatározásuknak megfelelően a Vörös-patak forrásvidékén, a Franklin-hegy lábánál, azt ugyanis nem tartották kívánatosnak, hogy tömegesen éljenek állatok a Gránitpalota közelében; a karámban különféle kérődzőket akartak tartani, elsősorban muflonokat, mert tőlük várták a téli ruházathoz szükséges gyapjút.

A telepések ekkoriban hajnalonta ki-kijártak a patak forrásához, néha valamennyien, de többnyire csak Cyrus Smith, Harbert és Pencroff képviselte a társaságot; amióta az onaggák vontatták fogatukat, az egész kiruccanás mindössze ötmérföldnyi, kellemes sétakocsikázást jelentett a zöld lombkoronák alatt, a Karám útnak elnevezett, újonnan tört erdei ösvényen.

Kiválasztottak egy tágas rétet a hegy déli gerince mögött. Nagy mezőség volt ez, alacsony dombvonulat tövében, rajta néhány elszórt facsoport, egyik oldalát maga a hegynyúlvány határolta. Kis csermely csörgedezett át rajta: valahol a hegység lankáin eredt, keresztülszelte a fűvellőt, majd beleömlött a Vörös-patakba. A pást frissen zöldellt, a levegő tisztán lengett a fák közt, amelyek nem nőttek sűrűn, nem akadályozták a szellő járását. A telepéseknek tehát csak három oldalról kellett sövényt húzniok a legelő köré, mégpedig úgy, hogy a kerítés mindkét vége a negyedik oldalhoz, a hegy „gyámpilléréhez” csatlakozhassék; a kerítésnek persze magasnak kellett lennie, hogy a legvirgoncabb állatok se ugorhassák át. A körülhatárolt terület alkalmasnak bizonyult akár száz szarvas állat - muflon és vadkecske - befogadására, s arra szintén eléggé tágasnak ígérkezett, hogy a muflonok születendő kicsinyei és a kecskegidák is elférjenek benne.

A karám kerületét a mérnök pécézte ki; aztán mindenekelőtt kerítésnek való fákat kellett kidönteniök; mivel azonban jó néhány fatörzs annak idején áldozatául esett már az útépitésnek, most azokat elszállították szekéren a legelőre; kitelt belőlük vagy száz cölöp, ezeket szilárdan bedöngölték a földbe.

A sövény elülső részén széles nyílást hagytak, és vastag, kemény deszkákból való kétszárnyú kaput szereltek reá, azt pedig erős reteszgerendákkal szilárdították meg kívülről.

Jó három hétbe beletellett, amíg a karám elkészült, az építés ugyanis nemcsak kerítésácsolásból állt: Cyrus Smith a karám sarkába deszkákból összerótt hatalmas fészereket is emelt, hogy födelük alatt a kérődzők védelmet találjanak az eső elől. Meg aztán az egész aklot igen szilárdan kellett megépíteniük, mert tarhattak attól, hogy a szilaj és izmos muflonok első riadalmukban nekirontanak a palánknak is. A telepések kihegyezték és tűzön megedzették a palánk tartócölöpeinek a tetejét, aztán csapszögekkel erősítették közéjük a keresztgerendákat, végül helyel-közzel még gyámpóznákkal is körüldúcolták az egész alkotmányt.

A karámépítés befejeztével nagy feladat várt a telepésekre: roppant körvadászatot kellett rendezniök a Franklin-hegy lábánál, a kérődzök látogatta hegyi legelőkön. Erre a vállalkozásra egy szép nyári napon - február 7-én - került sor, és részt vettek benne valamennyien. Gedeon Spilett és Harbert a két derekasan nyeregbe tört onaggán lovagolt: a két hátasállatnak igen jó hasznát látták ez alkalommal.

Az egész hadművelet nem állt egyébből, mint hogy fölhajtsák a környéken legelésző muflonokat és vadkecskéket, aztán pedig egyre szűkebbé vonják körülöttük a kört. Ezért Cyrus Smith, Pencroff, Nab és Jup az erdő más és más pontján helyezkedett el, a két lovas pedig Top kíséretében félmérföldes körzetben kerülgette a karámot.

A szigetnek ezen a részén számtalan muflon élt. Ezek a szép állatok leginkább az *argalira* - a perzsa muflonra - hasonlítottak, és akkorára nőttek, mint a dām vad, szarvuk valamivel vastagabb volt a kosénál, testüket szürkés, néhol tömött: és hosszú szőröcsimbókokkal tarkított gyapjú fődte.

Hát bizony, fárasztó volt a vadászat napja! Mennyi lótás-futás, szaladgálás ide-oda, mekkora kurjongatás! Mintegy száz muflont sikerült fölverniök, de az állatok kétharmada rögtön kezdetben kitört a hajtók gyűrűjéből; végül azonban vagy harminc muflont és tíz vadkecskét sikerült körbefogniök, és lépésről lépésre a karám bejárata felé szorítaniök: a kérődzök, abban a hiszemben, hogy a kapun keresztül nyitva áll a menekülés útja, betódultak a karámba, és azonmód foglyul is estek.

Az eredmény végtére is kielégítő volt, és a telepések nem panaszkodhattak. Jórészt muflonjerkék kerültek fogságba, némelyikük vemhes állapotban, közvetlenül ellés előtt. Cyrus Smith és társai bizonyosra vették, hogy a mufloncsorda is, a vadkecskenyáj is hamarosan megszorodik, és nemcsak gyapjúval, hanem állatbőrrel is bőségesen ellátja öket.

Aznap este a vadászok holtfáradtan bandukoltak haza a Gránitpalotába. Másnap reggel azonban ismét fölkerelkedtek, hogy megnézzék, rendben van-e minden a karámban. Az elfogott állatok csakugyan megkísérelték, hogy kidöntsék a palánkot, mivel azonban ez nem sikerült nekik, lassanként szépszerével lecsillapodtak.

Február folyamán egyéb fontos esemény nem történt. A napi munka tervszerűen folyt: a telepések egyre járhatóbbá egyengették a karámhoz és a Léggömb-kikötőhöz vezető ösvényt, és harmadik út építését is megkezdték, a Kilátó-fennsík elkerített „szántóföldtől” a nyugati part irányába. Egyetlen ismeretlen fertálya maradt csak a szigetnek: a Kígyó-félsziget, pedig ott, a hatalmas erdőségek mélyén rejtőztek azok a ragadozók, amelyekről Gedeon Spilett már olyan régen szerette volna megtisztítani birodalmukat.

Mielőtt a hideg évszak beköszöntött, a telepések gondosan ápolgatták a Kilátó-fennsíkra átültetett palántákat. Harbert csaknem valamennyi kirándulásukról hazahozott néhány hasznos növényt. Egyszer valamilyen cikóriafélét talált, amelynek a magvából olajat lehetett sajtolni; máskor pedig sóskát szedett, amely közönséges növény ugyan, de éppenséggel nem megvetendő táplálék, mert hatékony szer a skorbut ellen; aztán meg lisztes gumókat ásott ki a földből: Dél-Amerikában ősidők óta természetik ezeket a gumókat, becsületes nevük burgonya, és világszerte több mint kétszáz fajtájuk ismeretes. A jól öntözött, jól gondozott, madarak ellen jól megóvott konyhakertet kisebb négyzetekre osztották: az egyikben burgonya, a másikban sóska, a harmadikban retek, a negyedikben répa, a többiben egyéb főzelékféle termett. A fennsík talaja televényföld volt, és bőséges termést ígért.

Változatos italok sem hiányoztak a telepések asztaláról; boruk ugyan nem volt, de nem is nagyon kívánták, mert italaik a legkényesebb ízlést is kielégítették. Cyrus Smith ugyanis az ápolka leveléből forrázott teán és sáfrányfa gyökeréből erjesztett pálinkán kívül valódi sört is készített: megfőzte az *Abies nigra*, vagyis a szömörkefenyő zsenge tobozát, a főzetet pedig

erjesztette, s ilyen módon jóízű, egészséges italt állított elő, amelyet egyébként sok helyütt ismernek, s az amerikai angolok fenyősör néven fogyasztják.

Nyár vége felé a baromfiudvar új lakókkal gyarapodott: először is egy túzokra emlékeztető szép bajnokszalonkapárral, amelyet sajátos tollköpönyeg különböztetett meg többi rokonától; aztán tucatnyi pelikánfélével, amelynek alsó csőrén nyúlékony torokzacskó fityeg; végül néhány gyönyörű, fekete taréjú, fekete golyvás, sötétes húsú kakas is megjelent ott, ezek egy Mozambikban honos fajtára hasonlítottak, és naphosszat föl s alá páváskodtak a tó partján.

Elmondhatjuk hát, hogy e bátor és eszes emberek minden igyekezetét siker koronázta. A Gondviselés is sokban segítette őket, kétségkívül, de láttuk, hogy eredményeiket lelkierejüknek, ügyességüknek és fáradhatatlan szívósságuknak is köszönhették.

Forró nyári napok alkonyatán, munkájuk végeztével, amikor a tenger felől már fújdogni kezdett az enyhe esti szellő, szívesen elüldögéltek a Kilátó-fennsík repkény borította lugasában, amelyet Nab épített a tulajdon két kezével. Beszélgettek, tanígtatták egymást, terveket szőttek, s a tengerész harsány jókedve gyakran fölvidította a társaságot, amelyben egyébként mindig a legökéletesebb egyetértés uralkodott.

Szó esett távoli hazájukról, a nagy és kedves Amerikáról is. Hol tart vajon a rabszolgák felszabadításáért vívott háború? Alighanem vége felé járhat már! Richmondot nyilván rég elfoglalták, és Grant tábornok seregei élén bevonult a városba. A déliek fővárosának eleste bizonyára utolsó felvonása volt a gyászos színjátéknak. Észak igaz ügye kétségkívül diadalt aratott. Hej, csak legalább újságot olvashattak volna! Kimondhatatlanul sóvárogtak friss hírek után, hiszen Lincoln-szigeti száműzöttekként immár tizenegyedik hónapja megszakadt minden kapcsolatuk az emberi társadalommal, és nemsokára - március 24-én - első évfordulója lesz annak a napnak, amelyen a léggömb az ismeretlen partra vetette őket! Akkor még mint szájalmas hajótöröttek azt sem tudták, képesek-e megküzdeni az elemekkel pusztá életükért. Most pedig, hála sokoldalú vezetőjük tudásának, hála valamennyiük értelmének, szorgalmának, hajótöröttekből valóságos telepesekké váltak, fegyverekkel, szerszámokkal, műszerekkel rendelkeznek, hasznukra tudják fordítani a sziget állatvilágát, növényvilágát és ásványi kincseit, tehát meghódították a természet mindhárom birodalmát!

Igen, gyakran beszélgettek életük folyásáról, és terveket szőttek: hogyan alakuljon jövőjük.

Ami a mérnököt illeti, szűkszavú ember lévén, többnyire csöndben hallgatta társait, ő maga ritkán szólalt még. Olykor-olykor elmosolyodott Harbert némelyik megjegyzésén vagy Pencroff egyik-másik zamatos szólásán, de igazában mindig és mindenütt azokon a megmagyarázhatatlan jelenségeken töprengett, azokon a különös rejtelmeken, amelyeknek a nyitját még mindig nem sikerült megtalálnia!

KILENCEDIK FEJEZET

*Komisz idő - A víz hajtotta fölvonókészülék - Üvegtáblák és üvegedények - A kenyérfa -
A karám lakói - Szaporodik a nyáj - Az újságíró kíváncsiskodik - A Lincoln-sziget
pontos földrajzi helyzete - Pencroff javaslata*

Március első hetében megváltozott az időjárás. A hónap teliholddal kezdődött, és még egyre tartott a nagy hőség. Elektromos feszültség érződött a levegőben, s a telepesek joggal tartottak attól, hogy hosszabb-rövidebb zivataros időszak következik.

Valóban, március 2-án hatalmasat dördült az ég. Keleti szélroham kerekedett, és egyenesen a Gránitpalota homlokzatához csapkodta a jégesőt, amely úgy kopogott a zsalugáterek deszkáin, akár a kartácságyú pergőtüze. A telepeseknek légmentesen be kellett csukniuk az ajtókat és az ablakokat, hogy az eső be ne verjen, s el ne öntse a szobák belsejét.

Amikor Pencroff kitekintett, és meglátta a jégzemeket - némelyik akkora volt, akár a galambtojás! -, egyetlen gondolat villant át az agyán: végszélyben a búzavetés.

Lélekszakadva rohant a fensíkra, az ő szántóföldjére, amelyen már föl-fölütötték zöld fejceskéiket a zsenge kalászkok, és jókora selyemponyvával letakarta az egész „földbirtokot”, és sikerült is megmentenie a termést. A jégeső ugyan alaposan helybenhagyta, de ő nem bánta csöppet sem.

Álló hétig tartott ez a cudar idő: a mennydörgés szakadatlan dübörgéssel görgött elő az égbolt mélységes mélyeiből. Még kurta viharszünetek idején is tompa döndülés moraja visszhangzott a Gránitpalotáig, valahonnan a láthatár szegélyén túli óceán felől; de ezek a csöndesebb köztes időszakok nem sokáig tartottak, és csakhamar megújult dühvel ismét rákezdte az égiháború. Az égboltozatot villámok hasogatták, a mennykő gyakran belecsapott a szigeti fákba is, így többek közt kettőbe hasított egy óriási fenyőt a tó partján, az erdőszélen. Két vagy három ízben a parti sávot is villamos kisülés érte: nyomában üveggé olvadt a homok. A mérnök később, az orkán elmúltával, sok *fulgurit*darabot⁸⁰ talált a fővényen, s attól fogva bizni kezdett abban, hogy előbb-utóbb sikerül majd szelet, esőt és jégverést egyaránt álló, szilárd üvegtáblákkal ellátnia az ablakokat.

A telepeseket semmiféle sürgős teendő nem szólította a szabadba, tehát éltek az alkalommal, és a kedvezőtlen időjárás napjain át a Gránitpalotában folytatták az ott már régebben megkezdett munkát, és kezük nyomán napról napra teljesebbé és tökéletesebbé gazdagodott a lakás berendezése. A mérnök esztergapadot helyezett üzembe, és azon különféle piperecikket, konyhaeszközöket, gombokat csiszolt - főként az utóbbiakra volt nagy szükségük. Aztán remek állványt ácsoltak a gondosan ápolott fegyverek számára, de faragott szekrényeik, polcaik sem hagytak semmi kívánnivalót. Fűrészeltek, gyalultak, csiszoltak, esztergályoztak, és amíg odakünn tombolt az ítéletidő, bentről, a Gránitpalotából szerszámok csikorgása, kopácsolása, esztergapad surrogása felelt a mennydörgés morajára.

Jup mesterről sem feledkeztek meg a telepesek: a majom külön lakószobát kapott a nagy raktárhelyiség mellett, amolyan fülkefélétt, ahol fakeretbe ágyazott, puha alom várta; láthatóan kitűnően érezte magát kényelmes otthonában.

- Milyen pompás inas ez a derék Jup! - ismételtette Pencroff. - Soha nem felesel, soha nincs rá panasz! Micsoda inas! Ugye, Nab? Micsoda inas!

---

⁸⁰ A fulgurit ágas-bogas, cső alakú képződmény; főként homokos talajon keletkezik a villám hőhatására, de olykor márványban, lávában, hegyi kőzetekben is előfordul

- A tanítványom! - büszkélkedett Nab. - És nemsokára túlszárnyalja mesterét!

- Már túl is szárnyalt! - vágott vissza nevetve Pencroff. - Mert te sokat fecsegsz, ő azonban nem szól egyetlen mukkot sem...

Mondanunk sem kell, hogy Jup beletanult már valamennyi házi teendőbe. Ruhát porolt, nyársat forgatott, szobát söpört, fölshozgált az asztalnál, kamrába rakta a fát, és - Pencroffot különösen ez ragadta meg - sohasem feküdt le úgy, hogy előzőleg be ne takargatta volna ágyában a derék tengerészt.

Ami a telep kétlábú, kétkezű és négylábú vagy négykezű tagjainak egészségi állapotát illeti, abban semmi hiba nem volt. Szabad levegőn éltek valamennyien, enyhe éghajlat alatt, egészséges napsütésben sütkeztek, rendszeresen dolgoztak, de nemcsak a kezüket használták, hanem a fejüket is; úgy hitték, nincs az a betegség, amely megtámadhatná őket.

Pompásan érezték magukat, annyi szent. Harbert kéthüvelyknyit nőtt egy év alatt. Alakja megemberesedett, és minden arra vallott, hogy testben és lélekben egyaránt igazi férfi válik belőle. A kétkezi munka szüneteiben, valahányszor csak tehetett, arra használta föl idejét, hogy művelődjék: elolvasta a ládában talált könyveket, de okult a mindennapi élet során adódó gyakorlati tanulságokból is, és ezenfölül a mérnökben is, az újságíróban is jó mesterére talált; az előbbi főként a természettudományokhoz értett, az utóbbi pedig főként a nyelvekhez, s mindketten kész örömmel járultak hozzá Harbert ismereteinek gyarapításához.

A mérnök legkedvesebb terve az volt, hogy elméleti magyarázatokkal, gyakorlati példákkal megtanítsa Harbertet mindarra, amit ő maga tud, és Harbert valóban sokat okult a leckékből.

„Ha egyszer meghalok - gondolta magában Cyrus Smith -, lesz, aki a helyemre áll!”

Március 9-én ért véget a viharos időszak, de az eget továbbra is felhők borították a nyárnak ebben az utolsó hónapjában. A légkört erősen föl kavarták a villamos kisülések, nem is nyerte már vissza régi tisztaságát, csaknem szakadatlanul zuhogott az eső, és a köd sem akart föl szakadni, alig akadt egy-két derült nap: ilyenkor a telepesek különféle kirándulásokat tettek.

Ez idő tájt ellett meg az onagga, csacsija is nőstény lett, valamennyien a csodájára jártak a kecses kis jószágnak. A muflonnyáj is otthonosnak találta új környezetét, mert szépen gyarapodott a karámban: a fészerek alatt már jó néhány apróság bégetett Harbert meg Nab nagy örömére; a néger is, a fiú is meglelte és dédelgette-becézgette a maga kedvencét az újszülöttek közt.

A telepesek megpróbálkoztak a pekarik szelídítésével is, és kísérletük tökéletes sikerrel járt. Ólakat építettek a baromfiudvar közelében, s azokban Nab keze alatt nemsokára több malac és süldő tett jelentékeny haladást a polgárosodás, azaz egyszerűbben szólva: a hizás útján. Jup mesterre bízták, hogy naponként etesse őket a zsíros mosogatóléből és konyhai hulladékokból kotyvasztott moslékkal, miegyébbel, ő pedig lelkiismeretesen teljesítette feladatát. Azt azonban nem állhatta meg, hogy el ne szórakozzék kis kosztosai rovására, és meg ne ráncigálja a farkukat; ám ezt nem rosszindulatból tette, hanem csak pajkosságból, mivel ösztönlény lévén, akár a csintalan kisgyermek, egyszerűen játékszernek tekintette a pekarimalacok kurta, kunkori farkát.

Március egyik napján Pencroff, miközben a mérnökkel beszélgetett, figyelmeztette Cyrus Smith mérnököt, hogy még nem váltotta be egyik ígéretét.

- Valamilyen szerkezetet említett régebben, Cyrus úr - jegyezte meg a tengerész -, azt mondta, hogy az majd fölleslegessé teszi a hosszú kötélletrát a Gránitpalotán. Nem csinálhatná-e meg nekünk ezekben a napokban?

- Fölvonóra gondol? - kérdezte Cyrus Smith.

- Jó, nevezzük fölvonónak, ha úgy tetszik - felelte Pencroff. - A név nem jelent semmit, csak az a fontos, hogy fáradság nélkül jussunk föl a lakásunkba.

- Mi sem könnyebb ennél, Pencroff - mondta a mérnök. - De vajon hasznát vesszük-e?

- Már hogyan vennénk, Cyrus úr! Most, hogy már mindenünk megvan, a kényelmünkkel is törődhetünk egy kicsit. Meg aztán, ha az emberek számára talán fényűzés is az efféle szerkezet, a holmink számára szinte nélkülözhetetlen! Mert nem valami kellemes dolog ám, ha az embernek jó súlyos teherrel a hátán kell fölkecmeregnie azon a hosszú hágcsón!

- No jó, Pencroff - felelte Cyrus Smith -, megpróbáljuk kielégíteni az igényeit.

- De hiszen nincsen semmilyen gépezet, amely a fölvonót hajtsa, Cyrus úr!

- Majd csinálunk!

- Gőzgépet?

- Nem, vízturbinát.

Valóban, a szerkezet mozgatására hatalmas természeti erő állt a mérnök rendelkezésére, és ezt minden nagyobb nehézség nélkül föl is használhatta.

Mindössze annyit kellett tennie, hogy megnövelje a Granttóból a Gránitpalotába vezető szivárgócsatorna vízmennyiségét. A vízvezeték szája a régi csatorna elfalazott, felső torkolatánál nyílt, sziklák és növények közt; ezt a nyílást a telepések most kitágították: ezáltal a folyosó végén erős zuhogó keletkezett, amelynek túlcsgoló vize a belső aknán át a tengerbe ömlött. A zuhatag alá a mérnök lapátos malomkereket szerelt, amely szabadba nyúló, hosszú tengelyt forgatott, a tengely végén pedig kosár függött, szívós kötélén. A Gránitpalotából még egy kötél csüngött le a fövényig: a telepések ezzel a kötéllal kapcsolhatták be és ki a víz hajtotta motort: egyszerűen beleültek a kosárba, megrántották a köteleket, és föl húzták magukat az ajtó magasságáig.

Március 17-én, a telepések általános öröme, működni kezdett a fölvonó. Ettől fogva minden terhet, a fát, a szenet, az élelmiszert, sőt magukat a telepéseket is ez az egyszerű masina vonta föl a magasba, teljesen fölöslegessé téve a kezdetleges kötélhágcsót, úgyhogy senki sem sajnálta a szerkezet készítésére fordított fáradságot. Topot különösen elbűvölte ez az előnyös újítás, mert bizony nem volt, nem is lehetett olyan ügyes a létramászásban, mint például Jup mester, s ezért jórészt Nab vagy éppen az orangután hátán tette meg a Gránitpalotába vezető meredek utat.

Szintén ebben az időben próbálkozott meg Cyrus Smith az üvegekészítéssel is, és ezért az egykori fazekaskemencét, új feladatának megfelelően, üveghutává kellett átalakítania. Jókora nehézségek akadályozták munkájában, de néhány eredménytelen kísérlet után mégiscsak sikerült üvegyártó műhelyt berendeznie; Gedeon Spilett és Harbert készségesen szegődött a mérnök segítő társául, és egyikük sem távozott mellőle napokig.

Ami az üveganyag alkotórészeit illeti, ezek fölöttébb egyszerűek: homok, mész és hamuzsír vagy nátrium-szulfát, illetve nátrium-karbonát. Mármost homok bőven volt a tengerparton, mész is akadt elég a szigeten; hamuzsír a tengeri növényekből került ki, kénsav a pirit-közetekből; a kőszenet, amellyel kellő hőfokra hevítették a hutát, maga a talaj adta. Cyrus Smithnek tehát minden szükséges kellék a keze ügyében állott, hogy megkezdhesse a műveletet.

Legtöbb nehézséggel az üvegekészítő műhely pipa nevű szerszámának az elkészítése járt: ez öt-hat láb hosszú vascső, és arra szolgál, hogy egyik nyílásával fölszedjék a fúvásra váró, cseppfolyóssá olvadt üveganyagot. Pencroffnak végül sikerült egy hosszú, vékony vaspántot puskacsőszerűen összepöndörítenie, s azzal kész is lett a használatra alkalmas fúvópipa.

Március 28-án erősen befűtöttek a kemencébe. Tűzálló tégelyekbe rakták, az üvegekészítésre szánt nyersanyagokat: száz rész homokot, harmincöt rész meszet, negyven rész hamuzsirt, két-három rész porrá tört szenet. A huta magas hőfokán az egész keverék cseppfolyós, pontosabban szólva: pépes állapotba került; Cyrus Smith ekkor pipájával bizonyos mennyiséget „fölszippantott” a szörpsűrűségű anyagból, és egy előzőleg odakészített acéllapon fúvásra alkalmas alakúba hengergette; aztán átnyújtotta a csövet Harbertnek, és biztatta, hogy fújjon bele a túlsó végén.

- Mintha szappanbuborékot fújnék?

- Pontosan úgy - felelte a mérnök.

A fiú földuzzasztotta arcát, és belefűjt a csöbe, s addig fújta, addig forgatta ügyesen a pipát, amíg leheletére a kocsonyásan áttetsző anyag fokról fokra hólyagosodni nem kezdett. Amikor ez megvolt, ismét a tégelybe mártotta a fúvócsövet, és újabb üvegadagot mert ki vele: végül is körülbelül lábnyi átmérőjű gömb csüngött a pipa végén. Cyrus Smith ekkor kivette Harbert kezéből a csövet, és ingaszerűen himbálni kezdte, mire az olvatag buborék megereszkedett, és hengerkúp alakúra nyúlt.

A fúvás eredménye tehát ez idáig mindkét végén gömbsüvegben végződő üveghenger volt, a mérnök vízbe mártott vésővel könnyen lepattintotta róla a két végét elzáró dudort, majd pedig ugyanilyen módon magát a hengert is kettérepesztette hosszában; ezután másodszor is fölhevítették a megjegecesedett anyagot, majd amikor nyújthatóvá lett, acéllapra terítették, és fahengerrel simára mángorolták.

Elkészült tehát az első üvegtábla; a telepéseknek azonban ötvenre volt szükségük, tehát ötvenszer kellett megismételni ezt a műveletet. Munkájuk eredményeképpen a Gránitpalota ablakait nemsokára átlátszó üveglapok védték; nem tündököltek ugyan kristálytisztán, a világosságot azonban mindenestre eléggé átengedték.

Az ablaküvegöntés befejeztével a telepések edényeket, palackokat, poharakat is fűjtak, ez azonban inkább már csak játékszamba ment. Nemigen bánták, milyen formájúra sikerednek készítményeik, beérték minden darabbal úgy, amilyennek éppen lekerült a pipa végéről. Pencroff ajánlkozott, hogy majd ő is fúj egyet; megengedték neki, hadd szórakozzék: akkorákat „lehelt” a csöbe, hogy a legmókásabb, legkajlább figurák bodorodtak elő pipájából: maga sem győzött álmélnodni rajtuk.

Ez idő tájt kirándultak is hébe-hóba; egyik alkalommal olyan fafélét találtak, amely termékeivel nagyban gyarapította a telep élelemforrásait.

Cyrus Smith és Harbert egy napon a Hála-folyó bal partján vadászgattak, és elkalandoztak a Vadnyugat-vadonban; a fiú, szokásához híven, most is ezernyi kérdéssel ostromolta a mérnököt, az pedig szíves örömet válaszoltatott. De a vadászattal is úgy van az ember, mint minden egyéb foglalatossággal: ha nem csinálja igyekezettel, akkor bizony sehogyan sem sikerül. És mivel Cyrus Smith amúgy sem volt nagy vadász, Harbert pedig vegytani és fizikai jelenségek okairól faggatta a mérnököt, ezen a napon puskavégre került kenguruk, vízidisznók, agutik valóságos kis sereglete menthette meg az irháját. Már esteledett, amikor a vadászok észbe kaptak, hogy egész nap hiába cserkésztek az erdőben; Harbert azonban megtorpant, és hangos örömujjongással fölkiáltott:

- Cyrus úr! Látja ezt a fát?

S egy közeli fára - helyesebben inkább cserjéje - mutatott; ez csupán egyetlen, ág nélküli, oszlopforma, pikkelyes kérgű törzsből állt, amelyen párhuzamos erekkel csíkozott, apró levelek nőttek.

- Miféle fa ez? - kérdezte Cyrus Smith. - Olyan, mint valami törpe pálma...

- Ez a *Cycas revoluta!* - felelte Harbert. - A mi természetrajzi ismerettárunkban is benne van a képe.

- Semmiféle gyümölcsöt nem látok rajta.

- Azt nem is terem, Cyrus úr - felelte Harbert -, hanem a törzse lisztnemű anyagot tartalmaz, mégpedig a természet jóvoltából finomra őrölt állapotban.

- Ez hát a híres kenyérfa?

- Nem. Az igazi kenyérfa, az *Artocarpus insica*, sokkal magasabb ennél, és annak a gyümölcsét sütik meg kenyérnek. Ez itt nem egyéb, mint afféle nagyra nőtt, páfrányféle haraszt, de azért ez is megérdemli a kenyérfa nevet: így is hívják sok helyütt...

- No hát akkor, fiacskám, ez igen fontos fölfedezés, főként amíg búzáinkat le nem aratjuk. Lássuk csak, mit rejteget ez a fa; remélem, nem tévedtél.

Nem, Harbert nem tévedett. Kettétörte egy cycas törzsét, s azt látta, hogy a növény likacsos szövete nagy mennyiségű, fás nyalábokkal bordázott, lisztes belet zár magába, a szár belsejét pedig ugyancsak fás anyagú, párhuzamos karikák osztják rekeszekre. A lisztet mézgás, kellemetlen ízű nedv járta át, ezt azonban könnyűszerrel kisajtolhatják belőle. A sejtes bélanyag igazi, finom, nagy táperejű lisztet ad: ezt a világ több részén sokra becsülik, sőt néhol olyan értékesnek tartják, hogy a japán kormány például törvénnyel tiltotta meg kivitelét az ország területéről.

Cyrus Smith és Harbert jól megjegyezte, hogy a Vadnyugat-vadon melyik tájékán terem a kenyérfa, mindketten emlékezetükbe vették a környék ismertetőjegyeit, aztán visszatértek a Gránitpalotába, és ott hírül adták fölfedezésüket.

Másnap a telepések kenyérfaszüretre indultak, és Pencroff, aki egyre rajongóbban lelkesedett a szigetért, így szólt a mérnökhöz:

- Elhiszi-e, Cyrus úr, hogy az óceánon különleges szigetek vannak a hajótöröttek számára?

- Hogy érti ezt, Pencroff? - kérdezte a mérnök.

- Úgy, hogy vannak szigetek, amelyek csak arra jók, hogy kellemessé tegyék a hajótörést, és a szegény ördögök könnyen boldoguljanak rajtuk.

- Hát az bizony meglehet - felelte mosolyogva a mérnök.

- Nemcsak meglehet, hanem bizonyos, Smith úr - tódította Pencroff -, és az is bizonyos, hogy a Lincoln-sziget is ezek közül való!

A telepések jó néhány ölnyi kenyérfatörzs-aratással tértek haza a Gránitpalotába. A mérnök prést állított föl, és azzal kisajtolta a liszt mézgás nedvét: így aztán jelentékeny mennyiségű liszthez jutottak, amely Nab keze alatt csakhamar süteménnyé és pudinggá alakult át. A búzaliszttel ugyan nem állta a versenyt, de azért nem sokkal maradt el mögötte.

Az onaggakanca és a karámbeli kecskék meg juhok most már mindennap kellő mennyiségben szolgáltattak tejet a telep lakóinak. A kordé, helyesebben: a régi kordé helyett gyártott könnyű, kétkerekű kocsik gyakran végiggördült a karámba vezető úton, s amikor Pencroffra került a hajtás sora, mindig magával vitte Jupot is, és rábízta a gyeplőt, a majom pedig ostorát pattogatva, szokott értelmességével látta el a kocsis feladatát.

Rendjén ment hát minden a karámban is és a Gránitpalotában is, egyvalami fájt csak a telepéseknek: az, hogy olyan távol estek hazájuktól, máskülönben igazán nem lehetett panaszra okuk. Annyira, megszokták a szigetet, mintha csak erre az életre születtek volna; ha

úgy hozná a sors, hogy búcsút mondhatnak neki, szinte sajnálkozva hagynák el vendégszerető földjét!

Bármilyen nagy szeretettel zárták is azonban szívükbe ezt a tájat, ha váratlanul valamilyen hajó bukkant volna föl a láthatáron, a telepések mindent elkövettek volna, hogy jelekkel a szigetre hívják, és boldogan elutaznának rajta!... Addig is boldog nyugalomban éltek, és ha remélték is, hogy valamilyen véletlen esemény véget vet ennek, ugyanannyira félték is tőle.

De hát végtére ki hivatkozhatik azzal, hogy nemcsak a szerencse köpönyegét tartja a markában, hanem megragadta az üstökét is?! És ki hihetné, hogy már semmi baj sem érheti ezen a világon?!

Akárhogy is, a telepések gyakran elbeszélgettek a Lincoln-szigetről, ahol már több mint egy esztendeje éltek, s egy napon olyan megfigyelést tettek, amely utóbb döntő következményekkel járt.

Április elsején történt, húsvét vasárnapján, amelyet Cyrus Smith és társai munkaszünettel ünnepeltek meg. Gyönyörű szép idő volt - olyan, mint az északi félteke derűs októberi napjain.

Estefelé, vacsora után, valamennyien a lugasban üldögéltek, a Kilátó-fennsík peremén, és nézték, hogyan borul éjszaka a láthatárra. Nab néhány csésze kávépótló bodzateát szolgált föl. Éppen a szigetről folyt a beszélgetés, arról, hogy milyen magányos fekvésű a Csendes-óceánon, amikor Gedeon Spilettnek valami hirtelen eszébe jutott:

- Mondja csak, kedves Cyrus - kérdezte -, megállapította-e újra a sziget fekvését, amióta rendelkezésére áll aládában talált szextáns is?

- Még nem - felelte a mérnök.

- Pedig tanácsos lenne - mondta az újságíró -, hiszen ez a műszer sokkal pontosabb annál a szerkentyűnél, amelyet ön erre a célra használt.

- Ugyan már! - legyintett Pencroff. - Mire jó az? Nem mindegy az, hogy hol van a sziget? Jó helyen van ott, ahol van.

- Ez kétségtelen - hagyta rá Gedeon Spilett -, de hát megeshetett, hogy a műszer tökéletlensége miatt akkor hiba csúszott a számításba, és mivel most könnyen meggyőződhetünk róla...

- Igaza van, kedves Spilett - válaszolta a mérnök -, voltaképpen már régen ellenőriznem kellett volna a megfigyeléseimet, ámbár, ha tévedtem is, a hiba alig lehet nagyobb öt szélességi vagy hosszúsági foknál.

- Ej, mégis! Ki tudja - makacskodott az újságíró -, hátha közelebb vagyunk valamilyen földrészhez, mint hisszük?!

- Majd megtudjuk holnap - felelte Cyrus Smith -, hiszen már régóta tudnánk, ha nem lett volna annyi dolgunk, hogy semmi szabad időnk nem maradt rá.

- Ugyan - szólt Pencroff. - Cyrus úr érti a csíziót, sokkal jobb megfigyelő, semhogy tévedne! Ha csak a sziget el nem mozdult azóta a helyéről, akkor most is ott van, ahol ő mondja!

- Majd meglátjuk.

Másnap a mérnök a szextáns segítségével elvégezte a szükséges vizsgálatokat, hogy meggyőződjék róla, annak idején helyesen állapította-e meg a sziget koordinátáit, és íme, a megfigyelés a következő eredménnyel járt:

Az első alkalommal a mérnök ezeket az adatokat derítette ki a sziget fekvéséről:

*A nyugati hosszúság 150. és 155. foka közt;
a déli szélesség 30. és 35. foka közt.*

A második, pontos vizsgálat pedig ezt eredményezte:

*A nyugati hosszúság 150. fokának 30. Percén;
a déli szélesség 34. fokának 57. percén.*

Eszerint tehát Cyrus Smith már az, első mérés alkalmával tökéletlen eszközeivel is olyan ügyesen végezte a dolgát, hogy öt foknál nem tévedett többet.

- Most pedig, kedves Cyrus - mondta Gedeon Spilett -, mivel nem csupán szextánsunk van, hanem atlaszunk is, keressük csak meg a térképen a sziget pontos helyét.

Harbert elszaladt az atlaszért, amely nyilvánvalóan francia kiadású lehetett, mert franciául jelölte a földrajzi neveket.

A telepesek kitergették a Csendes-óceán térképét, a mérnök pedig, körzővel a kezében, nekilátott a pontos helymeghatározásnak.

A körző azonban egyszer csak megállt a kezében, és fölkiáltott:

- Hiszen itt sziget van az óceánon!

- Sziget? - kiáltott föl álmélkodva Pencroff.

- Kétségkívül a mi szigetünk - vélte Gedeon Spilett.

- Nem az - felelte Cyrus Smith. - Ez a sziget a nyugati hosszúság 153. fokán és a déli szélesség 37. fokának 11. percén fekszik, tehát két és fél fokkal nyugatabbra és kétfoknyival délebbre, mint a Lincoln-sziget.

- És mi a neve? - kérdezte Harbert.

- Tabor-sziget.

- Valami nagyobb földdarab?

- Nem, csak magányos sziget a Csendes-óceán közepén; talán még soha nem járt rajta ember.

- Sebaj, majd mi szemügyre vesszük! - jelentette ki Pencroff.

- Mi?

- Bizony, Cyrus úr! Fedélzetes bárkát építünk, én pedig vállalom a kormányzását... Milyen messzire lehetünk attól a Tabor-szigettől?

- Körülbelül százötven mérföldnyire fekszik tőlünk, északkeleti irányban - felelte Cyrus Smith.

- Százötven mérföld! Az is valami! - örvendezett Pencroff. - Jó széllel negyvennyolc óra alatt odaérünk!

- De hát mire jó az? - kérdezte az újságíró.

- Sose lehessen tudni. Megnézzük, mi van ott.

Ez a válasz el is döntötte a kérdést; és a telepesek úgy határoztak, hogy bárkát építenek, és a következő októberben, ha majd kitavaszkodott, tengerre szállnak.

TIZEDIK FEJEZET

Hajóépítés - A második búzaaratás - Lajhárvaszat - Új növény: nem éppen hasznos, de valakinek nagy örömet okoz... - Bálna a láthatáron! - A vineyardi szigony - A cethal földarabolása - Mire jó a halcsont? - Május vége - Pencroff leghőbb óhaja teljesül

Ha Pencroff valamit a fejébe vett, akkor addig nem nyugodott, s addig másnak sem hagyott nyugtot, amíg a terve meg nem valósult. Most mindenáron föl akarta keresni a Tabor-szigetet, és mert az átkeléshez megfelelő nagyságú jármű kellett, a telepések hozzáálltak, hogy bárkát építsenek.

Cyrus Smith a tengerésszel egyetértésben megszerkesztette a hajó tervét.

A bárka hossza a hajótónél (a fenéken végigvonuló hosszanti borda mentén számítva) harmincöt láb; a fedélzeti palánkozat legnagyobb szélessége kilenc láb: ez a karcsú test, amennyiben súlypontját és vízvonalát is sikerül jól eltalálni, gyors járásúnak ígérkezik; ha nem merül is alább hat lábnál, eléggé mélyen szántja majd a vizet, hogy a szél el ne térítse haladási irányától. Egész hosszában fedélzettel látják el, amelybe két lejárót - hajósnyelven szólva: *véket* - nyitnak majd: ezek egy-egy, közfalakkal elválasztott fülkébe vezetnek, a hajótestet pedig a *sloopok*⁸¹ módjára „csarnakolják” föl, vagyis látják el árboccal, kötélzettel, vitorlával; négy árboca lesz: előárbc, főárbc, tatárbc és ormányárbc, s a kötélzet fölötti részen, mindegyik árboc csúcsán, még egy sudárvitorlafa. Az árbocokra megfelelő vitorlázat kerül: elővitorla, nagyvitorla, keresztderék-vitorla, ormányvitorla és különösen szélirányban hajózásra alkalmas, váratlan viharok esetén könnyen bevonható sudárvitorla. Végül a bordákat - szaknyelven szólva: *bókonyokat* - az alapperendára ácsolják, és hosszanti bordákkal erősítik meg a hullámverések ellen; a bókonyok hordozzák a hajótest külső palánkozatát, mégpedig úgy, hogy a deszkák egy síkban sorakoznak, és csak érintik egymást, széleik nem fekszenek egymásra.

Milyen fát használjanak a hajóépítésre? Szilfát-e vagy a szigetet valósággal ellepő fenyőfélék valamelyikét? A fenyő mellett döntöttek, mert igaz ugyan, hogy fája - az ácsok kifejezésével élve - kissé „szalkás”, vagyis hosszanti irányban könnyen hasad, viszont könnyen megmunkálható, és éppen olyan jól állja a vizet, akár a szilfa.

Tudván, hogy a szép idő hat hónapnál korábban úgysem tér vissza, tehát nem sietős a dolguk, a részletek tisztázása után megállapodtak hát abban, hogy csak Cyrus Smith és Pencroff dolgozik a hajón. Gedeon Spilett és Harbert feladata továbbra is a vadászat marad, Nab pedig, valamint inasa, Jup mester, nem hagy föl a reá bízott házimunkával.

A mérnök és a tengerész sorra kidöntötte és földarabolta a kiszemelt fatörzseket, aztán olyan szép, egyenes deszkákat hasogattak belőlük, hogy a legjobb deszkafűrészelő gép sem csinálja különbül. Nyolc nappal utóbb a Kémény és a gránitfal közti partmélyedésben fölütötték a dokkot, és nemsokára már egyik végén jó fartókével, másik végén homloktókével vagyis a hajótó elejéhez és hátsó részéhez illeszkedő, fölfelé kunkorodó, vastag gerendákkal felszerelt, harmincöt láb hosszú, ácsolt fatönk nyúlt el a fővényen.

Cyrus Smith nem vaktában vágott neki az új feladatnak. Jártas lévén a mérnöki tudomány minden ágában, többek közt a hajóépítésben is, előzetesen papíron szerkesztette meg a vízi jármű vázrajzát. Máskülönben Pencroff sokat segített neki: a tengerész évekig dolgozott az egyik brooklyni hajógyárban, tehát gyakorlatból ismerte a mesterséget. Gondos számítások és érett megfontolások előzték meg tehát a bókonyoknak az alapperendába való beillesztését.

---

81 Sloop: teljes árbocozatú, karcsú vitorlás; könnyen szeli a vizet, és jól fogja a szelet

Könnyű elképzelnünk, hogy Pencroff milyen lángoló lelkesedéssel vett részt az új vállalkozásban, s egyetlen pillanatra sem akarta félbehagyni kedvenc foglalatosságát.

Egyetlen olyan tennivaló akadt csupán, amely elszakíthatta a hajóépítő dokktól, de az sem hosszú időre, mindössze egy napra: az új búzatermés betakarítása, április 15-én. A második aratás éppúgy fizetett, akár az első: annyi búzaszem termett, amennyire számítottak.

- Öt véka, Cyrus úr! - jelentette Pencroff, miután aggályos pontossággal lemérte a drága kincset.

- Öt véka! - ismételte a mérnök. - Ha vékáját csak százharmincezrével számítjuk, ez akkor is hatszázötvenezer szemet jelent.

- Hát jó - sóhajtott a tengerész -, akkor most elvetjük az egészet, csak némi keveset hagyunk meg belőle, tartaléknak.

- Helyes, Pencroff - válaszolta Cyrus Smith -, és ha a következő termés arányos lesz az eddigiekkel, akkor nemsokára négyezer véka búzát mondhatunk a magunkénak.

- S akkor végre eszünk-e kenyeret?

- Akkor majd eszünk.

- Az ám, csak hogy ahhoz malom is kell!

- Hát akkor majd építünk egyet.

A harmadik búzamező hasonlíthatatlanul terjedelmesebb volt a két előbbinél, és a féltő gonddal megművelt televényföld befogadta a vetést. Pencroff pedig a szántás-vetés végeztével visszatért a hajóácsoláshoz.

Ez idő tájt Gedeon Spilett és Harbert sokat vadászott: nemcsak a környéket járták, hanem bemerészkedtek a Vadnyugat-vadon még ismeretlen mélységeibe is; puskájukat, minden veszélyes eshetőségre készen, golyóra töltötték. Hatalmas szálfák nőttek ott átláthatatlan, kusza tömkelegben; néhol olyan sűrűn sorakoztak egymás mellett, mintha rés sem volna törzsük közt. Az irdatlan ősröngyök átkutatása roppant nehéznek ígérkezett, az újságíró nem is kockáztatta meg a behatolást iránytű nélkül, mert a napsugár szinte alig-alig tört át a tömött lombozaton, s ezért az erdőben igen körülményes volt a tájékozódás. Természetes, hogy vad nemigen járt ezeken a tájakon, hiszen az áthatolhatatlan bozót erősen akadályozta szabad mozgásában. De azért április utolsó két hetében mégis elejtettek a vadászok három hatalmas növényevőt. Kulák, azaz lajhárok voltak ezek - egy példányt régebben, a tó északkeleti csücskénél is láttak már a telepések -, s igen ostobán hagyták leteríteni magukat, mert fölmenekültek ugyan a fák csúcsára, de ott aztán bambán, mozdulatlanul csüngtek a vastag ágakon. Bundájukat a két vadász lenyúzta és hazavitte a Gránitpalotába; ott aztán kénsavoldatban kicserezték, s ezzel használhatóvá tették a szörméket.

Egyik kirándulásuk során azonban más tekintetben értékes növényt is találtak; pontosabban szólva: az új fölfedezés Gedeon Spilett jó szimatát dicsérte.

Április 30-án történt. A két vadász mélyen behatolt a Vadnyugat-vadon délnyugati részébe, amikor az újságíró, aki elől haladt - Harbert körülbelül ötvenlépésnyire követte - váratlanul valamilyen tisztásfélére érkezett: itt kissé gyérebben álltak a fák, úgyhogy néhány pászma napsugár áttűzhetett a lombkoronákon.

Gedeon Spilett orrát átható illat ütötte meg: ezt egyenes, hengeres alakú, ágas-bogas szárú karók árasztották, fürtös virágok és apró magvas, tokos kelyhek teremtek rajtuk. Az újságíró letépett néhányat, majd visszament a fiúhoz, és így szólt hozzá:

- Nézd csak, Harbert. Mi lehet ez?

- Hol találta ezt a növényt, Spilett úr?
- Tömegével nő amott, egy kis tisztáson.
- Ez aztán a fölfedezés! - csettintett Harbert. - Pencrofftól méltán várhat érte elismerést!
- Talán csaknem dohányra bukkantam?!
- De bizony, arra! Ugyan nem valami elsőrangú fajta, de mégiscsak dohány...
- Hej, az a derék Pencroff! De boldog lesz vele! Hanem az ördögbe is, remélem, csak nem füstöli el az egészset, hogy egy szippantásnyit minékünk is!
- Van egy ötletem, Spilett úr - felelte Harbert. - Ne is említsük a dolgot Pencroffnak, aszaljuk meg titokban a leveleket, és egy szép napon nyújtsuk át neki meglepetésképpen a tömött pipát.
- Helyes, Harbert, és akkor aztán derék barátunknak az égvilágon semmi kívánnivalója sem marad!

Az újságíró és a fiú jókora mennyiséget gyűjtöttek az értékes növényből, majd hazatértek, és zsákmányukat becsempészték a Gránitpalotába, ahol aztán olyan óvatosan dugdosták a szűz-dohányt, mintha nem is Pencroff, hanem valamilyen szemfüles finánc elől rejtegették volna.

A mérnököt és Nabet is beavatták az összeesküvésbe, a tengerész pedig nem fogott gyanút, noha igencsak hosszú ideig eltartott, amíg a vékony leveleken megszárogatták, szára metélték és forró köveken valamelyest megpörkölték. Két hónap is beletelt, amíg elkészültek vele; mindezeket a mesterkedéseket könnyűszerrel megejthették Pencroff tudta nélkül; a tengerészt ugyanis annyira elfoglalta a hajóépítés, hogy csak aludni járt haza a Gránitpalotába.

Mindazonáltal egyetlenegyszer - május elsején - mégiscsak megakadályozta valami a tengerészt kedvenc tevékenységében: a telepéseknek olyan halászkalandjuk akadt, amelyből valamennyiüknek ki kellett venniök a részüket.

Néhány nap óta időről időre óriási állat bukkant föl a tengeren: ott úszkált a Lincoln-sziget körüli vizeken, a parttól két-három mérföldnyi távolságban. Bálna volt, mégpedig a legnagyobbak közül való, valószínűleg a „fokföldi hálna” nevű, déltengeri cetek fajtájához tartozott.

- De jó lenne nyakon csípni! - kiáltott föl a tengerész. - Hej, csak volna alkalmas bárkánk, meg hozzá egy jófajta szigonyunk, én bizony azt mondanám: gyerünk utána, mert megéri a fáradságot!

- No, Pencroff - mondta Gedeon Spilett -, magam is szívesen megnézném, hogyan hajítja beléje a szigonyt. Érdekes lehet!

- Nagyon érdekes, és nem is veszélytelen - felelte a mérnök. - Mivel azonban nincs mivel bálnára vadászunk, kár is szót vesztegetni rá.

- Csodálom, hogy ilyen viszonylag magas szélességi fokon is látni bálnát - jegyezte meg az újságíró.

- Ugyan miért, Spilett úr? - kérdezte Harbert. - Az angol és amerikai cethalászok a Csendes-óceánnak éppen ezt a részét nevezik „Bálnamezőnek”, s a déli félgömb bálnái itt, Új-Zéland és Dél-Amerika közt tanyáznak legtömegesebben.

- Szent igaz - bizonygatta Pencroff is. - Engem inkább az lep meg, hogy eddig egyet sem láttunk közülük. No de hát úgysem juthatunk a közelébe, csakugyan nem érdemes foglalkozni vele...

És Pencroff visszatért a dolgához, de azért nem bírt elnyomni egy sajnálkozó sóhajt; hiszen minden tengerész lelke mélyén ott izzik a halászszenvedély, és ha igaz, hogy a halászat öröme egyenes arányban áll a zsákmány nagyságával, képzelhető, mit érez a bálnavadász ekkora cethal láttán!

S még ha csak gyönyörűségről lett volna szó! Senki sem tagadhatta azonban, hogy az ilyen zsákmány valóságos kincset jelentett volna a telepések háztartásában, hiszen a bálna zsíráját, olaját, halcsontját (az úgynevezett szilát) sokféle célra hasznosíthatják.

Ez a bálna azonban semmilyen jelét nem adta, hogy el akarná hagyni a parti vizeket. Harbert és Gedeon Spilett, ha éppen nem vadásztak, szinte le sem vették szemükről a távcsövet, és a Gránitpalota ablakaiból is, a Kílátó-fennsíkról is egyre csak a roppant állat mozdulatait figyelték, és Nab szintén így tett: amíg fazekaira ügyelt a konyhában, fél szemmel mindig a tengert leste. A cet mélyen beúszott a tágas Unió-öbölbe, villámgyorsan átszelte az Állkapocsfoktól a Karom-fokig: hatalmas farkuszonyával csapkodva, sebesen szántotta a habokat; olykor hirtelen nagyot szökkent, nekilendült, és óránként tizenkét mérföldet is meghaladó iramban száguldott végig a vízen. Néha olyan közel merészkedett a Menedék-szigetke zátonyaihoz, hogy a telepések alaposan szemügyre vehették. Csakugyan déltengeri bálna volt, merőben fekete irhájú, feje pedig sokkal laposabb az északi, úgynevezett grönlandi bálnakénál.

A partról világosan látszott az is, hogyan lövelli nagy magasságra orrnyílásán a bálnára jellemző gőzoszlopot... vagy vízoszlopot: mert bármilyen furcsán hangzik is, a természet-tudósok és a bálnavadászok nem értenek egyet ebben a kérdésben. Vajon levegőt fúj-e ki orrlyukán a bálna, vagy pedig vizet fecskendez a magasba? Általában úgy vélik, hogy gőzt prüszköl a levegőbe, a gőz pedig hirtelen lecsapódik a hidegben és esőként aláhull.

Az óriási vízi emlős közelsége szüntelenül foglalkoztatta a telepeseket. Különösen Pencroffot ingerelte a föl-fölbukkanó állat, és még a munkájától is elvonta a figyelmét. Végül már úgy vágyott a bálnára, mint gyermek a tilos holmira. Éjszakánként olyan élénken álmodott róla, hogy álmában föl-fölkiáltott; bizonyos, ha megvannak a vadászeszközei, s ha bárkáján képes már tengerre szállni, egyetlen pillanatig sem habozik, hanem nyomban az állat üldözésére indul.

Ám amire a telepések nem vállalkozhattak, azt elvégezte helyettük a véletlen: május 3-án a konyhája ablakában strázsáló Nab hirtelen kiáltozni kezdett, s lelkendezve újságolta, hogy a bálna zátonyra vetődött a sziget partján.

Harbert és Gedeon Spilett éppen vadászatra indultak, de a hír hallatára letették a puskát, Pencroff is elhajtotta ácsszekercéjét, Cyrus Smith és Nab is csatlakoztak társaikhoz: valamennyien hanyatt-homlok rohantak arrafelé, ahol a bálna megfeneklett a fővényen.

A roppant tengeri emlős a Gazdátlan Láda fokánál sodródott szárazra, hárommérföldnyire a Gránitpalotától. Dagály lévén föltehető volt, hogy a maga erejéből nem egykönnyen szabadul a homokról. A telepések mindenesetre jónak látták, hogy sürgősen útját szegjék menekülésének. Csáklyákkal és vashegyű dárdákkal fölfegyverkezve átfutottak a Hála-folyó hídján, leszaladtak a folyó jobb szegélyén, nekivágtak a fővényes partsávnak, és nem telt bele hús perc, máris ott álltak a behemót állat mellett; a mozdulatlan test körül valóságos madársereglet csapongott.

- Mekkora szörnyeteg! - álmélkodott Nab.

Fején találta a szöveget: ez a déltengeri bálna díszpéldánya volt fajtájának: nyolcvanlábnyira nőtt, és legalább százötvenezer fontot nyomhatott!

A fővényen tornyosuló óriás meg sem rezdült, semmiféle kísérletet sem tett, hogy visszavergődjék a hullámok közé, pedig a dagály éppen csúcspontján állt.

Amikor bekövetkezett az apály, és a telepések körüljárhatták a bálnát, megtudhatták mozdulatlansága okát.

Nem élt már, bal oldalából szigony állt ki.

- Bálnavadászok járnak a környékünkön! - kiáltott föl Gedeon Spilett.

- Miből gondolja ezt? - kérdezte a tengerész.

- Abból, hogy szigony van a horpaszában...

- Ugyan, Spilett úr, az még nem jelent semmit - felelte Pencroff. - Megesik, hogy bálnák ezer meg ezer mérföldet úsznak szigonygal a vékonyukban: egyáltalán nem csodálnám, ha ezt a példányt valahol az Atlanti-óceán északi részén szigonyozták volna meg, és idejött meghalni a déli Csendes-óceánra!...

- Hát azért talán mégsem... - kételkedett Gedeon Spilett, mert Pencroff állítása nem győzte meg teljességgel.

- Bizony, nagyon is lehetséges - vágott közbe Cyrus Smith -, de vegyük csak szemügyre azt a szigonyt. Talán akad rajta valamilyen ismertetőjel, hiszen a bálnavadászok általában belevésik a hajójuk nevét...

Pencroff kirántotta a szigonyt az állat oldalából, és valóban talált rajta fölírást:

Maria Stella
Vineyard

- Vineyard!⁸² - kiáltott föl a tengerész. - Hazai hajó! A *Maria Stella*! Szavamra, pompás cetvadászbárka! Jól ismerem! Hej, barátaim, vineyardi hajó, vineyardi cetvadásznaszád!

És Pencroff a szigonyt lóbálva meghatottan ismételte a szívéhez nőtt nevet, szülővárosa nevét.

Mivel nem kellett attól tartaniuk, hogy a *Maria Stella* befut, és visszaköveteli a megszigonyozott állatot, elhatározták, azonnal földarabolják a tetemet, mielőtt oszlásnak indul. Dögevő madarak napok óta lestek már a gazdag zsákmányra, és most minden teketória nélkül birtokba akarták venni, olyan erőszakosan, hogy puskalövésekkel kellett elriogatni őket.

Nőstény bálna volt, emlői duzzadtak a tejtől, márpedig a bálnatej Dieffenbach, az Új-Zéland természetrajzával foglalkozó, világutazó természettudós szerint egyenlő értékű a tehén tejével; s valóban, attól sem ízre, sem sűrűsége nem különbözött.

Pencroff valaha cetvadászhajón is matrózkodott, úgyhogy most teljes módszerességgel vezethette a szétvagdalást - ezt az eléggé undorító műveletet, amely három napig tartott; de a telepések egyike sem vonta ki magát ebből a munkából, még Gedeon Spilett sem; a tengerész meg is jegyezte, hogy végül még „szakképzett” hajótörött válik majd belőle...

A bálna szalonnáját előbb két és fél láb vastagságú párhuzamos csikokra hasították, aztán földarabolták: a zsírkockákat - súlyuk darabonként ezer fontra rúghatott - hatalmas agyag-üstökbe dobálták és kiolvasztották, azon nyomban, a helyszínen, mivel részint nem akarták a levegőt olvadt háj bűzével rontani a Kilátó-fennsík környékén, részint pedig tudták, hogy a szalonna az olvasztás során súlyának körülbelül harmadrészével megfogyatkozik. Adódott azonban busásan egyéb zsiradék is: csupán magából a bálna nyelvéből hatezer fontnyi olaj került ki, alsó ajkából pedig négyezer fontnyi. Ez a zsírmennyiség hosszú időre fedezi a telep

---

82 Vineyard: észak-amerikai kikötő, New York állam területén

sztearin- és glicerinszükségletét, de ezen kívül még ott volt a halcsont, az úgynevezett szila is, és bár a Gránitpalota lakói nemigen hódoltak a divatnak, nem viseltek sem esernyőt, sem fűzőt, ennek azért szintén jó hasznát vehették. A cet felső állkapcsáról és szájpaddlásáról ugyanis mindkét oldalt nyolcszáz-nyolcszáz igen rugalmas, szarunemű lemez csüng alá, s ezek mindegyike, mint megannyi hatalmas fésű, alul hat láb hosszúságú szilákra fogazódik: ezeknek a fésűknek az a rendeltetésük, hogy fogazatukkal kiszűrjék, visszatartsák az ezernyi tengeri állatkát, apró halat és puhányt, amellyel a ceteknek ez a fajtája táplálkozik. (Van olyan cetféle, amely nagyobb halakat eszik, de olyan is, amely növényeket fogyaszt.)

Amikor ez a munka a telepesek nagy öröme véget ért, az állat maradványait átengedték az ott csapongó madárseregnek: ezek a dögevek egykettőre eltüntetik majd az utolsó cafatig; a Gránitpalotában pedig megkezdődött a mindennapos foglalatosság.

Cyrus Smith azonban, mielőtt visszatért volna az ácsszerűre, furcsa szerszámokat készített, amivel igencsak fölcsigázta társai kíváncsiságát. Fogott egy tucat bálnaszilát, hat-hat egyenlő részre nyeste valamennyit, és sorra kihegyezte mindkét végüket.

- Hát ez meg mire való, Cyrus úr?... - kérdezte Harbert, amikor a mérnök elkészült a farágással.

- Farkasokat, rókákat, sőt jaguárokat is elejthetünk velük... - felelte a mérnök.

- Tüstént ki is próbáljuk?

- Nem, majd csak télen, amikor segítségünkre lesz a fagy is.

- Nem értem... - mormolta Harbert.

- Azonnal megmagyarázom, fiacskám - felelte a mérnök. - Ez a törféleség nem az én találmányom: az Aleut-szigetek halászhajói használják vadászterületeiken, Alaszkától nyugatra, a Bering-tenger déli részén. Nos, nézzétek ezeket a szilapeckeket: ha beáll a fagy, meggömbösköztetjük őket, s addig locsolom vízzel, ameddig a rájuk rakódó jégréteg, amúgy görbe alakban meg nem merevíti mindegyiket, majd zsírral vonom be, s úgy szórom el valamennyit a havon. Mármint mi történik, ha valamilyen kitérő állat bekap egy ilyen csalétket? Az történik, hogy gyomra melegében elolvad a jég, a halcsont hirtelen egyenessé pattan, és hegyes végeivel átfúrja a vad oldalát.

- Ez aztán ötletes találmány! - ismerte el Pencroff.

- Mindenesetre megtakaríthatjuk vele a puskaport és a golyót - felelte Cyrus Smith.

- Jobb, mint a csapda! - fűzte hozzá Nab. - Várjuk hát a telet!

- Mást úgysem tehetünk...

A bárkaépítés közben rendjén haladt, és a hónap végére már a fél palánkozat is fölkerült a bókonyokra. Már is meglátszott a hajón, hogy jó erős, viharálló alkotmány lesz belőle.

Pencroff páratlan szenvedéllyel munkálkodott, edzett szervezete azonban megbirkózott ezekkel a roppant fáradságokkal is; társai pedig titkon méltó jutalmat tartogattak számára annyi vesződéséért, és csakugyan, május 31-én akkora öröm érte a tengerészt, amekkora talán még soha életében!

Aznap, éppen befejezték az ebédet, s a tengerész éppen készülődött, hogy fölkeljen az asztal mellől, amikor kéz nehezedett a vállára.

Gedeon Spilett keze volt.

- Egy pillanatra, Pencroff mester! Csak nem megy máris? Itt hagyja-e a csemegét? - kérdezte az újságíró.

- Köszönöm, Spilett úr - felelte a tengerész -, vár a munkám.

- No jó, akkor legalább egy csésze kávé! igyék!

- Majd később.

- De egy pipát csak elszív?

Pencroff tüstént talpra ugrott, és széles, jóindulatú arca elhalványult, amikor meglátta, hogy az újságíró tömött pipát nyújt feléje, Harbert pedig már hozza is az izzó parazsat.

A tengerész habogott-hebegett, de egyetlen szót sem bírt kinyögni; ám azért megragadta a pipát és ajkához emelte, majd rányomkodta a parazsat a dohányra, és gyors egymásutánban ötöt-hatot szippantott.

Illatos, kék füstfelhő gomolydult a tengerész körül, és a füstfelhő mélyéről mámoros hang ismételte elragadtatottan:

- Dohány!... Igazi dohány!

- Úgy bizony, Pencroff - felelte Cyrus Smith -, mégpedig a javából!

- Hála a mennyei gondviselésnek! A világmindenség Teremtőjének jósága beláthatatlan! - fohászodott föl a tengerész. - Most már igazán semmi, de semmi nem hiányzik a szigetünkről!

És Pencroff szítta, szítta, szítta, csak úgy habzsolta a füstöt.

- És ki fedezte föl a növényt? - kérdezte később. - Ugye, te, Harbert?

- Nem, Pencroff - felelte Harbert -, nem én bukkantam rá, hanem Spilett úr.

- Spilett úr! - kiáltott föl a tengerész, és keblére szoritotta az újságírót, akinek még soha életében, így meg nem ropogtatták a bordáit.

- Phú! - sóhajtott föl, amikor végre, jó percnyi szorongatás után szusszantásnyi lélegzethez jutott. - Ne csak engem ölelgessen, Pencroff! Az elismerésből egy-egy rész mindenkit megillet: Harbertet, mert fölismerte a növényt, Cyrust, mert elkészítette, Nabet pedig, mert nagy nehézségek árán is megőrizte a titkot.

- Köszönöm, barátaim, egyszer még megszolgálom! - rebegte a tengerész. - Örök hálára köteleztetek!

TIZENEGYEDIK FEJEZET

A tél - Posztógyártás - A ványolómalom - Pencroff rögeszméje - A bálnaszila csalétkek - Mire használható az albatrosz? - A jövő fűtőanyaga - Top és Jup - Vihar - A szélvész pusztítása a baromfiudvarban - Kirándulás a lápvidékre - Cyrus Smith egyedül marad - Kutatás a kútakna alján

Mivel június havában beállt a tél - a déli féltekén ez a hónap az északi félgömb decemberének felel meg -, a telepéseknek az volt a legfőbb gondjuk, hogy mennél sürgősebben tartós, meleg ruhákat készítsenek.

Mindenekelőtt megnyírták a karámbeli muflonokat, s ezután az a feladat várt rájuk, hogy valamiképpen szövetté alakítsák a muflongyapjút, ezt az igen értékes textilanyagot.

Mondanunk sem kell, Cyrus Smithnek semmiféle mosógép, szárítószerkezet, fésülő és gerebenező eszköz, előfonó, fonópad és szövőszék, mángorló-, csinozó- vagy bogácsolómasina - tehát semmiféle textiltfeldolgozó szerszám nem állt a rendelkezésére, ezért hát a legegyszerűbb eljáráshoz kellett folyamodnia, hogy helyettesítse a fonást, a szövést és a többi bonyolult munkát. És valóban, a mérnök minden teketória nélkül úgy döntött: fölhasználja a gyapjúnak azt a tulajdonságát, hogy rostjai egyenletes sajtolás hatására összegubancolódnak, s a préselésnek kitett anyag, pusztán a keresztül-kasul egymásba kuszálódó szálak egybetapadása által erős posztóvá tömörül; az ilyen textilszövetet nemeznek vagy abaposztónak hívják. Nemez azonban nemcsak gépi sajtolással készíthető, hanem kézi sulykolással, úgynevezett ványolással vagy kallózással is, és ámbár ilyen módon veszít valamit puhaságából, melegtartó képessége viszont jelentékeny mértékben fokozódik. Minthogy a nemezgyártáshoz a mennél rövidebb fűtű gyapjú a legalkalmasabb, s a muflonokról lenyírt gyapjú igencsak kurta volt, a telepések jó feltételekkel láthattak munkának.

A mérnök, társai segítségével - középük számítva Pencroffot is, akinek ezúttal ismét félbe kellett hagynia az ő hajójának ácsolását! - nekifogott a posztógyártás előkészítésének; a muflongyapjút ugyanis faggyas, olajos anyag, az úgynevezett gyapjúzsír, más néven lanolin itatja át: mindenekelőtt ettől kellett megtisztítani. Ez a zsírtalanítás úgy történt, hogy a gyapjúkötegeket huszonnégy óra hosszat kádak hetvenfokos meleg vizében áztatták, azután pedig lúgos fürdőben kiöblítették; majd miután nyomkodással eltávolították belőlük a vizet, nekiláthattak a voltaképpeni ványolásnak, vagyis az abaposztó készítésének, amely ugyan tartós, de kétségkívül durva anyag, Európa vagy Amerika ipari központjaiban alig értékelik valamire, a Lincoln-sziget vásárterein azonban százszázalékos keresletre számíthatott.

Magától értetődik, hogy ezt a szövétfeleséget az emberiség ismerte már a legrégebb időkben is, és valóban, Cyrus Smith ugyanúgy szándékozott hozzáfogni a ványoláshoz, akár az első posztóverő iparosok.

Ő azonban, mérnök lévén, nagyszerűen kamatoztatta tehetségét, erre a célra is egyes gépet eszelt ki, és találékony módon alkalmazta hozzá a fűvényparti zuhatag mindaddig veszendőbe ment mechanikai erejét: a lezúduló víz hajtotta most a gyapjú sulykolására szolgáló ványoló-szerkezetet, a „kallómalmot”.

Végtelenül egyszerű alkotmány volt ez. A telepések néhány emeltyűt kalapáltak egy vízszintes gerendára, s ezek szabályos időközönként fölhúzták, majd ismét leejtették a gyapjú befogadására szolgáló vályúba az alázuhanó függőleges döngölőket; az egész szerkezetet pedig erősen összeácsoló fakeret tartotta össze: ennyiből állt hát a kallómalom, és így festett

annak előtte évszázadokon át, amíg az embereknek eszükbe nem jutott, hogy a döngölőcölöpöket sajtolóhengerekkel helyettesítsék, és sulykolás helyett egyszerűen simára mángorolják a gyapjúanyagot.

Cyrus Smith jól oldotta meg feladatát, s a kísérlet eredményesen végződött. A gyapjút szappanos oldattal telítették kallózás előtt, részint azért, hogy ez meglágyítsa és sikamlóssá tegye a szálakat, s ezzel megkönnyítse összesimulásukat, részint pedig azért, hogy döngölés közben az anyagot ne érje sérülés; a laposra sulykolt gyapjútömeg vastag nemezlapok alakjában került ki a kallómalomból. A gyapjúrostok természetes egyenetlenségei és rovátkái szorosan egymásba akaszkodtak, s a kusza gyapjúszáltömkelezből vert posztó ruházat és takaró készítésére egyaránt alkalmasnak ígérkezett. Bizony, mi tagadás, nem valami finom szövet lett belőle, nyilvánvalóan nem mérkőzhetett sem a merinószövettel, sem a gyapjúmuszlinnal, sem a skóciai kasmírral, sem a *stoff*-fal, sem a ripsszel, sem a kínai szaténnal, sem az orléans-i selyematlasszal, sem az alpaka gyapjából készült kelmével, de még a gyári posztóval vagy flanellal sem!⁸³ Ez csak „Lincoln-szigeti abaposztó” volt, semmi egyéb - a Lincoln-sziget viszont újabb iparággal gyarapodott!

A telepeseket most már a jó meleg ruhák és vastag takarók birtokában nem aggasztotta a hideg, és félelem nélkül nézhettek az 1866-67-es tél elébe.

Valójában csak június 20-án kezdte fogait éreztetni az igazi, harapós nagy hideg, és ekkor Pencroffnak, őszinte sajnálatára, abba kellett hagynia az ács munkát; a hajókészítés máskülönben már annyira jól haladt, hogy jövő tavaszra minden bizonnyal be is fejeződik.

A tengerész azt a rögeszmét dédelgette, hogy átvitorlázik a Tabor-szigetre, és megnézi, mi van ott, bár a mérnök éppenséggel nem helyeselte a kirándulás tervét - amely pusztán kíváncsiságból fakadt -, hiszen nyilvánvalóan semmi keresnivalójuk azon a nagyrészt kietlen, elhagyatott sziklazátonyon. Cyrus Smith bizonyos aggodalommal gondolt arra, hogy a tengerész viszonylag kicsiny hajón, ismeretlen vizeken nekivágjon a százötven mérföldes útnak. Mi történik vele, ha nem jut el a Tabor-szigetre, de a Lincoln-szigetre sem talál vissza, és milyen sors vár reá a veszedelmekkel fenyegető Csendes-óceán kellős közepén?

Cyrus Smith és Pencroff gyakran beszélgetett erről a tervről, s a mérnök minden alkalommal úgy tapasztalta, hogy Pencroff szokatlan, furcsa makaességgel ragaszkodik az ötletéhez, noha konoksága okáról jószerint maga sem tud számot adni.

- Végtére is eléggé különös - figyelmeztette egy nap a mérnök -, hadd emlékeztessenem, barátom, hogy mindeddig nem győzte magasztalni a Lincoln-szigetet, és váltig hajtogatta, mennyire sajnálná, ha egyszer el kellene távoznia innen; és most mégis elsőként akarja itt hagyni erőnek erejével!

- Csupán néhány napra mennék el - válaszolta Pencroff -, néhány napra csupán, Cyrus úr! Térülök-fordulok, megnézem, mi van azon a Tabor-szigeten, és máris itthon vagyok!

- De hiszen a Tabor-sziget nem érhet föl a Lincoln-szigetettel!

- Ezt magam is bizonyosra veszem!

- Hát akkor mire való az egész kaland?

- Hogy megtudjam, mi van ott...

- Ugyan, mi lehetne? Nincs ott semmi!

---

83 Merinó: értékes juhajtó; muszlin: finom fonálból készült, ritka szövésű ruhaanyag; kasmír: rendkívül puha tapintású, értékes gyapjúszövet; stoff: könnyű gyapjúanyag; ripsz: bordás szövésű vagy kötésű, főként bútorokra használt szövet; alpaka: lámához hasonló háziállat; főként Dél-Amerikában tenyésztik, gyapja a legfinomabbak közül való

- Ki tudja?

- És ha viharba keveredik?

- Tavasszal szép az idő, nem kell ettől tartanunk - felelte Pencroff. - Hanem azért persze mindenre gondolni kell; nem is akarok magammal vinni a kirándulásra mást, csak Harbertet; nos, kérem, egyezzenek bele!

- Pencroff - mondta a mérnök komolyan, s a tengerész vállára tette a kezét -, azt a fiút valamennyiünk gyermekévé tette a véletlen, hogyan vigasztalódnánk, ha baj érné kettejüket?

- Sose féltsen bennünket, Cyrus úr - felelte a tengerész rendíthetetlen bizakodással -, nem okozunk önnek szomorúságot. Egyébiránt most ne firtassuk tovább a dolgot, akkor beszéljünk majd az utazásról, ha eljön az ideje. Meg aztán úgy képzelem, ha majd meggyőződött róla, hogy hajónk jól ácsolt, pompásan felszerelt vízi jármű, és miután körülhajóztuk a szigetünket (s ezen a próbaúton ön is részt vesz, a többiekkel együtt), akkor azt is meglátja, milyen derekasan állja a hajó a tengert, akkor pedig, mondom, úgy képzelem, csöppet sem habozik tovább, és bizvást utunkra bocsát! Mert nem titkolom, az ön hajója valóságos remekmű lesz!

- Mondja legalább úgy: a mi hajónk! - helyesbítette a mérnök, akit pillanatnyilag lefegyverzett a tengerész szóáradata.

A beszélgetés azonban nem győzte meg sem a tengerészt, sem a mérnököt; csak azért hagyták abba, hogy alkalomadtán újrakezdjék.

Június vége felé lehullott az első hó is. Előzőleg a telepések bőségesen ellátták a karámot takarmánnyal, ezért nem kellett naponta odalátogatniok; azt azonban elhatározták, hogy hetenként egyszer azért továbbra is fölkeresik a muflonnyáját.

A vermeteket újra lombokkal álcázták, és próbát tettek Cyrus Smith bálnaszilából való csalátkeivel is. A jégburokba fagyott, vastag zsírréteggel bevont, meggörbített halcsontdarabkákat az erdőszegélyen szórták el, azon a csapán, amelyen a vadak többnyire tavi itatójukhoz vonulnak.

A mérnök nagy öröme az Aleut-szigeti halászok találmányának Lincoln-szigeti változata tökéletesen bevált. Tucatnyi róka és több vadkan kapta be a csalétket, sőt még egy jaguár is lépre ment: ezeket az állatokat mind szilától átfűrt gyomorral, holtan találták.

Ekkortájt a telepések érdekes kísérletre szánták rá magukat, ami azért említésre méltó, mert a Lincoln-szigeti hajótöröttek ekkor próbálkoztak első ízben kapcsolatot keresni a külvilággal.

Gedeon Spilett már jó ideje törte a fejét, hogyan juttathatna üzenetet valamelyik lakott területre, akár úgy, hogy följegyzést készít, s azt palackba zárva a tengerbe dobja, hátha szárazföld közelébe sodorják az áramlatok, akár pedig galambposta útján. De hogyan is reménykedhetnék ép ésszel abban, hogy akár galambok, akár palackok legyőzhetik a sziget és a legközelebbi földrészek közti ezerkétszáz mérföldnyi távolságot? Merő hóbort lett volna ebben bizakodnia.

Június 30-án azonban, némi küszködés árán, sikerült élve elfogniok egy albatroszt: Harbert puskalövése könnyebb sebet ejtett a lábán. Pompás példánya volt a hosszúsárnyúak rendjéhez tartozó viharmadaraknak: szárnyának feszőtávolsága a tíz lábat is elérte; ez a madárfaj könnyűszerrel átröpüli a legszelesebb tengereket, még magát a Csendes-óceánt is.

Harbert szívesen ott marasztalta és szelídítette volna a fenséges madarat, amelynek gyorsan begyógyult a sérülése, Gedeon Spilett azonban megértette a fiúval, hogy nem szalaszthatják el ezt a ritka alkalmat: ezzel a hírvivővel talán üzenetet továbbíthatnának a Csendes-óceán melléki szárazföldek valamelyikére, és Harbert belátta, igaza van az újságírónak, hiszen ha az

albatrosz lakott vidékről érkezett, akkor nyilvánvalóan késelem nélkül vissza is száll oda, mihelyt szabadon bocsátják.

Meglehet, Gedeon Spilettben időnként még föl-föltámadt a hajdani hírlaptudósító, és lelke mélyén alig várta már, hogy lenyűgöző cikket írhasson a Lincoln-szigeti telepések kalandjairól, s azt a véletlenre bízhasa... Mekkora sikert jelentene, a New York Herald állandó munkatársa és egyszersmind a tudósítást közlő lap számára, ha a küldemény csakugyan a címzett: a tiszteletre méltó John Bennett főszerkesztő kezébe kerülne!

Gedeon Spilett nekiült hát, és tömör cikket kanyarított a telepések viselt dolgairól; a papírt kencével vízhatlanított, erős zacskóba zárta, és nem mulasztotta el rávezetni azt a nyomatékos kérelmet, hogy aki a kérelmet megtalálja, legyen szíves, juttassa el a New York Herald szerkesztőségébe. A kis zacskót az albatrosz nyakára erősítették; azért a nyakára, és nem a lábára, mert ezek a madarak a tenger színére szoktak szállni, ha pihennek; aztán kiszabadították köteleikeiből, és útjára bocsátották a légi gyorsküldöncöt; a telepések bizonyos meghatottsággal figyelték, hogyan húz napnyugatnak, s hogyan tűnik el a távoli ködök közt.

- Vajon merre tart? - kérdezte Pencroff.

- Új-Zéland felé - felelte Harbert.

- Szerencsés utat! - kiáltott a tengerész a madár után, bár nem sok eredményt várt a levélküldésnek ettől a módjától.

Tél jöttén a Gránitpalotában újfent serényen folyt a sokféle házimunka: ruhafoltozás, különféle szabás-varrás, és egyebek közt a hajó vitorláit is kiszabták a léggömb kifogyhatatlan selyemburkából...

Július havában csikorgó hideg lett, a telepéseknek azonban nem kellett takarékoskodniok sem tűzifával, sem szénnel. Cyrus Smith második kandallót is épített a nagyteremben, a telepések ott töltötték a hosszú téli estéket. Munka közben el-elcsevegtek, ha pedig dolgos kezük megpihent, olvasgattak; valamennyiük számára így teltek-múltak hasznosan és kellemesen a napok.

Igaz gyönyörűségükre szolgált, amikor esténként gyertyákkal jól megvilágított, szénnel jól fűtött szobában üldögéltek a kiadós vacsora után, előttük egy-egy csésze bodzakává gőzölgött, pipájukból illatos füst gomolygott a magasba, és hallgatták az odakünn dühöngő vihar bömbölését! Tökéletes jólétben éltek, ha ugyan leledzhet valaha is jólétben az, aki ekkora távolságra szakadt embertársaitól, és képtelen velük bárminemű kapcsolatot találni! Többnyire a hazájukról beszélgettek, távollevő barátaikról, hozzátartozóikról folyt a társalgás, az amerikai köztársaság erősödéséről, ipari gyarapodásáról, és Cyrus Smith, aki annak idején nagy tájékozottságra tett szert az Egyesült Államok gazdasági ügyeiben, lendületes előadásai során összefoglaló ismertetéseket és jóslásokat adott róla hallgatóságának.

Egy napon Gedeon Spilett így szólt a mérnökhöz:

- Ugyan kedves Cyrus, mondja csak, végül is nem áll-e fenn az a veszély, hogy az ipar és a kereskedelem haladását (amelynek ön szakadatlan fejlődést jövendöl) előbb vagy utóbb egyszer csak teljességgel megakasztja valami?

- Megakasztja? Micsoda?

- A szénhiány; hiszen a szén teljes joggal nevezhetjük a legértékesebb ásványnak!

- Igen, valóban, a legértékesebb - felelte a mérnök -, úgy tetszik, mintha a természet maga is azt akarta volna igazolni; amikor megalkotta a legtisztább kristályos szerkezetű szén, a gyémántot.

- Csak nem azt akarja mondani ezzel, Cyrus úr - szólt közbe Pencroff -, hogy szén híján gyémánttal tüzelnek majd a kohókban és a kazánokban?
- Nem, barátom - felelte Cyrus Smith.
- Még mindig nem kaptam választ a kérdéseimre - makacskodott Gedeon Spilett. - Ön talán kétségbe vonja, hogy a föld szénkészlete előbb-utóbb teljesen kifogy?
- Ó, a kőszéntelepekben még tekintélyes mennyiség vár kiaknázásra, bár jelenleg százezer bányász dolgozik a tárnák mélyén, és évente százmillió *quintal*⁸⁴ szenet fejt-ki onnan, még ebben az iramban sem merítik ki jó sokáig a föld ölében rejlő kőszénmennyiséget.
- Csakhogy a fogyasztás növekedésének arányában nem gyarapodik-e előreláthatóan száz-
ezerről kétszázezerre a bányászok száma, és nem kétszereződik-e meg a kitermelt
szénmennyiség is?
- Kétségkívül így lesz; de ha Európa bányái végleg kimerülnek (ami könnyen megtörténhetik,
hiszen a gépek idővel lényegesen gyorsabb kiaknázásukat teszik majd lehetővé), Amerika és
Ausztrália bányái még akkor is hosszú ideig elegendő szénrel látják el az ipart.
- Mennyi ideig? - kérdezte az újságíró.
- Legalább kétszázötven-háromszáz évig...
- Ez megnyugtató - kottyant közbe Pencroff -, már ami bennünket magunkat illet,
ükunokáinkra nézvést azonban annál nyugtalanítóbb a helyzet!
- Majd találnak addigra más fűtőanyagot - jegyezte meg Harbert.
- Reméljük - felelte Gedeon Spilett -, mert végtére is szén nélkül nincs gép, gép nélkül nincs
vasút, nincs gőzhajó, nincs gyár, nincs semmi, ami hozzátartozik a modern élethez!
- De vajon milyen fűtőanyagot találnak ki majd szén helyett? - tudakolta Pencroff. - Van-e
róla fogalma, Cyrus úr?
- Hát nagyjából-egészéből igen, barátom.
- No és mivel tüzelnek majd utódaink, ha kifogy a szénük?
- Vízrel - válaszolta Cyrus Smith.
- Vízrel? - kiáltott föl Pencroff. - Vízrel fűtik a gőzhajókat és mozdonyokat, vízzel forralják
föl a vizet?
- Úgy bizony, méghozzá alkotóelemeire bontott vízzel - felelte Cyrus Smith -, s a víz föl-
bontását kétségkívül elektromosság végzi majd el, amely addigra hatalmas, de mindazonáltal
könnyen kezelhető erővé válik; a nagy találmányok ugyanis (és ez szinte megmagyaráz-
hatatlan törvényszerűség) többnyire azonos korszakban születnek, és kiegészítik egymást.
Igen, barátaim, szentül hiszem, hogy a vizet egy szép napon még tüzelőanyagként fogják
fölhasználni, és alkotóelemei, a hidrogén és az oxigén, egymástól elkülönítve; de együttesen
alkalmazva, kimeríthetetlen hő- és fényforrást jelentenek majd, hatásfokuk pedig akkora lesz,
amekkora szénrel soha el nem érhető. Egyszer még eljön az idő, amikor a gőzösök kamráit és
a mozdonyok szerkocsiját szén helyett sűrített gázzal töltik meg, amely sohasem sejtett
hatásfokú hőmennyiséget termel majd a kazánokban. Nincs tehát mitől félnünk. A föld, amíg
csak lakott lesz, ki is elégíti lakói szükségleteit, s az emberiség sohasem szenved majd hiányt
sem fényben, sem melegben, mint ahogy nem nélkülözi majd a növényvilág, az ásványvilág
vagy az állatvilág termékeit sem. Hiszem tehát, hogy ha a szénbányák egyszer csakugyan

---

84 Quintal: régi súlymérték; kb. 45 kg; újabban a métermázsára is használják ezt az elnevezést és a q rövidítést

kimerülnek, az emberiség vízzel fűti a gépek kazánját s a lakások tűzhelyét. A víz a jövő szene.⁸⁵

- No, azt magam is megnézném! - mondta a tengerész.

- Ahhoz kissé túl korán születél, Pencroff - figyelmeztette Nab, akinek ez volt egyetlen megjegyzése az egész beszélgetés során.

A társalgást azonban mégsem Nab szavai fejezték be, hanem Top ugatása: a kutya ismét azt a különös kaffogást hallatta, amelynek jelentésén a mérnök már annyit tanakodott. Top ugyanakkor elkezdte körülugrálni a belső folyosón nyíló kút kávéját.

- Vajon miért csahol már megint? - kérdezte Pencroff.

- Jupot pedig mi lelte, miért morog olyan furcsán? - fűzte hozzá Harbert.

Valóban, az orangután csatlakozott a kutyaéhoz, és hozzá hasonlóan az izgalom félreérthetetlen jeleit mutatta, de különös módon mindkét állat inkább nyugtalannak látszott, semmint haragosnak.

- Nyilvánvaló - mondta Gedeon Spilett -, hogy ez az akna közvetlenül a tengerbe vezet, és a mélyén alighanem valamilyen tengeri állat bukkan föl időről időre, hogy lélegzetet vegyen.

- Bizonyára így áll a dolog - bólintott a tengerész -, nem is lehet erre más magyarázat... Nos hát, Top, elhallgass! - tette hozzá, a kutya felé fordulva, majd rászólt a majomra is: - Te pedig, Jup, eredj szépen a szobádba!

A majom is, a kutya is elhallgatott. Jup lefeküdt aludni, Top azonban a társalgóban maradt, és az este folyamán még többször is föl-fölmordult.

Erről a furcsa ügyről ugyan nem esett több szó, a mérnök homlokáról azonban mégsem simultak el a redők.

Július utolsó napjaiban a hideg idő az esőssel váltakozott. A hőmérséklet nem zuhant olyan mélyre, mint előző télen, a hőmérő még a legcsikorgóbb zimankóban sem süllyedt tizenhárom foknál lejjebb a fagypontra alá. A tél azonban, jóllehet enyhébbnek mutatkozott a tavalyinál, annál több hosszan tartó vihart és rövid, de heves szélrohamot hozott. Nemegyszer már-már a Kéményt is összedöntötte a szilaj tengerzajlás. A telepések némelykor úgy hitték, hogy tenger alatti földrengés kavarja a borzalmas méretű hullámokat, és zúdítja őket szökőárszerűen a Gránitpalota falánakra.

A telepések, miközben az ablakból bámulták a szemük előtt porrá omló roppant víztömegeket, nem tudták betelni a tombolva dühöngő óceán csodálatos látványával. A habtaréjok káprázatosan fehér tajtékpezsgéssé zúzódtak a parton, a fűvénycsík maga teljesen eltűnt az őrzöngő áradat alatt, és úgy rémlett, mintha az egész sziget a tengerbe merült volna, csupán a gránittömb ágaskodnék ki a vízből, amelynek permétté foszlott cseppjeit több mint százlábnyi magasságba suhintotta a hullámverés.

A viharok időszakában a sziget útjain nehéz lett a járás, sőt nemcsak nehéz, hanem veszélyes is, mert a szél egyre-másra csavarta ki gyökerestül a hatalmas szálfákat. De azért nem múlt el hét, hogy a telepések föl ne keresték volna a karámot. Szerencsére abban a palánk övezte területben, amelyet egyik oldalról a Franklin-hegy délkeleti „gyámpillére” oltalmazott, nem tett sok kárt a tébolyult orkán, megkímélte fáit, kerítéseit, fészereit. A Kilátó-fennsíkon

---

85 Vegyületek - többek közt a víz is - az ún. elektrolízis útján valóban elemekre bonthatók; a tudomány azonban a vízből nyerhető hidrogénnél sokkal alkalmasabb energiaforrásokat talált: magát a - részben vízi erővel előállított elektromosságot, a kőolajat, a földgázt, a benzint és nem utolsósorban az atomenergiát

létesített baromfiudvar viszont, amelyet szemtől szembe támadtak a keleti szélrohamok, igencsak megsínylette a viharokat. A galambdúc tetejét kétszer is letarolta az égiháború, a sövényfonadék meg több helyütt kidőlt. A telepéseknek ezért sokkal erősebbé kellett újjáépíteniük mindent, mert most már világosan látták, hogy a Lincoln-sziget a Csendes-óceán legzaklatottabb tájékán fekszik. Sőt úgy tetszett, mintha éppen középpontjába esnék a trópusok közelében oly gyakori *ciklonok*nak,⁸⁶ s azok úgy csépelnék-korbácsolnák a szigetet, mint ostor a pörgőcsigát. Csakhogy ezúttal a csiga állt mozdulatlanul, és az ostor forgott sebesen körülötte.

Augusztus első hetében a forgószél rohamai lassacskán csillapultak, és a légkör visszanyerte nyugalma, amely pedig már-már úgy látszott, mindörökre elveszett. A vihar szelídültével azonban ismét csökkent a hőmérséklet, farkasordító hideg támadt, s a hőmérő higanyoszlopa huszonkét fokig süllyedt a fagypontra alá.

Augusztus 3-án végre szerét ejtették annak a kirándulásnak, amit jó néhány napja tervezgettek már, és elindultak a sziget délkeleti részébe, a Hullámkacsa-mocsár vidékére. A vadászoknak főként azokra a víziszárnyasokra fáj a foguk, amelyek a télnek ebben a szakában a láp vizén tanyáznak. Csakúgy nyüzsög ott ilyenkor a sok vadkacsa, sárszalonka, böjti jérce, búbos vöcsök, tőkés réce, és a telepések úgy döntöttek, hogy egy napjukat vadszárnyasok elejtésére szánják.

Ezúttal nemcsak Gedeon Spilett és Harbert indult útnak, hanem Pencroff és Nab is részt vett a kiruccanásban. Csak Cyrus Smith nem csatlakozott a társasághoz, munka ürügyén otthon maradt a Gránitpalotában.

A vadászok tehát, miután megígérték, hogy estére hazatérnek, a Léggömb-kikötő felé vezető úton elindultak az ingovány irányába. Top és Jup is velük tartott. Amikor már a Hála-folyó túloldalán jártak, a mérnök föl húzta utánuk a híd billenőpallóját, és visszament a Gránitpalotába, mert olyasvalamit tervezetett, amit egymaga akart végrehajtani. Azt tervezte ugyanis, hogy tüzetesen átkutatja azt a belső kútát, amelynek a szája - mint tudjuk - a Gránitpalota folyosójából nyílt; alsó járatának nyilvánvalóan a tengerbe kellett torkollania, hiszen nemrégiben azon távozott el a tó vízfölöslege.

Vajon miért forgolódik Top annyit a kút kávája körül? Vajon miért kaffog olyan különös hangon, amikor a kút környékére vonzza az a bizonyos rejtelmes nyugtalanság? Vajon miért osztozik Jup is a kutya megmagyarázhatatlan szorongásában? A tengerbe nyíló függőleges aknáknál kívül talán más elágazása is van a kútnak? S az a járat, esetleg a sziget más részébe vezet? Íme, Cyrus Smith ezekre a kérdésekre óhajtott választ, és hogy megtudhassa, amire kíváncsi, ahhoz egyedül akart maradni. Már régebben elhatározta, hogy egyszer társai távollétében megkísérli az akna átkutatását, és most végre alkalom adódott, valóra válthatta tervét.

A kút aljáig leereszkedni nem nehéz feladat, hiszen ott a hágcsó: a föl vonó üzembe helyezése óta használatlanul hever a raktárban, hossza pedig éppen elegendő. A mérnök tehát cselekedett. A kötélletrát odavonszolta a kút mintegy hatlábnyi átmérőjű szájához, és miután végét gondosan hozzáerősítette a nyílás széléhez, hagyta legöngyölödni a hosszú tekercset. Aztán lámpást gyújtott, pisztolyt és vadásztört tűzött az övébe, majd elindult lefelé a fokokon.

A fal körös-körül simán homorult, hellyel-közzel azonban kisebb-nagyobb sziklagöbök mutatkoztak rajta: végeredményben lehetségesnek látszott, hogy valaki vagy valami nagy ügyességgel fölkapaszkodják rajtuk egészen a kút felső nyílásáig.

---

86 Ciklonoknak, más néven hurrikánoknak azokat a hatalmas átmérőjű (néhánykor több száz kilométer széles) vándorló légörvényeket nevezik, amelyekben a levegő csigavonalszerűen a középpont felé áramlik; a ciklonok rendszerint erős esőzettel járnak

Ez volt a mérnök első észlelete; ám amint lámpása fényével lassan, aprólékosan sorra megvilágította a kiszögelléseket, azt tapasztalta, nyoma sincs rajtuk horzsolásnak vagy csorbának, ami arra engedne következtetni, hogy akár újabban, akár régebben bárki is kapaszkodásra használta bármelyiküket.

Cyrus Smith egyre mélyebbre ereszkedett, és mindenütt körülvilágította az akna falait.

Sehol semmi gyanúsat nem talált.

Amikor a kötélletra legalsó fokára ért, megpillantotta a víz tökéletesen mozdulatlan felszínét. Sem a vízfelület magasságában, sem másutt nem ágazott el semmilyen, a gránittömb belsejébe vezető keresztfolyosó. A fal, amelyet Cyrus Smith a vadásztőre nyelével több ízben is megkopogtatott, tömören döngött, tehát sehol sem rejlik üreg a szilárd sziklatömegben. Merő gránit volt az egész, s azon semmiféle élőlény sem törhetett utat magának. A kútba tehát senki be nem juthatott, hacsak azon a csatornán nem, amely az aknát a partfővény sziklás altalaján keresztül összeköti a tengerrel, az azonban állandóan víz alatt áll, s azon a víztömegben át legföljebb csak tengeri állatok hatolhatnak be. Ami azt a kérdést illeti, hogy a föld alatti csatorna másik vége hol, a partszakasz melyik pontján és milyen mélységben torkollik a víz színe alatt a tengerbe, arra Cyrus Smith nem tudta a választ.

A mérnök ezzel be is fejezte a kutatást, fölmászott a Gránitpalotába, maga után húzta a kötélhágcsót, ismét befődte a kút nyílását, mélyen elgondolkozva tért vissza a nagyterembe, és ezt mormolta magában: „Nem láttam semmit, és mégis, valaminek kell lennie odalenn!”

TIZENKETTEDIK FEJEZET

A bárka vitorlázata és kötélzete - Fakó rókák támadása - Jup megsebesül - Jup lábadozása -

*Jup meggyógyul - Kész a hajó! - Pencroff, a diadalittas - A B o n a d v e n t u r e -
Próbaút a sziget déli partja mentén - Váratlan okmány*

Aznap este a vadászok bőséges zsákmánnyal tértek haza, a szó szoros értelmében roskadoztak az elejtett vadak terhe alatt, és pontosan annyit cipeltek, amennyit négy ember még éppen elbír. Még Top nyakában is egymáshoz kötözött tőkésrécék lógtak, Jup válláról pedig szalonkafüzérek csüngtek alá.

- Nézze csak, kedves gazdám - kiáltotta Nab -, nézze csak, mit hoztunk! Lesz ám dolgunk elég, amíg konzervet, pástétomot készítek belőle tartaléknak! De nem is győzöm egymagam a munkát, valakinek segítenie kell. Számítok rád, Pencroff...

- Nem érek rá, Nab - válaszolta a tengerész. - Sürgetős az én teendőm is, még kötelekkel és vitorlákkal kell fölszerelnem a hajót; sajnos, le kell mondanod rólam.

- És maga, Harbert úrfi?

- Nekem meg holnap a karámba kell mennem, Nab - felelte a fiú.

- De legalább ön ugye, segít nekem, Spilett úr? - fordult Nab az újságíróhoz.

- Szívesen, Nab, ha ezzel a kedvedben járok - felelte Gedeon Spilett -, de annyit mondok, ha közben véletlenül kikotyogod a konyhareceptjeidet, én bizony közhírré teszem valamennyit!

- Ahogy önnek tetszik, Spilett úr - mosolygott Nab -, értesítse csak olvasóit, ahogy önnek tetszik!

És lám, csakugyan, másnap Gedeon Spilett fölcsapott szakácsinasnak, és megkezdte kuktás-kodását Nab mester konyhai laboratóriumában. A mérnök azonban még előbb közölte vele vizsgálata eredményét; és az újságíró osztozott Cyrus Smith véleményében: bár szemlátomást semmi sincs a kútban, mégis rejlik ott megfejtésre váró titok.

A kemény fagy még egy hétig tartott, és a telepések jóformán ki sem mozdultak a Gránit-palotából, legföljebb a baromfiudvarba látogattak el olykor-olykor. A lakásban, Nab és az újságíró szakértő munkálkodásának eredményeképpen ínycsiklandozó illatok terjengtek; ám a lápvidéki vadászat zsákmányát nem teljes egészében dolgozták föl konzervvé; a vadhúst a nagy hideg tökéletesen tartósította, a kacsafélék egy részét viszont azon frissiben fogyasztották a telepések, és megállapították, hogy azoknál ízletesebb víziszárnyas nem tenyészik sehol a széles földkerekségen.

Ezen a héten Pencroff és vele együtt Harbert - aki szintén ügyesen forgatta a varrótűt - olyan hévvel dolgozott, hogy a hajó valamennyi vitorlája készen került ki a kezük alól. Kenderkötélben nem láttak hiányt, a léggömb hálózatából bőségesen kitélt a szükséges mennyiség. A zsinetek is, a kötelek is jó erős fonálból készültek annak idején, a tengerésznek most éppen ilyenek kellettek. A vitorlákat szívós madzagsodralékkal szegélyezték, és még arra is maradt idejük, hogy fölhúzóköteleket, árboctartó „csarnakokat” és fogóköteleket, miegymást fabrikáljanak. Ami a vitorlák kezeléséhez szükséges csigafölszerelés alkatrészeit illeti, azokat Cyrus Smith faragta - Pencroff útmutatása alapján - a maga gyártotta esztergapadon. Így történt, hogy az árboctartó és a kötélzet hamarabb készült el, mint maga a bárka. Pencroff még zászlót is varrt: a szigeten sok, festékanyagot tartalmazó növény termett, ezeknek a nedvével kékre, pirosra és fehérre sávozta a selymét. Csak éppen ahhoz a harminchét csillaghoz,

amelyek az Egyesült Államok harminchét államát jelképezik az amerikai lobogón, a tengerész hozzábiggyesztett egy harmincnyolcadikat is, azaz a „Lincoln-Szigetállamét”, minthogy ökelme már hazájuk nagy köztársaságához tartozónak tekintette kicsiny birodalmukat.

- Hiszen szívem szerint már régen csatlakoztunk az Unióhoz - nyilatkozta Pencroff -, ha ténylegesen még nem üthettük is nyélbe a dolgot!...

A zászlót egyelőre a Gránitpalota középső ablakára erősített rúdra függesztették, és a telepések háromszoros „hurrá!” kiáltással tisztelegtek előtte.

A hideg évszak a vége felé közeledett, és már-már úgy látszott, hogy a második tél minden különösebb baj nélkül múlik el, amikor az augusztus 11-re virradó éjszakán váratlan esemény történt, amely az egész Kilátó-fennsíkot teljes pusztulással fenyegette.

A telepések mélyen aludtak - aznap egész napon át keményen dolgoztak, s jólesett a pihenés -, de hajnali négy óra tájt Top ugatására hirtelen fölriadtak.

A kutya ezúttal nem a kút szájánál kaffogott, hanem a küszöb előtt, és olyan bőszen rontott neki az ajtónak, mintha ki akarná dönteni. Jup mester pedig eszeveszetten rikácsolt.

- Mi ütött beléd, Top? - kiáltotta Nab, aki elsőként dörzsölte ki szeméből az álmat.

A kutya azonban még dühösebben csaholt.

- Mi történt? - kérdezte Cyrus Smith.

A telepések sebtén magukra kapkodták ruháikat, az ablakhoz csődültek, és föltépték a zsalugátért.

Szemük előtt hólepel fődte a fővénysávot, de a koromsötét éjszakában még ez a takaró is alig fehérlett föl. A telepések nem láttak semmit, időnként azonban különös, vakkantásszerű hangok csaptak föl hozzájuk a vakhomályból. Nyilvánvaló volt: egész sereg állat özönlötte el a partszegélyt; nem lehetett tudni, mifélek.

- Miféle vadak ezek? - kiáltotta Pencroff.

- Farkasok, jaguárok vagy majmok! - vélte Nab.

- Ebugattát! - döbönt meg az újságíró. - Hiszen ezek a fennsíkra is följuthatnak!

- A baromfiudvar! - jajdult föl Harbert. - A búzaföldünk! A konyhakertünk!

- Hogy az ördögbe kerülhettek ide?! - tanakodott Pencroff.

- Csak a fővényparti pallón jöhettek át, amelyet valamelyikünk elfelejtett fölvonni - felelte a mérnök.

- Az ám! - kapott észbe Gedeon Spilett. - Most jut eszembe, hogy este nyitva hagytam...

- No, ezt jól megcsinálta, Spilett úr! - horkant föl a tengerész.

- Ami történt, megtörtént - vágott a szavába Cyrus Smith. - Lássuk, hogyan segíthetünk a bajon!

A kérdések és a feleletek villámgyorsan váltogatták egymás. Cyrus Smith és társai azt az egyet bizonyosra vehették, hogy az állatok átjutottak a pallón, ellepték a fővénypartot, és bármifélek legyenek is, a Hála-folyó bal partján könnyűszerrel fölkerülhetnek a Kilátó-fennsíkra. A telepéseknek tehát a lehető legsürgősebb dolguk az, hogy útjukat szegjék, és szükség esetén akár meg is küzdjenek velük.

- De hát miféle vadak ezek? - hangzott el másodízben is a kérdés, amikor a homoksávról újult erővel harsant föl az állatfalka vonítása.

A vakkantásokra fülelve Harbert megremegett, és eszébe jutott, hogy ezt a hangot hallotta már valamikor: első kirándulásuk alkalmával, a Vörös-patak forrásvidékén.

- Ezek *Canis fulvusok!* - szólt ijedten. - Ezek a fakó rókák!

- Hajrá, le velük! - kurjantotta a tengerész.

Valamennyien fejszét, pisztolyt, karabélyt ragadtak, beugráltak a fölvonó kosarába, és nemsokára a fövényen álltak.

A fakó rókák veszedelmes fenevadak, különösen ha falkástul támadnak, és az éhség is hajtja őket. A telepések mindazonáltal habozás nélkül nekirontottak a hordának; a vaksötétben gyors villódzással tündökölt föl az első pisztolylövések torkolattüze, és a rókák elővédje meghátrált.

A telepéseknek mindenekelőtt és mindenáron azt kellett megghiúsítaniok, hogy a dúvadak följussanak a Kilátó-fennsíkra, hiszen ha betörnek a konyhakertbe, a búzavetésbe és a baromfiudvarba, ott mérhetetlen és tán jóvátehetetlen károkat okozhatnak, főként a búza-földön. Minthogy azonban a Kilátó-fennsíkra csak a Hála-folyó bal szegélyén vezet út, elég, ha a víz széle és a gránitfal közé szorult szűk parti ösvényt torlaszolják el áthághatatlan akadályként, ott szegülnek szembe a fakó rókákkal.

Ezzel az elképzeléssel valamennyien egyetértettek, és Cyrus Smith utasítására sietve igyekeztek a kijelölt partszakaszra, miközben a rókahad szilaj szökellésekkel keringett körülöttük az éjszakában.

Cyrus Smith, Gedeon Spilett, Harbert, Pencroff és Nab átszakíthatatlan rajvonalba fogadták a rókák rohamát. Top harapásra tárta félelmetes állkapcsát, és követte a telepéseket, nyomában pedig ott loholt Jup, vastag, göcsörtös bunkósbót szorongatott a markában, és úgy forgatta a feje körül, mint valami buzogányt.

Az éjszaka csillagtalan feketeséggel borult reájuk. A telepések csak a sortüzek föl-fölszikkázó világánál látták egy-két pillanatig támadóikat; mindegyik lövésüknek célba kellett találnia, mert legalább száz róka nyüzsgött a havon, szemük izzott, akár a parázs.

- Nem szabad átjutniok! - kiáltotta Pencroff.

- Nem jutnak át! - felelte a mérnök.

Valóban, nem jutottak át, de nem azért, mintha meg sem kísérelték volna az áttörést. A hátsó rajok tolták-taszították az elsőket, szakadatlanul folyt a viaskodás, a telepések pisztolylövésekkel és fejszecsapásokkal védekeztek. Rókatetemek tömege takarta már a talajt, de a horda száma csak nem akart megfogyatkozni: úgy látszik, a fövénypart pallóhídján át szüntelenül fölújította erőiket az utánpótlás.

A telepések rövidesen kényszerültek, test küzdött test ellen, s eközben néhányan óhatatlanul sebeket kaptak, szerencsére nem súlyosakat. Harbert pisztolylövéssel mentette meg Nabet, akinek a hátára úgy vetette magát egy róka, mint valami tigris. Top ádáz dühvel acesargott, vicsorogva marcangolta a rókák torkát, és egyre-másra megfojtotta őket. Jup - hiába küldték hátra a telepések - úgy csépelte fütykösével a rókahordát, mint aki se lát, se hall. Pedig az ő tekintete áthatolt a legsűrűbb sötétségen is: ezért aztán mindig ott vagdalkozott, ahol a legkeményebben dúlt a harc, időről időre éleset füttyentett, ez a hang az ő szájából diadalmas győzelmi ujjongásnak felelt meg. Némelykor annyira előmerészkedett, hogy egy pisztolylövés fényénél látni lehetett, mint viaskodik egyszerre öt-hat jól megtermett rókával, mint nyomja kupán őket ritka hidegvérrel.

Végül is a telepések nyerték meg a csatát, de micsoda roppant, kétórás helyállás árán! Kétségkívül a hajnal első sugarai készítették arra a támadókat, hogy visszavonuljanak: észak

felé menekültek, és átiskoltak a folyó hídján, Nab pedig üldözte őket, és tüstént föl vonta mögöttük a pallót.

Amikor a fölkelő nap elegendő fényt vetett már a csataterre, a telepések vagy ötven róka szétszórt tetemét számlálták össze a fővénysávon.

- Hát Jup? - bödült el Pencroff. - Hol van Jup?

Jup eltűnt. Nab fennhangon szólongatta, és most fordult elő első ízben, hogy Jup nem felelt barátja és tanítója hívására. Mindnyájan Jup keresésére indultak, és valamennyien attól rettegetek, hogy a halottak közt találják. Eltakarították a rókadögöket, amelyeknek a vére vörösre festette a havat, és ott bukkantak rá Jupra, hatalmas hullahegy alatt: szétzúzott pofájú, összeroppantott ágyékú fenevadak tömege tanúskodott arról, milyen derék munkát végzett félelmetes furkósbotjával a rettenthetetlen orangután. Szegény Jup még akkor is markában szorongatta törött husángja csonkját: fegyvertelenül maradt a harcban, a túlerő leteperete, és mély sebek tátongtak a mellén.

- Él! - kiáltotta Nab, aki fölébe hajolt.

- Megmentjük - fogadkozott a tengerész -, úgy ápoljuk, mint közülünk valót!

Jup, mintha csak megértette volna a tengerész szavait, fejét hálásan Pencroff vállára hajtotta. Pencroff maga is megsebesült, sérülései azonban, csakúgy, mint társaié, szót sem érdemeltek, mert fegyvereikkel majdnem mindvégig távol tudták tartani testüktől a támadókat. Csak az orangután került ilyen súlyos állapotba.

Nab és Pencroff fölemelte, s odavitte Jupot a fölvonóhoz; ekkor alig hallható nyöszörgés hagyta el a majom ajkát. Gyöngéd óvatossággal vonták föl a Gránitpalotába. Az egyik heverőből kiszedték a derékaljat, és arra fektették, sebeit a legnagyobb gonddal kimosták. Úgy látszott, hogy a harapások sehol sem értek létfontosságú szervet; Jup azonban teljesen elgyöngült a nagy vérvesztéstől, láza pedig igen magasra szökött.

Ágyat vetettek hát számára, sebeit bekötözték, és könnyű ételt erőltettek beléje, „mint afféle szegény beteg emberbe”, ahogyan Nab mondta, aki néhány csésze üdítő herbateát is itatott vele; a gyógyital alkotórészei a Gránitpalota gyógyfüvekkel gazdagon felszerelt házi patikájából kerültek elő.

Jup elaludt, s eleinte nyugtalan álma lehetett; később azonban lélegzete lassanként egyenletessé vált, s a telepések magára hagyták, hadd pihenjen zavartalanul. Top időről időre halkán, úgyszólván „lábujjhegyen” pajtása fekhelyéhez lépett, és olyan gyöngéden nézett reá, hogy gyöngédebben már nem is lehet. Jup egyik keze lelógott az ágyról, és Top bánatos képpel nyalogatta.

Még aznap reggel eltakarították a rókadögöket, valamennyit kiszállították a Vadnyugat-vadonba, és ott mélyen elföldelték őket.

Ez a támadás - amely súlyos következményekkel járhatott volna - alapos leckéül szolgált a telepéseknek, s attól fogva lefekvés előtt egyikük-másikuk mindig megbizonyosodott felőle, vajon fölhúzták-e valamennyi hidat, és ezzel megakadályozták-e minden behatolást a telep területére.

Jup állapota néhány napig komoly aggodalomra adott okot, a majom szívós szervezete azonban, hosszú birkózás után, végül is legyűrte a betegséget. Láza fokról fokra csökkent, és Gedeon Spilett, aki konyított valamicskét az orvostudományhoz, úgy vélekedett, hogy rövidesen túljut a válságon. Augusztus 16-án Jup végre enni kért; Nab jó cukros kását főzött neki, a beteg pedig látható élvezettel kóstolgatta az édes pépet, élt-halt ugyanis a nyalánságokért, és Nab nem is akarta leszoktatni erről a kis hibájáról.

- Ugyan már, hadd pákosztoskodjék - legyintett, amikor Gedeon Spilett néhanapján szeméretvetette, hogy túlságosan elkényezteti az állatot -, ennek a szegény Jupnak más öröme sincsen, csak a hasa, én meg örülök, hogy legalább néhány jó falattal meghálálhatom szolgálatait!

Jup mester tíz napig nyomta az ágyat, aztán augusztus 21-én fölkel. Sebei behegedtek, és látszott rajta, hogy hamarosan visszanyeri szokott rugalmasságát és régi testi erejét. Mint minden lábadozót, őt is valóságos farkasétvágy gyötörte, az újságíró pedig ezúttal hagyta, hadd tömjé kedvére a gyomrát, mert bízott benne, hogy ösztönös mérséklete - amely a nála értelmesebb lényekből nagyon gyakran hiányzik - minden szertelenségtől megóvjá az orangután. Nab túlradó boldogsággal - tapasztalta, hogy tanítványának újra jó az étvágya.

- Egyél csak, Jup - biztatta -, egyél csak, és ne törődj semmivel! Te a véredet ontottad miérettünk, igazán az a legkevesebb, hogy segítsék pótolni a vérvesztésedet!

Augusztus 25-én a telepések fölfigyeltek Nab kiáltására, aki társait hívta:

- Cyrus úr, Gedeon úr, Harbert úr, Pencroff, jöjjenek! Gyorsan!

A nagyteremben ülő telepések fölugrottak helyükről, és Jup szobájába siettek.

- Mi történt? - kérdezte az újságíró.

- Oda nézzenek! - kiáltotta Nab, kacagástól fuldokolva.

Mit láttak? Jup mester törökülésben kuporgott a küszöbön, és nyugodtan, komoly képpel pipázott!

- Az én pipám - rikkantott föl Pencroff. - Elcsente a pipámat! No jól van, derék Jup, tartsd meg, neked adom. Szívjad csak, pajtikám, váljék egészségedre!

Jup pedig roppant elmélyülten eregette a bodor füstgomolyokat, látszott rajta, hogy páratlan gyönyörűséget szerez neki a dohányzás.

Cyrus Smith mérnököt nem lepte meg különösképpen ez a látvány, tüstént idézte is több olyan szelíd majom példáját, akik rákaptak a pipázásra.

Ettől a naptól fogva azonban Jup mester saját pipával büszkélkedhetett: a tengerész hajdani pipája ott lógott a kamrájában, dohányzacskója mellett. Maga tömte meg, maga gyújtott rá izzó parázssal, és ilyenkor úgy tetszett, nincs nála boldogabb négykezű az egész földkerekségen. Gondolhatjuk, hogy Jup és Pencroff cimboraságát még szorosabbá fűzte ez az ízlésbeli közösség, és a jámbor rajom meg a derék tengerész attól fogva az addiginál is meghittebb barátságban élt egymással.

- Némelykor már-már azt hiszem, hogy nem is majommal, hanem emberrel van dolgom - mondta Pencroff néha Nabnek. - Te talán csodálkoznál rajta, ha egyszer csak beszélni kezdene velünk?

- Szavamra, nem! - felelte Nab. - Én inkább azon csodálkozom, hogy nem szólal meg, hiszen egyébként alig különbözteti meg valami az embertől!

- Jól mulatnék - fűzte tovább a gondolatot a tengerész -, ha egy szép napon így szólna hozzám: „Ugyan cseréljünk már pipát, Pencroff bácsi!”...

- Hát bizony - felelte Nab -, igen nagy kár, hogy némának született!...

Szeptemberre a tél kiadta mérgét, a telepések pedig ismét serény munkába fogtak.

A hajóépítés gyorsan haladt. A külső palánkozat már teljesen elkészült, és most a belső bordázat felszerelése került sorra; az is meglett, a mérnök és a tengerész a hajótest minden pontját a bárka alakjához illő, vízgőzön hajlított bókonyokkal merevítette.

Fában nem lévén hiány, Pencroff azt javasolta a mérnöknek, hogy ráadásul vízhatlan belső deszkaburkolattal is béleljék ki a bárkát, mert ezáltal a jármű még biztonságosabbá válik.

Cyrus Smith nem tudhatta, mit tartogat számukra a jövő, s ezért helyeselte a tengerész ötletét, hogy olyan viharállóvá építsék a hajót, amilyenné csak lehet.

Szeptember 15-én befejezték a belső burkolat berakását s a fedélpalánkozat fölszögelését is. Az eresztékek tömítésére tengeri füvet alkalmaztak, a kócpamatokat kis fakalapáccsal dugacsolták a hajótest, a belső deszkaburkolat és a fedélzet palánkrései közé; az eresztékeket pedig erdei fenyőből csapolt, olvasztott gyantával kenték be kátrány helyett.

A hajó belső berendezése a lehető legegyszerűbb volt. Először is nehezéket raktak a fenék aljára: mészhabarcsba ágyaztak a hajótövön néhány súlyos gránittömböt, amelyek mintegy tizenkétezer fontot nyomtak, és biztosították a hajó egyensúlyát. A holsúlyként használt kövek fölé alsó fedélzetet húztak, a hajóteret pedig két fülkére osztották, amelyeknek mindegyikében egy-egy pad húzódott a fal mellett: ezek útiládként szolgáltak. Az árboc lába a két fülke közt állt, és a közfalakat támogatta: a fülkékből egy-egy, tetővel ellátott följáró vezetett a felső fedélzetre.

Pencroffnak nem okozott nagy gondot, hogy árbocnak való fát találjon. Göcstelen, sudár, fiatal fenyőt választott ki erre a célra, és nem is kellett mást tennie vele, csak tövénél, az úgynevezett árbocfészeknél négyszögletesre faragta a törzsét, csúcsát pedig kissé legömbölyítette. Az árbocra, a kormányszerkezetre és a hajótestre vasalás is kellett, ezt a Kémény kovácsműhelyében kalapálták ki, nem valami tetszetősen, eléggé durvára - viszont annál szilárdabbra sikeredett. Végül is október első hetében valamennyi árboc, vitorla, sudárszár, daruszálfa, evező és velük együtt a hajó minden más tartozéka ott állt a helyén, s a telepések úgy döntöttek, hogy próbautat tesznek a sziget körül, és meggyőződnek róla, mennyire állja a bárka a tengert; akkor majd elválnak, jogosan lehetnek-e büszkék a művükre.

A telepések azonban a hajóépítés ideje alatt sem hanyagolták el mindennapi teendőiket. A karámot átrendezték, kibővítették, mert a muflon- és vadkecskenyáj többször is megfiadzott, és a borjaknak, gidáknak lakóhelyre és takarmányra volt szükségük. Cyrus Smith és társai az osztrigatelepet és a vadaskertet szintén föl-fölkeresték, sőt el-ellátogattak a kőszén és vas lelőhelyére, valamint a Vadnyugat-vadon vadban bővelkedő, ismeretlen rengetegeteibe is.

Kirándulásaik során letek néhány újfajta növényt, igaz ugyan, hogy valami nagy hasznát egyiknek sem látták, de azért ezekkel is sikerült változatosabbá tenniük a Gránitpalota tartalékait. Egyik alkalommal például fügefőle cserjéket találtak, némelyikük a fokföldi *ficusra* emlékeztetett; akadt olyan, amelynek húsos levelét ehették, a másoknak pedig a magva tartalmazott ízletes, lisztmű anyagot.

Október 10-én végre vízre bocsátották a bárkát. Pencroff sugárzott az örömtől. A művelet kitűnően sikerült. Az árboccal, kötélzettel tökéletesen felszerelt, „fölcarnakolt” bárkát görgőkön tolták a part széléig, ott aztán a nemsokára beálló dagály a hátára kapta a telepések tapsa és éljenzése közepette; különösen Pencroff ünnepelt ujjongva, ez alkalommal sem mutatkozott csöppet sem szerénynek. Hiúságát egyébiránt még a hajóépítés sikerénél is jobban kielégítette, hogy átvehette a bárka parancsnokságát, a telepések ugyanis közfelkiáltással kapitányi rangra emelték.

Hogy Pencroff kapitány kedvében járjanak, mindenekelőtt nevet akartak adni a bárkának, és miután hosszasan meghányták-vetették a dolgot, különféle javaslatok elvetése után végül is a *Bonadventure*⁸⁷ névre esett a legtöbb szavazat, ez volt ugyanis a derék tengerész keresztnéve.

---

87 Bonadventure valamikor gyakori keresztnév, jelentése kb. jószerencse

Miután a *Bonadventure*-t habjaira vette a dagály, annyit máris látni lehetett, hogy pontosan a vízvonaltól merül a tengerbe, és alighanem bármilyen vitorlaállás mellett könnyen tartja majd a menetirányt.

A próbahajózásra még aznap sor került a part menti vizeken. Szép idő volt, friss szellő fűjdögált, a tenger - kivált az északnyugati szélről védett déli partvidéken - alig vetett hullámot.

- Beszállás, beszállás! - vezényelte Pencroff kapitány.

Indulás előtt azonban illett reggelizni, sőt úgy látszott, tanácsos némi elemózsiát is magukkal vinniök, hiszen megeshetett, hogy a kirándulás eltart akár estelig is.

Cyrus Smith szintén türelmetlenül várta, hogy végre kipróbálják a dereglyét, elvégre ő tervezte, ha gyakran változtatott is egyik-másik részletén a tengerész tanácsára; ő azonban korántsem bízott meg benne annyira, mint Pencroff, aki egyébiránt nem hozta már szóba a tabor-szigeti kirándulást, és ezért a mérnök abban reménykedett, hogy barátja fölhagyott immár a tervvel. Cyrus Smith ugyanis sehogyan sem tudott megbékülni azzal a gondolattal, hogy két-három társa ezen a végeredményben igen kicsiny, legföljebb tizenöt tonnás bárkán nekivágjon a hosszú, kalandos útnak.

Fél tizenegykor mindenki a fedélzeten volt, még Jup is és Top is. Nab és Harbert fölhúzta a horgonyt, amely a Hála-folyó torkolatának fövenyébe kapaszkodott, fölvtették a fővitorlát, és a Lincoln-sziget flottalobogója is fölkészült az árbocra, a *Bonadventure* pedig, Pencroffal a kormánykeréknél, kifutott a nyílt vízre.

Hogy kijussanak az Unió-öbölbe, hátszéllel kellett haladniök, s az utasok ekkor megállapíthatták, hogy a bárka „tág szarvval”, vagyis szél előtt vitorlázva kielégítő gyorsasággal szeli a hullámokat.

Miután megkerülték a Gazdátlan Lada fokát és a Karom-fokot, attól fogva Pencroffnak „élben”, azaz széljárásra rézsútosan kellett vezetnie a bárkát, hogy továbbra is a sziget déli szegélye hosszán hajózhasson - ilyenkor a vitorlásnak zezugosan kell futnia, és hol jobbról, hol balról kapja a szelet -, és néhány irányváltás után elégedetten állapította meg: a dereglye jó sebességgel halad így is, a „dülőkben”, vagyis a hirtelen fordulóknak szintén remekül kanyarodik. Gyorsan, biztosan vált „szelen át” - szaknyelven szólva: jó vitorlasajátságokkal rendelkezik -, sőt cikcakkos menetben halad még széllal szemben is.

A *Bonadventure* utasai valóban elragadtatást éreztek. Látták, hogy kifogástalan dereglyén hajóznak, amely szükség esetén nagy segítségükre lehet; a gyönyörű időben, a lengedező szélben valamennyien roppantul élvezték a sétahajózást.

Pencroff kivágott a nyílt tengerre, három vagy négy mérföldnyire elkalandozott a pattól, a Léggömb-kikötő magasságában. Szemük előtt ekkor merőben új nézőpontból bontakozott ki a sziget látképe, a Karom-foktól a Kígyó-félszigetig terjedő változatos tengerszegély, az erdőségek rügyező, zsenge lombozata, amelyből itt is, ott is fölhorgadt a sudár toboztermők csúcsa, a sziget fölé tornyosuló Franklin-hegy, ormán fehérleő hófoltokkal.

- Milyen szép! - kiáltott föl Harbert.

- Bizony - bólintott Pencroff -, szép sziget, jó sziget ez a mi szigetünk. Úgy szeretem, ahogy valamikor szegény édesanyámat! Nincstelenül vetődtünk ide, úgy fogadott, hogy semmink sem volt, és mindennel ellátta égből pottyant őt gyermekét. Mert ugyan miben látunk most hiányt?

- Semmiben - felelte Nab -, semmiben, kapitány uram, mindenünk megvan, amit csak szemünk-szánk kíván!

És a két nekilelkesült, derék fickó három dobhártyarepesztő „hurrá!” kiáltást eresztett meg szigetük tiszteletére.

Gedeon Spilett eközben, az árboc sudarához dőlve, fölvázolta a szeme elé táruuló tájképet.

Cyrus Smith szótlánul merengett a messzeségbe.

- Nos, Cyrus úr - kérdezte Pencroff -, mit szól a hajónkhoz?

- Úgy látszik, jól viselkedik - felelte a mérnök.

- De jól ám! És nem gondolja-e, Cyrus úr, hogy akár hosszabb utat is kibírna?

- Miféle utat, Pencroff?

- Hát például a Tabor-szigetig.

- Nézze csak, barátom - válaszolta Cyrus Smith -, úgy hiszem, hogy valamilyen halaszthatatlan, sürgető esetben habozás nélkül rábízhathatnánk magunkat a *Bonadventure*-re, akkor is, ha netán hosszabb átkelésről volna szó; de, tudja, azt mégsem látnám szívesen, ha a Tabor-szigetre indulna, hiszen nekünk az égvilágon semmi okunk nincs odamennünk.

- Az ember szívesen megismerkedik a szomszédaival - makacsodott Pencroff, aki csökönyösen ragaszkodott az ötletéhez. - Márpedig a Tabor-sziget a szomszédunk, sőt: egyetlen szomszédunk! Már csak az udvariasság is úgy kívánná, hogy legalább egyszer tisztelgő látogatást tegyünk ott!

- Ördögadta! - füttyentett Gedeon Spilett. - A mi Pencroff barátunk, úgy látszik, bolondja az illemszabályoknak!

- Nem vagyok én bolondja semminek - vágott vissza a tengerész, aki bosszankodott; rosszul esett neki a mérnök ellenkezése, bár tudta, nem azért teszi, hogy az ő kedvét szegje.

- Gondolkozzék csak, Pencroff - szólt a mérnök -, hiszen egymagában úgysem mehet a Tabor-szigetre.

- Beérem én egy kísérelővel is.

- Úgy - kérdezte a mérnök -, tehát a Lincoln-sziget öt telepese közül kettőnek kockára tenné az életét?

- A telepnek nem öt lakosa van, hanem hat! - felelte a tengerész. - Ön megfeledkezik Jupról.

- Heten vagyunk! - szólt közbe Nab. - Top jócskán fölér eggyel!

- Nincs kockázat, Cyrus úr - bizonygatta a tengerész.

- Lehet, hogy igaza van, Pencroff - felelte Cyrus Smith -, én azonban ismétlem: semmi értelme, hogy önmagát és kísérelőjét szükségtelenül veszedelemnek tegye ki!

Az önfejű tengerész nem válaszolt, ám csak azért hagyta abba a társalgást, hogy alkalmasabb pillanatban újramezdje. Ám arra ő maga sem számított, hogy váratlan fordulat siet a segítségére, és az események egy csapásra emberbaráti cselekedetté változtatják azt, ami eddig általánosan vitatott, kétes értelmű szeszélynek számított csupán.

A *Bonadventure* ugyanis, miután hosszasan időzött már a nyílt tengeren, visszafordult, és a Léggömb-kikötő irányában a part felé közeledett. A telepeseeknek meg kellett állapítaniok, miféle átjáró nyílik a homokpadok és a sziklazátonyok közt: szükség esetén bójákat - úszójelzőket - akartak ott lerakni a vízbe, a kis öblöt ugyanis a bárka állandó kikötőjéül szánták.

Vagy félmérföldnyire járhattak a parttól, és a dereglyének minduntalan térülnie-fordulnia, ferdéznie kellett, hogy előrejuthasson szél ellenében. A *Bonadventure* igen csekély iramban

haladt, mert a parti magaslat is elfogta előle a szelet; csak apró, szeszélyes fuvallatok lengedeztek, nemhogy a vitorlákat duzzasztották volna, de még a tükörsima tengerfelületet is alig fodrozták.

Harbert a hajó orrában állt, hogy az utat jelezze az átjáró közepén, és egyszer csak fölkiáltott:

- Széloldalra, Pencroff, széloldalra!

- Mi van ott? - kérdezte a tengerész lábujjhegyre ágaskodva. - Szikla?

- Nem... várj csak - felelte Harbert -, nem látom tisztán... Még egyszer széloldalra!... Jól van... Most egy keveset szélirányba...

Azzal hasra vetette magát a fedélzeten, gyorsan belenyúlt a vízbe, majd fölegyenesedve így szólt:

- Palack!

Ledugaszolt palackot tartott a kezében: a parttól egy-két kötélhossznyira sikerült kifognia a vízből.

Cyrus Smith átvette a palackot. Nem szólt egyetlen szót sem, kihúzta a dugóját; nedves papírszeletet talált benne, és ezt olvasta rajta:

Hajótörött... Tabor-sziget: nyug. hossz. 153° - déli szél. 37° 11'.

TIZENHARMADIK FEJEZET

*Elhatározzák, hogy útnak indulnak - Föltevések - Előkészületek - A bárka három utasa -
Az első éjszaka - A második éjszaka - A Tabor-sziget - Kutatás a parton -
Kutatás az erdőben - Sehol senki! - Állatok - Növények - A lakatlan kunyhó*

- Hajótörött! - kiáltott föl Pencroff. - Magános hajótörött, néhány száz mérföldnyire tőlünk, a Tabor-szigeten! Ó, Cyrus úr, ugye most már nem ellenzi tovább a tervemet!

- Nem, Pencroff - felelte Cyrus Smith -, induljon, mihelyt lehetséges.

- Holnap?

- Holnap.

A mérnök még mindig kezében tartotta a palackban talált papírdarabot; néhány pillanatig tünődve nézte, majd így szólt:

- Ez az írás sok mindent elárul, barátaim, már a megfogalmazás módjából is világos következtetéseket vonhatunk le; először is arról tanúskodik, hogy a Tabor-sziget hajótöröttjének igencsak fejlettek a tengerészeti ismeretei, hiszen percnyi pontossággal közli a sziget szélességi és hosszúsági helyzetét, ugyanúgy, ahogy azt a térképen találtuk; másodjára azt is megtudjuk ebből a levélből, hogy írója angol vagy amerikai, mivel angol nyelven vetette papírra üzenetét.

- A következtetés tökéletesen okszerű - válaszolta Gedeon Spilett -, és a hajótörött közelsége azt is megmagyarázza, hogyan került a gazdátlan láda a Lincoln-sziget partjára. A hajótörött nyilván azért került a Tabor-szigetre, mert hajótörés történt. Nem tudom, kicsoda az illető, de annyi bizonyos, szerencséje van, már csak azért is, mert Pencroff a fejébe vette, hogy hajót épít, ám különösen nagy szerencséje, hogy éppen ma próbáltuk ki ezt a bárkát, hiszen holnapra ez a palack már diribdarabra tört volna a szirtsorokon.

- Valóban - mondta Harbert -, igazán szerencsés véletlen, hogy a *Bonadventure* éppen most vitorlázott erre, amikor ez a palack is ott úszott a vízen!

- Nem tartja ezt különösnek? - kérdezte Cyrus Smith a tengerésztől.

- Nem én - válaszolta Pencroff -, úgy vélem, szerencsés véletlen, semmi egyéb. Ön talán valami különöset lát benne, Cyrus úr? Valahová csak el kellett jutnia ennek a palacknak, és ha valahová eljuthatott, miért ne juthatott volna el éppen ide?

- Lehet, hogy igaza van, Pencroff - mondta a mérnök -, és mégis...

- De vajon régóta úszik-e ez a palack a tengeren? - kérdezte Harbert. - Nincs rajta semmilyen jel, amiből ezt meg lehetne állapítani?

- Nincs - felelte Gedeon Spilett -, maga az üzenet is olyan, mintha csak nemrégiben írták volna. Mit gondol, Cyrus?

- Nehéz erről véleményt mondani - válaszolta a mérnök -, egyébiránt, majd megtudjuk nemsokára!...

Pencroff beszélgetés közben sem maradt tétlen. Megfordította a bárkát, s a *Bonadventure*, erős hátszéllel - olyannal, amely hátulról, ferdén kap bele valamennyi vitorlába -, gyorsan suhant a Karom-fok felé. Valamennyien a Tabor-sziget hajótöröttjére gondoltak. Vajon idejében érkeznek-e a megmentésére? Nagy horderejű esemény ez a telepeselek életében! Ugyan mi mások ők maguk is, mint hajótöröttek, az azonban könnyen meglehet, hogy az a másik nincs

olyan kedvező helyzetben, mint ők, tehát kötelességük segítségére sietniök, mielőtt végveszélybe jut.

A *Bonadventure* megkerülte a Karom-fokot, és négy óra tájt horgonyt vetett a Hála-folyó torkolatában.

Még aznap este kitervelték az új fölfedező út minden részletét. Mivel Pencroff és Harbert értett leginkább a hajózáshoz, helyesnek látszott, hogy kettesben vágjanak neki. Ha október 11-én, vagyis másnap fölkerekednek, 13-án már célhoz is érhetnek: a most uralkodó szélben negyvennyolc óra sem kell ehhez a százötven mérföldes átkeléshez. Egy napot számítva a Tabor-sziget átkutatására, hármat vagy négyet pedig a visszatérésre, remélhették, hogy 17-re hazaérnek a Lincoln-szigetre. Az idő szép volt, a légsúlymérő ingadozás nélkül emelkedett, a szél állandónak ígérkezett: a körülmények tehát mindenben kedveztek a két bátor utazónak, aki az emberi kötelességtudat parancsára oly messzire készül eltávozni a szigettől.

A telepesek tehát úgy döntöttek, hogy Cyrus Smith, Nab és Gedeon Spilett a Gránitpalotában marad; egyvalaki azonban váratlanul óvást emelt a határozat ellen: Gedeon Spilett, aki korántsem feledkezett meg róla, miszerint ő voltaképpen a New York Herald tudósítója, ezért kijelentette, ha kell, akár át is úszik a Tabor-szigetre, de ilyen alkalmat el nem mulaszt a világ minden kincséért sem; társai végül is beleegyeztek, hadd vegyen részt az utazásban.

Az este azzal telt el, hogy a telepesek fekvőhelyeket, használati tárgyakat, fegyvereket, lőszert, iránytűt és nyolcnapos ételt szállítottak a *Bonadventure* fedélzetére; hamar végeztek a berakodással, és visszatértek a Gránitpalotába.

Másnap, hajnali öt órakor az egyik kis csoport bizonyos meghatottsággal mondott búcsút a másiknak, Pencroff pedig széldagasztotta vitorlákkal a bárkát a Karom-fok felé kormányozta, mert ezt a szirtet meg kellett kerülnie, hogy aztán nyílegyenest délnyugatnak hajózhasson.

A *Bonadventure* már vagy negyedmérföldnyire járhatott a parttól, amikor utasai két emberalakot pillantottak meg a Gránitpalota fölötti magaslaton, Cyrus Smith mérnököt és Nabot. Istenhozzádot integettek.

- Barátaim! - kiáltotta feléjük Gedeon Spilett. - Tizenöt hónap óta most először válunk el egymástól...

Pencroff, az újságíró és Harbert még egyszer utoljára meglengette búcsúzóul a zsebkendőjét, és a Gránitpalota máris eltűnt szemük elől a fok magas sziklaszirtjei mögött.

Hajózásuk első óráiban a *Bonadventure* állandóan a déli fővényszegély mentén haladt, s utasai előtt kitárult az egész Lincoln-sziget, amely távolról úgy festett, mint valamilyen zöldellő virágágy, közepén a Franklin-hegy magasba szökő bérceivel. A távolság növekedtével a legkiemelkedőbb ormok is egyre alacsonyabbnak látszottak, s a sziget éppenséggel nem nyújtott olyan képet, hogy partjaira csábítsa a netán arra vetődő hajókat.

Egy óra tájt a hajó elhúzott a Kígyó-félsziget alatt, de akkor már vagy tízmérföldnyire járt künn a nyílt vízen. Ebből a távolságból nézve a Franklin-hegy tövéig húzódó nyugati partvidék mindenestül egybeolvadt a hajósok tekintete előtt, és három órával utóbb az egész Lincoln-sziget a horizont alá merült.

A *Bonadventure* nagyszerűen viselkedett. Könnyedén szelte a habokat, és gyorsan siklott a vízen. Pencroff a sudárvitorlát is fölronta, s a dereglye biztosan haladt az iránytűvel meghatározott, egyenes irányban.

Harbert időközönként fölvaltotta Pencroffot a kormánykeréknél, s a fiú olyan szilárd kézzel irányította a bárkát, hogy a tengerész nem talált kivétnevalót egyetlen ferdítésében sem.

Gedeon Spilett hol Pencroffal, hol Harberttel beszélgetett, hol meg - ha úgy hozta a szükség - a tengerészmunkákban segédkezett nekik. Pencroff kapitány maradéktalanul elégedett volt a legénységével, még jutalmat is ígért, nem kevesebbet, mint „matrózonként egy-egy negyed kanna bort”!

Estefelé halványan kirajzolódott az égen a növvő hold sarlója - a hold öt nap múlva, 16-án éri majd el első negyedét -, de hamar kihunyt a szürkületben. Koromsötét éjszaka borult a tengerre, az égen azonban milliányi csillag sziporkázott, és ez holnapra is jó időt ígért.

Pencroff, óvatosságból, bevonta a sudárvitortlát, nem akarta, hogy ha valamilyen hirtelen szélroham meglepi őket, vászonba kapaszkodhassék az árboc csúcsán is. Talán kissé túlzott is volt ez a vigyázatosság ilyen nyugodalmas éjszakán, Pencroff azonban semmit sem bízott a véletlenre, ezért pedig senki nem tehetett neki szemrehányást.

Az újságíró átaludta az éjszaka egyik részét. Pencroff és Harbert kétóránként váltotta egymást a kormánykeréknél. A tengerész úgy megbízott Harbertben, akár magamagában, és a higgadt, okos fiú rá is szolgált erre a bizalomra. Pencroff úgy ruházta át Harbertre a parancsnokságot, mint kapitány a kormányosára, és a fiú csakugyan nem engedte, hogy a *Bonadventure* akár egyetlen vonalnyt⁸⁸ is eltérjen az útiránytól.

Az éjszaka csöndben telt el, és október 12-e hasonlóképpen. A délnyugati irányt egész napon át szigorúan tartották s ezért a *Bonadventure*-nek, hacsak valamilyen észrevétlen áramlat sodrásába nem kerül, pontosan a Tabor-szigetre kellett érkeznie.

Ami a megtett utat illeti, a bárka teljesen elhagyatott tengerszakaszokon suhant át. Legföljebb egy-egy hatalmas albatrosz vagy fregattmadár húzott el a dereglye fölött; némelyik lőtávolba is került, Gedeon Spilett azonban nem tüzelt rájuk, mert arra gondolt, hátha köztük száll az a gyors röptű szárnyas, amelyikre rábízta a New York Heraldnak címzett legújabb keletű beszámolóját. Ezekon a madarakon kívül semmiféle élőlényt nem láttak az óceánnak ezen a részén, a Tabor-sziget és a Lincoln-sziget közt.

- Pedig ebben az évszakban a bálnavadászok naszádjai rendszerint a Csendes-óceán déli vizeire hajóznak - jegyezte meg Harbert. - Igazán, azt kell hinnem, hogy ez a tájék a legkihaltabb a világ minden tengere közt!

- Nem is olyan nagyon kihalt! - felelte Pencroff.

- Hogy érti ezt? - kérdezte az újságíró.

- Úgy, hogy mi is itt volnánk, vagy mi a manó! Vagy ezt a bárkát csak afféle hányt-vetett roncsnak tekinti, Spilett úr, mi pedig tán delfinek vagyunk?

És Pencroff hatalmasat hahotázott tulajdon elménckedésén.

Estefelé fölmérték a megtett utat, és hozzávetőlegesen úgy becsülték, hogy a *Bonadventure* a Lincoln-sziget partjaitól számítva körülbelül százhusz mérföldet haladt, ami azt jelenti, hogy harminchat órányi hajózás során óránként három és fél mérföldes átlagsebességet értek el. A szellő amúgy is gyöngécskén fújt, most még inkább lanyhult. Az utazók mindazonáltal azt remélték, hogy másnap - ha ugyan jól becsülték bárkájuk gyorsaságát, és nem tértek el az egyenes iránytól -, hajnalhasadáskor meglátják a Tabor-szigetet.

Az október 12-ről 13-ra virradó éjszakán ezért sem Gedeon Spilett, sem Harbert, sem Pencroff nem hunyta le a szemét. Türelmetlenül várták a másnapot, és sehogyan sem tudták legyűrni magukban mély meghatottságukat. Hiszen annyi bizonytalanság tette kockázatosá vállalkozásukat! Közel járnak-e már a Tabor-szigethez? Ott lakozik-e még ama hajótörött, akinek a segítségére sietnek? Ki az az ember? Jelenléte nem bolygatja-e föl majd a kis telep

---

88 Vonal: tengerészmérték a hajó irányváltozásának jelölésére

életét? S egyáltalán, hajlandó lesz-e börtönét egy másikkal fölcserélni? Mindezekre a kérdésekre a másnaptól várták a választ, de az izgalom is ébren tartotta őket, s alig pirkadt, máris a nyugati látóhatárt fürkészték állhatatosan tekintetükkel.

- Föld! - kiáltott föl Pencroff hajnali hat óra tájban.

Pencroff nem tévedhetett, nyilvánvaló, hogy valóban ott a sziget.

Képzeltető, milyen nagy örömet érzett a *Bonadventure* maroknyi legénysége! Még néhány óra, és ott állnak a Tabor-sziget partján!

Ez a sziget lapályos földdarab volt, alig emelkedett a tenger színe fölé; talán tizenöt mérföldnyire jártak tőle. A *Bonadventure*, amelynek az orra eddig valamelyest délebbre fordult, most nyílegyenesen a szigetnek tartott, és amint a nap egyre magasabbra hágott a keleti égen, nemsokára a szárazföld néhány kiemelkedő pontját is megkülönböztethették imitt-amott.

- Ez a szigetcseke még a Lincoln-szigetnél is jelentéktelenebb - állapította meg Harbert -, valószínűleg szintén vulkáni tevékenység tolt a hullámok fölé.

Délelőtt tizenegy órakor a *Bonadventure* már vagy kétföldnyire megközelítette a szigetet, és Pencroff, aki alkalmas átjárót keresett, végtelen óvatossággal vezette bárkáját az ismeretlen vizeken.

Az utazók most már teljes egészében maguk előtt látták a szigetkét, amelyen néhány zöldellő gumifacsoport állt egyéb fák közt - olyasfajta lehettek, mint a Lincoln-szigetiek. Egyvalami azonban nagyon meglepte fölfedezőinket: sem füst, sem bármilyen másféle jel nem vallott arra, hogy élne valaki valahol azon a partszegélyen!

Pedig a palackbeli üzenet világosan beszélt: hajótörött tartózkodik a szigeten, ez az ember tehát most ott leselkedik rájuk a bozótban!

A *Bonadventure* eközben kacskaringós átjárókon kalandozott előre a sziklazátányok közt, Pencroff pedig feszülten fürkészte a szirtfüzérek, és a legkisebb öböl sem kerülte el a figyelmét. Harbertet állította a kormánykerékhez, ő maga a hajó orrából vizsgálta a vizet, ejtőkötéllel a kezében, hogy azzal szükség esetén bármikor bevonhassa a vitorlát. Gedeon Spilett távcsővel pásztázta a partsávot, emberi nyomot azonban nem fedezett föl sehol.

Végül déltájt a *Bonadventure* orrtökéje fövényszegélyre futott. Horgonyt vetettek, bevonták a vitorlákat, s a kicsiny hajó legénysége partra szállt.

Semmi kétségük sem lehetett: valóban a Tabor-szigeten álltak, hiszen a legújabb térképek szerint más sziget nincs is a Csendes-óceánnak ezen a fertályán, Új-Zéland és az amerikai partok közt.

A bárkát erősen a parthoz kötötték, hogy ne sodorhassa magával az apály; aztán Pencroff és két társa fogta fegyverét, és elindult a part mentén; vagy félmérföldnyire tőlük kétszázötvenháromszáz lábnyi magas halom emelkedett, arra akartak fölkapaszkodni.

- A dombtetőről bizonyára beláthatjuk az egész szigetet - mondta Gedeon Spilett -, s ez nagyban megkönnyíti számunkra a kutatást.

- Csakugyan, leghelyesebb, ha így teszünk - felelte Harbert -, hiszen Cyrus úr is azzal kezdte, hogy megmászta a Franklin-hegyet, onnan vette szemügyre a Lincoln-szigetet.

- Hasonlóképpen cselekszünk magunk is - bölintott az újságíró -, ez a legjobb módja a tájékozódásnak!

Beszélgés közben a fölfedezők a halom lábáig húzódó mezőség szélét követték. Közeledtükre csapatostul rebbentek föl szirti gerlek és tengeri halászkák, ugyanolyanok, mint a

Lincoln-szigetiek. A rétet bal kéz felől erdő szegélyezte, s a kutatók hallották, mint zörren meg a cserjés, látták, hogyan rezzen meg a bozót a riadtan menekvő állatok nyomában; arra azonban semmi nem vallott, hogy ember lakná a szigetet.

A domb tövéhez értek, majd Pencroff, Harbert és Gedeon Spilett percek alatt megmászták az alacsony emelkedést, és tetejéről tekintetük körülfutott a horizonton.

Csakugyan szigeten álltak; kerülete alig lehetett nagyobb hat mérföldnél, és elnyúlt, tojásdad alakot mutatott, egyenletes, sima szélét csak el-elvétve csipkézték öblök, bemélyedések, földnyelvek, kiugró szirtfokok. Körös-körül, egészen a messzi égaljig, pusztán és kietlenül terült el a tenger. Sehol föld, sehol vitorla a láthatáron!

A szigetke felületét véges-végig erdők borították, merőben másként festett, mint az egyik felén zord és kopár, a másik felén pedig buján termékeny Lincoln-sziget: egyhangú zöld tömkelegben zöldellett az egész, csak két-három alacsony dombtető magasodott a sűrűség fölé. Az egyik rétséget a sziget tojásdad idomára ferdén patak szelte át, és keskeny torkolattal zuhogott a tengerbe a nyugati parton.

- Szűk kis birodalom ez! - állapította meg Harbert.

- Hát bizony - mondta Pencroff -, kissé kevés is lenne ötünknek!

- Ráadásul lakatlannak is látszik - tette hozzá az újságíró.

- Valóban - felelte Harbert -, semmi sem vall arra, hogy ember lakik a szigeten.

- Gyerünk - ajánlotta Pencroff -, kutassuk át.

A tengerész és két társa visszament a fővénysávra, ahol a *Bonadventure*-t kikötötték. Úgy döntöttek, gyalogszerrel kerülnek egyet a sziget körül, majd pedig behatolnak a belsejébe is, ilyen módon egyetlen pontját sem hagyják földerítetlenül.

A fővényszegélyen gyors járás esett, néhol ugyan nagyobb sziklatömbök szegték a fölfedező útját, de azokat is könnyen megkerülték. A telepések dél felé haladtak, és jöttükre csapatostul kaptak szárnyra a vízimadarak, a fókák pedig falkaszámra vetődtek a vízbe, pedig Pencroffék olyan messze jártak tőlük, hogy jóformán észre sem vették a tengersizelen sütkérező jószágokat.

- Ezek az állatok nem először látnak embert! - jegyezte meg az újságíró. - Félnek tőle, tehát ismerik!

Egy óra múlva mindhárman a szigetke hegyes fokban végződő csúcsára értek, ott aztán északnak kanyarodtak, és végigyalogoltak a keleti parton, amely szintén egyetlen hosszú, szikla szabdalta homokcsíkként húzódott, és csak hátrébb szegélyezte sűrű rengeteg.

A kutatók pedig négy óra alatt körülkerülték az egész szigetet, de a tenger peremén nyoma sem látszott sehol emberi településnek vagy akár csak emberi lábnyomnak.

Hát ez legalábbis igencsak különös volt, azt kellett hinniök, hogy a Tabor-szigeten soha nem laktak emberek, vagy ha mégis, akkor már régen eltávoztak innen. Végeredményben az sem lehetetlen, hogy a minap talált üzenetet több hónapja vagy éppen több éve zárta palackba valaki, s ebben az esetben a levélben említett hajótörött réges-rég visszatérhetett már hazájába, vagy akár el is pusztulhatott nyomorúságában a szigeten.

Pencroff, Gedeon Spilett és Harbert, e többé-kevésbé kézenfekvő föltevéseket latolgatva, gyorsan bekapták ebédjüket a *Bonadventure* fedélzetén, hogy mennél hamarabb újra kezdhesék a fölfedező útjukat, és késő estig folytassák a kutatást.

Így is tettek, délután öt óráig az erdőt járták.

Közeledtükre itt is, ott is állatok sokasága menekült a sűrűbe, főként - sőt szinte kizárólag - kecskék és házisertések; első pillantásra meglátszott rajtuk, hogy az Európában tenyésztő fajtákhoz tartoznak. Kétségkívül valamilyen bálnavadászhajó fedélzetéről rakták ki őket a szigetre, és ott gyorsan elszaporodtak. Harbert el is tőkélt magában, hogy néhány párt élve elfog közülük, és magával viszi őket a Lincoln-szigetre.

Ezek után csöppnyi kétségük sem maradhatott: itt valaha emberek jártak. S ez a megállapításuk egyre inkább igazolódott: az erdőben fejszével irtott ösvények, baltával kidöntött fák rönkjei ötlöttek a szemükbe, s ezeken kívül az emberi kéz más egyéb nyomai is; a facsonkok azonban már korhadoztak, lerítt róluk, hogy több éve vágta ki őket, a fejsze-csapások hegeit moha nőtte be, az ösvényeket pedig úgy fölverte a gyom, a hosszú szárú, tömött bojtortján, a kusza gízgaz, dudva, hogy a láb taposta talajt magát alig lehetett fölismerni alatta.

- Mindez arról tanúskodik, hogy az emberek nem csupán rövid időre szálltak partra ezen a szigeten, hanem valameddig éltek is itt - jegyezte meg Gedeon Spilett. - De vajon kik lehettek? Hányan lehettek? Hányan maradtak meg közülük?

- Az üzenet csak egy hajótöröttet említ - mondta Harbert.

- No jó, ha még most is itt van a szigeten - felelte Pencroff -, akkor előbb-utóbb bizonyára ráakadunk!

A kutatás folytatódott. A tengerész és társai természetesen a szigetet átlósan keresztülszelő ösvényt követték, és ezen nemsokára el is jutottak a tenger felé siető patakhoz, s attól fogva annak mentén igyekeztek tovább.

Nemcsak az európai eredetű állatok jelenléte és nemcsak az emberi kézre valló munka nyoma bizonyította vitathatatlanul, hogy élt már ember ezen a szigeten, hanem erről tanúskodott a növényvilág számos példánya is. Bizonyos tisztások televényén helyel-közzel földművelés nyoma látszott, és a kutatók megállapíthatták, hogy hajdan, valószínűleg sok-sok évvel azelőtt valaki oda konyhakerti növényeket ültetett.

Képzeljük, milyen nagy örömmel fedezett föl Harbert a konyhakerti növények közt néhány bokorra való burgonyát, sóskát, cikóriát, murokrépat, sárgarépat és több fej káposztát: elég, ha magot gyűjt róluk és a Lincoln-sziget földje máris értékes zöldségfélékkel gazdagszik!

- Ez már döfi! - rikkantott föl Pencroff. - Istókuccse, Nabnek is, nekünk is nagy örömünk telik majd bennük. Még ha nem találjuk is meg a hajótöröttet, legalább nem tettünk hiábavaló utat, a Jóisten kárpótolt a fáradságunkért!

- Kétségkívül - felelte Gedeon Spilett -, ám ami a veteményeskertet illeti, nagyon elhanyagolt állapotban van; attól tartok, hogy a szigeten már régóta nem lakik senki.

- Csakugyan - felelte Harbert -, mert ha lagnék itt valaki, akárki is, nem hanyagolná el ennyire ezt a fontos konyhakertet!

- Bizony - bólintott rá Pencroff -, a hajótörött már elutazott!... Legalábbis azt gyanítom.

- Az üzenet tehát vélhetőleg régebbi keletű?

- Alighanem.

- És az a palack eszerint hosszú ideig hanyódott a tengeren, amíg elvetődött a Lincoln-sziget partjáig.

- Miért ne? - kérdezte Pencroff. Majd hozzátette: - De lám csak, esteledik már; azt hiszem, jobb, ha egyelőre fölfüggesztjük a kutatást.

- Gyerünk vissza a bárkára, és majd holnap folytatjuk - mondta az újságíró.

Csakugyan, ez volt a legokosabb, amit tehettek, és már-már sarkon is fordultak, amikor Harbert arra a valamire mutatva, ami a fák közt sötétlett, így kiáltott föl:

- Konyhó!

Mindhárman elindultak a konyhó felé. Az esti félhomályban is jól látták, hogy gerendákból épült, és vastag, kátrányos vászon fõdi a tetejét.

Az ajtó félig nyitva állt; Pencroff betaszította, majd gyorsan belépett a szobába...

A konyhó üres volt!

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Mi van a kunyhóban? - Az éjszaka - Néhány betű - Folytatják a kutatást - Növények és állatok - Harbert nagy veszélyben - A bárkán - Indulás hazafelé - Ítéletidő - Az értelem fölcsillanása - Tévelygés a tengeren - A jókor gyújtott irányjelző tűz

Pencroff, Harbert és Gedeon Spilett szótlanul állt a sötétben.

Pencroff harsányat kiáltott.

Semmi válasz.

A tengerész tüzet csiholt, és meggyújtott egy gallyacskát. Ez a pislá fény egy percre megvilágította a kicsiny helyiséget, amelyen látszott, hogy régóta lakatlan. Túlsó végében ormóttan tűzhely állt, benne kihűlt üszök és hamu, azon nyalábnyi száraz rőzse. Pencroff rádobta az égő gallyacskát, a fa lángra lobbant, és élénk fényt árasztott a putri belsejében.

A tengerész és két társa ekkor vette észre a fal mellett álló rozoga, vetetlen ágyat; nyirkos és megsárgult lepedőiről lerítt, hogy régóta nem használja senki; a kandalló egyik sarkán két rozsdamarta vízforraló edény barnállott s egy fölborult lábos; a szekrényben néhány penész lepte matróruha lógott; az asztalon, bádog evőeszközök mellett, egy Biblia málladozott a nedvességtől; a sarokban néhány szerszám hevert: ásó, kapa, csákány, két vadászfegyver (az egyik törött); egy polcként szolgáló deszkalapon érintetlen löporos hordócska, egy doboz sörét, és néhány doboz gyújtókupak; az egészet vastag, szemlátomást több éves porréteg takarta.

- Lakatlan - állapította meg az újságíró.

- Bizony, lakatlan - visszhangozta Pencroff.

- Látnivalóan régóta nem él senki ebben a viskóban - állapította meg Harbert.

- Valóban, nagyon régóta! - felelte az újságíró.

- Spilett úr - javasolta Pencroff -, én azt hiszem, helyesebb, ha nem megyünk vissza a bárkára, hanem inkább ebben a kunyhóban töltjük az éjszakát.

- Igaza van, Pencroff - válaszolta Gedeon Spilett. - No és ha betoppan a tulajdonosa? Ej, talán csak nem haragszik meg, amiért elfoglaltuk a helyét!

- Nem jön az már ide! - rázta a fejét Pencroff.

- Azt hiszi, hogy már elhagyta a szigetet? - kérdezte az újságíró.

- Nem - felelte Pencroff -, ha elhagyta volna, magával viszi fegyvereit és szerszámait... Hiszen tudja, mennyire ragaszkodnak a hajótöröttek a holmijukhoz, hajójuk utolsó roncsaihoz is! Nem! Nem! - hajtogatta a tengerész, és hangjában mély meggyőződés csengett. - Nem! Nem hagyta el a szigetet! Ha maga tákolta csónakon kísérelte meg a menekülést, akkor még kevésbé hagyhatta itt ezeket az elsőrendű fontosságú tárgyakat! Nem, ez az ember még itt van a szigeten!

- Él-e?... - kérdezte Harbert.

- Akár él, akár meghalt, itt kell lennie. De ha meghalt, úgy vélem, aligha temette el saját magát - felelte Pencroff -, ebben az esetben tehát legalábbis a maradványait meg kell találnunk!

Úgy döntöttek hát, hogy az elhagyott kalyibában töltsék az éjszakát; a sarokban talált tűzifával eléggé befűthettek. Becsukták az ajtót, és Pencroff, Harbert meg Gedeon Spilett a padon üldögélve várakozott; keveset beszélgettek, de gondolataik sebesen kergették egymást. Minden föltevésre, minden reményre hajlamosan, mohón figyelték a kintről beszűrődő zörejeket. Ha most hirtelen nyílik az ajtó, és betoppan eléjük egy ember, különösképpen meg sem lepődtek volna, bár a kunyhóban minden arra vallott, hogy lakója már régen elköltözött onnan; de ha az a hajótörött most belép, jóbarátokra lel, akik alig várják már, hogy megszorítsák ismeretlen felebarátjuk kezét.

Odakünn azonban nem hallatszott semmi nesz, az ajtó nem tárult föl, s eseménytelenül teltek az órák.

Milyen hosszúnak érezte ezt az éjszakát a tengerész és két társa! Csak Harbert szunnyadt el egy-két órára, mert abban a korban volt, amelyben a fiatal szervezetnek még nagy szüksége van az alvásra. Mindhárman alig várták már, hogy folytathassák fölfedező útjukat, és átkutasák a szigetet legeldugottabb zugáig is! Pencroff minden következtetése tökéletesen okszerű, volt, és mivel a kalyibában senki sem lakott, a szerszámok, fegyverek, házieszközök pedig ott maradtak, csaknem teljesen bizonyosra vehették, hogy az egykori lakó elpusztult. Kötelességük tehát, hogy megkeressék, és illő keresztény temetésben részesítsék tetemeit.

Megvirradt. Pencroff és társai tüstént tüzetesen átvizsgálták a házikót.

Valóban jó helyre építették annak idején, egy kis domb mögött állt, öt-hat pompás gumifa árnyékában. Bejárata előtt valaki széles tisztást vágott az erdőben, úgyhogy küszöbéről egészen a nyílt tengerig ellátott a szem. Keskeny pázsitút vezetett a partig, két oldalán dűlendező sövény; az úttól bal kézre kis csermely torkollott a tengerbe.

A kunyhót deszkából ácsolták, s első pillantásra meglátszott rajta, hogy a deszkák valamilyen hajó törzséből vagy fedélzetéből származnak. Valószínű volt tehát, hogy annak idején kormányát vesztett hajó vetődött a sziget partjára, legénységének egyik tagja alighanem megmenekült, és mivel szerszáma volt, a roncsokból ütötte össze szállását.

Másvalami azonban még jobban igazolta ezt; amikor ugyanis Gedeon Spilett körüljárta a házacskát, az egyik deszkán - ez a darab nyilván ugyancsak a szerencsétlenül járt hajó külső palánkozatából került oda - ezt a félig elmosódott föliratot betűzte ki:

BR.TAN..A

- *Britannia!* - kiáltott föl a tengerész, akit az újságíró odahívott. - Gyakori hajónév ez, ebből még azt sem tudnám megállapítani, hogy angol hajó volt-e, vagy amerikai!

- Nem is fontos, Pencroff!

- Csakugyan nem fontos - felelte a tengerész. - Ha személyzetének valamelyik tagja még életben van, megmentjük, akármilyen nemzetiségű is! Mielőtt azonban tovább kutatnánk, gyerünk vissza a *Bonadventure*-re!

Pencroffot valamiféle nyugtalanság fogta el bárkáját illetőleg. Hátha mégis lakott a sziget, és lakója valahogyan kézbe kaparintja a dereglyét... De aztán maga is vállat vont a valószínűtlen föltevésre.

Szó, ami szó, a tengerész szívesen reggelizett volna már a hajó fedélzetén. Vágott ösvényt vezetett a partig, amely nem is volt messze - legföljebb egymérföldnyire. Útnak eredtek hát, s menet közben is a fák és a cserjék sűrűjét fürkészték; amerre jártak, mindenütt kecskék és disznók menekültek előlük, százával a rengetegbe.

Húsz perccel azután, hogy a viskóból kiléptek, már meg is pillantották a sziget keleti szegélyét; a *Bonadventure* ott ringatózott, ahová kikötötték, horgonya mélyen kapaszkodott a homokos tengerfenékbe.

Pencroff nem bírta megállni, hogy megkönnyebbülten föl ne sóhajtson. Mert minden egyébtől eltekintve: ez a hajó az ő gyermeke volt, márpedig az apák szíve joga, hogy némelykor a kelleténél jobban aggodalmaskodjanak...

A fölfedezők fölléptek a fedélzetre, és megreggeliztek, méghozzá annyit ettek, hogy csak nagyon későn éhezzenek rá az ebédre; amikor pedig végeztek az étkezéssel, ismét neki-indultak, és még tüzetesebben kezdtek kutatni a szigeten.

Végeredményben nagyon is valószínűnek látszott, hogy a sziget magános lakója elpusztult. Pencroff és társai tehát sokkal inkább halottat kerestek, semmint élő! Hiába kutattak azonban, fél napon át hasztalan bújták a szigetet borító roppant szálfák sűrűjét. Föltételezniük kellett: ha a hajótörött valóban meghalt, holttestének nem maradt semmilyen nyoma, mert bizonyára még a maradék csontjait is fölfalta valamilyen fenevad.

- Holnap hajnalhasadáskor indulunk - mondta Pencroff két társának, amikor délután két óra tájban leheveredtek egy fenyőliget árnyékában, hogy néhány pillanatig kinyújtóztassák fáradt tagjaikat.

- Azt hiszem, lelkifurdalás nélkül magunkkal vihetjük a hajótörött szerszámait - vélekedett Harbert.

- Magam is azt hiszem - felelte Gedeon Spilett -, ezek a fegyverek és szerszámok jól elkelnek majd a Gránitpalota szertárában. Ha nem tévedek, tartalék lőporra és sörétre különösen nagy szükségünk van.

- Bizony - mondta Pencroff -, ám arról se feledkezzünk meg, hogy egy-két pár házisertést is elfogjunk, disznó ugyanis hiányzik a Lincoln-sziget háziállatai közül...

- S arról se feledkezzünk meg, hogy magokat gyűjtsünk - tette hozzá Harbert -, érdemes, mert két világrész főzelékfélét természetjük róluk.

- Egy nappal talán mégis meg kellene toldanunk a tabor-szigeti tartózkodást - vélekedett az újságíró -, hogy addig szépen összeszedhessünk mindent, ami csak hasznos lehet számunkra.

- Nem, Spilett úr - válaszolta a tengerész -, én arra kérem, induljunk csak holnap hajnalban. Úgy látom, a szél lassan nyugatira fordul, és ha már jó széllel sikerült idejöttünk, ragadjuk meg az alkalmat, hazafelé is vitorlazzunk kedvező széllel.

- Akkor hát ne vesztegessük az időt! - mondta Harbert, és fölkelt.

- Bizony, ne vesztegessük az időt! - visszhangozta Pencroff. - Te, Harbert, gyűjtögesd a magokat, mert közülünk te ismered legjobban a növényeket. Mi ketten pedig, Spilett úr meg én, közben hajtóvadászatot rendezünk, s bár Top éppen nincs velünk, remélem, hogy azért mi magunk is nyakon csípünk egynéhány állatot!

Harbert elindult hát a sziget megművelt részébe vezető ösvényen, a tengerész és az újságíró pedig nyílegyenesen bevágott az erdőbe.

Számos fajta sertés iszkolt előlük: rendkívül fürgén szedték a lábukat, és semmi hajlandóságot sem mutattak, hogy hagyják kézre keríteni magukat. Félórás hajsza után azonban a vadászoknak mégis sikerült a sűrű bozótban rejlő vackán meglepniük és elfogniuk egy kan disznót és egy kocát, amikor egyszer csak a sziget északi fertálya felől, néhány száz lépésnyi távolságból segélykiáltás csapott a fülükbe. A segélykiáltások közé szinte nem is emberi torokból származó, szörnyű, rekedt hörgés vegyült.

Pencroff és Gedeon Spilett gyorsan talpra ugrott, a sertéseknek pedig több sem kellett, éltek az alkalommal, és nyomban kereket oldottak, pedig a tengerész már húzta is elő a zsineget a zsebéből, hogy megkötözze őket.

- Ez Harbert hangja! - szólt az újságíró.

- Rohanjunk! - ordította a tengerész.

A tengerész és Gedeon Spilett lélekszakadva futott arrafelé, ahonnan a segélykiáltások hangzottak.

Jól tették, hogy siettek, mert az ösvény kanyarulatához érve azt látták, hogy a fiú a földön fekszik egy tisztáson, valamilyen vad lény - alighanem óriás majom - leteperte, és csúnyán el is bánik vele, ha nem érkeznek idejében.

Pencroff és Gedeon Spilett egy emberként vetették magukat a szörnyetegre, lerántották Harbertről, és acélos erővel megmarkolták - mindez egyetlen pillanat alatt történt. A tengerész herkulési erejű fickó volt, az újságírót szintén kemény fából faragták, a szörnyeteg hiába is védekezett szilajon, csakhamar olyan szilárdan gúzsba verték, hogy moccanni sem bírt.

- Megsebesültél, Harbert? - kérdezte Gedeon Spilett. - Nem, dehogyis!

- Jaj, ha megfojtott volna ez a majom! - kiáltotta Pencroff.

- De hiszen ez nem majom! - felelte Harbert.

Pencroff és Gedeon Spilett ekkor figyelmesebben szemügyre vette a földön fekvő furcsa lényt.

Csakugyan nem volt majom! Emberi teremtmény volt, ember! De miféle ember! Vadember, a szó legborzalmasabb értelmében, és irtóztató látványt nyújtott, annál is inkább, mert szemlátomást lesüllyedt már az elállatiasodás legvégső fokára!

Bozontos hajzata zilálan meredezett, torzonborz szakálla a mellét verdeste, csaknem meztelen testét csupán valamilyen ágyékkötő rongydarab fődte, szeme eszelősen forgott, természetellenesen nagy kezén iszonyúan görbültek a túlnőtt körmök, bőre mahagónibarnán sötétlett, talpa szarukeménységűvé durvult, akár a lópata: ilyen volt ez a nyomorúságos szerzet, akit mindazonáltal embernek kellett nevezniök! Ők azonban csakugyan teljes joggal, kérdezhatték önmaguktól: vajon maradt-e még lélek ebben a testben, vagy csupán a nyers, vadállati ösztön irányítja cselekedeteit?!

- Bizonyos ön abban, hogy ez itt ember vagy legalábbis valamikor az volt? - kérdezte Pencroff az újságírótól.

- Sajnos, ez nem kétséges - válaszolta Gedeon Spilett.

- Ez volna hát a hajótörött? - kérdezte Harbert.

- Ez - bólintott Gedeon Spilett -, bár a szerencsétlenben alig maradt valami emberi!

Az újságírónak igaza volt. Nyilvánvaló, ha ez a boldogtalan valaha polgáriasult ember volt is, a magános élet vadállattá vagy még annál is rosszabb, gonosz indulatú, emberszabású majommá torzította. Torkából csak durva, tagolatlan hörgés tört elő, fogai élesen villogtak, akár a ragadozók nyers húst marcangoló agyarái. Emlékezőtehetsége kétségkívül már régen cserbenhagyta, s azóta sem szerszámait, sem fegyvereit nem használta, nem tudott tüzet gyújtani sem! Látszott rajta, hogy fürge és rugalmas, de az is, hogy ezek a testi tulajdonságok szellemi képességeinek rovására fejlődtek ki benne!

Gedeon Spilett megszólította. Úgy rémlett, nem érti, még csak nem is hallja... Amikor azonban az újságíró figyelmesen a szemébe nézett, úgy vette észre, hogy még nem hunyt ki benne minden értelem.

A fogoly eközben mozdulatlanul hevert, nem hánykolódott, még csak arra sem tett kísérletet, hogy kötelékeit letépje magáról. Vajon pusztán jelenlétükkel hatottak rá azok az emberek, akik közé ő maga is tartozott valamikor? Őrzött-e agyának zugában valamilyen emléket, amely ember voltára ráébreszti? Vajon elmenekülne-e, ha kiszabadítanák béklyóiból? Ez végül is nem derült ki, mert a fölfedezők nem merték rászánni magukat semmilyen kísérletre; Gedeon Spilett nagy figyelemmel szemlélte a nyomorultat, majd így szólt:

- Akárki is ez az ember, akárki volt is a múltban, akárki lesz is a jövőben, kötelességünk magunkkal vinni a Lincoln-szigetre!

- Igen, igen - felelte Harbert -, lehet, hogy a gondos ápolás föléleszti benne az értelem szikráját!

- A lélek nem hal ki - mondta az újságíró -, s milyen nagy örömünkre szolgálna, ha sikerülne kiragadnunk az istenadtát elvadult állapotából!

Pencroff csak kétkedve ingatta a fejét.

- Mindenesetre meg kell kísérelnünk - jelentette ki Gedeon Spilett -, az emberiség ezt parancsolja nekünk.

Valóban, ez embertársi és keresztényi kötelességük volt. Ebben mindhárman egyetértettek, és jól tudták, hogy Cyrus Smith is helyesli majd cselekedetüket.

- Rajta hagyjuk a béklyót? - kérdezte a tengerész.

- Talán saját lábán elmegy, ha leoldozzuk bokájáról a köteléket - vélekedett Harbert.

- Próbáljuk meg - válaszolta Pencroff.

Szabaddá tették a fogoly lábát, csuklóját azonban szorosan összehurkolva hagyták. Magától föltápáskodott, s nem tett semmilyen kísérletet a menekülésre. Szúrós szemmel meredt a melléte haladó három férfira, de semmivel sem jelezte, hogy hozzájuk hasonló embernek tartaná magát, vagy ráeszmélne, hogy legalábbis valaha az volt. Olykor éles fütty hagyta el az ajkát, mogorva dúvadtekintettel bámult maga elé, de ellenállást nem tanúsított.

Az újságíró tanácsára először a kunyhójába vezették a szerencsétlent. Hátha egykori lakásának megpillantása kedvező hatással lesz rá! Talán egyetlen szikra is elegendő, hogy megvilágítsa elsötétült értelmét, életre keltse halódó öntudatát!

A kalyiba nem volt messze. Néhány perc alatt oda is értek valamennyien; a fogoly azonban nem ismert föl semmit, úgy rémlett, fogalma sincs róla, mi történik körülötte, érdeklődését elvesztette minden iránt!

Vajon teljesen elvadult állapotából arra lehet-e következtetni, hogy a szerencsétlen hajótörött igen régóta foglya már a szigetnek, ahová még épelméjű emberként érkezett, és csak a sanyargató magánosság juttatta ilyen borzalmas állapotba?

Az újságírónak az az ötlete támadt, hogy a tűz látása talán élénkítőleg hat a nyomorultra, hiszen a szépen lobogó fény némelykor még az állatokat is odavonzza; ezért tüstént fölszította a tüzet.

A lángok látványa egy pillanatra mintha csakugyan fölkelte volna a boldogtalan ember figyelmét; de aztán visszasüppedt eddigi közönyébe, és tekintetében ismét kihunyt minden öntudat.

Belátták, hogy nem segíthetnek rajta, legalábbis egyelőre, csupán arra szorítkozhatnak, hogy a *Bonadventure* fedélzetére vezetik; így is tettek, és Pencroff magára vállalta a hajótörött őrizetét.

Harbert és Gedeon Spilett visszatértek a szigetre, hogy elvégezzék ottani tennivalóikat, de néhány óra múltán már vissza is érkeztek a partra, és magukkal hozták a kunyhóban talált fegyvereket és szerszámokat, az időközben összegyűjtött sokféle konyhakerti magot, az elejtett vadakat és az elfogott két pár sertést. Berakodtak, és a *Bonadventure* készen várt, hogy másnap hajnalban, amint beáll a dagály, fölhúzzák a horgonyt.

A foglyot az elülső fülkébe zárták; nyugodt, csendes maradt ott is, úgy viselkedett, akár a süketnéma.

Pencroff ennivalóval kínálta, a szerencsétlen azonban eltolta magától az ételt; láthatóan undorodott a sült hústól. Ám amikor a tengerész megmutatta neki az egyik vadkacsát, amelyet Harbert lőtt, az ismeretlen rávetette magát a madárra, és állatias mohósággal fölfalta nyersen.

- Gondolja, hogy még ember lehet belőle? - kérdezte Pencroff fejcsóválva Gedeon Spilett-től.

- Nem tudom - felelte az újságíró -, talán. Nem lehetetlen, hogy ha gondját viseljük, az végül mégiscsak hatással lesz reá, hiszen az egyedüllét senyvesztette ilyené, márpedig ezentúl nem lesz egyedül!

- Kétségkívül régóta ilyen állapotban van ez a szegény ember! - mondta Harbert.

- Valószínűleg - válaszolta Gedeon Spilett.

- Vajon hány éves lehet? - kérdezte a fiú.

- Ezt ugyan nehéz megítélni - felelte az újságíró -, mert a sűrű szakáll úgy eltakarja az arcát, hogy nem látni alatta a vonásait, az azonban bizonyos, hogy már nem fiatal; azt hiszem, lehet vagy ötvenéves.

- Észrevette-e, Spilett úr, milyen mélyen ül a szeme a szemöldökíve alatt? - kérdezte a fiú.

- Igen, Harbert, mégis úgy látom, hogy szemében több az értelem, mint első pillantásra föltételezné az ember.

- No, végül is majd meglátjuk - vágta rá Pencroff -, én csak arra vagyok kíváncsi, hogyan vélekedik majd Smith úr a mi vademberünkről. Emberi lény keresésére indultunk, és szörnyeteget viszünk haza! De hát mi mást tehetnénk?

Elmúlt az éjszaka, és nem tudták, alszik-e a fogoly, vagy ébren virraszt, az azonban bizonyos, hogy egész éjjel meg sem moccan, pedig este kezéről is leoldották a béklyót. Úgy kushadt, akár, a ketrecébe zárt fenevad: eleinte azt is elcsüggeszti a rabság, csak később tör ki belőle a düh, de akkor annál szilajabban.

Másnap - október 15-én - pirkadatkor csakugyan bekövetkezett az az időváltás, amelyet Pencroff megjósolt. A szél irányt változtatott, északnyugatnak fordult, és ez eleinte kedvezett is a *Bonadventure* hazatérésének; később azonban úgy megélnéült a szél, hogy megnehezítette a kormányzást.

Hajnali öt órakor vonták föl a horgonyt. Pencroff vitorlagyűrűt erősített a fővitorlára, és kelet-északkeleti irányba, egyenesen a Lincoln-sziget felé fordította a dereglye orrát.

Az átkelés első napján nem történt semmilyen említésre méltó esemény. A fogoly nyugodtan kuporgott az elülső fülkében, és úgy látszott, hogy a tenger ringató mozgása kellemesen hat reá, ami nem csoda, hiszen valaha tengerész volt ő maga is. Talán régi mesterségének néhány

emlékképe villant föl az agyában? Mindenesetre békén maradt, s egészében inkább meglepettnek látszott, semmint letörtnek.

Másnap - október 16-án - igencsak felerősödött a szél, és egyszersmind északibbra is fordult, tehát a hullámokon bukdácsoló *Bonadventure* számára kevésbé kedvező irányba. Pencroff rövidesen rákényszerült, hogy „élben”, azaz csaknem széllal szemközt vitorlázzék, és bár szót nem ejtett róla, egyre inkább nyugtalanította a tenger, mert a hullámok mind hevesebben torlódtak a bárka előtt. Azt máris bizonyosra vette, hogy - hacsak a szélirány nem módosul - a hazatérés lényegesen tovább tart, mint jövetkor az átkelés a Lincoln-szigetről a Tabor-szigetre.

Valóban, október 17-én, hajnalban - pedig akkor a *Bonadventure* már negyvennyolc órája hányódott a tengeren - még semmi sem mutatott arra, hogy szigetük környékén járnak. Máskülönből képtelenség volt nemhogy kiszámítani, hanem akár csak hozzávetőlegesen is fölbecsülni a megtett utat, hiszen túlságosan gyakran változtattak sebességet és irányt.

Újabb huszonnégy óra telt el, de föld még mindig nem látszott sehol. A szél éppen szemközt fúj; a tenger cudarul hánytorgott. Minduntalan bontani, feszíteni, „fogásolni” kellett a vitorlákat, s a vásznak csapzottan leffegtek a csattogó hullámcsapások alatt, újabb meg újabb vitorlagyűrűket erősítettek a vitorlarúdra, a bárka pedig nemegyszer arra kényszerült, hogy teljes fordulattal „ferdézzen” szél ellenében. Ilyen viszontagságok közt virradt rájuk október 18-a is, és napközben akkora habtaréj vágott át a *Bonadventure*-ön, hogy ha az utazók jó előre oda nem kötik magukat a fedélzetre, valamennyiüket a tengerbe sodorja.

Pencroff és társai az első pillanatban azzal bajlódtak, hogy kiszabaduljanak kötelékeikből, amikor szorult helyzetükben váratlanul segítségükre sietett a fogoly: fölrohant a fedélzetre vezető lépcsőn, mintha csak életre kelt volna benne a tengerészösztön, fölragadott egy gerendát, és egyetlen erős ütéssel átszakította az oldalpalánkot, hogy a fedélzetet elborító víztömeg mennél hamarabb lecsuroghasson; aztán, amikor a dereglye már megkönnyebbült, szótlanul lement a fülkéjébe.

Pencroff, Gedeon Spilett és Harbert annyira megrökönyödtek, hogy hagyták, tegyen, amit akar. Helyzetük egyre komiszabbra fordult, és a tengerész már-már azt hitte, hogy végképp elvétette az irányt, és sohasem talál vissza a helyes útra a végtelen tengeren!

A 18-ról 19-re virradó hideg éjszakán sűrű sötétség ülte meg a vizet. Tizenegy óra tájt azonban valamelyest csillapodott a szél, a hullámozás némiképp enyhült, és a *Bonadventure*, amelyet most kevésbé tépázott a vihar, nagyobb gyorsasággal szelte a vizet. Az utazók megállapíthatták, hogy a bárka ez idáig nagyszerűen állta a tengert.

Sem Pencroff, sem Gedeon Spilett, sem Harbert nem gondolhatott arra, hogy aludjék, egyetlen órára sem pihentek le. Aggodalmasan virrasztottak, mert hiszen vagy közel járnak a Lincoln-szigethez, s ebben az esetben napkeltekor meg kell pillantaniok, vagy pedig az történt, hogy a szél és az áramlatok eltérítették irányától a *Bonadventure*-t, és akkor szinte lehetetlen visszavezetni a helyes útra.

Mindez végsőkéig fokozta Pencroff nyugtalanságát, de azért - viharedzett kedélyű tengerész lévén - éppenséggel nem esett kétségbe, hanem csak ült a kormánykerék mellett, és szívósan erőlködött, hogy tekintete áthatoljon a sűrű sötétségen.

Hajnali két óra tájt föluggott a helyéről.

- Tűz! Tűz! - kiáltotta.

S valóban, északkeleten, a hajótól mintegy húszmér-földnyire vakító fény villant föl. Arra van tehát a Lincoln-sziget, és bizonyára Cyrus Smith gyújtott világot, hogy utat mutasson társainak.

A bárka eddig a kelleténél északibb irányba tartott, Pencroff most csavart egyet a kormánykeréken, irányt módosított, s a hajó orrát a tűz felé fordította, amely úgy tündökölt a látóhatár alján, akár valamilyen ragyogó állócsillag.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

A hazatérés - Az utazók beszámolnak kalandjaikról - Cyrus Smith és az ismeretlen hajótörött

A Léggömb-kikötőben - A mérnök próbálkozása - Megható kísérlet - Lecsorduló könnycsepp

Másnap - október 20-án - hajnali hét órakor, négynapos tengeri utazás után a *Bonadventure* lágyan partra suhant a Hála-folyó torkolatában.

Cyrus Smith és Nab fölöttébb aggodott a rossz idő és társaik hosszabb távolmaradása miatt, már pirkadatkor mindketten fönn álltak a Kilátó-fennsíkon, és megkönnyebbülten pillantották meg végre az annyira várt dereglyét.

- Hála Istennek! Itt vannak! - kiáltott föl Cyrus Smith.

Ami Nabet illeti, örömeben táncra perdült, és tapsolva keringett, miközben így kurjongatott: „Hej, gazdám, hej, gazdám!” - és ez az arc-, kéz- és lábjáték szebben beszélt a legszívhezszólóbb üdvözlő szónoklatnál.

Amikor a mérnök a távolból megszámlolta a *Bonadventure* fedélzetén látható emberalakokat, először arra gondolt, hogy Pencroffék nem lelték meg a tabor-szigeti hajótöröttet, vagy pedig az a szerencsétlen nem vágyott régi börtönéből újba, s ezért nem akarta elhagyni szigetét.

Valóban, csak hárman álltak a *Bonadventure* fedélzetén: Pencroff, Gedeon Spilett és Harbert.

Mire a dereglye kikötött, a mérnök és Nab már ott várta a parton, s az utazók még ki sem ugrottak a fővényre, amikor a mérnök fölszólt hozzájuk:

- Nagyon aggódtunk késésük miatt, barátaim! Csak nem kerültek bajba?

- Nem - felelte Gedeon Spilett -, éppen ellenkezőleg, a kirándulás csodálatosan sikerült. Mindjárt elmondunk mindent.

- A kutatóútjuk azonban, úgy látom, nem járt eredménnyel - jegyezte meg a mérnök -, hiszen hármasban érkeztek, ahogyan elindultak.

- Már megbocsásson, Cyrus úr - felelte a tengerész -, négyen vagyunk!

- Meglelték hát a hajótöröttet?

- Meg.

- El is hozták?

- El.

- Él?

- Él!

- Hol van? Ki az?

- Egy ember - válaszolt az újságíró -, vagy legalábbis valamikor az volt!... Ennyi az egész, kedves Cyrus, amit róla elmondhatunk!

Azzal beszámoltak a mérnöknek mindenről, ami csak történt velük útjuk során. Elbeszélték, hogyan folyt kutatóútjuk, hogyan találtak rá a sziget egyetlen, régóta elhagyatott épületére, s végül hogyan fogták el a hajótöröttet, aki olyan, mintha már nem is tartoznék az emberi nemhez.

- S bizony, úgy vagyok vele - tette hozzá Pencroff -, hogy nem is tudom, jól tettük-e, amikor magunkkal hoztuk.

- Persze hogy jól tették, Pencroff - felelte élénken a mérnök.

- De hiszen ez a szerencsétlen nincs is az eszénél!

- Lehetséges - válaszolta Cyrus Smith -, de néhány hónapja még ez a boldogtalan is éppen olyan ember volt, akárcsak mi. És ki tudja, mi lesz a hosszú egyedülletben abból, aki utolsónak marad életben közülünk? Nagy szerencsétlenség társtalanul élni, barátaim, s azt kell hinnem, hogy ennek a szegény párának is a magánosság pusztította el olyan gyorsan az értelmét, s amiatt letek reá ilyen állapotban!

- De miért véli úgy, Cyrus úr, hogy ennek a nyomorultnak az állattá tompulása mindössze néhány hónap alatt következett be? - kérdezte Harbert.

- Azért, mert a palackban talált üzenetet csak nemrégiben írták - válaszolta a mérnök -, márpedig azt nem írhatta más, csak maga a hajótörött.

- Kivéve persze, ha társa is volt, aki időközben meghalt - jegyezte meg Gedeon Spilett.

- Ez képtelenség, kedves Spilett.

- Ugyan már miért? - kérdezte az újságíró.

- Mert akkor a levél két hajótöröttről emlékeznék meg - válaszolta Cyrus Smith -, az pedig csak egyet említ.

Harbert néhány szóval elbeszélte az átkelés eseményeit, és többször is visszatért arra a különös esetre, hogy a fogoly eszméletében valamilyen hirtelen támadt, de hirtelen el is tűnő javulás állt be, amikor a legerősebb vihar idején, ha csak egyetlen pillanatra is, ismét tengerésszé változott.

- Helyes, Harbert - válaszolta a mérnök -, igazad van, hogy ilyen nagy jelentőséget tulajdonítasz ennek az esetnek. Ez a szerencsétlen bizonyára nem gyógyíthatatlan beteg, csupán a kétségbeesés tette azzá, amivé lett. Itt azonban embertársakra talál, és ha nem hunyt még ki benne a lélek, mi megmentjük ezt a lelket!

A telepések ekkor elővonszolták a *Bonadventure* elülső fülkéjéből a tabor-szigeti hajótöröttet, és Cyrus Smith nagy szánalommal, Nab pedig nagy döbbenettel fogadta; a boldogtalan, amint szilárd talajt érzett a talpa alatt, olyan mozdulatot tett, mint aki szökni akar.

Cyrus Smith azonban odalépett hozzá, tiszteletet parancsoló tartással vállára tette a kezét, és végtelenül szelíden a hajótörött szemébe nézett. A szerencsétlen, mintha erőt vett volna magán, lassanként megnyugodott, szemét lesütötte, fejét lehorgasztotta, és nem tanúsított tovább semmilyen ellenállást.

- Szegény magára hagyott! - suttopta a mérnök.

Cyrus Smith figyelmesen szemügyre vette a hajótöröttet. Ami a nyomorult lény külsejét illeti, abban immár szinte semmi nem vallott emberre, de Cyrus Smith - éppúgy, mint nemrégiben az újságíró - az értelem némi, alig észrevehető derengését vélte fölfedezni tekintetében.

Úgy határoztak, hogy az elhagyatottat vagy inkább az ismeretlent - mert új társai már csak így emlegették - a Gránitpalota egyik szobájában szállásolják el, ahonnan egyébiránt nem szökhetik meg. Az ismeretlen minden ellenkezés nélkül tűrte, hogy odavezessék, a telepések pedig azt remélték, hogy gondos ápolásuk eredményeképpen ez az ember valamikor majd a Lincoln-szigeti közösség egyenjogú tagjává válik.

Nab hamarjában reggelit ütött össze, mert az újságíró, Harbert és Pencroff már majd éhen veszttek, Cyrus Smith pedig falatozás közben töviről hegyire elmondatta magának a Tabor-sziget átkutatásának minden egyes mozzanatát. Egyetértett barátaival abban, hogy az ismeretlen valószínűleg angol vagy amerikai származású, már a *Britannia* hajónév is erre utalt, ezenfelül azonban a mérnök angolszász vonásokat vélt fölismerni a hajótörött bozontos szakállal, busa bajusszal borított arcán.

- Igaz is, még el sem mondtad, hogyan akadtál össze ezzel a vademberrel - fordult Harberthez az újságíró -, hiszen alig tudunk többet, mint hogy megfojtott volna, ha nem érkezünk idejében, és nem szabadítunk ki a körmei közül!

- Szavamra - felelte Harbert -, zavarban vagyok, magam sem tudom, mi történt valójában. Ha jól emlékszem, éppen növényeket szedtem csokorba, amikor hirtelen olyasféle zajt hallottam, mintha valamilyen hatalmas kölönc zuhant volna a földre, igen magas fa tetejéről. Arra is alig maradt időm, hogy megforduljak... Ez a szerencsétlen, aki alighanem aombok közt gunnyasztott, akkor reám vetette magát, s mindez olyan gyorsan zajlott le, hogy elbeszélni is tovább tart, mint amennyi idő alatt megesett; és ha Gedeon úr és Pencroff nem érkeznek idejében...

- Bizony, fiacskám - mondta Cyrus Smith -, valóban nagy veszedelemben forogtál, de enélkül ez a szegény ember talán végképp elrejtőzött volna előletek, hasztalanul kerestétek volna, és akkor nem gyarapodott volna új taggal a település.

- Hát csakugyan azt reméli, Cyrus, hogy újra embert farag belőle? - kérdezte az újságíró.

- Igen! - válaszolta a mérnök.

Reggeli után Cyrus Smith és társai elhagyták a Gránitpalotát, és lementek a fővénysávra. Partra hordták a *Bonadventure* rakományát, és a mérnök megvizsgálta a fegyvereket és a szerszámokat, de semmilyen jel sem árulta el rajtuk az ismeretlen kilétét.

A sertéshajtó-vadászat eredményének valamennyien örültek; úgy ítélték, hogy az elfogott jószágok igen hasznosak lesznek a Lincoln-szigeten, és ólakba terelték őket, ahol majd egy-kettőre megszelídülnek.

Hasonlóképpen örömmel fogadták a lőporos és sörétes hordócskákat, valamint a gyújtókupakos dobozokat is. A telepesek tüstént el is határozták, hogy amolyan kis lőszerraktárt rendeznek be, valahol a Gránitpalotán kívül, akár a víznyelő felső üregében is, ahol nem kell robbanástól tartaniok. Abban is megállapodtak, hogy - bár lőszerkészletük szépen gyarapodott - továbbra sem szüntetik be a lőgyapot használatát: ezzel a robbanóanyaggal ugyanis kitűnő eredményeket értek el, és semmi értelmét nem látták, hogy közönséges puskaporral helyettesítsék.

Amikor a kirakodással végeztek, Pencroff így szólt:

- Cyrus úr, úgy vélem, helyes lenne, ha biztos révbe vinnénk a *Bonadventure*-t.

- A Hála-folyó torkolata nem felel meg ennek a célnak? - kérdezte Cyrus Smith.

- Nem, Cyrus úr - felelte a tengerész. - Amúgy is sokáig vesztegelt fővényaljon a hajó, és az lazítja az eresztékeket. Márpedig, mondhatom, jó kis bárka ez, hazajövet olyan derekasan állta a legerősebb szélrohamokat is, mint annak a rendje!

- Nem lehetne lehorgonyozni a folyó medrében?

- Kétségkívül, Cyrus úr, hogyne lehetne, csak hogy a torkolatot semmi sem védi a keleti szél ellen, s ezért úgy hiszem, a *Bonadventure* csúnyán megsínylené a hullámverést.

- Hát akkor hol akarja elhelyezni, Pencroff?

- A Léggömb-kikötőben - felelte a tengerész. - Azt a kis öblöt sziklák védik, mi pedig éppen ilyen kikötőt keresünk.

- Nincs-e az kissé távol?

- Ugyan már! Legföljebb hárommérföldnyire esik a Gránitpalotától, és szép, egyenes út vezet odáig!

- Tegye, amit jónak lát, Pencroff - jelentette ki a mérnök -, és vezesse a *Bonadventure*-jét a Léggömb-kikötőbe, ha így tartja helyesnek, ámbár szívesebben láttam volna, ha a hajó közvetlen őrizetünkben marad. Ha majd futja az időnkből, alkalmas kis kikötőt építünk neki.

- Ragyogó ötlet! - rikkantott föl Pencroff. - Valódi kikötő, világítótoronnyal, mólóval, szárazdokkal! Hej, Cyrus úr, ha ön akarja, igazán könnyen sikerülhet!

- Jól van, derék Pencroffom - felelte a mérnök -, megpróbálom, de csak azzal a föltétellel, hogy ön is segít, hiszen egymaga végezhet a reánk váró munka háromnegyed részével!

Harbert és a tengerész fölszállt a *Bonadventure*-re, fölronta a horgonyt, és vitorlát bontott, a bárka pedig jó széllel hamar elérte a Karom-fokot. Két órával később már ott pihent a Léggömb-kikötő nyugalmas vizén.

Vajon az első napok során, mióta az ismeretlen már a Gránitpalotában tartózkodott, adott-e okot arra a föltevésre, hogy elvadult természete megváltozik? Vajon valamelyest fölizzott-e elborult öntudata mélyén az eszmélet parazsa? Vagyis visszatért-e testébe a lélek? Igen, bizonyára, de azért Cyrus Smith és az újságíró váltig kérdezték magukban, vajon nem hunyt-e ki benne már végképp az értelem.

Az idegen mindaddig szabad ég alatt élt, és mivel korlátlan szabadsághoz szokott a Tabor-szigeten, fogsága első óráiban tomboló, vak düh fogta el; a telepések már-már attól tartottak, hogy kiugrik a Gránitpalota valamelyik ablakán, és lezuhan a fövénypartra. De aztán lassanként lecsillapult, és ezért nem kényszerültek arra, hogy újra korlátozzák mozgásában.

Magatartása egyre több reménykedésre adott okot. Lassacskán levetkőzte ragadozóösztönét, idővel kevésbé állatias eledeleket is elfogyasztott, mint amilyenekkel a Tabor-szigeten táplálkozott, és a sült hústól sem undorodott már annyira, mint a *Bonadventure* fedélzetén.

Egy éjszaka, amikor az idegen mélyen aludt, Cyrus Smith élt az alkalommal: lenyírta a férfi állati sörényre emlékeztető üstökét és gondozatlan szakállát, amely oly vad külsőt kölcsönzött neki. Más alkalommal a telepések lehúzták róla a testét fedő vászoncafatot, és tisztességes gúnyát adtak reá. Sok gondoskodásuk eredményeképpen az ismeretlen visszanyerte emberi formáját, sőt úgy tetszett, tekintete is meglágyult valamelyest. A telepések úgy vélték, hogy valamikor régen, amikor még az értelem világa fénylett az arcán, bizonyára szép vonásai lehettek.

Cyrus Smith elhatározta, hogy néhány órát mindennap az ismeretlen férfi társaságában tölt. Ott dolgozott a közelében, és a legkülönfélébb munkákkal igyekezett fölkelteni a figyelmét. Hiszen talán az is elég lenne, ha csupán egyetlen szikra fölsziporkázna ebben a lélekben, ha egyetlen emlék átvillanna ezen az agyon: talán egyetlen pillanat is visszaadhatná a józan öntudatát. Hiszen jól látták ezt a viharban, a *Bonadventure* fedélzetén!

A mérnök sohasem feledkezett meg arról, hogy munka közben fennhangon beszéljen hozzá, és a hallószervén át ugyanúgy megkísérelje a behatolást az ismeretlen férfi zsibbadt eszméletébe, mint a látószervén át. Olykor egyik-másik társa is csatlakozott hozzá, hébe-hóba valamennyien segítettek neki ebben. Leggyakrabban a tengerésszel kapcsolatos dolgokról beszélgettek előtte, mert azt remélték, hogy azok fölkeltek az egykori matróz érdeklődését. Úgy rémlett, az ismeretlen néha ködösen föl-fölfigyel arra, amit hall, s a telepések a lassú

szoktatásnak ezzel a módszerével végül is elérték, hogy félig-meddig megértette, amit mondtak neki. Vonásairól némelykor mély bánat tükröződött, és arckifejezése félreérthetetlenül elárulta, hogy bensejében gyötrődik; beszélni azonban nem beszélt, noha újra meg újra gyaníthatták, mindjárt elszakad egy-egy szó az ajkáról.

Akárki volt is, annyi bizonyos, hogy szelídnék és szomorúnak látszott szegény! De vajon nem puszta látszat-e ez a lelki nyugalom? Nem csupán rabsága következménye-e ez a mélabú? Egyelőre nem tudták megállapítani. Nem látván egyebet maga körül, mint egyetlen, falak határolta helyiség változatlan berendezését, szüntelen érintkezésben lévén a telepésekkel, végül is meg kellett szoknia társaságukat; és mivel minden kívánsága nyomban teljesült, jobban táplálkozott, jobb öltözékben járt, mint annak előtte, csoda-e hát, hogy a természete is fokról fokra megváltozott? De vajon igazán beletörődött-e már új életébe, vagy pedig (hogy a legtalálhatóbb kifejezéssel éljünk) amolyan szelídített vadállatként tűrte, csupán meghunyászkodva, idomítóinak közelségét? Ez fontos kérdés volt, és Cyrus Smith szerette volna mielőbb megtudni a választ, noha nem akarta elsietni a dolgot, nehogy azzal rontson állapotán. Mert úgy bánt az ismeretlennel, mint valami beteggel! Vajon lesz-e belőle valaha is lábadozó?

A mérnök tehát szemmel tartotta a boldogtalan minden pillanatát. Szinte leste minden lelki rezdülését, hátha megszólal. Alig várta már, hogy kiejtse az első szót!

A telepések őszinte megindultsággal figyelték Cyrus Smith vállalkozásának, gondoskodásának minden mozzanatát. Igyekeztek segítségére lenni emberbaráti munkálkodásában, és rövidesen valamennyien vele együtt hittek és reménykedtek, kivéve talán a még mindig tamáskodó Pencroffot.

Az ismeretlen, mint már mondtuk, még lelki tompultságban tengődött, lassanként azonban mégis szemlátomást a mérnök hatása alá került, sőt végül már bizonyos ragaszkodást is tanúsított iránta. Cyrus Smith ezért hát úgy döntött: próbát tesz vele, más környezetbe viszi, elvezeti az óceánhoz - amely fölött valaha annyit kalandozhatott a pillantása -, onnan pedig a rengeteg szélére, hogy ekként idézze emlékezetébe azt a vadont, amelyben élete annyi esztendejét töltötte!

- De vajon remélhetjük-e, hogy nem szökik meg, ha szabadjára hagyjuk? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Mindenesetre meg kell kockáztatnunk ezt a kísérletet - válaszolta a mérnök.

- No jó, nem bánom! - egyezett bele Pencroff. - Hanem annyit mondom, ha ez a fenelegény egyszer nyitott kaput lát, és szabad levegőt orront, akkor uccu neki, úgy eliszkol, ahogy a két lába bírja!

- Nem hiszem - felelte Cyrus Smith.

- Próbáljuk meg - mondta Gedeon Spilett.

- Gyerünk - bölintott a mérnök.

Ez október 30-án történt, tehát a tabor-szigeti hajótörött gránitpalota-beli fogságának tizedik napján. Meleg idő járta, a nap izzó sugarakat lövellt a Lincoln-szigetre.

Cyrus Smith és Pencroff belépett az ismeretlen szobájába; a férfi az ablaknál feküdt, és az eget bámulta.

- Jöjjön, barátom! - szólította meg a mérnök.

Az ismeretlen rögtön fölállt. Szeme Cyrus Smithre meredt, és követte a mérnököt, nyomában pedig a tengerész haladt, aki még mindig nemigen bízott a kísérlet sikerében.

Az ajtónál Cyrus Smith és Pencroff betessékelték az idegent a fölvonó kosarába; Nab, Harbert és Gedeon Spilett pedig már odalenn várakozott a Gránitpalota előtt, a parton. A kosár leereszkedett, és néhány pillanat múltán már valamennyien lenn álltak a fövényen.

A telepések kissé távolabb húzódtak az ismeretlentől: hadd lássa, hogy szabad.

Az ismeretlen egyet-kettőt lépett a tenger felé, tekintete végletes szilajsággal fölillant, de menekülésre nem tett kísérletet. Azokat az aprócska hullámokat nézte, amelyek a zátonyon megtörve halkán oszlottak semmivé a part homokján.

- Ez még csak a tenger - jegyezte meg Gedeon Spilett -, lehetséges, hogy ez kevésbé kelti föl benne a menekülés vágyát!

- Igaz - felelte Cyrus Smith -, föl kell vezetnünk a fennsíkra, az erdő szélére. Ott aztán tüstént elválnak, eredményes-e a kísérlet.

- Egyébiránt akkor sem szökhet meg, ha akar - suttogta Nab -, hiszen még nem eresztettük le a fölvonóhidakat!

- Ugyan már! - legyintett Pencroff. - Nem olyan fickó ez, hogy a Glicerín-patak föltartóztassa! Egyetlen ugrással a túlsó partján terem!

- Majd meglátjuk - felelte kurtán Cyrus Smith, tekintetével azonban állandóan követte betege pillantását.

Az ismeretlent elvezették a Hála-folyó torkolatához, onnan pedig, a part mentén haladva, följutottak a Kilátó-fennsíkra.

Amikor elérkeztek az erdőszéli első szép szálfák közé, amelyeknek a lombozatát könnyű fuvalom susogtatta, úgy rémlett, hogy az ismeretlen mámorosan szívja magába a levegőt átható erős, fűszeres illatot, és hosszú sóhaj szakad föl a kebléből!

A telepések ott álltak a háta mögött, készen arra, hogy visszatartsák, ha netán szökni akarna.

És valóban, szegény szerencsétlen már-már nekirohant a közte és az erdő közt folyó pataknak, lába egy pillanatra megfeszült, akár a rugó... De már a következő másodpercben elernyed, összegörnyedt, magába roskadt, és kövér könnycsepp gördült alá szeméből!

- Ah! - kiáltott föl Cyrus Smith. - Sírsz? Akkor ember vagy megint!

TIZENHATODIK FEJEZET

*Új rejtély, amely földerítésre vár - Az ismeretlen első szavai - Tizenkét év a Tabor-szigeten! -
A feltörő vallomás - Az ismeretlen eltűnik - Cyrus Smith nem csügged - Malom épül -
A harmadik aratás - Az első liszt és az első kenyér - Az ismeretlen önfeláldozó
cselekedete - Becsületes kézfogás!*

Igen, sírt a boldogtalan! Bizonyára valamilyen emlékkép suhant át az agyán, és - mint Cyrus Smith mondotta - könnyei ismét emberré avatták.

A telepések hagyták, hadd álldogáljon egy ideig szálegyedül a fennsíkon, még hátrább is húzódtak kissé, hogy az ismeretlen szabadon érezhesse magát; öneki azonban eszébe sem jutott, hogy visszaéljen szabadságával, és Cyrus Smith úgy döntött, hazavezeti a Gránit-palotába.

Két nappal az imént elmondott jelenet után az ismeretlen egyre világosabban fejezte ki szándékát, hogy részt akar venni a kis közösség életében. Meglátszott rajta, hogy hallja, érti a szavakat, de lerítt róla az is, hogy valamiféle különös makacssággal ózdkodik a megszólalástól; egy este ugyanis Pencroff a szobája ajtajához lopózkodott, és fülét odatapasztva hallotta, amint, szinte önkéntelenül, ezek a szavak hagyták el az ismeretlen ajkát:

- Nem! Itt? Én? Soha!

A tengerész elmondta társainak, mit hallott.

- Valamilyen fájdalmas titok lappang e mögött! - felelte Cyrus Smith.

Az ismeretlen lassanként rákapott a földművesszerszámok használatára, és attól fogva leginkább a konyhakertben dolgozott. Gyakran megesett azonban, hogy hirtelen félbehagyta a munkát, és ott rostokolt álló helyében, meredten, mintegy önmagába merülten; de Cyrus Smith tanácsára a telep tagjai tiszteletben tartották az ismeretlen férfi elkülönülését, amit egyébiránt az szemlátomást nem is akart földadni. Ha a telepések valamelyike feléje közeledett, az ismeretlen azonnal magába gubózkodott, és ilyenkor mély, zokogásszerű sóhaj szakadt föl kebléből, mint akinek akaratlanul is túlsordult a lelke!

Talán lelki-furdalás gyötri? Ezt kellett hinniök a telepéseknek, és Gedeon Spilett egy nap nem állhatta meg, hogy ki ne mondja:

- Bizonyára azért nem beszél, mert túlságosan nehéz a mondanivalója!

Nem tehettek mást, türelmesen várakozták.

Néhány nappal később - november 3-án -, amikor az ismeretlen megint a fennsíkon dolgozott, egyszer csak megtorpant a munkában, és földre ejtette az ásóját; Cyrus Smith, aki távolabbról figyelte, észrevette, hogy ismét könnyek gyűltek a szemébe. Ellenállhatatlan részvétől ösztönözve odalépett az ismeretlenhez, és gyöngéden megérintette a karját.

- Mi baj van, barátom? - szólította meg.

Az ismeretlen igyekezett elkerülni a mérnök tekintetét, s amikor Cyrus Smith a keze után nyúlt, hevesen elrántotta előle.

- Barátom - mondta Cyrus Smith határozottabb hangon -, nézzen rám, kérem!

Az ismeretlen, akit szinte megbűvölt a mérnök delejes pillantása, engedelmeskedett a föl-szólításnak, és ránézett. Menekülni akart. De aztán hirtelen nagy változás ment végbe egész magatartásán. Szeme fölcsillant. Ajkára szavak tolultak. Tovább nem bírta türtőztetni magát!... Végül karját keresztbe fonta a mellén, és tompa hangon megszólalt:

- Kicsodák önök? - kérdezte Cyrus Smithtől.

- Hajótöröttek, akárcsak ön - felelte a mérnök mély megindultsággal. - Idehoztuk, hogy köztünk, sorstársai közt legyen.

- Sorstársaim?... Nekem nincsenek!

- Barátai vagyunk...

- Barátaim?! Nekem?! Barátaim?! - kiáltott föl az ismeretlen, és két kezébe fogta a fejét. - Nem... Soha már... Hagyjon engem! Hagyjon engem!

S azzal elfutott a fennsík tengerre néző pereméig, és ott állt sokáig némán, mozdulatlanul.

Cyrus Smith visszatért társaihoz, és elbeszélte nekik a történeteket.

- Igen! Valamiféle titok lappang ennek az embernek az életében - mondta Gedeon Spilett -, és úgy látszik, a lelkifurdalás útján talált vissza az emberiséghez.

- Én nem tudom, miféle fickót kellett a nyakunkra csődítenünk - zsörtölődött a tengerész. - Ez meg az ő titkai...

- Azokat tiszteletben kell tartanunk - vágott közbe erélyesen Cyrus Smith. - Ha bűnt követett el, keservesen meglakolt érte, és ezzel, a szemünkben, bocsánatot nyert.

Az ismeretlen két óra hosszat bolyongott egymagában a parton, nyilvánvalóan emlékeitől zaklatottan, amelyik fölidézték egész - kétségkívül gyászos - múltját, és a telepések, noha egyetlen pillanatra sem tévesztették szem elől, őrizkedtek attól, hogy elkülönülésében megzavarják.

Két óra elteltével azonban úgy látszott, az ismeretlen valamilyen elhatározásra jutott: odament Cyrus Smithhez. Szemét vörösre marták a könnyek, de ekkor már nem sírt. Mély alázat áradt egész valójából. Félénken, szégyenkezve állt ott, szerényen összehúzta magát, és szemét merően lesütötte a földre.

- Uram - szólította meg a mérnököt -, ön és társai nemde angolok?

- Nem - felelte Cyrus Smith -, amerikaiak vagyunk.

- Ah! - suttogetta az ismeretlen, majd megkönnyebbülten mormogta: - Jobb is!...

- És ön, barátom? - kérdezte a mérnök.

- Én angol vagyok - felelte gyorsan az ismeretlen.

És mintha ezt a néhány szót is neheze ére esett volna kinyögnie, hirtelen sarkon fordult, és sietős léptekkel, végsőkig fölizgatott állapotban rótt a fővénysávot a vízeséstől egészen a Hála-folyó torkolatáig.

Kis idő múltán megtorpant Harbert mellett, tétovázott, majd fojtott hangon megkérdezte:

- Melyik hónapban vagyunk?

- Novemberben - felelte Harbert.

- És melyik évben?

- 1866-ban.

- Tizenkét év! - kiáltott föl az ismeretlen. - Tizenkét év!

S azzal váratlanul faképnél hagyta a fiút.

Harbert beszámolt társainak a kurta párbeszédéről.

- Ez a szerencsétlen még azt sem tudta, melyik évben és melyik hónapban vagyunk! - csóválta fejét Gedeon Spilett.

- Bizony! - bólított Harbert. - Tizenkét évet töltött már a szigeten, amikor rátaláltunk!

- Tizenkét év! - sóhajtott föl Cyrus Smith. - Szörnyű! Tizenkét év egyedüllét, és egy talán gyalázatos élet emléke igazán elég, hogy megzavarja az ember esztét!

- Hajlandó vagyok azt hinni, hogy ez a jópipa nem is hajótörökként vetődött a Tabor-szigetre, hanem valamilyen vétsége miatt száműzték oda! - jegyezte meg Pencroff.

- Igaza lehet, Pencroff - válaszolta az újságíró -, és ha egyszer így állunk, akkor nem lehetetlen, hogy akik kitették a szigetre, egy nap érte jönnek, és keresik majd!

- És őt már nem találják ott - tette hozzá Harbert.

- De hiszen akkor vissza kellene mennünk - kezdte Pencroff -, és...

- Barátaim - vágott közbe Cyrus Smith -, ne bolygassuk még ezt a kérdést addig, amíg nem tudjuk, mihez tartunk magunkat. Úgy hiszem, ez a szerencsétlen sokat szenvedett, és bármilyen bünt követett is el, keményen meglakolt érte, és nagy szüksége van rá, hogy kiöntse a szívét. Ne is noszogassuk hát, hogy elmondja élettörténetét! Előbb-utóbb kétségkívül kitör belőle mindaz, amit magába fojtott, és amikor már elének tárta a múltját, úgyis tudni fogjuk, mi a teendőnk. Egyébiránt csak ő mondhatja meg nekünk, van-e oka azt hinni vagy legalábbis remélni, hogy egyszer még visszakerül a hazájába; ami azonban engem illet, én kétlem!

- És miért? - kérdezte az újságíró.

- Azért, mert ha bizonyosra vette volna azt, hogy meghatározott időben amúgy is érte jönnek, akkor megvárta volna a szabadulás napját, és nem bízta volna a tengerre a palackba zárt üzenetet. Nem, sokkal valószínűbb, hogy úgy ítélték halálra: pusztuljon el azon a szigeten, és soha többé ne találkozzék embertársaival!

- Csakhogy van ám itt valami, aminek sehogyan sem lelem a magyarázatát - jegyezte meg a tengerész.

- Éspedig?

- Ha ez az ember már tizenkét év óta tengődik magára hagyatva a Tabor-szigeten, akkor könnyen föltehetjük, hogy már több esztendeje él olyan elvadult állapotban, ahogyan rátaláltunk!

- Ez bizony valószínű - felelte Cyrus Smith.

- Akkor hát, következésképpen, azt a levelet több évvel ezelőtt kellett megírnia!

- Kétségkívül... pedig a levél újnak látszik!...

- Igen ám, de hogyan képzelhető, hogy több év is beletelt, amíg a palack átjutott a Tabor-szigetről a Lincoln-szigetre?

- Az éppen nem teljességgel lehetetlen - válaszolta az újságíró. - Ugyan miért ne hanyódatott volna már évek óta a sziget körüli vizeken?

- Azért nem - jelentette ki Pencroff -, mert réges-rég elmerült volna, márpedig a palack vígan úszott! De még csak azt sem tételezhetjük föl, hogy hosszabb-rövidebb ideig a parton hevert,

és csak utóbb sodorta magával a tenger, ugyanis a déli part csupa szikla, s ennyi idő alatt óhatatlanul diribdarabra tört volna az üveg!

- Valóban... - felelte töprengve Cyrus Smith.

- No meg aztán - tette hozzá a tengerész -, ha csakugyan sokéves volna az az írás, ha csakugyan évekkal ezelőtt tették volna a palackba, akkor már ronggyá áztatta volna a nedvesség. Márpedig semmi kár nem esett benne, tökéletesen ép állapotban találtuk.

A tengerész fején találta a szöveget; a telepések valóban érthetetlen ténnyel kerültek szembe, mert az üzenet mindenképpen újkeletűnek látszott, amikor megtalálták a palackban. Sőt mi több: az okmány a Tabor-sziget szélességi és hosszúsági helyzetét olyan pontossággal jelölte, ami fejlett *hidrográfiai*⁸⁹ ismeretekről tett tanúbizonyságot, márpedig ilyenekkel egyszerű tengerész nem is rendelkezhetett.

- Igen, ez megint csak megmagyarázhatatlan - ismerte el a mérnök -, mindazonáltal mégse kényszerítsük szóra új társunkat. Majd beszél, ha akar, mi pedig szívesen meghallgatjuk!

A következő napokon az ismeretlen egyetlen szót sem szólt, és egyetlenegyszer sem hagyta el a fennsík övezetét. Keményen dolgozott a földeken, pillanatra sem vesztegette az idejét, nem pihent egyetlen percig sem, ám a többiektől mindig távolabb húzódott. Még étkezés idejére sem ment föl a Gránitpalotába, pedig a telepések több ízben is hívták, beírta azzal, hogy ott künn költse el többnyire nyers zöldségekből álló eledelét. Éjszakára sem tért vissza a szobájába, amelyet kijelöltek neki, hanem valamelyik facsoport tövében aludt, rossz időben pedig a sziklaodúkban keresett menedéket. Úgy élt, mint azokban az időkben, amikor még nem akadt más rejtekhelye, mint a Tabor-sziget vadona, a telepések meg hasztalan igyekeztek rávenni, hogy változtasson életmódján, ezért hát végül is békén hagyták, és türelmesen várakoztak. Egyszer azonban csak elérkezett a pillanat, amikor vendégüket a lelkiismerete ellenállhatatlanul arra kényszerítette, hogy úgyszólván akarata ellenére kitörjön belőle borzalmas vallomása.

November 10-én este nyolc óra tájt, sötétedéskor, az ismeretlen váratlanul megjelent a lugasban üldögélő telepések előtt. Szeme különös fényben égett, és egész valója újra visszavedlett olyan elvadulttá, mint amilyen a régi rossz napokban volt.

Cyrus Smith és társai szinte döbbenetlennel látták, hogy az ismeretlennek irtózatos fölindulásában úgy vacog a foga, akár a hideglelésnek. Mi ütött bele? Talán pusztán embertársai látása vált elviselhetetlenné számára? Megcsömörlött életétől ebben a barátságos környezetben? Állati sínylődése iránt gerjedt-e föl benne a sóvárgás? Első, összefüggéstelen mondatai hallatára a telepéseknek ezt kellett hinnük.

- Miért vagyok én itt?... - dadogta az ismeretlen. - Milyen joggal hurcoltak el szigetemről?... Mi közük van énhozzám?... Sejtik-e, ki vagyok én... mit tettem én... miért maradtam ott... egyedül?... Honnan tudják, hogy nem száműztek-e oda?... Hátha arra ítélték engem, hogy ott pusztuljak el?... Ismerik-e a múltamat?... Hátha raboltam, gyilkoltam... hátha gyalázatos, hitvány gazember vagyok csupán, akinek jobb, ha úgy él, akár a vadállat... távol mindenkitől!... Mondják: tudják-e mindezt?!

A telepések nem szakították félbe a nyomorultat, akiből szinte akarata ellenére fakadt ki ez a félvallomás. Cyrus Smith meg akarta nyugtatni, és közelebb lépett hozzá, a boldogtalan azonban riadtan hátrált előle.

- Ne! Ne! - kiáltotta. - Egy szót csupán... Szabad vagyok?

- Szabad - felelte a mérnök.

- Akkor hát Isten velük! - kiáltotta az ismeretlen, és elrohant, mint az őrült.

---

89 Hidrográfia: vízrajz; a földrajztudománynak álló- és folyóvizekkel foglalkozó ága

Nab, Pencroff és Harbert utánafutottak az erdő széléig... de nélküle tértek vissza.

- Hadd tegyen, amit akar! - mondta Cyrus Smith.

- Soha többé nem jön vissza! - kiáltotta Pencroff.

- Visszajön - felelte a mérnök.

Teltek-múltak a napok, de Cyrus Smith - talán valamilyen sejtelem sugallatára? - rendíthetetlenül kitartott meggyőződése mellett, hogy a szerencsétlen előbb vagy utóbb önként visszajön.

- Utolsó lázadása ez ennek a megátalkodott természetnek - jósolta -, a lelkiösmeret már megszólalt benne, és vissza fog borzadni az újabb magányosságtól.

A telepesek ez idő alatt folytatták különféle munkáikat a Kilátó-fennsíkon és a karámban, ahol Cyrus Smith egésze majorságot szándékozott létesíteni. Mondanunk sem kell, hogy a magvakat, amelyeket Harbert a Tabor-szigeten gyűjtött, gondosan elvetették. A fennsík egyetlen hatalmas, jól elkerített, jól megművelt konyhakertté vált, és nem engedte, hogy a telepesek karja akár csak pillanatra is megpihenjen. Ott aztán mindig akadt valamilyen tennivaló. A konyhakerti növények szaporodásának arányában az egyszerű, négyszögletes ágyásokat is meg kellett nagyobbítani, s ezért a veteményeskert hovatovább elfoglalta a legelőt, és valóságos zöldséges rónássággá terebélyesedett. Takarmány azonban bőséggel akadt a sziget más fertályain is, úgyhogy az onaggáknak nem kellett félteniök az abrakjukat. Helyesnek látszott, ha a mély patakövezettel védett Kilátó-fennsíkot konyhakertté alakítják, a legelőt pedig - minthogy azt sem a négykezűek, sem a négylábúak dűlásaitól nem szükséges megoltalmazniök - áthelyezik valamilyen másik vidékre.

November 15-én arattak a telepesek harmadízben. Tizennyolc hónap alatt, amióta az első és egyetlen búzaszemüket elvetették, a szántóföld jócskán megnövekedett! A második aratás hatszázezer magva ezúttal már négyezer véka gabonát, azaz több mint ötszázmillió szemet termelt!

A telep most már igazán dúskált a búzában, hiszen a gazdálkodóknak legfőljebb tízvékányit kellett elvetniök a készletükből, hogy évenkénti termésüket biztosítsák, és a szántóföldön annyi búzájuk sarjadjon, amennyi embernek is, állatnak is elegendő.

Learatták hát a gabonát, és november utolsó heteit arra szentelték, hogy a magvakból kenyeret készítsenek.

Mert csakugyan, búzájuk most már akadt elég, lisztjük azonban egy csipetnyi sem, tehát mindenekelőtt malmot kellett építeniök. Cyrus Smith örlés céljára fölhasználhatta volna a Hála-folyóba ömlő vízesés erejét - az első zuhatagot ugyanis már a kallómalom hajtására fogták be -, de a kérdést megvitatva úgy döntöttek, hogy egyszerű szélmalomot ácsolnak fönn, a Kilátó-fennsíkon. Végtére szélmalom összeütni sem nagyobb boszorkányság, mint vízimalmot, azt pedig bizonyosra vehették, hogy légmozgásban nem lesz hiány a fennsíkon, ahol állandóan nyílt tengeri szelek nyargalásznak.

- No meg ráadásul milyen vidám látvány a szélmalom - jegyezte meg Harbert -, és milyen takarosan fest majd a tájban!...

Dologhoz láttak hát, s először is alkalmas épületfát kerestek a malom váza és gépezete számára. Malomkőnek megteszi majd a tó északi partvidékén található homokkőszikla, ami pedig a vitorlát illeti, arra is telik majd a léggömb kifogyhatatlan selyemburkolatából.

Cyrus Smith megrajzolta a terveket, és kijelölték a malom helyét a baromfiudvartól kissé jobbra, közel a tó pereméhez. Úgy tervezték, hogy a vázat vaskos cölöpökön nyugvó

tengelyre állítják, és ilyen módon a malmot szerkezetestül a széljárásnak megfelelő irányba forgathatják.

A munka gyorsan ment, akár a karikacsapás. Nab és Pencroff elsőrangú ácsmesterré fejlődött, és nem kellett mást tenniük, mint hogy gondosan kivitelezék a mérnök tervét. A kijelölt helyen nemsokára henger alakú, csúcsos tetejű bástyaféle emelkedett, valóságos őrtorony. A vitorlaszárnyak négy keretét szilárdan beléágyzták a vízszintes tengelybe, és megfelelő szögben vascsapokkal rögzítették. Ami a belső gépezet különféle részeit illeti, a két malomkerék - vagyis a fekvő és körben járó kerék, az úgynevezett kőjárat - befogadására szolgáló kőfészek nevű ládát könnyűszerrel elkészítették; de a többi rész (a felöntő garat, a folytonos zakatolása miatt „fecsegőnek” is nevezett rezgővályú és a szitaszekrény⁹⁰) megácsolása sem tartott sokkal tovább. Munkájukat megkönnyítették a jó szerszámok, és az ilyen régimódi görgőmalom végeredményben igen egyszerű alkatrészekből áll. Csupán idő kérdése volt az egész.

Mind az öten részt vettek a malomépítésben, és december elsejére végeztek a munkával.

Pencroff, mint mindig, most is roppant elragadtatással szemlélte művét, és csöppet sem kételkedett abban, hogy az minden tekintetben tökéletes alkotás.

- Most már csak jó kis szelecske kéne - mondta -, és úgy megőröljük első termésünket, mint annak a rendje!

- Jó kis szelecske, az igen - felelte a mérnök -, csak aztán szélvész ne legyen belőle, Pencroff.

- Tyuhaj, legalább annál gyorsabban forog a malmunk kereke!

- Semmi szükség rá, hogy gyorsabban forogjon - válaszolta Cyrus Smith. - Tapasztalatból tudjuk, hogy a malom munkavégző képessége akkor a legnagyobb, ha a szárnyak fordulatszámra éppen hatszorosa a lábokban kifejezett másodpercenkénti sebességnek. Közepes, tehát másodpercenkénti huszonnégy láb sebességű szellővel a vitorla tizenhatot fordul percenként, és ennél többre semmi szükség.

- Hahó! - kiáltotta Harbert. - Éppen jó kis északkeleti szél fújdogál, ez most kapóra jön nekünk!

Semmilyen ok nem készítette őket a malom fölavatásának elodázására, hiszen a telepések alig várták már, hogy megízleljék az első falat Lincoln-szigeti kenyeret. Még aznap, pontosabban még azon a délelőttön megőröltek hát két-három véka búzát, és másnap, reggelinél már pompás cipó barnállott a Gránitpalota asztalán: kissé nehézre sikerült ugyan, jóllehet Nab sörélesztővel kelesztette a tésztát. Mindazonáltal valamennyien hatalmasakat harapdáltak belőle, és képzelhetjük, milyen gyönyörűséggel habzsolták!

Az ismeretlen egész idő alatt nem került elő. Gedeon Spilett és Harbert több ízben is végigcserkésztek a Gránitpalota környéki erdőt, de nemhogy nem találkoztak vele, hanem még nyomára sem bukkantak sehol. A telepések már komolyan aggódtak az ismeretlen férfi hosszú távollmaradása miatt. Igaz, attól nem kellett tartaniok, hogy az egykori tabor-szigeti vadember nem talál ennivalót a vadban bővelkedő Vadnyugat-vadonban. Viszont nem kellett-e annál jobban félteniük, hogy ismét rákap állatias szokásaira, és ez a függetlenség újra fölszítja vérengző ösztöneit?! Cyrus Smith azonban - mintha csak megérezte volna az elkövetkezendőket - nem aggódott, és szüntelenül hangoztatta, hogy a szökevény előbb vagy utóbb visszatér körükbe.

---

90 A felöntő garat fölül széles, alul keskeny, tölcészerű vályú, amelyből a búza az őrlőfelületre ömlik; a rezgővályú a búza egyenletes ömlését szabályozza; a szitaszekrény arra szolgál, hogy a lisztet különválassa a korpától

- Igen, visszatér! - hajtogatta makacs bizakodással, bár társai sehogyan sem tudtak osztozni meggyőződésében. - Amikor a Tabor-szigeten tengődött a szerencsétlen, ott tudta, hogy teljesen elhagyatott! Itt azonban tudja, hogy társai várják! Szegény vezeklő ez, és ha egyszer már belefogott az élettörténetébe, előbb vagy utóbb visszajön, hogy elmondja az egészet, és azon a napon végképp a mi emberünk lesz!

Az események Cyrus Smith mérnököt igazolták.

December 3-án Harbert átvágott a Kilátó-fennsíkon, horgászni indult a tó déli partjára. Fegyvertelenül ment, hiszen mindaddig semmilyen óvatosság, nem volt szükség, mert veszedelmes vadállatok soha nem mutatkoztak még a szigetnek ezen a tájékán.

Pencroff és Nab eközben a baromfiudvarban dolgozott, Cyrus Smith és az újságíró a Kéményben foglalatoskodott; marólúgot kotyvasztottak, mert a szappankészletük jócskán megcsapant.

Hirtelen rémült kiáltás hangzott a távolból.

- Segítség!... Ide, ide!

Cyrus Smith és az újságíró túlságosan messze lévén nem hallotta meg rögtön a segélykiáltásokat. Pencroff és Nab azonban rögtön kivágódott a baromfiudvarból, és lélekszakadva rohant a tó felé.

Még oda sem érhettek, amikor az ismeretlen - akinek az ittlétét senki sem gyanította - kirontott az erdőből, és egyetlen rugaszkodással a fennsíkot határoló Glicerín-patak túloldalán termett.

Harbert a fennsíkon állt, és vele szemközt iszonyatos jaguár kushadt, olyanféle, mint amilyent az újságíró ejtett el a Kígyó-félszigeten. Váratlanul lepte meg Harbertet, aki fatörzs mellé húzódott, az állat pedig ugrásra készen lapult előtte. Az ismeretlen, noha egyetlen kés volt minden fegyvere, rárohant a szörnyű fenevadra, s az most új támadója ellen fordult.

A küzdelem nem sokáig tartott. Az ismeretlen rendkívül erősnek és ügyesnek bizonyult. Hatalmas, harapófogó-szerű markával torkon ragadta a vadállatot, ügyet sem vetve rá, hogy a ragadozó karma a húsába mélyed, és másik kezével a jaguár szívébe döfte a kést.

A fenevad a földre zuhant. Az ismeretlen belerúgott, és már-már elfutott, mert a telepések ebben a pillanatban érkeztek a viaskodás színterére, de Harbert ekkor odaugrott hozzá, és fölkiáltott:

- Ne! Ne menjen el!

Cyrus Smith is közelebb lépett az ismeretlenhez, az pedig láttára összevonta busa szemöldökét. Vállából csöpögött a vér szakadt ujjasa alatt, de mit sem törődött vele.

- Barátom - szólította meg a mérnök -, azért jöttünk, hogy kifejezzük a hálánkat. Ön az életét kockáztatta azért, hogy megmentse a mi fiunkat!

- Az életemet! - mormogta az ismeretlen. - Mit ér az én életem? Még a semminél is kevesebbet!

- Megsebesült?

- Nem tesz semmit.

- Megszoríthatom a kezét?

Harbert meg akarta ragadni megmentője jobbját, amely megmentette őt, az idegen azonban keresztbe fonta karját, melle zihált, tekintete elborult, és úgy rémlett, nyomban elfut; de aztán nagy nehezen erőt vett magán, és nyersen odavetette:

- Kicsodák önök? És mit akarnak tőlem?

Úgy látszott, a telepesek történetére kíváncsi; most először mutatott efféle érdeklődést. Ha közlékenységet tapasztal, talán neki is elered a szava?

Cyrus Smith néhány szóban elbeszélte, mi minden történt velük, amióta Richmondot elhagyták, hogyan menekültek meg, hogyan boldogultak a szigeten, és hogy azóta milyen jólétet teremtettek.

Az ismeretlen feszült figyelemmel hallgatta végig.

A mérnök ezután bemutatta társait: Gedeon Spilettet, Harbertet, Pencroffot, Nabet és önmagát is, majd hozzátette: amióta a Lincoln-szigetre vetődtek, a legnagyobb öröm a tabor-szigeti útjuk során érte őket, amikor visszatérve azt remélhették, hogy új társuk akadt.

Az ismeretlen e szavak hallatán elpirult, feje a mellére csüggedt, és egész lényéről kínos zavar támadt.

- Most pedig, hogy megismert valamennyiünket - fűzte hozzá Cyrus Smith -, ugyebár, kezét szorít velünk?

- Nem - felelte tompa hangon az ismeretlen -, nem! önök becsületes emberek! Én pedig...!

TIZENHETEDIK FEJEZET

*Az ismeretlen még mindig félrehúzódik - Az ismeretlen kérése - A karámbeli majorság -
Tizenkét év a Tabor-szigeten! - B r i t a n n i a másodtisztje - A száműzetés -
A kézfogás - A titokzatos okmány*

Ezek a legutóbbi szavak a telepések sejtelmeit igazolták. A szerencsétlen ember életén valamilyen nagy szégyenfolt sötétül; talán már megbűnhődött érte, lelkiismerete azonban még nem adta meg neki a föloldozást. Mindenesetre, ha bűnös volt is, önvád marcangolta, megbánta tettét, nem tartotta méltónak magát, hogy becsületes emberek felé nyújtsa a kezét, pedig új barátai oly szívélyesen megszorították volna! Mindazonáltal a jaguárkaland után nem tért vissza a vadonba, és ettől a naptól fogva nem hagyta el többé a Gránitpalota környékét.

Mi lehet vajon élete titka? Elmondja-e, fölfedi-e az ismeretlen egy napon? Ezt majd eldönti a jövő. A telepések megegyeztek abban, hogy nem firtatják a dolgot, és úgy élnek mellette, mintha semmivel sem gyanúsítanak.

A kis csoport élete néhány nap alatt visszazökkent a régi kerékvágásba. Cyrus Smith és Gedeon Spilett többnyire együtt dolgoztak, hol mint vegyészek, hol mint fizikusok. Az újságíró csak akkor távozott a mérnök mellől, amikor Harbertet kísérte vadászatra, mert nem lett volna ésszerű hagyni, hogy a fiú egyedül csatangoljon a rengetegben; a jaguárkaland óta gondosabban vigyáztak reá. Ami Nabet és Pencroffot illeti, hol a baromfiudvarban, hol meg a karámban akadt dolguk, nem is említve a gránitpalota-beli tennivalókat; egyszóval nekik is bőven kijutott a munkából.

Az ismeretlen mindig a többiektől távol, félrevonultan dolgozott, és folytatta megszokott életrendjét, nem vett részt a közös étkezésekben, a fennsíkon hált a fák tövében, és sohasem keveredett társai közé. Úgy látszott, hogy megmentőinek közelsége valósággal elviselhetetlen számára!

- De hát akkor miért fordult segítségért embertársaihoz? - tanakodott Pencroff. - Miért dobta a tengerbe azt az üzenetet?

- Majd megmondja ő maga - felelte változatlanul Cyrus Smith.

- Mikor?

- Talán előbb, mint gondolná, Pencroff.

És valóban, a vallomás napja nemsokára elérkezett. December 10-én, egy héttel az ismeretlen visszatérése után, Cyrus Smith észrevette, hogy a férfi odalép hozzá, és halk, alázatos hangon megszólítja:

- Uram, egy kérésem volna önhöz.

- Mondja csak - biztatta a mérnök -, ám előbb engedje meg, hogy én intézzek önhöz egy kérdést.

Az ismeretlen ennek hallatán elpirult, és már-már meghátrált. Cyrus Smith jól értette, mi zajlik a bűnös lelkében: kétségkívül attól tart, hogy a mérnök a múltjában akar vájkálni.

Cyrus Smith megragadta az ismeretlen kezét.

- Mi nemcsak bajtársai vagyunk, hanem a barátai is - mondta. - Szükségesnek tartottam, hogy ezt közöljem önnel, most pedig hallgatom.

Az ismeretlen eltakarta tenyerével a szemét. Reszketés fogta el, és néhány pillanatig egyetlen tagolt szót sem bírt kiejteni a száján.

- Uram - szólalt meg végre -, nagy szívességet kérek öntől.

- Éspedig?

- Önöknek négy vagy öt mérföldnyire innen, a hegy lábánál, karámjuk van az állataik számára. Ezeknek az állatoknak gondozásra van szükségük. Engedje meg, hogy oda költözzem, és ott éljek velük.

Cyrus Smith néhány pillanatig mély szájalommal nézett a szerencsétlenre. Aztán így válaszolt:

- Barátom, a karámban csak fészerek állnak, istállóknak is alig alkalmasak...

- Nagyon jó lakás lesz az nekem, uram.

- Barátom - felelte Cyrus Smith -, mi nem akarjuk gátolni soha semmiben. Ön a karámban akar élni. Legyen. Azt azonban tudnia kell, hogy mindig szívesen látjuk a Gránitpalotában. De ha mindenáron a karámban akar élni, mi gondoskodunk minden szükségéről, hogy alkalmas szállásra találjon ott.

- Mindegy az, hogy milyen, bárhogyan jó lesz ott nekem.

- Barátom - felelte Cyrus Smith, aki szándékosan használta ezt a szívélyes megszólítást -, engedje meg, hogy mi magunk ítéljük meg, mi a teendőnk.

- Köszönöm, uram - válaszolta az ismeretlen, s azzal távozott.

A mérnök közölte társaival az ismeretlen kívánságát, és a telepések elhatározták, hogy faházat építenek a karámban, és a lehető legkényelmesebben berendezik.

Még aznap szerszámostul kivonultak a karámba, és nem telt bele egy hét, a ház készen várta lakóját. Körülbelül húszlépcsnyire állt az istállóktól, az ismeretlen onnan könnyűszerrel szemmel tarthatta az immár nyolcvan fönyire gyarapodott muflonnyáját. A ház bútorzata heverőből, asztalból, padból, szekrényből, ládából állt; a telepések fegyvert, lőszert, szerszámokat is szállítottak a karámba.

Az ismeretlen egyébiránt építkezés közben egyszer sem nézte meg leendő otthonát, és hagyta, hogy a telepések nélküle munkálkodjanak, miközben ő maga a fennsíkon dolgozott; kétségkívül be akarta fejezni azt, amibe belefogott. Valóban, az ő szorgalmának köszönhetően, hogy a fölszántott föld készen várta a vetést, aminek eljött már az ideje.

December 20-ra elkészült a karámbeli házikó. A mérnök tudatta az ismeretlennel, hogy elfoglalhatja szállását, s a férfi azt felelte, hogy már aznap ott tölti az éjszakát.

Aznap este a telepések a Gránitpalota nagytermében gyűltek össze. Nyolc óra lehetett - az ismeretlennek most kell eltávoznia tőlük. Nem akarták feszélyezni, kínos búcsúzásra sem akarták kényszeríteni jelenlétükkel, ezért hagyták magára, s ezért mentek haza otthonukba.

Ám alig csevegtek néhány percig a nagyteremben, amikor halk kopogtatást hallottak az ajtón. Az ismeretlen nyomban be is lépett a szobába, és minden teketóriázás nélkül így szólt:

- Uraim, mielőtt elhagyom önöket, jó volna, ha megismernék a történetemet. Most azonnal.

Ezek az egyszerű szavak mély hatást tettek Cyrus Smithre és társaira.

A mérnök fölállt.

- Mi nem faggatjuk önt, barátom - mondotta. - Szíve joga, hogy megőrizze a titkát.

- Kötelességem, hogy beszéljek.
- Akkor hát foglaljon helyet.
- Inkább állva maradok.
- Tessék, szívesen hallgatjuk - felelte Cyrus Smith.

Az ismeretlen a terem egyik szögletébe húzódott, ahol a félárnyék elfödte valamelyest. Hajadonfőtt állt, mellén keresztbe font karral, görnyedt testtartással, s olyan tompa, fénytelen hangon beszélt, mint akinek nagy erőfeszítésébe kerül a vallomás; hallgatói egyszer sem szakították félbe.

- 1854. december 20-án - kezdte az ismeretlen - egy *Duncan* nevű gőzhajó vetett horgonyt Ausztrália nyugati partján, a Bernouilli-foknál, a harminchetedik szélességi fok közelében. Ez a luxusjacht Glenarvan skót lord tulajdona volt; fedélzetén hatan utaztak: maga a lord, a felesége, az angol hadsereg egyik őrnagya, egy francia földrajztudós, valamint egy leány és egy fiú. Ez utóbbiak annak a Grant kapitánynak a gyermekei voltak, akinek *Britannia* nevű vitorlása előző esztendőben hajótörés áldozata lett. A *Duncan* parancsnokát John Manglesnek hívták, legénysége pedig tizenöt főből állott.

Vajon mit keresett a jacht abban az időben az ausztráliai partvidéken?

Hat hónappal korábban a *Duncan* palackba zárt, angol, német és francia nyelvű üzenetet talált az írországi vizeken. Ez a levél lényegileg azt adta hírül, hogy a *Britannia* hajótöröttei közül három túlélte a veszedelmet, s az életben maradtak - Grant kapitány és két embere - menedéket találtak valamilyen szárazföldön; az irat pontosan föltüntette tartózkodási helyük adatait, a papirost azonban eláztatta a tengervíz, és a hosszúsági fokot olvashatatlanná tette.

Grant kapitány eszerint valahol a déli szélesség harminchetedik fokának tizenegyedik percén tartózkodhatott. A hely hosszúsági foka ismeretlen maradt ugyan, ám ha valaki a harminchetedik szélességi fok mentén, szárazföldeken és tengereken át körülutazza a földet, bizonyára megleli Grant kapitányt és két tengerészét.

Az angol tengernagyi hivatal habozott a keresésre vállalkozni, ezért Glenarvan lord úgy döntött, hogy maga kísérli meg a kapitány föl kutatását. Mary és Robert, Grant kapitány gyermekei, tudomást szereztek erről a tervről, és kapcsolatot teremtettek a lorddal. A jachtot hosszú útra szerelték föl, majd a *Duncan*, fedélzetén a lorddal és családjával, továbbá a kapitány gyermekeivel, kifutott Glasgow-ból, átszelte az Atlanti-óceánt, keresztülhaladt a Magellán-szoroson, és a Csendes-óceánon elhajózott Patagóniáig; az üzenet első olvasata szerint ugyanis föltételezhatték, hogy Grant kapitány patagóniai bennszülöttek fogságába esett.

A *Duncan* utasai partra szálltak Patagónia nyugati partvidékén, a jacht pedig áthajózott a földrész keleti tengerszegélyén levő Corrientes-fokra.

Glenarvan lord a harminchetedik szélességi fok mentén végigbarangolta egész Patagóniát, de sehol sem sikerült nyomára bukkannia a kapitánynak, ezért november 13-án ismét hajóra szállt, hogy az óceánon folytassa kutatóútját.

Aztán sorra végiglátogatta a Tristan da Cunha-szigeteket és az Amsterdam-szigetet, de vállalkozását ott sem koronázta siker; a *Duncan* tehát továbbhaladt, és mint már említettem, 1854. december 20-án megérkezett Ausztrália partjára, a Bernouilli-fokra.

Glenarvan lord úgy tervezte, hogy átszeli egész Ausztráliát, amint nemrégiben keresztülvágott Dél-Amerikán is, ezért partra lépett. A tengertől néhány mérföldnyire, a szárazföld belsejében nagyobb gazdaság terült el, és tulajdonosa, egy ír származású telepes, szíves vendégszeretettel fogadta az utazókat. Glenarvan lord ismertette ezzel az írrel, mi járatban van, és megkérdezte

tőled vajon nincs-e tudomása róla, hogy az utóbbi két évben hajótörést szenvedett-e egy *Britannia* nevű angol háromárbcos Ausztrália nyugati partvidékén.

Az ír telepes azt felelte, hogy nem hallott erről a szerencsétlenségről; egyik szolgája azonban, a jelenlevők nagy meglepetésére közbeszólt:

„Milord, adjon Istennek hálát, és mondjon neki köszönetet. Ha Grant kapitány életben van, akkor itt él, Ausztrália földjén.”

„Kicsoda ön?” - kérdezte Glenarvan lord.

„Skót ember, akárcsak ön, milord - felelte a férfi -, és egyike vagyok Grant kapitány társainak, a *Britannia* hajótörötteinek.” Ezt az embert Ayrtonnek hívták. Valóban, igazat mondott, amikor azt állította, hogy valaha a *Britannia* személyzetéhez tartozott; a hajó másodtisztje volt, és ezt okmányai is tanúsították. Azt vallotta, hogy amikor a háromárbcos szétzúzódt a sziklazátonyokon, őt a hullámok elsodorták Grant kapitány közeléből, akiről ő mindaddig azt hitte, hogy a hajó egész legénységével együtt a tengerbe veszett; úgy vélte, egyedül ő, Ayrton élte túl a *Britannia* pusztulását.

„Csakhogy - fűzte hozzá Ayrton - a *Britannia* nem a nyugati, hanem a keleti parton süllyedt el; ha tehát a kapitány él még, amint erre ez az üzenet következtetni enged, akkor bennszülöttek foglya, akkor nem itt, hanem Ausztrália túlsó partvidékén kell keresniök.”

A férfi hangja őszinkén csengett, bizalomgerjesztőnek tetszett tekintete is. Senki sem kételkedett szavai igazságában. Az ír telepes, akit Ayrton már több mint egy esztendeje becsülettel szolgált, jóállt érette. Glenarvan lord is megbízhatónak ítélte a férfit, és tanácsára úgy döntött, hogy a harminchetedik szélességi fok vonalán végiggyalogolja egész Ausztráliát. Megalakult a kutatócsoport: Ayrton vezetésével Glenarvan lord, a felesége, Grant kapitány két gyermeke, az angol őrnagy, egy francia földrajztudós, Mangles kapitány és néhány matróz vállalkozott a fárastó útra; a lord pedig úgy rendelkezett, hogy a *Duncan*, Tom Austin másodkapitány parancsnoksága alatt, hajózzék Melbourne-be, és ott várják be fölöttesük további utasításait.

Lord Glenarvan és társai 1854. december 23-án indultak útra.

Ideje, hogy bevalljam: ez az Ayrton áruló volt. Nem hazudott ugyan, annak idején valóban másodtisztként szolgált a *Britannián*, a történet többi részét azonban ő maga koholta; az igazság viszont az, hogy valamilyen okból összekülönbözött a kapitánnyal, és megkísérelte föllázítani ellene a legénységet, mert hatalmába akarta keríteni a hajót, Grant kapitány pedig emiatt 1852. április 8-án, jogos büntetésül, Ausztrália nyugati szegélyén kitette őt a partra, sorsára hagyta és elvitorlázott.

A nyomorult gazember tehát semmit sem tudhatott a *Britannia* későbbi hajótöréséről. Csak ekkor, Glenarvan lord elbeszéléséből szerzett róla tudomást! Amikor annak idején magára maradt Ausztráliában, szökött fegyencek bandájához csatlakozott, és Ben Joyce néven hamarosan a vezérük lett; most pedig csak azért állította szemérmetlenül, hogy a keleti parton történt a hajótörés, és csak azért bírta rá Glenarvant, hogy elinduljon abban az irányban, mert abban bízott, hogy ha a lordot eltávolítja a hajójáról, akkor kézre kerítheti a *Duncant*, és kalózkodásra használja föl a Csendes-óceánon.

Ekkor az ismeretlen megakadt egy pillanatra. Hangja remegett, de folytatta:

- A kutatócsoport fölkerekedett, és nekivágott az ausztráliai szárazföldnek. Az expedíció magától értetődőleg nem járhatott eredménnyel, hiszen Ayrton vagy Ben Joyce (bárhogy is nevezzük) tévútra vezette, és gonosztevő cimborái hol követték, hol pedig megelőzték a fölfedezőket, hogy majd alkalomadtán lecsapjanak rájuk.

Ezalatt a *Duncan* Melbourne-be hajózott, hogy ott a szükséges javítási munkák elvégzésére használja föl a pihenőidőt. Ayrtonnek tehát most rá kellett bírnia Glenarvan lordot, hogy változtassa meg utasítását, és küldje jachtját Melbourne-ből Ausztrália keleti partjára, ott ugyanis, úgy vélte, fegyencbandája segítségével könnyen megkaparinthatja a gőzöst. Ayrton tehát, célját elérendő, a kutatócsoportot sűrű, part menti vadonba vezette, ahol társai nagy szükségét látták, és hallgattak az ő hamis tanácsára, s átadták neki a kívánt levelet, ő meg vállalkozott rá, hogy személyesen kézbesíti a *Duncan* másodkapitányának; ez a levél - így tudta az áruló - azt a rendelkezést tartalmazta, hogy, a jacht haladéktalanul induljon a keleti partvidékre, a kis csoport tartózkodási helyétől néhány napi járóföldre nyíló Twofold-öbölbe. Ayrton is ott adott találkozót cinkosainak.

Ám alig vette át a levelet, árulása lelepleződött - hogy milyen módon, arra most nem vesztegetem a szót -, tehát nem tehetett egyebet, menekülésre fogta a dolgot. Glenarvan lord mindent elkövetett, hogy a levelet bármi áron visszaszerezze tőle, hiszen az mindenestül kiszolgáltatta a *Duncant* a gonosztevőnek. Ayrton azonban, kezében a levéllel, akkor már árkon-bokron túl járt, és két nap múlva meg is érkezett Melbourne-be.

Mindeddig tehát sikerrel jártak a gazember aljas tervei. A *Duncant* most már könnyűszerrel a Twofold-öbölbe irányíthatta, ahol bűntársai megrohanhatják, elfoglalhatják a jachtot, és lemészárolhatják a legénységét, s attól fogva Ben Joyce lesz a tengerek ura!... Isten azonban megakadályozta a galád terv megvalósulását.

Ayrton, Melbourne-be érkezvén, átadta a levelet a másodkapitánynak, Tom Austinnek, aki tudomásul vette az utasítást, és tüstént fölszedte a horgonyt; ám képzelhető az alávaló cselszövő dühe és döbbenete, amikor másnap észrevette, hogy a másodkapitány nem a Twofold-öböl felé igyekszik, hanem Új-Zéland keleti partjára szándékozik vezetni a hajóját. Tiltakozni próbált, Austin azonban fölmutatta Glenarvan lord levelét... És valóban, a levelet fogalmazó francia földrajztudós szerencsés tévedése folytán a levél Új-Zéland keleti partját jelölte meg a jacht rendeltetési helyül.

Ayrton minden fondorlata kudarcba fulladt! Arra vetemedett, hogy ellene szegüljön a parancsnak. Börtönbe vetették. Magukkal vitték Új-Zélandba, ő pedig azt sem tudta, mi történik cinkosaival, sem azt, hogy mi lesz Glenarvanék sorsa.

A *Duncan* egészen március 3-ig az új-zélandi part közelében cirkált. Ezen a napon Ayrton dörrenéseket hallott. A *Duncan* ágyúja dörgött, és nemsokára Glenarvan lord és övéi valamennyien a fedélzetre léptek.

Lássuk, mi történt!

Glenarvan lord, ezernyi fáradalom, ezernyi veszély árán, befejezte útját, és megérkezett Ausztrália keleti partjára, a Twofold-öbölbe. A *Duncan*nek azonban se híre, se hamva! A lord Melbourne-be sürgönyözött. Onnan ezt a választ kapta:

A Duncan folyó hó 18-án kifutott a kikötőből, és ismeretlen irányban eltávozott.

Glenarvan lord ezek után nem gondolhatott egyebet, csak azt, hogy a jacht Ben Joyce kezébe került, és időközben kalózhajó lett belőle!

Csakhogy Glenarvan még ezek után sem adta föl a játszmát. Rettenthetetlen és nagylelkű férfi volt. Kereskedelmi hajóra szállt, társaival együtt Új-Zéland nyugati partjára vitette magát, és a harminchetedik szélességi fok mentén végigjárta az egész hatalmas szigetet, Grant kapitánynak azonban sehol sem bukkant a nyomára; amikor viszont a keleti partra ért, nagy meglepetésére, s az ég akaratából ott találta a *Duncant*, amely - a másodkapitány parancsnoksága alatt - akkor már ötödik hete várakozott a partvidéken!

Ez az esemény 1855. március 3-án történt. Glenarvan lord tehát ott állt a *Duncan* fedélzetén; a hajón azonban ott tartózkodott Ayrton is. Az árulót a lord elé vezették, hogy kifaggassa mindarról, amit csak tud Grant kapitány felől. A bandita azonban megtagadta a vallomást. Glenarvan lord megfenyegette, hogy az első kikötőben átadja az angol hatóságoknak. Ayrton azonban erre sem tört meg, néma maradt.

A *Duncan* folytatta útját a harminchetedik szélességi fokon. Ezalatt azonban lady Glenarvannek sikerült legyőznie a bandita ellenállását. Rábeszélésére végül is magába szállt, kijelentette, kész vallomást tenni, és azt ajánlotta Glenarvan lordnak, hogy annak fejében, amit elmondani szándékozik, ne szolgáltatassa ki őt az angol hatóságoknak, hanem hagyja magára a Csendes-óceán valamelyik lakatlan szigetén. Glenarvan lord, aki Grant kapitányt illetőleg mindent föl akart deríteni, ami csak megtudható, elfogadta az alkut.

Ayrton elbeszélte egész életét, és szavaiból kiviláglott, hogy amióta Grant kapitány Ausztrália partján leparancsolta őt a hajójáról, semmit sem tudhat az eltűnt sorsa felől.

Glenarvan lord mindazonáltal állta a szavát. A *Duncan* folytatta útját, és rövidesen megérkezett a Tabor-szigetre. A lord itt akarta partra tenni Ayrtont, és ugyanitt találta meg, csodával határos módon, Grant kapitányt és két emberét, pontosan a harminchetedik szélességi fokon. A fegyencnek el kellett foglalnia a három hajótörött helyét a puszta szigeten, ám, íme, abban a pillanatban, amikor Ayrton elhagyta a hajót, Glenarvan lord ezekkel a szavakkal bocsátotta útjára:

„Itt, Ayrton, távol lesz minden lakott földtől, és embertársaival nem képes érintkezésbe kerülni. Nem menekülhet erről a szigetről, amelyen most magára hagyja a *Duncan*. Egyedül marad, pőrén az Isten színe előtt, aki a szívek legmélyére lát, sorsa azonban mégsem lesz olyan kétségbeejtő, mint Grant kapitányé volt. Akármilyen méltatlanná vált is az emberek emlékezetére, az emberek mégis emlékezni fognak önre. Én tudom, Ayrton, hogy él, és azt is tudom, hol található. Én nem felejttem el önt soha!”

És a *Duncan* fölszedte a horgonyt, és hamarosan eltűnt.

Ez 1855. március 18-án történt.

Ayrton tehát magára maradt, de sem fegyverben, sem lőszerben, sem szerszámokban, sem vetőmagvakban nem szenvedett hiányt. Számára, a száműzött számára még az a kunyhó is rendelkezésre állt, amelyet a becsületes Grant kapitányék építettek! Egyetlen kötelessége: éljen, hogy magányában levezekelhessen elkövetett bűneit!

Uraim, higgyék el, Ayrton megbánta múltját, szégyellte bűneit, és boldogtalanság mardosta miattuk. Azt mondogatta magában, hogy amire Glenarvan lordék eljönnek érte egy napon erre a szigetre, méltónak kell lennie a társaságukra, ha visszatér közéjük! Jaj, hogy szenvedett a nyomorult! Mennyit dolgozott, hogy a munka ismét emberré tegye! Mennyit imádkozott, hogy az imádságban magára találjon!

Két évig, három évig így telt-múlt az élete; akkorra azonban már végleg letörte az egyedüllét, hiszen egyre csak azt leste, fölbukkan-e hajó valahol szigete láthatárán, és egyre csak azt kérdezgette, vajon nem telt-e le még bűnhődése ideje, s eközben úgy kínlódott, ahogyan még soha senkit szenvedés nem gyötört! Ó, hiszen a magány mindenkit keservesen elcsigáz, ám annak a legiszonyúbb, akit az önvád marcangol!

Az ég azonban, úgy látszik, nem elégelte meg még a bűnhődését: a szerencsétlen ugyanis érezte, hogy lassanként egyre inkább vademberré vedlik! Napról napra borzalmasabban kellett rádöbbenie, hogy visszavonhatatlanul hatalmába keríti az elállatiasodás! Meg nem tudnám most mondani önöknek, hogy mi történt azután, arról képtelen vagyok számot adni; végül is

számkivetése harmadik vagy negyedik esztendejében azzá a nyomorúságos lényé változott, amilyenek önök találták a Tabor-szigeten!

Mert azt hiszem, nem szükséges hozzátennem, uraim, hogy Ayrton vagy Ben Joyce és én - ugyanaz a személy!⁹¹

Cyrus Smith és társai az elbeszélés vége felé önkéntelenül is fölálltak. Nehéz elmondani, milyen mélységesen meghiúsultak. Olyan nyomorúságosan, olyan fájdalmasan és olyan kétségbeesetten görnyedt előttük a szerencsétlen!

- Ayrton - szólalt meg végül Cyrus Smith -, ön nagy bűnt követett el, de az ég bizonytalán úgy találta, hogy eléggé meglakolt már érte! S ennek bizonyosságául vezette vissza az emberek közé. Ayrton, ön bocsánatot nyert! És most feleljen: akar-e a társunk lenni?

Ayrton döbbenet hátrált.

- Itt a kezem! - mondta a mérnök.

Ayrton ráborult Cyrus Smith jobbára, és kövér könnycseppek csordultak alá a szeméből.

- Akar-e velünk élni? - kérdezte Cyrus Smith.

- Smith úr, hagyjon még egy kis időt - kérte Ayrton -, hadd éljek egyedül a karámbeli házban!

- Ahogy jónak látja, Ayrton - felelte Cyrus Smith.

Ayrton már indulni készült, amikor a mérnök egy utolsó kérdést intézett hozzá:

- Még egy szóra, barátom. Ha valóban beletörődött, hogy szálegyedül éljen a Tabor-szigeten, vajon miért bízta a tengerre azt az üzenetet, amely bennünket végül is a nyomára vezetett?

- Üzenetet? - csodálkozott Ayrton; szemlátomást nem értette, mit jelent ez a kérdés.

- Igen, azt a palackba zárt levelet, amely a Tabor-sziget pontos földrajzi fekvését közölte, és amelyet mi a vízből halásztunk ki!

Ayrton végighúzta homlokán a kezét. Majd, némi töprengés után, így felelt:

- Soha semmilyen üzenetet nem dobtam a tengerbe!

- Soha?

- Soha!

S Ayrton meghajolt, kiment a szobából, és betette maga mögött az ajtót.

---

91 Az itt röviden elbeszélte történetet Verne részletesen is megírta a *Grant kapitány gyermekei* című, ismert regényében; az abban foglaltak tehát mintegy előzményei *A rejtelmes sziget* eseményeinek

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

A telepesek beszélgetése - Cyrus Smith és Gedeon Spilett - A mérnök ötlete - Elektromos távíró - Villanydrót készül - A huzalvonó gép - Az ábécé - Szép évszak - A telep virágzása - Fényképezés - Havas tájkép - Két év a Lincoln-szigeten!

- Szegény ember! - sóhajtott föl Harbert; az ajtóhoz szaladt, kinyitotta, lenézett, s látta, hogy Ayrton leereszkedik a fölvonó kötelén, és eltűnik a félhomályban.

- Visszajön - mondta Cyrus Smith.

- Hohohó, Cyrus úr! - rikkantott föl Pencroff. - Hát ehhez mit szól? Mit jelentsen ez? Hogyan! Nem Ayrton dobta tengerbe azt a palackot? Hát akkor ugyan ki az ördög?

Nos, ha valaha joggal hangzott el kérdés, ez valóban teljes joggal hangzott el.

- Bizonyára ő az, aki üzent - vélekedett Nab -, csakhogy akkor már félőrült volt, szegény feje...

- Úgy van! - helyeselt Harbert. - Azt sem tudta, mit cselekszik.

- Másképpen csakugyan nem lehet ezt megmagyarázni, barátaim - felelte élénken Cyrus Smith -, és most már azt is értem, hogyan jelölhette meg Ayrton olyan pontosan a Tabor-sziget földrajzi helyzetét: alighanem akkor hallotta emlegetni, mielőtt annak idején száműzetésbe küldték a szigetre.

- Csakhogy amikor azt az okmányt megfogalmazta, még semmiképpen sem lehetett olyan félállat, amilyenné később torzult - jegyezte meg Pencroff -, márpedig ha a palack legalább hét-nyolc évig bukdácsolt a tengeren, hogyhogy az a papír nem mállott szét a vízben?

- Ez annak a bizonyítéka, hogy Ayrtonnak csak évekkel később borult el az agya, mint ő maga hiszi - felelte Cyrus Smith.

- Így kell lennie valahogy - hagyta rá Pencroff -, máskülönben csakugyan megmagyarázhatatlan lenne a dolog...

- Valóban, megmagyarázhatatlan - válaszolta a mérnök, és látszott rajta, semmi kedve tovább folytatni ezt a beszélgetést.

- De vajon igazat mondott-e Ayrton? - tűnődött a tengerész.

- Igen - felelte az újságíró. - A történet az utolsó szóig igaz. Jól emlékszem, hogy az újságok is sokat írtak Glenarvan lord vállalkozásáról és az elért nagy sikerről.

- Bizony, Ayrton igazat beszélt - tette hozzá Cyrus Smith -, ne kételkedjék benne, Pencroff, mert elég keserves volt számára, hogy mindazt be kellett vallania. Aki ilyen keményen vádolja önmagát, az csak igazat mondhat!

Másnap - december 21-én - a telepesek leereszkedtek a fővénysávra, majd fölkapaszkodtak a fennsíkra is, de Ayrtont már sehol sem találták. Úgy látszik, éjszaka kiköltözött a karámbeli házikóba; a telepesek úgy ítélték helyesnek, ha nem erőltetik reá a társaságukat. Amit nem végzett el a bátorításuk, majd elvégzi azt az idő...

Harbert, Pencroff és Nab újra nekiláttak szokott foglalatosságuknak. Cyrus Smith mérnököt és az újságíróat pedig kéménybeli műhelyükből szólította a munka.

- Tudja-e, kedves Cyrus, hogy az ön tegnapi magyarázata csöppet sem kielégítő?! - jegyezte meg Gedeon Spilett. - Hogyan képzelhető el, hogy ez a szerencsétlen ember megírta az üzenetét, palackba zárta, tengerbe dobta, aztán teljességgel megfeledkezett az egésztől?

- Sehogyan sem, kedves Spilett - felelte a mérnök -, minthogy nem is ő bírta a vízre azt az üzenetet.

- Vagyis, ön azt hiszi, hogy...

- Semmit sem hiszek, semmit sem tudok! - vágott a szavába Cyrus Smith. - Ezt az esetet is azok közé sorolom, amelyeknek máig sem találtam meg a magyarázatát!

- Igaz, Cyrus - felelte Gedeon Spilett -, hihetetlen dolgok estek meg velünk! Az ön megmenekülése, a fővényen talált gazdátlan láda, Top kalandjai, és végül ez a palack!... Vajon sohasem fejtjük meg ezeket a talányokat?

- De igen! - válaszolta élénken a mérnök. - De igen! Megfejtjük, mihelyt kívül-belül végigkutattuk a szigetet!

- A szerencse talán kezünkre játssza a rejtély kulcsát...

- A szerencse? Spilett! Én nem hiszek a szerencsében, és nem hiszek a világ rejtelseiben sem! Minden érthetetlennek látszó jelenségnek természetes oka van, s ezt az okot előbb vagy utóbb fölkeresem. Addig is figyeljük és dolgozzunk...

Eljött január hava. Kezdődött az új, az 1867-es esztendő. Serényen folyt a nyári munka. Harbert és Gedeon Spilett valamelyik nap elsétált a karám mellett, és megállapították, hogy Ayrton valóban birtokba vette a számára épített hajlékot. Sokat foglalkozott a gondjára bízott nyájjal, és ezzel megtakarította társainak azt a fáradságot, hogy két-három naponként kijárogassanak a karámba. A telepések azonban azontúl is gyakran fölkeresték a muflontenyészetet, mert nem akarták, hogy Ayrton túlságosan sokáig magára maradjon.

Végeredményben Ayrton otthagása még kapóra is jött nekik, célszerűnek látszott ugyanis, ha bizonyos gyanúok miatt - amelyekben Cyrus Smith és Gedeon Spilett teljesen egyetértett - a szigetnek ezt a felét is állandóan szemmel tartja valaki; márpedig ha valami történnék ott, Ayrton nyilván azonnal értesítené a Gránitpalota lakóit.

Megeshet persze az is, hogy az esemény váratlanul következik be, és a helyzet úgy kívánja, hogy a mérnök haladéktalanul értesüljön róla. Mert a sziget titkához tartozó eseményeken kívül sok más, váratlan fordulat is bekövetkezhet, mint például hajó bukkanhat föl a nyugati oldal nyílt tengeri horizontján, süllyedő hajót sodorhat a part menti vizekre a vihar, kalózok közeledhetnek a Lincoln-sziget felé, és így tovább.

Cyrus Smith úgy határozott hát, hogy közvetlen összeköttetést teremtsen a Gránitpalota és a karám közt.

Január 10-én közölte tervét társaival.

- Hű, hát ezt meg hogyan üti majd nyélbe, Cyrus úr? - kíváncsiskodott Pencroff. - Tán csak véletlenül nem távírvonalat óhajt létesíteni a két part közt?

- Pontosan az a szándékom - felelte a mérnök.

- Villanyos távíró? - ámuldozott Harbert.

- Természetesen - válaszolta Cyrus Smith. - Rendelkezünk minden szükséges alkotórésszel, hogy galvánelemtel állíthassunk elő; sokkal nehezebb lesz ennél a huzalok nyújtása vasból, de én remélem, alkalmas dróthúzó szerkezet segítségével az is meglesz valahogyan.

- Tyuhaj! - kurjantott föl a tengerész -, ezek után már azon se csodálkoznék, ha egy szép nap vasúton kocsikáznánk!

Nekiláttak hát a munkának, s a legnehezebbel kezdték, vagyis a huzalkészítéssel, mert ha az nem jár eredménnyel, akkor kárba vészett fáradság áramfejlesztő elemet és egyéb alkotórészeket gyártani.

A Lincoln-szigeti telepéseknek, mint tudjuk, kitűnő minőségű, tehát könnyen nyújtható vasanyag állt a rendelkezésükre. Cyrus Smith azzal kezdte, hogy dróthúzó vasat készített, vagyis olyan acéllapot, amelyen különböző átmérőjű, kúp alakú lyukak nyílnak: ezeken a lyukakon keresztülhaladva éri el a vashuzal a kívánt vékonyságot. Az acéllapot a lehető legkeményebbé, „páncéllá” edzették, aztán elmozdíthatatlan szilárdsággal földre dőngölt cölöphöz erősítették, néhány lábnyira a vízeséstől, amelynek hajtóenergiáját a mérnök a dróthúzó gépezet működtetésére akarta fordítani.

Valóban, ott állt - ez idő szerint üzemen kívül - a posztógyártásra használt kallómalom, hatalmas erejű forgótengelye azonban arra is alkalmasnak ígérkezett, hogy föltekerje, s ilyen módon nyújtsa a huzalt.

A drótygyártás kényes művelet, nagy gondosságot igényel. A telepések a vasat előbb hosszú, vékony henger alakra kalapálták, aztán pedig reszelővel kihegyezték a végét, s azt erőltették bele a drótvonó acéllap legtágabb lyukába, és áthúzták rajta a forgótengely segítségével, amelyre huszonöt-harminc láb hosszúságú, vastag huzal csavarodott föl ekként; ezt a huzalt legöngyölték a kallómalom tengelyéről, és fokozatosan egyre kisebb és kisebb átmérőjű lyukakon vontatták keresztül. Ezzel a módszerrel a mérnök végül is negyvenöt-ötven láb hosszúságú, kellőképpen vékony vashuzaldarabokhoz jutott, és most már nem volt egyéb tennivalója, mint összeforrasztani a huzaldarabokat, és kifeszíteni a drótot a karámtól a Gránitpalotáig vezető, mintegy ötmérföldes útszakaszon.

Az egész művelet mindössze egy-két napot vett igénybe; Cyrus Smith éppen csak üzembe helyezte a gépezetet, aztán társaira hagyta a dróthúzó mesterséget, ő pedig tüstént nekilátott a galvánelem összeállításának.

Az adott esetben olyan elemet kellett előállítania, amely szüntelenül termeli az áramot. Tudjuk, hogy a mostanában használatos elemek általában retortaszénből, cinkből és rézből tevődnek össze. Rézre semmiképpen sem tudott szert tenni a mérnök, hiába kereste, sehogy sem tudott nyomára akadni a Lincoln-szigeten, erről tehát le kellett mondania. Retortaszén - vagyis olyan finom, kemény grafitot, amilyen a kőszén lepárlásakor rakódik le a gázgyarak agyagretortáiban - ő maga is készíthetett volna, de csak különleges, sok előzetes munkát igénylő berendezés segítségével. Ami végül a cinket illeti, az olvasó bizonyára emlékszik még rá, hogy a fővényen talált ládát belső fémburkolat óvta a nedvességtől: nos, ez a fémburkolat cinkből készült, és a galvánelem gyártásához éppen erre volt szüksége.

Cyrus Smith alaposan meghányta-vetette magában a dolgot, és úgy döntött, hogy a lehető legegyszerűbb elemet állítja össze, ahhoz hasonlót, amelyet Becquerel talált föl 1820-ban, s amelyhez cinken kívül más fém nem is kell. A többi tartozék pedig - salétromsav és hamuzsíroldat - kellő mennyiségben állt a mérnök rendelkezésére.

Lássuk hát, hogyan készítette el a mérnök ezt az áramfejlesztő készüléket, amelynek a működését a salétromsav és a hamuzsíroldat kölcsönhatása volt hivatva biztosítani.

Először is az üveghutában bizonyos számú palackot gyártott, és azokat salétromsavval töltötte meg. Aztán kifűrt fedőt illesztett egy-egy ilyen üvegedény szájára, s a lyukon keresztül a salétromsavba vékony, alsó végén likacsos agyagdugóval elzárt üvegcsövet eresztett, amelyet vászondarab támasztott meg az edény alján. A mérnök a keskeny csőbe, a felső végén,

hamuzsíroldatot töltött - hamuzsírhoz különféle növények elhamvasztása révén jutott -, hogy a salétromsav és a hamuzsíroldat a likacsos agyagdugón átszivároghatva fejthesse ki a kívánt kölcsönhatást.

Amikor mindez megvolt, Cyrus Smith fogott két cinklemezt, az egyiket a salétromsavas palackba, a másikat a hamuzsíroldattal megtöltött üvegcsőbe helyezte. A művelet nyomán tüstént elektromos áram keletkezett, s az edényben álló fémlapról az üvegcső hamuzsír-oldatában fürdő fémlap felé áramlott; a két fémlap végéhez - vagyis az elem pozitív, illetve negatív sarkához - a mérnök egy-egy acélszálat erősített. Egy-egy elem pozitív sarkát az acélvezeték segítségével a másik elem negatív sarkával kötötte egybe; az elemek összessége így módon a távírókészülék üzemben tartására alkalmas, nagy hatóerejű áramfejlesztő telepet alkotott.

Ilyen roppantul egyszerű és elmés készüléket gyártott Cyrus Smith: most már rendelkezett mindennel, hogy létrehozza a távíró-összeköttetést a Gránitpalota és a karám közt.

Február 6-án a telepesek nekiláttak a távírópóznák fölállításának: mindegyikre üvegszigetelőt szereltek, és erre erősítették a Karám út mentén vezető huzalt. Néhány nap múltán a huzal már a helyén feszült, készen arra, hogy rajta másodpercenként százezer kilométeres sebességgel rendeltetési helye felé röppenessen a villanyáram, a visszatérő huzal szerepét pedig a föld lássa el.

Cyrus Smith két áramfejlesztő telepet létesített; az egyiket a Gránitpalotában helyezte el, a másikat a karámbeli házban, mert amennyire célszerűnek látszott, hogy a karámot összekössék a Gránitpalotával, alkalomadtán ugyanolyan hasznos lehetett, ha a Gránitpalota is érintkezésbe léphet a karámmal.

Ami a leadó- és fölvevőkészüléket illeti, azok is igen egyszerű szerkezetek voltak. A mérnök két elektromágnest készített, azaz huzalt tekert egy-egy lágyvas mag köré. Ha a huzalba áramot vezetnek, a lágyvas mágnessé válik. Ha viszont az áram megszakad, a vas is nyomban elveszti mágneses tulajdonságát. A két elektromágnest a mérnök egy-egy óralapra és óramutatóra emlékeztető szerkezetbe ágyazta be: a kör alakú lapon az ábécé betűi voltak olvashatók. Ha az egyik szerkezeten - az adóállomáson - a mutatót a betűtárcsa fölött mozgatták, a fölvevőállomáson a mutató hasonló mozgást végzett. A fölvevőállomás kezdőjének nem volt egyéb dolga, mint összeolvasni a mutató jelezte betűket, hogy megértse a leadó-állomás üzenetét.

Február 12-én készült el teljesen a távíró-berendezés. Cyrus Smith aznap bekapcsolta az áramot, és a mutató mozgatásával megkérdezte Ayrtontól, hogy mi újság a karámban; néhány másodperc múlva megérkezett a válasz: minden rendben van.

Pencroff alig fért a bőrébe örömeiben, és nem állta meg, hogy minden áldott reggel és este oda ne sürgönyözzön a karámba, onnan pedig hűségesen mindig megjött a válasz a tengerész érdeklődésére.

Az érintkezésnek ez a módja két fontos eredménnyel járt: először is mindig meg tudták állapítani, hogy a hívott a karámban tartózkodik-e, másodszer pedig ezáltal megszűnt Ayrton teljes elszigeteltsége. Cyrus Smith egyébiránt minden héten ellátogatott a karámba, időnként pedig Ayrton is fölkereste a Gránitpalotát, és ott mindig szíves fogadtatásra talált.

A nyáridő tehát rendszeres munkával telt el. A telep élelmiszerkészlete - főleg a zöldségfélék és a gabonaneműek - napról napra gyarapodtak, és szépen megfogantak a Tabor-szigetről hozott főzelékmagvak is. A Kilátó-fennsík igazán megnyugtató látványt nyújtott. Csakhamar a negyedik aratás is elkövetkezett, és csodálatos búzatermést adott; képzelhetjük, hogy a telepesek egyike sem számolta meg, vajon beteljesült-e a mérnök jóváindulása, és csakugyan

négyszázmilliárd búzaszem rejtőzik-e a kalászkokban. Pencroff ugyan eleinte kötötte az ebet a karóhoz: ő bizony elvégzi a megszámlálást, de Cyrus Smithnek sikerült meggyőznie, hogy percenként háromszáz szemet, vagyis óránként kilencezret számítva is körülbelül ötezer-ötszáz évbe telnék, mire a végére jutna... a derék tengerész tehát kénytelen-kelletlen letett a tervéről.

Ragyogó idő járta, de a meleg csak napközben gyötörte a telepeseket, esténként friss tengeri szellő mérsékelte a hőséget, és éjszakára kellemesen hűs levegővel árasztotta el a Gránitpalotát. Egyszer-másszor heves orkán is támadt ugyan a Lincoln-szigetre, de szerencsére egyik sem tartott sokáig. Néhány órán át azonban villám villám nyomában hasogatta az égboltot, és szünet nélkül morajlott a mennydörgés.

Ez idő tájt a kis telep lakóinak egészen különösen jól telt életük sora. A szárnyasok úgy elszaporodtak, hogy szinte már el sem fértek a baromfiudvarban; sürgősen csökkenteni kellett a létszámukat. A disznók megellettek már, és gondolhatjuk, hogy az állatok gondozása fölémésztette Nab és Pencroff idejének nagy részét. Az onaggapáron - amelynek egyébiránt két csinos vadcsacsija született - többnyire Gedeon Spilett és Harbert lovagolt; a fiú kitűnő lovassá ügyesedett az újságíró szakértő oktatása alatt; az onaggákat máskülönben a szekérbe is gyakran befogták, hogy fát, szenet szállítsanak a Gránitpalotába, vagy a mérnök számára vigyék el a munkájához szükséges ásványi anyagokat a Kéménybe.

Ebben az évszakban a telepések többször kirándultak a sziget ismeretlen részeire, sőt gyakran behatoltak a Vadnyugat-vadon mélyébe is. Bármilyen nagy volt is a kánikula, a telepéseknek egyáltalán nem esett nehezükre a kószálás, mert a fejük fölé kusza tömkelegben boruló, sűrű lombkoronákon alig-alig tűzött át a napsugár. Végigkóborolták a Hála-folyó egész bal partja mentét is, a karámtól a Zuhatag-patak torkolatáig.

Kirándulásaik során azonban fegyvereiket rendre magukkal kellett vinniök, mert az ősrendeteg mélyén gyakran akadtak össze nagyon szilaj és nagyon ingerlékeny vaddisznókkal, s az ilyen vadállatok ellen nem tréfadolog a védekezés.

Ekkor történt, hogy a telepéseknek iszonyatos irtóhadjáratot kellett viselniök a jaguárok ellen. Gedeon Spilett engesztelhetetlen gyűlölettel harcolt ellenük, tanítványában, Harbertben pedig buzgó segítőtársra lelt. Remek fegyvereikkel a kezükben nem féltek a fenevadakkal való találkozástól. Harbert a vakmerőségig bátornak, az újságíró pedig megdöbbenően hidegvérűnek bizonyult. Néhány heti vadászat eredményeképpen már vagy húsz pompás jaguárbunda díszítette a Gránitpalota nagytermének falait: ha, ezt így folytatják tovább, föltehették, hogy a jaguárfajtát végleg kiirtják a szigetről; a vadászok egyébiránt épp erre törekedtek.

A sziget ismeretlen fertályait föltáró kiruccanások némelyikében részt vett maga a mérnök is, és ilyenkor aprólékos figyelemmel szemügyre vett minden új látnivalót. Igaz, hogy éppenséggel nem állati lábnyomokat keresett a roppant rengetegek legsűrűbb bozótjaiban... de soha semmiféle gyanús dologra nem bukkant. A fölfedező utakon többnyire Tok és Jup is a kutatók kísérijével szegődött, de egyikük magatartása sem vallott arra, hogy észrevennének bármi rendkívülit, mindazonáltal a Gránitpalota aknáját - amelyet a mérnök nemrégiben eredménytelenül kutatott át - a kutya újra meg újra megugatta.

Ez idő tájt került sor arra, hogy Gedeon Spilett Harbert segítségével a sziget festői tájairól több felvételt készítsen azzal a fényképezőgéppel, amelyet a gazdátlan ládában találtak, s amely mindeddig használatlanul hevert a raktárban.

A gépnek jó erős lencséje volt, és a fényképész-fölszerelésből sem hiányzott semmi. Akadt ott minden, ami csak szükséges a fotós mesterséghez: kollódium az üveglemezek bevonására, ezüst-nitrát a lemezek fényérzékennyé tételére, kálium-oxalát-oldat a felvétel előhívására, nátrium-hipo-szulfít-oldat a kép rögzítésére, ammónium-klorit a pozitív másolathoz, nátrium-

acetát és arany-klorid a tartósításához. Használatra készen állt még a másolópapír is, éppen csak vízzel hígított ezüst-nitrátba kellett bemártaniok, mielőtt a másolókeretbe kerül.⁹²

Az újságíró és segítőtársa hamarosan kitanulták a fényképészetet, és egész sor sikerült felvételt készítettek, egymás után örökítették meg a sziget legszebb tájait: a sziget teljes látképét a Kilátó-fennsíkről nézve, háttérben a Franklin-heggyel; a magas sziklafalak festői keretében hömpölygő Hála-folyó torkolatát; a hegy alsó „gyámpilléreihez” támaszkodó karámot; a Karom-fok különös szirtalakzatait, a Gazdátlan Láda fokát és még sok más egyebet.

Nemcsak tájképek készültek azonban, a fotográfusok egymás után fölvtették a sziget valamennyi lakójának arcképét is, egyről sem feledkeztek meg.

- Ez már döfi! - dörmögte Pencroff.

S a tengerész elbűvölten bámulta sikerült arcmását, az meg éppenséggel boldoggá tette, hogy fényképe odakerült a Gránitpalota nagytermének falait díszítő felvételek közé; Pencroff olyan gyönyörűséggel ácsorgott eme házi kiállítás előtt, mintha csak a Broadway legékesebb kirakatát csodálná.⁹³

Meg kell azonban mondanunk, hogy valamennyi arckép közül vitathatatlanul Jup mesteré lett a legjobb. Jup leírhatatlanul komoly ábrázattal ült modellt a gép előtt, és arcképe megszólalásig hüen sikerült!

- Az ember azt hinné, csúfolódik! - kiáltott föl Pencroff.

A majom szintén szemlátomást elégedett volt a portréjával, elérzékenyült tekintettel nézgette, pillantásába azonban némi önhietség is vegyült...

Márciusban vége szakadt a nagy nyári hőségnek. Egyszer-másszor eső is szemerkélt, de a légkör még nem hűlt le túlságosan. Ez a március azonban - az északi félgömb szeptembere nem hozott olyan szép ősziőt, mint remélni lehetett. A telepések ezt a bánatos időt korai és kemény tél hírnökének tekintették.

Egy reggelen - március 21-én - a telepések abban a hiszemben ébredtek, hogy leesett az első hó. Harbert, aki korán kelt, kitekintett a Gránitpalota egyik ablakán, és fölkiáltott:

- Nicsak! Hó borítja a zátonyt!

- Hó? - álmélkodott az újságíró, s a fiú mellé lépett. - Ebben az évszakban?

Társaik is tüstént ott termettek, és csakhamar megállapították, hogy nemcsak a szigetkét, hanem az egész fővénysávot is ellepte a hó, és a Gránitpalota tövében szintén egyenletes, fehér takaró borítja a talajt.

- Hát ez bizony hó! - mondta Pencroff.

- Legalábbis nagyon hasonlít rá! - felelte Nab.

- De az Isten szerelmére, a hőmérőnk még mindig tizennégy fokot mutat a fagypont fölött - jegyezte meg Gedeon Spilett.

Cyrus Smith is a fehér leplet nézte, de egyelőre nem nyilatkozott, mert még maga sem tudta, mivel magyarázza ezt a tüneményt, hiszen még csak az ősz elején járnak, és az időjárás kifejezetten langyos.

---

92 Akkoriban a fényképészek még maguk készítették - az itt leírt módon - a fotografáláshoz szükséges anyagokat, és nedves lemezre fényképeztek, nedves papírra másoltak; a tokba zárt lemez vagy film és a hosszú ideig elraktározható fényérzékeny papír későbbi találmány

93 Broadway: New York egyik legforgalmasabb utcája

- Ezer ördög! - kapott észbe Pencroff. - Elfagy minden veteményünk!

S a tengerész már készült is, hogy leereszkedjék a partra, a virgonc Jup azonban megelőzte, villámgyorsan lekúszott a kötélén.

Ám még földet sem ért az orangután, amikor a hatalmas hószőnyeg hirtelen föllibbent, szanaszéjjel szakadt, és megszámlálhatatlan apró pehellyé bomolva oly sűrűséggel hussant a levegőbe, hogy néhány percig még a napfényt is elhomályosította.

- Madarak! - kiáltotta Harbert.

Valóban, vakító fehér tollazatú tengeri madárkajok lepték el a földet. Százezrével ereszkedtek le a zátonyra és a Lincoln-sziget partjára; most pedig csillogó szárnyuhogással eltűntek a messzeségben, a telepések meg elképedve bámultak utánuk az ablakokból, mintha csak színházban volnának, valamilyen látványos vígjáték előadásán, és szemük láttára, egyik pillanatról a másikra, nyíltszíni változás formájában fordult volna nyárba a tél. Sajnos, a díszletváltozás olyan gyorsan ment végbe, hogy sem az újságíró, sem a fiú nem tudott elejteni egyet sem a madarak közül, azoknak egyébiránt a fajtáját sem sikerült fölismerniök.

Néhány nappal utóbb - március 25-én - megérték második évfordulóját annak, hogy a levegő hajótöröttjeiként a Lincoln-szigetre vetődtek.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

*A szülőhaza emléke - A szabadulás reménye - Hajóút a sziget körül - Indulás április 16-án -
A Kígyó-félsziget a tengerről nézve - A nyugati part bazaltszikláit - Vihar -
Leszáll az éjszaka - Különös fordulat*

Két év telt el! Két éve már, hogy a telepések elvesztették minden kapcsolatukat embertársaikkal! Két éve semmiféle hírt sem kaptak a civilizált világról, és olyan egyedül, olyan teljes magányban élnek ezen a szigeten, mintha csak a Naprendszer valamelyik aprócska bolygójára számúzte volna őket a sors!

Mi történhetett azóta otthon? Hazájuk képe mindig ott lebegett szemük előtt, polgárháború dúlt, két részre tépett hazájuké: amikor elhagyták, patakokban folyt a vér, s talán még azóta is sanyargatja a déliek lázadása! Ez a gondolat nagy fájdalmat okozott nekik, és beszélgetéseik során is gyakran ejtettek szót ezekről a dolgokról, bár abban egyikük sem kételkedett, hogy Észak igazságos ügye diadalt arat, és az államszövetség végül is térdre kényszeríti a rabszolgatartókat.

A szigeten eltöltött két év alatt egyetlen hajó sem jelent meg a láthatáron, még csak egyetlen vitorla csücske sem bukkant föl sehol. Nyilvánvaló volt: a Lincoln-sziget kívül esik a forgalmas közlekedési utakon, sőt gyaníthaták - amit egyébiránt maga a térkép is tanúsított -, hogy a hajósok egyáltalán nem tudnak létezéséről, ámbar, ha kikötőt ugyan nem is találtak volna rajta, édesvizet viszont annál inkább, s ennek egymagában elegendőnek kellett volna lennie, hogy odacsábítsa az ivóvízkészletük kiegészítésére szoruló hajókat. A tenger azonban, ameddig csak a szem ellátott, pusztá maradt, és a telepések alig-alig számítottak már arra, hogy visszajuthatnak hazájukba.

Egyetlenegy lehetőség létezett még a menekülésre, és április első hetének egyik napján éppen erről a lehetőségről folytattak eszmecserét a Gránitpalota nagytermében az egybegyűlt telepések.

Szó esett ekkor Amerikáról, szülőföldjükről és arról, milyen kevés reményük van, hogy valaha is viszontláthassák otthonukat.

- Végeredményben egy módja még mindig van, egyetlenegy, hogy elhagyjuk a Lincoln-szigetet - mondta Gedeon Spilett. - Hajót kell építenünk, méghozzá akkorát, hogy akár jó néhány száz mérföldnyi úton is állja a tengert. Véleményem szerint, ha dereglyét sikerült ácsolnunk, hajóval is majd csak megbirkózunk valahogy!

- És ahogy a Tabor-szigetre eljutottunk - tette hozzá Harbert -, eljutunk a Pomotuszigetcsoporthoz is.

- Nem mondom, hogy képtelenség - felelte Pencroff, mert tengerészeti kérdésekben leginkább az ő szava döntött -, nem mondom, hogy képtelenség, ámbar éppenséggel nem mindegy, hogy messzire vagy közelre megy-e az ember!... Ha bárkánkat, a *Bonadventure*-t komiszabb szélroham kapta volna oldalba a tabor-szigeti átkeléskor, tudtuk volna, hogy egyik oldalon is, a másikon is közel a kikötő; ezerkétszáz mérföld azonban jókora út, márpedig ilyen távol fekszik tőlünk a legközelebbi szárazföld!

- Ez azt jelenti, Pencroff, hogy nem kockáztatná meg a kalandot? - kérdezte az újságíró.

- Mindent megkockáztatok, amit önök akarnak, Spilett úr - felelte a tengerész -, hiszen tudja jól, hogy nem szokásom meghátrálni a veszedelmek előtt!

- Egyébiránt azt se feledd, hogy kívüled akad köztünk még egy tengerész is! - jegyezte meg Nab.

- Kicsoda? - kérdezte Pencroff.

- Ayrton.

- Igaz! - hagyta rá Harbert.

- Ayrton? - ingatta a fejét Pencroff. - Kérdés, hajlandó-e velünk jönni?

- De mennyire! - vágta rá az újságíró. - Azt hiszi talán, ha Glenarvan lord jachtja megjelent volna a Tabor-sziget partján, Ayrton vonakodott volna hajóra szállni?

- Megfeledkeztek róla, barátaim, hogy Ayrton ottléte utolsó éveiben nem volt már eszénél - szólt közbe Cyrus Smith. - De most nem is erről van szó. Az a kérdés, vajon menekülési eshetőségeink közé sorolhatjuk-e a skót gőzös visszatérését. Nos, Glenarvan lord megígérte, hogy visszajön a Tabor-szigetre Ayrtonért, ha a száműzött eléggé meglakolt már büneiért, és én azt hiszem, a lord állja a szavát.

- Magam is azt hiszem - mondta az újságíró -, és hozzáteszem, hogy nézetem szerint hamarosan meg kell érkeznie, hiszen Ayrton már tizenkettedik esztendeje él számkivetésben!

- Úgy van! - jelentette ki Pencroff. - Egyetérttek önökkel abban, hogy a lord visszatér a Tabor-szigetre, mégpedig rövidesen. De vajon hol köt ki majd? A Tabor-szigeten, nem pedig a Lincoln-szigeten!

- Ez bizonyos - mondta Harbert -, sőt annál is nyilvánvalóbb, minthogy a Lincoln-szigetet föl sem tünteti a térkép...

- Barátaim - vont a következtetést a mérnök -, ezek szerint óvatosságból jeleznünk kell a Tabor-szigeten, hogy Ayrton itt él a Lincoln-szigeten.

- Kétségkívül - válaszolt az újságíró -, leghelyesebb, ha Grant kapitány meg Ayrton egykori kunyhójában följegyzést helyezünk el, és közöljük rajta szigetünk pontos földrajzi fekvését: Glenarvan lord vagy hajójának legénysége minden bizonnyal megtalálja majd ezt az írást.

- Voltaképpen bosszantó - jegyezte meg a tengerész -, hogy első tabor-szigeti kirándulásunk idején elmulasztottuk ezt az óvintézkedést.

- Hogy is juthatott volna eszünkbe? - felelte Harbert. - Hiszen akkor még nem ösmertük Ayrton élettörténetét, sejtelmünk sem lehetett róla, hogy Glenarvan lordék egy napon érte jöhetnek; amikor pedig megtudtuk az előzményeket, akkor elmúlt már a kedvező évszak, hogy visszatérhessünk a Tabor-szigetre.

- Igen - ismerte el Cyrus Smith -, csakugyan túl későn került tudomásunkra a dolog, immár jövő tavaszra kell halasztanunk az átkelést.

- De hátha éppen eközben érkezik meg a skót jacht? - töprengett Pencroff.

- Ez csöppet sem valószínű - felelte a mérnök -, mert Glenarvan lord aligha választja ilyen tengeri kalandozásokra éppen a téli évszakot. Ha pedig járt már a Tabor-szigeten, mióta Ayrton velünk van, azaz az utóbbi öt hónapon belül, akkor el is távozott azóta onnan; de az is lehet, hogy csak jóval később látogat majd el oda, akkor pedig van még időnk, és október első napjainak valamelyikén is ráérünk átitorlálni a Tabor-szigetre, és ott elhelyezni a figyelmeztető följegyzést.

- Mi tűrés-tagadás - jegyezte meg Nab -, nagy balszerencse volna, ha a *Duncan* éppen a legutóbbi hónapokban járt volna ezeken a vizeken!

- Remélem, nem így történt - felelte Cyrus Smith -, s az ég nem fosztott meg bennünket a hazatérés legjobb eshetőségétől!

- Én azt hiszem, ha visszatérünk a Tabor-szigetre, mindenképpen tudni fogjuk, hányadán állunk, mert ha időközben csakugyan ott jártak a skótok, akkor szükségszerűen maradt némi nyomuk.

- Ez nyilvánvaló - felelte a mérnök. - Eszerint, barátaim, van némi reményünk a hazatérésre, várakozunk tehát türelemmel; ha pedig füstbe megy ez a reményünk is, majd akkor meglátjuk, mit tehetünk...

- Mindenesetre meg kell állapítanom - jegyezte még Pencroff -, ha akár így, akár úgy elhagyjuk a Lincoln-szigetet, ezt nem azért tesszük, mert netán itt rosszul éreznők magunkat!

- Nem, Pencroff, valóban nem azért - válaszolta a mérnök -, hanem azért, mert itt távol vagyunk mindattól, ami az embernek a legdrágább a földön: a családjától, barátainktól, embertársainktól, szülőhazánktól!

Ezzel el is döntötték a kérdést, és nem foglalkoztak többé azzal a gondolattal, hogy akkora hajót készítsenek, amekkorán akár az északi szigetsoportok valamelyikére, akár a nyugati Új-Zélandra megkísérelhetik az átkelést; a telepések tehát ismét nekiláttak szokott munkájuknak, és igyekeztek fölkészülni a télre: harmadik telükre a Gránitpalotában.

Azt azonban mindenesetre elhatározták, hogy még a rossz idő beállta előtt útra készítik dereglyéjüket, és körülhajózzák a Lincoln-szigetet. A partvidéket ugyanis nem ismerték még teljes egészében, a Zuhatag-patak torkolatától az Állkapocs-fokig húzódó szakasról eddig csak vajmi tökéletlen fogalmat alkothattak, hasonlóképpen arról a szűk öbölről is, amelyik úgy nyílt a két Állkapocs-fok közt, mint holmi cápatorok.

A kirándulás tervét eredetileg Pencroff vetette föl, de Cyrus Smith is szívesen csatlakozott ötletéhez, mert saját szemével is látni akarta birodalmuknak ezt a fertályát.

Az időjárás változékonynak tetszett, de a légsúlymérő nem ingadozott túlságosan, úgyhogy a telepések tűrhető időre számíthattak. Április első hetében a barométer nagyot zuhant, és a légnyomás-emelkedés öt napig dühöngő, heves nyugati szélrohammal köszöntött be, majd ennek elvonultával a készülék mutatója ismét 759 milliméter⁹⁴ magasságban állapodott meg, tehát a körülmények fölfedező útra alkalmasnak ígérkeztek.

Április 16-ra tűzték ki az indulás napját; a Léggömb-kikötőben horgonyzó *Bonadventure*-t fölszerelték, és több napos útra számítva, bőven ellátták élelemmel.

Cyrus Smith közölte Ayrtonnal a kirándulás tervét, és hívta, tartson velük; Ayrton azonban azt felelte, szívesebben marad a szigeten; azt viszont megígérte, hogy társai távollétének idejére a Gránitpalotába költözik. Ayrton tudomásul vette, hogy Jup mester lesz a lakótársa, és a jámbor orangután egyetlen szóval sem tiltakozott az új szomszéd ellen...

- Április 16-án reggel a telepések, Top kíséretében, hajóra szálltak. A szél délnyugat felől fújt, mégpedig olyan erősen, hogy a Léggömb-kikötőből kifutó *Bonadventure* csak „ferdézve” juthatott el a Csúszómászó-fokig. A szigetnek körülbelül kilencvenmérőöldnyi kerületéből mintegy húsz mérőöld jutott a déli partra, a kikötőtől a félszigetig. Déli szél lévén, a hajónak húsz mérőöldet szél ellenében kellett megtennie.

Álló napig tartott, amíg a telepések elérték a földnyelvet, a bárka ugyanis a kikötőből a nyílt tengerre érve mindössze két órát hajóztatott apadó vízen, utána beállt a dagály, és attól fogva

---

94 Ez a szám azt jelenti, hogy a légnyomás - amely nagy mértékben hat az időjárásra - egy 759 mm magas higanyoszlopnak 1 négyzetcentiméterre nehezedő súlyával egyenlő; ez a Lincoln-sziget szélességi fokán körülbelül megfelel az átlagos légnyomásnak

a dereglye hat teljes órán át küszködhetett ellene. Öreg este lett, mire sikerült megkerülniök a szigetfokot.

Pencroff ekkor azt javasolta a mérnöknek, hogy csökkentett sebességgel ugyan - két gyűrűvel a vitorlafán -, de éjszaka is hajózzanak tovább. Cyrus Smith azonban arra kérte a tengerészt, inkább horgonyozzanak le a szigettől néhány kötélhossznyira, s ott éjszakázzanak, hogy majd nappali fényben is láthassa azt a partvidéket. Rögtön meg is egyeztek abban, hogy éjszakánként nem hajóznak tovább, hanem napszálltakor mindig horgonyt vetnek, mégpedig - ha az idő is engedi - a szárazföld közelében, mert akkor reggelenként azonnal folytathatják a soron következő szakasz gondos átkutatását.

Horgonyt vetettek hát a földnyelv tövében, s az utazók a dereglyén töltötték az éjszakát; a szél elült, köd ereszkedett a tengerre, semmi sem háborította Cyrus Smith és társai nyugalma. Az utasok persze, a hajóhoz szokott Pencroff kivételével, nem aludtak olyan kényelmesen, mint gránitpalota-beli paplanos ágyukban, valahogyan mégiscsak eltelt ez az éjszaka is.

Másnap, április 17-én, Pencroff már kora hajnalban fölszedte a horgonyt, és a bárka a bal oldali hátszélnek feszített vitorlával, a szigetet szinte súrolva, sebesen siklott a nyugati part mentén.

A telepések ismerték ezt az erdős peremszakaszt, hiszen gyalogszerrel végigjárták már a szegélyét, most azonban nem győzték csodálni nagyszerű szépségeit. A lehető legközelebb suhantak el mellette, és igyekeztek annyira mérsékelni a bárka sebességét, hogy mindent alaposan szemügyre vehessenek a fedélzetről, csak arra ügyeltek, ne ütközzenek neki valamilyen itt-ott bukdácsoló fatörzsnek. Több ízben megálltak, horgonyt vetettek, Gedeon Spilett pedig tájképfelvételeket készített a gyönyörű partvidékről.

Déltájt a *Bonadventure* elérkezett a Zuhatag-patak torkolatához. Onnan kezdve a patak jobb partja mentén gyéribben sorjázta a fák, majd három mérfölddel távolabb már csak elszigetelt, ritkás ligetek szerénykedtek a hegység tengerig lenyúló, csupasz gerincű alsó dombvonulatainak szurdokaiban.

Micsoda ellentét feszült a part déli és északi szakasza közt! Az előbbi zöldellő erdők borították, az utóbbi szagatatottan, zordul kopárlott! Zegzugos sziklahalmaza arra vallott, hogy kőzetei a legrégebb földtani korszakokban jegecesedtek ki mai alakjukban, az akkor még cseppfolyósan izzó bazalttömegből. A szirtek ijesztő tömkelegének látványa valósággal elborzasztotta volna a telepéseket, ha annak idején történetesen a szigetnek erre a tájára vetette volna őket a vakvéletlen! Amikor hajdanán a Franklin-hegy csúcsára hágtak, olyan magasról nézték a vidéket, hogy észre sem vették, milyen fenyegetően baljós az a partrész; innen, a tengerről tekintve azonban olyan különös hatást tett rájuk, mint még soha egyetlen zuga sem a világnak.

A *Bonadventure* körülbelül félmérföldnyi távolságban vitorlázott el ennek a partnak a mentén. Az utazók jól láthatták, hogy ez a szigetszegély a legkülönbözőbb méretű sziklatömbökből áll; akadt köztük alacsonyabb, legföljebb húsz láb magasságú, de olyan is, amelyik a háromszáz lábat is meghaladta; meredezett ott hengerforma, olyasféle, mint a várbástyák, hasáb alakú, mint a templomtornyok, gúla alakú, mint az obeliszkek csúcsa, csonkakúp-szerű, mint a gyárkémények. A sarki tengerek jégmezőin sem torlódnak iszonyatosabb fenségű tömbök! Itt hidak ívelnek a szirtek közt, amott bolthajtások kötik össze a sziklák csúcsát, némelyikben lenyűgözően nagyvonalú, csúcsíves nyílású, szélesen tátongó üregeket fedezhetett föl a pillantás; másutt apró csúcsok, piramisok, tornyok szöknek égnek, olyan kecses rendben, akár csak valamilyen gótikus székesegyház tetején. A természet a legcsapongóbb képzeletnél is szeszélyesebb ötletességgel faragta ki ezt a nyolc-kilenc mérföld hosszúságú csodálatos partrészletet.

Cyrus Smith és társai megdöbbenéssel határos néma ámulattal bámulták ezt a látványt. Topot azonban korántsem nyugözte le annyira ez a különös szépség, hogy néhányszor el ne vakantsa magát; csaholását százszorosára sokszorozta a bazaltfal visszhangja. A mérnök megfigyelte, hogy Top ugatásába ezúttal is az a furcsa mellézköngé csendült, mint amelyet a gránitpalotabeli kút kávája körül hallatott.

- Közelebb a parthoz! - rendelkezett Cyrus Smith.

És a *Bonadventure* olyan közel kanyarodott, hogy szinte súrolta a partszegély szirtjeit. Talán valamilyen barlang rejlik itt, amelyet ajánlatos átkutatni? Cyrus Smith azonban nem látott semmit, nemhogy barlangot, de még üreget vagy hasadékot sem, amelyről föltehetette volna, hogy valamiféle élőlény búvóhelyéül szolgálja hullámverés csapdosta sziklafal tövében. Top azonban nemsokára abbahagyta az ugatást, a dereglye pedig ismét néhány kötélhossznyira távolodott a parttól.

Ami a sziget északnyugati részét illeti, pereme ott megint egyenletes fővénysíksággá lapályosult. Csak imitt-amott mutatkozott egy-két ritkás facsoport a kietlen, lápos vidéken, amelyet a telepések már korábban is szemügyre vehettek; az imént látott kihalt partvidék éles ellentétéként itt vízimadarak miriádja nyüzsgött.

Este a *Bonadventure* horgonyt vetett a sziget északi részén, a pari egyik enyhe beszögellésében, ahol a víz mélysége lehetővé tette, hogy közel húzódjanak a szárazföldhöz. Az éjszaka csöndben telt el, mert szinte ugyanabban a pillanatban, amikor a lenyugvó nap utolsó sugarai kihunytak a láthatáron, elült a szél is, és csak a hajnal derengésekor támadt föl újra.

Mivel ezen a tengerszegélyen könnyen ment a partraszállás, a telep hivatásos vadászai, vagyis Gedeon Spilett és Harbert, még pirkadatkor sétára indultak a környéken, és két óra múltán valóságos szalonka- és vadkacsafüzérekkel tértek vissza. Top szinte csodákat művelt; hála buzgalmának és ügyességének, nem veszett kárba egyetlen lelőtt vadmadár sem.

Reggel nyolc órakor a *Bonadventure* vitorlát bontott, és villámgyorsan húzott az Északi-Állkapocs-fok felé, mert hátszéllel suhanhatott, s az egyre erősödött útközben is.

- Egy szó mint száz - jegyezte meg Pencroff -, nem lepne meg, ha nyugat felől vihar kerekednék. Tegnap este napnyugtakor vöröslött a láthatár, most pedig, lám csak, reggel óta „macskafarkak” úsznak fölöttünk, és ez tapasztalatom szerint semmi jót sem jelent.

Ezek a „macskafarkak” nem voltak egyebek, mint az égbolt magasában finom fonalakká foszlott *cirrusok*, azaz apró jégtűkből és jégkristályokból álló fehér felhőképződmények, amelyek a tenger szintjétől számított ötezer lábnál sohasem szállnak alább. Afféle könnyű, lebegő gyapotpamatoknak látszanak, fölbukkanásuk rendszerint az elemek háborgásának közeledtét jelzi.

- Nos, akkor feszítsünk ki annyi vásznat, amennyit csak lehet - tanácsolta Cyrus Smith -, és keressünk menedéket a Cáp-öbölben. Úgy vélem, a *Bonadventure* ott biztonságban lesz.

- Magam is úgy hiszem - felelte Pencroff -, egyébiránt ez az északi partvidék amúgy sem más, mint merő fővényhalmok láncolata, nem érdemes hosszasan vizsgálgatni...

- Én nem bánám, ha nemcsak az éjszakát, hanem az egész holnapi napot is az öbölben töltenénk - tette hozzá a mérnök -, nézetem szerint megérdemli, hogy gondosan átkutassuk.

- Úgy látom, akár akarjuk, akár nem, kénytelenek leszünk rá - válaszolta Pencroff -, nyugat felé ugyanis egyre fenyegetőbb az ég alja. Lám, hogy sötétedik!

- Mindenesetre jó szelünk van, hogy gyorsan eljussunk az Állkapocs-fokig - jegyezte meg az újságíró.

- Egyelőre csakugyan nagyon kedvező a szél - felelte a tengerész -, ahhoz azonban, hogy az öbölbe is bejussunk, ilyen széljárás mellett folytonosan kerülnünk-fordulnunk kellene, márpedig én jobban szeretném tisztán látni ezt a vizet, amelyet nem ösmerek.

- Bizony, ha aszerint ítélünk, amit a Cáva-öböl déli partján láttunk, akkor az öböl alighanem tele van sziklazátonnyal - tette hozzá Harbert.

- Tegye, amit jónak lát, Pencroff - mondta ekkor Cyrus Smith -, önre bízunk magunkat.

- Legyen nyugodt, Cyrus úr - felelte a tengerész -, nem teszem ki szükségtelen veszélynek a hajót! Ha kést döfnének a bordáim közé, azt sem bánám annyira, mintha az én *Bonadventure*-öm bordáit bökné be holmi víz alatti szikla!

El is hitték, amit mondott: Pencroff többre becsülte bárkája burkolatát, mint a tulajdon bőrét!

- Hány óra van? - kérdezte Pencroff.

- Tíz óra - felelte Gedeon Spilett.

- És mennyi utunk van még a fokig, Cyrus úr?

- Mintegy tizenöt mérföld - felelte a mérnök.

- Jó két és fél órába tart, amíg odaérünk - állapította meg a tengerész -, a fok magasságába pedig tizenkettő és egy óra közt kerülünk. Sajnos, addigra véget ér a dagály, és az apadó víz kifelé áramlik az öbölből. Ha pedig az ár is meg a szél is ellenünk özönlik, félek, hogy nehéz lesz a bejutás!

- Annál is inkább, mert éppen holdtölte van - jegyezte meg Harbert -, és az áprilisi dagályok amúgy is igencsak erősek.

- Mondja csak, Pencroff - kérdezte Cyrus Smith -, nem vethetnénk-e horgonyt a földnyúlvány csúcsánál?

- Közel a szárazföldhöz?! - kiáltott föl a tengerész. - Amikor nyakunkon a vihar?! Hová gondol, Cyrus úr? Hiszen ez annyi lenne, mintha szántsándékkal zúzatná szét hajónkat a parti szirteken!

- Akkor hát mi a szándéka?

- Igyekszem künn maradni a nyílt tengeren dagály idejéig, vagyis este hét óráig - felelte Pencroff -, alkonyattájt pedig, ha még eleget látok, megpróbálok befutni az öbölbe; ha pedig az nem sikerül, akkor egész éjszaka jobbra-balra térülök-fordulok, és csak napkeltekor kíséreljük meg a bejutást.

- Mondtam már, Pencroff, önre bízunk magunkat - válaszolta Cyrus Smith.

- Hej - sóhajtott föl Pencroff -, csak legalább világítótorony volna a parton, mindjárt könnyebb dolguk volna a hajósoknak!

- Bizony - mondta Harbert -, ezúttal nem vár minket a parton a mi előzékeny mérnökünk, hogy tüzet gyújtson, és úgy mutasson irányt a révbe!

- Lám, csakugyan - kiáltott föl Gedeon Spilett -, meg sem köszöntük még a szívességét, kedves Cyrusom; pedig, őszintén szólva, a jelzőtűz nélkül sohasem értünk volna partra!...

- Jelzőtűz...? - kérdezte értetlenül Cyrus Smith, akit rendkívül megleptek az újságíró szavai.

- Arról beszélünk, Cyrus úr - vette át a szót Pencroff -, hogy a Tabor-szigetről való hazatérésünk előtti órákban milyen zavarban voltunk a *Bonadventure* fedélzetén: bizony, szél

mentében elvitorlázunk volna a szigetünk mellett, ha ön az október 19-ről 20-ra virradó éjszaka előrelátóan nem gyújt tüzet a fennsíkon, a Gránitpalota fölött.

- Igen, igen!... - mormolta a mérnök. - Csakugyan szerencsés ötlet volt...

- Ez alkalommal viszont, senki sincs, aki megtenné nekünk ezt a kis szolgálatot - fűzte hozzá Pencroff -, ha csak Ayrtonnek nem jut eszébe...

- Nem! Senki!... - felelte eltűnődve Cyrus Smith.

Néhány perccel később, amikor a bárka orrában kettesben maradtak, a mérnök odahajolt Gedeon Spiletthez, és ezt súgta a fülébe:

- Én azon az október 19-ről 20-ra virradó éjszakán sem a Gránitpalota tetején, sem a sziget bármely más részén nem gyújtottam tüzet, Spilett, s ez olyan bizonyos, hogy nincs a világon semmi bizonyosabb!

HUSZADIK FEJEZET

*Éjszaka a tengeren - A Cápa-öböl - Vallomás - Készülődés a télre - Korai, komisz ósz -
Kemény
hideg - Otthoni munkálatok - Hat hónap múltán - Mit mutat a fénykép? - Váratlan esemény*

Pencroffot nem csalták meg sejtelvei, minden úgy történt, ahogyan megjósolta. A levegő járása élénkült, a jó kis szellő erős szellé fokozódott, és végül már elérte az óránkénti negyven-negyvenöt mérföldes sebességet;⁹⁵ ilyen szellőkések alatt még a nagy tengerjáró hajók is lebocsátott sudárvitorlákkal, föltett vitorlagyűrűkkel haladnak nyílt vízen. Mármint mivel a *Bonadventure* hat óra tájt érte el az öböl magasságát, onnan éppen ekkor özönlött kifelé az apály vize, úgyhogy ár ellenében csakugyan nem bírtak behatolni. Pencroffnak már ahhoz is minden vitorlát ki kellett feszítenie, hogy a nyílt tengeren maradjon bárkájuk; tehát még ha akarják, akkor sem érhatték volna el sem az öböl bejáratát, sem a Hála-folyó torkolatát. Pencroff különleges viharvitorla híján tehát az ormányvitorlát szerelte a főárbocra, és a dereglye orrát a fok felé fordítva egy helyben várakozott.

A szél ugyan rendkívül erősen fúj, nagy szerencsájukra azonban a part menti szakasz szél-árnyékba esett, s ezért ott nem erősödött tetőfokára a hullámverés. Ezúttal nem kellett hát tartaniok azoktól a hatalmasan tarajló haboktól, amelyeknek csapdosása olyan nagy veszélybe kavarja az apróbbfajta dereglyéket. Igaz, a *Bonadventure* a legszilajabbul hánykódtató hullámlökésektől sem borult volna föl, mert nehezeke biztosította egyensúlyát; a fedélzeti nyílásokat záró csapóajtók azonban aligha állhattak volna ellen a reájuk zúduló roppant víztömegeknek, s ezért a bárka előbb vagy utóbb elsüllyedt volna. Pencroff, tapasztalt tengerész lévén, minden eshetőségre gondolt. Mert igaz ugyan, hogy teljes mértékben megbízott a bárkájában, de azért ő is bizonyos szorongással várta a másnapot.

Ezen az éjszakán Cyrus Smith és Gedeon Spilett nem leltek alkalmat, hogy négy szemközt szót váltsanak, pedig az a mondat, amelyet a mérnök az imént a fülébe súgott, indokoltá tette, hogy az újságíró ismét eltűnjék rajta, miféle rejtélyes hatalom uralkodik a Lincoln-szigeten. Gedeon Spilett szüntelenül erre az újabb, megmagyarázhatatlan esetre gondolt, a jelzőtűzre, amely hazatérésük éjjelén lobbant föl a sziget partján. Mert azt a tüzet kétségbevonhatatlanul, valóban látták valamennyien! Társai, Harbert és Pencroff csakúgy látták, mint ő maga! Az a tűz arra szolgált, hogy a sziget hollétét jelezze a vaksötét éjszakában, és egyikük sem kételkedett abban, hogy a mérnök gyújtotta a tulajdon két kezével, de íme, most Cyrus Smith határozottan kijelenti, hogy nem tett semmi ilyesmit!

Gedeon Spilett eltökélte magában, hogy mihelyt a *Bonadventure* hazatért, újra szóba hozza a dolgot, és ráveszi a mérnököt: mondja el a többieknek is mindazt, amit a különös eseményekről eddig tapasztalt. A megbeszélés során talán jutnak valamire; ha másra nem, legalább arra az elhatározásra, hogy egyesült erővel újra, az eddiginél tüzetesebben kutassák át a Lincoln-sziget minden apró zugát.

Akárhogy is, ezen az éjszakán semmiféle tűz sem gyulladt ki az öböl bejárata körüli, a még nem ismert partokon, és a kis bárka egész éjjel a nyílt tengeren bukdácsolt.

Amikor a pirkadat első sugarai kirajzolták a keleti láthatár vonalát, könnyű fuvalommá csitult a szél, s egyben száznyolcvan fokkal változtatta irányát is: ezzel Pencroffnak lehetősége nyílt, hogy könnyűszerrel befusson az öbölbe a keskeny csatornán keresztül. Reggel hét óra tájt a

---

95 A meteorológusok tizenkét szélerőfokot különböztetnek meg; negyven-ötven mérföldes sebesség a nyolcas szélerőfoknak felel meg

Bonadventure elsiklott az Északi-Állkapocs-fok mentén, óvatosan áthaladt a szűk szoroson, és végül is beúszott az öböl igen különös lávapart keretezte vizére.

- Ejha, lám, ez aztán a jó kikötő - rikkantott föl Pencroff -, egész hajóhad kényelmesen elférne benne!

- Furcsa öböl - jegyezte meg Cyrus Smith -, úgy látszik, a tűzhányóból kiömlő lávapatakok alakították ki, és az egymást követő vulkáni kitörések halmozták ilyen magasra a partját. Végeredményben ez okozza azt, hogy az öböl minden oldalról teljesen védett lévén, hihetőleg még a legvadabb viharok idején is olyan csendes, mint valami tó.

- Kétségkívül - hagyta rá a tengerész -, hiszen a szél csak a két szirtfok közti szűk szoroson szűrődhet be ide, ráadásul az északi fok a délit is fõdi, tehát a léglökések igen nehezen lelhetnek csak rést a behatoláshoz. Valóban, a mi *Bonadventure*-ünk álló esztendeig itt vesztegelhetne, és egyetlenegyszer sem rángatná meg a horgonyláncát!

- Csakhogy kissé tágas ám neki ez a kikötő! - jegyezte meg az újságíró.

- Ej, Spilett úr - felelte a tengerész -, meghiszem azt, hogy a *Bonadventure* számára túl nagy rév ez, ha azonban az Unió flottájának lenne kikötőre szüksége, ennél különb menedéket sehol sem találhat a Csendes-óceánon.

- Most hát benne vagyunk a cápa torkában - állapította meg Nab, az öböl elnevezésére és alakjára utalva.

- Benne ám a nyeldekölőjében, derék Nabem! - felelte Harbert. - Csak nem félsz tőle, hogy befal minket a bendőjébe?

- Nem, Harbert úr, attól éppenséggel nem félek - mondta Nab -, de azért csöppet sem tetszik nekem ez az öböl! Nagyon visszataszító képe van!

- Nocsak! - kurjantott föl Pencroff. - Lám, Nab pocskondiázza az öblömet, pedig épp azon töröm a fejemet, hogyan csináljunk belőle nagy forgalmú amerikai kikötőt!

- Legalább mély a vize? - kérdezte a mérnök. - Mert ahol a *Bonadventure* még átsuhan, ott a mélyjáratú hajók sorra zátonyra futnak!

- Könnyen megállapíthatjuk - felelte Pencroff.

Azzal fogott egy hosszú kötelet - eddig fenékhorgoként használta -, súlyos vasdarab lógott a végén. A kötélen hossza körülbelül ötven hajósölnyi⁹⁶ lehetett, de amikor a tengerész lebotcsátotta a vízbe, nem ért feneket.

- Nos - jelentette ki Pencroff -, jöhetnek a mélyjáratú hajók! Itt aztán nem feneklenek meg!

- Csakugyan - mondta Cyrus Smith -, valóban feneketlen mélység tátong itt alattunk; ha azonban tekintetbe vesszük a sziget vulkáni eredetét, voltaképp nem is meglepő, hogy ennyire lesüllyedt a vízalj...

- A falak olyan függőlegesen szakadnak a tengerbe, mintha csákánnyal faragták volna őket - jegyezte meg Harbert -, s azt hiszem, hogy tövük mentén Pencroff ötször-hatszor hosszabb mérőzsinórral sem érne feneket.

- Mindez nagyon szép - mondta ekkor az újságíró -, én azonban fölhívom a figyelmét, Pencroff, hogy valamilyen fontos dolog hiányzik a kikötőjéből!

- Mégpedig?

---

96 Hajósöl: 1,62 méter

- Nyílás vagy akár csak hasadék, amelyen keresztül partra szállhatnánk a szigeten - válaszolta Gedeon Spilett. - Egyetlen talpalatnyi helyet sem látok, ahová kiléphetnénk a hajóból!

Valóban, a magas, meredek lávafalak közt az öböl egész területén sehol sem nyílt egyetlen tenyérnyi, kikötésre alkalmas hely. Áthatolhatatlan sánc övezte az öblöt, az egész tájék leginkább a norvég fjordokra emlékeztetett, de amazoknál is sokkal sivárabb képet mutatott. A *Bonadventure* közvetlenül a part közelében körülvitorlázta az öblöt, utasai azonban még csak egyetlen kis kiugrót sem találtak a magas sziklafalon, s ezért nem is hagyhatták el a bárkájuk fedélzetét.

Pencroff azzal vigasztalódott, hogy ha éppen úgy hozná a szükség, robbantással rést üthetnének ezen a falon; mivel azonban nyilvánvalóan semmi keresnivalójuk nem akadt az öbölben, a tengerész a szoros felé kormányozta bárkáját, és délután két óra tájban ismét a nyílt tengerre futott.

- Pfü, csakhogy végre kijutottunk - sóhajtott föl Nab megkönnyebbülten.

Úgy látszik, a derék néger csakugyan nem érezte jól magát ebben a roppant cápaszájban.

Az Állkapocs-fok alig nyolcmérföldnyire feküdt a Hála-folyó torkolatától. A hajósok a Gránitpalota irányába fordították hát a *Bonadventure* orrát, és a dereglye, vitorláit duzzasztó hátszéllel, a parttól egymérföldnyi távolságban egyenesen hazafelé tartott. A hatalmas lávasziklátat nemsokára szeszélyesen hullámozó homokhalomlánc váltotta föl: a hajótöröttek annak idején ezek közt a fővénymombok közt leltek rá olyan különös módon az elveszettnek hitt mérnökre; most tengeri madarak százai tanyáztak ezeken a dűnéken.

Négy óra tájban Pencroff, bal kézt megkerülve a Menedék-szigetke csúcsát, befutott a zátonyt a Lincoln-szigettől elválasztó csatornába, öt órakor pedig a *Bonadventure* vasmacskája a Hála-folyó torkolatánál megkapaszkodott a tengerfenék fővényében.

Három napja múlt, hogy a telepések elhagyták lakhelyüket. Ayrton ott várt már rájuk a homoksávon, Jup mester vidáman csámpázott elébük, és elégedett, kedveskedő makogással fogadta őket.

A sziget partjait tehát körös-körül végigvizsgálták, de semmilyen gyanús nyomra nem akadtak sehol. Ha csakugyan valamilyen titokzatos lény lakik a szigeten, nem rejtőzhet egyebütt, csakis a Kígyó-félsziget áthatolhatatlan ősrenetegének lombornyözete alatt, ahová a telepések még nem jutottak el fölfedező útjuk során.

Gedeon Spilett és a mérnök hosszasan meghányták-vetették ezt a dolgot, s úgy döntöttek, nem hallgatják el tovább, hanem társaik figyelmét is fölhívják a szigeten történt egy s más furcsa esetre, amelyek közül a legutóbbi mind közt a legkevésbé fölfogható.

Cyrus Smith újra meg újra szóba hozta Gedeon Spilett előtt az ismeretlen kéz gyújtotta parti tüzet, és egyszer sem állta meg, hogy - már vagy huszadszor - meg ne kérdezze az újságírótól:

- De bizonyos benne, hogy jól látta? Nem valami alkalmi lávaömlést vagy meteort nézett jelzőtűznek?

- Nem, Cyrus - felelte az újságíró -, minden bizonnyal emberi kéz gyújtotta azt a tüzet. Egyébiránt, ha nekem nem hisz, kérdezze meg Pencroffot vagy Harbertet. Ők ugyanúgy látták, akárcsak én, és megerősíthetik szavaimat.

Így történt aztán, hogy néhány nappal utóbb, április 25-én este, amikor a telepések valamennyien egybegyűltek a Kilátó-fennsíkon, Cyrus Smith ekként szólott hozzájuk:

- Barátaim, úgy hiszem, kötelességem, hogy fölhívjam figyelmüket bizonyos körülményekre, amik nekem szemet szúrtak, s amikről szívesen hallanám a véleményüket... Olyan események

játszódtak le ezen a szigeten, hogy ha hinnék ilyesmiben, azt mondhatnám: természetfölötti jelenségek...

- Természetfölötti jelenségek? - kiáltott föl a tengerész, és bodor füstfelhőt pöfentett a pipájából. - A végén még kiderül, hogy valójában ez a sziget sem létezik, hanem csak amolyan természetfölötti jelenség?

- Nem, Pencroff, hanem annyi szent, hogy sok itt a rejtelem - válaszolta a mérnök -, hacsak önök nem tudják magyarázatát adni mindannak, aminek Spilett meg jómagam mindeddig nem jöttünk a nyitjára.

- Mondja csak, Cyrus úr - felelte a tengerész.

- Nos tehát, értik-e megmenekülésem történetét? - kérdezte a mérnök. - A tengerbe zuhantam, de önök a parttól negyedmér földnyi távolságra találtak rám, a sziget belsejében, nekem pedig fogalmam sincs, hogyan kerülhettem oda...

- Talán öntudatlan állapotban... - találgatta Pencroff.

- Ez képtelenség - felelte a mérnök. - De folytassuk. Azt vajon értik-e, hogyan lelt rá Top a búvóhelyükre, ötmér földnyire attól a barlangtól, amelyikben én feküdtem?

- A kutya ösztöne... - vélte Harbert.

- Páratlan ösztön! - jegyezte meg az újságíró. - Ráadásul egész éjjel zuhogott az eső, és tombolt a szél, de Top szárazon érkezett a Kéménybe, még csak be sem sározta a bundáját!

- Menjünk tovább - folytatta a mérnök. - Hát azt értik-e, miféle erő hajította olyan magasra kutyánkat a tó vizéből, a dugonggal vívott küzdelme után?

- Nem! Megvallom, ezt bizony nem értem! - felelte Pencroff. - Aztán meg az a seb a dugong oldalán; olyan volt, mintha szúrószerszámmal ölte volna meg valaki... Nem tudom, mire magyarázzam...

- S ez még mindig nem minden - folytatta Cyrus Smith. - Gyerünk tovább! Hogyan került ólomsörét a szopós malac húsába? Hogyan jutott partra olyan szerencsésen az a gazdátlan láda, noha hajótörésnek nyoma sem látszott a környéken? Miféle különös véletlen sodorta elénk első próbautunk során éppen a kellő pillanatban az üzenetet rejtő palackot? Miként érkezhetett hozzánk a köteléről elszabadult ladik a Hála-folyón pontosan abban a percben, amikor a legnagyobb szükségünk volt rá? A majmok betörése után ki eresztette le olyan előzőkenyen a kötélhágcsót a Gránitpalotából? S végül kitől való a tabor-szigeti hajótöröttre vonatkozó okmány? Ayrton azt állítja, nem ő írta...

Cyrus Smith felsorolta a szigeten lejátszódott különös eseményeket, egyről sem feledkezett meg. Harbert, Pencroff és Nab egymásra néztek, és nem tudták, mit feleljenek, mert most, hogy így csoportosítva, sorrendbe szedve álltak előttük az események, mindannyian módfelett meglepődtek.

- Istókuccse, igaza van, Cyrus úr! - fakadt ki végül Pencroff. - Csakugyan nehéz megmagyarázni ezeket a dolgokat!...

- Úgy van, barátaim - bólintott Cyrus Smith -, most pedig újabb esemény csatlakozik az előbbiekhöz, és ez talán még a többinél is érthetlenebb!

- Éspedig, Cyrus úr? - tudakolta élénken Harbert.

- Mondja csak, Pencroff - kérdezte a mérnök -, amikor hazafelé jöttek a Tabor-szigetről, csakugyan tüzet látott a Lincoln-szigeten?

- Természetesen - válaszolta a tengerész.

- És bizonyos abban, hogy csakugyan látott tüzet?

- Olyan tisztán láttam, mint most önt, Cyrus úr!

- Te is láttad, Harbert?

- De még mennyire! - lelkenedett Harbert. - Úgy ragyogott, mint valami fényes állócsillag!

- S az nem lehet, hogy csakugyan csillag volt? - firtatta a mérnök, aki nehezen adta föl a kételkedést.

- Nem - felelte Pencroff határozottan -, mert az eget sűrű felhők borították, meg aztán egy csillag semmi esetre sem tűndökölt olyan alacsonyan a láthatáron. Spilett úr egyébiránt ugyanúgy látta, mint Harbert meg jómagam, ő is bizonyoságot tehet szavaim mellett!

- Hadd fűzzem hozzá - mondta az újságíró -, hogy a tűz igencsak izzó fényvel villódzott, és úgy vetült, mint valamilyen elektromos sugárnyaláb.

- Igen, igen, pontosan úgy! - bizonygatta Harbert. - És éppen a Gránitpalota magasságában sziporkázott.

- Nos, barátaim - felelte Cyrus Smith -, tudjátok hát meg, hogy az október 19-ről 20-ra virradó éjjel sem Nab, sem én nem gyújtottunk tüzet a parton!

- Nem gyújtottak?... - kiáltott föl Pencroff olyan mély megdöbbenéssel, hogy be sem tudta fejezni a mondatát.

- Ki sem léptünk a Gránitpalotából - jelentette ki Cyrus Smith -, és ha azon az éjszakán csakugyan tűz gyulladt ki a parton, azt a tüzet más keze gyújtotta, nem a miénk!

Pencroff, Harbert és Nab elképedt. Érzéksalódásról nem lehetett szó, valóságos tűz villant a szemükbe azon az október 19-ről 20-ra virradó éjszakán!

Igen, valamennyiüknek el kellett ismerniök: rejtelmes események játszódtak le körülöttük! A telepések lépten-nyomon valamilyen ismeretlen - és kétségkívül jóindulatú - hatalom pártfogását élvezhették, kíváncsiságukat azonban szerfölött ingerelte, hogy miféle erő támogatja őket. Miféle lény rejtőzik a Lincoln-sziget legmélyebb rejtekeiben? Ez az, amit mindenáron meg kell tudniok!

Cyrus Smith továbbá emlékeztette még társait Top és Jup furcsa viselkedésére is: a kutya és a majom egy időben naphosszat a Gránitpalota tengerbe vezető aknája körül leskelődött; a mérnök elmondta a többieknek, hogy távollétükben átkutatta a kutat, de semmi gyanúsat nem fedezett föl benne. Beszélgetésük végén úgy döntöttek, hogy amint visszatér tavasszal a jó idő, a telep valamennyi tagja utolsó zugáig végigvizsgálja a szigetet.

Ettől a naptól kezdve azonban Pencroff gondterheltnak látszott. Eddig saját személyi tulajdonának tekintette a szigetet, most azonban úgy érezte, hogy mégsem kizárólag az övé: az uralmon osztoznia kell valamilyen más birtokossal, akinek kényére-kedvére ki van szolgáltatva, akár tetszik ez neki, akár nem. Gyakran eldiskurált Nabbal ezekről a rejtélyes dolgokról, és mivel természetüknél fogva mindketten hajlottak kissé a babonára, már-már azt hitték, hogy a Lincoln-sziget fölött valamilyen természetfölötti hatalom uralkodik.

Május hónappal - ez a déli félgömb novembere - megjött a rossz idő. Úgy rémlett, hogy ebben az évben is korán beáll és zord lesz a tél. A telepések nem sokat tanakodtak, hanem haladéktalanul nekifogtak a fölkészülésnek.

Végeredményben nyugodtan nézhettek a hideg elébe, bármilyen harapós lesz is, hiszen a téli felszerelésükből semmi sem hiányzott. Mindegyiküknek megvolt a nemezruhája, és a szép

számúra szaporodott muflonok továbbra is bőséggel szolgáltattak gyapjat a meleg posztó gyártásához.

Mondanunk sem kell, hogy a telepesek Ayrtont is ellátták kényelmes, vastag felső ruházattal. Cyrus Smith följánlotta neki: töltsé a telet a Gránitpalotában, ott mégiscsak jobb szállása lesz, mint a karámbeli házikóban, s Ayrton köszönettel elfogadta a meghívást, csak annyi időt kért, hogy befejezhesse munkáját a karámban. Április közepére el is készült a dolgával. Attól fogva ő is részt vállalt a telepesek társas életében, és mindenképpen igyekezett hasznossá tenni magát; de azért továbbra is alázatos és szomorú maradt, és sohasem vett részt a telepesek szórakozásaiban.

A telepesek harmadik telüket töltötték a Lincoln-szigeten, úgyszólván mindvégig alig mozdultak ki a Gránitpalotából. Odakünn hatalmas viharok és szörnyű orkánok tomboltak, néha szinte alapjáig megrengették a, roppant sziklatömböt. Olykor óriási szökőár támadt, és már-már azzal fenyegetett, hogy teljesen elborítja az egész szigetet; ha ilyenkor valamilyen hajó vetődik a parti vizekre, minden bizonnyal mindenestül elnyeli a tenger. A forgószelel két alkalommal is úgy földuzzasztotta a Hála-folyó vizét, hogy már attól tartottak, elsodorja a hidat és a pallókat is; a telepesek sietve megerősítették hát a parti átkelőhelyeket, mert valahányszor a fővénysávot ostromolta a tengeráradat, a hidakat mindannyiszor majdnem magukkal hurcolták a háborgó hullámtorlaszok.

Képzeltető, hogy ezek az esőt, havat kergető, ciklonra emlékeztető szélrohamok a Kilátó-fennsíkon is jókora károkat okoztak. Különösen a malom és a baromfiudvar sérült meg erősen. A telepeseknek gyakran kellett sürgős javításokat végezniök, hogy legalább a szárnyasok életét ne fenyegetse komoly veszedelem.

A legszigorúbb tél idején néhány jaguárpár és egy-két majomhorda elmerészkedett a fennsík szegélyéig, az éhség űzte valamennyit; a telepeseknek állandóan attól kellett félniök, hogy a legügyesebbek és legvakmerőbbek valahogyan átjutnak a védőövezeten, a patakot különben is hosszabb ideig jég fődte, s ez idő tájt könnyű átkelést kínált a vadállatoknak. Az ültetvények és a háziállatok óhatatlanul a betolakodók áldozatául estek volna, ha a telepesek nem őrzik állandó éber figyelemmel a fennsíkot, és gyakran megesett, hogy csak puskalövésekkel sikerült tisztességre távollásra visszaűzni a veszedelmes vendégeket. Tennivalójuk tehát télen is akadt még, mert a külső munkát nem számítva, a belső berendezés szintén ezer dolgot adott nekik a Gránitpalotában.

A kemény hidegek idején többször is kirándultak a hatalmas Hullámkacsa-mocsárba, és a vadászat minden alkalommal kitűnően sikerült. Gedeon Spilett és Harbert egyetlen lövése sem tévesztett célt, tucátjával ejtették el a láp fölött seregestül csapongó vadkacsákat, szalonkákat, böjti récéket, bibeceket; Top és Jup segítségével pedig utolsó szálíggal összeszedték a lehullott vadmadarakat. Ezt a vadban gazdag területet két úton is megközelíthették: a Hála-folyó hídján átkelve a Léggömb-kikötő felé vezető erdei ösvényen vagy a parton, miután megkerülték a Gazdátlan Láda fokának sziklaszirteit; a telepesek máskülönben sohasem távolodtak két-három mérföldnél messzebb a Gránitpalotától.

Így telt el a négy téli hónap: június, július, augusztus, szeptember, s mindvégig cudar hideg járta. A gránitpalota-beliek azonban végül is nem sokat szenvedtek a fagytól; a karámot szintén megkímélte az ítéletidő, kevésbé verte a szél, mint a fennsíkot, nagy részét elfődte a Franklin-hegy, és a viharos szellőkések szétmorzsolódtak az erdőkön és a magas parti sziklaszálakon. A karám tehát nem szenvedett jelentékeny károkat, Ayrton azonban október második felében néhány napra visszaköltözött a karámba, és szorgalmas, ügyes kézzel gyorsan megjavított mindent.

Ezen a télen semmiféle különös esemény sem történt. Még Pencroff és Nab sem tapasztalt semmi rendkívülit, jóllehet valósággal lesben álltak, hogy lecsapjanak akár a legjelentéktlenebb kicsiségre is, amiben csak némi titokzatosságot gyaníthattak. Top és Jup sem igen kóválygott már a kút körül, és ha véletlenül valamelyikük arrafelé vetődött is, nem adta jelét az izgatottságának. Úgy tetszett hát, hogy a „természetfölötti” események sora megszakadt, ám azért téli estéken, amikor a telepések együtt üldögéltek a Gránitpalotában, sok szó esett mindarról, amit tapasztaltak, és valamennyien kitarítottak elhatározásuk mellett: amint tehetik, utolsó, legfélreesőbb zugáig végigfűrkészik az egész szigetet. Csakhogy váratlanul olyan nagy horderejű és gyászos következményekkel fenyegető esemény történt, amely egy időre minden egyéb tervüktől elterelte Cyrus Smith és társai érdeklődését.

Beköszöntött október. A szép idő óriási léptekkel közeledett. A természet megújnodott a nap sugaraitól, és az erdőt szegélyező toboztermők örökzöld lombozata közt ott fesledeztek már a korallszilfák, banksziák és himalájai cédrusfák üde rügyei is.

Az olvasó alighanem emlékszik még arra, hogy Gedeon Spilett és Harbert gyakran készített fényképfelvételeket a Lincoln-szigetről.

Október 17-én délután három óra tájban Harbertet ismét arra csábította a tiszta égbolt, hogy tájfelvételeken megörökítse a Kilátó-fennsík előtt elterülő egész Unió-öblöt, az Állkapocs-foktól egészen a Karom-fokig.

A láthatáron csodálatos tisztasággal vált el a víz vonala az égboltozattól; lágy szellő fodrozta, fényes csillám pettyezte a háttérben a tengert, olyan csöndeskén ringott, mint valami tó.

Harbert elővette a fényképezőgépet, és fölállította a Gránitpalota nagytermének egyik ablakában, hogy az egész fővenypart és az egész öböl is rajta legyen a fényképen. Amikor a felvétellel elkészült, szokása szerint bevonult a Gránitpalota egyik zugában berendezett sötétkamrába, hogy ott vegyszerek segítségével előhívja és rögzítse a képet.

Aztán visszatért a világosságra, és amikor alaposan szemügyre vette a lemezt, valamilyen apró, alig látható pontot fedezett föl rajta a tengeri láthatár legszélén. Azt hitte, folt esett a lemezen, visszavitte a sötétkamrába, újra fürdőbe rakta, és megpróbálta lemosni róla, de hiába öblögette, nem sikerült eltüntetnie.

- Alighanem az üveglap hibája - gondolta magában.

S akkor lecsavarta az egyik távcsőről a nagyítólencsét, és merő kíváncsiságból azzal nézte meg a felvételt.

Ám alighogy bepillantott, fölkiáltott, és csaknem kiejtette kezéből a lemezt.

Aztán berohant Cyrus Smith szobájába, átnyújtotta a mérnöknek a negatívot és a nagyítót, és a képen látható apró foltra mutatott.

Cyrus Smith alaposan szemügyre vette ezt a pontot, majd fölugrott, fölkapta messzelátóját, és az ablakhoz sietett.

A látcső lencséje, miután lassan végigfűrkészte a láthatárt, megállapodott a gyanús ponton; aztán Cyrus Smith leeresztette a műszert, és így szólt:

- Hajó!

Valóban, hajó bukkant föl a Lincoln-sziget láthatárán!

HARMADIK RÉSZ A SZIGET TITKA

ELSŐ FEJEZET

Veszély vagy szabadulás? - Ayrton a Gránitpalotába hívják - Fontos megbeszélés - Ez nem a D u n c a n! - Gyanús hajó - Óvatossági rendszabályok - A vitorlás közeledik - Ágyúlövés - A kétárbocos horgonyt vet a sziget előtt - Leszáll az éjszaka

A léggömb hajótöröttjei több mint két és fél esztendeje vetődtek a szigetre, és azóta semmiféle kapcsolatot sem teremthettek embertársaikkal. Az újságíró megkísérelte ugyan, hogy kapcsolatba kerüljenek a lakott világgal, és az albatroszokra bízta a helyzetük titkát föltáró tudósítást, de hát az csak amolyan reménytelen kísérlet volt, senki sem számított komolyan a sikerére. A kis telep tagjainak életében az egyetlen fordulatot Ayrton csatlakozása jelentette; tudjuk, hogy ez milyen körülmények közt történt. Most pedig, íme, ezen a napon - október 17-én - váratlanul emberek mutatkoztak a sziget láthatárán, ezen a hajó nem járta, mindig kihalt tengeren!

Semmi kétség immár! Hajó! De vajon mi a szándéka, tovább vitorlázik-e a nyílt tengeren, vagy pedig kikötőt keres? Néhány órán belül kiderül, hogy a telepesek mihez tartják magukat.

Cyrus Smith és Harbert azonnal a Gránitpalota nagytermébe szólította Gedeon Spilettet, Pencroffot meg Nabet, és tudatták velük, mit tapasztaltak. Pencroff tüstént fogta a távcsövet, gyorsan végigfűrkészte vele a horizontot, és kisvártatva megállapodott azon a jelzett ponton, amely ezt a szinte észrevehetetlen foltot okozta a fényképnegatívon.

- Ezer ördög! Ez csakugyan hajó! - jelentette ki, hangjában azonban nem csendült valamilyen rendkívüli elragadtatás.

- Felénk tart? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Azt egyelőre még nem lehet megállapítani - felelte Pencroff -, mert csak az árbocozata bukkant a láthatár fölé, törzséből még fikarcnyi sem látszik!

- Mit tegyünk? - tudakolta a fiú.

- Várjunk! - válaszolta Cyrus Smith.

A telepesek hosszú ideig szótlanul álltak az ablaknál, gondolatok, érzelmek, félelmek, remények viharzottak bennük - hiszen amióta a Lincoln-szigetre jutottak, ennél nagyobb horderejű esemény nem történt velük.

A telepesek ugyan merőben más körülmények közé kerültek, mint azok a hajótöröttek, akik holmi puszta szigeten kénytelenek küszködni nyomorúságos életükért a mostoha természettel, s akiket szüntelenül szorongat a szükség, hogy végre-valahára viszontlássanak valamilyen - bármilyen! - lakott földet. Pencroff - de különösen Nab - sajnálta volna otthagyni a szigetüket, ahol megtalálta a jómódot és a boldogságot. Úgy érezték, hogy mindazt, amire mindig vágytak, meglelték, ebben az új birodalmukban, ahol értelmükkel és szorgalmukkal sikerült rendezett életlehetőségeket teremteniök! Az a hajó viszont végül is hírt hoz a szárazföldről, hazájuk egy darabját köszönhetik benne! Az a hajó embertársaikat hordozza a fedélzetén!... Érthető hát, hogy láttára szívük hevesebben dobogott!...

Időről időre Pencroff fogta a távcsövet, és kiállt az ablakba. Onnét tartotta szemmel roppant figyelmesen a hajót, amely mintegy húszméröldnyire járt kelet felé. A telepesek tehát egyelőre semmivel sem adhattak jelt ittlétükről. Zászlót a hajó legénysége nem vehetett észre, dörrenést nem hallott volna meg, tűz fénye sem látszott el odáig.

Azt azonban a telepesek bizonyosra vehették, hogy maga a sziget, közepén a magasra meredő Franklin-heggyel, semmiképpen sem kerülhette el az árbockosárban örökös matrózok figyel-

mét. Csakhogy miért kötne ki a hajó? Hiszen a térképek a Tabor-szigeten kívül nem jeleznek földet a Csendes-óceánnak ezen a táján, de maga a Tabor-sziget is távol esik az Új-Zéland vagy Dél-Amerika felől Polinéziába tartó rendszeres hajójáratok útvonalától! Nem lehetséges-e vajon, hogy a hajót csak a vakvéletlen vetette ezekre a vizekre?

Ezt a kérdést a telepések mindegyike föltette magában, Harbert pedig, feleletképpen, hirtelen fölkiáltott:

- Hátha a *Duncan*?

Olvasóink bizonyára nem feledték még el, hogy a *Duncan* Glenarvan lord jachtja volt: ez tette ki Ayrtont a Tabor-szigetre, s ennek kellett egy napon visszatérnie a száműzöttért. Mármost a Tabor-sziget nem feküdt olyan távol a Lincoln-szigettől, hogy az előbbire igyekvő hajó ne kerülhessen az utóbbi látóterébe. Hiszen hosszúságban mindössze százötven mérföld, szélességben pedig csupán hetvenöt mérföld választotta el kettejüket egymástól.

- Értésítsük Ayrtont - szólt Gedeon Spilett -, azonnal hívjuk ide! Csak ő mondhatja meg, hogy valóban a *Duncan* látjuk-e!

Ebben valamennyien egyetértettek, s az újságíró tüstént a távírókészülékhez lépett, és a következő szöveget sürgönyözte a karámba:

Azonnal jöjjön!

Néhány pillanat múlva megszólalt a csengő, és Ayrton válasza ekként hangzott:

Indulok!

A telepések ezután folytatták a hajó megfigyelését.

- Ha csakugyan a *Duncan* - mondta Harbert -, akkor Ayrton könnyűszerrel fölismeri, hiszen sokáig utazott a fedélzetén.

- Velejéig megrendül, ha ráösmer Glenarvan lord hajójára! - tette hozzá Pencroff.

- Bizonyára - felelte Cyrus Smith -, de azért ne feledjük, Ayrton most már méltó arra, hogy újra a *Duncan* fedélzetére lépjen, és adná az Ég, bárha valóban Glenarvan lord jachtja volna ez, mert minden más hajó gyanús! Ez a tengerszakasz kívül esik a forgalmon, és én most is csak attól tartok, amitől mindig: vajon nem maláj kalózok törnek-e szigetünkre...

- Megvédelmezzük! - kiáltotta Harbert lelkesen.

- Kétségkívül, fiacskám - felelte mosolyogva a mérnök -, megvédelmezzük, ha kell; én azonban jobban szeretném, ha nem kerülne rá a sor.

- Bátorkodom megjegyezni - szólalt meg Gedeon Spilett -, hogy a Lincoln-szigetet nem ösmerik a hajósok, hiszen a legújabb térképeken sem szerepel. Nem gondolja-e, Cyrus, ha egy hajó váratlanul megpillantja ezt az új földet, éppen ez okból inkább errefelé tart, semmint hátat fordítana neki?

- Ez bizony valószínű - jelentette ki Pencroff.

- Magam is így vélem - fűzte hozzá a mérnök. - Végtére a kapitány kötelessége is, hogy jelentse minden új, térképbe még nem iktatott földdarab fölfedezését, márpedig a Lincoln-sziget annak tekinthető; a kapitánynak tehát közelebbről is szemügyre kell vennie...

- Helyes - szólt közbe Pencroff -, tegyük föl hát, hogy a hajó megközelíti a partot, és a szigettől néhány kötélhossznyira lehorgonyoz. Mit teszünk akkor?

Ez a váratlanul, nyersen föltett kérdés egy ideig válasz nélkül maradt. De Cyrus Smith csak eltöprengett kissé, aztán szokott nyugodt hangján így felelt:

- Azt tesszük, barátaim, amit tennünk kell, az pedig a következő: érintkezésbe lépünk a hajóval, fölkérdzünk a fedélzetére, és elhagyjuk a szigetünket, előbb azonban kijelentjük, hogy birtokba vettük az Egyesült Államok nevében. Aztán pedig egyszer talán visszatérünk, és betelepítjük a szigetet azokkal, akik vállalkoznak erre, és följajánljuk az amerikai köztársaságnak, mint hasznos állomást a Csendes-óceánnak ezen a részén!

- Hurrá! - kiáltotta Pencroff. - Nem kis ajándékkal lepjük meg hazánkat! A település már csaknem készen is áll, nevet adtunk a sziget minden zegének-zugának... Mindene megvan, ami csak kell: természetes kikötője, édesvize, úthálózata, távíróvonala, ácsszérűje, vaskohója, üveghutája, a világnak pedig semmi egyéb teendője sincs, mint berajzolni a térképekbe a Lincoln-szigetet!

- De mi történik, ha valaki elfoglalja a mi távollétünk idején? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Ördögadta-teremtette! - fortyant föl a tengerész. - Azt már nem tűröm, inkább itt maradok egymagam, és megvédem bárki ellen; ne legyen Pencroff a nevem, ha csak úgy hagyom, hogy ellopják tőlem, mint holmi szájtáti zsebéből az aranyórát!

Eltelt egy óra, de még mindig nem látszott világosan, vajon a Lincoln-sziget felé tart-e a hajó vagy sem. Valamelyest közeledett ugyan, de még mindig nem sejtették, milyen vitorlaállással halad. Ezt egyelőre még Pencroff sem bírta megállapítani. Mindazonáltal, mivel a szél északkeletről fújt, bizonyosra vehették, hogy a hajó jobbra feszített vitorlacsücsökkel fogja a szelet. Egyébiránt a szél járása alkalmas volt arra is, hogy a sziget felé terelje a hajót, s ezen a sima vízen bizvást megközelítheti a partot akkor is, ha a tengermélységmérés számadatait nem tünteti föl a térkép.

Négy óra tájt - egy órával a táviratváltás után - Ayrton megérkezett a Gránitpalotába. Ezekkel a szavakkal állított be a nagyterembe:

- Rendelkezésükre állok, uraim.

Cyrus Smith, ahogy szokta, most is kezet nyújtott neki, aztán az ablakhoz vezette.

- Ayrton - szólt hozzá -, komoly okból kértük ide. Hajó jelent meg a horizonton.

Ayrton kissé elsápadt, szeme egy pillanatra ködös lett. Aztán kihajolt az ablakon, tekintetét körüljártatta az égbolt alján, de nem látott semmit.

- Fogja ezt a távcsövet - mondta Gedeon Spilett -, és nézze meg jól azt a hajót, Ayrton, mert úgy lehet, a *Duncan* közeledik, hogy önt a hazájába visszavigye...

- A *Duncan*! - rebegte Ayrton. - Máris?

Ez az utóbbi szó szinte akaratlanul szakadt fel Ayrton ajkáról; a férfi két kezébe temette arcát.

Nem találta elegendő büntetésnek tizenkét esztendei száműzetését az elhagyatott szigeten?... A megtért bűnös nem tekintette még megbocsátottnak a vétkét sem a maga, sem a mások szemében?

- Nem - mondta aztán -, nem! Ez nem lehet a *Duncan*!

- Nézze csak meg jól, Ayrton - biztatta akkor a mérnök -, nagyon fontos, hiszen tudnunk kell, mihez tartunk magunkat.

Ayrton fogta a távcsövet, és a jelzett irányba fordította.

Néhány másodpercig némán, mozdulatlanul meredt a láthatárra. Aztán így szólt:

- Csakugyan hajó, de nem hiszem, hogy a *Duncan*.

- S miért nem? - érdeklődött Gedeon, Spilett.

- Mert a *Duncan* gőzjacht, márpedig én semmi nyomát nem látom füstnek sem a hajó fölött, sem mögötte.

- Talán csak vitorlával halad - jegyezte meg Pencroff. - A széljárás megfelelő, és a hajónak nyilván érdekében áll, hogy itt, minden lakott földtől nagy távolságra, takarékoskodjék a szénkészletével.

- Igaza lehet, Pencroff úr - felelte Ayrton -, talán kioltották a tüzet a kazánban... Várjunk, amíg közelebb ér a parthoz, és nemsokára megtudjuk, hányadán állunk vele.

Ayrton a nagyterem egyik sarkába vonult, és hallgatásba merült. A telepések az ismeretlen hajóról beszélgettek, de Ayrton nem vett részt a társalgásban.

Valamennyien olyan zaklatott lelkiállapotba jutottak, hogy nem bírták folytatni munkájukat. Különösen Gedeon Spilett és Pencroff viselkedett rendkívül izgatottan: mindketten céltalanul jöttek-mentek, egyikük sem találta a helyét. Harbert inkább kíváncsiságot érzett. Nab megőrizte szokott nyugalmát. Ahol a gazdája él, ott az ő hazája. Ami a mérnököt illeti, ő gondolataiba mélyedt, és végeredményben azt látta volna szívesen, ha a hajó nem közeledik a szigethez, sőt mennél hamarabb eltávolodik tőle.

A hajó azonban egyre közeledett. A látcső segítségével már föl lehetett ismerni az alakját: hosszújártú vitorlás volt, nem pedig afféle maláj *prao*, amilyenek a csendes-óceáni kalózok portyáznak. Remélhették hát, hogy a mérnök aggodalmai nem igazolódnak, és a hajó fölbukkanása semmiféle veszedelmet nem hoz a Lincoln-sziget lakóira. Pencroff, miután alaposan szemügyre vette, úgy vélekedett, hogy a hajónak brigg-vitorlázata van,⁹⁷ és alsó vitorláival, sudárvitorláival és csúcsvitorláival jobb felől fogva a szelet, rézsútosan közeledik a sziget felé. Pencroff észrevételét megerősítette Ayrton is.

Ám azt is megállapíthatták, hogy ha a hajó irányváltoztatás nélkül halad tovább, akkor hamarosan el kell tűnnie a Karom-fok mögött, ugyanis egyenesen délnyugatnak húzott; ha tehát a telepések továbbra is szemmel akarják tartani, akkor nem tehetnek mást, kénytelenek fölkapaszkodni a Washington-öböl menti magaslatok valamelyikére, a Léggömb-kikötő közelében. Ez kényelmetlen feladatnak ígérkezett, hiszen már öt órára járt az idő, és a szürkületben ugyancsak nehéz lesz a megfigyelés.

- Mit teszünk, ha besötétedik? - kérdezte Gedeon Spilett. - Gyűjtsünk-e tüzet a parton, hogy fölhívjuk magunkra a hajósok figyelmét?

Nehéz kérdés volt, s ámbár a mérnököt balsejtelmek gyötörték, végül mégiscsak úgy döntöttek, hogy jelt adnak ittlétükről. Hiszen megeshetik, hogy éjszaka a hajó eltűnik a szemhatárról, eltávozik mindörökre. Márpedig vajon vetődik-e helyette valaha is más hajó a Lincoln-sziget vizeire? Mármost ki tudhatja, mit tartogat a telepések számára a jövő?

- Igen - mondta az újságíró -, akármiféle hajó is ez, értesítenünk kell, hogy emberek élnek a szigeten. Ha nem élnénk a kínálkozó lehetőséggel, joggal tehetnénk magunknak szemrehányást, amikor már késő a bánat!

Úgy döntöttek hát, hogy Nab és Pencroff elmegy a Léggömb-kikötőbe, és amint besötétedik, nagy máglyát gyújtanak: a tűz fényére bizonyosan fölfigyel majd a brigg legénysége.

Ám abban a pillanatban, amikor Nab és a tengerész már készülődött, hogy elhagyja a Gránit-palotát; a hajó váratlanul vitorlaállást változtatott, és egyenesen az Unió-öböl felé fordult. Gyorsjáratú brigg lévén, sebesen közeledett.

---

⁹⁷ A briggek gyorsjáratú, kisebb (200-500 tonnás) vitorlások; csak két árbocuk van ugyan, de azoknak éppolyan teljes a vitorlázatuk, akár a nagy hajóké

Nab és Pencroff ezért egyelőre nem indult útnak, a telepések ismét átnyújtották Ayrtonnak a távcsövet, hogy végérvényesen megállapíthassa, vajon csakugyan a *Duncan* közeledik-e a Lincoln-sziget felé. A skót jachtnak éppúgy brigg-árbocozata volt, mint ennek a hajónak. Ayrtonnak tehát most azt a kérdést kellett eldöntenie, van-e kémény a két árboc közt; a hajó ekkor legföljebb tíz mérföldnyire vitorlázhatott a parttól.

A láthatár még ragyogó napfényben úszott. Ebben a világosságban minden részletet föl lehetett ismerni; Ayrton leeresztette szeméről a távcsövet, és így szólt:

- Ez nem a *Duncan*! Nem lehet az...

Most újra Pencroff fogta be a brigg-et a műszer látómezejébe, és megállapította, hogy három-négyszáz tonnás, csodálatosan karcsú testű, merész árbocozatú, pompásan épített jármű, alighanem egyik legfűgőbb, leggyorsabb futású vitorlása a tengereknek. De vajon melyik ország hajója? Nehezen tudták megmondani.

- Pedig zászló leng a hátsó árboc vitorlarúdján - jegyezte meg a tengerész -, egyelőre azonban nem látom a színeit...

- Félórán belül bizonyosak leszünk ebben a tekintetben felelte az újságíró. - Egyébiránt nyilvánvaló, hogy a hajó kapitánya ki akar kötni, tehát ma vagy legkésőbb holnap mindenképpen megösmérkedünk vele.

- Akkor is! - dörmögte Pencroff. - Jobb, ha előre tudjuk, kivel van dolgunk, s ezért egyáltalán nem bánám, ha fölösmerném, milyen színek alatt hajózik!...

S miközben beszélt, a tengerész le nem vette a szeméről a távcsövet.

Alkonyodni kezdett, s ahogy a szürkület leszállt, úgy halt el a nyílt tengeri szél is. A brigg zászlajának lobogó redőit már nem simította ki a fuvalom, selyme leffegett, belebonyolódott a fölhúzó zsinórba, Pencroff egyre kevesebbet látott belőle.

- Az bizonyos, hogy nem amerikai zászló - jelentette a tengerész, aki azért időről időre megszólalt -, de angol sem, hiszen annak a piros színét mindenképpen látnom kellene, és nincsenek ott sem a francia, sem a német színek... Sőt nem is Oroszország fehér⁹⁸ vagy Spanyolország sárga lobogója... Mintha egyszínű volna... Nézzük csak! Miféle hajók közlekednek általában ezen a tengeren?... Talán chilei? Nem, a chilei zászló háromszínű... Brazília volna? Hisz az zöld... Japán? Az meg fekete-sárga... ez pedig...

Leengedte a távcsövet; ebben a pillanatban szellő lebbentette föl az ismeretlen zászlót. Ayrton fölkapta a messzelátót, szeméhez illesztette, és döbönt hangon fölkiáltott:

- Fekete lobogó!

Valóban, gyászos sötét selyem négyszög bomlott ki a brigg-árbocrúdján: a telepések most már jó okkal tarthatták gyanúsak a hajót!

Vajon méltán gyötörték-e a mérnököt baljós sejtelmek? Kalózhajó közeledik-e a sziget felé? Tengeri rablók kalandoznak-e a Csendes-óceán déli vizein, vetekedve a maláj praókkal, akik garázdálkodnak még errefelé? Mi keresnivalójuk van a Lincoln-sziget környékén? Talán az csábítja ide őket, hogy ez még nem ismert földterület, és ezért a rablott holmik elrejtésére igen alkalmas? Vagy csupán menedéket keres a brigg ezeken a partokon a téli hónapokra? Vajon az a sors vár-e a telepések tisztas tanyájára, hogy gazembereknek szolgál kirepítő fészkek - afféle kalózfővárosként a Csendes-óceán közepén?

Ösztönszerűleg ilyen és ehhez hasonló gondolatok kergetőztek a telepések agyában. Afelől egyébiránt immár semmi kétségük sem lehetett, hogy mit jelent a hajó árbocán lengő zászló

---

98 A cári Oroszország haditengerészeti lobogója fehér színű volt, átlós irányú kék kereszttel.

színe. Azt a lobogót bizony a tenger fosztogatói tüzték ki! Ilyen röppent volna föl a *Duncan* árbocára is, ha Ayrton és fegyencársai gyalázatos fondorlata annak idején sikerre jut!

A telepések nem fecsérelték fecsegésre az időt.

- Barátaim - mondta Cyrus Smith -, hátha ez a hajó talán csak azért jött, hogy szemügyre vegye a sziget partvidékét? Lehet, hogy a legénység partra sem lép. Igen, ez könnyen megeshetik. Akárhogy is: nekünk mindenképpen arra kell törekednünk, hogy ittlétünket titokban tartsuk előttük. A Kilátó-fennsíkon épült malom túlságosan szembeszökő látvány. Ezért Ayrton és Nab, menjetek, és szereljétek le a vitorláit. Mi pedig álcázzuk sűrű növényzettel a Gránitpalota ablakait. Oltunk el minden tüzet is. Ne árulja el semmi, hogy emberek laknak a szigeten!

- És a bárkánk? - kérdezte Harbert.

- Ó - felelte Pencroff -, annak jó búvóhelye van a Léggömb-kikötőben; kötve hiszem, hogy ezek a csirkefogók ráakadnak ott!

A telepések tüstént végrehajtották a mérnök utasításait. Nab és Ayrton fölfutott a fennsíkra, és minden szükségességet megtettek azért, hogy elleplezzék az emberi település valamennyi jelét. Amíg ők odafönn foglalatoskodtak, társaik a Fénymadár-erdő szélére siettek, és ölszámra cipelték haza a gallykötegeket és indanyalábokat, ezek bizonyos távolságból nézvést nagy tömegben természetes lombozatnak tetszettek, és eléggé alkalmasnak látszottak, hogy a Gránitpalota ajtaját és ablaknyílásait elrejtse a kalózok szeme elől. Ugyanakkor készenlétbe helyezték a fegyvert és a löszert is, hogy váratlan támadás esetén azonnal kéznél legyen.

Miután minden óvintézkedést foganatosítottak, Cyrus Smith megszólalt:

- Nemde, barátaim - mondta, és hangjában megindultság csendült -, ha ezek a nyomorult gazemberek markukba akarják kaparintani a szigetünket, megvédjük ellenük?

- Megvédjük, Cyrus - felelte az újságíró -, és ha kell, akár meg is halunk a védelmében!

A mérnök kezét nyújtott társainak, s azok bensőségesen megszorították a jobbját.

Csupán Ayrton nem csatlakozott a telepések társaságához, hanem még mindig ott gunnyasztott szokott helyén a sarokban. Lehetséges-e, hogy mint egykori fegyenc, még most is méltatlannak érzi magát a barátságukra?

Cyrus Smith megértette, mi megy végbe Ayrton lelkében, és odalépett hozzá.

- Hát ön, Ayrton, mit fog tenni? - kérdezte tőle.

- Teljesítem a kötelességemet - válaszolta Ayrton.

Azzal odaállt az ablakhoz, és a lombozaton át fürkészve meredt a távolba.

Ekkor már fél nyolcra járt az idő. A nap már vagy húsz perce lebukott a Gránitpalota mögött. A keleti láthatár lassanként elhomályosult. Eközben a brigg mindinkább közeledett az Unió-öböl felé. Legfőljebb nyolcmérföldnyire járhatott már csak a parttól, mert miután félfordulatot tett a Karom-fok magasságában, nagyot került északnak, amerre a növekvő dagály sodra is segítette. Sőt, mondhatjuk, már be is siklott a terjedelmes öbölbe, hiszen a Karom-foktól az Állkapocs-fokig húzott képzeletbeli egyenes vonal már nyugatra maradt a hajó farának jobb csücskétől.

Vajon befut-e a brigg az öböl mélyéig? - ez volt az első kérdés. És ha befutott, vajon horgonyt vet-e ott? - ez volt a második. Beéri-e azzal, hogy szemügyre veszi a sziget szegélyét, és legénysége partra tévése nélkül továbbvitorlázik-e a nyílt tengerre? - egy órán belül mindez kiderül. A telepések nem tehettek mást, mint hogy várakozzanak.

Cyrus Smith mélységes aggodalommal nézte a gyanús hajó árbocán csapkodó fekete zászlót. Nem nyílt fenyegetés-e ez a selyem négyszög mindaz ellen, amit ő és társai mindaddig kezük munkájával létrehoztak? A kalózok - mert most már kétségtelen, hogy a brigg matrózai kalózok - talán már jártak is a szigeten. Máskülönben ugyan miért vonták volna föl kikötés előtt a lobogójukat? Lehetséges, hogy korábban néhányszor már partra is szálltak itt, és számos, mindmáig fölfoghatatlan, sajátos eseménynek éppen ez a magyarázata? Talán egy-két cinkosuk bujkál a sziget valamelyik földérintetlen fertályán, és most arra készül, hogy kapcsolatba lépjen cimboráival?

Efféle kérdések rajzoltak Cyrus Smith agyában, a választ egyikre sem tudta, csak némán töprengett; annyit azonban mindenképpen sejtett, hogy a brigg jövetele igen súlyosan veszélyezteti a telep helyzetét.

Mindazonáltal ő is, bajtársai is szilárdan elhatározták, hogy végsőkig ellenállnak. Vajon többen vannak-e náluk ezek a kalózok, és jobbak-e a fegyvereik? - milyen fontos volna tudni mindezt! Igen ám, csak hogy miképpen férközzenek a közelükbe?

Leszállt az éj. Ellobbantak a nap utolsó sugarai, és a visszfényüktől derengő újhold is eltűnt az ég alj ködei közt. Mély sötétségbe burkolódzott a sziget és a tenger. A horizonton gomolygó tarjagos, fekete felhőkön nem szüremlett át a leghalványabb fénycsillám sem. Alkonyatkor a szél is teljességgel elcsitult. Egyetlen levél sem rezzent a fákon, egyetlen hullám sem loccsant a fövényen. A hajót is elnyelte a homály, lámpásait, úgy látszik, fényellenzőkkel fődtek a kalózok; a telepeseeknek sejtelmük sem lehetett, hogy merre jár, sőt azt sem tudhatták, egyáltalán a sziget közelében cirkál-e még.

- Eh! Ki tudja? - fortyogott Pencroff. - Lehetséges tán, hogy ez az átkozott kalózteknő éjjel is folytatja útját, és pitymallatkor már hült helyét sem leljük?

A tengerész megjegyzésére, mintegy válaszképpen, hirtelen vakító fény villant a nyílt tengeren, és kisvártatva ágyúdörej rázkódtatta meg a levegőt.

A hajó tehát még az öbölben tartózkodik, és nyilvánvaló: ágyú is van a fedélzetén.

A fény fölvillogása és a zöreje közt hat másodperc telt el.

A brigg eszerint körülbelül ötnegyed mérföldnyire lehetett a parttól.

Nemsokára lánccsörgés is hallatszott: a horgonylánc csikorogva gördült alá a hajóorr nyílásán.

A hajó kikötött a Gránitpalota előtt!

MÁSODIK FEJEZET

Megbeszélés - A telepések sejtelméi - Ayrton javaslata - A telepések elfogadják a javaslatot -

Ayrton és Pencroff a Menedék-zátonyon - A Norfolk-szigeti fegyencek - Mit forralnak a gazemberek? - Ayrton hősiess vállalkozása - Ayrton visszatér - Hatan ötven ellen

Most már semmi kétségük sem lehetett a kalózek szándékait illetőleg. Hajójuk horgonyt vetett, kurta távolságra a szigettől, nyilvánvaló tehát, hogy a legénység másnap csónakon partra akar szállni.

Cyrus Smith és társai tette készen várták a támadást; de bármilyen elszántak voltak is, nem feledkezhetek meg az óvatosságról. Hiszen lehet, hogy a kalózek éppen csak partra szállnak, de nem hatolnak a sziget belsejébe, s ebben az esetben a telepések talán még titokban tarthatják ittlétüket. Valóban föltételezheték, a kalózek csak ivóvizet akarnak meríteni a Hála-folyóból, s azért nem látszott képtelenségnek, hogy a torkolattól másfél mérföldnyire vert híd és a Kéményben berendezett műhely elkerüli a figyelmüket.

De vajon miért tűzték ki azt a fekete zászlót a brigg árbocrúdjára? Miért ágyúztak? Alighanem merő kérkedésből vagy pedig a sziget birtokbavételének jeléül! Cyrus Smith annyit már mindenesetre megtudott, hogy félelmetesen fölfegyverzett hajóval állnak szemben. Mármost mivel válaszolhatnak a kalózek ágyútüzére a Lincoln-szigeti telepések? Legföljebb néhány puskalövéssel.

- Mindazonáltal - jegyezte meg Cyrus Smith -, az bizonyos, hogy mi itt a Gránitpalotában bevehetetlen helyen vagyunk. Az ellenség nem fedezheti föl a víznyelő nyílását, hiszen azt nád és egyéb növényzet borítja, következésképpen semmiképpen sem nyomulhatnak be a kalózek a Gránitpalotába.

- De a szántóföld, a konyhakert, a baromfiudvar, a karám! - hördült föl Pencroff, és dühösen toppantott. - Néhány óra alatt földúlhatnak és letarolhatnak mindent!

- Mindent, Pencroff - bólított a mérnök -, mi pedig semmilyen módon nem gátolhatjuk meg ebben őket...

- Vajon sokan vannak-e? Ez itt a bökkenő! - mondta ekkor az újságíró. - Ha csak tucatnyian vannak, akkor föl tudjuk tartóztatni őket, de ha negyvenen vagy talán ötvenen is, akkor...

- Smith úr - szólalt meg ekkor Ayrton, és közelebb lépett a mérnökhöz -, engedélyt adna-e, hogy megkíséreljek valamit?

- Éspedig mit, barátom?

- Azt, hogy közel férközzek a hajóhoz, és kikémleljem a legénység létszámát.

- De Ayrton... - felelte habozva a mérnök - ön ezzel az életét kockáztatja...

- Miért ne kockáztassam, uram?

- Mert ez több, mint amennyi a kötelessége.

- Nekem többet is kell tennem, mint amennyi a kötelességem - felelte Ayrton.

- A ladikkal akar a hajóhoz evezni? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Nem, uram, úszva akarok odajutni. A pirog csak akadályozna, egyszál magamban könnyebben átsiklom a veszélyes pontokon.

- Tisztában van vele, hogy a brigg ötnegyed mérföldnyire áll a parttól? - kérdezte Harbert.

- Jó úszó vagyok, Harbert úr.

- Ismétlem: az életével játszik - mondta a mérnök.

- Bánom is én - felelte Ayrton. - Én ajándékként kérem öntől az engedélyt, Smith úr. Így talán megint emberré válok a saját szememben!

- Menjen hát, Ayrton - válaszolta a mérnök, mert érezte, hogy a visszautasítás mélyen elszomorítaná a jó útra tért egykori fegyencet.

- Én elkísérem önt - jelentette ki Pencroff.

- Nem bízok bennem?! - kiáltott föl Ayrton.

Majd alázatosan fejet hajtva, ezt suttogetta:

- Jaj nekem!

- Dehogynem, dehogynem! - szólt közbe erélyesen Cyrus Smith. - Erről szó sincs, Ayrton! Pencroff egyáltalán nem gyanakszik önre! Félreértette szavait.

- Persze hogy félreértett - bizonygatta a tengerész -, éppen csak a zátonyig akarom elkísérni, Ayrton. Hiszen ha nem is valószínű, mégis megeshetett, hogy valamelyik gazfickó észrevétlenül partra szállt: ha ketten vagyunk, megakadályozhatjuk, hogy vészjellel riassza cimboráit. Én majd a zátonyon várakozom, Ayrton pedig egyedül úszhatik a hajóra, ha már erre vállalkozott...

Ebben hát megegyeztek, Ayrton meg fölkészült az indulásra. Terve vakmerő volt, de sötét éjszaka lévén, sikerrel kecsegtetett. Ha Ayrton észrevétlenül eljut a hajóig, akkor fölkapaszkodhatik akár a horgonyláncon, akár valamilyen tatról lelógó kötélén, megszámlálhatja, hányan vannak a kalózok, és kipuhathatja szándékaikat is.

Ayrton és Pencroff társaik kíséretében leereszkedtek a partra. Ayrton meztelenre vetkőzött, és zsírral kente be a testét, hogy kevésbé dermessze meg a víz hidege. Hiszen valószínű, sőt úgyszólván kétségtelen, hogy órák hosszat lesz kénytelen a tengerben tartózkodni.

Pencroff és Nab ezalatt elment a pirogért, amely százlépésnyire, a Hála-folyó torkolatában pihent, és mire visszaértek, Ayrton már útra készen állt.

A telepések pokrócot vetettek Ayrton vállára, s búcsúzóul sorban megszorították a kezét.

Ayrton és Pencroff ladikba szállt.

Éjjel fél tizenegy lehetett, amikor mindketten eltűntek a vaksötétben. Társaik a Kéménybe vonultak, hogy ott várakozzanak rájuk.

Ayrton és Pencroff könnyen átkelt a csatornán, és a kéregnászád hamarosan kikötött a zátonynak a szigettel szemközti szegélyén. Óvatosan léptek partra, mert nem tudhatták, nem kóborol-e arra valamelyik kalóz. Alaposabb körütekintés után azonban bizonyosra vehették, hogy a kis sziget teljesen elhagyatott. Ayrton tehát, Pencroff kíséretében, sietős léptekkel átvágott a zátonyon, seregestül rebbentve föl a sziklaüregekben fészkelő, riadozó madarakat; majd habozás nélkül tengerbe vetette magát, és zajtalanul úszott a hajó felé, amelynek a fedélzetén időközben fényt gyűjtöttek, s ez elárulta pontos helyét.

Ami Pencroffot illeti, ő a part egyik beszögellése mögé húzódott, és ott várt társa visszatérére.

Ayrton pedig erős karcsapásokkal úszott, és olyan vigyázatosan siklott a víztükroön, hogy nyomában a tenger még fodrot sem vetett. Éppen csak a fejét emelte ki a hullámokból, és

szemét a brigg sötét tömegére meresztette, amelynek fényei visszacsillantak a habokon. Semmi egyébire sem gondolt, csak a kötelességére, társainak tett ígéretére, nem törődött a veszéllyel, pedig az nemcsak a hajó fedélzetén lesett reá, hanem ott, a vízben is, hiszen azon a tengerszakaszon valósággal nyüzsögtek a cápák. Ayrton az áramlat sodrába került, és gyorsan távolodott a parttól.

A kalózok nem látták, nem hallották Ayrton közeledését, aki félóra múltán elérte a hajót, és fél kézzel megkapaszkodott az ormányárboc lecsüngő kötelében. Mély lélegzetet vett, átlendült a horgonyláncra, fölhúzódkodott, és sikerült megragadnia az orrtőke nyúlványához erősített vitorlakötél végét. Néhány matróznadrág száradt ott. Egyet magára öltött. Aztán keményen megvetette a sarkát, és hallgatódzott.

A brigg legénysége még nem aludt. Éppen ellenkezőleg. Beszélgettek, énekeltek, nevetgéltek. Káromkodással fűszerezett mondatok ütötték meg Ayrton fülét:

- Jó fogás volt ez a brigg!

- Bizony, jó gyors hajó ez a *Speedy*!⁹⁹ Megérdemli a nevét!

- Hiába lohol utána az egész Norfolk-szigeti hajóhad! Bottal üthetik a nyomát!

- Éljen a kapitány!

- Éljen Bob Harvey!

Képzeltük, mi játszódott le Ayrton lelkében ennek a beszéd-töredéknek a hallatára! Tudnunk kell ugyanis, hogy az egykori fegyenc Bob Harveyban egyik ausztráliai cimboráját ismerte föl, egy vakmerő tengerészt, aki látnivalóan tovább folytatta bűnös ármánykodásait. A brigg eredetileg a Sandwich-szigetek¹⁰⁰ felé tartott, Bob Harvey és társai a Norfolk-sziget táján ütöttek rajta: fegyvert, lőszert, szerszámot, hajózási műszereket bőven találtak rak-táraiban. A banda megtelepedett a hajón, s a fegyencekből lett bitang kalózok azóta a Csendes-óceánon portyáznak, hajókat rombolnak, matrózokat mészárolnak, könyörtelenebbül maguknál a maláj tengeri rablóknál is!

A fegyencek nyakló nélkül vedeltek, és nagy hangon kérkedtek hőstetteikkel; Ayrton pedig a következőket értette meg beszédükből:

A *Speedy* mostani legénysége teljes egészében a Norfolk-szigeti fegyenclepről szökött angol rabokból áll.

Lássuk, milyen is az a Norfolk-sziget.

Ausztráliától keletre kicsiny, alig hat mérföld területű sziget fekszik a déli szélesség huszonkilencedik fokának második percén és a keleti hosszúság százhatvanötödik fokának negyvenkettedik percén; közepén a Pitt-hegynek nevezett magaslat emelkedik ezerszáz lábnyira a tenger színe fölé. Ez a Norfolk-sziget; szigorított fegyenctelep, oda számúzik Anglia legmegátalkodottabb gonosztevőit. Ötszáz fegyenc tölti büntetését ebben a táborban, irgalmatlan fenytéssel szorítják őket vasfegyelemre; felügyeletüket százötven katona és százötven hivatalnok látja el, élükön a sziget kormányzójával. A Norfolk-szigeti gonosztevőknél gyalázatosabb gyűlevész csürhe nehezen képzelhető el! Néhanapján - de csak hébe-hóba -, noha megkülönböztetett éberséggel őrzik őket, megesik, hogy néhány jómadárnak sikerül kerekre oldania, megkaparintania egy-egy hajót, és elmenekülnie rajta a polinéziai szigetek valamelyikére.

---

99 Speedy angolul azt jelenti: fürge, gyors

100 Sandwich-szigetek, más néven Hawaii-szigetek; szigetcsoport a Csendes-óceánon, Mexikó magasságában

Ezt tették Bob Harvey és cinkosai is. Annak idején maga Ayrton szintén ezt forgatta a fejében. Bob Harveyék elfoglalták a Norfolk-sziget közelében horgonyzó *Speedy* nevű kétárbcost; legénységét fölkoncolták, s a kalózhajóvá lett brigg azóta, kerek egy esztendeje, a csendes-óceáni vizeken kalandozik, Bob Harvey parancsnoksága alatt, aki - Ayrton jól ismerte valamikor - kapitányként szolgált egy tengerjáró hajón, és most kalózvezér lett belőle!

A szökött fegyencek legtöbbször a hajófaron levő tatház közös helyiségében tartózkodott; de néhányan kisebb csoportokban a fedélzeten álldogáltak, és fennhangon beszélgettek.

A diskurálás - mialatt nagyokat húztak a butykosokból - harsány kurjongatás közepette folyt, és Ayrton megtudta, hogy a *Speedy*t csupán a véletlen vetette a Lincoln-sziget vidékére. Bob Harvey még sohasem járt itt, de amikor megpillantotta a térképeken nem szereplő, ismeretlen földet, úgy döntött: ha megfelel a célnak, ezt a szigetet választja a brigg állandó kikötőjéül - ahogy ezt Cyrus Smith mindjárt kezdetben gyanította.

Ami a *Speedy* sudárárbcán lobogó fekete zászlót és a fedélzetről leadott ágyúlövést illeti, a kalózok merő hivalkodásból tüntettek ezekkel: a hadihajók példáját utánozták, tudván, hogy azok ágyúlövéssel jelzik a lobogó bevonását. Nem jeladásnak szánták hát az ágyúlövést, hiszen a Norfolk-szigeti szökevényeknek semmiféle kapcsolatuk sem volt a Lincoln-szigettel.

A telepések birodalmát tehát roppant veszély fenyegette. Kétségtelen, hogy a sziget - könnyen hozzáférhető édesvizével, kikötőjével, a telepések által kiaknázott sokféle természeti kincsével, jól felszerelt Gránitpalotájával - eszményi menedék lenne a fegyencek számára; kezükben pompás búvóhelyé válnék, és mivel senki sem tud a létezéséről, talán hosszú időkre is tökéletesen biztosítaná büntetlenségüket. Az is nyilvánvaló, hogy a kalózok nem kímélnék meg a telepések életét: Bob Harvey és bűntársai habozás nélkül, irgalmatlanul legyilkolnák őket. Cyrus Smithnek és övéinek még menekülésre vagy elrejtőzésre se lenne módjuk, hiszen ha a kalózoknak az a szándékuk, hogy a szigeten üssék föl főhadiszállásukat, akkor a legénység néhány tagja a berendezkedési munkák elvégzése végett még akkor is a szigeten marad, ha a *Speedy* időközben portyázásra indul. Nincs tehát más lehetőségük: szembe kell szállniok ezekkel a könyörületre sem érdemes, nyomorult gazemberekkel, és - bármilyen eszközzel is - utolsó szálig elpusztítani őket.

Így gondolkozott Ayrton, és tudta, hogy Cyrus Smith maga is osztaná nézetét.

De hát lehetséges-e az ellenállás és végső fokon a győzelem? Ez a brigg fegyverzetétől és a legénység létszámától függ.

Ayrton eltökélte magában, hogy erről bármi áron tudomást szerez; amint elcsitult lassanként a rikoltozás, és a fegyencek jó része mély, részeg álomba merült, Ayrton tétovázás nélkül fölővakodott a *Speedy* fedélzetére, ahol a lámpások sorra kihunytak, és átláthatatlan sötétségben hagyták a hajót.

Fölhúzódkodott az úgynevezett bugdálókötéltre, onnan az ormányárbcra, és máris ott állt a brigg első fedélzetén. Itt is, ott is kalózok aludtak a deszkapadlaton, Ayrton fesztelenül elsurrant köztük; körülmélelte a hajót, és megállapította, hogy a *Speedy*nek négy ágyúja van; mindegyik nyolc-tíz fontos golyók kilövésére alkalmas. Azt is megfigyelte, hogy az ágyúk hátultöltők. Vagyis könnyen kezelhető, félelmetes hatású, újszerű fegyverek.

Ami a fedélzeten heverő embereket illeti, a számuk mintegy tízre rúghatott, a többség azonban, a legénység zöme föltehetőleg a brigg belsejében tért nyugovóra: Egyébiránt a beszélgetés zajából ítélve Ayrton úgy vélte, hogy körülbelül ötvenen lehetnek. A Lincoln-sziget hat telepéséhez viszonyítva hatalmas túlerő! Ám végül is - hála Ayrton buzgalmának - Cyrus Smith mérnököt nem éri meglepetés, tudomására jut, mekkora ellenséges erő támad rájuk, és megteheti a szükséges intézkedéseket.

Most tehát nem maradt Ayrtonnek egyéb tennivalója, mint hogy visszatérjen bajtársaihoz, és számot adjon nekik, mit tapasztalt vállalkozása során; már készült is, hogy visszalopóddzék a briggrá, s onnan a tengerbe ereszkedjék.

Ő azonban - mint mondotta volt - csakugyan többet akart tenni, mint amennyit a kötelesség parancsol, s ekkor hősies ötlet villant föl az agyában. Úgy döntött, hogy élete föláldozásával megmenti a szigetet és telepeseit. Hiszen nyilvánvaló, hogy Cyrus Smith és társai nem állhatnak ellen sokáig az ötven, állig fölfegyverzett martalóc támadásának, mert azok - akár úgy, hogy erőszakosan, rohammal benyomulnak a Gránitpalotába, akár úgy, hogy ostromzárat vonnak köréje, és védőit kiéheztetik - mindenképpen legyűrik őket. Elképzelte, hogyan hányják konkra ezek a könyörtelen banditák a telepeseket, az ő megmentőit, akik ismét embert faragtak belőle, visszaadták a becsületét, akiknek az életét köszönheti - és már látta is lelki szemével, mint semmisül meg kezük minden alkotása, hogyan válik a sziget kalózosok búvóhelyévé! Azt mondta magában, hogy ő, Ayrton a legfőbb oka a bajnak, hiszen egykori bűntársa, Bob Harvey végül is csak azt valószínűsíti most meg, amit ő annak idején kitervelt - s ekkor egész valóját borzadály járta át. Ellenállhatatlan kényszer ösztökélte, hogy az egész brigget, mindenestül, utasaival együtt a levegőbe röptesse! Ő maga is ott pusztul a robbanáskor, de legalább teljesítette kötelességét!

Ayrton nem habozott. Tudta, hogy a löporkamra mindig a hajók hátsó részén található; nem nehéz rábukkanni. Puskapor pedig nem hiányozhat efféle rabló szándékkal portyázó hajóról; egyetlen szikra kell tehát csupán, hogy a briggrá egy szempillantás alatt ízekre szakadjon.

Ayrton óvatosan osont a fedélközbe; a padlón egymás hegyén-hátán feküdtek az alvók: nem egészséges álmot nyomta el őket, hanem az ittasság mámora. A főárboc tövében lámpás égett; körülötte fegyverállvány, rajta pisztolyok, puskák.

Ayrton lekasztott a fegyverállványról egy pisztolyt, és megállapította, hogy töltve van, és gyújtócsappantyúja is jól működik. Romboló szándéka megvalósításához nem is volt szüksége egyéb... A hajó fara felé settenkedett, hogy a tatházban levő közös hálólépcső alá jusson: ott kell lennie a löporkamrának.

A fedélközön vágni lehetett volna a sötétséget, Ayrton csak nagy ügyel-bajjal botorkált előre, néha bele is botlott egy-egy éberebb álmú fejebe. Ebből aztán parázs káromkodás, rugdosódás származott. Ayrton nemegyszer kénytelen-kelletlen félbe is hagyta lopkodását. Végül azonban mégiscsak eljutott a hátsó hajószakaszt elrekesztő közfalhoz, s ajtót talált rajta: az alighanem egyenest a löporkamrába nyílt.

Föl kellett feszítenie az ajtót; munkához látott. Nehéz feladat volt zaj nélkül elvégezni ezt a munkát, mert az ajtóról le kellett vernie a lakatot. De Ayrton izmos markában fölpattant a lakat, s az ajtó föltárult...

Ebben a pillanatban súlyos kéz nehezült Ayrton vállára.

- Mit keresel itt? - kérdezte egy kemény hang; magas termetű férfi állt Ayrton mögött, kiegyenesedett a homályban, és lámpását hirtelen Ayrton arcához emelte.

Ayrton hátraugrott. A lámpás föl villanó fényében fölismerte Bob Harveyt, egykori cinkosát, ő viszont nem ismerhette föl a hosszú évek óta halottnak hitt Ayrtont.

- Mit keresel itt? - ismételte meg a kérdést Bob Harvey, és övénel fogva megragadta Ayrtont.

Ayrton azonban, válasz helyett, hevesen ellökte magától a kalózkapitányt, és be akart ugrani a löporkamrába. Egyetlen pisztolylövés a puskaros hordók közé, és mindennek vége!...

- Ide, fiúk! - ordította Bob Harvey.

Két-három kalóz fölriadt a kapitány hangjára, talpra ugrottak, és rávetettek magukat Ayrtonre, hogy leteperjék. Ayrton izmaival azonban nem mérközhettek, kitepte magát a kezükből. Két lövés dörrent, két fegyenc összerogyott; valaki azonban feléje dőft a törével, Ayrton nem bírta kivédeni a szúrást, amely a válla húsába hatolt.

Ayrton belátta, hogy tervét már nem válthatja valóra. Bob Harvey időközben becsapta a lőpor-kamra ajtaját, a fedélközön pedig mozgolódás indult, ami arra utalt, hogy a kalózok tömegestül ébrednek. Ayrton szabadulni akart, hogy Cyrus Smith oldalán harcolhasson. Nem tehetett mást, mint hogy menekülésre fogja a dolgot!

De vajon lehetett-e még megfutamodnia? Kétségesnek látszott; Ayrton azonban elhatározta, ha törik, ha szakad, visszatér társaihoz.

Négy töltény maradt még a pisztolyában. Két lövés dörrent, Ayrton az egyiket Bob Harveynek szánta, a golyó azonban célt tévesztett, vagy legalábbis nem talált súlyosan; az ellenség viszont meghátrált, Ayrton tehát élt ezzel az alkalommal, és a hátsó lépcső felé iramodott, hogy följusson a brigg fedélzetére.

Rohantában pisztolya agyával szétzúzta a lámpás üvegjét, s ettől mély sötétség borult a fedélközre, ami igencsak megkönnyítette menekülését.

A zajra a fedélzeten alvó kalózok közül is többen fölriadtak, ketten-hárman éppen abban a pillanatban dülöngéltek le a lépcsőn. Ekkor sütötte el Ayrton ötödször a revolverét, s az egyik lefelé botorkáló élettelenül hemperedett a lépcső tövébe, a többi pedig sietve félrehúzódott az útból; egyáltalán nem értették, mi történik odalenn. Ayrton két hatalmas szökkenéssel a brigg fedélzetén termett, és három másodperc múlva - miután utolsó töltényét belelőtte az arcába annak a kalóznak, aki nyakon akarta ragadni - átugrotta a hajó párkányát, és a tengerbe vetette magát.

Hatfonalnyit sem úszott, máris úgy záporoztak körülötte a golyók, akár a jégeső.

Képzeltük, micsoda izgalom fogta el a brigg fedélzetén fölcattanó lövések hallatán a zátony sziklái mögött lapuló Pencroffot és a Kéményben rejtőzködő Cyrus Smithet, Gedeon Spilettet, Harbertet és Nabet! A mérnök és társai, lövésre készen tartott puskával, kirohantak a fővénysávra, hogy fegyveresen verjenek vissza minden támadást.

Pillanatig sem kételkedtek abban, hogy a kalózok rajtakapták és felkoncolták Ayrtont, sőt Cyrus Smithék azt sem tartották lehetetlennek, hogy a nyomorultak az éj leple alatt partraszállást kísérelnek meg a szigeten!

Félóra telt el halálos aggodalomban. A fegyverdurrogás mindazonáltal csakhamar megszűnt, de nem bukkant föl sem Ayrton, sem Pencroff. Talán már el is foglalták a zátonyt a kalózok? Nem kellene-e azonnal Ayrton és Pencroff segítségére sietniök? Igen ám, de hogyan jussanak át a zátonyra? A dagály éppen tetőzik, a csatornán keresztülgázolni sehol sem lehet. A pirog a túlparton van! Gondolhatjuk, milyen szörnyű nyugtalanság lett úrrá Cyrus Smithen és bajtársain!

Végül is éjfél után fél egy óra tájt a fővényparthoz pirog közeledett, s benne két férfi ült. Az egyik Ayrton volt - csak könnyebben sérült meg a vállán -, a másik pedig Pencroff, aki ép és sértetlen maradt; barátaiuk mindkettőjüket kitárt karral fogadták.

Mindenekelőtt valamennyien behúzódtak a Kéménybe. Odabenn Ayrton elbeszélte a történeteket, és nem titkolta azt sem, hogy levegőbe akarta röpíteni a brigget, és meg is kísérelte valóra váltani tervét.

Valamennyiük keze egyszerre nyúlt Ayrton jobbja után; Ayrton egyébiránt nem titkolta, milyen súlyos a helyzet. A kalózok fölneszeltek. Megtudták, hogy a Lincoln-sziget lakott.

Nyilvánvaló, hogy ezek után csakis nagy számú és állig fölfegyverzett csapattal szállnak partra. Nem kímélnék majd senkit és semmit. Ha a telepések a markukba jutnak, nem várhatnak irgalmat tőlük!

- Legyen! Meghalunk, de nem adjuk olcsón az életünket! - mondta az újságíró.

- Gyerünk haza, és legyünk résen! - felelte a mérnök.

- Van-e egyáltalán valamilyen esélyünk, hogy kimászunk ebből a csávából? - kérdezte a tengerész.

- Van, Pencroff.

- Hm... Hatan ötven ellen?!

- Igen, hatan!... Ha csak nem számítjuk...

- Kit? - kérdezte Pencroff.

Cyrus Smith nem válaszolt, de keze az égre mutatott.

HARMADIK FEJEZET

Fölszakad a köd - A mérnök utasításai - Három őrhely a parton - Ayrton és Pencroff - Az első csónak - A második és a harmadik - A zátonyon - Hat fegyenc a szigeten! - A brigg fölszedi horgonyát - A Speedy lövedékei - Kétségbeejtő helyzet - Váratlan fordulat

Az éjszaka minden zavaró mozzanat nélkül telt el. A telepesek éberrel vigyáztak, és nem hagyták el kéménybeli őrhelyüket. A kalózok nem tettek semmilyen partraszállási kísérletet. Amióta az Ayrtonnak szánt utolsó puska lövések is elhangzottak, nemcsak hogy fegyverropogás, hanem még legkisebb nesz sem árulta el a brigg jelenlétét a szigetszegély közelében. A telepesek már-már úgy vélték, a brigg fölszedte horgonyait, és eltakarodott erről a vidékről, abban a hiszemben, hogy túlerővel áll szemben.

Semmi efféle nem történt azonban, s amikor pirkadni kezdett, a telepesek megpillantották a hajó elmosódott körvonalait a ködfátyolos hajnali derengésben. A *Speedy* tehát maradt!

- Nos, barátaim - mondta ekkor a mérnök -, úgy rémlik, nem árt foganatosítanunk néhány óvintézkedést, mielőtt még teljesen fölszakad a köd. Egyelőre ugyanis elrejt bennünket a kalózok szeme elől, és bármit tehetünk, nem keltjük föl vele a figyelmüket. A legfontosabb mindenekelőtt az, hogy elhitessük a fegyencekkel: mi vagyunk számbeli fölényben, és következésképpen könnyűszerrel kivédünk minden támadást. Azt óhajtom javasolni tehát, hogy oszoljunk három csoportra; az egyik álljon őrt itt, magában a Kéményben, a másik álljon lesbe a Hála-folyó torkolatánál. Ami a harmadikat illeti, úgy hiszem, legjobb, ha a zátonyon helyezkedik el, hogy onnan akadályozza meg vagy legalábbis késleltesse a partraszállási kísérletet. Nekünk két karabély és négy puska áll rendelkezésünkre. Valamennyiünknek jut tehát fegyver, és minthogy puskaporunk és golyónk is van elég, a lösszel nem kell takarékoskodnunk. A kalózok puska golyóitól nem kell tartanunk, sőt még a brigg ágyú lövedékeitől sem. Mi kárt tehetnének szikláinkban? Csak robbanólövedékek okozhatnának jóvátehetetlen rombolást a Gránitpalotában, a kalózoknak azonban eszükbe sem jut majd, hogy ilyenekkel ostromolják, hiszen mi sem tüzelünk rájuk a Gránitpalota ablakaiból. Az egyetlen, amitől félhetünk, a kézitusa, hiszen a fegyencek létszáma sokszorosa a mienkének. Ezért kell hát megakadályoznunk minden partraszállási kísérletet, - mutatkoznunk azonban nem szabad előttük. Ne takarékoskodjunk hát a lösszel. Tüzeljünk sokat, de célozzunk pontosan. Mindegyikünknek nyolc-tíz ellenséggel kell végeznie, és végzünk is velük!

Cyrus Smith világosan körvonalazta a helyzetet, és mindvégig a leghiggadtabb hangon beszélt, mintha csak valamilyen hétköznapi munkára adna utasításokat, nem pedig élet-halálharcot vezényelne. Bajtársai egyetlen szó ellenvetése nélkül elfogadták javaslatait. Valamennyiüknek igyekezniök kellett, hogy elfoglalják őrhelyüket, mielőtt teljesen szétfoszlik a köd.

Nab és Pencroff hazasiettek a Gránitpalotába, és elhozták a szükséges löszert. Gedeon Spilett és Ayrton, a telep legjobb céllövői, egy-egy finom művű, csaknem mérföldes hordtávú karabélyt kaptak. A négy puskát Cyrus Smith, Nab, Pencroff és Harbert szétosztotta maguk közt.

Az őrállásokat a következőképpen rendezték el:

Cyrus Smith és Harbert a Kéményben maradnak, mert onnan nagy területen, a Gránitpalota lábánál kezdődő széles félkörívben szemmel tarthatják a fővénysávot.

Gedeon Spilett és Nab a sziklák közé rejtőznek, a Hála-folyó torkolatánál - miután fölventék a hidat és a pallókat -, és ebből a lesállásból akadályozzák meg, hogy csónak hatoljon be a folyó medrébe, vagy kikössön a túlparton.

Ami Ayrtont és Pencroffot illeti, vízre bocsátják a pirogot, átkelnek a csatornán, és külön-külön őrhelyet foglalnak el a zátonyon. Ilyen módon a négy különböző pontról eldördülő puskalövések azt a tévképzetet kelthetik a fegyencekben, hogy a szigetet nagy számú védősereg oltalmazza végsőkig elszántan.

Ha azonban a gonosztevőknek mégiscsak sikerülne partra szállniok, vagy pedig valamelyik csónakjuk a briggről bekerítéssel fenyegetné a telepeseket, akkor Pencroff és Ayrton visszatér a pirogon a szigetszegélyre, és a leginkább veszélyeztetett pontra siet.

Mielőtt elfoglalták volna lesállásaikat, a telepések még egyszer kezet szorítottak egymással. Pencroff úrrá lett érzelmein, és legyűrte fölindulását, megölelte Harbertet - szíve gyermekét! - aztán ki-ki elindult az őrhelyére.

Néhány pillanat múltán Cyrus Smith és Harbert az egyik, az újságíró és Nab a másik irányban eltűntek a sziklák mögött, öt perccel utóbb pedig Ayrton és Pencroff szerencsésen átkeltek a csatornán, partra léptek a zátonyon, és elrejtőztek a kis sziget keleti szélének egy-egy sziklahasadékában.

Egyiküket sem vehette észre senki, hiszen ők maguk sem láttak többet a párák közt, mint a brigggel homályos körvonalait. Reggel fél hétre járt az idő.

A légkör magasabb rétegeiben lassacskán szakadozni kezdett a köd, s a brigggel árbocainak gombja apródonként kibukkant a sűrű fehérségből. Egy ideig még vastag pamacsok hömpölyögtek a tenger színén; aztán szél kerekedett, és egykettőre szétoszlatta a ködgomolyokat.

A *Speedy* teljes egészében kibontakozott előttük; két horgony tartotta, orrával északnak fordult, farának bal felét mutatta a sziget felé. Cyrus Smith annak idején jól becsülte föl a távolságát, nem állt messzebb a parttól ötnegyed mérföldnél.

A baljós lobogó ott lengedezett a tatárboz vitorlarúdján.

A mérnök távcsövén át jól láthatta, hogy a brigggel tüzérsége, a négy fedélzeti üteg a sziget felé irányul. Szemlétozást készen vártak, hogy az első jelre löni kezdjék a partszakaszt.

A *Speedy* azonban egyelőre néma maradt. Vagy harminc kalóz járkált föl s alá a fedélzeten. Néhányan a tatház tetejéről nézelődtek; ketten pedig a főárboc sudárának kereszttrúdján kapaszkodtak meg, s látcsövükkel onnan fürkészték feszült figyelemmel, moccan-e valami gyanús a szárazföldön.

Annyi bizonyos: Bob Harvey és legénysége csak igen nehezen adhatott számot magának arról, ami éjszaka történt a brigggel fedélzetén. Vajon sikerült-e megmenekülnie golyóik elől annak a félmeztelen férfinak, aki előbb fölfeszítette a löpőkamra ajtaját, aztán dulakodni kezdett támadóival, végül hatszor rájuk sütötte a pisztolyát, és egyiküket megölte, kettőjüket pedig megsebesítette? Sikerült-e úszva kivergődni a partra? Honnan jött? Mit keresett a hajón? Csakugyan abban törte a fejét - amint Bob Harvey vélte -, hogy levegőbe röptesse a brigget? Mindezek a kérdések bizonyára alaposan összekuszálták a fegyencek gondolatait. Az iránt azonban semmi kételyük sem lehetett immár, hogy az ismeretlen sziget, amely előtt a *Speedy* horgonyt vetett, lakott terület, s azt is gyanítaniok kellett, hogy ott védekezésre kész település él. És mégis, sem a fővénysávon, sem a magaslatokon nem mutatkozott senki. A partvidék merőben kihaltnak látszott. Egy szó mint száz, emberi településnek nyomát sem lehetett rajta fölfedezni. Lakói talán a sziget belsejébe menekültek?

A kalózok főnöke minden bizonnyal föltette magában ezeket a kérdéseket, és óvatos rabló lévén, kétségkívül meg akarta ismerni előbb a helyi viszonyokat, mielőtt bandájával kimerészkedik a szárazföldre.

Másfél óra telt el, de egyelőre semmilyen jel nem vallott arra, hogy a brigg legénysége partraszállásra készül. Bob Harvey nyilvánvalóan tétovázott. Hiába fürkészte legjobb távcsöveivel a vidéket, a sziklák közt megbúvó telepések egyikét sem fedezhette föl a hajóról, ez kétségtelen. Az sem igen látszott valószínűnek, hogy figyelmét fölkelte volna a Gránitpalota ablakait és ajtaját álcázó és a kopár sziklafaltól elütő zöld ágak és iszalagok fonadéka. Valóban, hogyan is képzelhette volna, hogy valaki ilyen magasságban vág magának lakást a gránittömbbe? Az Unió-öböl kerületén, a Karom-foktól az Állkapocs-fokig semmi sem árulta el, hogy emberek élnek vagy egyáltalán élhetnek a szigeten. Nyolc óra tájt azonban a telepések mégis észrevettek némi mozgolódást a *Speedy* fedélzetén. Az emelődaru csigára fűzött kötelei megfeszültek, s az egyik csónak a tengerre ereszkedett. Heten szálltak bele. Puskát hordtak; egyikük a kormányhoz ült, négy az evezőkhöz, kettő pedig a csónak orrába kuporodva, lövésre kész fegyverrel a kezében kémlelte a szigetet. Céljuk, semmi kétség, csupán annyi lehetett, hogy futólag földerítsék a terepet, partraszállásra nyilván nem gondoltak, mert abban az esetben bizonyára nagyobb erőket mozgósítanak.

A kalózok az árboc csúcsáig ellepték a vitorlafákat, onnan nyilván jól látták, hogy a szigetet zátony védi, s hogy azt körülbelül másfél mérföld szélességű csatorna választja el tőle. Cyrus Smith mindazonáltal a csónak útirányából ítélve, arra a meggyőződésre jutott, hogy a hét kalóz nem szándékozik bevezni a csatornába, hanem - érthető óvatosságból - a zátony külső szegélyét igyekszik megközelíteni.

A szűk sziklarések közt rejtőző Pencroff és Ayrton maguk is észrevették, hogy a csónak egyenesen feléjük tart, és arra vártak, hogy lőtávolságra kerüljön.

A csónak rendkívül lassan, vigyázattal közeledett a parthoz. Evezői csak hosszú időközökben merültek a vízbe. A zátonyon lesben állók látták, hogy a csónak orrában gunnyasztó fegyverek egyike mérőönt lógat a tengerbe, azzal igyekszik megállapítani a Hála-folyó által vájt csatorna mélységét. Ez arra vallott, hogy Bob Harvey a briggel annyira szándékozik megközelíteni a partot, amennyire csak lehet. A hajó oldalkötélzetén vagy harminc kalóz kapaszkodott, és egyetlen pillanatra sem tévesztette szem elől a csónak mozdulatait; tekintetük a veszélytelen kikötésre alkalmas révet kutatta.

A csónak nem lehetett két kötélhossznyira sem a zátonytól, amikor hirtelen megállt. A kormánynál ülő kalóz a legkönnyebben megközelíthető partszakaszt akarta kikeresni.

Ebben a pillanatban két lövés dörrent. Kicsiny füstfelhő kavardult föl a zátony szikláinak közül. A kormánynál ülő fegyveres és az, aki a mérőönt fogta a kezében, hanyatt vágódott, s a csónak aljára zuhant. Egyiküket Ayrton, másikukat Pencroff lövése találta el, szinte ugyanabban a másodpercben.

De a két lövéssel csaknem egyidejűleg sokkal hangosabb dőrej hallatszott, fényes fehér füst villant föl a brigg oldalán, és ahol Ayrton és Pencroff rejtőzött, a szirtet ágyúgolyó érte; a találat szilánkokra repesztette a sziklát, de a két lövész egyikét sem sebesítette meg.

Eget verő káromkodás csapott föl a csónakból, amely tüstént újra megindult. A kormányos helyét azonnal elfoglalta valamelyik társa, és az evezők heves csapásokkal loccsantak a vízbe.

Ám a csónak éppenséggel nem a hajó felé igyekezett, amint a védők várták volna, hanem a zátony szegélye mentén haladt tovább, hogy megkerülje a kis sziget déli csúcsát. A kalózok megfeszített erővel húzták a lapátokat, hogy mennél hamarább lőtávolságon kívül jussanak.

Öt kötélhossznyira közelítették meg a Gazdátlan Láda fokánál végződő parti beszögellést, aztán félkörben megkerülték a fokot, és a Hála-folyó torkolata felé tartottak, mindvégig a brigg ágyúinak védelme alatt.

Nyilvánvalóan az volt a szándékuk, hogy a torkolat felől hatoljanak be a csatornába, és hátba támadják a zátonyon örökdő telepeseket, akárhányan legyenek is, mert ezáltal azok két tűz - a csónak és a brigg ösztüze - közé szorulnak, és helyzetük tarthatatlanná válik.

Negyedóra telt el, s eközben a csónak egyenletesen húzott a torkolat felé. Szárazon és vízen és levegőben teljes csönd, tökéletes nyugalom honolt.

Pencroff és Ayrton nyomban átlátott a szitán; tudták, hogy bekerítés fenyegeti őket, de azért nem hagyták el vártájukat, részint mert még nem akartak mutatkozni a támadók előtt, és nem akarták kitenni magukat a *Speedy* ágyútüzének, részint pedig a folyó torkolatánál rejtőző Nab és Gedeon Spilett, valamint a Kémény sziklatorlaszai közt lesben álló Cyrus Smith és Harbert beavatkozására számítottak.

Az első puska lövésektől számított huszadik percben a csónak nem egészén két kötélhossznyira a fővénysávtól, a Hála-folyó magasságába érkezett. Amint a dagály szokott hevedésével zúdult elő a szűk tengerszorosból, a váratlan vízáradat a folyó felé sodorta a fegyenceket, és csak ügyel-bajjal, szívós lapátolással tarthatták csónakjukat a csatorna közepén. Amikor azonban a Hála-folyó torkolatánál lőtávvolba értek, két puska golyó köszöntötte őket, és két kalóz elterült a csónak alján. Nab és Spilett sem hibázta el a lövést.

Ekkor a brigg tüstént ágyúgolyót eresztett arra a pontra, ahol áruló puska porfüst gomolygott, de ez a második lövedék sem ért el más eredményt, mint hogy kicsorbította néhány szikla csúcsát.

Pillanatnyilag már csak három fegyverbíró fegyenc ült a csónakban. Azt pedig az ár magával ragadta, és nyílsebesen sodorta a csatornában, Cyrus Smith és Harbert előtt; ők azonban úgy ítélték, hogy nincs lőtávvolban, puska juk tehát néma maradt; a fegyencek aztán megkerülték a zátony északi csücskét, és a még épkézláb két evezős a brigg felé igyekezett.

Mindeddig a telepeseknek nem adódott panaszra okuk. A játszma az ellenfél számára kezdődött rosszul; azoknak már négy halottjuk vagy súlyos sebesültjük volt, ők ellenben sértetlenek maradtak, és egyetlen golyót sem lőttek ki hiába. Ha a kalózok továbbra is ilyen módon folytatják a támadást, és a partraszállást ismét csónakon kísérik meg, akkor a védők egyenként lepuskázhatják őket.

Mindebből kitetszik, hogy a mérnök rendelkezései hatékonyaknak bizonyultak. A kalózok méltán hihették, hogy nagy létszámú, jól fölfegyverzett ellenséggel akadt dolguk, amellyel nem bánnak el egykönnyen.

Félóra is beletelt, amíg a csónak - amelynek nyílt tengeri áramlattal szemközt kellett küszködnie - elérte a *Speedy*t. Irtózatos üvöltés támadt, amikor a sebesülteket fölcipelték a fedélzetre, és a kalózok háromszor-négyszer a szigetre ágyúztak, lövedékeik azonban nem okoztak semmilyen kárt.

Ám mintegy tucatnyi fegyenc - haragtól és talán még az előző esti tivornyától részegülten - a csónakba ugrott. Ugyanakkor a brigg másik csónakját is lebocsátották, és abban további nyolc ember helyezkedett el; az első csónak pedig már tartott is egyenesen a zátony felé, hogy előnyös állásukból kiszorítsa a telepeseket, a második viszont úgy manőverezett, hogy a Hála-folyó torkolatvidékét foglalhassa el erőszakkal.

A helyzet szemlátomást túlonúl veszélyessé vált Pencroff és Ayrton részére; belátták, hogy haladéktalanul vissza kell térniök a sziget biztonságosabb földjére.

Azt azért bevárták még, hogy az első csónak lőtávvolba érjen, és két jól célzott golyóval sikerült is legénysége körében nagy zűrzavart támasztaniok. Pencroff és Ayrton azután elhagyták őrhelyüket, és úgy rohantak keresztül a zátonyon, ahogyan csak a lábuk bírta,

szaladtukban még vagy tízszer elsütötték puskájukat, majd a parton beugrottak a pirogba, és épp akkorra keltek át a csatornán, amikor a második csónak elérte a zátony déli csúcsát; ezután sietve igyekeztek a Kémény felé, hogy abban találjanak fedezéket.

Alig csatlakoztak Cyrus Smithhez meg Harberthez, a zátonyt ellepték a kalózok: az első csónakbeliek partra ugráltak, és futva szétszéledtek mindenfelé.

Csaknem ugyanabban a pillanatban újabb puska lövések hallatszottak a Hála-folyó torkolata felől, ahová ekkor közeledett gyorsan a második csónak. Nyolc utasa közül kettőt halálosan megsebzett Gedeon Spilett és Nab golyója, maga a csónak pedig, amelyet az áradat föltartóztathatatlanul sodort a szirtek felé, szétzúzódott a Hála-folyó torkolatában. Hat kalóz azonban túlélte az összecsapást, fegyverüket fejük fölé emelték, hogy megóvják a víztől, és sikerült kilábalniok a folyó jobb partján. Ám aztán látván, hogy ott túlságosan éri őket az őrség tüze, hanyatt-homlok eliszkoltak a golyók hordtávolán túlra, a Gazdátlan Láda foka irányában.

Pillanatnyilag tehát így festettek a körülmények: a zátonyon tizenkét fegyenc tartózkodik, közülük bizonyára több is sebesült, a csónakjuk azonban még használható; hat kalóz partot ért a szigeten, a Gránitpalotába azonban nem juthatnak, mert csónak híján képtelenek átkelni a folyón, miután a telepések már korábban fölvonták a csapóhidakat.

- Eddig jól ment minden! - lihegte Pencroff, amikor berontott a Kéménybe. - Eddig semmi baj, Cyrus úr! Ön is így gondolja?

- Én úgy vélem, hogy a harc rövidesen új arcot ölt, mert a fegyencek aligha olyan ostobák, hogy számukra ennyire kedvezőtlen feltételek közt folytassák az összecsapást - felelte a mérnök.

- Soha nem jutnak át a csatornán! - jelentette ki a tengerész. - Ayrton és Spilett úr karabélya föltartóztatja őket. Hiszen tudja, Cyrus úr, azok a karabélyok több mint egy mérföldnyire hordanak!

- Kétségkívül - felelte Harbert. - Csakhogy mit ér két karabély a brigg ágyúi ellen?

- Ugyan már, a brigg nincs a csatornában! - legyintett Pencroff.

- És ha odajön? - kérdezte Cyrus Smith.

- Képtelenség, hiszen azt kockáztatja, hogy zátonyra fut és elsüllyed!

- Nincs abban semmi képtelenség - szólt közbe ekkor Ayrton. - A fegyencek a dagály árhullámán könnyűszerrel behatolhatnak a csatornába, és apálykor legföljebb megfeneklik a hajó; akkor azonban, ha ágyúik ösztüzet zúdítanak reánk, nem tarthatjuk tovább állásainkat...

- Ezer ördög és pokol! - hördült föl Pencroff. - Csakugyan, úgy rémlik, ezek a gazfickók kezdik fölhúzni a horgonyt!

- Talán arra kényszerülünk, hogy visszavonuljunk a Gránitpalotába? - kérdezte Harbert.

- Várjunk még! - felelte Cyrus Smith.

- De mi lesz Nabbel és Spilett úrral?... - aggodalmaskodott Pencroff.

- Alkalmas pillanatban ők is csatlakozhatnak hozzánk. Készüljön, Ayrton. Most az ön és a Spilett karabélyáé a szó...

Bizony, sejtelmük nagyon is igaznak bizonyult! A *Speedy* már vont a föl a horgonyát, és ezzel nyilvánvalóvá lett ama szándéka, hogy megközelítse a zátonyt. A dagálynak még vagy másfél órája van a tetőzésig, áramlása azonban már megtört, a brigg tehát könnyen engedelmeskedik a kormányának. Ami azonban azt illeti, hogy behatolhat-e a csatornába,

Pencroff - Ayrtonnal ellentétben - úgy vélekedett: a hajó kapitánya nem meri megkísérelni ezt a veszélyes vállalkozást.

Eközben a zátonyt megszálló kalózok mind közelebb s közelebb nyomultak az innenső parthoz, és hovatovább már csak a csatorna választotta el őket a Lincoln-szigettől. Mivel pusztán csak puskákkal rendelkeztek, semmilyen kárt sem tettek a telepésekben, akár a Kémény kövei közt rejtőzködtek, akár a Hála-folyó torkolatánál; azt viszont a kalózok nem tudták, hogy az őrség két tagjának is messze hordó karabélyája van, ezért ők sem érezték magukat veszélyben. Még csak fedezék mögé sem húzódtak, egész bátorsággal járkáltak keresztül-kasul a zátonyon s annak innenső szegélyén.

Ez az önáltatás azonban rövid életűnek bizonyult. Ayrton és Gedeon Spilett karabélyája megszólalt, és alighanem kellemetlen dolgokat mondott két fegyencnek, mert azok tüstént hanyatt vágódtak szavaik hallatára.

Fejveszett, általános lótás-futás kezdődött a zátonyon. Az életben maradt tíz kalóz még csak arra sem vesztegette idejét, hogy magával vigye sebesült vagy halott társait, hanem lélekszakadtából a zátony túlsó felére menekült, hanyatt-homlok csónakba ugrott, és kapkodó evezősapásokkal igyekezett vissza a hajóra.

- Nyolccal kevesebb briganti! - lelkenedett Pencroff. - Istókuccse, azt hinné az ember, hogy Gedeon Spilett és Ayrton hűséget fogadtak egymásnak, és csak egyszerre tüzelnek!

- Uraim - szólalt meg Ayrton, miközben újratöltötte karabélyát -, a helyzet komolyodik! A brigg indulni készül!

- A horgonylánc függőlegesen áll!... - kiáltotta Pencroff.

- Bizony, húzzák már föl a vasmacskát!

S valóban, már a horgonycsigához ütődő rúd csörgése is tisztán odahallatszott a szigetre, annak jeléül, hogy a hajó legénysége nekilátott a horgonylánc föltekeréséhez. A *Speedy* megmozdult, előbb csak az egyik horgonyláncsal vontatta magát, majd amikor a vasmacskát föltépte az altalajból, a tengeráramlat sodrára bízta magát, úgy oldalazott a sziget felé. A szél a nyílt víz felől fúj; a fegyencek fölvonták a fővitorlát és a kis csúcsvitorlát, s a brigg mind közelebb s közelebb került a parthoz.

A Hála-folyónál és a Kéményben őrködő telepések szótlanul figyelték a hajó hadmozdulatait; nem adtak magukról életjelt, ám azért bizonyos izgalom tartotta hatalmában őket. Tudták, iszonyú helyzetbe kerülnek a közvetlen közletről rájuk zúdított kartácstűzben, hiszen az ágyúlövéseket képtelenek kellőképpen viszonzni. Ilyen körülmények közt hogyan akadályozhatják meg, hogy a kalózok kikössenek a szigeten?

Cyrus Smith tökéletesen tudta mindezt, és azon töprengett, mit tegyen. Haladéktalanul elhatározásra kell jutnia. De hogyan döntsön? Zárkózzék be a Gránitpalotába? Ott hetekig, sőt talán hónapokig is állhatja az ostromot, hiszen otthonuk bőven el van látva élelmiszerekkel. Igen, de mi lesz aztán?! A kalózok közben markukba kaparintják az egész szigetet, kényükre-kedvükre dúlják és fosztogatják, és csak idő kérdése, hogy végül is legyőzik a Gránitpalota foglyait.

Egyetlen esélyük maradt csupán: ha Bob Harvey nem merészkedik be hajójával a csatornába, hanem csak a zátony túlfelén vet horgonyt. Abban az esetben ugyanis a *Speedy* jó másfél mérföld választja el a fővénysávtól, és ilyen távolságból ágyúlövései nem tehetnek túlságosan nagy kárt a szigeten.

- Soha! - hajtogatta Pencroff csökönyösen. - Soha nem szánja rá magát ez a Bob Harvey, hogy behatoljon a csatornába, hiszen tapasztalt tengerész az ördögadta! Tudja jól, milyen

veszedelembé kavarná a brigget, ha a tenger csak kicsit is komiszodni kezd! Mihez fog aztán a hajója nélkül?

A brigg ezalatt megközelítette a zátonyt, és szemlátomást annak alsó csücske felé igyekezett. Enyhe szellő fújdogált, és mivel a tengeráramlat jócskán veszített már erejéből, Bob Harvey teljességgel ura volt hajójának, oda kormányozta, ahová akarta.

Miután megfigyelte, milyen útvonalon haladtak imént a csónakok, könnyen fölfedezte hát a tengerszoros bejáratát, és vakmerően nekivágott. Szándéka megértéséhez nem kellett sok ész: a Kéménnyel szemközt akar lehorgonyozni, hogy onnan kartáccsal és bombával feleljen azokra a puszkagolyókra, amelyek megtizedelték legénységét.

A brigg elért a zátony csúcsához; ott könnyedén oldalt kanyarodott; trapézárbcát a szélnek fordította, és szél iránt haladva, nemsokára a Hála-folyó torkolatáig jutott.

- Gazemberek! - kiáltott föl Pencroff. - Jönnék!

Ebben a pillanatban Nab és Gedeon Spilett is csatlakozott a Kéményben várakozó Cyrus Smithhez, Ayrtonhoz, Pencroffhoz és Harberthez.

Az újságíró és társa ugyanis helyesebbnek látták, ha föladják a folyó menti őrhelyüket, hiszen a hajó ellen már amúgy sem tehettek semmit; és bölcsen cselekedtek. Célszerűbb, ha a telepések egybegyűlnek abban a pillanatban, amikor rászánják magukat a döntő támadásra. Gedeon Spilett és Nab a sziklák védelmében osontak a Kéményig, de még így sem kerülhették el, hogy a hajóról valóságos golyózápor ne zuhogjon rájuk; szerencsájukra a kalózok puskatüze mégsem tett kárt bennük.

- Spilett! Nab! - kiáltotta a mérnök. - Nem sebesültek meg?

- Nem - felelte az újságíró -, egy-két horzsolás az egész, azt is csak a szertepattogó szilánkok okozták. De ez az átkozott brigg bevitörli a csatornába!

- Bizony! - dörmögött Pencroff. - Nem adok tíz percet, és horgonyt vet a Gránitpalota előtt!

- Mi a terve, Cyrus? - kérdezte az újságíró.

- Vissza kell vonulnunk a Gránitpalotába, mégpedig hamarosan, mielőtt a fegyencek meglátják minket!

- Úgy vélem magam is - felelte Gedeon Spilett -, ha azonban egyszer oda bezárkózunk...

- A körülmények majd eldöntik, hogy mitévők legyünk - válaszolta a mérnök.

- Akkor hát indulás! - szólt az újságíró. - Siessünk!

- Nem akarja, Cyrus úr, hogy Ayrton meg én itt maradjunk? - kérdezte a tengerész.

- Mire volna jó az, Pencroff? - felelte Cyrus Smith. - Nem! Ne szóródjunk szét!

Egyetlen veszteni való pillanatuk sem volt. A telepések kisurrantak a Kéményből. A sziklafal egyik kis kiszögellése mögött osontak, a briggről tehát nem láthatták őket; de két-három dörrenés és az ágyúgolyók csattogása a sziklákön tudatta velük, hogy a *Speedy* már igencsak kurta távolságban szeli a vizet.

A telepések beugrottak a fölvonó kosarába, föl húzták magukat a Gránitpalota ajtajáig, ahol Top és Jup azóta várakozott rájuk, mióta ők a parton őrködtek; aztán besiettek a nagyterembe - mindez alig egy perc alatt történt.

Legfőbb ideje, mert alig leptek az ablakokhoz, máris megpillantották a növényfüggönyön át az ágyúfüstbe burkolt *Speedy*-t, amint befut a csatornába. Sőt nemsokára az ablakokból is félre kellett húzódnok, mert a brigg szakadatlanul lövöldözött, és a négy ágyú golyói vaktában

csapkodták a Hála-folyó torkolatánál levő őrhelyt és a Kéményt, noha a telepések mindkettőből visszahúzódtak már. Egyre-másra zúzódtak szét a sziklák, és minden dörrenést a kalózok harsány „hurrá!” kiáltásai kísérték.

Noha remélhették, hogy a Gránitpalotát megkímélik a lövedékek, mert hála Cyrus Smith előrelátásának, a telepések idejekorán zöld növényzettel álcázták az ajtót és az ablakokat, egy ágyúgolyó, az ajtókeretet súrolva, váratlanul mégis becsapott a folyosóra.

- A kutyafej! Csak nem fedezték föl a rejtekhelyünket?! - kiáltott föl Pencroff.

A kalózok talán nem is látták meg a telepéseket, Bob Harvey azonban mégis jónak látta, hogy egy-két lövedéket a magas kőfalnak ezt a részét elfödő gyanús növényzetre zúdítson. A briggg egyre-másra eregette a lövéseket, s az egyik golyóbis leszakította a növényfüggönny: tátongó nyílás feketéllett elő a tépett lombszövedék alól a gránitfalon.

A telepések helyzete reménytelenné vált. Rejtekhelyüket fölfedezték. Semmivel sem hártáhatták el a lövedékeket, még a kartácstöltet módjára záporozó sziklaszilánkok ellen sem igen védekezhetek. Nem tehettek mást, mint hogy a Gránitpalota felső folyosóján keressenek menedéket, otthonukat pedig átengedjék a pusztulásnak; egyszer csak azonban tompa dörej, nyomában pedig irtóztató kiáltozás hallatszott!

Cyrus Smith és társai az ablakok egyikéhez rohantak...

A csatornán víztölcsér támadt, és előbb ellenállhatatlan erővel magasba ragadta, majd derékban kettéroppantotta a brigget; tíz másodperc sem telt bele, s a vitorlást gonosztevő legénységével együtt elnyelték a habok.

NEGYEDIK FEJEZET

*A telepések a fővényparton - Ayrton és Pencroff mentési munkálatai - Beszélgetés ebéd közben -
Pencroff okoskodása - Tűvé teszik a brigg belsejét - Az érintetlen löporkamra - Új kincsek -
A hajótörés utolsó roncsai - Egy törött hengerdarab*

- Fölrobbant! - hüledezett Harbert.

- Igen! Mintha csak Ayrton vetett volna tüzet a puszkaporukba! - felelte Pencroff, miközben Nab és a fiú után a fölvonó kosarába ugrott.

- De hát mi történt voltaképpen? - kérdezte Gedeon Spilett, aki még mindig alig ocsúdott föl a meglepetés kábulatából.

- Nos, ezúttal végre mindent megtudunk!... - felelte élénken a mérnök.

- Mit tudunk meg?...

- Majd később! Majd később! Jöjjön, Spilett! Egyelőre az a fontos, hogy a robbanás végzett a kalózzokkal.

És Cyrus Smith, magával vonva az újságírót és Ayrtont, a fővényávon várakozó Pencroffhoz, Nabhez és Harberthez csatlakozott.

A briggből magából semmi sem látszott, még maga az árbocozata sem állt ki a vízből. Kétségkívül hatalmas léket kaphatott, mert miután a szökőár magasba emelte, oldalra fordult, és így is süllyedt el. Mivel azonban azon a helyen a csatorna nem volt húsz lábnál mélyebb, bizonyosra vehették, hogy apálykor a briggnak elő kell merülnie a víz alól.

Néhány roncsdarab úszkált a tenger színén. Árbocokat láttak, tartalék vitorlarudakat és olyan tyúkketreceket, amelyekben éltek még a baromfik; a fedélzeti csapóajtókon keresztül ládák, hordók, tartályok buktak föl egymás után a felszínre; a hajó törzsének azonban egyetlen töredékét sem vetette föl a tenger; sem fedélzeti deszka, sem törött oldalpalánk nem keveredett a roncsok közé - s ez igencsak érthetlenné tette a *Speedy* hirtelen elmerülését.

A két árboc azonban nemsokára vitorlástul fölmeredt a tengersizoros mélyéről; némelyik vászon kibontva leflegegett, a többi fölgöngyölve csurgott; a két vastag rúd néhány lábnyira a fedélzetrés fölött roppant ketté, és eltépte tartóköteleit, valamint a hágsók fonadékát. A telepések azonban nem hagyhattak időt az apálynak, hogy magával sodorja azt a sok kincset. Ayrton és Pencroff sietve ladikba szállt, hogy a sziget vagy a zátony partjára csákyázzák a vízen lebegő roncsokat.

Már éppen indulni akartak, amikor Gedeon Spilett megjegyzése föltartóztatta őket.

- Mi lesz a Hála-folyó jobb partján szárazra jutott hat fegyencel? - kérdezte az újságíró.

Valóban, nem feledkezhetek meg arról a hat gonosztevőről, akiknek a csónakja széjjelzúzódott a zátonyon, s akik a Gazdátlan Láda fokán vergődtek ki a sziget földjére.

A telepések arrafelé tekintettek. A szökevényeknek nyomuk veszett. A brigg pusztulásának láttára minden valószínűség szerint a sziget belsejébe menekültek.

- Később majd velük is foglalkozunk - mondta ekkor Cyrus Smith. - Minthogy fegyverük van, alkalomadtán veszélyesekké válhatnak, de mert hatan állunk hatuk ellen, esélyeink egyenlőek. Siessünk hát, ez most sürgetőbb...

Ayrton és Pencroff eltaszította a parttól a pirogot, és serényen a roncsok felé eveztek.

A dagály éppen tetőfokán állt; azért is emelkedett különösen magasra a víz szintje, mert két napja múlt telihold. Jó órányi időbe is beletelik hát, amíg a brigg törzse is kiemelkedik a csatorna vizéből.

Ayrton és Pencroff, bővében lévén az időnek, a hosszú fenyőrudak végére köteleket hurkoltak, s ezeknek a végét kihúzták a Gránitpalota előtti fűvénysávra. Ott a többi telepese segítségével, egyesült erővel sikerült partra vontatniok az árbocdarabokat. Ezután ismét ladikba szálltak, és kihalászták mindazt, ami még a vízen úszott: a tyúkketreceket, a hordókat és a ládákat; ezeket aztán tüstént be is szállították a Kéménybe.

Eközben néhány holttestet is fölvetett a víz. Ayrton az egyikben fölismerte Bob Harveyt, fölindultan mutatta bajtársának, és fojtott hangon így szólt:

- Ez voltam én is, Pencroff!

- De most már más ember lettél, derék Ayrton! - felelte a tengerész.

Igen különösnek találták, hogy csak ilyen kevés hulla került föl a felszínre. A telepések alig ötöt-hatot számoltak össze; az apadó áradat lassan a nyílt tenger felé sodorta valamennyit. Igen valószínű, hogy a meglepett fegyenceknek nem lévén már idejük a menekülésre, mivel a süllyedő vitorlás az oldalára dőlt, legtöbbször a hajó pereme alá szorultak. A nyomorultakat a nyílt tenger felé terelő apály egyébiránt megkímélte a telepéseket attól a szomorú kötelességtől, hogy maguk legyenek kénytelenek elföldelni a tetemeket szigetük valamelyik szegletében.

Cyrus Smith és társai két álló órán át foglalatostkodtak azzal, hogy kivontassák a szálfákat, leoldozzák, majd kitergezzék száradni a homokra a tökéletes épségben maradt vitorlákat. Annyira elmerültek a munkában, hogy alig beszélgettek, pedig hány gondolat cikázott át elméjükön! Nagy szerencse, hogy a brigg vagy legalábbis rakománya a birtokukba jutott. Mert az ilyen hajó valósággal kicsinyített mása a nagyvilágnak, minden van rajta, ami kell; a telep szertára tehát rengeteg hasznos dologgal gyarapodott. A brigg rakománya ugyanazt jelentette a telepések számára „nagyban”, mint amit annak idején „kicsinyben” jelentett a Gazdátlan Láda fokánál partra vetett holmi.

- De meg aztán miért is ne lehetne kiemelni és újra vízre bocsátani a vitorlást? - elmélkedett Pencroff. - Ha csak egy léket kapott, azt ugyan hamar befoltozzuk! Mert hiába, egy háromszáz-négyszáz tonnás hajó mégiscsak más, mint a mi *Bonadventure*-ünk! Ezzel aztán messze eljut az ember! Ezzel oda megyünk, ahová akarunk!... Cyrus úr, Ayrton meg jómagam hármában meg kell hányjuk-vessük ezt a dolgot! Megéri a fáradságot!

Csakugyan, ha a brigg hajózásra alkalmas állapotban maradt, akkor a Lincoln-szigeti telepések hazatérési esélyei rendkívül megnövekedtek. Ám hogy eldönthessék ezt a fontos kérdést, várniok kellett, mert teljes apály beállta előtt nem vizsgálhatták meg kellőképpen a brigg minden porcikáját.

Amikor az úszkáló roncsdarabokat már biztonságba helyezték a fűvénysávon, Cyrus Smith és társai néhány percnyi ebédidőt szakítottak maguknak. A szó szoros értelmében közel jártak már az éhhalálhoz. Az éléskamra, szerencsére, nem esett messze, és Nab megmutathatta, milyen gyors kezű mesterszakács. Megebédéltek hát a Kémény tövében, és méltán gondolhatjuk, hogy evés közben másról sem beszéltek, mint arról a váratlan eseményről, amely csodával határos módon mentette meg valamennyiük életét.

- Csodával határos módon: ez a helyes kifejezés! - ismételte Pencroff. - Mert meg kell hagyni, ezek a gazfickók épp a legjobbkor röpültek a levegőbe! A Gránitpalota hovatovább teljességgel lakhatatlanná vált!

- Hát azt sejti-e, Pencroff - kérdezte az újságíró -, hogyan történt a dolog, mi okozta a brigg fölrobbanását?

- Ej, Spilett úr, ennél mi sem egyszerűbb - felelte Pencroff. - Efféle kalózhajón nincs olyan rend, mint valami hadihajón! A fegyverek nem matrózok ám! Nyilvánvaló, hogy a brigg lőporkamrája tárva-nyitva állt, hiszen szakadatlanul ágyúztak bennünket, s elég volt egy kis gondatlanság vagy ügyetlenség, hogy az egész masinéria a levegőbe röpüljön...

- Ami engem megdöbbsent, Cyrus úr - fordult Harbert a mérnökhöz -, az, hogy a robbanás nem járt nagyobb hatású pusztítással. A dördülés nem volt különösképpen erős, és végtére a roncsdarabokat és a széttört hajóeszközöket is keveslem. Úgy rémlik, mintha a hajó nem annyira fölrobbant, mint inkább csak elsüllyedt volna.

- S ez megdöbbsent, fiam? - kérdezte a mérnök.

- Csodálkozom rajta, Cyrus úr.

- Magam is, Harbert - vallotta be a mérnök -, ez bizony meglep engem is; de ha majd alaposabban szemügyre vesszük a brigg törzsét, kétségkívül megeljük az események magyarázatát.

- Ugyan már, Cyrus úr - szólt közbe Pencroff -, csak nem állítja, hogy a *Speedy* egyszerűen elsüllyedt, mint holmi zátonyra futott hajó?

- Miért ne? - kérdezte Nab. - Nincsenek-e talán sziklák a csatornában?

- Ejnye no, Nab! - felelte Pencroff. - Úgy látszik, éppen akkor hunytad be a szemedet, amikor nyitva kellett volna tartanod... Én pontosan láttam, hogy a brigg elmerülése előtt egy pillanattal hatalmas hullámhegy hátán a levegőbe emelkedett, csak azután fordult a bal oldalára, és zuhant vissza a tengerbe. Márpedig ha csakugyan szirtnek ütközött volna, akkor szépen, nyugodtan süllyedt volna el, mint minden más tisztességes hajó, amely a tenger fenekére kívánczik...

- Csakhogy ez nem tisztességes hajó volt ám! - vetette ellen Nab.

- Végül is majd meglátjuk, Pencroff - mondta a mérnök.

- Úgy van, majd meglátjuk - hagyta rá a tengerész -, arra azonban a fejemet teszem, hogy a csatorna alján nincsenek szirtok. Nézze, Cyrus úr, csak nem azt akarja mondani, hogy újfent valamilyen csoda történt?

Cyrus Smith nem válaszolt.

- Zátony vagy robbanás, végül is egyre megy - mondta Gedeon Spilett. - Remélem, annyit elösmér, Pencroff, hogy akár így, akár úgy, az eset éppen kapóra jött!

- Igen... igen... - bólogatott a tengerész -, de hát most nem ez a kérdés. Én azt kérdeztem Cyrus úrtól, hogy nem lát-e valami természetfölöttit a dologban.

- Nem nyilatkozom, Pencroff - rázta fejét a mérnök. - Egyelőre nem felelhetek mást.

A felelet azonban egyáltalán nem elégítette ki Pencroffot. Továbbra is kitért amellett, hogy „valamiféle robbanás” történt, és ettől nem tágitott. Vele ugyan ne akarják elhíttetni, hogy ebben a csatornában, amelyen ő apály idején gyalogszerrel többször átkelt - és a medrét ugyanolyan finom homok borítja, mint magát a fővénysávot -, bármilyen ismeretlen szikla-zátony rejtőzhetnék. Egyébiránt is, magyarázta, a brigg dagály idején, magas vízálláskor veszett oda, semmi esetre sem ütközhetett neki olyan sziklaéknak, amely még apálykor sem látszik ki a vízből. A hajó tehát nem futhatott zátonyra. A hajó tehát nem kaphatott léket. A hajó tehát fölrobbant.

És meg kell hagyni, a tengerész okoskodása nem volt híján bizonyos ésszerűségnek.

Fél kettő tájban a telepések beszálltak a pirogba, és a süllyedés helyére eveztek. Igen sajnálták, hogy a briggek két csónakja közül egyet sem menthettek meg; az egyik azonban, mint tudjuk, szétzúzódott a Hála-folyó torkolatában, és teljesen hasznavehetetlenné vált, a másik pedig a vitorlással együtt süllyedt el, de nyilvánvalóan összemorzsolta a rázuhanó hajótest, mert azóta sem bukkant elő.

Ebben a pillanatban a *Speedy* törzse lassanként kiemelkedett a víz alól. Most látták csak, hogy a briggek nem is oldalára dőlt, hanem tövével fordult felfelé, mert a zuhanáskor helyéről elmozdult nehezek szétverte az árbocokat is. Valósággal hátára borította a hatalmas víztölcsért fölkorbácsoló, rettentő hatású, de megmagyarázhatatlan eredetű tenger alatti erő.

A telepések megkerülték a vitorlás törzsét, és bár nem ismerhették föl a katasztrófa okát, a víz apadásának mértékéből azt legalább megállapíthatták, hogy mekkora rombolást végzett.

Az orrtőke tövétől hét-nyolc lábnyira, a hajógerinc mentén legalább húsz láb hosszúságú, irtózatos rés tátongott a briggek mindkét oldalán. Ezt a kettős, tág léket a kalózsok semmiképpen sem tömhetnék volna be. Nemcsak a rézlemez borítás és a palánkozat tört ízzé-porrá, hanem nyomtalanul megsemmisültek a hajóbordák, sőt még a csapszegek és a facövekek is. A deszkarekeszek a hajótörzs egész hosszában, egészen a gerinc hátsó görbületéig, mindenütt meglazultak az eresztékek. A rejtélyes erő föltépte az ostorgerendákat is, sőt magát a hajótövet szintén leszakította a belső tőkéről, és diribdarabra törte egész hosszában.

- Ezer ördög! - kurjantott Pencroff. - No, ezt a hajót aztán nehéz lesz toldani-foldani!

- Nem nehéz, hanem lehetetlen - jegyezte meg Ayrton.

- Egy szó mint száz - mondta Gedeon Spilett a tengerésznek -, a robbanás, már amennyiben csakugyan robbanás történt, mindenestre különös hatással járt! Alsó fertályán hasította föl a hajó törzsét, nem pedig a fedélzetet és a víz fölött levő részeket röpítette a levegőbe, ahogy dukált volna! Ez a két széles lék egyáltalán nem vall löporrobbanásra, inkább olyan, mintha szikla hasította volna föl!

- Márpedig a csatornában nincsenek sziklák! - makacskodott a tengerész. - Mindent elősmerek, amit ön mond, kivéve azt, hogy a hajó zátonyra futott!

- Próbáljunk beférkőzni a briggek belsejébe - ajánlotta a mérnök. - Ott talán valamilyen támponthoz jutunk a robbanás okát illetőleg.

Ennél okosabbat csakugyan nem tehettek, és egyébiránt is célszerűnek látszott, ha számba veszik a hajón található kincseket, és mentik, ami menthető.

A telepések könnyűszerrel bejutottak a hajó belsejébe. A víz még mindig apadt, és a fedélzet alsó része, amely a hajótörzs fölborulásával a felülete lett, nemsokára járhatóvá vált. A súlyos, öntöttfém koloncokból álló nehezek több helyütt átszakították a fedélzet deszkázatát. A hajótörzs résein hangos csobogással zuhogott ki a tengervíz.

Cyrus Smith és társai, fejszével a kezükben, behatoltak a félig összeroncsolt fedélzetre. Garmadával heverték előttük a kisebb-nagyobb ládák; és mivel aránylag rövid ideig álltak víz alatt, úgy lehet, hogy tartalmuk még nem ment teljesen tönkre.

A telepések nekifogtak, hogy biztonságba helyezték a hajó rakományát. A dagály csak néhány óra múlva tér vissza, ezt az időt a lehető leggyümölcsözőbben kell kihasználni. Ayrton és Pencroff csigás daruszerkezetet erősítették a hajó törzsén támadt lék fölé, s ezzel vontatták föl a ládákat és a hordókat. Ezeket a pirogba rakták, az pedig tüstént partra szállított mindent.

Mindent kiemelték a hajóból, válogatás nélkül; úgy vélték, a tárgyak osztályozására ráérnek később is.

A telepések mindazonáltal már az első pillantásra fölöttébb elégedetten megállapíthatták, hogy a brigg rakománya rendkívül változatos: valóságos tárházat találtak mindazoknak az iparcikkeknek, szerszámoknak és használati tárgyakkal, amelyek a polinéziai parti kereskedelmet lebonyolító hajókon általában föllelhetők. Valószínűnek látszott, hogy minden fontosabb dologból akad ott valami, és abban egyetértettek, hogy a váratlan kincs éppen kapóra jön a Lincoln-szigeti telep számára.

A mérnök mégis néma döbbenettel szemlélte a pusztulást, mert az ismeretlen eredetű megázkódottság nem csupán a brigg törzsét roncsolta szét, hanem összezúzta az egész belső berendezést is, főként a hajó orrában. A szilánkokra hasadt közfalak és fedélzettartó támgerendák úgy festettek, mintha valamilyen borzalmas feszítőerejű gránát robbant volna föl a brigg belsejében. A telepések egyre könnyebben járhatták végig, orrától faráig a hajót, amelyet egyébiránt sem terheltek körülményesen elmozdítható, súlyos bálák. Egyszerű kis csomagok töltötték meg a rakodóteret, de hogy annak idején milyen rendben történt a súlyelosztás, azt persze már nem lehetett fölismerni.

A telepések eljutottak egészen a brigg hátuljáig, oda, ahol nemrégiben még a tatház emelkedett. Ayrton utasítása szerint ott kellett keresniök a lőporkamrát. Cyrus Smith úgy gondolta, ha a lőpor nem robbant föl, akkor alighanem használható állapotban maradt, ugyanis rendszerint fémdobozban tárolják, s abban nem érheti nedvesség.

És valóban, úgy esett, ahogy sejtette. Nagy halom ágyúgolyó közt vagy hús, rézlemezzel borított hordót találtak; valamennyit óvatosan kigurították a lőszerkamrából. Pencroff pedig saját szemével meggyőződhetett róla, hogy a *Speedy* pusztulása nem tulajdonítható lőporrobbanásnak. A hajó törzsének éppen a lőporkamra felőli része szenvedte a legkisebb sérülést.

- Lehet - felelte a nyakas tengerész -, mégsem sziklazátony okozta a bajt, mivel a csatornában egyetlen szikla sincs!

- Akkor hát mi történt a hajóval? - kérdezte Harbert.

- Fogalmam sincs róla - felelte Pencroff -, Cyrus úr sem tudja, és talán soha nem is tudja meg senki!

A keresgélés közben több óra telt el, és lassanként megindult a dagály. A telepéseknek föl kellett függeszteniök a mentési munkálatokat. Attól nem tartottak, hogy a brigg vázát is elsodorja a tenger, mert az időközben már belesüppedt a csatornafenek fűvényiszapjába, és olyan szilárdan rögződött a helyén, mintha horgonylánc tartaná jobbról-balról.

A kirakodás folytatásával tehát bizvást várhattak a következő apályig. Ami azonban a hajót magát illeti, az halálra volt ítélve, s ezért a telepéseknek ugyancsak iparkodniuk kellett, hogy megmentse a hajótörzs roncsait, mert a csatorna medrének vendégmarasztaló alja hamarost elnyeléssel fenyegette az egészet.

Délután öt óra múlt. Nehéz nap állt a mentőcsapat mögött. Farkasétvággyal vacsoráztak, utána pedig, bármilyen fáradtak voltak is, nem tudtak ellenállni a kíváncsiságnak, hogy megtudják, mit rejt a *Speedy* rakománya.

Túlnyomórészt készruhákat találtak a ládákban; gondolhatjuk, mennyire megörültek ennek a telepések. Annyi minden rendbéli fehérnemű, sokféle méretű lábbeli került elő azokból a ládákból, hogy fölruházhattak volna vele akár egy egész települést is.

- Ez aztán már sok is a jóból! - rikkantott föl Pencroff. - Most mihez kezdjünk ennyi holmival?

A boldog tengerész szinte percenként hallatta harsány „hurra!” kiáltásait, mérhetetlen elragadtatással, amikor egymás után sorra vették a rumoshordókat, dohányos dobozokat, pus-

kákat, pisztolyokat, töröket, kardokat, gyapotbálákat, földműveseszközöket, ács-, asztalos-, kovácsszerszámokat és ládaszámra mindenféle növénymagokat; mindezek a holmik csupán rövid ideig áztak a vízben, és nem sok kár esett bennük. Hej, két esztendeje milyen kapóra jött volna mindez! Ám azért, noha a szorgalmas és találékony telepések azóta maguk készítették szerszámokat, jól elkelnek itt még a most lelt kincsek is!

Hely bőven akadt a Gránitpalota raktárhelyiségében; aznap azonban annyira kifogytak már az időből, hogy nem hordhattak föl oda mindent. Arról sem feledkezhetek meg, hogy a *Speedy* legénységének hat, életben maradt tagja partra lábolt a szigeten, s alighanem cégéres bitangok mind a hatan, jó lesz tehát, ha tartanak tőlük. Jóllehet a telepések fölvonták a Hála-folyó hídját és a pallókat is, a fegyencek nem afféle málészájúak, hogy holmi folyó vagy patak zavarba ejtse őket, s az ilyen kétségbeesés sarkallta gonosztevők alkalomadtán igazán félelmetessé válhatnak.

A fegyenceket illetőleg a telepések későbbre halasztották a döntést; de addig is, amíg elhatározásukat végrehajtják, egész éjszaka fölváltva kell őrizniök a Kémény tövében fölhalmozott ládákat és csomagokat.

Az éjszaka úgy telt el, hogy a fegyencek nem kíséreltek meg semmiféle támadást. Jup mester és Top egész idő alatt a Gránitpalota alatt silbakolt, és a két éber jószág nyilván tüstént jelezte volna a veszedelmet.

A három rákövetkező napon - október 19-én, 20-án és 21-én kimentették mindazt, ami a brigg rakományából vagy fölszereléséből hasznukra lehetett. Apálykor a hajófenék kiürítésén dolgoztak, dagálykor pedig raktárba szállították a fővénysávra kirakott holmikát. Még a rézborítás nagy részét is sikerült lefeszegetniök a törzs palánkozataról, pedig az napról napra mélyebben süppedt az iszapba. A súlyosabb tárgyakat már-már végképpen elnyelte a meder fővényalja, Ayrton és Pencroff azonban több ízben is lebukott a csatorna fenekére, és csaknem valamennyit megtalálták: a brigg láncait, horgonyait, öntöttvas nehezékeit, sőt még négy ágyúját is - üres hordókra kötve őket - a víz színére emelték, és kivontatták a szárazra.

Mint látjuk, a telep fegyvertára, anyagraktára és éléskamrája egyaránt tetemesen gyarapodott a gazdátlan holmik birtokbavételével. Pencroff, aki gyakran agyalt ki fellengzős terveket, már arról szónokolt, hogy üteget állít föl a csatorna és a folyótorkolat védelmére. Váltig hajtogatta, hogy négy ágyúval „bármekkora tengeri haderőt” is képes lenne elűzni „a Lincoln-sziget felségvizeiről”!

A briggből ezalatt nem maradt egyéb, mint hasznavehetetlen, pusztá váz, az idő pedig rosszra fordult, és a fölkbavart víz megkezdte a hajótörzs szétrombolását. Cyrus Smith eredetileg úgy tervezte, hogy fölrobbantja a roncsot, és úszó darabjait összegyűjti a parton; a heves északkeleti szél azonban fölkorbácsolta a hullámokat, s ezzel lehetővé tette, hogy a mérnök megtakarítsa a puskaport.

Az október 23-ról 24-re virradó éjszakán ugyanis a vihar darabokra zúzta a brigg törzsének a vázát, és a roncsok egy részét kivetette a fővénysávra.

Ami a hajó papírjait illeti, úgy hisszük, fölösleges mondanunk, hogy bár Cyrus Smith még jókor átkutatta a tatház lakófülkéinek szekrényeit, a nyomukat sem találta. A kalózok nyilvánvalóan megsemmisítettek mindent, ami akár a *Speedy* kapitányának, akár tulajdonosának a kilétét elárulta volna; de még az illetőségi kikötőt föltüntető tábla is hiányzott a hajó faráról, s ezért hovatarozására következtetni semmiből sem lehetett. Mindazonáltal Ayrton és Pencroff a hajó orrának bizonyos idomfaragványaiából azt gyanították, hogy a brigg angol műhelyben épült.

Nyolc nappal a katasztrófa - helyesebben szólva a telepések menekülését jelentő szerencsés, de megmagyarázhatatlan fordulat - után már apály idején sem látszott semmi a hajóból. Töredékei szerteszóródtak, rakományával a Gránitpalota gyarapodott.

Mindazonáltal a hajó különös pusztulásának rejtélyére kétségkívül sohasem derült volna fény, ha november 30-án Nab, a parton ügyeleget nem talál a fővénysáv szélén egy vastag vas-hengerdarabot, amely robbanás nyomait viselte. A henger széleinek görbületén és repedésein látszott, hogy robbanóanyag szaggatta széjjel.

Nab odavitte a fémdarabot a gazdájának, aki társaival együtt a kéménybeli műhelyben dolgozott.

Cyrus Smith figyelmesen megvizsgálta a hengert, aztán Pencroffhoz fordult, és azt kérdezte:

- Fönntartja még mindig azt a véleményét, hogy a *Speedy* nem futott zátonyra?

- Igen, Cyrus úr - felelte a tengerész. - Ön is tudja, akárcsak én, hogy a csatornában egyetlen szikla sincs.

- De hátha nem is sziklának ütközött, hanem ennek a vasdarabnak?! - mondta a mérnök, és megmutatta a csonka hengert.

- Hogyan, ennek a hitvány csőnek?! - kiáltott föl Pencroff a teljes hitetlenség hangján.

- Barátaim - kérdezte Cyrus Smith -, emlékeztek-e, hogy a *Speedy* elsüllyedése előtt hatalmas víztölcsér emelte magasba?

- Igen, Cyrus úr! - felelte Harbert.

- Nos, akarjátok-e tudni, mi kavarta föl azt a vízforgatagot? Ez! - mondta a mérnök, és ismét fölmutatta a törött csődarabot.

- Ez? - visszhangozta Pencroff álmélkodva.

- Bizony! Ez a henger egy torpedó¹⁰¹ megmaradt része!

- Torpedó! - kiáltottak föl a mérnök társai.

- És vajon ki helyezte el a csatornában ezt a torpedót? - kérdezte Pencroff, aki nehezen adta meg magát.

- Csak annyit mondhatok: nem én voltam - felelte Cyrus Smith -, de annyi bizonyos, hogy ott volt, és a saját szemetekkel láthattátok, milyen hasonlíthatatlanul hatalmas erővel robbant!

---

101 A múlt században torpedónak neveztek minden víz alatti robbanószerkezetet, tehát az aknát is; a torpedót - illetőleg aknát - kezdetleges alakjában már a XVIII. században ismerték, de széles körű alkalmazására csak az észak-amerikai polgárháborúban, tehát a regény cselekményének idején került sor

ÖTÖDIK FEJEZET

*A mérnök megállapításai - Pencroff nagyszabású terve - Ágyúüteg a Gránitpalotában -
Négy próbálövés - Mi történjék az életben maradt fegyencekkel? - Ayrton habozása -
Cyrus Smith nagylelkűsége - Pencroff enged a közóhajnak*

Ez a torpedó mindent megmagyarázott a tenger alatti robbanásról. Cyrus Smith a polgárháború során sokat kísérletezett ezzel a félelmetes, pusztító hadiszerszámmal; nem tévedhetett tehát. A hengerben nitroglicerin vagy más hasonló erejű robbanóanyag lehetett, ez kavarta föl a csatorna vizét, ez zúdította forgatagként a magasba, ez hasította föl a hajó alját, ez okozta azt, hogy a brigg tüstént elmerült, és kiemeléséről, tatarozásáról szó sem eshetett, mert a törzse kijavíthatatlan sérüléseket szenvedett. Az efféle torpedó még a páncélos fregattát¹⁰² is törekeny halászbárkaként roppantja szét; érthető hát, hogy könnyedén elbánt a *Speedy*vel is.

Igen! Mindenre fény derült, mindenre... kivéve egyvalamit! Hogyan került a csatornába a torpedó?

- Barátaim - mondta ekkor Cyrus Smith -, most már kétségtelen, hogy kívülünk másvalaki is él a szigeten, valamilyen rejtélyes lény, talán hajótörött, akárcsak mi magunk; s ezért elmondom, hadd tudja meg Ayrton is, mennyi furcsaság esett meg itt az elmúlt két esztendő során. Ki lehet ez a titokzatos, ösmeretlen jótevő, aki szerencsénkire annyiszor avatkozott az életünkbe, akinek a jóindulatát annyiszor tapasztalhattuk? Én elképzelni sem tudom. Vajon mi az oka, hogy miután annyi jó szolgálatot tett nekünk, elrejtőzik előlünk? Sejtelmem sincs róla. Ám az bizonyos, hogy a segítség tőle származik, és az is kétségtelen, hogy roppant hatalom van a kezében. Ayrton ugyanannyit köszönhet neki, mint mi magunk, hiszen az ösmeretlen nemcsak az én életemet mentette meg, amikor a léggömb lezuhanása után kihúzott habokból, hanem nyilvánvalóan ugyanő írta, tette a palackba, és bízta a csatorna vizére a társunk hollétét tudató levelet is. Ő rakta tele a nekünk olyannyira szükséges holmikkal és ő vontatta partra a ládát, amelyet a Gazdátlan Láda fokánál találtunk a fővényen; ő gyújtotta a magaslaton föllobbanó jelzőtüzet, hogy a bárka visszajuthasson a szigetre; ő puskázott ólomsöréttel a szopós malacra; ő helyezte el a brigget levegőbe röpítő torpedót a csatorna vizében; egyszóval ez a sok megmagyarázhatatlan tünemény, amiről mindeddig nem tudtunk számot adni magunknak, egytől egyig ettől a rejtélyes lénytől származik. Ám bárki is, akár hajótörött, akár számkivetett, mélységes hálára kötelezett bennünket, és méltánytalanság volna, ha nem éreznők, mi mindenért kell neki köszönetet mondanunk. Nagy tartozást kell lerónunk iránta, és remélem, hogy egy nap becsülettel viszonzozhatjuk majd mindazt, amit értünk cselekedett.

- Igaza van mindabban, amit elmondott, kedves Cyrusom - felelte Gedeon Spilett. - Igen, csakugyan, valamilyen nagy hatalmú, szinte mindenható lény rejtőzik itt valahol a sziget egyik zugában, aki hatalmát mindeddig különös jóakarattal gyakorolta településünk javára. Hozzáteszem: úgy látszik, ez az ösmeretlen olyan eszközökkel rendelkezik, amelyeket természetfölöttieknek kellene neveznem, ha ésszerű volna természetfölöttinek tartanunk a gyakorlati élet tényeit. Lehetséges, hogy titokban, talán a gránitpalota-beli kúton keresztül közvetlen kapcsolatba került velünk, és tudomást szerzett minden tervünkről? Lehetséges, hogy amikor a *Bonadventure* első próbaútját végezte, ő terelte elénk a tengeren azt a palackot? Lehetséges, hogy ő hajította magasba Topot a tó vizéből, és ő sebezte halálra a dugongot? Lehetséges, hogy ő az (és minden erre vall), aki önt, Cyrus, kimentette a habokból, amire bizony más ember hasonló körülmények közt képtelen lett volna? Ha ő tette mindezt, akkor olyan hatalomnak van a birtokában, amellyel úrrá tud lenni az elemeken!

---

102 Fregatta: keskeny, gyorsjárású vitorlás; később a kisebb hadigözösöket is így nevezték

Mindannyian úgy érezték, hogy az újságírónk igaza van.

- Igen - felelte Cyrus Smith -, immár kétségtelen, hogy emberi lény avatkozott az életünkbe, és egyetérték önnel, olyan eszközökkel rendelkeznek, amelyeknek az emberiség még nincs a birtokában. Valami titok lappang ebben, ha azonban fölfedezzük az embert, világosság derül a titokra is. A kérdés most ez: tartjuk-e tiszteletben nagylelkű pártfogónk inkognitóját,¹⁰³ avagy kövessünk el mindent, hogy valamiképpen a közelébe jussunk? Mint vélekedtek erről?

- Véleményem szerint - felelte Pencroff - akárki is az illető, derék ember, és én nagyra becsülöm!

- Magam is - bólintott Cyrus Smith -, csak hogy ez nem válasz a kérdésekre, Pencroff.

- Gazdám - szólt közbe ekkor Nab -, én úgy vélem, hogy mi ugyan kereshetjük ezt a szóban forgó uraságot rogyásig, csak akkor jutunk a nyomára, ha ő maga is úgy akarja.

- Nem butaság, amit mondasz, Nab - vágta rá Pencroff.

- Magam is Nab nézetét osztom - jegyezte meg Gedeon Spilett -, mindazonáltal ez még nem ok, hogy ne kíséreljük meg a dolgot. Akár megtaláljuk ezt a rejtélyes személyt, akár nem, mindenesetre teljesítjük iránta a köteleességünket...

- Fiaskám, most rajtad a sor - fordult a mérnök Harberthez -, mondd el te is a véleményedet.

- Ó - kiáltott föl a fiú csillogó szemmel -, én úgy szeretnék köszönetet mondani neki, amiért megmentette önt és bennünket valamennyiünket!

- Helyes a beszéd, fiaskám - felelte Pencroff -, magam is ezt szeretném, mindnyájan ezt szeretnők! Nem vagyok kíváncsi ember, de a fél szememet odaadnám, ha szemtől szembe láthatnám az arcát annak a csodabogárnak! Azt hiszem, szép, öles termetű, erős férfiú, a szakálla a mellét veri, a hajzata akár a napsugárnyaláb, a felhők fölött ül trónszékén, és roppant gömböt tart a tenyerén...

- Ugyan már, Pencroff - legyintett Gedeon Spilett -, hiszen ön az Atyaúrsten arcmását festi elénk!

- Lehet, Spilett úr - vont vállat a tengerész -, de én már csak ilyennek képzelem...

- Hát ön, Ayrton? - kérdezte a mérnök.

- Smith úr - válaszolta Ayrton -, az én véleményem vajmi keveset nyom a latban ezt a körülményt illetőleg. Ahogyan ön teszi, úgy lesz a legjobb. Ha azt óhajtja, hogy részt vegyek a kutatásban, én készséggel követem.

- Köszönöm önnek, Ayrton - felelte Cyrus Smith -, én azonban egyenes választ kérek önhöz intézett kérdésekre. Ön a bajtársunk, közénk tartozik, több ízben is súlyos áldozatot vállalt értünk, ezért az ön véleményét éppúgy ösmernünk kell, mint a többi jelenlevőét, mielőtt valamilyen fontos döntésre jutnánk. Feleljen hát.

- Smith úr - mondta Ayrton -, azt hiszem, mindent el kell követnünk, hogy megtaláljuk ösmeretlen jótevőnket. Talán egy szál magában él. Talán szenved. Talán segítségre van szüksége, hogy újrakezdje életét. Mint ön is említette, végtelen hálával tartozom neki. Ő volt, csak ő lehetett az, aki eljött a Tabor-szigetre, és rám lelt abban a nyomorult állapotomban, amelyben önök is megösmertek; csak ő lehetett az, aki az önök tudomására hozta, hogy megváltásra váró, szerencsétlen ember tengődik ott!... Neki köszönhetem hát, hogy ismét ember lett belőlem. Nem, ezt nem felejttem el soha!

---

103 Inkognitó: latin szó, azt jelenti, rangrejtve; főnévként is használatos, ez esetben: ismeretlenség, rejtőzködés

- Akkor hát határoztunk - zárta le a megbeszélést Cyrus Smith. - Mihelyt lehet, megkezdjük a kutatást. Kifürkésszük a sziget minden zugát. Átvizsgáljuk a legtitkosabb rejtekéig, és remélem, ösmeretlen jóbarátunk megérti szándékunkat, és megbocsát érte!

Elérkezett az aratás és szénakaszálás ideje, s a telepések néhány napig serényen dolgoztak a szántóföldjükön. Minden halaszthatatlan munkájukkal végezni akartak, mielőtt megkezdénék fölfedező útjukat a sziget ismeretlen részein, amint azt eltervezték. Az aratással egy időben begyűjtötték a tabor-szigeti palántákból kikelt zöldségfélét is. El kellett hát raktározniok mindent; szerencsére, a Gránitpalotából nem hiányzott a férőhely, akkora helyiségek álltak ott üresen, hogy azokba akár az egész sziget minden termékét is behordhatták volna. Ezekben célszerű rendbe rakva sorakoztak a telep termékei, biztonságos helyen, mert itt hihetőleg sem ember, sem állat nem férhetett hozzá a kis közösség javaihoz. A vastag gránittömb védelmében nyirkosságtól sem kellett félteniök a fölhalmozott holmit. A telepések, részint csákánnyal, részint pedig robbantószerrel nagyobbba vájtak, illetve kikotortak több természetes mélyedést a felső folyosón, s a Gránitpalota ekként amolyan vegyes áruk központi főraktárává vált, amely az élelmiszerkészleten kívül befogadta a lőszert, a műszereket, a tartalék szerszámokat is, egyszóval a telep egész fölszerelését és anyagi gazdagságát.

Ami a briggről való, remekbe készült acélágyúkat illeti, azokat a telepések - Pencroff kérésére - csigák és emelődaruk segítségével fölvontatták a Gránitpalota folyosójáig; az ablakokra vaskapcsok kerültek, s a gránitfalba vágott nyílásokból nemsokára csillogó ágyúcsövek torka ásított a tenger felé. Lánglővellő szájuk ebből a magasságból valóban tűz alatt tarthatta az egész Unió-öblöt. Az egész úgy festett, mint valaminő kicsiny Gibraltár; ha ismét hajó vetődik a sziget körüli vizekre, azt óhatatlanul elérik ennek a légi ütegnek a lövedékei.

- Cyrus úr - fordult egy napon (november 8-án) Pencroff a mérnökhöz -, most hogy végeztünk az ágyú fölszerelésével, ki kellene próbálnunk, milyen messzire hordanak.

- Úgy véli, hogy ez hasznos lenne számunkra? - kérdezte a mérnök.

- Több mint hasznos: szükséges! Hiszen máskülönben honnan tudhatnók, milyen távolságra röpíthetjük ezeket az újonnan szerzett, csinos kis golyóbisokat?

- Nem bánom, próbáljuk meg, Pencroff - felelte a mérnök. - Mindazonáltal úgy gondolom, jobb, ha nem puskaporral végezzük el ezt a kísérletet, mert azt nem szeretném pocskékolni, hanem lögyapottal, az ugyanis állandóan pótolható...

- Nem veti-e siet a lögyapot feszítőereje ezeket az ágyúcsöveket? - kérdezte az újságíró, akinek az oldalát Pencroffénál nem kevésbé furdalta a kíváncsiság, hogy a Gránitpalota ütegével megejtsék a próbálövést.

- Nem hiszem - válaszolta a mérnök. - Egyébiránt majd óvatosak leszünk.

A mérnök, fegyverszakértő lévén, jól látta, hogy ezek az ágyú kiváló műhelyből kerültek ki. Kovácsolt acélból készültek, hátultöltős rendszerűek voltak, Cyrus Smith okkal föltételezte hát, hogy elbírnak jelentékeny mennyiségű töltetet is, és következésképpen tekintélyes távolságra hordanak. Valóban, az ágyú hatása annál nagyobb, mennél hosszabb röppályát ír le a lövedéke, a röppálya hosszúsága pedig a lövedék kezdősebességének a függvénye.

- Mármost a kezdősebesség - magyarázta társainak Cyrus Smith - egyenes arányban áll a fölhasznált robbanóanyag mennyiségével. Ez az oka annak, hogy az ágyúgyártáshoz lehetőleg szívós fémeket használnak; a mi ágyúink anyaga pedig, az acél, vitathatatlanul a legellenállóbb fémek közé tartozik. Joggal hiszem hát, hogy ágyúcsöveink kibírják a lögyapot robbanásakor keletkező gázok feszítését, és kiváló teljesítményre képesek.

- Ezt azonban csak akkor tudhatjuk teljes bizonyossággal, ha már kipróbáltuk! - vágta rá Pencroff.

Mondanunk sem kell, hogy mind a négy ágyú kitűnő állapotban volt. Amióta kihúzták őket a vízből, a tengerész kötelességtudóan tisztogatta hol az egyiket, hol a másikat. Órákat töltött a fényezésükkel, zsírozásukkal, dörzsölgetésükkel, csiszolásukkal, csappantyújuk, závarzatuk, szorítócsavarjaik törülgetésével! Az ágyúk most úgy tündököltek, hogy az Egyesült Államok hajóhadának akármely fregattján is megállták volna a helyüket.

Ezen a napon végre, a telep minden lakójának jelenlétében - közéjük érte természetesen Jup mestert és Topot is - sorra kipróbálták az ágyúkat. Lőgyapottal töltötték meg mind a négyet, számot vetve annak roppant feszítőerejével - amely tudvalevőleg a közönséges lőpornak a négyszerese -, aztán egy-egy kúp alakban végződő, henger formájú lövedéket helyeztek a csövekbe.

Pencroff, a csappantyú zsinórjával a kezében, a tűzparancsot várta.

Cyrus Smith jeladására a lövés eldőrdült. A tenger felé irányzott lövedék kiröppent a csőből, elsüvített a zátony fölött, és olyan messzeségben zuhant a nyílt tengerbe, hogy nem lehetett pontosan fölbecsülni a becsapódási távolságot.

A második ágyúval a Gazdátlan Láda fokának legkülsőbb szirtjeit célozták meg; a lövedék eltalált egy sziklát, a Gránitpalotától hárommérföldnyire, és szilánkokra zúzta.

Harbert irányította az ágyút, ő is sütötte el, és igencsak büszkén nyugtázta a pontos lövést. Pencroff azonban nála is büszkébb és boldogabb volt! Micsoda telitalálat! S az ő lelkének gyermekét illeti érte a dicsőség!

A harmadik ágyúgolyót az Unió-öböl felső partján vonuló fvényhalmokra lőtték, és legalább négymérföldnyi távolságban csapott a homokba; aztán, miután föl pattant, valóságos tajtékfelhőt fröcsköltve maga körül, a tengerbe csapódott.

A negyedik ágyúba Cyrus Smith szántsándékkal több robbanóanyagot töltött, mint az előbbiekre; ki akarta próbálni, mekkora az ágyú hordképessége. A telepesek attól tartottak, hogy a robbanás ereje magát az ágyúcsövet is szétveti, ezért félrehúzódtak az ágyú közeléből, s a lőgyapotot hosszú zsineg segítségével lobbantották lángra.

Heves dörrenés hallatszott, az ágyúcső azonban ellenállt a lőgyapot feszítőhatásának, s az ablakhoz tóduló telepesek még látták, hogy a lövedék - csaknem ötmérföldnyire a Gránitpalotától - miképpen fejezi le sorra az Állkapocs-fok szikláit, és tűnik el végezetül a Cáp-öbölben.

- Nos, Cyrus úr, mit szól a mi ütegünkhöz? - kiáltotta Pencroff, és olyan harsány „hurrá!”-kat hallatott, hogy azok vetekedtek az ágyúk robajával. - Most aztán a Csendes-óceán valamennyi kalóza folsorakozhat a Gránitpalota előtt! Ezen a szigeten immár senki sem szállhat partra engedelmünk nélkül!

- Higgye el nekem, Pencroff - felelte a mérnök -, jobb, ha nem kerül próbára a sor...

- Erről jut eszembe - folytatta a tengerész -, az a hat gonosztevő még mindig itt kóborol a szigeten. Mit kezdünk velük? Tűrjük, hogy kedvükre csatangoljanak az erdeinkben, a szántó földjeinken, a legelőinken? Hiszen ezek a kalózok semmivel sem különbek a jaguárnál, és azt hiszem, úgy kell majd elbánnunk velük is, habozás nélkül, akár a jaguárokkal! Mit szól hozzá, Ayrton? - kérdezte Pencroff, tengerésztársa felé fordulva.

Ayrton nem felelt azonnal, tétovázott, Cyrus Smith pedig sajnálta, hogy Pencroff ilyen hebehurgya kérdéssel rontott neki az egykori kalóznak. És ezért mélységes megrendüléssel hallotta Ayrton alázatos hangú választát.

- Én magam is ilyen jaguár voltam valaha, Pencroff úr, nincs hozzá jogom, hogy beszéljek...

És lassú léptekkel távolabb ment.

Pencroff észbe kapott.

- Tyű, micsoda átkozott barom vagyok! Szegény Ayrton! Ugyanolyan joggal beszélhet itt, mint akármelyikünk!...

- Úgy van! - felelte Gedeon Spilett. - Tartózkodása mégis becsületére válik; nekünk azonban tekintettel kell arra lennünk, miféle érzelmeket kelt benne, ha eszébe juttatjuk szomorú múltját...

- Egyetértek önnel, Spilett úr - jelentette ki azonnal a tengerész -, s ígérem, hogy soha többé nem fordul ilyesmi elő. Inkább leharapom a nyelvemet, semhogy még egyszer fájdalmat okozzak Ayrtonnek! De térjünk a tárgyra. Azt mondom, hogy ezek a banditák nem érdemelnek kíméletet, és mielőbb meg kell tőlük tisztítanunk a szigetet!

- Ez hát az ön véleménye, Pencroff? - kérdezte a mérnök.

- Ez bizony, teljes egészében!

- Tehát be se várjuk, amíg ellenséges magatartást tanúsítanak velünk szemben, hanem egyszerűen indítsunk ellenük könyörtelen hajtóvadászatot?

- Hát az nem elég, amit eddig elkövettek ellenünk? - kérdezte Pencroff, és sehogyan sem bírta megérteni a mérnök habozását.

- Talán megváltoztatták szándékaikat - tűnődött Cyrus Smith -, talán megbánták tetteiket...

- Megbánták? Ezek! - kiáltotta a tengerész, és vállát vonogatta.

- Pencroff, gondolj Ayrtonre! - mondta ekkor Harbert, és megragadta a tengerész kezét. - Ő is becsületes emberré lett!

A tengerész egyik társáról a másikra nézett. Sohasem hitte volna, hogy akár a legcsekélyebb kétellyel is fogadják javaslatát. Nyers természetű lévén képtelen volt fölfogni, hogy alkudozni is lehessen a szigetre betolakodott banditákkal, Bob Harvey bűntársaival, a *Speedy* egykori legénységének gyilkosaival; dúvadaknak tekintette őket, akik rászolgáltak, hogy minden megfontolás és lelki furdalás nélkül kiirtsák őket.

- Mi a manó?! - álmélkodott. - Mindenki ellenem van! Önök nagylelkűek akarnak lenni ezekkel a gazfickókkal? Jó! Csak aztán meg ne bánjuk!

- Mi baj érhet bennünket, ha résen állunk? - kérdezte Harbert.

- Hm! - szólalt meg az újságíró, aki eddig nem vett részt a vitában. - Hatan vannak, hat állig fölfegyverzett férfi... Lesből egyenként lepuffanthatnak bennünket, s akkor aztán ők lesznek a telep gazdái...

- Miért nem tették meg eddig? - kérdezte Harbert. - Kétségkívül azért, mert nem állt érdekükben, hogy megtegyék. Egyébiránt hatan vagyunk hatuk ellen!

- Úgy! Úgy! - felelte Pencroff, akit semmilyen érvelés nem tudott meggyőzni. - Hagyjuk hát, hogy ezek a jófélék kényük-kedvük szerint garázdálkodhassanak, mi pedig békességgel túrjuk, és fülünk botját se mozdítsuk!

- Ej már, Pencroff - szólt rá Nab -, ne tettesd magad ilyen kőszívűnek! Állna csak itt előtted valamelyike azoknak a nyomorultaknak, téged magadat se vinne rá a lélek, hogy rásüsd a puskát...

- Én bizony lelőném, Nab, akár a veszett kutyát! - felelte hidegen Pencroff.

- Pencroff - mondta ekkor a mérnök -, ön eddig mindig tanúbizonyságát adta, hogy megfogadja a szavamat. Vajon hajlandó-e ilyen körülmények közt is hallgatni rám?

- Azt teszem, amit ön óhajt, Smith úr - felelte a tengerész, de hangján érzett, hogy még mindig nem győzték meg őt.

- Akkor hát várjunk, és csak akkor támadjunk, ha megtámadnak bennünket...

Ekként döntöttek tehát arról, hogy mitévők legyenek a kalózzal, ám bár Pencroff semmi jót nem várt ettől az elhatározástól. Megállapodtak abban, hogy nem támadják meg a gonosztevőket, de szüntelenül résen állnak. Végtére is a sziget nagy és termékeny. Ezek a nyomorultak pedig, ha szunnyad még némi tisztesség a lelkük mélyén, meg is javulhatnak. Hiszen olyan körülmények köze jutottak, hogy saját érdekükben is új életet kell kezdeniök. Cyrus Smith és társai úgy vélekedtek, hogy ha másért nem, már csak emberiességből is mindenesetre várakozniok kell. Az bizonyos, hogy a telepések immár nem járhattak-kelhetek olyan aggálytalan biztonsággal, mint annak előtte. Mindedig csupán vadállatok ellen kellett védekezniök, most azonban hat fegyenc is cselleng a szigeten, talán a gonosztevők legelvetemültebb fajtájából valók. Ez kétségkívül igencsak súlyos körülmény, és kevésbé bátor embereket talán minden biztonságérzetüktől megfosztott volna.

Akárhogy is, ebben a pillanatban a telepések többségének véleménye győzött Pencroffé ellen. Vajon melyiküket igazolja a jövő? Majd elválnak.

HATODIK FEJEZET

A fölfedező út terve - Ayrton a karámba megy - Látogatás a Léggömb-kikötőben - Mit vett észre Pencroff a Bonadventre fedélzetén? - Sürgöny a karámba - Ayrton nem válaszol - Indulás hajnalban - Miért nem működik a távíró? - Puskadörrenés

A telepéseknek most az volt a legfőbb feladatuk, hogy elhatározásukhoz híven átkutassák az egész szigetet, kettős céllal: meg akarták találni azt a rejtelmes személyt, akinek a létezésében immár nem kételkedhettek, ugyanakkor azt is meg akarták tudni, mi történt a kalózzokkal, milyen hajlékot választottak, milyen életet folytatnak, mit forralnak, kell-e tőlük tartaniok.

Cyrus Smith legszívesebben haladéktalanul fölkerelkedett volna, mivel azonban útjuk több naposnak ígérkezett, a pihenők megkönnyítésére előbb különféle szerszámokkal és táborozáshoz szükséges holmikkal kellett megrakniok a szekeret. Az onaggák egyike azonban éppen akkoriban megsérült a lábán, ezért néhány napos kényszerpihenőt kellett adniok neki, mielőtt kocsiba fogják; ám a telepések úgy vélték, semmi hátrányuk sem származik abból, ha nyolctíz nappal elhalasztják az indulást, és csak november 20-án vágnak neki az útnak. A november hónap ezen a szélességi fokon az északi égöv május havának felel meg. A tavasz szép évszakában jártak hát. A Nap a Baktérítőre érkezett: a nappalok ilyenkor a leghosszabbak. Az évad eszerint kedvez a tervbe vett kirándulásnak, amelynek során, Cyrus Smith úgy határozta, tüzetesen átkutatja a sűrű Vadnyugat-vadont, egészen a Kígyó-félszigetig, azt remélte ugyanis, hogy a kutatóút - még ha nem is éri el legfőbb célját sok értékes fölfedezéssel járhat, különösen természeti kincsek tekintetében.

A telepések elhatározták, hogy indulásig, vagyis kilenc napon keresztül a Kilátó-fennsíkon dolgoznak, és elvégzik a még hátralevő mezőgazdasági munkát.

Ám Ayrtonnak eközben a karámba is el kellett látogatnia, mert a háziállatok nem nélkülözhettek a gondozást. Megbeszélték, hogy két napot tölt a karámban, bőséges takarmánnyal látja el a háziállatokat, aztán visszaér a Gránitpalotába.

Amikor már indulóban volt, Cyrus Smith megkérdezte tőle, nem óhajtja-e, hogy valamelyikük elkísérje; figyelmeztette: a sziget már korántsem olyan biztonságos, mint régente volt.

Ayrton azt felelte, hogy ilyen óvatossági intézkedésre semmi szükség; ha rákényszerül, segítség nélkül is helytáll magáért, különben sem fél semmitől. Ha mégis valamilyen váratlan esemény adódnék a karámban vagy a környékén, sürgöny útján azonnal tudatja a Gránitpalotában maradt telepésekkel.

Ayrton 9-én hajnalban kerekedett föl az egy szál onagga vontatta kordén, és két órával utóbb a távíró csengője már jelezte is, hogy a férfi mindent rendben talált a karámban.

Cyrus Smith két napon keresztül terve kivitelén dolgozott: ez a terv arra szolgált, hogy egyszer s mindenkorra biztosítsa a Gránitpalotát minden rajtaütés ellen. Azon iparkodott, hogy a Grant-tó déli csücskében levő egykori víznyelő nyílását amelyet már régebben befalaztak, és jórészt füvekkel és növényekkel álcáztak - most tökéletesen elrejtésék. Ennél mi sem volt egyszerűbb: mindössze a tó vizét kellett két-három lábnyival földuzzasztaniok, hogy a lefolyócsatorna szájadéka végképp eltűnjék a víz tükre alatt.

Mármost a vízszint emeléséhez egyszerűen gátat kellett beépíteniök a Glicerín-patakot és a Nagy Vízesést tápláló két mesterséges hasadékbba. Cyrus Smith fölkererte társait, segítsenek neki ebben a munkában, és néhány szoroson összetapasztott, hatalmas szikladarabból egy-kettőre megépítette a gátat; egyébiránt egyik sem volt hét-nyolc lábnál szélesebb és három lábnál magasabb.

A munka elkészült, és azontúl semmi sem árulta el, hogy a tó csücskében valaha föld alatti járaton át csurgott alá a víz fölöslege.

Mondanunk sem kell, Cyrus Smith és társai ügyeltek, hogy el ne dugaszolják a Gránitpalota vízgyűjtő medencéjét tápláló és a fölvonó hajtóerejét szolgáltató kis vízcsatorna lefolyóját; vízben tehát ezentúl sem látnak hiányt. Ha pedig a fölvonó kosarát fölhúzták, akkor kényelmes otthonuk tökéletes biztonságot nyújtott minden meglepetés és rajtaütés ellen.

Bármilyen gyorsan végeztek ezzel a munkával, Pencroff, Gedeon Spilett és Harbert ezalatt arra is tudott időt szakítani, hogy kiruccanjának a Léggömb-kikötőbe. A tengerész már égett a kíváncsiságtól, vajon a fegyencek nem bukkantak-e rá a kis öbölre, és nem fedezték-e föl a révben horgonyzó *Bonadventure*-t.

- Ezek az úriemberek - jegyezte meg Pencroff -, éppen a sziget déli fertályán értek partot, s attól tartok, hogy a tengerszegély mentén haladva tovább, betévedtek a kis kikötőbe - márpedig ha így áll a dolog, akkor fél dollárt sem adnék a *Bonadventure*-ünkért...

Pencroff aggodalmai egyáltalán nem voltak alaptalanok, s a telepések ezért célszerűnek látták, hogy fölkeressék a Léggömb-kikötőt.

A tengerész és társai november 10-én ebéd után jól fölfegyverkezve indultak útnak. Pencroff tüntetően golyóra töltötte kétlövetű puskája mindkét csövét, s elszántan rázta a fejét, amiből arra lehetett következtetni, hogy nem sok jóra számíthat az, aki az útjába akad, „akár állat, akár ember”, amint azt egyébiránt ő maga is hangoztatta. Gedeon Spilett és Harbert szintén fogta a puskáját, és délután három óra tájt mindhárman elhagyták a Gránitpalotát.

Nab elkísérte őket egészen a Hála-folyó hajlatáig, majd miután átkeltek a túlpartra, fölhúzta utánuk a hidat. Megállapodtak abban, hogy a három telepes puskalövessel jelzi majd hazaérkezését, Nab pedig erre a jelre visszatér, és helyreállítja az összeköttetést a folyó két széle közt.

A kis csoport a kikötő felé vezető úton haladt, egyenesen a sziget déli szegélye felé. Az egész távolság nem tett ki többet három és fél mérföldnél, Gedeon Spilettnek és társainak azonban mégis teljes két órájába telt, amíg végigjárták. Az út mentén húzódó sűrű erdőszegélyt ugyanis éppoly tüzetesen tűvé tették, mint a Hullámkacsa-mocsár szélét. A szökevény fegyencek nyomát mégsem találták sehol, azok kétségkívül nem tudták még megállapítani, hányan vannak a telepések, milyenek védelmi eszközeik, s ezért alighanem a sziget legnehezebben megközelíthető vidékeire húzódtak.

Amikor a Léggömb-kikötőbe érkeztek, Pencroff nagy megnyugvással pillantotta meg a szűk öböl vizén békésen ringatózó *Bonadventure*-t. Igaz, a Léggömb-kikötőt olyan tökéletesen rejtették a sziklafalak, hogy akár a tenger, akár a szárazföld felől az fedezhette föl csupán, aki véletlenül tévedt oda, vagy magaslatról tekintett le rá.

- No, úgy látszik, ezek a cudarok még nem jutottak el idáig - mondta Pencroff. - A csúszó-mászók többnyire szívesebben bújnak meg a magas fűben; alighanem a Vadnyugat-vadonban botlunk majd beléjük.

- Szerencsére csakugyan nem jártak itt, mert ha ráakadtak volna a *Bonadventure*-re, akkor birtokba is vették volna, hogy azon kíséreljék meg a menekülést - tette hozzá Harbert -, mi pedig egyhamar nem térhetnénk vissza a Tabor-szigetre.

- Valóban - helyeselt az újságíró -, pedig oda mindenképpen el kell jutnunk, hogy otthagyhassunk egy üzenetet, a Lincoln-sziget földrajzi helyzetét és Ayrton hollétét tudató okmányt, hiszen megeshetik, a skót jacht csakugyan visszatér Ayrtonért.

- Nos, a *Bonadventure* még mindig itt van, Spilett úr! - felelte a tengerész. - A hajó is, a legénysége is készen áll, hogy tengerre szálljon első parancsszóra!

- Úgy vélem, Pencroff, erre csak akkor kerül sor, ha kutatásunkat befejeztük a szigeten. Végül is lehetséges, hogy az ösmeretlen, ha ugyan sikerül megtalálnunk, részletes fölvilágosítással szolgál majd a Lincoln-szigetről és a Tabor-szigetről. Ne felejtsük el, hogy vitathatatlanul ő a szerzője a palackba zárt levélnek, és talán azt is tudja, mihez tartsuk magunkat a jacht visszatérését illetően is!

- Ezer ördögi - kiáltott föl Pencroff. - Vajon ki lehet az az ember? Ő ösmer bennünket; mi, nem ösmerjük őt! Ha egyszerű hajótörött, miért bujkál előlünk? Végére is becsületes népek vagyunk, vagy mi a szösz, és úgy vélem, a magunkfajta becsületes népek társasága nem lehet terhére senkinek! Saját jószántából jött-ide? Eltávozhatnék a szigetről, ha akarná? S egyáltalán, itt van-e még? Vagy már el is hagyta a szigetet?...

Beszélgés közben Pencroff, Harbert és Gedeon Spilett folszállt a bárkára, és végigjárták a *Bonadventure* fedélzetét. A tengerész megvizsgálta a horgonykötelet és a kötélbakot, majd hirtelen fölkiáltott:

- Hej, a nemjóját! Ez aztán cifra eset!

- Mi baj, Pencroff? - kérdezte az újságíró. - Mi történt?

- Csak az, hogy ezt a csomót itt nem én kötöttem!

És Pencroff rámutatott arra a kötéltre, amely a bakra erősítette a horgonyt, hogy föl ne szakadjon.

- Hogyan, nem ön kötötte? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Nem én, esküdni merek rá! Ez itt egyszerű félcsomó, más néven halászcso, én pedig mindig kettős tengerészcsomót hurkolok!

- Bizonyára téved, Pencroff.

- Én ugyan nem tévedek! - bizonygatta a tengerész. - Ilyesmire az embernek önkéntelenül is rájár a keze, a kéz pedig nem téved!

- Akkor hát mégiscsak a fegyencek jártak volna a fedélzeten? - kérdezte Harbert.

- Tudom is én - válaszolta Pencroff -, de az bizonyos, hogy valaki föl húzta a *Bonadventure* horgonyát, aztán ismét lebocsátotta! Nézze csak! Itt van még egy bizonyíték! A horgonykötelet az illető lassan utánaeresztette, s ezáltal a súrlódást csökkentő vászondarab elmozdult a horgonynyílásnak arról a pontjáról, ahol a kötélnél horzsolja. Ismétlem: valaki használta a bárkánkat!

- De ha a fegyencek használták volna, akkor kirabolják, vagy éppen megszöktek volna rajta...

- Megszöktek volna?... Hová?... A Tabor-szigetre?... - kérdezte Pencroff. - Azt hiszi, meg mernék kockáztatni a kalandot ilyen csekély vízkiszorítású lélekvesztőn?!

- Ehhez még az is szükséges egyébiránt, hogy egyáltalán tudomásuk legyen arról a parányi szigetről - tette hozzá az újságíró.

- Akárhogyan is, annyi szent, hogy a *Bonadventure* a tengeren járt, mégpedig nélkülünk! - jelentette ki a tengerész -, s ez olyan igaz, mint az, hogy *Bonadventure* Pencroff a nevem, és Vineyardban születtem!

A tengerész olyan határozottan beszélt, hogy sem Gedeon Spilett, sem Harbert nem bocsátkozott vitába vele. Kétségtelen, hogy a hajó valamelyest elmozdult a helyéről, és nem állt

ugyanott, ahol Pencroff utoljára lehorgonyozta a Léggömb-öbölben. A tengerész nem is kételkedett abban csöppet sem, hogy valaki föl vonta, majd ismét lebocsátotta a horgonyt. Mármost, vajon mi célból végezte el az illető ezt a két műveletet, ha a hajóval nem akart megtenni semmilyen utat?

- Hogy lehet az, hogy a *Bonadventure*-t sehol sem láttuk a sziget körüli vizeken? - értetlenkedett az újságíró, aki föl akarta sorakoztatni az összes lehetséges ellenérvet.

- Ugyan már, Spilett úr! - válaszolta a tengerész. - Ha valaki éjnek évadján, jó széllel indul útnak, két órán belül túljut a sziget látkörén!

- Lehet - ismerte el Gedeon Spilett -, de hadd kérjsem meg: vajon mi szándékuk lehetett a fegyenceknek a *Bonadventure*-rel, és ha már használták, ugyan miért hozták vissza a kikötőbe?

- No, Spilett úr - felelte Pencroff -, én bizony amondó vagyok, hogy ezt a kérdést is soroljuk csak bizvást a megmagyarázhatatlan rejtelmek közé, és ne is foglalkozzunk vele tovább. Mi csak arra voltunk kíváncsiak, hogy a *Bonadventure* itt van-e a helyén, és lám, itt van... Sajnos azonban az is megeshetik, hogy a fegyencek egy szép napon újra kihajóznak rajta, és akkor csak hült helyét találjuk!

- Akkor hát, Pencroff, nem lenne-e okosabb odavinni a *Bonadventure*-t a Gránitpalota elé?

- Igen is, meg nem is - felelte Pencroff -, de azért mégis inkább nem. A Hála-folyó torkolata rossz kikötő efféle hajónak, a tenger cudarul hánytorog arrafelé...

- És mi lenne, ha kivontatnók a homokra, egészen a Kémény tövébe?...

- Talán jó lenne... igen... - felelte Pencroff. - Mindenesetre ne feledjük el, hogy nagyobb kirándulásra készülünk, hosszabb időre el akarjuk hagyni a Gránitpalotát, és úgy hiszem, a *Bonadventure* mégiscsak biztonságosabb helyen lesz itt, mint a fővénysávon; tehát legjobb, ha itt hagyjuk mindaddig, amíg a szigetet meg nem tisztítottuk ezektől a gonosztevőktől!

- Ez az én véleményem is - mondta az újságíró. - Legalább vihar idején nem érik annyira az időjárás viszontagságai, mint a Hála-folyó torkolatában.

- És ha a fegyencek ismét érte jönnek? - kérdezte Harbert.

- Nos, fiacskám - felelte Pencroff -, ha nem találják meg itt, másutt keresik, és ha keresik, csakhamar meg is találják a Gránitpalota előtt, a parton: távollétünk idején ott is zavartalanul hatalmukba keríthetik! Egyetértek Spilett úrral, magam is így vélem, a bárkát egyelőre itt kell hagynunk a Léggömb-kikötőben. Hazatérésünk után azonban, amennyiben addig nem sikerül megszabadítanunk a szigetet valamennyi gazfickótól, valóban okosabb lesz a Gránitpalota elé vontatnunk dereglyénket, és mindaddig ott tartanunk, amíg már nem kell féltenünk semmiféle rossz szándékú látogatástól.

- Ebben tehát megállapodtunk - zárta le a vitát Gedeon Spilett. - Indulás!

Pencroff, Harbert és Gedeon Spilett visszatért a Gránitpalotába, és tüstént tudatta a mérnökkel, mi történt. Cyrus Smith pedig mind a jelenre, mind a jövőre vonatkozóan jóváhagyta döntéseiket. Még azt is megígérte a tengerésznek, hogy tanulmányozni fogja a zátony és a sziget fővénysávja közt húzódó csatorna vizét, és megállapítja, lehet-e ott gátat emelni, és mesterséges kikötőt építeni. Ebben az új kikötőben aztán a *Bonadventure* mindig szem előtt lenne, biztonságos, zárt öbölben.

Még aznap este sürgönyt küldtek a karámba, arra kérték Ayrtont, hogy hazajövet hozzon magával egy kecskepárt, mert Nab kecskéket akar tenyészteni a fennsík legelőin. Furcsa módon azonban Ayrton, szokása ellenére nem jelezte, hogy megkapta-e a táviratot. A

mérnököt ez nem csekély mértékben meglepte. Mindazonáltal föltételezhető, hogy Ayrton csak azért nem felel a hívásra, mert éppen nem tartózkodik a karámban, sőt talán már útban is van a Gránitpalota felé. Valóban: távozása óta két nap telt el, márpedig induláskor megállapodtak abban, hogy 10-én este vagy legkésőbb 11-én kora reggel útra kel hazafelé.

A telepések azt remélték hát, hogy Ayrton hamarosan fölbukkan a Kilátó-fennsík magaslatán. Nab és Harbert a hídfőnél várakoztak, hogy lebocsáthassák a fölvonóhidat, ha bajtársuk odaér.

Ám Ayrtonnak még este tíz órakor sem volt se híre, se hamva. A telepések ekkor újabb sürgőnyt menesztettek a karámba, és azonnali választ kértek.

A Gránitpalota távírókészüléke ezúttal is néma maradt.

A telepéseket most már nagy nyugtalanság fogta el. Mi történhetett? Ayrton talán már nincs a karámban, vagy ha ott van is, nem mozoghat szabadon? Mit tegyenek? Elinduljanak-e a karámba a fekete éjszakában?

Ezen elvitatkoztak. Némelyek menni akartak, némelyek pedig azt bizonygatták: tanácsosabb maradniok.

- De hát az nem lehet - érvelt Harbert -, hogy csak a távírókészülékkel történt valami baj, és azért nem működik?

- Könnyen lehet - válaszolta az újságíró.

- Várjunk holnapig - javasolta Cyrus Smith. - Valóban lehetséges, hogy vagy Ayrton nem kapta meg a táviratunkat, vagy mi nem kaptuk meg az övét.

Várakozásuk - s ez jól érthető - bizonyos nyugtalanságban telt el. Másnap - november 11-én -, alig ragyogtak föl a hajnal első sugarai, Cyrus Smith máris elektromos áramot bocsátott a huzalba, de ezúttal sem kapott választ.

Újabb táviratot küldött: semmi eredmény.

- Gyerünk a karámba! - határozott végül a mérnök.

- Mégpedig fegyveresen! - tette hozzá Pencroff.

Úgy döntöttek, hogy nem hagyják őrizetlenül a Gránitpalotát, Nab otthon marad. Csak a Glicerín-patakig kíséri el társait, aztán fölvonja a hidat, majd valamelyik fatörzs mögé rejtőzve megvárja hazajövetelüket vagy Ayrton érkezését.

Abban az esetben, ha kalózok bukkannának föl, és megkísérelnék az átkelést a patakon, puskalövésekkel tartóztatja föl őket, végső szükségben pedig a Gránitpalotába menekül: ott, miután fölhúzta a fölvonó kosarát, teljes biztonságban érezheti magát.

Cyrus Smith, Gedeon Spilett, Harbert és Pencroff eközben egyenest a karámba siet, s ha nem találják ott Ayrtont, akkor átkutatják a környező erdőket.

Reggel hat óra tájban a mérnök és három társa átkelt a Glicerín-patakon, Nab pedig elfoglalta őrhelyét a bal parton, egy sárkányfa koronázta alacsony földhányás mögött.

A telepések, miután átvágtak a Kilátó-fennsíkon, rátértek a karámba közvetlenül vezető útra. Fegyverüket lövésre készen a karjukon vitték, hogy bármiféle ellenséges megnyilvánulásra azonnal puskatűzzel adjanak választ. A két karabélyt is meg a két puskát is golyóra töltötték.

Az utat mindkét oldalt sűrű bozót szegélyezte: ebben a gonosztevők könnyen elrejtőzhetnek, és fegyverük lévén, ez komoly veszéllyel fenyegetett.

A telepések gyorsan és szótlánul haladtak. Top előttük futkározott, hol az ösvényen szaladt, hol meg a bozótban írt le kisebb-nagyobb vargabetűket, de egész úton egyet sem vakkantott,

ami azt jelentette, hogy még nem szimantott meg semmi szokatlant. Arra ugyanis mindenképpen számíthattak, hogy a hű eb nem várja meg, míg meglepetésszerűen lerohanják őket, hanem ugatással jelzi a legapróbb, legtávolabbi veszedelmet is.

Cyrus Smith és társai ugyanakkor útjuk során figyelemmel kísérték a sürgönyvezeték is, amely mindenütt az út irányát követte a karám és a Gránitpalota közt. Mintegy két mérföldet tettek már meg, de sehol sem tapasztalták a huzal folyamatosságának semminemű megszakadását. A póznák szilárdan álltak, a szigetelőcsigák érintetlenek voltak, a vezeték mindenütt szabályosan megfeszült. Egy bizonyos ponttól fogva azonban a mérnök úgy vette észre, hogy a huzal valamivel lazább a kelleténél, s amikor végül elértek a 74. számú póznához, az élen haladó Harbert hirtelen megtorpant, és fölkiáltott:

- Elszakadt a drót!

Társai meggyorsították lépteiket, és csakhamar fölzárkóztak a fiú mellé.

Kidöntött pózna feküdt keresztbe az úton. A telepesek megállapították, a vezeték elszakadt, s nyilvánvaló tehát, hogy sem a Gránitpalotából küldött táviratok nem érkezhettek meg a karámba, sem a karámban földolt sürgönyök nem jutottak el a Gránitpalotába.

- Ezt a póznát nem a szél döntötte ki! - jegyezte meg Pencroff.

- Nem bizony - felelte Gedeon Spilett. - A póznát emberi kéz emelte ki a helyéből, miután tövéig kiásták a földet...

- Meg aztán a vezeték is elvágta valaki - tette hozzá Harbert, és az erőszakkal széttépett vashuzal két csonkjára mutatott.

- Friss még a vágás? - kérdezte Cyrus Smith.

- Friss - felelte Harbert -, és bizonyos, hogy csak rövid ideje metszették át a huzalt.

- Gyorsan a karámba! Gyorsan a karámba! - kiáltott föl a tengerész.

A telepesek ekkor éppen, félúton jártak a Gránitpalota és a karám közt. Jó két és fél mérföldet kell még megtenniök. Futásnak eredtek.

Valóban, azt kellett hinniök, hogy nagy baj történt a karámban. Ayrton, kétségkívül megkísérelte, hogy sürgönyt küldjön, távirata azonban nem juthatott el a Gránitpalotába; társait mégsem főleg ez nyugtalanította, hanem egy ennél sokkal nehezebben megmagyarázható körülmény: Ayrton, aki előző estére ígerte hazatértét, még mindig nem mutatkozott. Végül is nincs-e összefüggésben azzal, hogy az ismeretlen tettesek minden összeköttetést megszakítottak a karám és a Gránitpalota közt, és vajon ki másnak állt ez érdekében, mint a fegyencbandának?!

A telepesek aggodalomtól szorongó szívvel rohantak a karám felé. Őszintén ragaszkodtak új bajtársukhoz. Csak nem sújtott-e le rá éppen azoknak a keze, akiknek hajdanán a vezérük volt?!

Kisvártatva eljutottak oda, ahol a karám környéki fűvellőket öntöző s a Vörös-patakba torkolló kicsiny csermely mentén vezetett tovább az út. Ekkor lassították lépteiket, hogy túlságosan kimerültek ne legyenek, ha netán harcra kerül sor. Puskájukon fölkiáltották a biztonsági zárat, és fölhúzták a kakast. Mindegyikük az erdő más és más részét tartotta szemmel. Top néhány tompa morgást hallatott, s ez mindent jelentett, csak jót nem.

Végül is a fák közt fölbukkant a sövényfonadékos karókerítés. Rongálásnak semmi nyoma nem látszott rajta. Kapuja, mint rendesen, most is zárva volt. A karámban mélységes csönd honolt. A telepesek nem hallották sem a muflonok szokott bégetését, sem Ayrton hangját.

- Menjünk be! - mondta Cyrus Smith.

S a mérnök elindult, társai pedig mintegy húszlépcsnyire mögötte maradtak, és tüzelésre kész fegyverrel, éberem fedezték előnyomulását.

Cyrus Smith benyúlt a kapu deszkái közt, fölpöckölte a retesz belső kallantyúját, és éppen be akarta nyomni az egyik kapuszárnyat, amikor Top váratlanul, vadul fölesaholt. Hirtelen lövés dördült a sövény fölött, és erre a fájdalom kiáltása felelt.

Harbert, golyótól találva, a földre bukott!

HETEDIK FEJEZET

*Az újságíró és Pencroff a karámban - Harbertet a kunyhóba szállítják - A tengerész kétségbeesése -
Az újságíró és a mérnök tanácskozása - Hogyan gyógykezelik Harbertet? - Halvány reménysugár -
Hogyan értesítsék Nabet? - Megbízható és hűséges küldönc - Nab válasza*

Harbert kiáltására Pencroff eldobta fegyverét, és a fiúhoz rohant.

- Megölték! - ordította. - A fiamat! Megölték!

Cyrus Smith, Gedeon Spilett is hanyatt-homlok Harberthez futott. Az újságíró ráhajolt, és meghallgatta, dobog-e még szegény fiú szíve.

- Él - mondta. - De el kell innen szállítanunk...

- A Gránitpalotába? - kérdezte a mérnök. - Lehetetlen!

- Akkor hát a karámba! - kiáltotta Pencroff.

- Egy pillanat - mondta Cyrus Smith.

S azzal eliramodott bal felé, hogy megkerülje a sövénykerítést. A fordulóban váratlanul szembetalálta magát az egyik fegyanggal, az rálőtt, és golyója átfúrta Cyrus Smith kalapját. Néhány másodperc múltán, mielőtt ideje lett volna, hogy másodszor is elsüsse puskáját, szívének már át is járta Cyrus Smith töre, amely a mérnök kezében a karabélynál is gyorsabb és biztosabb fegyver volt; a gonosztevő összerogyott.

Ezalatt Gedeon Spilett is és a tengerész is fölhúzódkodott a palánk egy-egy szögletén, átvette magát a kerítésen, beugrott az udvarba, félredöntötte a kapu belső támfáit, majd berontott a házba, amely üresen állt; és szegény Harbert nemsokára Ayrton ágán pihenhetett.

Néhány pillanat múltán már Cyrus Smith is ott állt a fiú betegágya mellett.

Az aléltan fekvő Harbert láttán a tengerészt iszonyú fájdalom fogta el. Zokogott, jajveszékelt, falba akarta verni a fejét. Sem a mérnök, sem az újságíró nem tudta lecsillapítani. Őket magukat is valósággal fojtogatta a fölindulás. Beszélni sem bírtak.

Mindazonáltal mégis megtették mindent, hogy kiragadják a halál karmai közül szegény gyermeket, aki szemük előtt haldokolt. Gedeon Spilett annyit látott, annyit tapasztalt életében, hogy szert tett némi gyakorlatra az orvostudomány egyszerűbb műfogásaiban is. Mindenhez konyított valamicskét, és nemegyszer kezelt már szűrőfegyvertől vagy lőfegyvertől származó sérüléseket. Cyrus Smith segítségével tehát nekifogott Harbert kellő ápolásához.

Az újságírót főleg a fiú mély eszméletlensége döbbsentette meg: ezt az ájulatot egyaránt okozhatja a vérvesztés is, meg az erős megrázkódtatás is, ami akkor éri a sebesültet, ha a golyó valahol csontot talált.

Harbert arca halotthalványra sápadt; érverése olyan elhaló lett, mintha szíve már-már megállana, Gedeon Spilett csak hosszú időközönként észlelt egy-egy érlökést. Ugyanakkor a fiú értelme és minden érzékszerve szinte teljesen fölmondta a szolgálatot. Mindez rendkívül súlyos tünet volt.

A telepések lemeztelenítették Harbert mellét, és zsebkendőjükkel előbb fölittatták, majd hideg vízzel lemosták róla a vért. Zúzódás, helyesebben szólva zúzott szélű seb vöröslött elő az

alvadék alól. A harmadik és negyedik borda közt tojásdad alakú lyuk tátongott Harbert mellén. Ott érte a golyó.

Cyrus Smith és Gedeon Spilett ekkor hasra fordította szegény gyermeket; a fiú gyöngé nyöszörgést hallatott, olyan gyöngét, mintha utolsó sóhaja lett volna.

Harbert hátán is véres seb sötétlett, és a golyó, amely a sebet ütötte, most kibukott belőle.

- Istennek hála! - fohászzkodott föl az újságíró. - Igen örvendetes, hogy a golyó nem maradt a testben, és nem nekünk kell eltávolítanunk...

- És a szíve?... - kérdezte Cyrus Smith.

- A szívét nem sértette meg a golyó - felelte az újságíró -, s ez roppant szerencse, mert máskülönben Harbert már halott...

- Halott?! - kiáltotta Pencroff, és bösz üvöltés szakadt föl belőle.

A tengerész ugyanis csak az újságíró utolsó szavait hallotta.

- Nem, Pencroff - válaszolta Cyrus Smith -, nem! Dehogyan halott! Az ütőere ver még! Föl is nyögött az imént. De arra kérem, különösen a fiú érdekében, csillapodjék! Most minden hidegvérűnkre szükség van. Ne zaklasson föl bennünket fölöslegesen, kedves barátom...

Pencroff elnémult, lelkében azonban olyan heves érzelmek dúltak, hogy kövér könnycseppek gördültek le az arcán. Ezalatt Gedeon Spilett emlékezetében kutatott, hogy módszeresen foghasson neki a munkának. A vizsgálat annyit kétségkívül megállapított, hogy a golyó elől hatolt be a fiú testébe, és a hátán jött ki. De vajon mekkora roncsolást végzett a golyó, miközben átfúrta magát? Milyen létfontosságú szerveket sértett meg? Erre még hivatásos sebész is nehezen adhatott volna választ ebben a pillanatban, hát még az újságíró!

De azt tudta, hogy meg kell akadályoznia a sérült testtájak gyulladással elzáródását, azután pedig le kell küzdenie a helyi gyulladást és a seb - talán halálos seb - okozta lázat! De milyen orvossághoz, milyen csillapítószerhez folyamodjon? Mit tegyen a gyulladás ellen?

Mindenesetre az a legfontosabb, hogy haladéktalanul kezdje meg a két seb kezelését. Gedeon Spilett úgy vélte, szükségtelen újabb vérömlést előidéznie, tehát sem langyosvizes borogatásra, sem a sebszélek nyomogatására nincs szükség. A vér amúgy is bőségesen csurgott, és Harbert túlon túl elgyöngült már a vérvesztéstől.

Az újságíró úgy gondolta, elég, ha a két sebet megmossa hideg vízzel.

Harbertet a bal oldalára fordították, és megtámasztották ebben a helyzetben.

- Nem szabad elmozdulnia - mondta Gedeon Spilett. - Ez a testhelyzet a legkedvezőbbben biztosítja, hogy ne gennyedjen el erősen a hátseb és a mellseb; és a betegnek teljes nyugalomra van szüksége.

- Hogyan?! - hördült föl Pencroff. - Nem szállíthatjuk el a Gránitpalotába?

- Nem, Pencroff - felelte az újságíró.

- Hogy az Isten verje meg őket! - kiáltotta égnek emelt ököllel a tengerész.

- Pencroff! - szólt rá Cyrus Smith figyelmeztetően.

Gedeon Spilett nekilátott, és legjobb tudása szerint, aggodalmas gonddal megvizsgálta a sebesült fiút. Harbert még mindig olyan ijesztően sápadt volt, hogy az újságírót kétség fogta el.

- Cyrus - mondta -, én nem vagyok orvos... Borzalmas zavarban vagyok... Ön tapasztalt ember, segítenie kell, adjon tanácsot!...

- Ne veszítse el a nyugalját, barátom - intette a mérnök, és biztatón megszorította az újságíró kezét. - Döntsön higgadtan, hidegvérrel... Egy valamire gondoljon csupán: meg kell mentenünk Harbertet!

Gedeon Spilett azonban csak egy percre vesztette el bátorságát a rendkívüli felelősségérzet súlya alatt; a mérnök szavaitól visszanyerte önuralmát. Leült az ágy szélére. Cyrus Smith állva maradt. Pencroff széthasogatta az inge alját, és gépies mozdulatokkal tépést szagatott belőle.

Gedeon Spilett ekkor megmagyarázta Cyrus Smithnek, mi a teendő: nézete szerint mindenekelőtt a vérzést kell elállítaniok, mindamellet nem szabad elzárniok a seb két nyílását, nem szabad siettetniök a hegeseést, a golyó ugyanis létfontosságú belső részeket járt át, és ha a seb idő előtt forradna össze, a genny fölgyülemének a mellüregben.

Cyrus Smith tökéletesen egyetértett vele, és úgy döntöttek, bekötözik a két sebet, ám úgy, hogy nem illesztik össze, s ezzel nem zárják el a sebszéleket. Szerencsére a sebszajak kitégítéasa szükségtelemek látszott.

Mármost mivel küzdjék le a föllépni készülő gyulladást, és van-e a telepeseeknek efféle hatékony gyógyszerük?

Igen! Rendelkezésükre állt ilyen orvosság, méghozzá bőséggel, mert a természet nagylelkűen sokat juttatott belőle. Ez a gyógyír pedig nem volt semmi egyéb, mint a tiszta, hideg víz, a sebgyulladás ellen használatos nyugtatószerek leghatékonyabbika, súlyos esetekben ma már minden orvos ezt a legbiztosabb hatóanyagot alkalmazza. A hidegvizes borogatásnak még az az előnye is megvan, hogy teljes nyugalomban tartja a sebet, és lehetővé teszi, hogy az kellő ideig földve maradjon; márpedig ez jelentékeny előny, mert a gyakorlat megmutatta, hogy végzetes lehet, ha a sebet az első napokban levegő éri.¹⁰⁴

Gedeon Spilett és Cyrus Smith a maguk egyszerű, józan megfontolása alapján is úgy cselekedett, akár a legkiválóbb sebész. Hideg vízzel átitatott gyolcsvásznon borogatást raktak szegény Harbert sebeire, és a borogatást sűrűn váltogatták.

A tengerész ezalatt tüzet gyújtott a tűzhelyen; a kunyhóban egyébiránt minden szükséges holmit megtalált. Akadt ott juharfa cukor, mindenféle gyógyfű - ezeket még Harbert maga szedte a Grant-tó partján -, úgyhogy a telepések tüstént főzhettek üdítő herbateát, és néhány kortynyival megithatták az öntudatlan fiút. Harbert láza rendkívül magasra szökött, és egész nap, egész éjjel nem nyerte vissza eszméletét. Élete hajszálon függött, s ez a hajszal bármely pillanatban elszakadhatott...

Másnap, november 12-én, Cyrus Smith és társai némi reményre kaptak. Harbert végre magához tért hosszas ájulatóból. Földnyitotta a szemét, és megismerte a mérnököt, az újságíró, Pencroffot. Két-három szót is szölt. Nem tudta, mi történt vele. Földvilágosították az eseményekről, és Gedeon Spilett arra kérte, feküdjék továbbra is teljes nyugalomban; azt mondta neki, hogy az élete nincs már veszélyben, sebei néhány nap múltán begyógyulnak. Harbert voltaképpen alig érzett fájdalmat, a szakadatlanul váltogatott hideg borogatás meggátolta a sebszélek lobosodását. A gennyesedés a maga szokott módján alakult ki, a láz nem emelkedett tovább, és a telepések remélhették, hogy a szörnyű sebesülés nem torkollik katasztrófába. Pencroff úgy érezte, hogy a szíve fökröl fökra megkönyebbül. Úgy tett-vett Harbert betegágyánál, mint valami ápolónővér, úgy gondozta a fiút, mint anya a gyermekét.

Harbert újból elszenderült, de álma most már egészségesebbnek tetszett.

---

104 Verne a múlt század utolsó harmadában írta *A rejtelmes sziget*et; természetes, hogy orvosi ismeretei is a tudomány egykorú állapotát tükrözik, s ezért ma már sok tekintetben túlhaladottak

- Mondja ki megint, hogy van remény, Spilett úr! - könyörgött Pencroff. - Mondja ki megint, hogy megmenti Harbertet!

- Igen, megmentjük! - felelte az újságíró. - A seb súlyos ugyan, és lehet, hogy a golyó átjárta a tüdőt, de ennek a szervnek a sérülése nem föltétlenül halálos.

- Adná Isten! - hajtogatta Pencroff. - Adná Isten!

Gondolhatjuk, huszonnégy órája, mióta a karámban tartózkodtak, a telepések semmi mással nem törődtek, csak Harbertet ápolták. Mindaddig nem aggasztotta őket a fegyencek visszatérése esetén fenyegető veszély, semmi gondot nem fordítottak a jövőben foganatosítandó óvatossági rendszabályokra.

Ezen a napon azonban, míg Pencroff a betegágy mellett virrasztott, Cyrus Smith és az újságíró megtárgyalták, mitévők legyenek.

Azon kezdtek, hogy körüljárták a karámot. Ayrtonnek sehol sem lelték nyomát. Csak nem hurcolták magukkal a szerencsétlent egykori cimborái?! Vajon a karámban törtek reá fegyencek? Harcolt velük, és alulmaradt a küzdelemben? Ez az utóbbi föltevés látszott a legvalószínűbbnek. Gedeon Spilett, amikor átmászott a palánkon, világosan fölismerte az egyik kalózt, és azt is látta, hogy a gonosztevő a Franklin-hegy déli nyúlványai felé menekül; Top is a nyomába eredt. A menekülő gazember egyike volt azoknak, akiknek a csónakja szétzúzódott a Hála-folyó torkolatában, a sziklazátonyon. Egyébiránt az a fegyenc is, akit Cyrus Smith leszúrt - és holttestét a telepések megtalálták a palánkon kívül -, Bob Harvey bandájához tartozott.

Ami a karámot illeti, a fegyencek még nem pusztítottak el benne semmit. A kapuk zárva maradtak, tehát a háziállatok nem széledhettek szét az erdőben. Küzdelemnek sem látták azonban semmiféle nyomát, sem a kunyhón, sem a sövénykerítésen. Csak Ayrton löszere tűnt el, Ayrtonnel együtt.

- Alighanem meglepték a szerencsétlent - mondta Cyrus Smith -, és mivel olyan ember volt, aki nem hagyja magát, ha megtámadják, bizonyára elesett a harcban...

- Igen, hihetőleg így történt! - felelte az újságíró. - A fegyencek aztán dolguk végeztével kétségkívül berendezkedtek a karámban, ahol bőséggel megtaláltak mindent, amire csak szükségük volt, és csak akkor fogták menekülőre a dolgot, amikor közeledésünket észrevették. Az nyilvánvaló, hogy Ayrton, akár él, akár meghalt, már nincs a karámban...

- Át kell kutatnunk az erdőt - mondta a mérnök -, és meg kell tisztítanunk a szigetet ezektől a nyomorult bűnözőktől. Pencroff sejtelsei nem csaltak, igaza volt, hogy hajtóvadászaton akarta kiirtani őket, mint afféle dúvadakat. Sok bajt megtakaríthattunk volna, ha őreá hallgatunk!

- Bizony - felelte az újságíró -, most azonban már minden jogunk megvan, hogy könyörtelenek legyünk velük szemben!

- Egyelőre várnunk kell - mondta a mérnök -, kénytelenek vagyunk itt maradni a karámban mindaddig, amíg Harbertet nem szállíthatjuk haza a Gránitpalotába.

- S mi lesz közben Nabbal? - kérdezte az újságíró.

- Nab biztonságban van.

- És ha nyugtalankodik távolmaradásunk miatt, és megkockáztatja, hogy értünk jöjjön?

- Nem szabad idejőnnie! - felelte izgatottan Cyrus Smith. - Legyilkolnák útközben!

- Pedig igencsak valószínű, hogy keresésünkre indul, és megpróbál eljutni hozzánk!

- Ej, bárcsak működne még a távíró, akkor értesíthetnénk őt!... - tűnődött a mérnök. - Sajnos, ez lehetetlen! Nézzük csak: Pencroffot és Harbertet nem hagyhatjuk magukra!... Nos hát akkor magam megyek el a Gránitpalotába.

- Nem, Cyrus, nem - intette az újságíró -, nem szabad ilyen veszélynek kiténie magát! Bátorsággal most nem ér el semmit. Ezek a nyomorult bitangok nyilvánvalóan szemmel tartják a karámot, lesben állnak valahol a környező, sűrű erdőkből, s ha ön elindul, akkor nemsokára két szerencsétlenségen kell bánkódnunk egy helyett!

- De hát mi történik Nabbel? - tépelődött a mérnök. - Hiszen huszonnégy órája nincs híre felőlünk! Bizonyos, hogy idejön...

- ...és mivel gyanútlan, kevésbé lesz résen, mint mi lennénk - fejezte be a mondatot Gedeon Spilett -, és eltalálja egy golyó!

- Nincs rá mód, hogy figyelmeztessük?

Miközben a mérnök töprengett, tekintete Topra tévedt; a kutya úgy járkált föl s alá, mintha csak azt akarná mondani: „Hát én kutya vagyok?”...

- Top! - kiáltott föl Cyrus Smith.

A kutya a hívó szóra egy ugrással gazdájánál termett.

- Igen, Top megy el a Gránitpalotába! - mondta az újságíró, aki tüstént megértette a mérnök szándékát. - Top átfut ott is, ahol mi nem jutnánk át! Elviszi a karámból a híreket a Gránitpalotába, és üzenetet hoz nekünk a Gránitpalotából!

- Gyorsan! - felelte Cyrus Smith. - Gyorsan!

Gedeon Spilett hamar kitépett jegyzetömbjéből egy lapot, és ezeket a sorokat vetette papírra:

Harbert megsebesült. Valamennyien a karámban vagyunk. Légy résen! Ne hagyd el a Gránitpalotát! Mutakoztak-e már azon a környéken fegyverek? Küldj választ Toppal.

Ez a lakonikus szövegű levél mindent közölt, amiről Nabnek értesülnie kellett, és megkérdezett mindent, amire csak választ kellett kapniuk a telepeseknek. A jegyzetlapot összehajtogatták, és szembeszökő módon Top nyakörvére erősítették.

- Top, kutyuskám - mondta ekkor a mérnök, és megsimogatta az állat fejét -, Nabhez! Érted, Top? Nabhez! Indulj! Eredj!

Top nagyot szökkent ezekre a szavakra. Megértette, kitalálta, mit várnak tőle. Otthonosan járkált a karámot a Gránitpalotával összekötő úton. Föltehetőleg rövid félóra alatt befutja az egészet; Cyrus Smith és az újságíró joggal remélhette, hogy ahol ők maguk nem merészkedhetnének át baj nélkül, ott Top észrevétlenül átosonhat a magas fűben, az erdőszéli bozót közt.

A mérnök a karám kerítéséhez lépett, és kinyitotta az egyik kapuszárnyat.

- Nabhez! Top, Nabhez! - ismételte újfent a mérnök, és a Gránitpalota irányába mutatott.

Top egy ugrással künn termett a karámból, nekiiramodott, és csaknem azonnal el is tűnt a telepések szeme elől.

- Célhoz ér! - mondta az újságíró.

- Igen, és vissza is tér a hűséges állat!

- Hány óra? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Tíz.

- Egy órán belül már itt is lehet. Majd kilesünk, mikor érkezik.

A karám kapuját ismét beretesztették. A mérnök és az újságíró visszament a házba. Harbert mély álomba merült. Pencroff folytonosan váltogatta rajta a hideg borogatást. Gedeon Spilett látta, neki ebben a pillanatban semmi teendője sincs, nekifogott hát, hogy valamilyen harapni-valót készítsen, közben azonban éberem figyelte a karám udvarát, különösen a hegnyúlvány határolta oldalán, mert leginkább onnan törhettek rájuk a támadók.

A telepések nem minden aggodalom nélkül várták Top visszatértét. Cyrus Smith és az újságíró már tizenegy óra előtt karabéllyal a kezükben ott álltak a kapu mögött, hogy Top első vakkantására tüstént kinyithassák. Abban nem kételkedtek, hogy a kutya szerencsésen eljutott a Gránitpalotáig, és abban sem, hogy Nab azonnal útnak indította visszafelé.

Ott vártak hát, amikor körülbelül tíz perc múltán hirtelen lövés dördült, majd pedig a kutya többször egymásután fölesaholt.

A mérnök föltépte a kaput; mintegy százlábnyira foszladozó füstfelhőt látott a fák közt, odalőtt.

Csaknem ugyanabban a pillanatban Top beugrott a karámba; gyorsan bezárták mögötte a kaput.

- Top, Top! - kiáltott föl a mérnök, és magához szorította az állat kedves nagy fejét.

Cyrus Smith kibontotta a kutya nyakörve mögé erősített cédulát, gyorsan átfutotta; ezek a szavak álltak benne, Nab ákombákom betűivel:

A Gránitpalota körül nincs kalóz. Nem mozdulok innen. Szegény Harbert úr!

NYOLCADIK FEJEZET

*Fegyencek a karám környékén - Ideiglenes berendezkedés a kunyhóban -
A telepések folytatják Harbert kezelését - Pencroff föllélegzik - Emlékezés a múltra -
Mit rejt a jövő? - Hogyan vélekedik Cyrus Smith ezt illetően?*

A fegyencek tehát még mindig ott ólálkodtak a karám körül, nyilvánvalóan azzal a szándékkal, hogy lepuffantsák a telepéseket, egyiket a másik után! Cyrus Smith és társai tehát nem tehettek egyebet, mint hogy úgy bánjanak el velük, ahogyan a dúvadakkal szokás. Ehhez azonban a legnagyobb óvatossággal kellett eljárniok, mert a nyomorult gazok pillanatnyilag előnyösebb helyzetbe kerültek: mindent láttak, de őket nem látta senki, váratlan rajtaütéssel bármikor meglephetnék a telepéseket, őket azonban nem érhetne semmilyen meglepetés.

Cyrus Smith tehát berendezkedett a karámbeli életre; itteni élelmiszerkészletük egyébiránt meglehetősen hosszú ideig elegendőnek látszott. A kunyhót annak idején ellátták csaknem mindennel, amire Ayrtonnak szüksége lehetett, a telepések érkezésétől megriadt fegyenceknek pedig fosztogatásra már nem maradt idejük. Gedeon Spilet szerint az események valószínűleg ekként játszódhattak le: a sziget partjára vetődött hat fegyenc a déli tengerszegély mentén haladt, majd megkerülte a Kígyó-félszigetet, a Vadnyugat-vadonba azonban nem szottyant kedvük behatolni, tovább portyáztak tehát, eljutottak a Zuhatag-patak torkolatához. Onnan a patak jobb partján bolyongtak tovább, és a Franklin-hegy alsó nyúlványainál lyukadtak ki; a „gyámpillérek” közt érthető okokból menedéket kerestek, és kutatás közben fölfedezték az akkor éppen lakatlan karámot. Itt valószínűleg berendezkedtek, és csak arra a pillanatra vártak, hogy valóra válthassák förtelmes terveiket. Ayrton érkezése meglepte őket, sikerült azonban legyűrniök a szerencsétlent, és... hogy aztán mi történt, azt könnyű elképzelni!

Eszerint a fegyencek - számuk, igaz, ötre csappant ugyan, viszont állig fegyverben grasszálnak! - most is ott sunnyognak a bozótban; ha tehát a telepések bemerészkednének a sűrűbe, csupán tehetetlen céltábláivá válnának a gazemberek golyóinak, ők maguk azonban sem elhárítani, sem megelőzni nem tudnák a támadást.

- Várnunk kell! Más nem tehetünk! - ismételte Cyrus Smith. - Mihelyt Harbert meggyógyul, általános hajtóvadászatot rendezünk a szigeten, és leszámolunk a kalózzokkal. Kifüstöljük őket, ez lesz kutatásunk legfontosabb célja, ugyanakkor azonban...

- ...rejtelmes pártfogónkat is megkeressük - fejezte be Gedeon Spilet a mérnök mondatát. - Nos, meg kell vallanunk, kedves Cyrusom, hogy pártfogása ezúttal elmaradt, és éppen abban a pillanatban, amikor a legnagyobb szükségünk lenne rá...

- Ki tudja! - felelte a mérnök.

- Mit akar mondani ezzel? - kérdezte az újságíró.

- Azt, hogy bajainknak még nem jutottunk a végére, kedves Spilettem, és nagy hatalmú segítőnknek, úgy tetszik, bőven lesz még alkalma a beavatkozásra. Most azonban nem ez a legfontosabb. Harbert élete mindennél előbbre való.

Ez a legfájóbb aggodalommal gyötörte a telepéseket. Teltek-múltak a napok, és a szegény fiú állapota szerencsére nem romlott. Mármost minden ilyen, rosszabbodás nélkül eltelt nap nyereségnek számított. A kellő hőfokú hidegvizes borogatás megóvta a két sebet a lobosodástól. Sőt az újságírónak úgy tetszett, hogy a kissé kénes víz - kéntartalmát a vulkán közelsége indokolta - hathatósan serkenti majd a hegesedést is. A sebekből már nem ömlött a genny olyan bőségesen, mint eleinte, és Harbert, a fáradhatatlan ápolás eredményeképpen

ismét erőre kapott, láza is csökkenni kezdett. Kezdetől fogva szigorú koplalókúrán tartották, és ennek következtében nyilvánvalóan igencsak legyöngült; a bőven adagolt, gyógyító erejű herbatea azonban sokat segített rajta, leginkább pedig a tökéletes nyugalom vált hasznára.

Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Pencroff nagy gyakorlatra tett szert a sebesült fiú kötözésében. A kunyhóban található minden fehérmeműt erre a célra áldozták föl. Harbert sebeit tépés és borogatás fődte, nem túlságosan szorosán, de nem is túlságosan lazán, hogy elősegítsék a sebszélék összeforradását, de ne váltsanak ki gyulladást visszahatást. Az újságíró végtelen gonddal ügyelt a helyes kötözésre, tudta, milyen nagy ennek a jelentősége; váltig hajtogatta társainak azt, amit egyébiránt az orvosok legtöbbször is gyakran mondogat: ritkábban látni jól sikerült sebkötést, mint jól sikerült műtétet.

Tíz nap múltán, november 22-én, Harbert szemlátomást jobban érezte magát. Lassacskán már némi táplálékot is magához vett. Arcára visszatért a pír, és hálás szemmel, mosolygósan tekintett ápolóira. Egy kicsit el is beszélgetett velük, noha Pencroff mindent elkövetett, hogy ebben megakadályozza, a tengerész ugyanis naphosszat fecsegett, egymás után mondta el a képtelennél képtelenebb történeteket, csak hogy belefójtja a fiúba a szót. Harbert először is Ayrton felől érdeklődött, mert úgy tudta, Ayrton is a karámban van, és most meglepte, hogy nem látja sehol. A tengerész azonban nem akarta elszomorítani Harbertet, és ezért csak annyit felelt, hogy Ayrton elszökött Nabhez, a Gránitpalota védelmére.

- Hej, azok a galád kalózkodók! - csóválta Pencroff a fejét. - Ezek az úriemberek aztán csakugyan nem érdemelnek kíméletet semmilyen tekintetben! És Smith úr még a jóérzésükre akart hatni! No hiszen, én is közlöm majd velük az érzéseimet, mégpedig jó kövér ólomgolyók formájában!

- S azóta nem mutatkoztak? - kérdezte Harbert.

- Nem, fiacskám - felelte a tengerész -, de majd mi rájuk találunk, sose félj: mihelyt meggyógyultál, kipróbáljuk, vajon szemtől szemben is mernek-e támadni ezek a gyáva lesipuskások, alattomos orvlövészek!

- Gyenge vagyok én még az effélére, szegény Pencroffom!

- Ugyan már, majd csak megerősödsz megint, szépen lassan. Mi az az egy szem golyó, amelyik csak úgy hipp-hopp átszalad a tüdön? Gyerekjáték az egész! Az én tüdőmet annyiszor lötték át, hogy se szeri, se száma, mégis itt vagyok, és kutya bajom!

Végül is minden arra vallott, hogy a helyzet kedvezően alakul, és amennyiben, semmilyen, szövődmény nem lép föl, Harbert gyógyulása bizonyosra vehető. De vajon mit tehettek volna a telepések, ha a fiú állapota súlyosra fordul, és mihez fogtak volna, ha a golyó valahol benne szorul Harbert testében, vagy amputálni kell karját, lábát?!

- Megvallom - tette szóvá Gedeon Spilett nemegyszer -, megvallom, mindig reszketve gondoltam erre az eshetőségre!

- Mindazonáltal, ha meg kellett volna tennie, akkor nem habozott volna, ugyebár? - kérdezte Cyrus Smith.

- Nem, Cyrus, nem haboztam volna - felelte Gedeon Spilett -, de azért hálát adok a jó Istennek, hogy megkímélt ettől a szörnyűségtől!

A telepések, mint már annyiszor, most is az egyszerű, józan ész okszerűségét hívták segítségül, s abban ezúttal sem kellett csalatkozniok; hála sokoldalú ismereteiknek, most is sikerült elérniök azt, amit akartak! De vajon nem következik-e be egyszer az a pillanat, amikor csődöt mond minden tudományuk? Egyedül élnek ezen a magános szigeten. Márpedig az ember társas lény: az embereknek kölcsönösen szükségük van egymásra. Cyrus Smith jól

tudta ezt, és nemegyszer ötlött föl benne az aggodalmas gondolat, hogy alkalomadtán szemközt találhatja magát olyan nehézséggel is, amellyel nem képes megbirkózni!

A mérnök egyébiránt egyre inkább úgy érezte, hogy boldog soruknak vége szakadt, és társai-val együtt életük balszerencsés szakaszába léptek. Bízvást elmondhatták, hogy több mint két és fél év óta, amióta Richmondból elmenekültek, minden kedvezett nekik. A sziget bőségesen ellátta őket állati és növényi élelemmel, ásványi kincsel és minden más egyébbel, ők pedig tudásuk révén tulajdon hasznukra bírták fordítani a természet ajándékait. A telep úgyszólván tökéletes anyagi jólétben virágzott. És mindezen fölül még valamilyen rejtélyes hatalom is a segítségükre sietett, valahányszor a szükség úgy kívánta!... Mindez azonban csak ideig-óráig tarthatott!

Röviden szólva: Cyrus Smith kezdte úgy hinni, hogy a szerencse elpártolt tőlük.

Csakugyan, kalózhajó bukkant föl a sziget körüli vizeken, s jóllehet a fegyencek csodával határos módon odavesztek, hat bandita mégis elkerülte a végpusztulást. Sikerült partra szállniok a Lincoln-szigeten, ahol hatuk közül öt még mindig él, és úgyszólván föllelhetőenül lappang a sűrűben. Ayrton, semmi kétség immár, lemészárolták ezek a nyomorult haramiák, ezek az állig fölfegyverzett gyilkosok, és már az első lövésükkel csaknem halálra sebeztek Harbertet. Vajon az első csapását mérte-e csupán ezzel rájuk a balszerencse? - kérdezte magában Cyrus Smith. És gyakran ismételte az újságíró előtt, hogy az a különös és mégis olyan nagy erejű hatalom, amely mindedig segítségükre sietett, most, úgy látszik, cserbenhagyta őket. Avagy az történt, hogy az a rejtelmes lény - hiszen ha nem is tudták, ki az illető, létezését nem tagadhatták - időközben eltávozott a szigetről? Vagy talán elpusztult?

Semmiféle válasz nem adódott ezekre a kérdésekre. Azt azonban ne higgyük, hogy Cyrus Smith és bajtársa, ha effélékről beszélgettek is, tüstént kétségbeestek volna! Korántsem. Csak éppen áttekintették a helyzetet, elemezték az esélyeiket, és fölkészültek minden eshetőségre; szilárdan, emelt fővel néztek a bizonytalan jövő elébe, és eltökélték magukban, hogy bárhogy sújtsa is őket a balsors, olyan férfiakkal kerül szembe, akik készek a küzdelemre...

KILENCEDIK FEJEZET

*Nabról semmi hír - Pencroff és az újságíró ajánlata nem talál meghallgatásra -
Gedeon Spilett portyázásai - Szövetfoszlány az erdőben - Üzenet érkezik -
Hirtelen indulás - Megérkezés a Kilátó-fennsíkra*

A fiatal lábadozó gyógyulása szabályosan haladt. A telepések most csak azt remélték, állapota rövidesen lehetővé teszi, hogy átszállítsák a Gránitpalotába. Mert bármilyen bőséges volt is a karámbeli kunyhó élelmiszerkészlete, és bármilyen kielégítő volt is minden más fölszerelése, mégsem nyújthatott olyan kényelmet, mint a gránitpalota-beli egészséges hajlék. Továbbá nem volt olyan biztonságos sem, hiszen folytonosan a fegyencek fenyegető puskatüzétől kellett tartaniok a karám lakóinak, bármilyen éberem őrködtek is. Amott ellenben, a gránit-tömb hozzáférhetetlen és bevehetetlen üregében nem kell már félniök semmitől, mert ott a kalózok minden támadási kísérlete magától meghiúsulna. Türelmetlenül várták hát azt a pillanatot, amikor Harbertet sebei fölszakadásának veszélye nélkül átvihetik otthonukba, s úgy döntöttek, hogy mihelyt lehet, megkísérik a betegszállítást, noha a Fénymadár-erdőn át igen kockázatosnak látszott a közlekedés.

Nabról semmi hír nem érkezett, de azért nem nyugtalanzkodtak. Bízta benne, hogy a bátor néger jól elsáncolta magát a Gránitpalota mélyén, és vigyáz arra, hogy meg ne lepjék. Topot nem küldték újra hozzá, mert haszontalanság lett volna puskaövéseknek kitenni a hú ebet, hiszen a kalózok golyója legszemfülesebb segítőársuktól fosztotta volna meg a telepéseket.

Egyelőre türelemmel váraoztak hát, bármilyen sürgősnek látták is, hogy mihamarabb valamennyien együtt legyenek a Gránitpalotában. A mérnököt aggasztotta, hogy erők szétforgácsolódtak, mert úgy vélekedett, ez is csak a kalózok malmára hajtja a vizet. Ayrtón eltűnése óta mindössze négyen maradtak öt ellen, mivel Harbertre még nem számíhattak eleget bánkódott is emiatt a derék fiú, hiszen jól tudta, mekkora zűrzavart okozott akaratlanul is!

November 25-én délután, amikor Harbert rövid időre elszunnyadt, és ezért nem hallhatta a telepések beszélgetését, Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Pencroff éltek az alkalommal, és alaposan meghányták-vetették, hogy az adott körülmények közt mit tegyenek a kalózok ellen.

- Barátaim - szolt az újságíró -, az imént Nabról beszélünk, és megállapítottuk, hogy nem teremthetünk vele kapcsolatot; magam is úgy hiszem, a Gránitpalotába vezető úton nagy a kockázat, reánk puskázhatnak, mi pedig még csak nem is viszonzozhatjuk a tüzet. Nem gondolják-e, hogy leghelyesebb lenne nyílt hajtóvadászatot rendezni ezek ellen a nyomorult gazemberek ellen?

- Én is erre gondoltam - felelte Pencroff. - Azt hiszem, egyikünk sem ijed meg egy-két golyótól, és ami engem illet, ha Cyrus úr jóváhagyja, hajlandó vagyok rögtön nekivágni az erdőnek! Az ördögbe is! Bírok én akármelyikükkel!

- S vajon bír-e mind az ötökkel is? - kérdezte a mérnök.

- Csatlakozom Pencroffhoz - ajánlkozott az újságíró -, és ketten, jól fölfegyverkezve, Top kíséretében...

- Kedves Spiletem és kedves Pencroffom - felelte Cyrus Smith -, gondolkozzunk józanul! Ha a szigetnek csak valamelyik meghatározott fertályát kellene átkutatnunk; ha tudnók, hol tanyáznak a fegyencek, és ha nem lenne szó egyébről, mint hogy onnan kifüstöljük őket, akkor magam is a nyílt rajtaütést helyeselném. Most azonban nem attól kell-e tartanunk inkább, hogy az övék lesz az első lövés?!

- Lárifári, Smith úr - hangoskodott Pencroff -, nem minden golyó talál...

- A Harbertre lőtt golyó nem tévesztett célt, Pencroff - felelte a mérnök. - Egyébiránt gondoljanak arra is: ha mindketten eltávoznak, akkor magamra maradok Harberttel, és egyedül kell védelmeznem a karámot. Jótállnak-e azért, hogy a fegyencek nem veszik észre távozásukat, és eltűrik, hogy benyomuljanak az erdőbe? Ki kezeskedik arról, hogy az önök távollétében a gazfickók nem rohanják meg a karámot, jól tudva, hogy csak egy férfi és egy sebesült gyermek maradt itt...

- Igaza van, Cyrus úr - felelte Pencroff, de a tehetetlen harag csak úgy feszegette a mellét -, igaza van. A kalózok mindenre készek, hogy visszafoglalják a bőségesen fölszerelt karámot! Ön pedig egyedül nem tudna védekezni ellenük! Hej, bárcsak már a Gránitpalotában lennénk!

- Ha a Gránitpalotában lennénk - felelte a mérnök -, merőben más volna a helyzet! Ott nyugodtan rábíznám egyikünkre Harbertet, míg a többiek végigcserkészik a sziget erdősegeit. De most a karámban vagyunk, és azt hiszem, jobb, ha itt is maradunk, amíg valamennyien együtt nem távozhatunk innen!

Cyrus Smith okfejtésével nem lehetett vitába szállni, és társai egyetértettek vele.

- Ha legalább Ayrton velünk volna! - sóhajtott föl Gedeon Spilett. - Szegény ember! Nem sokáig élhetett társas életet...

- Vajon csakugyan meghalt-e? - kérdezte Pencroff, igen furcsa hangsúllyal.

- Talán azt reméli, Pencroff, hogy azok a gonosztevők megkímélték az életét? - kérdezte Gedeon Spilett.

- Igen, ha ezt kívánta az érdekük.

- Micsoda?! Csak nem arra céloz, hogy Ayrton régi cinkostársai kedvéért megfélekedett mindarról, amit nekünk köszönhet, és...

- Mit lehessen tudni? - válaszolt a tengerész, de a hangján hallatszott, hogy maga is csak habozva kockáztatta meg ezt a rosszhiszemű föltevést.

- Pencroff - kiáltotta Cyrus Smith, és megragadta a tengerész karját -, rút gondolat motoszkál a fejében, és nagyon megszorítana, ha folytatná ezt a beszédet! Én jótállok Ayrton hűségéért!

- Magam is! - tette hozzá hevesen az újságíró.

- Igaz... igaz, Cyrus úr!... Csakugyan tévedtem - felelte Pencroff. - Ostoba gyanú fészkelte magát az agyamba, beösmérem, semmi sem igazolja. De hát tehetek-e róla? Már azt sem tudom, hol áll a fejem. Ez a fogság itt, a karámban, rémségesen rám nehezedik, s ezért olyan ingerült vagyok, mint még soha!

- Türtöztesse magát, Pencroff - intette a mérnök, majd az újságíróhoz fordult: - Mit gondol, kedves Spilett, mennyi idő múlva szállíthatjuk vissza Harbertet a Gránitpalotába?

- Nehéz azt megmondani, Cyrus - felelte az újságíró -, a vigyázatlanságnak ugyanis súlyos következménye lehet. De hát végül is Harbert sebe szépen gyógyul, és nyolc nap múlva, ha addigra megerősödik, akkor... No, majd meglátjuk!

Nyolc nap múlva! Ez azt jelentette, hogy a telepések legkorábban csak december első napjaiban térhetnek vissza a Gránitpalotába.

Ez idő tájt a tavasz második hónapjában jártak. Szép idő köszöntött be, a meleg fokozódott. A sziget erdősegei teljes lombozatukban pompáztak, és közeledett a szokott aratási időszak. Eszerint, mire a telepések a Kilátó-fennsíkra érnek, már kezdenek is a munkát, és mező-

gazdasági szorgalmatoskodásukat majd csak a tervbe vett nagy kutatóút kedvéért szakítják félbe.

Érthető hát, hogy a karámbeli fogság sok kárt okozott a telepéseknek. A kényszerúség előtt meg kellett ugyan hajolniok, türelmetlenségüket azonban nehezen bírták leküzdeni.

Az újságíró egyszer-kétszer kióvakodott az útra, és megkerülte a palánk övezte területet. Top is elkísérte, Gedeon Spilett pedig fölhúzott kakasú karabélyával a kezében minden eshetőségre készen fedezte őt.

Gedeon Spilett azonban nem akadt össze senkivel sem, és gyanús nyomokra sem bukkant. A kutya minden veszedelemre figyelmeztette volna, Top azonban nem ugatott, és ebből az újságíró arra következtetett, hogy semmitől sem kell tartaniok, legalábbis pillanatnyilag, mert a fegyencek nyilvánvalóan a sziget valamely másik részén tartózkodnak.

Mindazonáltal második őrjárata alkalmával, november 27-én, Gedeon Spilett, miután vagy negyedmérföldnyire bemerészkedett a hegytől délre fekvő vadonba, észrevette, hogy Top szimatol valamit. A kutya ezúttal nem viselkedett olyan nyugodtan, mint első alkalommal; izgatottan lótot-futott, füvek és bozótok közt fürkészett, mintha csak valami gyanúsat orron-tana.

Gedeon Spilett követte Topat, biztatta, bátorította, miközben éles szemmel vizslatott mindenfelé, lövésre kész karabélyal haladt a kutya nyomában, és fedezéket keresett a fatörzsek mögött. Az újságíró nem tartotta valószínűnek, hogy Top ember közelségét érzi, mert ezt a kutya jellegzetesen fojtott, haragos csaholással jelezte volna. Most azonban még csak morgást sem hallatott, s ez azt jelentette, semerről sem fenyeget közvetlen veszély.

Körülbelül öt perc telt el így: Top fürkészett, szaglászott, az újságíró pedig óvatosan követte; aztán a kutya hirtelen berontott a sűrű bokrok közé, és előhúzott onnan valamilyen rongydarabot.

Szövetfoszlány volt, szennyes, szakadt ruhanemű, amelyet Gedeon Spilett nyomban a karámba vitt.

Ott a telepések megvizsgálták ezt a cafatot, és megállapították, hogy Ayrton ujjasáról szakadt le: könnyen fölismerték, hiszen efféle posztót nem gyártottak másutt, csakis a Lincoln-szigeti kallómalomban.

- Lám, Pencroff - jegyezte meg Cyrus Smith -, ez a rongy is arról tanúskodik, hogy Ayrton ellenállt a banditáknak. A fegyencek akarata ellenére hurcolták magukkal! Még mindig kételkedik a tisztességében?

- Nem, Cyrus úr - felélte a tengerész -, csak egy pillanatra fogott el a bizalmatlanság, már rég kivertem a fejemből! De azért, úgy vélem, egyet s mást mégis elárul ez a posztódarab...

- Mégpedig? - kérdezte az újságíró.

- Mégpedig azt, hogy Ayrtont nem ölték meg a karámban! Élve hurcolták el, hiszen védekezett! Úgy lehet, talán még most is él!

- Csakugyan, ez lehetséges - felelte eltűnődve a mérnök.

Ez a halvány reménysugár ismét fölvilanyozta Ayrton társait. Eddig azt kellett hinniök, hogy a kalózok meglepték Ayrtont a karámban, és ugyanúgy leterítették egy golyóval, mint utóbb Harbertet. Ám mégis, úgy látszik, a fegyencek nem ölték meg azon nyomban a derék férfit, hanem magukkal hurcolták a sziget valamelyik távolabbi részébe. Lehetséges-e ekként, hogy Ayrton még mindig a kalózok foglya? Talán úgy esett, hogy egyikük fölismerte benne Ben Joyce-t, egykori ausztráliai cinkosát, a szökött fegyencek hajdani vezérét? Ki tudja, nem

támadt-e bennük ama képtelen remény, hogy sikerül visszaédesgetni magukhoz a volt kalózt? Hiszen nagy hasznukra lehetne, ha rábírnák az árulásra!...

A helyzet ilyenén való állását a karámbeli telepések mégis kedvező mozzanatnak ítélték, s most már azt sem látták lehetetlennek, hogy életben lelik Ayrtont. Ha valóban csak fogoly, kétségkívül ő is elkövet mindent, hogy kiszabaduljon a banditák markából, s ha ez sikerül, akkor roppant segítségére lehet a telepéseknek!

- Mindazonáltal, ha Ayrton szerencsésen meg is szökik - jegyezte meg Gedeon Spilett -, akkor egyenesen a Gránitpalotába siet, hiszen mit sem tud a gyilkos merényletről, amelynek Harbert áldozatául esett, és az következésképpen eszébe sem juthat, hogy mi a karám foglyai vagyunk.

- Ó be szeretném, ha ott volna a Gránitpalotában - kurjantott föl Pencroff -, és ha végre-
valahára ott lennének mi is! Mert ha az otthonunkra hasztalanul törnének is azok a gonosz-
tevők, a fennsíkot, az ültetvényeket, a baromfiudvart kedvükre földúlhatják!

Pencroff az utóbbi időben vérbeli gazdálkodóvá lett, szenvedélyesen, szívvel-lélekkel csüggött az ő mezőgazdasági létesítményein. Meg kell azonban mondanunk, valamennyiük közül Harbert leste legtürelmetlenebbül a hazatérés pillanatát, mert igen jól tudta, milyen fontos, hogy a telepések végre otthon legyenek, a Gránitpalotában. És őmiatta kell itt rostokolniok a karámban! Egy gondolat foglalkoztatta állandóan: távozni, el innen, mindenáron mielőbb elhagyni a karámot! Úgy hitte, képes már elviselni a szállítást. Érvelt, bizonykodott, csak hogy sietesse az indulást, és arra hivatkozott, hogy az ereje is hamarabb tér vissza otthon, a jó friss tengeri levegőn, a víztükörre néző szép szobában!

Harbert váltig unszolta Gedeon Spilettet, az újságíró azonban okkal tartott attól, hogy a fiú alig behegedt sebei útközben fölszakadhatnak, és nem egyezett bele a korai indulásba.

Hirtelen azonban nem várt fordulat döbentette meg őket, s ez rábírt a mérnököt és két barátját, hogy engedjenek a fiú óhajának, noha nem tudták, nem lesz-e később gyötrelmes lelkifurdalás okozója ez a döntés.

November 29-én történt. Hajnali hét órára járt az idő. A három telepes Harbert szobájában beszélgetett, s egyszer csak meghallották Top izgatott csaholását.

Cyrus Smith, Pencroff és Gedeon Spilett fölkapták puskájukat, és lövésre kész fegyverrel a kezükben kiléptek a kunyhóból. Top a palánk tövéhez futott, szökdécselt, ugatott, nyüszített, hangja azonban nem haragot fejezett ki, hanem örömet.

- Valaki közeledik!

- Úgy van!

- Nem ellenség!

- Hátha Nab?

- Vagy Ayrton?

A mérnök és két társa alighogy kiejtette száján ezeket a szavakat, a sövénykerítésen hatalmas test lendült át, és a karám földjére huppant.

Jup volt, Jup mester, személyesen! Top meleg, baráti fogadtatásban részesítette!

- Jup! - kiáltott föl Pencroff.

- Nab küldi hozzánk! - mondta az újságíró.

- Nos - felelte a mérnök -, akkor bizonyára levél lesz nála...

Pencroff odafutott az orangutánhoz. Nyilvánvaló: ha Nab fontos üzenetet akart eljuttatni a mérnökhöz, akkor Jupnál keresve sem találhatott volna biztosabb és gyorsabb küldöncöt, hiszen a majom szabadon jár-kele ott is, ahol nemcsak a telepések akadtak volna meg, hanem még maga Top sem juthatott volna át.

Cyrus Smith nem tévedett. Jup nyakán kis zacskó csüngött, a zacskóban pedig egy levelet találtak, Nab keze írását.

Cyrus Smith és társai érthető elkeseredéssel olvasták a híradást:

*Péntek, reggel hat óra.
A fegyencek betörték a fennsíkra!
Nab*

A telepések szótlanul meredtek egymásra, aztán visszatértek a kunyhóba. Mármost mit tegyenek? A fegyencek betörték a Kílátó-fennsíkra - s ez egyet jelentett a teljes romlással, összeomlással, pusztulással!

Harbert a szobába lépő Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Pencroff arca láttán tüstént megértette: a helyzet súlyosbodott; amikor pedig megpillantotta Jupot is, nem kételkedett tovább, hogy a Gránitpalotát veszély fenyegeti.

- Cyrus úr - szólalt meg Harbert -, indulni szeretnék! Kibírom az utat! Szeretnék elmenni innen!

Gedeon Spilett odalépett Harberthez. Darab ideig figyelmesen nézte, aztán így szólt:

- Hát akkor gyerünk!

Még gyorsan el kellett dönteniök azt a kérdést, hogy vajon hordágyon szállítsák-e Harbertet, vagy azon a kordén, amelyen annak idején Ayrton érkezett a karámba. A hordágy ugyan sokkalta kevésbé rázza a sebesültet, de két fegyverbíró ember kezét foglalja le; márpedig azzal számolniok kellett a telepéseknek, hogy útközben támadás éri őket, és puskával kell védekezniök.

Ha viszont a kordét veszik igénybe, nem marad-e valamennyiük karja szabadon? Nem lehet-e vajon derékaljat teríteni a kordé aljára, és arra fektetni Harbertet? Nem lehet-e olyan óvatosan hajtani, hogy elkerüljenek minden göbbenőt? Mindez lehetségesnek látszott.

Előhúzták a kordét. Pencroff befogta az onaggát. Cyrus Smith és az újságíró eközben fölnyalábolták Harbert derékalját, és a kordé fenekére fektették, a két vendégoldal közé.

Szép idő volt. Éles napsugarak villódtak a falombokon keresztül.

- Töltve vannak a fegyverek? - kérdezte Cyrus Smith.

Töltve voltak. A mérnök és Pencroff egy-egy kétlövetű puskát tartott a kezében, Gedeon Spilett pedig a karabélyát szorongatta; útra készen álltak.

- Jól vagy, Harbert? - kérdezte a mérnök.

- Ó, nyugodjék meg, Cyrus úr - felelte a fiú -, nem halok meg útközben!...

A telepések látták, hogy szegény fiú csak a legnagyobb önuralommal képes így beszélni, és hatalmas akarattal gyűjti össze elillanni készülő életerejét.

A mérnök szíve fájdalmasan összeszorult. Habozott, hogy adjon-e jelt az indulásra. De aztán rászánta magát: ha most nem indulnak el, nagy bánatot okoznak a fiúnak, talán bele is hal.

- Indulás! - szólt Cyrus Smith.

Kinyitották a karám kapuját. Jup és Top előreiramodott; mindketten tudták, hogy csöndben kell maradniok. A kordé kigördült, a kaput becsukták, és az onagga, amelyet Pencroff hajtott, lassan, lépésben elindult.

Kétségkívül helyesebb lett volna, ha nem a Gránitpalotához vezető utat követik, hanem vargabetűvel igyekeznek arrafelé, a kordé azonban csak igen nehezen mozoghatott volna a fák közt. Ezért hát nem kerülhették el a közvetlen utat, noha tudták, hogy azt a fegyencek is bizonyára jól ismerik.

Cyrus Smith és Gedeon Spilett kétoldalt lépkedett a kocsi mellett, készen arra, hogy visszaverjenek bármilyen támadást. Mindazonáltal a telepések nem tartották valószínűnek, hogy a fegyencek elhagyták volna már a Kilátó-fennsíkot. Nab nyilvánvalóan rögtön a kalózok fölbukkanásakor írta meg és küldte el levelét. A levél hajnali hat órakor íródott, márpedig a virgonc orangutánnak - miután gyakran megfordult a karámban, és jól ismerte a járást - háromnegyed óra sem kellett, hogy megtegye a Gránitpalotától a karámgig vezető ötmérföldes utat. Az erdei ösvény tehát pillanatnyilag biztonságosnak ígérkezett; úgy látszott, hogy lövöldözésre valószínűleg már csak a Gránitpalota közelében kerül sor.

A telepések mindazonáltal éberem őrökdeek. Top és Jup - utóbbi furkósbottal a kezében - hol előrefutottak, hol pedig az út két szélén, az erdőben portyáztak, de nem jeleztek semmiféle veszedelemet.

A kordé, Pencroff vezetésével, lassan haladt. A telepések reggel fél nyolckor hagyták el a karámot. Az ötmérföldes útból négyet tettek meg egy óra alatt, s eközben semmilyen zavaró körülmény nem tartóztatta föl őket.

Az ösvény teljesen néptelen volt, és csakúgy kihaltnak látszott a Fénymadár-erdőnek a Hála-folyó és a tó közt elterülő része is.

Semmilyen vészjel nem riasztotta meg őket. A sarjúerdők is éppoly elhagyatottaknak látszottak, mint aznap, amikor a telepések földet értek a szigeten.

Közeledtek a fennsíkhöz. Még egy mérföld, és megpillantják a Glicerín-patakon átvezető pallót. Cyrus Smith bizonyosra vette, hogy a hidacska a helyén lesz, mert akár azon keresztül hatoltak be a fennsíkra a fegyencek, akár az övezetet kerítő folyóvizek valamelyik másikon, mindkét esetben óvatosságból le kellett eresztetniök a hidat, hogy biztosítsák a visszavonulást.

Végül a ritkás erdőszegély fái közt a telepések nemsokára megpillantották a tengert. A kordé azonban folytatta útját, védelmezői pedig rendületlenül lépkedtek mellette.

Pencroff azonban egyszer csak megállította az onaggát, és elszörnyedten fölhördült:

- Hah, a nyomorult gazok!

És arra a vastag füstoszlopra mutatott, amely ott kavargott a malom, az istállók és a baromfiudvar épületei fölött.

A füstben egy emberalak mozgott.

Nab volt.

Társai a nevét kiáltották. Meghallotta, és feléjük rohant...

A fegyencek már félórája elhagyták a fennsíkot, előbb azonban letaroltak és fölperzseltek rajta mindent.

- Hát Harbert úr? - kiáltotta Nab.

Gedeon Spilett ekkor visszament a fiúhoz.

Harbert eszméletlenül feküdt a kocsiján.

TIZEDIK FEJEZET

Harbertet a Gránitpalotába szállítják - Nab elbeszéli, mi történt - Cyrus Smith szemleútja a fennsíkon - Rom és pusztulás - Harbert állapota súlyosbodik - A telepések nem tudják mivel leküzdeni a bajt - A fűzfakéreg - Halálos lázrohamok - Top ismét fölvakkant!

Egyelőre nem esett több szó a fegyencekről, a Gránitpalotát fenyegető veszedelemről, a fennsíkot borító romhalmazról. Harbert rosszulléte minden más bajt háttérbe szorított. Talán az átszállítást sínylette meg végzetesen, mert belső vérzés érte útközben? Az újságíró maga sem tudta, hányadán áll, őt és társait is szörnyű kétségbeesés fogta el.

A kordét a folyó kanyarulatáig vezették. Ott néhány ágból hordágyat eszkábáltak össze, és ráemelték a derékaljat az ájult Harberttel együtt. Tíz perccel utóbb Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Pencroff a sziklafal tövében állt; Nab gondjára bízták, hogy a Kilátó-fennsíkra vezesse a kordét.

A fölvonó megindult, és Harbert rövidesen gránitpalota-beli heverőjén pihent.

Élesztgetni kezdték, és a szerető, gondos ápolás végül is eredménnyel járt, Harbert visszanyerte eszméletét. Amint fölismerte szobáját, elmosolyodott, beszélni azonban nem tudott, gyöngeségében csak néhány szót bírt elsuttogni.

Gedeon Spilett megvizsgálta a fiú sebeit. Attól félt ugyanis, hogy a még elégtelenül behegedt sebek útközben fölszakadtak... de nem, a sebeken semmi rendellenességet nem talált. Mi okozza hát Harbert kimerültségét? Mitől romlott le ennyire az állapota?

A fiú mély lázalomfélébe süppedt, az újságíró és Pencroff ottmaradt az ágya mellett.

Cyrus Smith ezalatt elmondta Nabnek, mi történt a karámban, Nab pedig elbeszélte gazdájának, hogy a fennsík milyen események színhelyévé vált!

A fegyencek csak az előző éjjel mutatkoztak először az erdő szegélyén, a Glicerin-patak közelében. Nab a baromfiudvar mellett örködött, habozás nélkül rápuskázott arra a kalózra, aki éppen nekikészült, hogy átláboljon a gátakon; abban az igencsak sötét éjszakában nem tudta megállapítani, vajon eltalálta-e a nyomorult bitangot. Annak mindenestre tudatában volt, hogy egymaga nem tartóztathatja föl a bandát; éppenséggel csak annyi ideje maradt, hogy a Gránitpalotába meneküljön, ahol legalább biztonságban érezhette magát.

Most azonban mitévő legyen? A kalózok földúlással fenyegetik a fennsíkot - hogyan akadályozza meg? Hogyan értesítse gazdáját a fordulatról? S ugyan vajon milyen állapotban leledzenek maguk a karám lakói?

Cyrus Smith és társai november 11-én indultak útnak, és most november 29-e van. Nab tehát tizenkilenc napja semmi más hírt nem kapott tőlük, csak azt a levelet, amelyet Top vitt neki, az is lesújtó újságokat közölt: Ayrton eltűnt, Harbert súlyosan megsebesült, s a mérnök, a hírlaptudósító és a tengerész úgyszólván foglyok a karámban!

„Mit tegyek?!” - töprengett szegény Nab. Neki személy szerint nem kellett félnie semmitől, hiszen a fegyencek nem juthatták be a Gránitpalotába. Az épületekkel, az ültetvényekkel, az egész majorsággal azonban azt teszik, amit akarnak. Nem kellene-e valamiképpen figyelmeztetnie Cyrus Smitht a fenyegető veszedelemre, hogy ő határozhasson a teendők felől?

Akkor jutott Nab eszébe az az ötlet, hogy Jupot bizza meg a feladattal, és vele küld levelet a karámba. Tudta, hogy az orangután milyen rendkívül értelmes, hiszen Jup ennek igen gyakran fényes tanúbizonyságát adta. Jup értette a „karám” szót, mivel a telepések számtalanszor

mondták már előtte, és mint jól emlékszünk, sokszor megfordult ott, és nemegyszer az is megesett, hogy Pencroff útitársaként ő hajtotta oda a kordét. A nap még nem kelt föl. A fürgé orangután könnyen átjuthat észrevétlenül az erdőn, ahol egyébiránt a fegyencek, ha meglátják is, bizonyára a vadon valamelyik szabadon élő lakójának tekintik.

Nab nem habozott tovább. Megírta a levelet, fölkötötte Jup nyakára, odavezette a majmot a Gránitpalota ajtajához, onnan hosszú kötelet eresztett le egészen a földig, majd többször megismételte ezeket a szavakat:

- Jup! Jup! Karám! Karám!

Az állat megértette ezt, elkapta a kötelet, gyorsan lesiklott rajta a fővényre, és mielőtt bármivel is magára vonta volna a fegyencek figyelmét, eltűnt a homályban.

- Jól tetted, Nab, hogy értesítettél bennünket - felelte Cyrus Smith -, de talán még jobban tetted volna, ha nem értesítesz!...

Cyrus Smith, miközben ezt mondta, Harbertre gondolt, akit, úgy látszik, súlyosan visszavetett lábadozásában az átszállítás. Nab befejezte elbeszélését. A fegyencek egyáltalán nem mutatkoztak a fővényen. Nem ismerik a sziget lakóinak számát, föltételezhetik, hogy a Gránitpalotát jelentős nagyságú csoport védelmezi. Emlékezniök kell, hogy amikor a briggel támadtak, hány lövés fogadta őket a felső sziklák közül is, az alsók közül is, kétségkívül semmi kedvük ismét fejjel rohanni a falnak. A Kilátó-fennsík azonban nyitva állt előttük, és oda nem érhet el a gránitpalota-beli fegyverek tüze. Ott aztán szabadjára engedték préda ösztöneiket, dúltak, fosztogattak, gyűjtögettek mindem józan ok nélkül, pusztá gonoszságból, és Cyrus Smithék érkezése előtt alig félórával vonultak csak vissza, nyilván úgy hitték, hogy a telepések még mindig a kunyhóban vesztegelnek.

Nab ekkor kirohant rejtekhelyéről. Fölkapaszkodott a fennsíkra, nem törődve a kockázattal, mi lesz, ha egy golyó eltalálja, s a lángban álló baromfiudvarba futott, hogy megfékezze az épületeket emésztő tűzvészt, és a hasztalan küzdelmet mindaddig folytatta, amíg a telepések kordéja föl nem bukkant az erdőszegélyen.

Így zajlottak hát le ezek az oly súlyos események. A fegyencek jelenléte állandó veszéllyel fenyegette a telepéseket; eddig boldogan éltek, mostantól fogva azonban még az eddigieknél is nagyobb bajokra számíthattak!

Gedeon Spilett és Pencroff a Gránitpalotában maradt Harberttel, Cyrus Smith pedig Nab kíséretében elindult, hogy maga is fölbecsülje a károk mértékét.

A telepések szerencséjére a kalózok nem jutottak el a Gránitpalota lábáig. Máskülönb a Kéményben levő műhelyek aligha kerülhették volna el a rombolást. Ez azonban nemigen, vigasztalta őket, hiszen az elpusztított műhelyeket könnyebben helyre lehetett volna hozni, mint a Kilátó-fennsíkon tornyosuló romokat!

Cyrus Smith és Nab a Hála-folyó felé ment, majd fölkapaszkodtak a bal parton, ott azonban a fegyencek átvonulásának semmiféle nyomával sem találkoztak. A folyó túlsó szegélyén, az erdő sűrűjében sem fedeztek föl semmilyen gyanús jelet.

Egyébiránt föltehetőleg, minden valószínűség szerint a következők történhettek: a kalózok vagy tudomást szereztek a telepések közeledéséről, hiszen megláthatták őket a Karám úton, vagy a fennsík elpusztítása után nyomban bevették magukat a Hála-folyó menti Fénymadár-erdőbe, és mit sem tudnak a kis csoport hazatértéről.

Az első esetben bizonyára az immár védtelen karám felé indultak, tudván, hogy ott értékes készletekre találnak.

A második esetben nyilván táborhelyükre tértek vissza és arra készülnek, hogy adódó alkalommal megismételjék a támadást.

Ennek a kísérletnek mindenképpen elébe kell vágniok; de minden vállalkozásuk, amely a sziget megtisztítását szolgálja, elsősorban Harbert egészségi állapotától függ. Hiszen Cyrus Smithnek akkor sincs valami nagy hadereje, ha minden telepés a rendelkezésére áll, márpedig ez idő szerint senki sem hagyhatja el a Gránitpalotát.

A mérnök és Nab fölért a fensíkra. Vigasztalan kép tárult elébük. A szántóföldek letiporva. Az aratásra váró kalászkok szétgázolva a földön. A többi ültetvény sem szenvedett kisebb károkat. A dűlős a konyhakertet sem kímélte. Szerencsére a Gránitpalota raktáraiban elégséges vetőmagkészletük maradt, ami lehetővé tette, hogy a telepések jóvátegyék ezeket a károkat. Ami a malmot, a baromfiudvar óljait s az onaggák istállóját illeti, azok porig leégtek. Néhány riadt állat kóborolt keresztül-kasul a fensíkon. A szárnyasok a tűzvész idején a tó vizében kerestek menedéket, most visszatértek szokott helyükre, és ismét ott totyogtak, pocskoltak a parton. A telepéseknek a fensíkon mindent előlről kell kezdeniök!

Cyrus Smith arca sokkal sápadtabb lett, mint máskor, és erővel elfojtott belső haragot árult el, de egyetlen szót sem szólt. Még egy utolsó pillantást vetett a letarolt földekre, a még mindig füstölgő, üszkös romokra, majd sarkon fordult és visszatért a Gránitpalotába.

Szomorú napok következtek a telepésekre, szomorúbbakat nem éltek még meg a Lincoln-szigeten. Harbert szemlátomást gyöngült. Úgy látszott, hogy a szervezetét ért mélyreható megrázkódtatás következtében valamilyen súlyos betegség készül kitörni rajta, és Gedeon Spilett attól tartott, képtelen lesz szembeszállni a komolyodó bajjal!

Valóban, Harbert csaknem egész napját zibbadt álomban töltötte, és már-már az önkívület jelei mutatkoztak rajta. Üdítő herbatea - ezzel az egy irral gyógyíthatták, más nem állt a telepések rendelkezésére. A fiút egyelőre nem gyötörte túlon túl erős láz, de úgy rémlett, hogy a szabályosan visszatérő rohamok során hőmérséklete egyre magasabbra szökik.

Gedeon Spilett december 6-án ismerte föl a kór természetét. A szegény fiú keze, orra, füle szokatlanul elhalványult, előbb enyhe borzongás fogta el, majd reszketés, hidegrázás kínozza. Ütőere gyöngén, szabálytalanul vert, bőre kiszáradt, heves szomjúság tikkasztotta. Ezt az állapotot rövidesen a forróság szakasza követte; Harbert arca fölélénkült, bőre kipirult, érlökése meggyorsult; majd bőséges izzadás ütött ki rajta, s ennek hatására láza valamelyest csökkent. A roham mintegy öt óra hosszat tartott.

Gedeon Spilett nem mozdult el Harbert betegágya mellől; kétségtelennek látta, hogy a fiút váltóláz fogta el, és tudta, hogy azt mindenáron meg kell fékezniök, mielőtt elhatalmasodik rajta.

- Lázcsillapító gyógyszerre volna szükség! - mondta Gedeon Spilett a mérnöknek.

- Lázcsillapító!... - tűnődött Cyrus Smith. - Sajnos, nem tudunk szerezni sem kínafakérget, sem kénsavas kinint!¹⁰⁵

- Sajnos - bólintott az újságíró -, a tó partján azonban sok fűzfa terem, és a fűzfaháncs némelykor pótolhatja a kinint...

- Próbáljuk ki, ne veszítsünk egyetlen pillanatot sem! - mondta erre Cyrus Smith.

A fűzfaháncsot csakugyan a kínafakéreg pótszerének tekintik általában, akárcsak az indiai gesztenyét, a téli magyalfa levelét, a farkasalmát is és a többit... A telepések tudták, hogy a fűzfaháncs nem ér föl a kínakéreggel, jobb híján mégis ezzel az anyaggal kellett kísérletet

---

105 A kínafakéreg lázcsillapító hatását már a XVIII. században ismerték; a kénsavas kinin (Chininum sulfuricum) a kínafakéregből készített gyógyszer, főként malária ellen használják

tenniök: természetes állapotában használhatták csak föl, mert a fűzfaháncs alkaloidjának, vagyis a szalicinnak a kivonására hiányoztak a kellő vegyszerek.¹⁰⁶

Cyrus Smith maga hántotta le egy feketefűz törzsét; a háncsdarabokat a Gránitpalotába vitte, porrá törte, s ezt a port még aznap este bevétette Harberttel.

Az éjszaka minden zavaró mozzanat nélkül telt el. Harbert némelykor félrebeszél, de láza sem éjjel, sem másnap nem emelkedett magasra.

Pencroff reménykedni kezdett. Gedeon Spilett azonban nem szólt egyetlen szót sem. Tudta, hogy a láz némelykor nem másodnaponként, hanem harmadnaponként változik, jelentkezésétől tehát csak a következő napon kell tartaniok. A telepesek a harmadik napon szívszorongva figyelték a fiú állapotát.

Látniok kellett egyébiránt, hogy Harbert még a lázmentes időszakban is bágyadtan hever az ágyán; fejét nehéznek érezte a fiú, és gyakran fogta el szédülés. Végül más tünet is aggasztotta az újságíró: Harbert mája megduzzadt, és az eddiginél is mélyebb, lázas önkívülete arról tanúskodott, hogy agyát szintén megtámadta már a kórság.

Gedeon Spilett lesújtottan tapasztalta ezt az újabb szövődményt. Félrevonta a mérnököt.

- Harbertnek súlyos mocsárláza van! - közölte vele.

- Mocsárláz! - kiáltott föl Cyrus Smith. - Téved, Spilett! A mocsárláz nem jelentkezik csak úgy magától. Kell, hogy a csírája...!

- Nem tévedek! - vágott közbe az újságíró. - Harbert nyilván a sziget mocsaras fertályán kapott fertőzést, és ennyi elég. Az első roham már lezajlott. Ha a második roham is jelentkezik, és nem sikerül megakadályoznunk a harmadikat, nincs segítség... Harbertünk elpusztul...

- De hát ez a fűzfakéreg?...

- Elégtelen hatású - felelte az újságíró -, és a mocsárláz harmadik rohama, ha nem sikerül kininnel elejét vennünk a kifejlődésének, általában halálos!

Pencroff, szerencsére, semmit sem hallott ebből a párbeszédéből. Beleőrült volna.

Képzeltük, milyen nyugtalanul töltötte a mérnök és az újságíró az egész december 7-i napot és a rákövetkező éjszakát. Déltájt következett be a második roham. A válság rettenetes volt. Harbert úgy érezte, vége van! Előbb Cyrus Smith felé tárta karját, aztán Gedeon Spilett, majd Pencroff felé!... Nem akart meghalni!... Szívszaggató jelenet volt. Pencroffot el kellett távolítani Harbert közeléből.

A roham teljes öt óra hosszat tartott. Nyilvánvaló, hogy Harbert semmiképpen sem bír elviselni még egy rohamot. Szörnyű éjszaka következett. Harbert önkívületben olyanokat mondott, hogy társainak majd beleszakadt a szívük. Félrebeszél, fegyencekkel harcolt, Ayrtont szölongatta! Könyörögve hívta pártfogójukat, azt a rejtelmes lényt, akinek már jó ideje nyoma veszett ugyan, de akinek a képe állandóan előtte kísértett... Aztán teljes kimerültség fogta el, és oly mélyen elalélt, hogy Gedeon Spilett több ízben is halottnak hitte már szegény fiút!

Másnap, december 8-án egymást váltották a gyöngeségi rohamok. Harbert lesoványodott keze görcsösen markolta az ágytakarót. Újra meg újra belé erőszakolták a fűzfakéreg-port, az újságíró azonban ettől már semmi eredményt nem remélt.

---

106 A legtöbb gyógynövény hatóanyaga valamilyen alkaloida, vagyis hidrogéntartalmú szénvegyület; ilyen a szalicin is

- Ha holnap reggelig nem szerzünk valamilyen erélyesebb lázcsillapítót - jelentette ki az újságíró -, akkor Harbert menthetetlenül meghal!

Leszállt az éj - kétségkívül utolsó éjszakája ennek a bátor, derék, értelmes, korához képest annyira fejlett gyermeknek, akit tulajdon fiuként szerettek valamennyien! A szörnyű mocsárláz egyetlen ellenszere, az egyetlen hatóanyag, amely lebírhhatja ezt a betegséget, nem volt található a Lincoln-szigeten!

A december 8-ról 9-re virradó éjszakán Harberten az addiginál is erősebb, lázasabb önkívület hatalmasodott el. Mája borzalmasan megdagadt, agyát is megtámadta a kór, úgyhogy senkit sem ismert meg.

Megéri-e a másnapot, vagy menthetetlenül elragadja a harmadik roham? - ez utóbbi látszott valószínűbbnek. Ereje végképp elhagyta, a rohamok szüneteiben szinte élettelenül nyúlt el fekhelyén.

Hajnali három óra tájt Harbert iszonyatos kiáltást hallatott. Úgy rémlett, mintha halálos görcs rándítaná össze a testét. Az ágya mellett virrasztó Nab rettegvé rohant a szomszéd szobába társaiért.

Top ebben a pillanatban furcsán fölugatott...

Valamennyien azonnal Harbert szobájába siettek, és megragadták a haldokló fiút, hogy vonaglásában le ne essék az ágyról, Gedeon Spilett pedig megtapogatta Harbert csuklóját, és érezte, hogy a fiú ütőere egyre szaporábban ver...

Reggel öt órára járt az idő. A kelő nap sugarai lassan bekúsztak a Gránitpalota szobáiba. Szegény Harbert élete utolsó napján szép, derűs idő ígérkezett!...

A napsugár elérte az ágy mellett álló asztalkát.

Pencroff hirtelen fölkiáltott, és rámutatott valamire, ami az asztal lapján feküdt...

Kicsiny, hosszúkás papírdoboz volt, fedelén ezzel a fölírással:

Chininum sulfuricum

TIZENEGYEDIK FEJEZET

Megfejtethetlen titok - Harbert ismét lábadozik - Mi vár még föl kutatásra a szigeten? - Fölkészülnek az indulásra - Az első nap - Az első éjszaka - A második nap - A kaurifenyők - A kazuárpár - Lábnyomok az erdőben - Megérkezés a Csúszómászó-fokra

Gedeon Spilett fölkapta a dobozt, és kinyitotta. Körülbelül kétszáz szemernyi¹⁰⁷ fehér por volt benne; egy csipetet az ajkához érintett. Az anyag rendkívüli keserősége kétségkívül elárulta mibenlétét. Valóban a kínafakéreg értékes alkaloidja volt, a váltóláz egyedüli gyógyszere.

A port habozás nélkül be kellett adniok Harbertnek. Majd később is ráérnek azon tanakodni, hogy miképpen került oda.

- Kávét! - rendelkezett Gedeon Spilett.

Néhány pillanat múltán Nab hozta is már a csészényi langyos főzetet. Gedeon Spilett körülbelül tizennyolc szemernyi kininport kevert az italba, s a keveréket megitta Harberttel.

A fiú éppen idejében kapta a gyógyszert, mert a harmadik maláriás lázroham még nem jelentkezett!

És ha eddig nem jelentkezett, most már végképpen el is marad!

Egyébiránt, meg kell mondanunk, a telepésekben újra föltámadt a reménység. A rejtelmes jótevő ismét közbelépett, mégpedig az utolsó percben, amikor már valamennyien lemondtak róla!...

A következő órák során Harbert sokkal nyugodtabban pihent. A telepések most már megbeszélhették a történeteket. Az ismeretlen lény beavatkozása ezúttal nyilvánvalóbb volt, mint bármikor azelőtt. De vajon hogyan hatolhatott be éjnek évadján a Gránitpalotába? Ez a körülmény teljesen megmagyarázhatatlannak tetszett, és szent igaz, a sziget „jó szelleme” most éppoly különösen cselekedett, mint amilyen titokzatos személyiség volt a „szellem” maga is.

A nap folyamán háromóránként újabb kininadagokat itattak a fiúval.

Harbert állapotában másnapról fogva bizonyos javulás mutatkozott. Egészségesnek persze még korántsem tekinthették, hiszen a mocsárláz gyakran jár veszedelmes visszaesésekkel; továbbra is éppoly gondosan ápolták tehát, mint eddig. No de most már rendelkezésükre állt a kór leghathatósabb, sajátyszerű ellenszere, és alighanem az sem volt messze tőlük, aki hozta! Egy szó mint száz, határtalan reménység költözött ismét valamennyiük szívébe.

S ez a remény nem csalta meg őket! Tíz nappal utóbb, december 20-án Harbert a lábadozás időszakába lépett. Gyöngye volt még ugyan, és szigorú betegkoszton élt, a rohamok azonban nem jelentkeztek újra. Meg aztán a szófogadó gyermek szíves örömet alávetette magát az összes előírt rendszabályoknak! Hiszen annyira vágyott már a gyógyulásra!

Pencroff úgy érezte magát, mint aki örvényből szabadult. Egyik önkívületig fokozódó boldogságrohamból a másikba esett. Amikor a harmadik lázroham ideje is baj nélkül elmúlt, karjába kapta Gedeon Spilettet, és csaknem megfojtotta ölelésével. Attól fogva csak „Spilett doktornak” hívta az újságíró.

Most már csak az igazi orvost kell megtalálniok.

- Megtaláljuk! - hajtogatta a tengerész.

---

107 Kb. 10 gramm

Annyi bizonyos, ha csakugyan megtalálják, bárki legyen is az illető, a derék Pencroff részéről néhány bordaropogtató ölelésre számíthat!

December utolsó napjai is elmúltak, és ezzel véget ért az 1867-es esztendő, amelynek során annyi kemény megpróbáltatás érte a Lincoln-szigeti telepeseket. Gyönyörű időjárással köszöntött be az 1868-as év, csodálatos meleg volt, valósággal trópusi hőség, amelyet azonban a tengeri szellő szerencsére kellemesen mérsékelte. Harbert valósággal újjászületett, és a Gránitpalota egyik ablakához tolt ágyában szinte szürcsölte a sós párákkal telített, balzsamos levegőt; egészsége fokról fokra gyarapodott. Étvágását visszanyerte, Nab pedig Isten tudja hányféle könnyű, finom, ízletes fogással igyekezett a kedvében járni!

- Az embernek szinte kedve szottyán a haldokláshoz! - jegyezte meg Pencroff.

A fegyencek egész idő alatt egyszer sem mutatkoztak a Gránitpalota környékén. Ayrtonról sem érkezett semmi hír; a mérnök és Harbert ugyan reménykedett még, hátha életben találják valahol, társaik azonban kétségtelennek tartották immár, hogy a szerencsétlen ember elpusztult. A bizonytalanság azonban nem tarthatott sokáig, s a telepések azt tervezték, mihelyt a fiú meggyógyul, azonnal nekivágnak az oly fontos eredményeket ígérő kutatásuknak. Addig viszont még jó hónapnyi várakozási idő állt előttük, hiszen a telepések együttvéve is túl kevesen voltak ahhoz, hogy biztos győzelem reményével támadhassanak a fegyencekre.

Harbert napról napra jobban érezte magát. Duzzadt mája lelohadt, sebei teljességgel behegedtek.

Január hónap folyamán a telepések igen fontos munkákat végeztek a Kilátó-fennsíkon; ez azonban mindössze abból állt, hogy a széttiport veteményből, gabonából, konyhakerti növényekből mentsek, ami menthető. Gabonaszemeket, zöldségmagvakat gyűjtöttek, hogy elvessék őket a következő félévi, második termésért. Ami a baromfiudvari ólak, a malom és az istállók újjáépítését illeti, azt Cyrus Smith egyelőre inkább elodázta. Élt a gyanúpörrel ugyanis, hogy amíg ő és társai a hajtóvadászaton járnak, s a fegyenceket üldözik, azok újra betörhetnek a fennsíkra, márpedig a mérnök most már nem akart könnyű prédát hagyni a fosztogatóknak és gyűjtogatóknak. Majd ha már megtisztították a szigetet ezektől a gonosztevőktől, akkor nekiláthatnak a munkának, és helyreállíthatják a fölperzselt építményeket.

Január második felében a lábadozó Harbert fölkelte fekhelyéről, s előbb csak egy órát töltött ágyon kívül, majd kettőt, aztán pedig hármát. Hála acélos szervezetének, napról napra szemlátomást erősödött. Ekkor betöltötte már tizennyolcadik évét. Gyermekeifjából sudár növésű fiatalemberré cseperedett, és minden jel arra vallott, hogy daliás termetű és kellemes külsejű férfivá érik. Állapota, noha igényelt még bizonyos gondoskodást - „Spilett doktor” bizony nagy eréllyel és körültekintéssel ápolta -, szépen javult, és a fiú gyorsan haladt a biztos gyógyulás útján.

A hónap vége felé Harbert néhányszor kísértelt a Kilátó-fennsíkra és a tengerparti fövénysávra. Nab és Pencroff társaságában néhányszor megfürdött a tengerben is, és ez igen jót tett az egészségének. Cyrus Smith úgy vélte, most már kijelölheti az indulás napját, s úgy határozott, hogy február 15-én keljenek útra. Az évnek ebben a szakában igen világosak az éjszakák, s ez nagyban megkönnyíti majd az egész szigetre kiterjedő kutatásaikat.

Készülődni kezdtek hát a kirándulásra, méghozzá nagy gonddal, mert fontos feladatot kellett teljesíteniök; megfogadták egymásnak, hogy addig nem térnek haza a Gránitpalotába, amíg el nem érték kettős céljukat: vagyis részint meg nem találták Ayrtont - ha ugyan él még -, és meg nem semmisítették a fegyencbandát, részint pedig amíg föl nem fedték a telep hatalmas segítőjének és őrzőjének a kiletét.

A telepések tüzetesen ismerték már a Lincoln-sziget egész keleti partvidékét a Karom-foktól egészen a két Állkapocs-fokig; ismerték a roppant kiterjedésű Hullámkacsa-mocsarat, a Grant-tó környékét, a Karám út és a Hála-folyó közt elterülő Fénymadár-erdőt, a Hála-folyó mentét és a Vörös-patak egész folyását, végül a Franklin-hegynek azokat az alsó gyámpilléreit, amelyek közt a karám épült.

Ezenkívül végigcserkésztek már - igaz, hogy csak sebtiben és fölületesen - a Washington-öböl tágas partvidékét a Karomfoktól a Kígyó-félszigetig, aztán a nyugati tengerszegély erdős és mocsaras peremét és a Cáva-öböl félig nyitott szájaig húzódó végeláthatatlan fővényhalmokat is.

Mindeddig teljességgel ismeretlen maradt azonban előttük a Kígyó-félszigetet borító roppant rengeteg, a Hála-folyó egész jobb partvidéke, a Zuhatag-patak bal peremszakasza és azoknak az alsó hegynyúlványoknak és völgyeknek egész kusza sokasága, amelyek a Franklin-hegy tövének körülbelül háromnegyed részét tették ki nyugaton, északon és keleten: ezeken a tájakon még kétségkívül sok mély bűvőhely rejtőzhetett. Következésképpen a szigetnek tehát még több ezer acre-nyi területe föl kutatásra várt.

A telepések úgy döntöttek hát: elsőnek a Vadnyugat-vadonon nyomulnak keresztül, mégpedig úgy, hogy közben átfésülik a Hála-folyó jobb partján elterülő őserdőt is.

Talán helyesebb lett volna, ha előbb a karám felé tartanak, hiszen a fegyencek föltehetőleg ismét oda húzódtak, vagy hogy kifosszák, vagy hogy ott megtelepedjenek. A telepések azonban úgy vélték: vagy elpusztították már a kalózok a karámot, és akkor már úgymint későn volna minden beavatkozás, vagy pedig ott sáncolták el magukat, s ebben az esetben később is idejekorán érkeznek, hogy kifüstöljék őket rejtekhelyükről.

A telepések, miután megvitatták mindezt, megmaradtak előbbi tervüknél, s úgy döntöttek, hogy átvágnak az erdőn, és előrenyomulnak egészen a Kígyó-félszigetig. A sűrűben fejszével irtanak utat maguknak, s az ekként tört tizenhat-tizenhét mérföldes ösvénnyel egyszersmind összeköttetést teremtenek a Gránitpalota és a félsziget csúcsa közt.

A jól fölszerelt kordé útra készen állt. Az onaggák alaposan kipihenték magukat, tehát föltehetőleg hosszabb kocsikázást is kibírnak egyhuzamban. A telepések megrakták a kordét élelemmel, táborozáshoz szükséges holmikkal, hordozható tűzhellyel, különféle szerszámokkal meg a Gránitpalota immár oly gazdag arzenáljából gondosan kiválogatott fegyverekkel és lőszerrel. Nem volt szabad megfeledkezniök arról, hogy a fegyencek talán az erdőkben csatangolnak, és ha a vadon sűrűjéből reájuk puskáznak, a lövés könnyen el is találhatja őket. Megfogadták hát, hogy kicsiny csoportjuk egységét nem bontják meg soha, és semmilyen körülmények közt egymástól el nem szakadnak.

Abban is megállapodtak, hogy egyikük sem marad a Gránitpalotában. Még Top és Jup is részt vesz a kutatóúton. A megközelíthetetlen sziklahajlék majd megvédi magamagát!

Február 14-e, indulásuk előestéje, vasárnapra esett. A telepések ezt az egész napot a pihenésnek szentelték, és hálát adtak a Teremtőnek jószágáért. Harbert ugyan teljesen fölépült már, de még kissé gyöngécske lévén, a telepések neki is helyet szorítottak a szekéren.

Másnap, hajnalhasadáskor, Cyrus Smith megtett minden szükséges óvintézkedést, hogy biztosítsa a Gránitpalotát minden behatolási kísérlet ellen. A hágcsókat, amelyeken valaha föl-le jártak a telepések, most a Kéménybe szállították, és ott mélyen elásták a fővénybe, oly módon, hogy hazatértükkor ismét megtalálják; a fölvonó csörlökerekeit leszerelték, és teljesen szétszedték az egész fölvonószerkezetet. Pencroff maradt utolsónak a Gránitpalotában, hogy elvégezze ezeket a teendőket, aztán ő is leereszkedett a sziklapárkányra akasztott kettős kötél

egyik felén: a kötélen másik végét addig társai tartották odalent, s akkor rántották le a földre, amikor már a tengerész is leért a fűvénypartra.

Fölséges idő volt.

- Meleg napunk lesz! - mondta vidáman az újságíró.

- Oda se neki, Spilett doktor - legyintett Pencroff -, majd a fák árnyékában sétálgatunk, s akkor meg se kottyán a napsütés!

- Induljunk! - szólt a mérnök.

A kordé lenn a parton vesztegelt, a Kémény előtt. Az újságíró ragaszkodott hozzá, hogy a fiú, legalábbis az első órákban, kocsin utazzék, Harbert pedig engedelmesen végrehajtotta házi-orvosa előírásait.

Nab az onaggák elé lépett. Cyrus Smith, az újságíró és a tengerész a kordé két oldalán haladt. Top vidáman ugrándozott körülöttük. Harbert hellyel kínálta maga mellett a padkán Jup mestert, és az orangután minden teketória nélkül elfogadta a meghívást. Elérkezett az indulás pillanata, és a kicsiny csoport fölkerelkedett.

A kordé megkerülte a torkolatnál levő kiszögellést, egy mérföldnyit a Hála-folyó bal partján haladt, aztán a Léggömb-kikötő felé vezető út elágazásánál átkelt a hídon; a kutatók azonban nem tértek rá erre az útra, hanem azt bal kéz felől hagyva, benyomultak a Vadnyugat-vadon óriási szálfaik lombkoronái alá.

Az első két mérföldön a kordé könnyen elfért a még ritkásan álló fatörzsek közt, csupán egy-egy folyondárszövevényen vagy tömött cserjésen kellett időnként átvagdalkozniuk, komolyabb akadály azonban nem gátolta a telepések előrejutását.

A fák dús lombzata hűvös árnyat vetett a talajra. A himalájai cédrusok, douglasfenyők, kazuárfák, banksziák, gumifák, sárkányfák és más, ismert fafajták változatos összeviszásgában tenyésztek errefelé. A sziget madárvilágának is minden fajtáját meglelték itt: fajdok, fénymadarak, fécánok, kisebb és nagyobb papagájok, lórik és kakaduk egész locsogó-fecsegő családja röppent föl lépten-nyomon. Agutik, kenguruk és vízimacskák surrantak a fűben, és mindez első szigeti kirándulásaikra emlékeztette a telepéseket.

- Úgy rémlik, hogy ezek az állatok, akár a négylábúak, akár a madarak, sokkal félénkebbek, mint hajdan voltak - jegyezte meg Cyrus Smith. - Ez arra vall, hogy a fegyencek nemrégiben itt jártak ebben az erdőben, tehát minden bizonnyal rábukkanunk a nyomaikra...

És valóban, sok helyütt emberi csoport áthaladásának többé-kevésbé új keletű nyomaira akadtak: itt fákra akasztott, s talán az út kijelölésére szolgáló jelzőgallyakat láttak, ott egy-egy elhamvadt pásztortűz pernyéje ötlött a szemükbe, amott pedig a talaj agyagos területei őrizték meg emberi talpak nyomát. Mindez azonban semmiképpen sem tanúskodott még állandó táborhely közelségéről.

A mérnök lelkére kötötte társainak, hogy tartózkodjanak a vadászatától. A fegyverdörgés fölkelhetné az erdőben kóborló fegyencek figyelmét. A vadászoknak egyébként is szükség-szerűen el kellene távolodniuk a kordétól, márpedig ez megállapodásuk értelmében szigorúan tilos.

A nap második felében, amikor már vagy hatmérföldnyire járhattak a Gránitpalotától, a közlekedés igencsak megnehezült. Sűrű bozóton kellett keresztülvergődniük, sőt néhol fákat kellett kidönteniük, hogy utat törjenek maguknak. Mielőtt a telepések behatoltak volna az irdatlan ciherezsekbe, Cyrus Smith rendszerint előőrsként odaküldte Topot és Jupot, a két állat pedig lelkiismeretesen teljesítette feladatát, s ha a kutya meg az orangután visszatért, és nem jelzett veszedelmet, ez azt jelentette, hogy sem fegyencek, sem fenevadak nem settengetnek a

közelben, vagyis az ugyanegy megítélés alá eső, ragadozó ösztönű dúvadak egyik fajtájától sem kell tartaniok.

Ennek az első napnak az estéjén a telepesek a Gránitpalotától körülbelül kilencmérőföldnyire ütöttek tábor, a Hála-folyó egyik kis mellékfolyójának a partján: ennek a mellékfolyónak a létezéséről a telepesek eddig mit sem tudtak, ez is ahhoz a vízrajzi hálózathoz tartozott, amelynek a sziget földje oly meglepő termékenységet köszönhet.

A telepesek bőségesen megvacsoráztak - a kirándulástól ugyancsak jókora étvágyuk támadt -, majd különféle óvintézkedéseket foganatosítottak éjszakai nyugalomuk érdekében. Ha a mérnöknek csupán jaguárokkal és más, hasonló ragadozókkal kell számot vetnie, akkor egyszerűen őrtüzeket gyújt táborhelyük körül, ez elég is lett volna védelmükre; Cyrus Smith azonban arra gondolt, hogy a fegyenceket inkább odavonzanák, semmint elriasztanák a lángok, tehát célszerűbbnek látta, ha mély sötétségbe burkolódnak.

Az éjszakai őrseget máskülönbén gondosan megszervezték. Úgy intézték, hogy két-két telepes együtt virrasszon, és kétóránként váltsák egymást. Mármost mivel Harbertet - noha hevesen tiltakozott ellene - fölmentették az őrállás kötelezettsége alól, ezt a feladatot tehát Pencroff és Gedeon Spilett, valamint Cyrus Smith és Nab fölváltva látta el a táborhely körül.

Az éjszaka egyébiránt éppen csak néhány óra hosszat tartott. Magát a sötétséget is sokkal inkább a sűrű lombzat okozta, semmint az, hogy a nap a látóhatár alá bukott. A csöndet csak a jaguárok rekedt bögése zavarta meg hébe-hóba, no meg a majmok rikácsoltak, ami Jup mestert ingerelte különösképpen.

Az éjszaka minden zavaró körülmény nélkül telt el, és másnap, február 16-án, a telepesek továbbhaladtak az erdőben: útjuk inkább hosszadalmas, semmint fáradságos volt.

Ezen a napon csak hat mérőföldet bírtak megtenni, mert lépten-nyomon fejszével kellett utat törniök. Mint vérbeli telepesekhez illik, Cyrus Smith és társai megkímélték a szép, terebélyes fákat - kidöntésük egyébiránt aránytalanul nagy fáradsággal járt volna -, és inkább a kisebbeket áldozták föl: ennek azonban az lett a következménye, hogy útjuk éppenséggel nem valami egyenes irányban haladt, hanem jócskán meghosszabbodott különféle zezugos kitérők miatt.

Harbert a nap folyamán számos olyan növényt fedezett föl, amelyekről eddig nem tudta, hogy megteremnek a szigeten, mint például fa nagyságú páfrányokat és ernyőpálmákat, amelyeknek alákonyuló levelei a kútkáván túlsorduló vízsugarakra emlékeztetnek, valamint szentjánoskenyér-fákat, amelyeknek édes belű, pompás ízű, kemény héjú termését az onaggák mohón ropogtatták. A telepesek errefelé is rábukkantak a csoportokban tenyésző, hatalmas kaurifákra: ezeknek zöld, kúp alakú lombtömeeggel koronázott, henger formájú törzse megnő kétszáz lábnyi magasságúra is. A kauri az új-zélandi erdők fáinak királya, amely hírnévre a libanoni cédrussal vetekedik.

Ami a faunát illeti, ugyanazokból a fajtákból állt, amilyenekkel a vadászok már gyakran találkoztak. Mindazonáltal egyetlen pillanatra, olyan rövid időre, hogy közelébe se férkőzhettek, valamiféle kazuárfajta madárpár is fölillant előttük: ennek a madárnak egy közeli rokona főként Ausztráliában él, és emu a neve; magassága öt láb, tollazata barna, s a gázlók rendjébe tartozik. Top utánuk vetette magát, ahogy csak a négy lába bírta, ám a csodálatosan gyors futású kazuárok könnyűszerrel elszelelték előle.

Ami a kalózkodás nyomait illeti, újfent ráakadtak egynéhányra az erdőben. Egy nemrégiben kialudt tűzrakás körül a telepesek lábnyomokat is fölfedeztek, és gondosan megvizsgálták valamennyit. Sorra lemérték hosszukat és szélességüket, és sikerült is öt pár lábnyomot azonosítani. Az öt fegyenc tehát nyilvánvalóan ott táborozott; ám hatodik pár lábnyomot

sehol sem láttak, noha éppen azért vizsgálódtak olyan aprólékosan, hogy megtalálják, mert az Ayrtoné lett volna.

- Ayrton nem volt velük! - mondta Harbert.

- Nem - felelte Pencroff -, és ha nem volt velük, ez azt jelenti, hogy a nyomorult zsványok már megölték! De ezeknek a gazembereknek még csak odújuk sincs, ahol végezni lehetne velük, mint holmi barlangukba szorult tigrisekkel!

- Nincs állandó tanyájuk - bölintott az újságíró. - Sokkal valószínűbb, hogy szerteszét kalandoznak, mert az érdekük azt kívánja, hogy mindaddig így portyázzanak, amíg csak el nem foglalják az egész szigetet...

- Elfoglalják a szigetet! - kiáltott föl a tengerész. - Elfoglalják a szigetet! - ismételte, és hangja úgy elfulladt, mintha vasmarok szorította volna össze a géégjét. Aztán valamivel higgadtan folytatta:

- Tudja-e, Cyrus úr, miféle golyóval töltöttem meg a puskámat?

- Nem én, Pencroff!

- Azzal, amelyik Harbert mellét ütötte át, és fogadom, hogy célba talál!

A jogos megtorlás azonban már nem adhatta vissza Ayrton életét, márpedig a földön látható lábnyomokból, sajnos, arra kellett következtetniök: semmi reményük, hogy valaha is viszontlássák!

Aznap éjszakára a Gránitpalotától vagy tizennégy mérföldnyi távolságban ütöttek tábor, és Cyrus Smith becslése szerint ekkor már nem lehettek öt mérföldnél távolabb a Csúszómászó-foktól. És valóban, másnap elérték a Kígyó-félsziget csúcsát, és eszerint egész hosszában végigjárták az erdőt; ám sehol semmiféle jel nem árulta el sem azt, hogy hol bújtak meg a kalózok, sem azt, hogy hol az a nem kevésbé titokzatos rejtekhely, ahol ismeretlen pártfogójuk él.

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Fölfedező út a Kígyó-félszigeten - Táborozás a Zuhatag-patak torkolatánál - Hatszáz lépésnyire a karámtól - Gedeon Spilett és Pencroff földérítésre indul - A járőr visszatér - Előre a karámba! - Nyitott kapu - Gyertyavilág az ablakban - Holdfényben

A következő napot, február 18-át a telepések arra szentelték, hogy végigcserkesszék a Csúszómászó-foktól a Zuhatag-patak torkolatáig húzódó erdős partvidéket. Úgyszólván tűvé tették ezt a vadont, amelynek a szélessége csak három-négy mérföldnyi lehetett, mert mindenütt a Kígyó-félsziget két partja közé szorult. A magas, dús lombosított fák arról tanúskodtak, hogy a talaj itt is igen termékeny, s ez itt még meglepőbb volt, mint a sziget többi részén. Mintha Amerika vagy Közép-Afrika szűz ősvadonainak valamelyikét telepítették volna ide, erre a mérsékelt égöv alatti szigetre. Ebből a termékenységből föltételezhatték, hogy ezek a fenséges növények a felszín nyirkos rétegei alatt, lenn a vulkáni forráságú talaj mélyén a mérsékelt égöv tájain szokatlan hőfokra találnak. Az erdőben egyébiránt leginkább kaurifák és eukaliptuszok tenyésztek, vagyis gigászi növésű szálfák.

A telepéseknek azonban most egyéb gondjuk volt, mint hogy a növényvilág csodáiban gyönyörködjenek. Régóta tudták már, hogy a Lincoln-sziget termékenység dolgában éppúgy rászolgálta a hírnévre, mint a hajdan „Szerencsés Szigetek” néven emlegetett Kanári-szigetcsoport. Szigetük azonban, sajnos, nem tartozott immár teljesen öhozzájuk, kalózkodók vetették meg rajta a lábukat, gonosztevők taposták a földjét, és most a telepéseknek az a feladatuk, hogy kiirtsák valamennyit az utolsó szálig...

A nyugati parton, akármilyen gondosan keresték is, semmiféle nyomot sem találtak. Nem akadt ott sem lábnyom, sem jelzőgally, sem kihűlt hamukupac, sem elhagyott táborhely.

- Éppenséggel nem lep meg ez a körülmény - mondta társainak Cyrus Smith. - A fegyencek a Gazdátlan Láda foka táján szálltak partra, és miután átkeltek a Hullámkacsa-mocsáron, tüstént bevették magukat a Vadnyugat-vadonba. Nagyjából-egészéből ugyanazon az útvonalon jártak, mint amelyet mi követtünk a Gránitpalotából jövet. Ez a magyarázata annak, hogy az erdőben annyi nyomra akadtunk. Amikor azonban a jómadarak a partra értek, belátták, hogy ott nem lelhetnek alkalmas búvóhelyet, ezért újfent északra indultak hát a parton, és fölfedezték a karámtól...

- ...ahová azóta talán vissza is tértek! - fűzte hozzá Pencroff.

- Kötve hiszem - válaszolta a mérnök -, hiszen föl kell tételezniök, hogy elsősorban ott keressük őket. A karámtól alighanem csak élelmiszerraktárnak használják, nem tanyáznak benne állandóan.

- Magam is osztom Cyrus véleményét - mondta az újságíró -, nézetem szerint a fegyencek a Franklin-hegy alsó nyúlványai közt kerestek menedéket maguknak...

- Akkor hát mire várunk, Cyrus úr?! - kiáltott föl Pencroff. - Gyerünk egyenest a karámba! Végére kell járnunk a dolognak, eddig csak a drága időt pocskoltuk!

- Nem, barátom, nincsen igaza - felelte a mérnök. - Elfelejté, hogy azt is meg kell tudnunk, nem rejtőzik-e valamiféle tanya a Vadnyugat-vadon mélyén. Kutatóútunknak kettős célja van, Pencroff. Igen, részint valóban meg kell torolnunk a fegyencek gazságait, részint azonban az is kötelességünk, hogy kifejezzük hálánkat ismeretlen jótevőnk iránt!

- Ez igen helyes beszéd, Cyrus úr - válaszolt a tengerész -, én azonban amondó vagyok, hogy azt az úriembert akkor találjuk csak meg, ha ő maga is úgy akarja!

S valóban, Pencroff ezzel valamennyiük közös véleményének adott hangot. Valószínűnek látszott, hogy az ismeretlen személy rejtekét éppoly mély titok fűdi, mint őt magát!

Aznap este a kordé a Zuhatag-patak torkolatánál állapodott meg. Az éjféli szállást a szokásos módon rendezték el, és éjszakára a már jól bevált biztonsági rendszabályokat foganatosították. Harbert időközben teljesen visszanyerte erejét, ismét duzzadt az egészségtől, mintha sohasem lett volna beteg; sokat használt neki a balzsamos, szabad erdei levegő és a friss óceáni szellő. Most már nem üldögélt a kordén, hanem a kis karaván élén haladt.

Másnap, február 19-én a telepések elhagyták a tengersizélyt meg a torkolaton inneni vidék változatos, festői bazaltszirt-csoportozatait, és a folyó bal partján haladtak tovább, északi irányban. Az út nagy részét már korábban járhatóvá tették, a karámtól a nyugati tengersizélyig tett kirándulásaik alkalmával. A telepések ekkor vagy hatmérföldnyire járhattak a Franklin-hegytől.

A mérnök azt tervezte, hogy tüzetesen átvizsgálja az egész völgyet, amelynek a mélyén a folyó medre húzódik, aztán körültekintően, roppant óvatossággal közelíti meg a karám környékét; ha idegenek bitorolják a karámot, a telepések erőszakkal foglalják vissza tőlük tulajdonukat; ha a karám üres, Cyrus Smith társaival együtt elsáncolja magát benne, és támaszpontul használja a Franklin-hegyre vezető földerítő útjaikhoz.

A telepések egyhangúlag jóváhagyták ezt a tervet, és valamennyien türelmetlenül vártak, hogy ismét egyedüli gazdái lehessenek a szigetnek!

Nekivágtak hát a Franklin-hegy két leghatalmasabb „gyámpillére” közt húzódó szűk szurdoknak. A folyó mentén még szaporán nőttek a fák, a vulkán oldalának magasabb szintjein azonban egyre ritkultak. Hepehupás, zezugos, rejtőzködésre, hirtelen rajtaütésre alkalmas vidék volt ez; a telepések végtelenül vigyázatosan nyomultak előre. Top és Jup földerítőkként kószáltak az élen, és egymással vetélkedve okosságban és ügyességben, hol a jobb, hol meg a bal oldali zsúfolt cserjést kajtatták át. Ám semmi sem vallott arra, hogy a közelmúltban bárki is megfordult a folyócska két szegélyén, és semmilyen jel sem utalt a fegyencek jelenlétére vagy közelségére.

Délután öt óra tájt a kordé megállt, körülbelül hatszáz lépésnyire a karám kerítésétől. Hatalmas fák félkaréjban álló függőnye fűdte el még a telepések szeme elől a palánkot.

Most hát azt kell megtudniok, vajon elfoglalták-e a kalózok a karámot. Világos nappal, nyíltan megközelíteni a palánkot, amely mögött talán fegyencek lappanganak, egyértelmű lett volna azzal, hogy ugyanolyan merényletnek teszik ki magukat, amilyenek Harbert csaknem áldozatául esett. Célszerűbbnek látszott hát, ha bevárják az estét.

Gedeon Spilett azonban haladéktalanul körbe akarta fürkészni a karámot, és Pencroff, aki már kifogyott a türelméből, vállalkozott rá, hogy elkísérje.

- Ne tegyétek, barátaim - intette őket a mérnök. - Várjátok be az estét. Nem hagyhatom, hogy fényes nappal bármelyikőtök is kitegye magát a fegyencek golyóinak.

- Ugyan már, Cyrus úr... - kezdett rá makacskodva Pencroff, akinek sehogy sem fűlt foga az engedelmességhez.

- Kérem, fogadjon szót, Pencroff! - vágott szavába a mérnök.

- No, jó! - törődött bele a tengerész, és hogy más levezetést adjon haragjának, a matrózok szókincsének legcifrább, legszemenszedettebb szitkai kíséretében kezdte emlegetni a kalózok jódollgát.

A telepések tehát a kordé köré csoportosultak, és éberrel figyelték az erdőkaréjt.

Három óra telt el a várakozásban. Elcsitult a szél, a hatalmas szálfák tövében teljes csönd honolt. A legvékonyabb gally recsenése, a száraz avar leghalkabb zizzenése is tüstént elárulta volna a közeledő lépéseket, de még azt is könnyen meghallották volna a telepések, ha a magas fűben kúszik valaki feléjük. Tökéletes nyugalom áradt el a tájon. Top, fejét mancsára hajtva, egykedvűen heverészett a földön, és legcsekélyebb jelét sem adta bármi izgalomnak.

Nyolc órára már eléggé besötétedett, hogy a két telepes kedvező körülmények közt vállalkozhassék a kémsemlére. Gedeon Spilett kijelentette, hogy kész az indulásra, Pencroff hasonlóképpen. Cyrus Smith ezúttal már jóváhagyta földérítő útjukat. A mérnök, Harbert és Nab ott marasztalta Topot és Jupot a kordénál, nehogy alkalmatlan pillanatban ugatással vagy makogással fölkeltsék a fegyencek figyelmét.

- Ne kockáztassanak semmit, most nincs helye a vakmerősködésnek - kötötte lelkére Cyrus Smith, a tengerésznek és az újságírónak. - Nem az a feladatuk, hogy elfoglalják a karámot, mindössze azt kell kikémlélniök, birtokba vették-e a kalózok vagy sem.

- Magától értetődik - felelte Pencroff.

S azzal elindultak.

Hála a fák tömött lombzatának, a törzsek közt ekkor már harminc-negyven lábnyira sem lehetett látni a homályban. Az újságíró és Pencroff, ha valamilyen gyanúsnak tetsző zörejt hallott, meg-megtorpant, s a lehető legóvatosabban lopózkodott előre.

Külön-külön osontak, hogy minél kevésbé szolgáljanak biztos célpontul az esetleges lesipuskásoknak. És - az igazat megvallva - minden pillanatban azt várták, hogy eldördül az első lövés.

Öt perccel azután, hogy elhagyták a kordét, Gedeon Spilett és Pencroff eljutottak az erdő szélére; előttük, a tisztás túlsó felén ott emelkedett a karám kerítése.

Meglapultak. A fáktól megkopasztott rétet már néhány kósza sugár fűrésztötte. Harminclépésnyire tőlük ott magaslott a karám zártnak látszó kapuja. Ez a harminclépésnyi távolság azonban - hogy a tüzéségi szaknyelvből kölcsönzött kifejezéssel éljünk - „veszélyes zónába”, a lövedékek „szóróterületébe” esett. Valóban, a palánk tetejéről kilőtt golyók okvetlenül leterítették volna azt, aki ebbe a sávba bemerészkedik.

Sem Gedeon Spilett, sem a tengerész nem szokott meghátrálni semmiféle veszély elől, most azonban mindketten tudták, hogy vigyázatlanságuk - noha első áldozatai ők maguk lennének - végeredményben bajt zúdítana társaikra is. Ha ők elpusztulnak, mi lesz a sorsa Cyrus Smithnek, Nabnek és Harbertnek?

Pencroff azonban sehogyan sem bírta legyűzni izgalmát a karám - talán a kalózok menedéke - közelében, mindenáron indulni akart, ám az újságíró erélyesen megmarkolta a karját, és visszatartotta.

- Néhány perc még, és teljesen sötét lesz az éjszaka - suttogta Gedeon Spilett a tengerész fülébe -, akkor majd cselekszünk!

Pencroff nagy nehezen erőt vett magán, görcsösen markolta puskája agyát, és hangtalanul szentségelt.

Nemsokára kihunytt végképp az alkonyat utolsó derengése is. Az erdő sűrűjéből előfeketülő árnyék elborította a tisztást. A Franklin-hegy roppant fényellenzőként emelkedett a nyugati láthatár elé, s egyik pillanatról a másikra vaksötét lett, mert mint az alacsony szélességi fokokon általában, itt is hirtelen zuhant le az éj. A cselekvés pillanata elérkezett.

Az erdő szegélyén lesben álló újságíró és Pencroff egyetlen pillanatra sem tévesztette szem elől a palánkot. A karám teljesen elhagyatottnak látszott. A gerendafal felső pereme valamelyest feketébben borongott, mint a környező sötétség, és annyit látni lehetett rajta, hogy egyenes vonalát semmi sem szakítja meg. Márpedig ha fegyencek tanyáznak a karámban, minden bizonnyal kiállítják silbakolni valamelyik cimborájukat, hogy ne érhesse őket semmiféle meglepetés.

Gedeon Spilett megszorította társa kezét, aztán - kezükben tüzelésre kész fegyverükkel - mindketten kúszva indultak a karám felé.

Odaértek a karám kapujához, ahol egyetlen fénycsillám sem hatolt át a sötétségen.

Pencroff megkísérelte benyomni a kaput, azt azonban, mint az újságíró is, ő maga is bizonyosra vette, zárva találta. Mindazonáltal a tengerész megállapította, hogy a külső keresztgerenda nincs a helyén.

Mindebből arra következtethettek: a fegyencek valóban megszállták a karámot, és belülről torlasztották el a kaput, hogy kívülről ne lehessen betaszítani.

Gedeon Spilett és Pencroff megállt és hallgatódzott.

A palánkon belül semmi nesz. A muflonok és vadkecskék most kétségkívül istállójukban alszanak, és egyetlen bégetéssel vagy mekegéssel sem zavarják az éjszaka csöndjét.

Az újságíró és a tengerész, miután semmiféle zajt sem hallottak, azon tűnődtek, vajon ne másszanak-e át a palánkon, és ne nyomuljanak-e be a karámba. Ez azonban ellentétben állt Cyrus Smith utasításával.

Igaz, hogy a vállalkozás sikerülhet, de végződhet balul is. Márpedig ha a fegyencek nem gyanítanak semmit, ha sejtelmük sincs az ellenük tervezett támadásról, s végül ha ebben a pillanatban van esélyük rá, hogy meglepjék őket: vajon szabad-e holmi hebehurgya rajtaütéssel kockáztatniok ezt a kedvező alkalmat?

Az újságírónak ez egyáltalán nem állt szándékában. Ésszerűbbnek tartotta, hogy a telepések egyesült erővel kíséreljék meg a behatolást a karámba. Az már bizonyos, hogy a palánkig el lehet jutni észrevétlenül, és hogy senki sem őrzi a karámot. S miután ezt sikerült megállapítaniok, nincs egyéb tennivalójuk, mint hogy visszatérjenek a kordéhoz, és közöljék tapasztalataikat a többiekkel.

Pencroff alighanem osztotta bajtársa nézetét, mert vonakodás nélkül követte az újságírót, amikor az visszaosont a fák közé. Néhány perccel utóbb a mérnök már értesült is a helyzetről.

- Nos - mondotta némi töprengés után -, most már igazán joggal hihetjük, hogy a fegyencek nincsenek a karámban.

- Majd megtudjuk, ha átmászunk a kerítésen - felelte Pencroff.

- Előre a karámhoz, barátaim! - szólt Cyrus Smith.

- Itt hagyjuk-e a kordét az erdőben? - kérdezte Nab.

- Nem ajánlom - felelte a mérnök -, hiszen rajta szállítjuk minden lőszerünket és élelmiszerünket, ezenfelül pedig szükség esetén használhatjuk golyófogónak is.

- Előre hát! - mondta Gedeon Spilett.

A kordé kivált az erdőből, és zajtalanul gördült a palánk felé. Mélységes sötétség lepte már a tájat, és éppoly néma csönd, mint az imént, amikor Pencroff és az újságíró földön kúszva közelítette meg a karámot. A dús fű tökéletesen elnyelte a léptek nesztét.

A telepések lövésre kész fegyverrel surrantak előre. Pencroff parancsára Jup hátramaradt. Nab pórázra fogva vezette Topot, hogy a kutya előre ne loholhasson.

Nemsokára földerengett a tisztás. Elhagyatott volt. A kicsiny csoport tétovázás nélkül a kerítés felé tartott. Kurta pillanatok alatt átvágtak a veszélyes sávon. Egyetlen puskalövés sem dörrent. A kordé eljutott a palánkig, és ott megállt. Nab az onaggák mellett maradt, és fogta a kötőfékjüket. A mérnök, az újságíró, Harbert és Pencroff ekkor a kapuhoz osont, hogy megállapítsa, valóban elretesztelték-e belülről.

Az egyik kapuszárny tárva-nyitva állt!

- Miért mondták, hogy a kapu zárva van? - kérdezte a mérnök, miután a tengerész és Gedeon Spilett felé fordult.

Azok ketten elképedve bámultak egymásra.

- Akár az üdvösségemre is megesküdnék, hogy a kapu az imént még zárva volt! - jelentette ki Pencroff.

A telepések haboztak. Vajon a fegyencek a karámban tartózkodtak-e, amikor Pencroff és az újságíró szemlét tartott a kapunál? Ez kétségtelen, hiszen akkor zárva találták a kaput, most pedig nyitva áll, s nyilvánvalóan ők maguk tárták ki! Vagy talán még most is odabenn vannak, csak egyikük távozott a karámból?

Ezek a kérdések valamennyiük agyában fölillantak, választ azonban egyikük sem tudott adni magának.

Ebben a pillanatban Harbert, aki időközben befordult a kapun, és néhány lépést tett az udvaron, hirtelen visszahőkölt és kihátrált, majd megragadta Cyrus Smith kezét.

- Mi történt? - kérdezte a mérnök.

- Fényt látok!

- A kunyhóban?

- Ott!

Mind az öten a kapuhoz tódultak, és valóban, pislákoló gyöngye fény remegését látták a szemközi üvegablakon.

Cyrus Smith gyorsan döntött.

- Ez vissza nem térő alkalom - mondta társainak -, mert a fegyencek mit sem gyanítva a kunyhóba zárkóztak! Most a kezünkben vannak! Előre!

A telepések lövésre emelt fegyverrel belopódtak a karámba. A kordét az óvatosságból pórázra fűzött Top és Jup őrizetére bízták a palánkon kívül.

Egyik oldalon Cyrus Smith, Pencroff, Gedeon Spilett, a másikon Harbert és Nab nyomult előre a kerítés mentén; figyelmesen végigfűrkészték a karámnak ezt a fertályát, ez azonban tökéletesen elhagyatottan sötétlett.

Néhány pillanat múltán már valamennyien a kunyhóhoz értek, és megálltak a csukott ajtó előtt.

Cyrus Smith kezével jelt adott, hogy mozdulatlanságra intse társait, ő maga pedig vigyázattal odalépett az ablakhoz, amelyet haloványan világított meg a belső fény.

A mérnök az üvegen át bepillantott a földszintes faház egyetlen szobájába.

Az asztalon mécses égett. Az asztal mellett állt az az ágy, amelyben valamikor Ayrtón aludt.

Az ágyon emberi test hevert.

Cyrus Smith hirtelen hátralépett, és fojtottan fölkiáltott:

- Ayrton!

A telepések nem is kinyitották, hanem valósággal betörték az ajtót, és egymás hegyén-hátán rontottak a szobába.

Ayrton, úgy rémlett, mély álomba merült. Arcvonásai hosszú, kegyetlen gyötrelmemről tanúskodtak. Csuklóján és bokáján széles zúzódások látszóttak.

Cyrus Smith fölébe hajolt.

- Ayrton! - kiáltotta, és megragadta az oly váratlan körülmények közt föllelt bajtársuk karját.

Ayrton a mérnök szólítására fölnyitotta a szemét, előbb Cyrus Smithre bámult, majd a többiekre.

- Önök?!... - hebegte. - Önök?

- Ayrton! Ayrton! - szólongatta Cyrus Smith.

- Hol vagyok?

- A karámbeli kunyhóban!

- Egyedül?

- Egyedül!

- Visszajönnék! - jajdult föl Ayrton. - Védekezzenek! Vigyázzanak magukra!

S azzal kimerülten visszahanyatlott.

- Spilett - szólt a mérnök -, bármelyik pillanatban ránk támadhatnak. Vezessék a kordét a karámba. Aztán reteszeljék el a kaput, és jöjjenek vissza ide...

Pencroff, Nab és az újságíró sietve teljesítette a mérnök utasításait. Egyetlen veszteni való pillanatuk sem volt. A kordé talán máris a kalózok kezére került!

Az újságíró és két társa szempillantás alatt átfutott a karám udvarán, és elérte a kerítés kapuját, ahol hallatszott már Top tompa morgása.

A mérnök egy percre magára hagyta Ayrtont, és tüzelésre készen kilépett a házból. Harbert ott állt mellette. Mindketten a karám föléd meredő hegynyúlvány gerincét figyelték. Ha a fegyverek ott rejtőztek el, sorra lepuskázhatják a telepéseket.

Ebben a pillanatban a holdtányér keleten kibukkant az erdőség fekete függönye mögül, és fehér fénypalástot terített a palánkővezet belsejére. Világosság árasztotta el az egész karámot, udvarán földerengtek a facsoportok, megcsillant a terjedelmes gyepszönyeget öntöző csermely is. A faház és a palánk hegy felőli része fehéren rajzolódott ki a fekete háttérből. Túloldalt, a kapu felől árnyékban maradt az udvar.

Csakhamar fekete tömeg vált ki a homályból. A kordé volt, amely a hold fénykörébe ért, és Cyrus Smith hallotta, hogy társai bezárják a kaput, és szárnyait erősen elreteszelik belülről.

Ám ebben a pillanatban Top hirtelen rántással eltépte pórázát, dühödtt ugatásba kezdett, majd a kunyhótól jobb kéz felé eső, hátsó udvar irányába rohant.

- Vigyázat, barátaim! Puskát vállhoz! - kiáltotta Cyrus Smith.

A telepések lövésre emelték fegyverüket. Top még mindig csaholt a távolban, Jup pedig élesen sivító hangokat hallatva eliramodott a kutya után.

A telepesek követték a két állatot, és a hatalmas szálfák árnyékában csordogáló kis csermely partjára értek.

S mit láttak ott a holdfényben?

Öt élettelen emberi test nyúlt el a pázsiton!

Azok a fegyencek, akik vagy négy hónapja vetődtek partra a Lincoln-szigeten!

TIZENHARMADIK FEJEZET

Ayrton elbeszélése - Mit terveztek Ayrton egykori cimborái? - Berendezkedésük a karámban

A Lincoln-sziget igazságtevő hatalma - A Bonadventure sorsa - Kutatóút a Franklin-hegy környékén - A felső völgyek - Moraj a föld alól - Pencroff válasza - A kráter alján - Hazatérés

Mi történt? Ki terítette le a fegyenceket? Lehetséges-e, hogy Ayrton? Nem, ez képtelenség, hiszen néhány perce még visszatértüktől reszketett!

Ayrton olyan mély önkívületben feküdt, hogy semmiképpen sem tudták magához téríteni. Néhány szót nyögött csak ki nagy keservesen, aztán zsibbasztó kábulat kerítette hatalmába, s eszméletlenül hanyatlott ágyára, majd dermedt mozdulatlanságban feküdt.

A telepeseket ezernyi kusza gondolat rohanta meg, roppant fölcsigázott izgalmukban egész éjszaka el sem hagyták Ayrton kunyhóját, és nem tértek vissza arra a helyre, ahol a rablók holtteste hevert. Nem tartották valószínűnek, hogy Ayrton bárminő magyarázattal szolgálhasson azokról a körülményekről, amelyek közt a kalózokat haláluk utolérte, hiszen szerencsétlen bajtársuk még azt sem tudta, hogy a karámbeli kunyhóban fekszik. De legalább elbeszélhetné a szörnyű tömegkivégzést megelőző eseményeket...

Másnap Ayrton fölocsúdott kábulatából, és társai, akik száznegy napi távollét után csaknem épen és egészségesen találtak rá, szívből fakadó örömmel üdvözölték.

Ayrton ekkor rövidre fogva elmondta, hogy mi történt vele, vagyis helyesebben szólva azt, amit erről tudott.

Miután visszatért a karámba, másnap, november 10-én napszálltakor a fegyencek átmásztak a palánkon, és meglepetésszerűen lerohanták. Gúzsba verték, száját fölpeckelték; aztán magukkal hurcolták búvóhelyükre, egy sötét verembe, amely valahol a Franklin-hegy tövében rejtőzik.

Már eldöntötték, hogy másnap megölik, amikor a tengeri rablók egyike fölismerte, és azon a néven szólította, amelyet Ayrton hajdan Ausztráliában viselt. Ezek a nyomorult gazemberek könnyű szívvvel lemészárolták volna Ayrtont! Ben Joyce életét azonban megkímélték!

Ám ettől a perctől fogva Ayrton céltáblája lett egykori cinkosai zaklatásának. Azok nógatták, hogy csatlakozzék ismét hozzájuk, arra számítottak: segítségével bejutnak a Gránitpalotába, elfoglalhatják ezt a bevehetetlen várat, és a sziget uraivá válhatnak, ha lemészárolták a telepeseket!

Ayrton nem állt kötélnek. A hajdani fegyenc, aki már régen megbánta bűneit, és bocsánatot is nyert értük, inkább meghalt volna, semhogy elárulja társait.

Négy hónapig élt a barlangban, béklyóba verve, betömött szájjal, állandó őrizet alatt.

A fegyencek nem sokkal a szigetre érkezésük után fedezték föl a karámot, és ha nem is költöztek oda, attól fogva a karám készleteiből éltek. November 11-én két banditát váratlanul ott leltek a telepések, ezek nyitottak tüzet Harbertre; egyikük visszafutott társaihoz, és eldicsekedett, hogy megölte a sziget egyik lakóját. Cimborája, mint tudjuk, nem tért vissza, mert Cyrus Smith tördöfése leterítette a palánkon kívül.

Képzhetjük, milyen nyugtalanság és kétségbeesés fogta el Ayrtont, amikor Harbert halálhírét hallotta! A telepések mindössze négyen maradtak, úgyszólván kényére-kedvére kiszolgáltatva a kalózoknak!

A fegyencek azonban éppen az eset hatására mindaddig nemigen hagyták el barlangjukat, ameddig a telepések Harbert betegsége miatt, a karámban tartózkodtak, sőt a Kilátó-fennsík elpusztítása után sem tartották tanácsosnak, hogy kimozduljanak onnan.

Ayrtonnel ettől az időtől fogva kétszeres kegyetlenséggel bántak. Kezén-lábán véres csíkokat horzsolta az éjjel-nappal viselt béklyó. Minden pillanatban várta a halált, már nem hitte, hogy elkerülheti.

Így ment ez egészen február harmadik hetéig. A kalózok, kedvező alkalomra lesve, csak ritkán távoztak el búvóhelyükről, csupán vadászatra ruccantak ki egyszer-kétszer a sziget belsejébe vagy a déli tengerszegélyre. Ayrton egész idő alatt hírt sem hallott barátai felől, és nem remélte, hogy még egyszer viszontláthatja őket!

A szerencsétlen embert végül annyira megviselte a sok sanyargatás, hogy tompa, mély kábulatba zuhant; nem látott, nem hallott semmit. Attól a perctől fogva nem emlékezett semmire sem; most sem tudta elmondani, mi történt az utolsó két napon...

- De Smith úr - kérdezte -, vajon hogyan szabadultam ki a barlangbeli fogságból, és hogyan kerültem ide, a karámba?

- Hát a kalózok hogyan kerültek ide, holtan, a karám közepébe? - kérdezte válaszképpen a mérnök.

- Holtan?! - kiáltotta Ayrton, és bágyadtsága ellenére félig fölemelkedett fekhelyén.

Társai talpa támogatták. Valamennyien elindultak a kicsiny csermely felé.

Világos nappal volt már.

A patak partján ott hevert az öt tengeri rabló holtteste, a tetemek helyzetén meglátszott, hogy villámgyorsan lephette meg őket a halál!

Ayrton megrendülten meredt rájuk. Cyrus Smith és társai szótlánul nézték.

A mérnök intésére Nab és Pencroff közelebből is szemügyre vette a már merev hullákat.

Sehol sem látszott sérülés rajtuk.

Pencroff azonban, tüzetesebb vizsgálat után, egyiknek a homlokán, a másiknak a mellén, a harmadiknak a hátán, a negyediknek és az ötödiknek a vállán apró piros pontot fedezett föl, alig észrevehető, parányi zúzódást, lehetetlenség volt fölismerni, mitől eredt.

- Itt érte őket a halálcsapás! - mondta Cyrus Smith.

- De miféle fegyver találta el őket?! - csattant föl az újságíró.

- Valamilyen villámszerűen gyors hatású fegyver, amelynek nem ösmerjük a titkát!

- S vajon kinek a villáma sújtott le ide?... - kérdezte Pencroff.

- A sziget igazságszolgálató bírójáé - felelte Cyrus Smith -, az ő hatalma nyilatkozott meg ismét, ő hozta ide önt is, Ayrton, ő végzett el eddig is helyettünk mindent, amire a magunk erejéből már nem tellett, s aztán minden egyes alkalommal újra meg újra elrejtőzött előlünk...

- Keressük meg hát! - kiáltott föl Pencroff.

- Igen, keressük meg - felelte Cyrus Smith -, noha éppen mert felsőbbrendű lény képes csak ilyen csodákra, akkor találhatjuk meg csupán őt, ha végtére neki is úgy tetszik, hogy színe elé szólítson bennünket!

A láthatatlan segítség, amely a telepések tulajdon cselekvését annyiszor tette fölöslegessé, mélyen meghatotta, s egyszersmind kellemetlenül is érintette a mérnököt. A büszke lelket

mindig megsebz, ha valakivel szemben alacsonyabb rendűnek kell éreznie magát. Ha a nagylelkűség úgy nyilvánul meg, hogy közben teljességgel elutasítja a hála minden jelét, bizonyos megvetést árul el azok iránt, akiken lekötelezett; ezért ismeretlen segítők magatartása Cyrus Smith szemében némileg csökkentette a jótettek értékét.

- Keressük meg - ismételte -, és adja Isten, hogy egy napon bebizonyíthassam gőgös pártfogónknak: nem vagyunk méltatlanok jóindulatára! Sokért nem adnám, ha valamivel leróhatnánk iránta hálánkat, és akár életünk árán is valamilyen szolgálatot tehetnénk neki!

Ettől a naptól fogva a Lincoln-sziget lakói ismeretlen jótévők fölkutatására fordították minden erejüket. Olthatatlan vágy sarkallta őket, hogy megleljék a talány nyitját, ami nem lehetett egyéb, mint egy név, egy igazán megmagyarázhatatlan, sőt szinte emberfölötti hatalommal bíró ember neve...

A telepések kisvártatva visszatértek a karámbeli kunyhóba, ahol ápolásuk egykettőre visszaadta Ayrton testi és lelki erejét. Nab és Pencroff az erdőbe szállította a kalózok holttestét, és a karámtól bizonyos távolságra mélyen elföldelték őket. Aztán a telepések rendre elmondták Ayrtonnak, mi minden történt velük fogsága idején. Elbeszélésükből megtudta, milyen viszontagságokat élt meg Harbert, és arról is értesülést nyert, milyen megpróbáltatásokat kellett kiállaniuk időközben a telepéseknek. Bevallották neki, ami őket magukat illeti, már nem is remélték a viszontlátást, mert bizonyosra vették, hogy a kalózok könyörtelenül kivégezték foglyukat.

- Most pedig - fejezte be elbeszélését Cyrus Smith - egyetlen feladatot kell még teljesítenünk. Munkánk nagy részét befejeztük; de ha igaz is, hogy a fegyencektől nem kell már tartanunk, és a sziget gazdái ismét mi vagyunk, sose feledjük: ezt nem a tulajdon erőnknek köszönhetjük...

- Nos hát - felelte Gedeon Spilett -, akkor kutassuk végig a Franklin-hegy nyúlványainak útvesztőt! Ne hagyjunk földerítetlen egyetlen üreget, egyetlen sziklahasadékot sem! Haj, barátaim, soha újságíró nem állt még ilyen megrendítő titok megfejtése előtt, mint most jómagam!

- Addig nem térünk vissza a Gránitpalotába, amíg meg nem találjuk jótévőnket! - fogadkozott Harbert.

- Igen! - felelte a mérnök. - Mindent megteszünk, ami emberileg lehetséges... de, ismétlem, csak akkor találhatunk rá, ha ő maga is úgy látja jónak!

- Maradjunk itt a karámban? - kérdezte Pencroff.

- Maradjunk egyelőre - válaszolta Cyrus Smith -, élelmiszerral bőven el vagyunk látva, meg aztán itt éppen kutatásaink körének középpontjában állunk. Egyébiránt, ha valamire szükségünk van, a kordé hamar eljut a Gránitpalotába.

- Helyes - felelte a tengerész. - Csupán egy megjegyzésem van...

- Éspedig?

- Közeledik a szép idő, hát ne feledkezzünk meg róla, hogy átkelés előtt állunk...

- Átkelés előtt? - álmélkodott Gedeon Spilett.

- Bizony! Át kell vitorláznunk a Tabor-szigetre - válaszolta Pencroff. - El kell juttatnunk oda valamilyen följegyzést, amellyel közöljük szigetünk földrajzi helyzetét és Ayrton hollétét, hiszen a skót jacht bármikor érte jöhet. Ki tudja, nem késtünk-e el vele máris?

- No de Pencroff - kérdezte Ayrton -, hogyan képzeled ezt az átkelést?

- Hát a *Bonadventure*-ön!

- A *Bonadventure*-ön!... - kiáltott föl Ayrton.

- De hiszen az megsemmisült!

- Az én *Bonadventure*-öm megsemmisült?! - üvöltötte Pencroff, és fölpattant.

- Meg! - bólintott Ayrton. - A kalózok rátaláltak a kis kikötőben, alig nyolc napja; tengerre szálltak rajta, és...

- És? - kérdezte Pencroff szívszorongva.

- És mivel Bob Harvey nem volt már velük, senki sem értett a kormányzáshoz, sziklazátonyra futottak, és a hajó teljesen szétroncsolódott!

- Ó, azok a nyomorult gazemberek! Azok a banditák! Azok a becstelen, galád gonosztevők! - ordította Pencroff.

- Ne búsulj, Pencroff - mondta Harbert, és megragadta a tengerész kezét -, majd építünk újat, nagyobb, mint az első volt! Hiszen a brigg egész vasalása és vitorlafölszerelése rendelkezésünkre áll!

- De tudják-e, hogy egy harminc-negyven tonnás hajó megépítése legalább öt-hat hónapig tart? - kérdezte Pencroff.

- Annyi időt szánunk rá, amennyi kell - válaszolta az újságíró -, arról úgyis lemondhatunk, hogy még az idén átkeljünk a Tabor-szigetre...

- Sose bánkódjék, Pencroff, bele kell törődnünk - vigasztalta a mérnök is -, reméljük, hogy ez a késelem nem lesz hátrányunkra.

- Jaj, az én szép *Bonadventure*-öm! Jaj, az én szegény kis *Bonadventure*-öm! - sóhajtozott Pencroff, aki még mindig nem tért magához kétségbeeséséből, amiért elveszítette bárkáját, amelyre oly büszke volt.

A *Bonadventure* pusztulása nyilvánvalóan sajnálatos fordulatot jelentett a telepések életében, s el is határozták, hogy mihelyt lehet, pótolják a veszteséget. Ám miután ebben megállapodtak, minden figyelmüket a tervbe vett földerítő útra fordították, amelynek során a sziget legrejtettebb zugait is végig kell kutatniok.

Még aznap, február 19-én útnak indultak, és egy álló hétig folyt a sziget fölfedezése. A hegy tövében, nyúlványai és számos elágazása közt völgyek és szakadékok vadregényes, szeszélyes útvesztője kanyargott. Nyilvánvalóan ott, a szűk szorosok mélyén, sőt talán magának a Franklin-hegy tömegének a belsejében kell keresniök. A szigetnek ugyanis semelyik más része sem kínált alkalmasabb rejtékhelyet olyasvalaki számára, aki mindenáron ismeretlen akar maradni. Ezek a különféle hegyvonulatok és dombhátak olyan kusza összevisszaságban torlódtak egymásra, hogy Cyrus Smithnek szigorú módszerességgel kellett hozzáfognia a kutatáshoz.

A telepések elsőnek a tűzhányó déli oldalán tátongó völgyet vették szemügyre, amely a Zuhatag-patakot tápláló csermelyek vizét gyűjtötte össze. Ayrton itt megmutatta a fegyencek búvóhelyét: ott töltötte fogsága idejét mindaddig, amíg a karámba nem került. A barlangot Ayrton pontosan abban az állapotban találta, amelyben utoljára látta. A telepések némi lőszert és élelmiszert is leltek a mélyén, ezt a fegyencek hordták oda, hogy tartalékot gyűjtsenek.

Az egész völgyet, ahová a barlang torkollott, szép szálfák árnyékolták, főként toboztermők: a telepések a legnagyobb gonddal, apróra végigvizsgálták, aztán a délnyugati „gyámpillér”

talpazatát megkerülve még szűkebb szurdokba hatoltak be: ez a katlan egészen a tengermellék festői bazaltszirtjeinek halmazáig vonult.

Ezen a tájon már gyérebben nőttek a fák. Az aljnövényzet helyét köves talaj foglalta el. A sziklák közt vadkecskék és muflonok szökdécseltek. Ezen a vidéken kezdődött a sziget kopár szakasza. A telepések már itt megállapíthatták, hogy a Franklin-hegy lábánál elágazó számos völgy közül csak három annyira gazdag erdőkben és legelőkben, mint a karám völgye és két szomszédja: nyugaton a Zuhatag-pataké, keleten pedig a Vörös-pataké. A két patak a hegy minden vizét magába fogadta, és néhány mellékerecske elnyelése után valóságos folyóvá duzzadt: a sziget déli fertálya ennek a két folyóvíznek köszönhette termékenységét. Ami a Hála-folyót illeti, azt a Fénymadár-erdő lombsátrai alatt fakadó források táplálták; hasonló kútfőkből eredt a Kígyó-félsziget földjét nedvesítő, ezernyi ágra szétcsurranó vízerhálózat is.

Mármost a vízben dús három völgy bármelyike alkalmas búvóhelyül szolgálhatott valamilyen csöndes magányra vágyó remetének, hiszen akadt ott bőven minden, ami az élet fönn-tartásához szükséges. Ezt a három völgyet azonban a telepések már régebben átkutatták, és sehol sem bukkantak nyomára ember jelenlétének.

Vajon e sivár szakadékok valamelyikének mélyén, zord északi sziklagörgetegek, kővé dermedt lávapatakok közt búvik-e meg a titokzatos szigetlakó rejtkehelye?

A Franklin-hegy északi oldalán, a hegy tövében csupán két tágas és nem túlságosan mély völgy húzódott, bennük még csökevényes növényzet sem tenyészett; mindkettőben roppant vándorkövek magasodtak, morénák hosszú csíkjai húzódtak, szerteszóródott lávadarabok heverték, és köztük néhány vastag ásványi kőzet, obszidiántömb és labradoritszál meredezett ki a talajból.¹⁰⁸ Ezen a terepen hosszadalmasnak, fáradságosnak ígérkezett a kutatás. Ezernyi üreg ásított reájuk mindenfelől; egyikük sem rémlett ugyan különösképpen vendégmarasztalónak, viszont valamennyinek a bejárata szinte észrevétlenül rejtőzött, és igencsak nehezen közelíthették meg őket. A telepések befürkészték még azokba is, amelyek sötét alagutakként nyomultak be mélyen a hegy aljába: ezek a tűzhányó működése idején keletkeztek, falaikon ott feketéllett még a hajdankori tűz korma. Lobogó gyantafáklyákkal bolyongták végig a zezugos folyosókat, átkutatták a legszűkebb hasadékokat, a legfélreesőbb repedéseket is. Am mindenütt csak csönd és sötétség fogadta őket. Sehol sem tetszett úgy, hogy valaha is emberi láb tapodta volna ezeket az őskori aknákat, és emberi kéz elhengerítette volna helyükről ezeket az otromba sziklatömböket. Úgy festettek azok, ahogyan a vulkán valamikor a sziget fölbukkanása idején a víz felszínére hánnya őket.

Noha a hegy gyomrában tekergő barlangrendszer mindenütt merőben elhagyatottnak sejtett, és noha mélységes sötétség terjengett benne, Cyrus Smithnek meg kellett állapítania, hogy itt tökéletes csönd éppenséggel nem honol.

Az egyik, több száz lábnyi mély bérchasadék mélyén a mérnök legnagyobb meglepetésére tompán suhogó morajt hallott, amelynek zaját sokszorosára fokozta a belerezgő sziklák visszhangja.

Gedeon Spilett, aki a mérnököt kísérte, maga is megneszelte ezt a távoli dübörgést, amely azt jelentette, hogy a föld alatti tűz ismét éledezik. Mind a ketten többször is megálltak, hogy hallgatódzsanak, és egyetértettek abban, hogy a tűzhányó lejáratai alján újfent hatni kezd valamilyen vegyi folyamat.

- A tűzhányó tehát nem aludt ki teljesen? - kérdezte az újságíró.

---

108 Vándorkövek - jégkori gleccserek (jégáradatok) hordaléka, lesodort kőzettömegek; morénák - kőtuskók, sziklatörmelékek, amelyeket a gleccser, a lecsúszó hegyi jégtömeg görgetett magával; obszidián - vulkáni üveg; labradorit - színes földpát

- Lehetséges, hogy amióta utoljára megvizsgáltuk a krátert - felelte Cyrus Smith -, valamiképpen újra hánytorogni kezdtek az alsóbb rétegek. Nyilvánvaló, hogy alkalomadtán akármelyik tűzhányó működni kezdhet, bármennyire kihunytnak tekintik is.

- No de ha a Franklin-hegy készül kitörni - kérdezte Gedeon Spilett -, vajon nem fenyegeti-e végveszéllyel a Lincoln-szigetet?

- Nem hiszem - válaszolta a mérnök. - A kráter afféle biztonsági szelepnak számít, és a túlhevült gőz és láva fölöslege, mint már annyiszor, most is szokott kivezető csatornáján távoznék.

- Kivéve, ha a láva a sziget termékeny részei felé törne új utat magának...

- Miért tart ettől, kedves Spilett? - kérdezte Cyrus Smith. - Miért ne ömölnék a láva a maga természetes, régen kivájt medrében?

- Eh, a tűzhányók szeszélyesek! - felelte az újságíró.

- Vegye figyelembe, hogy a Franklin-hegy egész tömbjének alakulata a vulkáni anyagok folyását e felé a völgy felé tereli, amelyben épp most cserkészünk. A lávaömlés csak akkor térülne el ebből az irányból, ha a hegy súlypontját földrengés mozdítaná ki a helyéből...

- Földrengésre azonban mindig számítani kell ilyen körülmények közt - jegyezte meg Gedeon Spilett.

- Mindig - hagyta rá a mérnök -, különösen, ha a föld alatti erők hosszabb pihenő után ébrednek újra, és ezért roppant rombolásokat okoznak a földkéreg belsejében. Az bizonyos, kedves Spilett, hogy az új kitörés mindenképpen súlyos következményekkel járhat, és valóban kívánatosabb lenne, ha a tűzhányó nem mutatna efféle hajlandóságot. De hát mit tehetünk? Semmit... Mindenesetre, történjék bármi is, kötve hiszem, hogy birtokunkat, a Kilátó-fennsíkot bármilyen komolyabb veszedelem fenyegetné. A Franklin-hegy és a Kilátó-fennsík közt jelentékeny suvadás húzódik, s ha a lávafolyam netán a tó felé ömlenék, a völgykatlan akkor is a fővényhalmok és a Cápa-öböllel határos területek felé terelné...

- Hát hiszen eddig még a legcsekélyebb füstöt se láttuk a hegy csúcsán - mondta Gedeon Spilett -, tehát semmi sem jelez közeli kitörést.

- Semmi - bólintott Cyrus Smith -, még csak holmi halvány gőzfelhő sem párázik ki a kráterből, ezt éppen tegnap állapítottam meg, amikor a legaprólékosabban szemügyre vittem a peremét. Az azonban lehetséges, hogy a kürtő alján sok szikla, hamu, kővé jegecesedett láva halmozódott föl idők során, s ezért az imént említett szelep pillanatnyilag épp túlságosan eldugult. Az első komoly löketre azonban az egész akadály eltakarodik az útból; ha a sziget a kazán, akkor a vulkán a kémény, és bizonyosra veheti, kedves Spilett, hogy a gáznyomás sem a kazánt, sem a kéményt nem veti széjjel... Mindazonáltal, ismétlem, jobb lenne, ha nem következnek be a kitörés.

- Pedig nem tévedünk - csóválta fejét az újságíró. - Nyilvánvaló, hogy ez a tompa moraj éppen a vulkán mélyéből hallatszik!

- Valóban - ismerte el a még mindig feszült figyelemmel fülelő mérnök -, nincs tévedés... Olyan folyamat van itt keletkezőben, amelynek sem jelentőségét, sem lefolyását nem számíthatjuk ki előre.

Cyrus Smith és Gedeon Spilett kiment a barlangból, csatlakozott társaihoz, majd tudomásukra hozta a dolgok állását.

- No jó! - kurjantott föl Pencroff. - A tűzhányónak tréfálkozni támadt kedve? Azt próbálja csak meg! Majd emberére akad!...

- Kire gondolsz? - kérdezte Nab.

- A mi védőszellemünkre, Nab, a mi védőszellemünkre, az majd betömi a vulkán száját, ha tátogatni kezdi!

Mint látjuk, a tengerész határtalan bizalommal viseltetett a sziget oltalmazó istensége iránt, ami érthető is, mert az a titokzatos hatalom, amely eddig is csupa megmagyarázhatatlan cselekedetben nyilvánult meg, valóban határtalannak látszott; hiszen, íme, a telepések tűvé tehetik érte az egész szigetet, bárhol kereshetik, sehol sem találják, és az ismeretlen lény a kutatók minden erőfeszítésével dacolva, minden szívós, makacs, sőt konok igyekezetének fittyet hányva, továbbra is titokban képes tartani különös rejtkehelyét.

Február 19-től 25-ig a telepések a Lincoln-sziget egész északi felére kiterjesztették vizsgálódásaik körét, s ott tüzetesen átböngésztek mindent a legparányibb zugig. Végül már a sziklát is végigdöngették, mint a rendőrségi nyomozók a gyanús szobák falát házkutatáskor. A mérnök rendkívül pontos térképvázlatot rajzolt a hegyről, és ennek alapján még a legszélső, lépcsőzetes nyúlványait is bebarangolta. A telepések körbejárták a csonka kúp peremét, a sziklatömeg első emeletén levő fennsíkot, sőt fölmásztak a tetejére még annak a roppant kalpagnak is, amelyben a kráter öble tátongott.

Mi több: leereszkedtek még a kihűlt kráter aljára is; a fenéken erősen hallatszott a föld alatti robajlás. Mindazonáltal sem füst, sem pára nem szivárgott sehonnán, és a kráter falai sem melegedtek át; mindez arra mutatott, hogy közeli kitörés nem várható. Ám sem itt, sem a Franklin-hegy bármely más részén nem találták nyomát annak, akit kerestek.

Kutatóútjukat ekkor a fővénymombok vidékén folytatták tovább. Gonddal, aprólékosan végigvizsgálták a Cápa-öböl gránitfal partját a tövétől a tarajáig, jóllehet nyaktörően nehéznek bizonyult leereszkedniök az öböl vizének szintjéig. Senki! Semmi!

„Senki! Semmi!” - végül is ez a két szó maradt a sok kárba vesztett fáradság és makacs törekvés eredményének végső foglalatja; Cyrus Smith és társai kedvetlenségébe ekkor már bizonyos harag is keveredett.

Most már a hazatérésre kellett gondolniok, hiszen a kutatást nem folytathatták a végtelenségig. A telepések ekkor már teljes joggal vélhették úgy, hogy a rejtelmes lény nem is lakik a sziget felszínén, és túlcsigázott képzeletükben a leghóbortosabb föltevések kergetődztek. Különösen Pencroff és Nab nem elégedtek meg azzal a magyarázattal, hogy egyszerűen csak valamilyen szokatlan jelenséget észlelnek, hanem most már mindenben természetfölötti tüneményt gyanítottak.

Február 25-én a telepések visszatértek a Gránitpalotába, s a kettős kötél segítségével, amelynek egyik végét nyíllövessel lerántották a földre, ismét helyreállították az összeköttetést a lakásuk és a fővénysáv közt.

Egy hónappal utóbb, március 25-én a telepések megünnepezték Lincoln-szigetre érkezésük harmadik évfordulóját!

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

*Három év múlt el - Építsenek-e új hajót a telepesek?... - Úgy döntenek: igen!... -
A telep gyarapszik - Az ácsszerű - A déli félgömb hideg telei - Pencroff beletörődik
a megváltoztathatatlanba - Fehérneműmosás - A Franklin-hegy*

Három kerek év telt el, amióta Cyrus Smith és társai elmenekültek richmondi fogságukból, és e három év során gyakran beszélgettek távoli hazájukról, amelyet soha nem feledtek el egyetlen pillanatra sem!

Nem vonták kétségbe immár, hogy a polgárháború azóta régen véget ért, mégpedig Észak igaz ügyének győzelmével, az ellenkezőjét elképzelni sem bírták. De vajon hogyan, milyen fordulatok során zajlott le az a borzalmas küzdelem? Mennyi vért kellett ontaniok a diadalért? Hány barátjuk esett el a csatákban? Íme, többnyire effélékről beszélgettek, de még csak nem is sejtették, eljön-e valaha is a napja, hogy viszontláthassák szülőföldjüket. Vajon valóra válik-e valaha is az álmuk, hogy - ha csak néhány napra is - egyszer még kapcsolatot találjanak az emberi társadalommal, eljutnak a lakott világba, közlekedést teremtenek a hazájuk és a szigetük közt, és aztán visszatérnek a maguk alapította telepre, és ott élnek le életük leg-hosszabb és talán legboldogabb időszakát?

Ez az álom azonban csak kétféleképpen valósulhat meg: vagy úgy, hogy egy szép napon hajó bukkan föl a Lincoln-sziget körüli vizeken, vagy pedig úgy, hogy a telepesek maguk építenek viharálló tengerjáró vitorlást, és azon sikerül elérniök a legközelebbi szárazföldet.

- Hacsak - szólalt meg Pencroff - a mi jóságos őrszellemünk maga nem segít haza bennünket!

És valóban, ha valaki most azt mondja Pencroffnak és Nabnek, hogy a Cápa-öbölben vagy a Léggömb-kikötőben háromszáz tonnás gőzhajó várja őket, egyikük sem tett volna még csak egyetlen meglepett mozdulatot sem.

A mérnököt azonban nem ámította el efféle vakhit, és azt ajánlotta rajongó társainak, hogy sürgősen zökkenjenek vissza a valóságba, gondoljanak végre a hajóépítésre, hiszen ez a feladat most már valóban sürgőssé vált, mivel a Tabor-szigeten mielőbb el kell helyezniök az Ayrton hollétét tudató följegyzést.

A *Bonadventure* megsemmisült, tehát új hajót kell építeniök, ehhez azonban legalább hat-hónapi munka szükséges. Mármost mivel rövideken beköszönt a tél, nem kelhetnek útra tavasz előtt.

- Böven van időnk, hogy fölkészüljünk a meleg évszakra - mondta a mérnök Pencroffnak, amikor erről beszélgettek. - Úgy vélem hát, barátom, mivel amúgy is teljesen előlről kell kezdenünk a hajóépítést, ajánlatosabb, ha az új vitorlást nagyobbra méretezzük, mint a régit. Igen kétséges, hogy a skót jacht valóban visszatér-e a Tabor-szigetre. Ám az is megeshetett, hogy néhány hónapja már ott is járt, és mivel hasztalan kereste Ayrtont, nyomban vissza is fordult. Nem lenne-e hát vajon helyes olyan hajót építenünk, amelyen szükség esetén akár a polinéziai szigetekre vagy akár Új-Zélandra is eljuthatnánk? Mi a véleménye?

- Az a véleményem, Cyrus úr - felelte a tengerész -, hogy ön éppen olyan könnyen megtervez egy nagy hajót, mint egy kicsit. Fában, szerszámban nincs hiány. Idő kérdése az egész...

- Mennyi időbe telik egy kétszázötven-háromszáz tonnás hajó építése? - kérdezte Cyrus Smith.

- Legalább hét vagy nyolc hónapba - felelte Pencroff. - De ne feledjük, nyakunkon a tél, és a fa nehezen munkálható meg nagy hidegben. Számítanunk kell hát arra, hogy az ácsmunkát

néhány hétig kénytelenek leszünk szüneteltetni, ami azt jelenti: igencsak elégedettek lehetünk, ha a hajó elkészül jövő novemberre...

- Helyes - felelte Cyrus Smith -, november éppen a legkedvezőbb hónapja a nagyobb tengeri utaknak, tehát akár a Tabor-szigetre kelünk át, akár valamely távolabbi földre igyekszünk, éppen idejében indulunk.

- Csakugyan, Cyrus úr - bólogatott a tengerész. - Készítse hát el a tervrajzokat, az ácsok munkára készek, és ha jól sejtem, Ayrton is jócskán kiveszi majd részét a szekerceforgatásból!

A mérnök megkérdezte a többi telepest is, mi a véleményük, s azok jóváhagyták a tervet, aminthogy annál okosabbat valóban nem is tehettek. Igaz ugyan, hogy kétszáz-háromszáz tonnás hajó építése hatalmas feladat, ám a telepesek bíztak az erejükben, és eddig elért eredményeik föl is jogosították őket az önbizalomra.

Cyrus Smith nekilátott, hogy megrajzolja a hajó tervét, és elkészítse a vitorlás kicsinyített mintáját. Társai ezalatt fákat döntöttek ki, és fuvaroztak a partra: ezekből készülnek majd a görbe támasztófák, a bordák és a hajópalánkozat deszkái. A Vadnyugat-vadonban találták a legalkalmasabb tölgyfatörzseket és szilfasudarakat. Jó hasznát látták most annak a csapásnak, amelyet legutóbbi kirándulásuk alkalmával vágtak: most kényelmesen járható úttá szélesítették ki, és Vadnyugati útnak nevezték el, a kidöntött szálfákat pedig a Kémény elé szállították, ott ütötték föl egyébiránt a hajóácsműhelyt is. Ami a Vadnyugati utat illeti, igencsak szeszélyesen kanyargott, de azért mégiscsak nagyban megkönnyítette a Kígyó-félsziget jelentős szakaszának a megközelítését.

Igen fontosnak tartották, hogy a fákat sürgősen kivágják és tüstént föl is hasogassák, mert amúgy zöld állapotukban nem sok hasznukat vehették, kiszáradásukra pedig elég sok időt kellett hagyniok. Április havában tehát buzgón szorgoskodtak az ácsok; az időjárást csak a napéjegyenlőség táján zavarta meg néhány túlon túl heves szélroham. Jup mester ügyesen segédkezett munkájukban: hol valamelyik fa csúcsára kúszott föl, hogy odahurkolja erősen a fadöntéshez szükséges kötelet, hol meg a megkopasztott, lehántott rönköket hurcolta izmos vállán.

Az egész faanyagot behordták a Kémény mellett ácsolt tágas deszkafészerbe, hogy ha megmunkálásra kerül a sor, kellő pillanatban kéznél legyen.

Áprilisban fölségesen szép idő járta, amilyen az északi félteke enyhe októbereit szokta bearanyozni. E hónap során a telepesek a földművesmunkát sem hanyagolták el, úgyhogy a Kilátó-fennsíkről rövidesen eltűnt a pusztítás minden nyoma. A malmot helyreállították, és új épületek emelkedtek az egykori baromfiudvar helyén is. Ezúttal azonban terjedelmesebb baromfiólakat ütöttek össze, mert a szárnyasnép időközben tekintélyesen megsaporodott. Az istállóban öt onagga állt már: négy erős, hámba tört példány - egyaránt nyereg alá való és kordéba fogható - és rajtuk kívül egy minap ellett csacsi. A telep mezőgazdasági felszerelése újabban ekével is gyarapodott, az onaggákat pedig igába fogták, és szántottak velük, akár Yorkshire-ben vagy Kentuckyban az ökrökkel. Valamennyi telepes becsületesen kivette részét a munkából, és dolgos karjuk ez idő tájt sem sokat pihent. Mégis, majd kicsattantak valamennyien az egészségtől, derús jókedvben töltötték együtt a gránitpalota-beli estéket, és ezernyi tervet kovácsoltak jövőjükéről!

Mondanunk sem kell, most már Ayrton is szívvel-lélekkel csatlakozott a telepesek kis közösségéhez, és immár esze ágában sem volt, hogy visszaköltözzék a karámba. Kedélye azonban borongós maradt; nemigen lett közlékenyebb, és szívesebben kérte ki részét a telepesek munkájából, mint szórakozásaiból. Ám ha dolgozni kellett, szívós, erős, ügyes, találékony, megértő segítőtársnak bizonyult. Mindenki becsülte és szerette, s ezt észre kellett vennie neki magának is.

Mindazonáltal a karámot sem hagyták sorsára. Valamelyik telepes kordén vagy az onaggák egyikének a nyergében minden másodnap fölkereste a karámot, abrakot döntött a muflonok és a kecskék jászolába, almot vetett alájuk, majd Nab konyhájára szállította a szükséges tejmenyiséget. E kirándulásokon időről időre alkalom kínálkozott vadászatra is. Harbert és Gedeon Spilett - miközben Top előttük futkározott - gyakrabban tették meg a karámba vezető utat, mint társaik bármelyike, és kitűnő fegyvereikkel annyi vízidisznót, agutit, kengurut, vaddisznót és más egyéb vadat - vadrécét, fajdot, nyírfajdot, fénymadarat, mocsári szalonkát és más szárnyast - ejtettek el, hogy a Gránitpalota éléstárából sohasem hiányzott a vadhús. A vadaskert és az osztrigatelep hozama, néhány elfogott teknősbéka, egy-egy halászat fogása a Hála-folyó torkolatába tömegesen tóduló, pompás lazacokból, a Kilátó-fennsík konyhakerti termékei, az erdő vadon termő gyümölcsai a kincsek akkora garmadáit képezték, hogy Nab, a főszakács, alig győzte elraktározni mindezt.

Magától értetődik, hogy helyreállították a karám és a Gránitpalota közt húzódó távíró-vezetékét is, és a távírókészülék gyakorta működött is, valahányszor a telepesek egyike vagy másika a karámban tartózkodott, és valamilyen okból szükségesnek látta, hogy ott töltsen az éjszakát. A szigeten egyébiránt ismét tökéletes biztonság uralkodott, a telepeseknek semmiféle veszedelemtől - vagy legalábbis ember okozta veszedelemtől - nem kellett tartaniuk.

Ámbár, ami egyszer megtörtént, megismétlődhetett máskor is. Számítaniok kellett arra az eshetőségre, hogy kalózok vagy szökött fegyencek alkalomadtán ismét megrohanják a szigetet. Lehetséges, hogy Bob Harvey a Norfolk-szigeti fegyenctelepen maradt cinkostársait is beavatta tervébe, s azok éppenséggel könnyen követhetik példáját. A telepesek tehát továbbra is szüntelenül szemmel tartották a szigetet szegélyező tengerszakaszt, és távcsövük minden áldott nap végigpásztázta az Unió-öböl és Washington-öböl határolta hatalmas horizontot. A karámba menet pedig ugyanolyan gondosan fürkészték a nyugati tengerrészt, és valahányszor fölhágtak a közeli hegynyúlványra, tekintetük bejárhatta a nyugati látóhatár egész széles körcikkelyét.

Semmi gyanús nem ötlött szemükbe, de ők azt vallották: „nem árt mindig résen lennünk”...

Egy este a mérnök új, jól kigondolt tervet közölt barátaival: elhatározta, hogy a karámot erőddé építi át. Úgy vélte, az óvatosság megkívánja, hogy magasabbra húzzák föl a palánkot, és oldalvást gerendákból összerótt mellvédfélével erősítsék, amelynek fedezetéből a telepesek szükség esetén szembeszállhatnak akár egész ellenséges csapattal is. Magát a Gránitpalotát, már csak fekvésénél fogva is, bevehetetlennek tartották, nyilvánvaló hát, hogy a szigeten partra szálló bármiféle kalózok támadásának célpontja mindig is a karám marad, a benne élő állatok és az ott raktározott készletek miatt; a telepeseknek azért úgy kell falai közt berendezkedniük, hogy ha egyszer ismét ottrekednek, ne szoruljanak hátrányos védekezésre.

A tervnek persze még meg kellett érlelődnie; végrehajtását a telepesek amúgy is kénytelenek voltak elodáztatni tavaszig.

Május 15-e táján az új hajó tőgerendáját végigfektették már az ácszérú udvarán, az orrtőke és a fartőke pedig merőlegesen meredezett fölfelé a tőgerenda végébe fűrt csaplyukakból. A hajótó roppant erős tölgyesudárból készült, hossza százötz lábnyira rúgott, ami lehetővé tette, hogy a főkeresztgerendát huszonöt lábnyi szélességűre méretezzék. Ám mindössze ennyit végeztek az ácsok a hidegek és a viharos időszak beállta előtt. A következő héten még fölerősítették az első farbókonyokat, de ezzel aztán abba is kellett hagyniuk a munkát.

A hónap utolsó napjaiban rendkívül rosszra fordult az idő. Keleti szél fúj, némelykor orkánszerű hevességgel. A mérnök féltette is valamelyest a hajóépítő műhely deszkafészereit - ezeket egyébiránt sehol másutt nem üthették volna föl a Gránitpalota környékén, csak ott, ahol

most álltak -, mert a zátony alig oltalmazta még a sziget partját a nyílt tenger tomboló hullámai ellen, úgyhogy nagy viharok idején az áradat magát a gránitfal tövét csapdosta.

A mérnök aggodalma azonban szerencsére alaptalannak bizonyult. A szél inkább a délkeleti tengerszegély ellen fordult, a Gránitpalotát tehát tökéletesen megvédte a Gazdátlan Láda fokának lépcsőzetesen előreugró sziklacsoportozata.

Pencroff és Ayrton, az új vitorlás két legbuzgóbb építője, addig folytatta a munkát, ameddig csak bírta. Egyikük sem lévén olyan ember, aki hagyja magát zavartatni holmi hajzatát tépázó szélvihartól vagy csontjukig ható esőtől, azt vallották, hogy egy-egy jó kalapácsütés rossz időben is ér annyit, mint jó időben. Ám később, amikor a nyirkos időszakot farkasordító hideg váltotta föl, s az anyag megmunkálása szerfölött megnehezült, mert a fa rostjai vaskeményre fagytak, június 10-e táján végül ők is kénytelen-kelletlen félbehagyták a hajó építését.

Cyrus Smith és társai éppenséggel nem ekkor tapasztalták először, milyen kegyetlenül zordon a téli időjárás a Lincoln-szigeten. Az itteni hideg az Egyenlítőtől ugyanilyen távol fekvő Új-Angliáéra hasonlított. Ám amíg az északi félgömbön - legalábbis az új-britanniai részen és az Egyesült Államok északi felén - ez a jelenség a sarkvidékkel határos területek sík alakulatával magyarázható (ott még egy földkupac sem emel gátat az északi-sarki szélviharok rohamai ellen), itt, a Lincoln-szigeten efféle magyarázat sehogy sem lehetett volna helytálló.

- Általános megfigyelés - magyarázta egy napon Cyrus Smith a társainak -, hogy a szigetek és a partvidékek bármely szélességi fokon kevésbé szenvednek a hidegtől, mint a szárazföldek belterülete. Gyakran hallottam, hogy Lombardiában például cudarabb telek járnak, mint Skóciában, s ez is azt mutatja, hogy a tenger télen visszasugározza a nyáron magába gyűjtött meleget. Az ekként fölszabaduló hő áldásait tehát leginkább a szigetek élvezik.

- De hát akkor miképpen lehet az, Cyrus úr - tudakolta Harbert -, hogy a Lincoln-sziget mégis kivételnek tekinthető az általános szabály alól?

- Ez bizony nehezen magyarázható... - felelte a mérnök. - Mindazonáltal hajlamos vagyok föltételezni, a szigetnek ezt a sajátosságát valószínűleg az indokolja, hogy a déli féltekén fekszik, márpedig, mint te is tudod, fiacskám, a déli félteke hidegebb az északínál.

- Valóban - mondta Harbert -, hiszen úszó jéghegyekkel is gyakrabban találkozhatunk a Csendes-óceán déli szélességi körein, mint északon.

- Szent igaz - ismerte el Pencroff is -, bálnavadász koromtan nemegyszer láttam jéghegyeket a Hoorn-fok magasságában!

- Akkor hát a Lincoln-szigetet sújtó cudar hidegek okát esetleg jéghegyek vagy úszó jégmezők viszonylagos közelségében kell keresnünk... - vélekedett Gedeon Spilet.

- Az ön véleménye valóban teljesen elfogadható, kedves Spilettem - válaszolta Cyrus Smith -, nyilvánvalóan jégmezők közelsége okozza ezeket a kemény teleket. Ám szeretném emlékeztetni valamire: egy pusztán fizikai körülmény is közrejátszik abban, hogy a déli félteke hidegebb az északínál. Minthogy nyáron a nap sokkal közelebb kerül a déli földgömbhöz, mint az északihoz, télen tehát szükségképpen sokkal messzebb távolodik tőle. Ez indokolja hát itt a hőmérséklet mindkét irányú kilengését, mert igaz ugyan, rendkívül hidegek a Lincoln-szigeti telek, de ne feledkezzünk meg arról sem, hogy nyaranta viszont igen nagy ám errefelé a hőség...

- De hát miért van az, Smith úr, már megbocsásson - kérdezte Pencroff összevonva szemöldökét -, miért van az, hogy a mi féltekénk mindenben a rövidebbet húzza? Ez nem igazság!

- Pencroff barátom - válaszolta a mérnök nevetve -, akár igazság, akár nem igazság, nem tehetünk egyebet, mint hogy beletörődünk a dologba; a különlegesség okát azonban mindjárt megmagyarázom... A föld nem körpályát ír le a nap körül, hanem a csillagrendszer természetes mechanikájának törvényei szerint inkább ellipszis alakú pályán mozog. A föld az ellipszis egyik gyújtópontjában foglal helyet, és ezért következésképpen pályája bizonyos szakaszán az *afélium*ba, vagyis a naptól legtávolabb levő, más szakaszán pedig a *perihélium*ba, vagyis a naphoz legközelebb eső pontjára érkezik. Mármint a föld éppen télen, a déli félteke tele idején jár legtávolabb a naptól, érthető hát, hogy éppen a földgömb déli vidékei szenvedik el ilyenkor a legnagyobb hideget. Ezen bizony nem segíthetünk, Pencroff, mert az ember bármennyit tudjon is, sohasem változtathat a világegyetem csillagászati rendjén, amelyet maga Isten teremtett ilyennek.

- Pedig mennyi mindent tud az emberiség, Cyrus úr! - csóválta a fejét Pencroff, aki láthatólag nem szívesen törődött bele a megváltoztathatatlanba. - Mekkora könyvet lehetne megtölteni a világ tudományával!

- Hát még mennyivel nagyobb könyvet lehetne megtölteni mindazzal, amit nem tud a világ! - felelte Cyrus Smith.

Végül azonban, bármelyik okból is, június havában ismét szokásos szilajságával rontott a szigetre a hideg, és a telepések többnyire a Gránitpalotába szorultak.

Hej, valamennyien de sokat szenvedtek a szobafogságtól, a legnagyobb kínokat azonban Gedeon Spilett állta ki.

- Hallod-e, Nab - szólt egyszer a derék négerhez -, közjegyzőileg hitelesített okiratban terád hagynám minden apai és anyai örökségemet, ha lennél olyan szíves, elfutnál valahová, bánom is én, hová, és előfizetnél nekem bármelyik napilapra!... Mert boldogságomhoz csak ez az egy hiányzik: reggelente újságból szeretném megtudni, hogy ugyan mi is történt előző nap a nagyvilágban!

Nab hatalmasat kacagott.

- Hitemre mondom, Spilett úr, nem mehetek - felelte -, nincs egyetlen pillanat időm sem, annyira elfoglaltak a napi teendőim...

Az igazság az, hogy bár a külső munkáról beszorultak is otthonukba, akadt dolog odabenn is éppen elég.

A Lincoln-szigeti telep, lakói háromesztendős szakadatlan igyekezetének eredményeképpen virágzása teljében állt. A megtorpedózott brigg a gazdagság új forrását képezte. Nem szólván a teljes vitorlázatról és kötélzetről, amelynek az ácsszerűben álló hajó látja majd hasznát, a telepések annyi szerszámot, eszközt, fegyvert, lőszert és ruhaneműt zsákmányoltak, hogy a rengeteg holmi zsúfolásig megtöltötte a Gránitpalota raktárait. Már nem szorultak a maguk gyártotta durva posztóra. Első teelésük idején a telepések ugyan sokat szenvedtek a hidegtől, most azonban jöhetett a rossz idő, fittyet hánytak a legcsikorgóbb fagyoknak is. Fehérneműjük szintén akadt bőségesen, s ezt a vászonholmit szakszerűen gondozták. Cyrus Smith a tengeri só nátrium-kloridjából könnyűszerrel kiválasztotta a lúgot és a klórt. A lúgot egyszerűen szódává, a klórt pedig klórmésszé alakította át: ezek a vegyi anyagok a legkülönbözőbb háztartási célokra is alkalmasnak bizonyultak, a telepések azonban elsősorban fehérneműmosásra használták őket. Egyébiránt évente csak négyszer rendeztek nagymosást, akárcsak a régimódi családokban szokás, és Pencroff meg Gedeon Spilett - az utóbbi még mindig csak arra várva, hogy a postás meg hozza végre hírlapját - kitűnő mosónőnek bizonyultak.

Így telt el a három téli hónap, június, július és augusztus. Rendkívül zordon idő járta, s mint a megfigyelő műszerek mutatták, a középhőmérséklet nem haladta túl a fagypon alatti tizenhárom fokot. A hideg tehát még nagyobb lett, mint az előző télen. Ám a Gránitpalota kandallóiban jó tűz lángolt szakadatlan, füstje hosszú, fekete csíkokat vont a terem gránitfalára. A telepesek nem takarékoskodtak a fűtőanyaggal, hiszen a fát ott szerezték, néhány lépésnyire otthonuktól. A hajóépítésre szánt fa hulladéka máskülönben lehetővé tette, hogy módjával égessék a kőszent, amelyet nehézkesebb volt szállítani.

Ember és állat mind a legjobb egészségnek örvendett. Jup mester ugyan kissé fázékonynak mutatkozott, ezt észlelniök kellett. Ez volt talán egyetlen gyöngéje, s a telepesek jó meleg, vattázott háziruhát varrtak neki. De milyen nagyszerű inas volt, milyen ügyes, milyen buzgó, milyen fáradhatatlan, csöppet sem kotnyeles, csöppet sem fecsegő, nem egy ó- vagy újvilágbeli kollégája példát vehetett volna róla!

- Könnyű neki - jegyezte meg Pencroff -, ha valakinek négy keze van, akkor igazán a legkevesebb, hogy jól végezze a munkáját!

És az értelmes négykezű valóban kitett magáért!

Hét hónap telt el a hegyen és a hegy körül végzett vizsgálódásaik óta, elkövetkezett szeptember hava, meghozta a szép időt, de a sziget „védőszelleme” még mindig nem hallatott magáról. Jelenlétére semmiféle körülmény sem utalt. Igaz ugyan, hogy közbelépésére nem is volt szükség, mert a telepesek ezenközben egyszer sem kerültek nehéz körülmények közé, és egyszer sem álltak nehéz megpróbáltatások előtt.

Cyrus Smith megfigyelte, hogy az ismeretlen - megmagyarázhatatlan módon - a gránittömbön keresztül tartotta fenn a kapcsolatot a Gránitpalota lakóival, és Top ezt ösztönösen megérezte - ám ez az utóbbi időszak folyamán megszűnt. A kutya teljesen abba hagyta azt a bizonyos jellegzetes morgást, és többé az orangután sem nyugtalankodott. A két jó pajtás - mert azok voltak - nem ögyelgett immár a belső kút szája körül, s nem kaffogott, nem nyüszített, nem makogott azon az oly különös módon, amire a mérnök már a kezdet kezdetén fölfigyelt. De vajon bizonyos lehetett-e Cyrus Smith abban, hogy a rejtélyt illetőleg csakugyan elhangzott már az utolsó szó? Tudhatta-e, hogy soha többé nem következnek be olyan körülmények, amelyek életük e titokzatos szereplőjét ismét a színre szólítják? Ki tudja, mit tartogat a jövő?

Végül is elmúlt a tél, ám éppen a visszatérő tavasz első napjaiban olyan esemény történt, amelynek igen gyászos következményei is lehettek még.

Szeptember 7-én Cyrus Smith, miközben a Franklin-hegy csúcsát nézegette, füstöt vett észre a kráter pereme körül, és ott lebegtek a levegőben a párák első foszlányai is.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Ébredszik a tűzhányó - Nyáridő - Tovább folyik a munka az ácsszérűben - Mi történt október 15-ének estéjén? - Távirat érkezik... - Kérdés - Felelet - Indulás a karámba - Üzenet a kunyhó asztalán - A sürgönyhuzal toldaléka - A bazaltpart vidéke - Dagály - Apály - A barlang - Vakító fény a vízen...

A mérnök közölte megfigyeléseit a telepesekkel; azok félbehagyták munkájukat, és hallgaton szemlélték a Franklin-hegy csúcsát.

A tűzhányó tehát fölébredt, s a föld alatti gőzök áttörték a kráter fenekén fölhalmozódott ásványi réteget. De vajon hevesebb kitörésre készül-e a föld mélyében lángoló tűz? Lehetőséges, de hát ezt a veszélyt képtelenség elhárítani...

Mindazonáltal, ha föltételezhetek is valamilyen kitörést, valószínűnek látszott, hogy nem sújtja majd a Lincoln-sziget egészét. A vulkáni anyagok ömlése nem okoz mindig végzetes pusztulást. A szigetet - amint arról a hegy északi lejtőit barázdáló, megkövült lávafolyamok is tanúskodtak - egyszer érte már hasonló megpróbáltatás. Egyébiránt a hegy alakja maga is arra vallott, hogy a felső peremén kicsorbult kráterszáj most is a sziget termékeny tájaival átellenes oldalra ontja majd a kiokádott anyagokat.

A múlt persze nem jelentett szükségképpen biztosítékot a jövőre. Gyakran megtörténik, hogy a tűzhányók csúcsán bedugul a régi kráter, és újak nyílnak helyette a hegy oldalában. Ez a tünemény igen sokszor mutatkozott meg akár az Óvilágban, akár az Újvilágban: így történt ez az Etnával, a Popocatépettel, az Orizabával is; valamely vulkán kitörésének előestéjén mindentől tartani kell. Elég egy földrengés - és ez a tünemény gyakran kíséri a tűzhányók kitöréseit -, hogy a hegy belső elrendeződése megváltozzék, és a fehéren izzó lávafolyam kaput nyisson magának.

Cyrus Smith mindezt elmagyarázta társainak, és minden túlzás vagy szépítgetés nélkül közölte a veszély mellett és a veszély ellen szóló föltevéseit.

A telepések végeredményben nem tehettek semmit. Úgy rémlett, a Gránitpalotát akkor sem fenyegeti összeomlás, ha a földrengés meg is ingatja a laza talajt. A karámot azonban annál jobban kell félteniök, ha egyszer a Franklin-hegy déli oldalában új kráter nyílik.

Ettől a naptól fogva szüntelenül lengedeztek füstfelhők a hegy csúcsa körül, mégpedig egyre magasabb és vastagabb oszlop alakjában, láng azonban nem keveredett a sűrűn fölbodorodó gomolyagok közé. Egyébiránt az egész jelenség a középső kürtő alsó részére tömörült.

Közben a szép idő eljövételével újra kezdődött a munka. A hajóépítéssel mielőbb végezni akartak, s ezért szerfölött iparkodtak; Cyrus Smithnek a fővénysávra zuhogó vízesés erejét fölhasználva sikerült vízajtású fűrészmalomot szerkesztenie, amely gyorsabban hasogatta vastagabb és vékonyabb deszkákká és gerendákká a fatörzseket. Ennek a gépezetnek éppoly egyszerű volt a szerkezete, mint a norvég falvakban használatos fűrészmalomké. Egy vízszintes mozdulat a helyére illesztette a fát, egy függőleges mozdulat a fűrész nyomta le: ennyiből állt a gép egész működése, s ehhez a mérnöknek nem kellett egyéb, mint egy kerék, két henger és néhány megfelelően elhelyezett emelőcsiga.

Szeptember vége felé a kétárbocosnak tervezett hajó váza már készen állt az ácsszérűben. Bordázata már csaknem teljesen elkészült, bókonyait pedig ideiglenes támasztóívek rögzítették a helyükre, úgyhogy a telepések fölbecsülhették már a hajó arányait. Ez a finoman ívelt orrú, igen kecsesen tagolt törzsű és tatrészű kétárbocos láthatólag hosszabb átkelést is kibír majd, ha a szükség úgy kívánja; a külső borítás és a bélésdeszkázat fölrakására és a fedélzet

megácsolására bizony még tetemes idő kellett. A kalózok briggjének a vasalását annak idején nagy szerencséjükre megmentették a tenger alatti robbanás után. Pencroff és Ayrton a darabokra tört hajópalánkokból és görbe támfákból sorra kihúzogatta a csapszegek és a rézcsavarok tekintélyes tömegét. A kovácsokat ez igen sok munkától megkímélte, az ácsokra viszont annál több tennivaló várt még.

A hajóépítést egy hétre még félbe kellett szakítaniok az aratás, begyűjtés és a Kilátó-fennsíkon buján tenyésző különféle zöldségfélék és más egyéb vetemények behordása miatt. Mihelyt azonban ezzel végeztek, visszatértek az ácsműhelybe, és attól fogva minden percüket a kétárbocos megépítésének szentelték.

Esténként a telepések valóban kimerülten hagyták abba a munkát. Hogy arra se vesztegessék az időt, még az étkezésük idejét is módosították: délidőtájt kutya futtában megebédeltek a helyszínen, este pedig ugyanott vacsoráztak, de csak napszállta után, amikor már nem dolgozhattak a sötétben. Aztán hazamentek a Gránitpalotába, és sietve nyugovóra tértek.

Mindazonáltal néhanapján érdekes beszélgetések késleltették valamelyest a lefekvést. A telepések szívesen társalogtak a jövőről és főként arról, miképpen változik meg életük, ha a kétárbocossal elérik a legközelebb levő szárazföldre valamelyikét. Ám tervezgetéseik közép-pontjában mindig az a gondolat szerepelt, hogy végül is visszatérnek a Lincoln-szigetre. Semmiképpen sem akarták egyszer s mindenkorra elhagyni sok fáradtsággal megalapozott és sok sikerrel művelt telepüket, és azt remélték, hogy majd az Amerikával való érintkezés szigetük számára új fejlődési lehetőségeket biztosít.

Különösen Pencroff és Nab vágyakoztak arra, hogy itt éljék le életüket.

- Ugye, Harbert - kérdezte a tengerész -, te sem hagyod el végleg a Lincoln-szigetet?

- Nem, Pencroff, főleg ha te is úgy határozol, hogy itt maradsz!

- Már döntöttem is, fiacskám - felelte Pencroff -, itt fogok várni rád! Te pedig majd visszatérsz feleségemmel, fiastul, én meg fogadom, hogy pompás, vidám fickókat nevelek a gyermekeidből!

- Rendben van, megegyeztünk - vágta rá Harbert mosolyogva, de azért valamicskét el is pirult.

- Ön pedig, Cyrus úr - folytatta Pencroff lelkesen -, ön a Lincoln-sziget örökös kormányzója lesz! Teringettét! Hány lakost képes táplálni ez a sziget? Úgy becsülöm, legalább tízezret!...

Effélékről csevegtek gyakorta, és hallgatták Pencroff ábrándozását, míg végül már ott tartottak, hogy az újságíró elhatározta, hírlapot alapít New Lincoln Herald címen.

Ilyen az emberi természet. Szükségét érzi, hogy maradandó művet alkosson, olyat, amely túléli őt magát: ez épp egyik jele annak, hogy az ember ennyivel magasabb rendű, mint bármely más lény. S többek közt ez az, aminek viláгурalmát köszönheti, és ami viláгурalmának jogosságát igazolja.

Vajon Top és Jup is hasonlóképpen álmodoztak-e a jövőről? Ayrton többnyire hallgatott, s legföljebb csak annyit mondott, nagyon szeretné viszontlátni Glenarvan lordot, hogy tisztességes emberként, erkölcsiében megtisztultan léphessen elébe.

Egyik este - október 15-én - a szokottnál is hosszabb ideig úzték képzeletük játékát a telepések. Kilenc órára járt az idő. Hosszú, rosszul leplezett ásitások jelezték már, hogy elérkezett a pihenés ideje, és Pencroff éppen indult is az ágya felé, amikor váratlanul megszólalt a teremben fölszerelt villanyos csengő...

Valamennyien együtt voltak: Cyrus Smith, Gedeon Spilett, Harbert, Ayrton, Pencroff és Nab. A telepések egyike sem tartózkodott tehát a karámban.

Cyrus Smith fölugrott székéből. Társai csak bámultak: azt hitték, a fülük cseng.

- Mit jelentsen ez?! - kiáltott föl Nab. - Ki az ördög csönget?

Senki sem válaszolt.

- Zivataros az idő - vélekedett Harbert. - Talán a légköri elektromosság okozza...

Nem fejezhette be a mondatát. A mérnök tagadóan rázta a fejét; minden tekintet feléje fordult.

- Várjunk - tanácsolta Gedeon Spilett. - Ha a csöngetést jeladásnak szánták, bárkitől származzék is, bizonyára megismétli.

- De vajon kicsoda csöngetett?! - kiáltotta Nab.

- Nos - felelte Pencroff -, ugyanaz, aki...

A tengerész szavait a csengőharang nyelvének újabb rezgése szakította félbe.

Cyrus Smith a távírókészülékhez lépett, áramot kapcsolt a vezetékre, és ezt a kérdést sürgönyözte a karámba:

Mit óhajt?

Néhány másodperc múltán az ábécével ellátott tárcsán mozgó mutató ezt a választ közölte a Gránitpalota lakóival:

Siessenek a karámba, azonnal!

- Végre! - kiáltott föl Cyrus Smith.

Igen! Végre! A titokról nemsokára lehull a fátyol! A telepéseket olyan mérhetetlen kíváncsiság ösztökélte a karám felé, hogy az elűzte minden fáradságukat, a pihenésnek már egyáltalán nem érezték szükségét. Nem szóltak egyetlen szót sem, hanem tüstént fölkerelkedtek, néhány másodperc múlva már el is hagyták a Gránitpalotát, és lenn álltak a fövénysávon. Csak Jup és Top maradt odahaza. Most nem volt szükség reájuk.

Az éjszaka komoran feketéllett. Az újhold aznap együtt nyugodott le a nappal. Harbert fölhívta a többiek figyelmét arra, hogy a tömött esőfelhők alacsony, súlyos boltozatként tömörülnek fölöttük, és elnyelik a legparányibb csillagsziporkát is. Csak egy-egy „szárazvillám” - távoli zivatarok visszfénye - lobbant föl hébe-hóba a látóhatáron.

Lehetségesnek látszott, hogy néhány óra múltán már magát a szigetet érik a villámcsapások. Vészterhes éjszaka borult reájuk.

Ám mégoly mélységes sötétség sem tartóztathatta volna hőseinket, akik biztonságosan haladtak a karámba vezető, jól ismert úton. Nekivágtak a Hála-folyó bal partjának, fölkapaszkodtak a fennsíkra, átkeltek a Glicerín-patak hídján, és az erdőn keresztül nyílegyenest tartottak céljuk felé.

Erős ütemben gyalogoltak, heves fölindulás hajszolta őket. Nem kételkedtek abban, hogy végre föllelik a rejtély eleddig annyit keresett nyitját, megtudják, mi a neve annak a titokzatos lénynek, aki oly gyakran, oly mélyen beleavatkozott az életükbe, aki oly nagylelkűen érvényesítette hatalmát érdekükben, s aki cselekedeteiben oly igen hatékonyan bizonyult! A telepéseknek már-már valóban úgy kellett hinniök, hogy a rejtelmes személyiség ismeri életük minden legapróbb részletét is, és kihallgatta mindazt, amit ők a Gránitpalotában beszéltek. Máskülönből hogyan is érthető, hogy mindig a kellő pillanatban tudott közbelépni?!

Valamennyien gondolataikba merülten szaporították lépteiket. A fák boltozata alatt olyan sötétség terjengett, hogy a telepesek nem látták még az út szegélyét sem. Az erdőben egyébiránt semmiféle nesz nem hallatszott. A négylábú állatok is, a madarak is némán, mozdulatlanul kucorogtak a tikkasztóan fülledt légkörben. Szellő sem reszkettette a fák leveleit. Csak a telepesek léptei visszhangoztak a sötétben, a keményre taposott talajon.

Az első negyedórán csak Pencroff megjegyzése törte meg a csöndet:

- Lámpást kellett volna hoznunk...

A mérnök csak ennyit felelt:

- Majd találunk a karámban.

Cyrus Smith és társai kilenc óra tizenkét perckor hagyták el a Gránitpalotát. Kilenc óra negyvenhét perckor már három mérföldet megtettek a karámot a Hála-folyó torkolatától elválasztó ötmérföldnyi útból.

Ebben a pillanatban roppant fehér fényű villámlások cikáztak el széles ívben a sziget fölött, és tüzes világosságukban élesen kirajzolódott a lomboszat fekete körvonala. A hirtelen föllobbanó, átható erejű villanások elkápráztatták és elvakították a rengeteg éjszakai vándorait. Nyilvánvaló volt, hogy rövidesen kitör a fürgeteg. A villámlások egyre gyakrabban repesztették az égboltot, és egyre tündöklőbben ragyogtak. Távoli mennydörgés robajlott az elborult légkör mélységeiben. Fullasztóan nehéz levegő ülte meg a szigetet.

A telepesek úgy rohantak, mintha valamilyen ellenállhatatlan erő üzte volna őket.

Negyed tizenegykor villámtűz csillogó fényében fölbukkant előttük a karám palánkja, és alig léptek be a kapun, szörnyű csattanással csapott le mögöttük a mennykő.

Egyetlen percbe sem telt, hogy végigfussanak a karám udvarán, és Cyrus Smith már ott is állt a kunyhó előtt.

Lehetséges, hogy az ismeretlen a kunyhóban tartózkodik, hiszen innen kellett küldenie a táviratot. Az ablakból azonban semmilyen derengés sem szüremlett ki az udvarra.

A mérnök kopogtatott az ajtón.

Semmi válasz.

Cyrus Smith benyitott az ajtón, és a telepesek is beléptek a szobába, amelyben mélységes sötétség fogadta őket.

Nab szikrát csiholt tűzszerszámával; egy pillanat múltán már lobogott is a lámpásban a lángnyelv, és fénye megvilágította a szoba minden zugát...

Nem volt ott senki. Minden bútordarab érintetlenül állt a helyén, ugyanúgy, ahogy legutóbb hagyták.

- Vajon csupán érzécsalódás játszott velünk? - mormolta Cyrus Smith.

Nem! Ez képtelenség! Hiszen a távirat szövegét nem lehetett félreérteni:

Siessenek a karámba, azonnal!

A távirókészülék külön e célra készült asztalkájához léptek. Minden a helyén volt: az áramfejlesztő telep, a telep befogadására szolgáló doboz, a föllevő- és a leadókészülék is.

- Ki járt itt utoljára? - kérdezte a mérnök.

- Én, Cyrus úr - felelte Ayrton.

- Mikor?...

- Négy napja.

- Ah! Levél! - kiáltott föl hirtelen Harbert, s az asztalon heverő papírlapra mutatott.

A papíron ezek az angol nyelven írt szavak álltak:

Kövessék az új távíróhuzalt!

- Gyerünk! - kiáltotta Cyrus Smith, aki tüstént megértette, hogy a táviratot nem a karámban adták föl, hanem alighanem az ismeretlen lény hajlékából, amelyet a régi sürgőnyosodronyhoz csatolt pótvezeték kapcsolt össze a Gránitpalotával.

Nab fölkapta az égő lámpást, és valamennyien elhagyták a karámot.

A vihar csak most tört ki istenigazából. Érezhetőleg mind közelebb és közelebb estek egymáshoz a villámlások is és a dörgések is. Az égiháború már a Franklin-hegy, sőt az egész sziget fölött dühöngött. A villámok föl-fölvillanó világánál a telepések jól látták a tűzhányó füstölgő csúcsát.

A karámnak a kunyhó és a kerítés közt elterülő részén semmiféle új távíró-összeköttetés nem látszott. Ám, miután kiléptek a kapun, a mérnök azonnal odarohant a legközelebbi távírópóz-nához, és egy villám fényénél fölfedezte, hogy a szigetelősigárol új huzal csüng le a földre.

- Megvan! - kiáltotta.

A sürgőnyosodrony a földön húzódott, és egész hosszában olyan burok borította, mint a tenger alatti kábeleket, amelyeknek a szigetelése víz alatt is biztosítja a zavartalan áramellátást. Irányából ítélve úgy látszott, hogy az erdön át a hegy déli nyúlványaihoz vezet, vagyis következésképpen nyugat felé tart.

- Kövessük a huzalt! - szólt Cyrus Smith.

A telepések elindultak a vezeték mentén, és útjukon részint a lámpás fénye, részint pedig a villámok sziporkázó tüze világított.

Ekkor már szakadatlanul dübörgött a mennydörgés, és olyan zajosan zengett az ég, hogy a telepések hiába kiáltoztak, nem értettek egyetlen szót sem. Egyébiránt most nem is beszélniök kellett, hanem megállás nélkül nyomulniok előre.

Cyrus Smith és övéi mindenekelőtt a karám völgye és a Zuhatag-patak völgye közt emelkedő hegyhátra hágtak föl, annak legkeskenyebb részén. A huzal hol a fák alacsony ágai közt feszült, hol a földön húzódott tovább, és teljes bizonyossággal útbaigazította a telepéseket.

A mérnök föltételezte, hogy a kábel a völgy mélyére vezet, és ott lesz az ismeretlen lény lakhelye.

De nem volt ott semmi. A völgyből előbb a délnyugati hegynyúlványra kellett fölkapaszkodniok, aztán egy különös alakzatokban tornyosuló bazaltfal határolta, kopár szurdokba kellett leereszkedniök. A telepések egyike vagy másika időnként lehajolt, megtapintotta a távírosodronyt, és megállapította, hogy jó irányban haladnak-e. Semmi kétségük sem lehetett azonban, hogy a huzal egyenest a tengerhez vezet. Úgy látszik, ott, valamelyik tüzeredetű sziklacsoport mélyében rejtőzik a mindedig hasztalanul keresett barlangrejték.

Az égbolt merő lángban égett. Egyik villám a másikat követte. Több mennykőcsapás a tűzhányó csúcsát érte, sőt egyik-másik magába a kráter mélyébe vágott, a sűrűn gomolygó füstfelhők közé. Némelykor szinte úgy rémlett, mintha maga a hegy okádna lángot...

Tizenegy óra előtt néhány perccel a telepések az óceán fölé magasodó nyugati sziklaperemre értek. Szélvihar támadt. Alant, ötszáz láb mélységben bömbölve harsogott a hullámverés.

Cyrus Smith számítása szerint eddig másfél mérföldnyi távolságot tettek meg a karámtól.

Ettől a ponttól fogva a huzal igencsak meredek lejtőn és szeszélyesen kanyargó bérchasadékban vezetett a szirtek közé. A telepések pedig állhatatosan követték, noha minden pillanatban azt kockáztatták, hogy néhány ingatag szikla leomlik a lábuk alatt, és ők maguk is a tengerbe zuhannak. Leereszkedésük fölöttébb nyaktörőnek bizonyult, ők azonban nem törődtek a veszéllyel, képtelenek voltak türtőztetni magukat: valami olyan ellenállhatatlan erővel vonzotta őket titokzatos céljuk felé, mint mágnes a vasat.

Mint az alvajárók, oly öntudatlanul rohantak lefelé a völgyoszoroson, amelyen pedig még világos nappal is istenkísértés számba ment volna a leereszkedés. Kövek gurultak ki a lábuk alól, és tüzes meteorként csillantak föl, ha átgörögtek a fénypázmákon. Cyrus Smith haladt az élen. Ayrton zárta le a menetet. Hellyel-közzel csak lépésről lépésre vergődhetek tovább, máskor pedig meg-megcsúsztak az iszamós sziklákon; aztán föltápáskodtak, és folytatták az útjukat.

Végül a huzal egyszer csak éles szögben elkanyarodott, és a part menti szirtek felé vezetett, afféle sziklazátonysor felé, amely olyan alacsonyan állt ki a vízből, hogy a magasabb dagályok alighanem el-elborították. A telepések a bazaltfal alsó határához értek.

Keskeny, vízszintes támfal bontakozott ki előttük, amely a tengerszegéllyel párhuzamosan húzódott. A távíróvezeték ezen vonult tovább, és a telepések követték. Ám alig tettek száz lépést, amikor észrevették, hogy a természetes támfal mérsékelt lejtővel a hullámok szintjéig hajlik alá.

A mérnök megragadta a sürgönykábel, és látta, hogy a tengerbe vezet.

Társai elképedten torpantak meg mögötte.

A csalódás, sőt csaknem a kétségbeesés kiáltása hagyta el ajkukat! Csak nem kell tán a víz alá bukniok, hogy ott valamilyen tenger alatti barlangot keressenek? Szertelen testi és lelki fölajzottságukban talán még erre is habozás nélkül vállalkoznak.

A mérnök szavai azonban visszafogták őket.

Cyrus Smith egy sziklaüreg szájához vezette társait, és így szólt hozzájuk:

- Várjunk... Dagály van. Apálykor megnyílik előttünk az út...

- De miért gondolja ezt?... - kérdezte Pencroff.

- Ő nem hívott volna, ha nem lenne út és mód, hogy eljussunk hozzá!

Cyrus Smith olyan mély meggyőződéssel ejtette ki ezeket a szavakat, hogy ellenvetése senkinek sem támadt. Megfigyelése egyébiránt ésszerű is volt. Föl kellett tételezniök, hogy valamilyen rés nyílik a bazaltfal tövében: apály idején megközelíthető, most azonban tenger-víz zárja el az odavezető utat.

Néhány óráig tehát várakozniok kellett. A telepések némán gubbasztottak egy mély, oszlop-csarnokra emlékeztető sziklaüregben. Az eső megeredt, és a villámhasogatta fellegekből nemsokára sűrű sugarakban zuhogott a zápor. A visszhang roppant, érces zengéssel verte vissza a mennydörgés csattanásait.

A telepések végsőkéig fölindultan szorongtak a sziklaodúban. Ezernyi bizarr, titoksejtő gondolat cikázott át az agyukon, és képzeletük valamilyen fenséges, szinte emberfölötti lény arculatát vetítette eléjük: ez illett ahhoz az eszményhez, amelyet a sziget rejtelmes „örszelleméről” alkottak maguknak.

Éjfélkor Cyrus Smith, lámpással a kezében, leereszkedett egészen a fővénysáv szintjéig, hogy szemügyre vegye, mennyire állnak ki a sziklák. A tenger már második órája apadozott.

A mérnök nem tévedett. Roppant barlangüreg beszájadzásának boltíve kezdett fölbukkanni a víz alól. A derékszögben megtört távirdasodrony ebbe az ásító torokba hatolt be.

Cyrus Smith visszatért társaihoz, és egyszerűen csak ennyit mondott:

- A bejárat egy órán belül járható lesz...

- Tehát csakugyan van ott nyílás? - kérdezte Pencroff.

- Kétkelkedett benne? - kérdezte viszont Cyrus Smith.

- De azt a barlangot bizonyos magasságig víz borítja! - jegyezte meg Harbert.

- Két eset lehetséges - válaszolt Cyrus Smith -, vagy szárazra kerül a barlang, és bejuthatunk gyalogszerrel, vagy pedig víz alatt marad, akkor azonban bizonyára valamilyen vízi jármű vár majd ránk...

Az óra letelt. Zuhogó esőben botladoztak le valamennyien a tenger színéig. Az utóbbi három órában teljes tizenöt lábnyit apadt a tenger. A bejárat bolthajtása legalább nyolclábnyira emelkedett a víz fölé. Úgy festett, mint valamely híd íve, amely alatt tajtékzó áradat örvénylik.

A mérnök előrehajolt, valamilyen sötét tárgyat vett észre, amely a tenger színén lebegett. Magához húzta.

Csónak volt, kötél erősítette az egyik belső sziklapecekhez. Csapszegekkel kivert bádoglemezből készült. Padja alatt evezőpár hevert.

- Szálljunk be - szólt Cyrus Smith.

Egy perccel utóbb a telepések már a csónakban voltak. Nab és Ayrton az evezőpadra ült, Pencroff a kormányrúdhhoz. Cyrus Smith a csónak orrában helyezkedett el, és lámpását az orrtő karikájára akasztva megvilágította útjukat.

A bolthajtás, amely alatt a csónak haladt, kezdetben igen alacsonyan ívelt, de aztán hirtelen felmagasult; a sötétség azonban túlon túl feketén terjengett, a rebbenékeny, pislá lángnyelv a lámpásban pedig elégtelennek bizonyult, semhogy a telepések fogalmat alkothattak volna a barlang kiterjedéséről; sehogy sem bírták fölbecsülni szélességét, magasságát, mélységét. A földalatti bazaltüregben ünnepélyes, mély csönd honolt. A külvilág semmiféle zaja nem jutott be oda, a vastag sziklafalon át még a villám csattogása sem hatolhatott keresztül.

Efféle roppant barlangok a földgolyó több pontján ismeretesek, amolyan hatalmas, természet alkotta kripták ezek, amelyek korai földtani korszakok idején keletkeztek. Némelyiküket teljesen elborítja a tengerár; más üregek mélyén pedig belső tavak rejlenek. Ilyen a Hebridák egyikén, a Staffa szigeten levő Fingal-barlang, a bretagne-i Douarnenezi-öböl Morgat-barlangja, ilyenek a korzikai Bonifacio-barlangok, a norvégiai Lyse-fjord barlangjai, és végül ilyen az óriási, ötszáz láb magas és több mint húsz mérföld hosszúságú, kentuckybeli Mammuth-barlang! A földkerekség különféle pontjain maga a természet vájta ki ezeket a sírboltokat, és őrizte meg őket az emberiség ámulatára.

Vajon meddig terjed ez a barlang, amelyet a telepések most készülnék átkutatni - talán egészen a sziget közepéig? A mérnök kurta szavakkal irányította Pencroffot, s a csónak már negyedórája haladt kanyargós útján, amikor Cyrus Smith egyszer csak fölkiáltott:

- Jobbra tarts! - vezényelte.

A vízi jármű nyomban irányt változtatott, és a jobb kéz felőli sziklafal közelébe siklott. A mérnök ugyanis arról akart meggyőződni, hogy a távirdasodrony továbbra is ott húzódik-e a fal tövében.

A sziklagöbökre aggatott sürgönyhuzal nem maradt el mellőlük.

- Előre! - rendelkezett Cyrus Smith.

A két evező ismét a vízbe merült, és a csónak továbbsiklott. Vagy negyedórát eveztek még, és félmérföldnyi utat tehettek meg a barlang szájától, amikor ismét fölhangzott Cyrus Smith vezényszava:

- Állj!

A csónak megállt, és a telepések szemébe éles fény csillant, amely megvilágította a sziget belsejébe mélyen benyúló, mérhetetlen sírkamrát.

Cyrus Smith és társai most végre széttekinthettek a hatalmas üregben, amelynek nemrégiben még a létezését sem gyanították. A víz színe fölött százlábnyira bolthajtás homorult a magasan: bazaltoszlopokra támaszkodott, amelyek mintha egytől egyig ugyanabból az öntőmintából kerültek volna ki... Szabálytalan boltvállak, szeszélyes bordázatok nehezdedtek erre a tenger sok oszlopra; amelyeket a természet talán még a földgömb kialakulásának első korszakaiban alkotott meg ezerszámra. Az egymásba illeszkedő bazaltcsonkok legtöbbször negyven-ötven lábnyi magasságot is elért, talpazatukat a nyílt tenger háborgása ellenére is idebenn csendes víz nyaldosta. A fény, amelyre a mérnök fölhívta társai figyelmét, a prizma-rendszerű sziklaéleken meg-megtörve, sziporkázó csillámokkal szórta tele a barlangot, s a falak szinte áttetszővé lényegültek át ebben a világításban, amely megannyi csillogó-villogó, csiszolt ékkővé varázsolt a föld alatti oszlopcsarnok falazatának apró kiszögelléseit.

A víz tükre villódzva verte vissza ezt az ezerszínű fényjátékot, s a telepéseknek úgy tetszett, mintha csónakjuk két tündökletes, csillámló fényfelület közt suhanna.

A fényforrásból áradó sugárzás természete felől nem lehetett kétségük: a ragyogó nyalábok nyílegyenesen vetültek, és csupán a roppant sírbolt szögletein és erezszerű bordázatán törtek meg. Ez a fény csakis elektromos göcbből fakadhatott, fehér színe első pillantásra elárulta eredetét. Villanytelep táplálta fényforrás sugárzott napként a barlang öblében, és teljességgel betöltötte.

Cyrus Smith jelt adott az indulásra, az evezők valóságos karbunkulus-záport kavarva bugyborogtatták és fröcskölték szét a vizet, s a csónak igyekezni kezdett a fény forrása felé; kisvártatva már csak fél kötélhossznyi távolság választotta el tőle.

A vízfelület szélessége itt mintegy háromszázötven lábnyi lehetett, s a telepések észrevették, hogy a villanygócon túl irdatlan bazaltfal rekeszti el az utat. A barlang onnan kezdve tekintélyesen tágassá öblösödött, s a tenger vize valóságos kis tóvá terebélyesült. A bolthajtás azonban, az oldalfalak, a sarkok, prizmák, hengerek és kúpok mindenütt villanyos fluidumban fürödtek; a szemlélőnek szinte így rémlett, hogy ezek a kövek maguk ontják a világosságot, ezernyi apró lapocskájuk úgy tükrözta vissza a fényt, mint csiszolt drágakövek, milliós értékű gyémántok.

A tó közepén hosszú, orsóforma tárgy lebegett a vízen, némán, moccanatlanul. A belőle tűző fény úgy sütött ki oldalain, mintha fehér izzásig fűtött kohó kettős torkából törne elő. A hatalmas cetfélé állat testére emlékeztető, kétszázötven lábnyi hosszúságú alkotmány vagy tíz-tizenkét lábnyira emelkedett a tenger színe fölé.

A csónak lassan közeledett feléje. Cyrus Smith fölemelkedett a ladik orrában. Nézte, nézte, heves fölindulás ragadta magával. Aztán hirtelen megfogta az újságíró karját.

- De hiszen ez ő! Csak ő lehet! - kiáltotta. - Ő az!

Azzal visszarogyott a csónak padjára, s halkan maga elé mormogott egy nevet; csak Gedeon Spilett hallotta meg.

Az újságíró kétségkívül ismerte ezt a nevet, mert rendkívüli hatást tett reá, és tompa hangon válaszolta:

- Hogyan, ő volna az? A törvényen kívüli ember!

- Ő! - mondta Cyrus Smith.

A mérnök utasítására a csónak a különös úszó alkalmatossághoz siklott. A tengeralattjáró farának bal feléhez simult, amelyből vastag üveglapon át fénykéve tört elő.

Cyrus Smith és társai fölkapaszkodtak az úszó test lapos tetejére. Lejárónyílást találtak rajta. A telepesek sietve leereszkedtek a hajótest belsejébe.

A vaslépcső alján keskeny, villanyfényes belső folyosóra értek. A folyosó ajtóban végződött, Cyrus Smith benyitott rajta.

A telepesek pazar díszítésű terembe léptek, gyorsan keresztül haladtak rajta, innen könyvtárszobába jutottak; mennyezetéről valóságos fényzuhatag zúdult alá.

A könyvtárszoba végén nagy, szintén csukott ajtót találtak; a mérnök kinyitotta ezt is.

Tágas szalon tárult a telepesek szeme elé, valóságos tárháza az ásványvilág kincseinek, a művészet remekeinek, az ipar csodálatos alkotásainak: Cyrus Smith és társai szinte úgy hitték, hogy valamilyen varázslat az álmok birodalmába ragadta őket.

A szalon ékes faragású pamlagán idős férfit pillantottak meg; úgy látszott, nem vette észre jövetelüket.

Cyrus Smith ekkor, társai végtelen meglepetésére, fennhangon ekként szólította meg:

- Nemo kapitány, ön hívott bennünket. Itt vagyunk...

TIZENHATODIK FEJEZET

Nemo kapitány - Első szavai - A függetlenség harcosának élettörténete - Gyűlölete a hódítók ellen - Nemo társai - Élet a tenger alatt - Magánosan - A Nautilus utolsó rejtekhelye a Lincoln sziget mélyén - A sziget titokzatos „őrszelleme”...

A fekvő férfi e szavakra fölemelkedett, s arcukat most teljesen megvilágította a fény: fölséges fő, boltozatos homlok, büszke tekintet, galambősz szakáll, hátraomló dús hajzat. A férfi kezével a kerevet karfájába kapaszkodva fölegyenesedett. Nyugalommal pillantott rájuk. Meglátszott rajta, hogy lassú kór örölte föl a szervezetét, hangja azonban erővel teljesen csengett még, amikor megszólalt angolul és a legnagyobb csodálkozás zöngéjével: - Nekem nincs nevem, uram.

- Én ösmerem önt - felelte Cyrus Smith.

Nemo kapitány olyan izzó tekintetet lövellt a mérnökre, mintha azzal akarná megsemmisíteni.

Majd visszadőlt heverője vánkosaira.

- Végtére mindegy - sóhajtotta -, úgyméghalok!

Cyrus Smith közelebb lépett Nemo kapitányhoz, Gedeon Spilett pedig megtapintotta a beteg kezét, és forrónak találta. Ayrton, Pencroff, Harbert és Nab a pompás szalon sarkába húzódtak, és tiszteletteljes távolságban maradtak; a termet ózondús légáram lengte át.

Nemo kapitány elhúzta a kezét, s intett a mérnöknek és az újságírónak, hogy foglaljanak helyet.

Valamennyien igaz megrendüléssel nézték a kapitányt. Ő tehát az, akit eddig „a sziget őrszelleme” neveztek, az a hatalmas lény, akinek a közbelépése minden egyes alkalommal oly sikeresen segített rajtuk, a jótévőjük, akinek végtelen hálával tartoznak! Szemük előtt azonban roskatag öregember feküdt csupán; s akiben Pencroff és Nab szinte istenséget gyanított, az az aggastyán már a sír szélén állt!

De vajon Cyrus Smith honnan ismerheti Nemo kapitányt? Miért kelt föl fekhelyéről oly hirtelen a kapitány, amikor a nevét hallotta - tán úgy hitte, senki sem ismeri e nevet?...

A kapitány ismét visszadőlt a kerevetre, és könyökére támaszkodva, merőn nézte a mellette ülő mérnököt.

- Ön tehát ismeri ama nevet, amelyeket valaha viseltem? - kérdezte.

- Ösmerem - válaszolta Cyrus Smith -, sőt ennek a nagyszerű tengeralattjárónak a nevét is tudom...

- A *Nautilus*-ét? - kérdezte bágyadt mosollyal a kapitány.

- Igen, a *Nautilus*-ét is.

- És azt is tudja-e... azt is tudja-e, hogy ki vagyok én?

- Tudom.

- Pedig vagy harminc éve nincs már semmilyen kapcsolatom a lakott világgal, harminc éve a tenger mélyén élek, mert csak itt találtam meg a függetlenséget! Vajon ki árulhatta el a titkomat?

- Olyasvalaki, aki soha semmiféle kötelezettséget nem vállalt ön iránt, Nemo kapitány, s akit ennél fogva árulás vádjára nem is illet...

- Az a francia talán, akit vagy tizenhat éve a vakvéletlen vetett a hajómra?

- Úgy van.

- Az az ember és két társa tehát nem vészett bele a maelströmbe, amikor a *Nautilust* magával ragadta az örvény?

- Nem vésztek oda, és *Húszezer mérföld a tenger alatt* címen nemsokára könyv jelent meg, amely elbeszéli az ön élettörténetét.

- Néhány hónapját csupán az én életemnek, uram! - tiltakozott élénken a kapitány.

- Igaz - felelte Cyrus Smith -, de ennek a különös életnek néhány hónapos története is elegendő volt, hogy a világ megösmerje önt...

- Mint afféle főbenjáró bűnöst, nemde? - kérdezte Nemo kapitány, és ajka körül kevély mosoly játszott. - Mint holmi lázadót, akit az emberiség kiteszített magából!

A mérnök nem válaszolt.

- Nos, uram?

- Nem az én feladatom, hogy pálcát törjek Nemo kapitány fölött - válaszolta Cyrus Smith -, legalábbis ami a múltját illeti, nem mondhatok róla ítéletet. Éppoly kevéssé tudom, mint maga a világ, hogy melyek voltak ennek a különös árnyéletnek a mozgatórugói, és nem bírálhatom az okozatokat az okok ösmerete nélkül; ám annyit tudok, hogy amióta a Lincoln-szigetre érkeztünk, azóta jótékony kéz egyengeti az utunkat, hogy valamennyien egy jóságos, nagylelkű, hatalmas lénynek köszönhetjük az életünket, s hogy ez a hatalmas, nagylelkű és jóságos lény nem más, mint ön, Nemo kapitány!

- Én vagyok - felelte egyszerűen a kapitány.

A mérnök és az újságíró fölállt. Társaik is közelebb léptek, s a szívükből kicsorduló hála mozdulatokba, szavakba kíváncsozott...

Ám Nemo kapitány egyetlen intéssel föltartóztatta őket, és meghatottabb hangon, mint amilyenek kétségkívül maga is szánta, így szólt:

- Hallják előbb az élettörténetemet...

És a kapitány szabatos fogalmazású, tömör mondatokban elbeszélte a telepéseknek egész élettörténetét.

A történetet rövidre fogta, és mégis minden maradék erejét össze kellett szednie, hogy végigmondhassa. Látszott rajta, hogy halálos gyöngeséggel kell megküzdenie. Cyrus Smith több ízben is kérte, pihenjen időnként, ám a kapitány tagadóan rázta a fejét, mint aki már arra sem számít, hogy megéri a másnapot, sőt amikor az újságíró azt javasolta, ápolásban részesíti, elhárította az ajánlkózást.

- Hasztalan - felelte -, az én óráim meg vannak számlálva...

Nemo kapitány Indiából származott, Dakkar hercegének született, az akkor még független Bundelkund tartomány rádzsájának fiaként és Tippu Szahibnak, India szabadságharcos hősének unokaöccseként. Atyja már tízéves korában Európába küldte, hadd részesüljön ott magas fokú oktatásban, attól a titkos szándéktól vezérelve, hogy fia egyszer majd egyenlő fegyverekkel kelhessen harcra hazája elnyomói ellen.

A kitűnő adottságokkal fölruházott, nagyszívú, erős egyéniségű, fényes szellemi képességű Dakkar herceg tízéves korától harmincéves koráig tartózkodott külföldön, és sokoldalú, alapos műveltséget szerzett a különféle tudományágakban, az irodalomban és művészetekben.

Dakkar herceg beutazta egész Európát. Születése és vagyona sokak számára tette kívánatosá társaságát, ő azonban sohasem engedett a világ csábításának. Szép és ifjú létére komoly és tiszta maradt, zárkózott egyéniség; csillapíthatatlan tudományszomj epesztette, és szívében sohasem aludt ki az engesztelhetetlen gyűlölet.

Mert Dakkar herceg gyűlölt. Gyűlölte azt az országot, amelyben élt, azt amelynek a földjére legszívesebben soha nem tette volna be a lábát, gyűlölte azt a társadalmi erkölcsöt, amelynek magasabbrendűségét állhatatosan tagadta: gyűlölte Angliát, és nem egy tekintetben ugyanannyira csodálta is.

A hindu Dakkar herceg rabigába vetett népe minden féktelen gyűlöletét egyesítette magában a hazája földjét bitorló győztes hatalommal szemben. A betolakodó nem remélhetett irgalmat a meghódított nép fiától. A herceg olyan uralkodónak a sarja volt, aki csak kényszerből, forma szerint vetette alá magát az Egyesült Királyság fennhatóságának, és Tippu Szahib családjából származván, a megtorlás és bosszú szellemében nevelkedett, és olthatatlan szeretettel csüggött angol béklyóban senyvedő, legendásan szép szülőföldjén, tehát szíve szerint sohasem lépte volna át határát annak az átkozott birodalomnak, amely szolgasorba taszította Indiát.

Dakkar herceg művész lett, nemes ízlésű csodálója a művészet remekeinek, tudós, akitől a legmagasabb rendű tudományok semelyik ágazata sem idegen, államférfi, aki Európa udvari köreiben szerezte tapasztalatait. Azok, akik csak fölületesen ismerték, talán afféle kozmopolitának tarthatták, afféle hazátlan „világpolgárnak”, aki sok mindenre kíváncsi ugyan, de sehová sem húzza a szíve, ama dúsgazdag, gögös és elménc, céltalanul kóborló világotutazók egyikének, akik a világ szüntelen vándoraiként nem tartoznak semmilyen országhoz sem.

Pedig ez egyáltalán nem így volt. Ez a művész, ez a tudós, ez az államférfi hindu maradt a szívében, hindu bosszúvággyában, hindu maradt abban a reménységében, hogy egy napon még kivívhatja hazája szabadságát, - kiűzheti a hódítókat, és megteremtheti a független Indiát.

Dakkar herceg 1849-ben tért vissza Bundelkundba. Előkelő indus leányt vett nőül, akinek a szíve éppúgy vérzett hazája szerencsétlensége miatt, mint az övé. Két gyermekük született, elhalmozták őket szeretetük minden melegével. Ám a családi boldogság nem feledtethette vele szolgasorba vetett hazáját. Csak az alkalomra várt. S az nem is késett soká.

Az angol iga már túlon túl nagy súllyal nehezült az indiai népre. Dakkar herceg hangot adott az általános elégedetlenségnek, Lelkében lánggra lobbant az idegenek ellen érzett gyűlölet. Bejárta az indiai félsziget még független tartományait, sőt az angol igazgatásnak közvetlenül alávetett területeket is. Emlékezetébe idézte Tippu Szahib nagy napjait, s azt, hogyan halt hősi halált hazája védelmében ez a függetlenségi harcos Seringapatamnál...

1857-ben kitört a szipojok hatalmas lázadása.¹⁰⁹ Dakkar herceg lett a zendülés lelke. Ő szervezte meg a roppant fölkelést. Egész tehetségét és egész vagyonát ennek az ügynek a szolgálatába állította. Az első sorokban küzdött, élete kockáztatásával, egyszerű közemberként csatázott azok közt, akik fegyvert ragadtak hazájuk fölsszabadításáért; tízszer is megsebesült vagy húsz ütközetben, de a halál még akkor is elkerülte, amikor már elhullottak a függetlenségi harc utolsó katonái is az angol golyók záporában.

Soha még az angol uralmat nem fenyegette ekkora veszedelem Indiában, mint a szipojlázadás idején, és ha a hazafiak reménykedése valóra válik, és külső segítség érkezik, talán egész Ázsiában megrendült volna az Egyesült Királyság zsarnoki hatalma.

---

109 A szipojok (szipáio) fölkelése (1857-1859) - India legnagyobb nemzeti fölsszabadító harca a gyarmatosító angol uralom ellen; a lázadók kezébe került majdnem egész Észak-India, de az egységes vezetés hiánya, India hűbéri széttagoltsága és a feudális nagyurak árulása Angliát hozzásegítette a fölkelés véres leveréséhez

Dakkar herceg nevét akkor mindenütt nagy tisztelettel emlegették. A hős, aki ezt a nevet viselte, sohasem rejtőzött el, mindig nyílt sisakkal harcolt. Az angolok vérdíjat tűztek ki a fejére, de nem akadt áruló, aki az ellenség kezére adja; apja, anyja, felesége, gyermekei életükkel fizettek a fölkelésért, mielőtt Dakkar herceg tudomást szerezhetett volna a veszedelemről, amelyet voltaképpen ő zúdított rájuk.

A jog ezúttal is az erőszak áldozatául esett. A haladást azonban sohasem lehet visszafordítani, azt, úgy tetszik, a szükségszerűség törvényei irányítják. A szipojok lázadását leverték, és a rádzsák ősi országa az angol birodalom közvetlen uralma alá került.

Dakkar hercege, bár kereste a halált, nem veszett oda, és visszavonult a bundelkundi hegyek közé. Ott, immár egyes-egyedül, határtalan embergyűlölet és életundor fogta el, irtózáttal és utálattal tekintett az úgynevezett „művelt világra”, összeszedte vagyona roncsait, maga köré gyűjtötte hús-egynéhány leghívebb bajtársát, s egy napon valamennyien eltűntek Indiából.

Hol kereste vajon Dakkar herceg a függetlenséget, amely a lakott földön nem jutott osztályrészül? A vizek mélyén, a tengerek fenekén, ahová nem követhette senki...

A harcos helyét a tudós foglalta el. A Csendes-óceán egyik elhagyatott szigetén hajókészítő műhelyt építtetett, és ott tengeralattjárót állított össze saját tervei szerint. A kifogyhatatlan forrásokból merített elektromosság mérhetetlen erejét különleges eszközökkel szolgálatába kényszerítette - titkuk talán majd egyszer közismertté válik -, úszóalkalmatosságában minden célra elektromosságot használt: hajtóerőként, világításra, fűtésre egyaránt. A tenger, a maga végtelen kincseivel, milliárd halával, moszattömegeivel, sargassumtermésével, roppant emlőseivel - s ezenfelül az emberek odavesztett rengeteg aranyával és ékkövével is - bőségesen fedezte a herceg és hívei szükségleteit. Dakkar minden kapcsolatot meg akart szakítani a világgal, s a tenger alatt ez a forró vágya tökéletesen teljesült. Tengeralattjáróját *Nautilus*nak nevezte el; önmagát pedig Nemo kapitánynak, és eltűnt a tenger mélyén.

A kapitány jó néhány esztendőn át járta a világtengereket, az Északi-sarktól a Déli-sarkig. A lakott világ e számkivetett páriája csodálatos kincseket gyűjtött a lakatlan világban. A Vigo-öbölben 1702-ben milliós értékeket szállító spanyol gályák süllyedtek el, s e hajdan tengerbe veszett drágaságok most kincsek kimeríthetetlen bányájaként szolgáltak Nemo kapitánynak, aki zsákmányát a szabadságukért küzdő népek - mint például a krétaiak - érdekében használta föl, mindig névtelenül.

Végül is, miután hosszú ideje semmiféle kapcsolatot sem tartott már az emberekkel, egy éjszakán, 1866. november 6-án három férfit sodort hajójára a véletlen. Egy francia professzort, az inasát és egy kanadai halászt. Ez a három ember egy hajószerencsétlenség alkalmával esett a tengerbe; az *Abraham Lincoln* nevű egyesült államokbeli páncélos hadihajó ugyanis, amelyen a három férfi utazott, a *Nautilus* üldözése közben összeütközött a tengeralattjáróval.

Nemo kapitány megtudta a professzortól, hogy a *Nautilus*t néhol cetfélé óriás emlősnek nézték, néhol pedig tenger alatti kalózhajónak, s ezért a világ minden óceánján üldöztetés várt rá.

Nemo kapitány akár vissza is dobhatta volna a tengerbe ezt a három embert, akiknek a sorsa most a véletlen szeszélyéből keresztezte a *Nautilus* lakóinak rejtelmes életútját. Nem ezt tette, hanem fogolyként a hajóján marasztalta őket, a három hajótörött pedig húszezer mérföldes tenger alatti utazás során hét hónapon át bámulhatta a szemük elé táruló csodákat.

Egy napon, 1867. június 22-én a három férfinak - egyébiránt semmit sem tudtak Nemo kapitány múltjáról - sikerült megkaparintania a *Nautilus* egyik mentőcsónakját, és megszöktek a hajóról. De mert ez akkor történt, amikor a *Nautilus* a norvég partok mentén

magával ragadta a maelström nevű örvény, a kapitánynak azt kellett gondolnia, hogy a szökevények belefulladások a szörnyű forgatagba, és a víztölcsér mélyén lelték halálukat. Nem tudta hát, hogy a franciát és két társát csodálatos szerencsájukra partra vetette az áradat, a Lofoten szigeti halászok mindhármukat megmentették, a professzor pedig Franciaországba visszatérve könyvet írt a kíváncsi nagyközönség számára a *Nautilus* különös és kalandos hajóútjának hét hónapjáról.

Nemo kapitány ezután még hosszú éveken át folytatta a tengerek alatti vándoréletet.¹¹⁰ Bajtársai azonban sorra meghaltak, és a Csendes-óceán koralltemetőibe költöztek. A *Nautilus* lassan elnéptelenült, és Nemo kapitány végül is magára maradt, utolsóként mindazok közül, akik vele együtt az óceán mélységeiben kerestek menedéket.

Nemo kapitány ekkor már hatvanéves volt. *Nautilus*-át azonban sikerült egyedül is bekormányoznia azoknak a tenger alatti kikötőknek egyikébe, amelyekben hajójával néha megpihent azelőtt is.

Ez a kikötő a Lincoln-sziget mélyében rejtőzött: ott vesztegelt a *Nautilus* most is.

Hat éve már, hogy ebben a barlangban él a kapitány, hajójával nem járja a tengereket, várja a halált, azt a pillanatot, amikor ő maga is megtér egykori bajtársaihoz; ám a véletlen úgy akarta, szemtanúként lássa, amint a déliek fogságából menekülő Cyrus Smithék léggömbje lezuhan a Lincoln-szigeten. Búváruhájában, néhány kötélhossznyira a parttól, éppen a víz alatt vadászott, amikor a mérnök a tengerbe esett. A kapitányt emberbaráti jóindulat fogta el... és megmentette Cyrus Smith életét.

Mindazonáltal kezdetben el akart menekülni az öt hajótörött közeléből, de nem mozdulhatott, mert kikötője lezárult: a vulkáni erők magasabbra emelték a bazalttömegeket a barlang kijárata előtt, ezért a kapitány nem juthatott ki hajójával a kriptából. Arra még elegendő víz maradt, hogy egy könnyű ladik elsurranhasson a sziklapad fölött, de arra már nem, hogy az aránylag mély járatú *Nautilus* is keresztüljusson az elkeskenyült nyíláson.

Nemo kapitány tehát nem hagyta el a szigetet; s ő maga ugyan állandó figyelemmel kísérte azoknak az embereknek az életét, akikét sorsuk, minden segédeszköz nélkül, a puszta szigetre vetett, ám azt nem akarta, hogy azok is megpillantsák őt. Amikor aztán apródonként meggyőződött róla, hogy ezeket a becsületes és tevékeny embereket milyen testvéri barátság fűzi egymáshoz, érdeklődni kezdett erőfeszítéseik iránt. Úgyszólván szándéka ellenére megismerkedett életük minden titkával. Búváröltözékében könnyűszerrel bejutott a Gránitpalota belső kútjának az aljára, a sziklakürtő kiszögellésein fölkapaszkodott a kút felső kávájáig, és végighallgatta, amikor a telepések elmondták egymásnak a múltjukat, és hallotta azt is, miként beszélnek meg a jelent és a jövőt. Tőlük tudta meg, hogyan harcol Amerika - Amerika ellen, a rabszolgaság eltörléséért. Igen! Ezek a férfiak méltónak bizonyultak Nemo kapitány becsülésére, és kiengesztelték az emberiség iránt, amelyet oly derekasan képviseltek ezen a szigeten.

Tehát Nemo kapitány mentette meg Cyrus Smith életét. És ő volt az, aki a kutyát a Kéményhez vezette, ő dobta Topot a tó vize fölé, ő vontatta a Gazdátlan Láda fokának fővénypadjára a sok hasznos tárgyat tartalmazó ládát, ő eresztette le a ladikot a Hála-folyón. A majmok támadása alkalmával ő gördítette le a kötélhágcsót a Gránitpalota küszöbéről, ő tudatta a palackba zárt üzenet révén Cyrus Smithékkel, hogy Ayrton a Tabor-szigeten él, ő robbantotta föl a csatorna fenekére helyezett aknával a kalózok briggjét, ő mentette meg Harbertet kininnel a biztos haláltól, s végül a tenger alatti vadászatain használt elektromos fegyverével -

---

¹¹⁰ A Verne által elbeszélte események időrendjében feloldhatatlan ellentmondás lappang, hiszen a hajó három utasának szökése és az itt leírt jelenet időpontja (1868. október 15-e) között alig több, mint egy év telt el

amelynek a titkát csak ő ismerte - ő terítette le a fegyenceket a karám udvarán. Ekképpen tehát rendre magyarázatot nyert mindaz a különös jelenség, amely némelykor szinte már természetfölöttinek látszott, noha mindegyik csupán a kapitány hatalmát, tudását és jóindulatát bizonyította.

A nagy embergyűlölő most már valósággal szomjúhozott a jócselekedetekre. Még egyetlen utolsó hasznos tanácsot akart adni nekik, bizonyos fontos körülményekre akarta figyelmeztetni pártfogoltjait, amikor érezte, hogy már a közelgő halál dobogtatja a szívét: ezért vezetett huzalt a karámba a távírókészülékkel felszerelt *Nautilus*-ról, és - mint tudjuk - a Gránit-palotából magához szólította a telepeket... Talán nem tette volna ezt, ha tudja, hogy Cyrus Smith ismeri az élettörténetét, és Nemo kapitánynak fogja nevezni.

A kapitány elhallgatott. Ekkor Cyrus Smith szólalt meg: megemlékezett Nemo kapitány jócselekedeteiről, és társai nevében is köszönetet mondott értük a nagylelkű férfiúnak, aki annyira lekötölte valamennyiüket.

Nemo kapitány azonban nem kívánt hálát szolgálataiért... Egyetlen gondolat nyugtalanította; s mielőtt megszorította volna a mérnök feléje nyújtott kezét, így szólt:

- Uram, most már ösmeri életem történetét: ítélje meg, helyesen cselekedtem-e!

A kapitány ezekkel a szavakkal arra a súlyos kimenetelű kalandra utalt, amelynek a *Nautilus* fedélzetére került három idegen is szemtanúja volt - erről a francia professzor nyilvánvalóan beszámolt említett művében, és tudósítása kétségkívül rettenetes fölháborodást kavart.

Néhány nappal ugyanis a professzor és két társa szökése előtt az történt, hogy az Atlanti-óceán északi részén a *Nautilus* faltörő kosként rohant neki annak a fregattnak, amely csökönyösen üldözte, és könyörtelenül elsüllyesztette ezt a hadihajót.

Cyrus Smith megértette, mire céloz a kapitány, de nem válaszolt.

- Angol fregatta volt, uram! - kiáltotta Nemo kapitány, aki egy pillanatra ismét Dakkar herceggé változott. - *Angol* fregatta, értsen meg jól! Ő támadott meg engem! Hajómmal szűk, sekély öbölbe szorultam!... Ki kellett jutnom onnan, és... ki is jutottam!

Aztán nyugodtabb hangon így folytatta:

- A jog és az igazság az én oldalamon áll. Mindig, mindenhol annyi jót tettem, amennyit csak tettem, rosszat csupán kénytelenségből követtem el. Az igazság nem mindig egyértelmű a megbocsátással!

Néhány másodpercnyi csönd követte ezt a kijelentést, majd Nemo kapitány újra megkérdezte:

- Nos, hogyan vélekednek rólam, uraim?

Cyrus Smith megragadta a kapitány kezét, és komoly hangon ekként válaszolt:

- Kapitány úr, ön tévedett, mert azt hitte, föl lehet támasztani a múltat, s ezért a szükségszerű haladás ellen harcolt. Ez a tévedése amazok közé tartozik, amelyeket az emberiség egyik része csodál, másik része kárhoztat, s amelyeket egyedül Isten ítélhet meg, s az emberi értelemnek föl kell öltöznia. Aki akkor követ el tévedést, amikor jóhiszeműség vezet, az emberiség megróhatja ugyan érte, nem szűnhet meg azonban becsülni a tisztességes szándékot. Az ön tévedése azok közé tartozik, amelyeket megillet a csodálat, s önnek nem kell

tartania a történelem ítéletétől. A történelem nagyra értékeli az önfelelt hősiességet, még akkor is, ha elítéli a következményeit...¹¹¹

Nemo kapitány keble zihált, karját az ég felé tárta.

- Tévedtem? - suttogta tépelődve. - Igazam volt?

Cyrus Smith így felelt:

- Valamennyi nagy tett visszaszáll Istenhez, akitől ered! Nemo kapitány, ezek a becsületes emberek, akik ön előtt állnak, s akiket ön megsegített, örökre szívükbe zárják emlékét!

Harbert közelebb lépett a kapitányhoz. Térdet hajtott, és megcsókolta az aggastyán kezét.

A haldokló szeméből könnycsepp csordult alá.

- Gyermekem - mondta -, légy áldott!...

---

111 Verne ugyan következetesen elítéli az angol gyarmatosítás erőszakos, embertelen módszereit, de az ugyancsak gyarmatosító Franciaország uralkodó köreinek nézeteit elfogadva, nem látja tisztán, hogy a gyarmati országokat milyen kegyetlenül fosztogatja, sanyargatja és leigazza a rabló nemzetek „civilizált” szövetsége, s hogy az elnyomott gyarmati népek harcai, amelyeket felszabadulásukért vívnak, milyen jogosak és igazságosak; a máskülönben haladó gondolkodású Verne nézeteiben ez a politikai tévedés nemegyszer visszatér

TIZENHETEDIK FEJEZET

*Nemo kapitány utolsó órái - A haldokló végakarata - Emlék az új barátok számára -
Nemo kapitány koporsója - Néhány tanács - Az utolsó pillanat - A tenger fenekén*

Megvirradt. A kripta mélységes mélyére azonban nem hatolt le semmilyen fénysugár. Dagály fődte el a barlang nyílását. Ám a *Nautilus* oldalából hosszú kévékben kitörő mesterséges világosság nem gyöngült, és a víztükör villódzása sem csillapult a hajó körül.

Nemo kapitányt teljes kimerültség fogta el, és holtfáradtan roskadt hátra a kereveten. A telepesek legszívesebben a Gránitpalotába szállították volna, az aggastyán azonban kifejezte abbéli akaratát, hogy a *Nautilus* pénzzel föl sem mérhető értékű kincsei közt várja be a halált, amely már nem soká késlekedhet. A kapitány hosszú, félöntudatlan kábulata közben Cyrus Smith és Gedeon Spilett gondosan megfigyelte a beteg állapotát. Látszott, hogy a kapitány egyre inkább gyöngül. Az életerő fokról fokra fogyatkozott a hajdan oly szívós, de immár törekeny testben, s úgyszólván már csak szívében és agyában központosult.

A mérnök és az újságíró fojtott hangon tanácskozott. Tehetnek-e vajon még valamit a haldokló érdekében? Képesek-e, ha nem is megmenteni, de legalább néhány nappal meghosszabbítani az életét? Ő maga azt mondta, hogy betegségére nincs orvosság; nyugalmasan, félelem nélkül várta a halált.

- Nem tehetünk semmit - mondta Gedeon Spilett.

- De vajon mi baja lehet? - kérdezte Pencroff.

- Végelgyengülés - felelte az újságíró. - Csöndesen elszunnyad...

- No és ha kivinnénk a friss levegőre, a napsütésre - kérdezte a tengerész -, vajon nem kap-e új erőre?

- Nem, Pencroff - felelte a mérnök -, minden kísérlet hiábavaló! Egyébiránt Nemo kapitány nem is tűrné, hogy elszakítsuk a hajójától. Vagy harminc éve itt él a *Nautiluson*, érthető hát, hogy a *Nautiluson* akar meghalni is.

Nemo kapitány alighanem meghallotta Cyrus Smith válaszát, mert fölemelkedett kissé fektéből, s gyöngébb, de még mindig érthető hangon így szólt:

- Igaza van, uram. Itt kell meghalnom, s én itt akarok meghalni. Van azonban egy kérésem önökhöz...

Cyrus Smith és társai a kerevethoz léptek, és párnákkal kényelmesen alátámasztották a haldoklót.

A mennyezet cirádáin villanyos fénysugarak szűrődtek át, és ragyogó világossággal árasztották el a szalont. Nemo kapitány tekintete végigkalandozott rajta, és meg-megállapodott egy-egy műreken: hosszasan nézegette a pompás falikárpitokra aggatott festményeket, olasz, flamand, francia, spanyol művészek mesteri alkotásait, a talapzatukon álló márványszobrokat és bronzalakokat, a hátsó falra támaszkodó csodálatos orgonát, a központban levő medence köré csoportosított üvegszekrényeket és a medencében a tenger bámulatosnál bámulatosabb termékeit, tengeri növényeket, virágállatokat, fölbecsülhetetlen értékű gyöngyfüzéreket; szeme végezetül megpihent a múzeum oromdíszén, amelyen ott állt a *Nautilus* jelmondata:

MOBILIS IN MOBILI¹¹²

---

112 Mozgó a mozgóban, vagyis mozgó hajó a mozgó vízben

Úgy rémlett, hogy pillantásával még egyszer végigsimogatja a művészet és a természet e remekműveit, amelyek oly sok esztendő s tenger alatti élete során látóköreit határolták.

Cyrus Smith tisztelettel hallgatott Nemo kapitány merengése közben. Várta, hogy a haldokló szólaljon meg.

Néhány perc telt el így, s ezalatt talán egész élete elvonult Nemo kapitány lelki szeme előtt; végül is a telepesek felé fordult, és azt mondta:

- Önök tehát úgy hiszik, hogy némi hálával tartoznak nekem?

- Kapitány, az életünket is szívesen fölládozzuk, ha azzal meghosszabbíthatjuk az önét!

- Jól van - felelte Nemo kapitány -, jól van!... Ígérjék meg, hogy teljesítik utolsó akaratomat, s ha ezt megteszik, meghálálták mindazt, amit önökért tettem...

- Ígérjük önnek - fogadta Cyrus Smith.

S ezt az ígéretét nemcsak a maga, hanem társai nevében is tette.

- Uraim - szólt a kapitány -, holnap én már halott leszek...

Harbert tiltakozni akart, de a kapitány intett, hogy hallgasson.

- Holnap már halott leszek, és az az óhajom, hogy a *Nautilus*-ban temessenek el. Igen, ez a hajó legyen a koporsóm! Valamennyi társam a tenger mélyén pihen, ott akarok nyugodni én is...

Mély hallgatás fogadta Nemo kapitány szavait.

- Értsenek meg jól, uraim! - folytatta a kapitány. - A *Nautilus* foglya ennek a barlangnak, mert az üreg száját elrekesztette a magasra torlódott sziklafenek. Ám ha börtönét nem hagyhatja is el, a hajó mindazonáltal lesüllyedhet a víz fenekére, hogy a mélységben őrizze meg a holttestemet...

A telepesek áhítatos megrendüléssel hallgatták a haldokló szavait.

- Holnap, halálom után, Smith úr, ön és társai elhagyják a *Nautilus*-t - folytatta a kapitány -, mert azt akarom; hogy a hajó és minden kincse velem együtt tűnjék el a tenger alatt. Egyetlen emlékük maradjon csak Dakkar hercegtől, akinek most már ismerik az élettörténetét: ez a ládikó... Ez a ládikó sok millió értékű gyémántot zár magába: legtöbbje azoknak az időknek emléke, amikor még férj és apa lévén, szinte hittem a boldogságban; az igazgyöngyöket pedig magam gyűjtöttem barátaimmal a tenger fenekén. Ezzel a kincssel egyszer még sok jót tehetnek. Olyan emberek kezében, mint ön és társai, Smith úr, a vagyon nem jelent veszedelmet. Nem félek hát, hogy netán rossz célra használják föl!

A gyöngeség néhány pillanatnyi szünetre kényszerítette Nemo kapitányt, de aztán így folytatta:

- Holnap önök magukhoz veszik a ládikót, elhagyják a szalont, és rám zárják az ajtaját; aztán fölkapaszkodnak a *Nautilus* fedélzetére, és becsukják, majd csavarokkal rögzítik meg a lejárati nyílás fedelét.

- Megtesszük, kapitány úr - ígérte Cyrus Smith.

- Helyes. Ha mindez megtörtént, beszállnak a csónakba, amelyen ideérkeztek. Mielőtt azonban eltávolodnának a *Nautilus*-tól, nyissák ki a hajó farán a vízvonálnál található két vízcsapot. A víz majd behatol a tartályba, és a *Nautilus* lassan alámerül, hogy örökre megpihenjen a tenger fenekén.

Cyrus Smith tétova mozdulatot tett, de a kapitány megnyugtatta:

- Sose féljen! Hiszen csak halottat temetnek el!...

Cyrus Smith és társai nem tartották helyénvalónak, hogy bármiben is ellenkezzenek Nemo kapitánnyal. Az aggastyán végrendeletét közölte velük, s nekik teljesíteniük kell a haldokló utolsó akaratát.

- Megígérik, uraim? - kérdezte Nemo kapitány.

- Megígérjük, kapitány úr - felelte a mérnök.

A kapitány köszönetet intett, aztán arra kérte a telepeseket, hogy néhány órára hagyják magára. Gedeon Spilett erősködött, hogy vele marad, és segítségére lesz, ha netán válságosra fordulna az állapota, a haldokló azonban visszautasította az újságíró ajánlközását.

- Holnapig nem halok meg, uram! - mondotta.

Valamennyien elhagyták a szalont, áthaladtak a könyvtárszobán, majd az éttermen, és a tengeralattjáró orrába érkeztek: ott, a gépházban állt az a villanyos berendezés, amely melet, fényt és hajtóerőt szolgáltatott a *Nautilus* számára.

A remekműveket magába záró *Nautilus* maga is remekmű volt, s a mérnök elragadtatással szemlélte.

A telepések fölmentek a víz fölé hét-nyolc lábnyira emelkedő fedélzetre. Ott leheveredtek, valamilyen hatalmas ablakféle nyílás közelében, amelyet vastag, lencseszerű üveg borított; fénykéve tört elő mögüle. Ezen a nyíláson át a telepések a kormányfülkébe láttak: onnan irányította a kormányos a *Nautilust* a vizek mélyén, s útját elektromos fénysugarak tekintélyes távolságra világították meg.

Cyrus Smith és társai hallgatagon várakoztak a fedélzeten, mert mindaz, amit láttak és hallottak, mély hatást tett reájuk, szívük pedig elszorult arra a gondolatra, hogy pártfogójuk, akit néhány órája ismernek csupán, de akinek segítő karja annyiszor nyúlt ki feléjük, halálán van!

Bárhogy vélekedjék is az utókor ennek a különös, úgyszólván emberiségen kívüli lénynek a cselekedetei felől, Dakkar herceg mindenképpen azoknak a rendkívüli jelenségeknek egyike marad, akiknek emléke sohasem enyészik el.

- Micsoda ember! - mondta Pencroff. - Mióta él már az óceán mélyén! És ha meggondolom, talán ott sem talált több nyugalomra, mint egyebütt!

- A *Nautiluson* elhagyhattuk volna a Lincoln-szigetet - jegyezte meg Ayrton -, és eljuthattunk volna valamelyik lakott vidékre...

- Ördögadta hajója! - fortyant föl Pencroff. - Én bizony soha nem vállalnám el a kormányzását! A tengeren hajózni? Azt igen! De tenger alatt? Azt már nem!

- Azt hiszem - felelte az újságíró -, hogy ilyen gépezetű tengeralattjárót elvezetni igen könnyű feladat, Pencroff, és valamennyien gyorsan beletanultunk volna. Nem kell félteni vihartól, zátonytól, összeütközéstől. Néhány lábnyira a felszín alatt olyan nyugodt a tenger vize, akár valamiféle tóé...

- Lehetséges - felelte a tengerész -, de én már csak megmaradok a vitorlás hajónál, különösen, ha jó kis szellő fújdogál. A hajó arra való, hogy tengerjáró legyen, nem pedig tengeralattjáró!

- Barátaim - szólt közbe a mérnök - ne vitatkozzunk most a tengeralattjárók kérdéséről, vagy legalábbis ne a *Nautilus*szal kapcsolatban. A *Nautilus* nem a mi tulajdonunk, tehát nincs jogunk rendelkezni felőle. Egyébiránt úgy sem látnók semmi hasznát. Semmiképpen sem juthat ki ebből a bazaltsziklák eltorlaszolta barlangból, meg aztán Nemo kapitány különben is úgy kívánja, hogy halála után vele együtt a víz alá merüljön. Óhaját vita nélkül teljesítenünk kell.

Cyrus Smith és társai kis ideig még a fedélzeten beszélgettek, majd ismét lementik a hajó belsejébe. Odalenn ettek egy keveset, aztán visszatértek a szalonba.

Nemo kapitány addigra már némileg fölocsúdott tompa aléltságából, szeme visszanyerte fényét. A telepeseznek úgy tetszett, hogy ajkán halvány mosolyféle mutatkozik.

Cyrus Smith és társai közelebb léptek hozzá.

- Uraim - szólította meg őket a kapitány -, önök bátor, becsületes és jó emberek. Egész igyekezetüket, minden erejüket a közös munkának szentelték. Gyakran figyeltem tevékenységüket. Nagyon megszerettem önöket, szeretem önöket!... Nyújtsa a kezét, Smith úr!

Cyrus Smith kezét nyújtott a kapitánynak, az melegen megszorította.

- Így van ez jól - suttogta az aggastyán.

Aztán így folytatta:

- De most már ne beszéljünk többet énrólam! Még van mondanivalóm önökről is meg a Lincoln-szigetről is, amelyen menedéket találtak... Mi a tervük? Távozni akarnak a szigetről?

- Igen, de majd visszatérünk, kapitány úr - felelte élénken Pencroff.

- Visszatérnek? - mosolygott a kapitány. - Igaz, Pencroff, tudom, mennyire szeretik ezt a szigetet. Az önök munkája törte föl termőföldd, jogos tulajdonuknak tekinthetik!

- Az a tervünk, kapitány úr - mondta Cyrus Smith -, hogy följajánljuk az Egyesült Államok kormányának, majd pedig támaszpontot létesítünk rajta hazánk tengeri hajórajá számára, minthogy oly kedvező e célra a sziget fekvése a Csendes-óceánnak ezen a részén.

- Önök a hazájukra gondolnak, urain - bólintott a kapitány. - Önök azon munkálkodnak, hogy szülőföldjük viruljon és dicsőségben gyarodjék. Önöknek igazuk van. A hazájuk!... Oda csakugyan vissza kell térniük! Úgy való, hogy az ember ott haljon meg, a szülőföldjén!... Én pedig, lám, itt múlok ki, oly távol mindattól, amit szerettem!

- Nincs-e valamilyen üzenete, továbbítandó utolsó kívánsága? - kérdezte a mérnök meghatottan. - Nem óhajt-e valamilyen emléket hagyni az indiai hegyek közt maradt barátai egyikének vagy másikának?

- Nem, Smith úr. Nekem nincsenek már barátaim! Utolsónak maradtam a nemzetségemből... ösmerőseim pedig már régóta halottnak hisznek... De térjünk vissza önökre. A magány, az elszigeteltség vigasztalan állapot, felőrli az emberi erőt... Magam is abba a balhiedelembe pusztulok bele, hogy az ember élélhet egymagában is!... Önöknek mindent meg kell kísérelniük, hogy elhagyhassák a Lincoln-szigetet, és viszontláthassák szülőföldjüket. Tudom, hogy azok a gonosztevők tönkretették az önök bárkáját...

- Új hajót építünk helyette - felelte Gedeon Spilett -, sokkal nagyobb, akkorát, amekkorán eljuthatunk a legközelebbi szárazföldre valamelyikére; előbb-utóbb elhagyjuk a Lincoln-szigetet, de egyszer még mindenképpen visszatérünk. Annyi szép emlék köt ide bennünket, hogy nem tudunk elszakadni tőle!...

- Itt ösmertük meg Nemo kapitányt - mondta Cyrus Smith.

- És itt minden Nemo kapitányra emlékeztet bennünket! - tette hozzá Harbert.

- És itt alszom majd örök álmomat - felelte a kapitány -, hacsak...

Tétován elhallgatott, aztán mondata befejezése helyett mindössze ennyit mondott:

- Smith úr, szeretnék négyszemközt beszélni önnel!...

A mérnök társai engedelmeskedtek a haldoklónak, kimentek a szalonból.

Cyrus Smith néhány percig zárt ajtók mögött beszélgetett Nemo kapitánnyal, majd nemsokára beszélőtta barátait, de semmit sem közölt velük arról a titokról, amelyet a haldokló reá bízott.

Gedeon Spilett feszült figyelemmel vizsgálta a nagybeteget. Nyilvánvaló volt, hogy már csak a lelkierő tartja benne az életet, de az sem tartóztathatja föl sokáig a test általános elgyöngülését.

A nap lassan véget ért, de a kapitány állapotában semmiféle változás nem mutatkozott. A telepések egyetlen pillanatra sem hagyták el a *Nautilus* szalonját. Beesteledett, ám bár a sírbolt mélyén semmit sem észlelhettek a napszakok váltakozásából.

Nemo kapitány nem szenvedett, de ereje percről percre fogyott. Nemes, metszésű arca egyre halványodott a halál közeledtére, de nyugalmas kifejezését nem vesztette el. Ajkáról egyszerű másszor alig érthető szavak rebbentek el: rendkívüli élete különféle mozzanatainak emlékeztét idézték. Látszott, hogy az élet percről percre tünedezik földi porhüvelyéből; tagjai már hűlni kezdtek.

Néha egy-két szót intézett még a köréje csoportosuló telepésekhez, és reájuk mosolygott azzal a végső mosollyal, amely olykor a halál után sem enyészik el.

Végül, valamivel éjfél után, Nemo kapitány még egyszer, utoljára megmozdult, karját keresztbe fonta a mellén, mintha ebben a testtartásban szándékoznék meghalni.

Éjfél után egy óra tájt már csak tekintetében parázslott az élet. Még egy utolsó láng villant föl a szembogarában, amelyben hajdanán annyi tűz lobogott. Aztán ennyit suttogott:

- Istenem! Hazám!

Aztán csöndesen jobblétre szenderült.

Cyrus Smith a halott fölé hajolt, és lefogta a szemét annak az embernek, akit valaha Dakkar hercegnek hívtak, most pedig már Nemo kapitány sem volt többé...

Harbert és Pencroff sírt. Ayrton is eldörzsölt a szeme sarkában egy kibugyanó könnyet. Nab térdre vetette magát, az újságíró pedig szobormereven állt a helyén.

Cyrus Smith a halott feje fölé nyújtotta a kezét.

- Isten vegye magához a lelkét - mondta, majd társai felé fordulva hozzáfűzte: - Imádkozunk érte, akit elvesztettünk!

Néhány órával később a telepések teljesítették ígéretüket, és végrehajtották a kapitány utolsó akaratát.

Cyrus Smith és társai elhagyták a *Nautilust*, egyetlen emléket vittek csupán magukkal, a mérhetetlen kincset rejtő ládikót, amelyet jótevőjük örökül hagyott reájuk.

Gondosan bezárták a még mindig fényárban fürdő, csodálatos szalon ajtaját. Becsapták a fedélzeti lejáró vasfedelét, és csavarokkal erősen leszorították, hogy egyetlen cseppnyi víz se szivároghasson a *Nautilus* belsejébe.

Aztán beszálltak a tengeralattjáró oldalához kötött csónakba.

A csónakon a *Nautilus* farához eveztek. Ott a vízvonalon megtalálták a hajó merülését szabályozó tartályok két széles nyílású csapját.

A telepesek megnyitották a csapokat, a tartályokat víz árasztotta el, a *Nautilus* süllyedni kezdett, mind lejjebb és lejjebb merült, majd végül eltűnt a víztükör alatt.

A telepesek azonban még sokáig nyomon követhették mélybe merülését. Erős fénye még az alsóbb rétegekből is fölhatolt az áttetsző vízen keresztül, mígnem a kripta lassan sötétbe borult. Végül az elektromos fény roppant sugárzása is elhunyt, és a *Nautilus* - immár Nemo kapitány koporsója - megpihent a hullámsírban.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET

A telepések tűnődései - Újból megkezdik a hajóépítést - 1869. január 1. - Füstoszlop a tűzhányó csúcsán - A kitörés első jelei - Ayrton és Cyrus Smith a karámban - Szemleút Dakkar herceg sírboltjában - Mit mondott Nemo kapitány a mérnöknek?

Hajnaltájt a telepések némán visszaveztek a barlang bejáratához; az üreget Nemo kapitány emlékére Dakkar-kriptának nevezték el. Apály lévén könnyen elhaladtak a szikla boltíve alatt és a hullám nyaldosta tövű bazaltoszlopok közt.

A bádogsónak kijutott a barlangból, és kikötötték a kripta egyik oldalzugának hullámtól védett szögletében. Pencroff, Nab és Ayrton, fölös óvatosságból, kivontatta arra a kicsiny fővénycsíkra, amely a sírbolt szirtjének partját szegélyezte, noha a csónakot amúgy sem fenyegette veszély.

Az éjszaka folyamán elült a vihar. Utolsó dörgései most morajlottak el valahol nyugaton. Az eső már nem esett, az eget azonban még tarjagos fellegek borították. Vagyis hát október hava, a déli félgömb tavaszának kezdete nem valami kedvezően köszöntött be: a szél hol az egyik, hol a másik égtáj felől fújt, és ez nem ígért szép időt.

Cyrus Smith és társai, a sírboltot hátuk mögött hagyva, azon az úton haladtak vissza az akol felé, amelyen előző napon odaérkeztek volt. Útközben Nab és Harbert arra is gondot fordított, hogy föltekerje a kripta és a karám közt húzott vezetéket, gondolván: egyszer még hasznát vehetik.

A telepések hallgatagon gyalogoltak. Az október 15-ről 16-ra virradó éjszaka eseményei mélyen megrázták őket. Az ismeretlen, aki oly hatékonyan segítette őket, az a férfiú, akiből képzeletük már-már védőszellemet varázsolt, Nemo kapitány nincs többé. Ott nyugszik *Nautilus*ával együtt a mélységes tengersírban. Valamennyien elárvultnak érezték magukat, elhagyatottabbnak, mint azelőtt. Úgyszólván hozzászoktak már, hogy arra a hatalmas támogatásra számítsanak, amelyben mostantól fogva nem lehet részük, s még Gedeon Spilett és Cyrus Smith maga sem tudott szabadulni ettől a szorongástól. Ezért ballagtak valamennyien oly mély csöndben hazafelé a Karám úton.

A telepések reggel kilenc óra tájban megérkeztek a Gránitpalotába.

Mindnyájan egyetértettek abban, hogy fokozott igyekezettel kell nekifogniok a hajóépítésnek, és Cyrus Smith is úgy döntött, ezentúl minden idejét és erejét erre a munkára fordítja. Nem tudhatták, mit tartogat számukra a jövő. Mármost a telepések úgy hitték, némi biztosítékot jelent, ha elkészül hajójuk, s elég erős lesz ahhoz, hogy hosszabb ideig is állja a tengert, s elég nagy, hogy szükség esetén távolabbi utat is megkockáztassanak rajta. Majd ha a vitorlás készen áll, a telepések határozhatnak afelől, hogy elhagyják-e a Lincoln-szigetet, és neki-vágjanak-e a polinéziai szigettenger vagy az Új-Zéland felé vezető tengeri útnak; ámbár ha erre nem szánják is el magukat, még mindig hasznát vehetik: legalább visszatérhetnek rajta a Tabor-szigetre, és elhelyezhetik ott az Ayrton hollétére vonatkozó értesítést. Ezt az óvatossági intézkedést nem hanyagolhatják el, hiszen gondolniok kell arra az eshetőségre, hogy a skót gőzös egyszer csak mégis megjelenik a sziget körüli vizeken.

Késedelem nélkül nekiláttak tehát a munkának. Cyrus Smith, Pencroff és Ayrton - Nab, Gedeon Spilett és Harbert segítségével - szakadatlanul ott dolgoztak az ácsműhelyben, hacsak sürgősebb feladat nem szólította másfelé őket. A szükség úgy kívánta, hogy a hajó öt hónapon belül, vagyis legkésőbb március elejére elkészüljön, mert napéjegyenlőség idején a szél-viharok már lehetetlenné teszik a tabor-szigeti átkelést. Az ácsok tehát nem vesztegették az

időt. Végére is vitorlázat készítésével nem kellett törődniök, hiszen a *Speedy* vásznait és kötélzetét hiánytalanul megmentették. Tehát a hajótörzset kell mielőbb megácsolniok.

Az 1868-as esztendő utolsó hónapjai ezzel a fontos munkával teltek el, egyébbel szinte nem is foglalkoztak a telepések. Két és fél hónap alatt helyükre erősítették a bókonyokat, és föl-szögezték a palánkozat külső deszkáit. Már ekkor megállapíthatták, hogy Cyrus Smith tervezése kitűnően sikerült, és a vitorlás bizonyára jól siklik majd a tengeren. Pencroff bőszen nekigyürkőzött ennek a munkának, és feszélyezetlen dörmögéssel fejezte ki rosszaságát, amikor egyik-másik telepés időnként vadászpuskára cserélte föl az ácsszekercét. Pedig hát arról sem feledkezhetek meg, hogy egyszer tél is lesz, és a Gránitpalota éléstárát rendszeresen gyarapítaniok kell. Pencroff azonban édeskeveset törődött ezzel. A derék tengerész nem győzte elégedetlenül csóválni a fejét, ha megfogyatkozott a munkások száma az ácsszerűben. Ilyenkor aztán, szüntelenül zsémbelődve, morgolódva, mérgében hat ember munkáját végezte el egymaga.

Egész nyáron rossz idő járta. Néhány napig fullasztó meleg súlyosult a Lincoln-szigetre, utána pedig roppant légrétegeket fölkaparó, heves viharokban oldódott meg az elektromossággal túltelített légkör feszültsége. Ritkán fordult csak elő, hogy valamelyik égtáj felől nem hallatszott égzengés. A földgolyó Egyenlítő környéki tájain szokásos állandó, tompa morajlás úgyszólván percnyi szünet nélkül meg-megreszkettette a levegőt.

1869. január elsején különösen szilaj orkánnal köszöntött be az új év, és villámcsapás érte a szigetet több ízben is. Hatalmas szálfákat hasított ketté a villám, köztük a tó déli csücskében a baromfiudvart beárnyékoló, dús lombosú, óriási korallszilfák egyikét is. Vajon milyen összefüggésben álltak e légköri tünetek a föld méhében végbemenő jelenségekkel? Volt-e valamilyen okozati kapcsolat a kavargó légmozgás és a glóbus mélységeinek háborgása közt? Cyrus Smith hajlott arra a nézetre, hogy ezek a természeti jelenségek nem függetlenek egymástól, mert az oly gyakorta kerekedő orkánok kitörését vulkáni erők mozgolódása kísérte minden egyes alkalommal.

Január 3-án hajnalban Harbert fölkapaszkodott a Kilátó-fennsíkra, hogy megnyergelje az onaggák egyikét, amikor is hatalmas füstfelhőt pillantott meg: a tűzhányó csücséből gomolygott.

Harbert tüstént értesítette a telepéseket, s azok is a fennsíkra siettek, hogy szemügyre vegyék a Franklin-hegy ormát.

- Ejha! - rikkantotta Pencroff. - Ez már nem afféle pára! Úgy látom, az óriás már nemcsak fűjtat, hanem füstöt is ereget!

A tengerész hasonlata igen jól érzékeltette a kráter szájadéka körül észlelhető változást. A kráter immár vagy három hónapja csupán többé-kevésbé sűrű gőzöket lehel; ezek csak az ásványi anyagok belső forrongásából származhattak. Ezúttal azonban sűrű füst pöffent föl a gőz után, és szürkés oszlopként gomolydult a magasba; tövénél háromszáz lábnál is vastagabb lehetett, felső végén pedig, hét-nyolcszáz lábnyi magasságban, óriási gombaként szélesedett ki a hegy csücske fölött.

- Begyújtottak hát a kemencébe - jegyezte meg Gedeon Spilett...

- Mi pedig nem tudjuk eloltani benne a tüzet! - felelte Harbert.

- A tűzhányókat is kéményseprőnek kéne kotornia, akár a kürtöket szokás - vélekedett Nab a világ legtermészetesebb hangján.

- Ez jó! - kurjantott föl Pencroff. - Csak az a kérdés, Nab, hogy vállalod-e azt a kis kormozást?...

És Pencroff a hasát fogta nevéttében.

Cyrus Smith figyelmesen szemlélte a Franklin-hegyből előtörő vastag füstoszlopot, és feszülten fülelt maga is, nem hall-e valamerről távoli dübörgést. Aztán visszatért társaihoz, akiktől valamelyest eltávolodott.

- Bizony, barátaim - mondta -, jelentős változás következett be, nem titkolhatom. A vulkáni anyagok eddig csak a mélyben fortyogtak, most azonban már minden bizonnyal a közeli kitörés veszélye fenyeget bennünket!

- Annyi baj legyen, Smith úr, hadd lássuk azt a kitörést - kiáltotta Pencroff -, még meg is tapsoljuk, ha jól sikerül! Én úgy vélem, nem kell aggódnunk miatta!

- Én is remélem, hogy nem okoz majd gondot nekünk - felelte Cyrus Smith -, mert a láva régi járata nyitva áll, és a kráter, szerencsére, mivel ilyen az alakja, eddig mindig észak felé adta ki a tartalmát. De azért...

- ...de azért mégis jobb lenne, ha elmaradna a kitörés - folytatta az újságíró a mérnök gondolatát -, hiszen hasznunk semmiképpen sem származhatik belőle...

- Ki tudja? - erősködött a tengerész. - Hátha akad valamilyen értékes anyag ebben a vulkánban; most szolgálatkészen kiokádja a kedvünkért, mi pedig majd jól fölhasználjuk!

Cyrus Smith úgy ingatta a fejét, mint aki semmi jót sem vár ettől a rohamosan kifejlődő jelenségtől. Éppenséggel nem ítélte meg olyan könnyedén a kitörés várható következményeit, mint Pencroff. Mert bár való igaz, hogy a kráter helyzeténél fogva nem a sziget erdős és megművelt területeit fenyegeti közvetlen veszedelem, mégis tartani lehetett bizonyos bonyodalmaktól. Valóban, a kitöréseket nemritkán földrengés kíséri, és ebben az esetben még az sem látszott lehetetlennek, hogy a Lincoln-sziget, amely egyik felén bazaltból, másik felén gránitból, északi részén lávából, déli fertályán pedig porhanyó földből, tehát csupa lazán összefüggő anyagból áll - a földrengés hatására alkotórészeire bomlik. Ha tehát a vulkáni anyagok terjeszkedése nem is jelentett túlságos veszedelmet, a föld szerkezetének minden hevesebb rázkódtatást előidéző megmozdulása súlyos következményekkel járhatott.

- Úgy rémlik - mondta Ayrton, aki lehasalt a földre, és fülét a talajra szorította -, úgy rémlik, tompa morajt hallok: mintha vasgerendákkal megrakott szekér dübörögne valahol...

A telepések feszült figyelemmel hallgatództak, és megállapították, hogy Ayrton nem téved. A morajba némelykor hangos zúgás vegyült, hol *rinforzandó*ként,¹¹³ hol meg ismét elhalkulva, mintha viharzó szélvihar dühöngene a föld mélységeiben. A szó szoros értelmében vett dörgés azonban még nem hallatszott. Ebből arra következtethettek, hogy a gőzök és füstgázok szabad útra leltek a központi kürtőben: a szelep tehát eléggé tág, ezért sem hirtelen földcsuszamlástól, sem jelentékeny robbanástól nem kell tartaniok.

- Ejnye már! - bosszankodott Pencroff. - Hát sosem megyünk vissza a munkához? Ha a Franklin-hegynek füstölni, zajongani, nyögdecselni, tüzet hányni, lángot okádni szottyant kedve, ez még nem ok arra, hogy tétlenül töltsük a napot! Nosza, Ayrton, Nab, Harbert, Cyrus úr, Spilett úr, gyerünk a műhelybe, most minden dolgos kézre nagy szükség van ott! Ma a koszorúpárkány beemelésére kerül sor, és ahhoz akár tucatnyi munkás is elkelne. Előre, azt akarom, hogy a *Bonadventure* (mert ezt a vitorlást is így nevezzük majd, nem igaz?) két hónapon belül ott ringatóddzék a Léggömb-kikötő vizén! Nahát, nincs vesztegetni való időnk!

A telepések, minthogy Pencroff valamennyiük dolgos kezére igényt tartott, levonultak a hajóépítő műhelybe, és nekiláttak a koszorúpárkány, vagyis a hajóváz bókonyait összefogó

---

113 Rinforzando: zenei kifejezés - a hang hirtelen, élesen hangsúlyos erősödése

gerendázat fölerősítéséhez. Hosszadalmas és fárasztó munka volt, valamennyien becsülettel kivették belőle a részüket.

Január 3-án tehát egész nap szorgalmasan dolgoztak, és nem törődtek többet a tűzhányóval, amelyet egyébiránt a Gránitpalota előtti fővénysávról nem is láthattak. Ám azért annyit észrevettek, hogy a napot olykor hatalmas árnyak homályosítják el, s egész napszakában szürke ívet rajzolnak a máskülönben kristálytisztán ragyogó égboltozatra: nyilvánvalóan sűrű füstfelhők kavarodtak föl a napkorong és a sziget közt. A szél a nyílt tenger felől fűjt, és a füstöt nyugat felé terelte. Cyrus Smith és Gedeon Spilett tüstént fölfigyeltek ezekre a futó borulásokra, és több ízben is megállapították, hogy a vulkáni jelenségek kétségkívül egyre erősödnek, a munkát azonban nem hagyták félbe. Legfőbb érdekük, hogy a hajóépítést mihamarább befejezzék. Olyan eshetőségek előtt állnak, hogy sürgősen szükségük lehet a hajóra tulajdon biztonságuk érdekében is. Ki tudja, hátha ez a vitorlás lesz egyszer végső menedékük?

Este, vacsora után, Cyrus Smith, Gedeon Spilett és Harbert ismét fölkapaszkodott a Kilátó-fennsíkra. Alkonyodott, és a telepések azt remélték, hogy a sötétben inkább fölismerhetik, nem keveredik-e láng vagy a vulkánból előtörő izzó anyagok visszfénye a kráter nyiladékanál gomolygó gőzök és füstfelhők közé.

- Lángol a kráter! - kiáltotta Harbert; lévén a legfürgébb, társai közül ő érkezett föl elsőnek a fennsíkra.

A Franklin-hegy orma óriási fáklyaként lobogott vagy hatmérföldnyi távolságban, csúcán kormos lángnyelvek csapdostak a magasba. Alighanem rengeteg füst, könnyű, likacsos zúzalék, por, pernye és hamu elegyült a lángok közé, mert tompa parázsfényük alig vöröslött elő az éjszaka feketeségéből. Csupán valamilyen halvány, rőt színű világosság derengett a sziget fölött, elmosódottan rajzolódott ki benne a közeli erdők lombozata. Roppant füstfátylak borították árnyba az égbolt magasát, gomolygásuk mögül csak itt-ott hunyorított föl egy-egy bágyadtan pislákoló csillag.

- Rohamosan romlik a helyzet! - mondta a mérnök.

- Nem meglepő - felelte az újságíró. - A vulkán régóta ébredszik már... Emlékezzék csak, Cyrus, akkor is láttunk már gőzfelhőket amikor a hegy alsó nyúlványai közt cserkészünk, és Nemo kapitány rejtekhelyét kerestük. Márpedig az, ha nem tévedek, október 15-e táján történt...

- Úgy van - vágta rá Harbert -, tehát két és fél hónapja!

- Eszerint tíz teljes hétig lappangott a föld alatti tűz - folytatta Gedeon Spilett -, ezért nem meglepő, hogy most ilyen hevesen tör ki!

- Ön érzi a talaj remegését? - kérdezte Cyrus Smith.

- Valóban, érzem - felelte Gedeon Spilett -, hanem azért ez még korántsem nevezhető földrengésnek...

- Nem is állítom, hogy földrengésre kell számítanunk - mondta Cyrus Smith -, Isten őrizz! Nem. Ezt a remegést a tűzmag forrongása okozza. A földkéreg olyan, akár a kazán fala, és ön is tudja, mennyire vibrál a kazánfal a gázok nyomására. Ez a hatás érződik jelenleg is...

- Micsoda gyönyörű lángkévék! - kiáltott föl ekkor Harbert.

Ebben a pillanatban ugyanis tűzijátékszerű sziporkacsokor szökkent magasba a kráterből, oly tündöklőn, hogy még a körülötte kavargó gőzfelhők sem tudták elhomályosítani. Izzó parazsak és villogó zsarátnokok ezrei fakadtak szerteséjjel. Némelyik áttörte a füstkúpot, és

föléje röpvenne valóságos szikrázó porcsóvát húzott maga után. A kitörést dörrenések sűrű egymásutánja követte, mint valamilyen gépfegyverüteg sortüze.

Cyrus Smith, az újságíró és a fiú egy órát töltöttek a Kilátó-fennsíkon, aztán leballagtak a fővénypartra, és hazatértek a Gránitpalotába. A mérnök olyan töprengőnek, sőt olyan gondterheltnak látszott, hogy Gedeon Spilett megkérdezte tőle, vajon valamilyen közeli veszélytől tart-e, a kitörés közvetlen vagy közvetett bajt okozhat-e.

- Igen is, nem is - felelte Cyrus Smith.

- Mindazonáltal - jegyezte meg az újságíró - a legrosszabb, ami bennünket érhet, nemde az egész szigetet fölforgató földrengés lenne? Ettől azonban, úgy hiszem, nem kell tartanunk, hiszen a gázok és a lávapatakok szabad kijáratot találtak, s a sziklaszorulatok közt akadálytalanul zúdulhatnak kifelé...

- Ami azt illeti - válaszolta Cyrus Smith -, olyan földrengéstől magam sem félek, amelyet a föld alatti gázok nyomására föltorlódó földrétegek helyzetváltozása okoz. Ám bizonyos más egyéb körülmények ugyancsak nagy pusztulással fenyegetnek!

- Milyen körülményekre gondol, kedves Cyrus?

- Nemigen tudom még magam sem... előbb látnom kell... megvizsgálom a hegyet, közelebről szemügyre veszem... Néhány napon belül teljes bizonyosságot szerzek e tekintetben.

Gedeon Spilett nem faggatta tovább, és noha a vulkán morajlása szakadatlanul erősödött, sőt még a sziget visszhangzó sziklafalai is megsokszorozták a robajt, a Gránitpalota lakói nem-sokára mégis mély álomba merültek.

Három nap telt el, január 4-e, 5-e és 6-a. Ezalatt a telepések szüntelenül a hajó építésén dolgoztak, s a mérnök - minden különösebb magyarázkodás nélkül - amennyire csak tudta, sietette a munkát. A Franklin-hegy, amelynek a tetejét baljós színezetű, sötét felhő borította, mint valami kámzsa, lángokat lövellt, és fehéren izzó sziklákat okádott, legtöbbször magába a kráterbe hullott vissza. Pencroff, aki igyekezett vidám oldaláról fölfogni a dolgot, nem is állhatta meg szó nélkül:

- Ni csak! - rikkantotta. - Labdázik az óriás! Zsonglörködik, mint valami vén cirkuszi bohóc!

Valóban, a kihányt anyagok mind a hegy mélyébe zuhogtak vissza, s úgy látszott, hogy a belső feszültség duzzasztotta látatómeg még nem érte el a kráter száját. Legalábbis az északkeleti nyiladékból, amelyet részben láthattak a telepések, nem ömlött még semmilyen lávafolyam a hegy északi lejtőire.

Bármennyire sürgette azonban őket a hajóépítés, különféle feladatok a sziget különféle más pontjaira is elszólították a telepéseket. Mindenekelőtt a karámba kellett látogatnia valamelyiküknek, hogy abrakkal lássa el a muflonokat és a vadkecskenyáját. Megállapodtak abban, hogy Ayrton másnap, január 7-én útnak indul, mégpedig szokása szerint magában, hiszen egyedül is el tudja végezni ezt a teendőt; Pencroff és társai éppen ezért bizonyos meglepetéssel hallották, amint a mérnök így szól Ayrtonhoz:

- Ha holnap a karámba megy, elkísérem...

- Hohó, Cyrus úr! - méltatlankodott a tengerész. - Munkanapjainkat percre kiszámítottuk, és ha ön is, Ayrton is itt vagy bennünket, négy kézzel kevesebb vesz részt a hajóépítésben!

- Holnaputánra mindketten visszatérünk - felelte Cyrus Smith -, de a karámba mindenképpen el kell mennem... Látni kívánom, hányadán is állunk a kitöréssel...

- Kitöréssel! Kitöréssel! - dohogott Pencroff meglehetősen elégedetlenül. - Minek olyan nagy hühót csapni ezzel a kitöréssel?! Engem bizony csöppet sem izgat!

No de bármiként vélekedett is erről a tengerész, Cyrus Smith nem tágitott tervétől. Harbert szívesen elkísérte volna a mérnököt, de nem akart távol maradni a munkától, mert tudta, hogy az mennyire bosszantaná Pencroffot.

Másnap napkeltekor Cyrus Smith és Ayrton a két onagga vontatta kordéra ült, rátért a karám felé vezető útra, és gyors ügetésben hajtott célja felé.

Az erdő fölött vaskos fellegekben vonultak el a Franklin-hegy kráteréből szakadatlanul özönlő kormos gáztömegek. A légkörben terjengő súlyos felhők kétségkívül különféle alkotórészekből álltak. A tűzhányó füstje egymagában nem lehetett ilyen sűrű és átlátszatlan. Alighanem szétporlott könnyű tufa vagy vörös habkő és keményítőlisztnél is finomabb szürke hamu úszott a vastagon hömpölygő füstgomolyokban. Az efféle vulkáni hamu oly könnyű, hogy némelyik kitörés után hosszú hónapokig odafönn lebeg a magasban. Az 1783. évi izlandi kitörés után több mint egy esztendőn át annyi vulkáni por szállingózott a levegőben, hogy a napsugár is alig szüremlett rajta át.

Ám az ilyen szétporlott anyagok azért többnyire tüstént a földre hullonganak, s ez történt ez alkalommal is. Alighogy Cyrus Smith és Ayrton a karámhoz ért, máris furcsa, feketés színezetű hóesés kezdődött, finom por pergett alá a levegőből - olyasféle, mint az apróra őrölt puskapor -, és pillanatok alatt megváltoztatta a tájék képét. A fákat, a réteket, az egész vidéket több hüvelyk vastagságú hamuréteg borította. De jó szerencséjükre északkeleti szél fúj, úgyhogy a felhő legnagyobbbrészt eloszlott a tenger fölött.

- Ez aztán ugyancsak furcsa eset, Smith úr - jegyezte meg Ayrton.

- Inkább súlyos, mint furcsa - felelte a mérnök. - Ez a tufa, ez a rengeteg szétporlott habkő, egyszóval mindez az ásványi por arra vall, hogy a vulkán mély rétegei háborognak...

- De hát mégis, mit tehetünk ellene?

- Semmit vagy legföljebb annyit, hogy fogalmat alkotunk magunknak a jelenség fejlődéséről... Lásson hát, Ayrton, nyugodtan dolga után a karámban. Én addig fölkapaszkodom a Vörös-patak forrásvidékéig, és megnézem, milyen állapotban leledzik a hegy északi lejtője. Aztán...

- Aztán, Smith úr?

- Aztán ellátogatunk a Dakkar-kriptába... Látni akarom, hogy... Egyszóval, két órán belül önért jövök...

Ayrton bement a karámba, és míg a mérnök visszatértét várta, abrakkal látta el a muflonokat és a kecskéket, amelyek tüstént bizonyos nyugtalanságot árultak el, mihelyt megneszelték a kitörés első jeleit.

Cyrus Smith eközben megmászta a keleti hegynyúlvány gerincét, megkerülte a Vörös-patak forrását, és arra a vidékre érkezett, ahol valamikor, az első kutatóútjuk alkalmával társaival együtt fölfedezte a kénes forrást.

Mennyire megváltozott itt azóta minden! Az egy szál füstoszlop helyén most tizenhárom számlált a mérnök, valamennyit olyan vad erővel lövellte ki magából a föld, akár a gőzgép szellentyűje. Nyilvánvaló volt, hogy a föld kérgét iszonyatos nyomás feszegeti ezen a helyen. A levegő vízgőzzel vegyült kénes, hidrogénes és szénsavas gázokkal telítődött. Cyrus Smith érezte, hogyan remegnek lába alatt a síkságon szétszórtan heverő, vulkáni eredetű tufa-alakulatok, vagyis azok az egykori hamukupacok, amelyeket kemény tömbökké sajtolt az idő új lávának azonban még semmilyen nyomát sem látta.

A mérnök minderről még alaposabban meggyőződhetett, amikor megtekintette a Franklin-hegy hátsó, északi oldalát. Kavargó füstgomolyok és lángcsóvák fakadtak föl a kráterből, s apró lávatörmelékek zápora zuhogott a földre; a láva maga azonban nem ömlött ki a kráter szűk száján, ami azt bizonyította, hogy a vulkáni anyagok még nem érték el a központi kürtő legfölső peremét.

- Szívesebben látnám pedig, ha már megindulna a lávafolyás! - mormogta magában Cyrus Smith. - Mert akkor legalább bizonyosságot nyernék afelől, hogy a láva megint szokott útján készül kifelé. Ki tudja, nem özőnlík-e másfelé valamilyen új nyíláson át? Ám a voltaképpeni veszedelem nem is ez! Nemo kapitány jól látta, mit forral a tűzhányó! Nem! Az igazi veszedelem nem a kitörésben rejlik!

Cyrus Smith elmerészkedett egészen addig a gigászi töltés alakú lávatömegig, amelynek nyúlványai a keskeny Cáva-öblöt kerítették. Erről a helyről alaposan, szemügyre vehette a lávapatakok egykori folyásirányát. Kétségtelen bizonyosságot szerzett afelől, hogy az utolsó kitörés igen-igen régen történt.

Ekkor visszaindult arra, amerről jött, s útközben folytonosan hallotta az éles dörejekkel változó, szüntelen égzengéssé erősödő föld alatti morajt. Reggel kilenc óra tájban már vissza is ért a karámba.

Ayrton már várta.

- Elláttam az állatokat, Cyrus úr - jelentette.

- Helyes, Ayrton.

- Nyugtalankodnak szegények, Smith úr...

- Meghiszem azt, ösztönösen érzik a veszedelmet, s az állatok ösztöne ritkán csal.

- Rendelkezésre állok, Cyrus úr...

- Hozzon lámpást és tűzszerszámot, Ayrton felelte a mérnök -, és gyerünk.

Ayrton teljesítette a mérnök utasítását. A két kifogott onagga a karám udvarán kóborolt. Rájuk zárták kívülről a kaput, és Cyrus Smith, Ayrtonnal együtt, nekivágott a keleti partra vezető keskeny ösvénynek.

Amerre jártak, a füstfelhőkből aláhamvadzó puha vulkáni porréteg fődte a talajt. Az erdőben egyetlen négylábú állatot sem láttak. A madarak is mind elmenekültek. Olykor az elsuhanó szellő föl-fölkavarta a hamuréteget, s a két telepes olyan homályos forgatagba került, hogy egymást sem látta. Ilyenkor zsebkendőt szorítottak szemükre, szájukra, mert úgy érezték, hogy máskülönben megvakulnának és megfulladnának.

Cyrus Smith és Ayrton ilyen körülmények közt nem haladhatott gyorsan. A levegő, mintha oxigéntartalmát részben fölemésztette volna a vulkáni tűz, oly nehézzé vált, hogy a két telepes némelykor lélegzeni sem bírt. Százlépésenként meg kellett állniok, hogy kilihegjék magukat. Tíz óra is elmúlt hát, mire a mérnök és társa följutott a sziget északnyugati partját kitöltő porfirtömbök és bazaltszirtek sziklahalmazának taréjára.

Ayrton és Cyrus Smith elindult lefelé a meredek rézsún, s nagyjából ugyanazon a botlasztó, göröngyös ösvényen ereszkedtek alá, amely azon a viharos éjszakán a Dakkar-sírboltba vezette őket. Most, világos nappal kevésbé volt veszélyes a lebocsátkozás, s egyébiránt a sziklák sima, iszamós felületét is hamuréteg borította, úgyhogy a telepesek lába biztonságosabban kapaszkodott meg a lejtőn.

Nemsokára elérték a part menti, mintegy negyven láb magas dombvállat. Cyrus Smith emlékezett, hogy ez a dombváll enyhe hajlattal lejt alá a tenger színéig. Ámbár az apály éppen

mélypontján állt, a part fővénycsíkja mégsem látszott sehol, s a vulkáni portól szennyes hullámok magát a tengerszéli bazaltszikla falat verdesték.

Cyrus Smith és Ayrton minden nehézség nélkül megtalálták a Dakkar-kripta bejáratát, és megálltak a támaszfal alsó pihenőjét alkotó szirt tövében.

- Itt kell lennie a bádogcsónaknak? - kérdezte a mérnök.

- Itt is van, Smith úr - felelte Ayrton, és odahúzta az ívtornác boltszára alatt rejtőző könnyű vízi járművet.

- Szálljunk be, Ayrton.

A két telepes beszállt a csónakba. A hullámok enyhe ringása nemsokára a kripta alacsony bolthajtása alá sodorta a ladikot, s ott Ayrton tüzet csiholt, majd meggyújtotta a lámpást. Aztán megragadta a két evezőt, Cyrus Smith pedig a ladik orrába tette a világító szerszámot, hogy előrevetítse fényét, majd a kormányhoz ült, és a sírbolt sötétlő mélyének közepébe vezette a bádogcsónakot.

A *Nautilus* már nem állt ott, hogy fényszóróinak sugárnyalábjaival beragyogja a vaksötét üreget. A roppant erőforrás táplálta elektromos sugárzás talán még mindig ott terjengett valahol a tenger alján, de a barlang fenekéről, ahol Nemo kapitány pihent, még halovány derengés sem szüremlett föl a felszínig.

Hajólámpásuk pisla fénye, bár csekély kört világított be, mégis lehetővé tette, hogy a mérnök a kripta jobb oldali fala mentén befelé kormányozza a csónakot. A magas bolthajtás alatt, legalábbis az üreg elülső részében, síri csönd honolt, de mennél beljebb haladt a csónak, Cyrus Smith annál tisztábban hallotta a hegy méhének föl-fölmorajló, mély, tompa duhogását,

- Ez a vulkán hangja - mondta a mérnök.

A dübörgéseken kívül nemsokára egyebet is észleltek a telepesek: különféle kémiai vegyületek éles szagát, és a kénes gőzök valósággal fojtogatták a mérnök és társa torkát.

- Lám, ettől tartott Nemo kapitány! - suttozta Cyrus Smith, és kissé elsápadt az arca. - Végére kell járnunk a dolognak!

- Gyerünk - felelte Ayrton.

Azzal nekifeszült az evezőknek, s a bádogcsónak a sírbolt hátsó fala felé siklott.

Huszonöt perccel az után, hogy a telepesek beveztek a Dakkar-kripta bejáratán, a ladik a barlang szemközti falához ért, és ott megállt.

Cyrus Smith ekkor föllépett a csónak padjára, és széltében-hosszában végigjártatta lámpása fényét a falon, amely a tűzhányó központi kohójától választotta el a kriptát. Milyen vastag lehet ez a sziklafal? Lehet, hogy száz láb, de lehet, hogy csak tíz, senki sem sejtheti. A föld alatti moraj zúgásából azonban arra lehetett következtetni, hogy nem valami vastag.

A mérnök előbb vízszintes vonalban vizsgálta végig a falat, aztán az egyik evező végére kötözött lámpással a bazaltfelület magasabb szakaszait is megvilágította.

Ott, alig látható finom hajszálrepedéseken, tökéletlenül egybeilleszkedő sziklahasábok résein fanyar füst szivárgott keresztül: ez fertőzte oly fojtogatóvá a barlang légkörét. Hasadások érezték keresztül-kasul a sziklafalat, a szélesebbek néhol csaknem háromlábnyira húzódtak a kripta vizének szintjétől.

Cyrus Smith aggodalmasan töprengett. Aztán ismét ezt suttozta:

- Igen! A kapitánynak igaza volt! Itt rejlik a veszedelem, mégpedig micsoda irtózatos veszedelem!

Ayrton nem szólt egyetlen szót sem, Cyrus Smith intésére ismét megragadta az evezőt, és félórával utóbb a mérnök és kísérője elhagyta a Dakkar-kriptát.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

Cyrus Smith beszámol társainak vizsgáldása eredményéről - Lázasan munkát a hajóépítő műhelyben - Utolsó látogatás a karámban - A tűz és a víz küzdelme - Mi maradt meg a szigetből? -

A telepesek elhatározzák, hogy vízre bocsátják a hajót - A március 8-ról 9-re virradó éjszaka

Másnap, január 8-án reggel, miután egy napot és egy éjszakát töltöttek a karámban, Cyrus Smith és Ayrton dolguk végeztével visszatértek a Gránitpalotába.

A mérnök nyomban egybehívta társait, és közölte velük, hogy a Lincoln-szigetet borzalmas veszély fenyegeti, s azt nem tartóztathatja föl semmilyen emberi hatalom.

- Barátaim - mondta mély megrendüléstől remegő hangon -, a Lincoln-sziget nem tartozik azok közé a szigetek közé, amelyek addig léteznek, ameddig maga a földgolyó. A Lincoln-szigetet előbb vagy utóbb végpusztulás emészti el, ennek oka magában a szigetben rejlik, s ettől semmi sem mentheti meg!

A telepesek előbb egymásra néztek, aztán a mérnökre bámultak. Nem fogták föl szavai értelmét.

- Magyarázza meg, Cyrus, mit akar ezzel mondani! - kérte Gedeon Spilett.

- Megmagyarázom - válaszolta Cyrus Smith -, helyesebben megismétlem azt a magyarázatot, amelyet néhány perces négy szemközti beszélgetésünk alkalmával Nemo kapitánytól hallottam.

- Nemo kapitánytól? - kiáltottak föl a telepesek.

- Igen, ez volt utolsó szolgálata, amellyel halála előtt meg akart segíteni minket!

- Az utolsó szolgálata? - kiáltotta Pencroff. - Az utolsó szolgálata? Dehogyan! Majd meglátják, hogy Nemo kapitány halála után is segítségünkre lesz!

- De hát mit mondott önnek Nemo kapitány? - kérdezte az újságíró.

- Tudják hát meg, barátaim - válaszolt a mérnök. - A Lincoln-sziget helyzete nem olyan, mint a többi csendes-óceáni szigeté, különleges szerkezete, amelyet Nemo kapitány ösmertetett meg velem, előbb vagy utóbb arra vezet, hogy tengermélyi alapzata kimozdul a helyéből...

- Micsoda? Hogy a Lincoln-sziget kimozdul a helyéből? Ugyan már! - füstölgött Pencroff, és bármennyire tisztelte is a mérnököt, nem állhatta meg, hogy ne vonogassa a vállát.

- Hallgasson meg, Pencroff - folytatta a mérnök. - Íme, elmondom, mit észlelt Nemo kapitány, és mit észleltem magam is tegnap, a Dakkar-kripta átvizsgálásakor. Ez az üreg a sziget mélyébe, egészen a vulkánig hatol, és a tűzhányó hegy központi kürtőjétől csupán a barlang hátsó fala választja el. Mármost, ezt a falat repedések és hasadások barázdálják, s ezeken át máris kénes gázok szivárognak ki a tűzhányó belsejéből...

- Hát aztán? - kérdezte Pencroff, és böszön ráncolta homlokát.

- Hát aztán megállapítottam, hogy a rések egyre tágulnak, a bazaltfal mindinkább meghasadzik a belső nyomástól, és előbb vagy utóbb, valószínűleg rövid időn belül utat enged az üreget kitöltő tengervíznek...

- Helyes! - vágta rá Pencroff, aki még mindig tréfálkozni próbált. - A víz kioltja a tüzet, s azzal mindennek vége lesz!

- Bizony, mindennek vége lesz! - felelte Cyrus Smith. - Aznap, amikor a tengervíz betódul az áttört falon át, előnti a központi krátert, és lehatol a sziget gyökeréig, ahol a kitörésre váró anyag fortyog, s aznap, Pencroff, a Lincoln-sziget éppúgy a levegőbe röpül, ahogy fölrobbanna Szicília is, ha a Földközi-tenger az Etnába ömölnék!

A mérnök olyan határozottan jelentette ki mindezt, hogy a telepéseknek eszükbe sem jutott semmiféle ellenvetés. Megértették, mekkora veszedelem fenyegeti őket.

Egyébiránt meg kell mondanunk, hogy Cyrus Smith egyáltalán nem túlzott. Sokan jutottak már arra az ötletre, hogy mivel csaknem valamennyi vulkán tó vagy tenger partján emelkedik, a tenger vagy a tó vizével oltsák ki ezeket a tűzhányókat. Azt azonban nem tudták ezek az okoskodók, hogy mit kockáztatnának ezzel a kísérlettel: úgy fölrobbantanák a földgömb egy részét, mint valamely túlfűtött kazánt. Ha a víz több ezer foknyi forróságra hevített, zárt térbe tódul, akkor ott olyan hirtelenséggel válik gőzzé, hogy nincs az a vastag földkéreg, amely ekkora nyomásuk ellenáll.

Nem lehetett hát semmi kétségük, hogy a szigetet szörnyűséges megrázkódtatás fenyegeti, mégpedig a közeli jövőben, mert a Lincoln-sziget csak addig létezik, amíg a Dakkar-kripta hátfala be nem szakad. És ez nem hónapok, nem is hetek, hanem napok, sőt talán csupán órák kérdése!

A telepések első érzése mélységes fájdalom volt! Nem is közvetlenül fenyegető veszedelmükkel törődtek, hanem, arra gondoltak, hogy a földre, amely menedéket adott nekik, a szigetre, amelynek talaját ők művelték meg, amelyet annyira megszerettek, s amelynek fölvirágoztatására annyi tervet szőttek, menthetetlen megsemmisülés vár! Mennyi munkájuk, mennyi igyekezetük megy vele veszendőbe!

Pencroff arcán kövér könnycsepp gördült alá, még csak nem is próbálta titkolni.

A telepések kis ideig beszélgettek még. Azt latolgatták, számíthatnak-e még egyáltalán valamilyen kedvező fordulatra; de végeredményképpen megállapították, hogy egyetlen veszteni való percük sincs: a vitorlás építését minden erővel siettetniök kell, mert ez a Lincoln-sziget lakóinak egyetlen menekülési lehetősége.

Valamennyi kéz nekilátott az ácsolásnak. Ugyan mire való is lett volna most aratni, terményt behordani, vadászni, a Gránitpalota élelmiszerkészleteit gyarapítani? A raktár és az éléskamra készlete bármilyen hosszú átkelésre is bőségesen fedezte a telepések szükségleteit. Most csak az a fontos, hogy a hajó használható állapotban legyen, mielőtt az elkerülhetetlen katasztrófa valóban bekövetkezik.

Lázás buzgalommal fogtak neki megint a munkának. Január 23-ig a fele palánkozatot fölrakták a hajóra. A tűzhányó csúcsán egyelőre semmiféle változás nem mutatkozott. Mindaddig csak lánggal és izzó kődarabokkal elegyes gőz és füst fakadt föl a kráterből. De a 23-ról 24-re virradó éjszakán a lávatömegek elérték a tűzhányó első emeletét, és nyomásuk lesodorta a hegy kalap alakú kúpját. Szörnyű robaj hallatszott. A telepések az első pillanatban azt hitték, hogy a sziget máris kimozdult a helyéből. Hanyatt-homlok rohantak ki a Gránitpalotából.

Hajnali két órára járt az idő.

Az égbolt merő lángban állt. A felső kúp - az egész ezer láb magas, sok milliárd font súlyú hegytömeg - mindenestül a szigetre zúdult, olyan erővel, hogy a talaj belerendült. A kúp szerencsére észak felé konyult, és most a vulkán és a tenger közt húzódó homok- és tufasivatagra zuhant. A most már öblösen tátongó kráterből olyan vakító fény lövellt a mennyboltra, hogy a visszasugárzás közismert tüneménye folytán a levegő is fehérén izzónak rémlett. Ugyanekkor az újonnan keletkezett hegycsúcson folyóümlő láva - tele medencéből

kicsurranó víz módjára - széles zuhatag alakjában özönlött szét a lejtőn, s ezernyi tűzkigyó tekeredett lefelé a tűzhányó hegy oldalán.

- A karám! A karám! - kiáltott föl Ayrton.

Valóban, az új kráterből egyenesen a karám felé patakzott a láva, következésképpen a sziget termékeny részeire, a Vörös-patak forrásvidékére és a Fénymadár-erdőre tehát azonnali pusztulás várt.

Ayrton kiáltására a telepések az onaggák istállójába rohantak. A két állatot befogták a kordéba. Valamennyiüknek ugyanegy gondolat járt az eszében! Mennél gyorsabban a karámba kell jutniok, és ki kell szabadítaniok onnan a bezárt állatokat.

Hajnali három óra sem volt, amikor már a karámhoz értek. A kerítés mögül siralmas bögés hallatszott, jeléül a muflonok és a vadkecskék iszonyú rémületének. Az egyik izzó, cseppfolyós vulkáni patak már a legelőre ömlött, és fölperzselte a palánk felét. Ayrton egyetlen rántással föltépte a karám kapuját, és az állatok eszeveszetten száguldottak szanaszéjjel a szigeten.

Egy órával később a bugyborgó láva teljesen elborította a karámot, gőzzé forralta az udvarán keresztül csörgedező csermely vizét, lángba borította a kunyhót - úgy égett, akár a fölgyújtott szalmakazal -, és fölemésztette a deszkakerítést. A karámnak híre-hamva sem maradt!

A telepések küzdeni akartak a láva betörése ellen, meg is kísérelték, hogy szembeszálljanak vele, de mindhiába, hiszen e hatalmas elemi csapással szemben az ember teljességgel tehetetlen.

Megvirradt január huszonnegyedik napja. Cyrus Smith és társai, mielőtt hazatérnének a Gránitpalotába, meg akarták állapítani a lávaözön végleges irányát. A talaj a Franklin-hegytől általában a keleti part felé lejtett, s ezért a telepéseknek attól kellett félniök, hogy ha a Fénymadár-erdő sem tartóztatja föl a lávafolyamot, akkor egészen a Kilátó-fennsíkig hömpölyög alá.

- A tó megvédelmezz bennünket - mondta Gedeon Spilett.

- Remélem! - válaszolta Cyrus Smith, de csak ezt az egy szót felelte.

A telepések szerettek volna átjutni arra a homoklapályra, amelyre a Franklin-hegy felső kúpja rázuhant, de a lávafolyam útjukat állta. A tűzőzön egyik ága a Vörös-patak völgyét követte, másik ága a Zuhatag-patakét, és útjában gőzzé sutorogtatta mindkét patak vizét. A telepések arra még csak nem is gondolhattak, hogy átkeljenek a lávaözönön, sőt egyre hátrébb kellett vonulniok előle. A lefejezett tűzhányó fölismérhetetlenné torzult. Ahol régebben a kráter szája nyílt, ott most sík, lapos tető látszott. A déli és a keleti oldalon egy-egy nyílás szakadt föl, és mindkettő szüntelenül ontotta a lávát, s ekként két, egymástól elkülönült lávaáradat ömlött alá a hegymeredélyen. Az új kráter fölött kavargó füstpamatok és gázfelhők sűrű páratömegekkel vegyültek össze, s az egész egyveleg vaskos gomolyokban terjengett a sziget fölé. Hatalmas villámcsapások dörrenései keveredtek a hegy morájába. A kráter torkából sziporkázva lángoló szikrák szökkentek a magasba, némelyiket több mint ezerlábnyira hajította föl a kitörés ereje; az izzó kődarabok szétrobbantak a sziget fölött elterülő felhőben, és kartácsbomba töltetként záporoztak vissza a földre. A mennybolt újabb meg újabb villámcsapásokkal felelt a vulkán kitörésére.

A telepések a Fénymadár-erdő szélén kerestek menedéket, de reggel hét óra tájban már ott is tarthatatlanná vált a helyzetük. Már nemcsak a körülöttük egyre-másra szerteröpdős kőtörmelék és szilánkzapor zuhogásától kellett tartaniok, hanem a Vörös-patak medréből kiáradó láva még azzal is fenyegette őket, hogy előnti a karámból hazavezető utat. Az erdőszéli

szálfák már tüzet is fogtak, a hirtelen gőzzé sisteredő belső nedvek úgy repesztették szanaszéjjel a törzsüket, mint megannyi röppentyű hüvelyét; a kevésbé nedvdús fák egyelőre érintetlenül meredeztek az izzó áradás közepette.

A telepések hazafelé indultak a Karám úton. Lassan haladtak, úgyszólván lépésről lépésre adták föl a terepet. A talaj lejtőssége miatt azonban a lávafolyam egyre gyorsabban hömpölygött kelet felé; az első ömlenytömegek csakhamar szilárd közetté dermedtek, de újabb meg újabb égő lepényrétegek özönlöttek keresztül rajtuk.

Ezalatt a lávafolyam egyik főága egyre fenyegetőbb nyomulással tört előre a Vörös-patak völgyében. Az erdőnek ez a része már lángban állt; a törzsek töve recsegve-ropogva sült a forró lávában, lombjuk fölött már roppant, sötét füstgomolyok feketélltek.

A telepések megtorpantak a tőszegélyen, félmérföldnyire a Vörös-patak torkolatától. Élet és halál kérdése dől most el számukra.

Cyrus Smith megszokta, hogy a nehéz helyzetekkel józan mérlegelés alapján nézzen szembe, s mivel tudta, hogy olyan emberekkel van dolga, akik el bírják viselni az igazságot, bármilyen lesújtó is az, így szólt ekkor barátaihoz:

- Ha a tó föltartóztatja a lávafolyót, akkor a sziget egy része megmenekül a teljes pusztulástól, ha ellenben benyomul a Vadnyugat-vadonba is, akkor egyetlenegy fa, egyetlenegy fűszál sem marad meg a sziget felszínén. Akkor pedig már legföljebb csak a letarolt, kopár sziget fölrobbanása szabadíthat meg bennünket a lassú éhhaláltól...

- Akkor hát ne is dolgozzunk tovább? Hagyjuk félbe a hajóépítést?! - kiáltotta Pencroff, és kezét karba fonta, lábával pedig nagyot dobbantott.

- Nem, Pencroff - felelte Cyrus Smith -, az ember teljesítse végsőkéig a kötelességét!

Ebben a pillanatban a lávafolyam, amely ezalatt sorra emésztette el a szépséges szálfákat, utat tört magának egészen a tó partjáig. Ott a talaj körös-körül kútkávaként föltüremlett valamelyest: ha ez a perem némiképp magasabb, akkor talán elegendő is lett volna, hogy föltartóztassa a torló lávaözönt.

- Munkára! - kiáltotta Cyrus Smith.

A telepések nyomban megértették a mérnök szándékát. Gátak közé kell szorítaniok a tűzáradatot, hogy ezzel a tó tájára tereljenek.

A telepések az ácsszerűbe rohantak. Ásót, csákányt, baltát ragadtak, és kidöntött fákkal, fölhányt földdel néhány óra alatt sikerült három láb magas és néhány száz láb hosszú védőgátat emelniök. Amikor véget ért a munka, úgy érezték, mindössze néhány percig dolgoztak!

Ideje is volt, hogy elkészüljenek. A cseppfolyós anyagok csaknem azonnal elérték a védősánc alsó részét. A lávaömleny úgy földuzzadt, mint partjai közül kitörni készülő folyam, s már-már úgy látszott, hogy átcsap az egyetlen akadályon, s aztán elárasztja az egész Vadnyugat-vadont... A támfal azonban helytállt, s az izzó áradat, egy percnyi szívdermesztő tétovázás után, húszlábnyi magasságból a Grant-tó vizébe zúdult.

A telepések zihálva, némán, mozdulatlanul nézték a két elem küzdelmét.

Micsoda látvány!

Tűz és víz viaskodása!

Milyen toll tudná leírni ezt a borzalmasan csodálatos jelenetet, s milyen ecset tudná lefesteni?

A víz sívítva sisteredett gőzzé a bugyborgó láva hevétől. A levegőbe törő gázok elképzelhetetlen magasságokig fölörvénylettek, olyan szilajsággal, mintha valamilyen óriási kazán

hirtelen kinyílt szelepeiből tódultak volna elő. Ám bármennyire jelentős mennyiségű víztömeg rengett is a tóban, előbb vagy utóbb el kellett párolognia, hiszen a beletorkolló patakok mind kiapadtak, a lávafolyam viszont kimeríthetetlen forrásból táplálkozott, és újabb meg újabb hullámokban, szüntelenül ontotta a tóba fehéren izzó, cseppfolyós anyagát.

A tóba hömpölygő első lávahullámok szinte azonnal megszilárdultak, s az ömleny annyira fölgyüremlett, hogy felső rétegei kimagaslottak a tó vizéből. Felületén újabb meg újabb lávatömegek ömlöttek végig, ezek szintén hamarosan kővé dermedtek, de továbbra is fölfelé gyurmálódtak a tó közepe felé. Úgy rémlett, hogy a fölhalmozódó láva nemsokára teljesen föltölti a tavat, amelynek a vízfölöslege egyébiránt sehol sem öntött ki a medréből, hanem gőzzé forrva illant el belőle...

Fülsiketítő süvítés, sistergés, zubogás hasított át a levegőn, s a szél sodorta gőz esővé lecsapódva záporozott a tengerbe. A lávatöltés egyre növekedett, és a kővé meredt magmatömbök egymás hegyére-hátára tornyosultak.

A minap még oly csöndes víztömeg helyét most roppant, füstölgő sziklahalmaz foglalta el, mintha a tó feneké fölpuposodott volna, és ezer meg ezer zátonyt emelt volna a víz színe fölé. Képzeljük azt, hogy valamely tó vizét hatalmas orkán korbácsolja, és a fölcsapó habok jégkeményre fagynak holmi hirtelen támadt húszfokos hidegben - s akkor fogalmat alkothatunk magunknak arról, mivé vált a Grant-tó három órával a sebes ömlésű, ellenállhatatlan erejű lávafolyam bezúdulása után.

Ezúttal a tűz győzte le a vizet.

Ami a telepeseket illeti, számukra mindazonáltal szerencsés körülményt jelentett, hogy a lávaömlés a Grant-tó felé kanyarodott.

Ezzel mindenesetre néhány napos haladékot nyertek. A Kilátó-fennsík, a Gránitpalota és a hajóépítő műhely egyelőre megmenekült...

Mármost ezt a néhány napot arra kell fölhasználniok, hogy a hajóra rászögezzék a még hiányzó palánkozatot, és gondosan eltömítsék a réseket. Amint ezzel elkészülnek, tüstént vízre bocsátják a hajót, és valamennyien fölköltöznek a fedélzetére; a vitorlázatot és kötélzetet majd csak akkor szerelik föl, ha már a hajó saját elemébe jutott, s a vízen úszik. A telepeseknek azonban folyvást attól kellett rettegniök, hogy a sziget darabokra szakad, és mindenestül elpusztul, tehát a szárazföld nem nyújthat már menedéket lakóinak. Az eladdig oly biztonságosnak vélt Gránitpalota tömör sziklafalai bármely pillanatban összeomolhatnak!

A következő hat napon át, vagyis 25-től egészen 30-ig a telepések húsz ember munkáját végezték. Alig pihentek egy-egy órát, s a kráterből elősárgálló lángoszlopok világosságánál még az éjszakát is végigdolgozták.

A vulkáni anyagok ugyan még mindig özönlöttek a tűzhányó oldalából, de a kitörés szilaj bősége már alábbhagyott. Nagy szerencsájuk volt ez a telepéseknek, mert a Grant-tó medre már csaknem színültig megtelt: ha netán újabb lávatömegek tódulnak hegyébe a régieknek, ekkor mindenképpen kiöntenek a Kilátó-fennsíkra és a fővénypartra.

A sziget innenső fele tehát részben védelmet nyert, a keleti oldalát azonban nem óvta semmi.

Valóban, a Zuhatag-patak széles, mindkét oldalt lesuvadó, meredek völgyén aláhömpölygő lávafolyamnak semmi sem szegte útját. Az izzó, cseppfolyós ásványi anyag szétömlött a Vadnyugat-vadonban. Az évnek ez a perzselően meleg nyári szaka amúgy is kiszikkasztotta a fákat, a rengeteg tehát tüstént tűzbe borult, és a lángok a törzsek tövéből és lombkoronájuk legtetejéről egyaránt továbbharapódtak, a tűzvész rohamosan terjedt az ágas-bogas gallyak közt...

Úgy rémlett, hogy a sebes erdőtűz még a fák tövében tovább és tovább hatoló lávaáradatot is megelőzi a gyors tarolásban. A ragadozó és növényevő állatok, jaguárok, vadkanok, vízi-disznók, lajhárok, bundás és tollas vadak őrjöngő félelmükben a Hála-folyó partjára és a Léggömb-kikötőn túlra, a Hullámkacsa-mocsárba menekültek.

A telepeseket azonban annyira elfoglalta munkájuk, hogy ügyet sem vetettek a vadakra, még a legfélelmetesebbekkel sem törődtek. A Gránitpalotából egyébiránt végleg kiköltöztek, de a Kéményben sem kerestek menedéket, hanem sátor alatt tanyáztak, a Hála-folyó torkolatánál.

Cyrus Smith és Gedeon Spilett minden áldott nap ellátogatott a Kilátó-fennsíkra. Néhányszor Harbert is elkísérte őket, Pencroff azonban egyszer sem tartott velük, mert látni sem akarta az oly irtóztatóan eltorzult, földült szigetet!

A Lincoln-sziget valóban vigasztalan látványt nyújtott. Erdős részét teljesen csupasszá tarolta a láva. Egyetlen zöld facsoport emelkedett csak ki a pusztaságból, valahol a Kígyó-félsziget csúcsa táján. Itt is, ott is szénné üszkösült, póre rönkök meredeztek a magasba. A kisorvadt rengeteg maradványa még a Hullámkacsa-mocsárnál is sivárabb képet mutatott. Ahol valaha csodálatosan zöldellő növényzet pompázott, ott most vulkáni tufakövételek kusza halmaza borította a talajt.

A Zuhatag-patak és a Hála-folyó medréből egyetlen csepp víz sem szivárgott immár a tenger felé, s a telepeseknek még szomjúságuk csillapítására sem maradt volna elegendő édesvízük, ha a Grant-tó egy részét nem kíméli meg a lávaömlés. Szerencsére azonban amolyan tengerszemféle keletkezett a tó déli csücskében: a sziget egész ivóvízkészlete!

Északnyugaton éles körvonalakban rajzolódtak a láthatárra a tűzhányó zezugos taréjú, alsó hegyvonulatai, mintha megannyi gigászi karom marcangolná a televényt. Milyen gyötrelmes, milyen szívszaggató, milyen elborzasztó látományként kínozza mindez a telepeseket, akik mindeddig termékeny, erdő fődte, csermelyek öntözte, veteményekben dúskáló földön éltek, most pedig, szinte egyik pillanatról a másikra, kietlen sziklasivatag látától eliszapolt enyészetebe száműzettek, ahol már betevő falatjukat sem szerezhetnék meg, éhen vesznének, ha boldogabb időkben nem gyűjtöttek volna tartalékokat!

- Szívfacsaró látvány! - sóhajtott föl Gedeon Spilett.

- Bizony az, Spilett barátom - felelte a mérnök. - Csak azt adná meg az ég, hogy időben elkészítsük egyetlen menedékünket, a hajót!

- Úgy tetszik, hogy a tűzhányó valamelyest megnyugodott... nem találja, kedves Cyrus? Még javában okádja ugyan a látót, de ha nem tévedek, már nem olyan ijesztő bőséggel, mint eleddig!

- Ez, sajnos, nem sokat tesz - válaszolta Cyrus Smith. - A tűz még mindig ugyanúgy izzik a hegy belsejében, és a tenger bármelyik pillanatban rázúdulhat. Mi úgy élünk itt, mint valamilyen hajón, amelyen elolthatatlan tűzvész dühöng, az utasok pedig tudják, hogy a láng előbb vagy utóbb becsap a puskaporos kamrába, de nem tehetnek ellene semmit! Jöjjön, Spilett, jöjjön, ne vesztegessük az időt!

A következő nyolc napon, vagyis a február 7-ig terjedő időben, szakadatlanul ömlött a láva, a kitörések azonban szűkebb határok közt zajlottak le. Cyrus Smith főként attól rettegett, hogy a cseppfolyós vulkáni anyag elönti a partot is, és ebben az esetben nem kíméli meg a hajóácsműhelyt sem. A telepések mindazonáltal ezekben a napokban ismételtlen úgy érezték, hogy a sziget egész szerkezetében meg-megrendül, és ez szerfölött nyugtalanította őket.

Február 20-án már csak egy hónap hiányzott a hajó vízre bocsátásához.

Vajon áll-e addig a sziget?

Pencroff és Cyrus Smith úgy tervezték, hogy mihamarabb sikerül eléggé vízállóvá szigetelniük a bordázatot, azonnal tengerre bocsátják a hajót. A fedélzetet, a belső berendezést és a vitorlátot majd utóbb szerelik föl, egyelőre az a legfontosabb, hogy a telepesek biztos menedékhez jussanak valahol a szigeten kívül. Még az is lehet, hogy a hajót elvontatják a Léggömb-kikötőbe, vagyis mennél távolabb a kitörés góciától; a Hála-folyó torkolatánál, a Menedék-zátony és a gránitfal közti csatornán ugyanis az a veszély fenyegette, hogy a földrétegek elsuvadása esetén összeroncsolják a leomló sziklatömbök.

A telepesek tehát teljes erejükből azon igyekeztek, hogy mielőbb befejezzék a hajó törzsének összeácsolását.

Március 3-án már úgy számították, hogy tíz napon belül vízre bocsáthatják a hajót.

Kezdett visszatérni a bizakodás a szívekbe, s a szigeten tartózkodásuk negyedik esztendejében oly sok kemény megpróbáltatást kiállott telepesek ismét reménykedtek! Pencroff maga is már-már ocsúdni látszott ama búskomor sótlanságból, amely birodalmuk romjai és pusztulása láttán eluralkodott rajta. Most már csak a hajóra gondolt, abban összpontosult minden reménysége.

- Elkészülünk vele! - biztatta a mérnököt. - Elkészülünk vele, Cyrus úr, de éppen ideje is lesz, mert már múltóféltben van a nyár, és nemsokára benne leszünk a napéjegyenlőség időszakában. Sebaj, legfőljebb kikötünk a Tabor-szigeten, és ott majd csak kihúzzuk a telet! A Tabor-sziget a Lincoln-sziget után! Ah, micsoda szörnyűség!... Sose hittem bizony, hogy ezt kell megélnem!

- Siessünk! - felelte a mérnök rendíthetetlen nyugalommal.

És egyetlen percet sem veszítve csak dolgoztak, dolgoztak tovább.

- Vajon mindez akkor is megtörtént volna, gazdám, ha élne még Nemo kapitány? - kérdezte Nab néhány nappal később Cyrus Smithtől.

- Igen, Nab - felelte a mérnök.

- Én bizony nem hiszem! - súgta Pencroff a néger fülébe.

- Magam sem! - válaszolta Nab mélyszégyenű meggyőződéssel.

Március első hetében a Franklin-hegy újra fenyegetően jelentkezett.

Üvegszálszerűen szúróssá jegecesedett lávaszilánkok zápora esőzött a szigetre. A kráter ismételtelen megtelt lávával, s az izzó magma a vulkán mindkét oldalán kiöntött. A tűzfolyam végigzúdult a már megszilárdult tufarétegeken, és letarolta azokat az ösztövérfatörzscsonkokat is, amelyek annak idején ellenálltak az első kitörésnek. A láva ezúttal a Grant-tó délnyugati partja mentén ömlött végig, túláradt a Glicerín-patakon, és betódult a Kíló-fennsíkra.

Ez az utóbbi csapás, amely a telepesek művét érte, mélyen lesújtotta valamennyiüket. A malomból, a majorság épületeiből, az istállókból semmi sem maradt. A riadt szárnyasok százfelé menekültek. Top és Jup is sokféle jelét adta a legnagyobb rémületnek, és ösztönös borzadásuk közeli katasztrófát jósolt.

A sziget állatvilágának jó része már az első kitöréskor odaveszett. Az életben maradottak a Hullámkacsa-mocsárban találtak menedékre, kivéve azt a néhányat, amely a Kíló-fennsík rejtőzött el. Végül azonban ez az utolsó oltalmuk is elpusztult, s a gránitfal peremén átcsapó lāvapatakok tűzzuhatként özönlöttek le a fővénysávra...

Nincs toll, amely leírhatná a látvány iszonyú fönségességét! Éjnek évadján olvadt érc „Niagara” zuhogott le a magasból, fölötte szikrázó gőzfelhők gomolyogtak, alatta pedig fehérén izzó lávatömegek bugyborogtak a fövényparton.

A telepések most már utolsó mentsvárukba szorultak, és noha a hajótörzs felső eresztékeit még nem dugarozták kellőképpen kátránytömítéssel, elhatározták, hogy a vízi járművet mindenképpen tengerre bocsátják!

Pencroff és Ayrton tüstént nekifogott a készületeknek, hogy másnap, március 9-én hajnalban vízre eresszék a hajót.

De a március 8-ról 9-re virradó éjszakán mérhetetlen gőzoszlop tört föl a kráterből, és irtózatos dőrej közepette több mint háromezer lábnyira tornyosult a sziget fölé. A Dakkar-kripta belső fala nyilvánvalóan engedett a gázok nyomásának, beomlott, s a tengervíz a központi kürtön keresztül bezúdult a tűzokádó torokba, s ott tüstént gőzzé forrt.

A kráter maga azonban szűknek bizonyult, a tömérdek vízgőz nem talált benne elégséges kivezető utat...

A levegőget hirtelen akkora robbanás dőreje reszkettette meg, amelyet százmérföldnyire is hallani lehetett.

Egész hegydarabok omlottak a Csendes-óceánba, és néhány perc múltán tenger borította azt a helyet, ahol nemrégén még a Lincoln-sziget virágzott.

HUSZADIK FEJEZET

Magános szikla a Csendes-óceán közepén - A Lincoln-sziget telepeseinek végső menedéke

A halál árnya - Páratlan segítség - Miért és hogyan talált a D u n c a n a Lincoln-sziget helyére? - Nemo kapitány utolsó jócselekedete - Sziget a szárazföldön - Nemo kapitány sírja

A Csendes-óceán habjaiból harminc láb hosszúságú és tizenöt láb szélességű, magános sziklahát emelkedett ki, mindössze tízlábnyira, az egyetlen szilárd pont, amelyen nem csapott át az áradat.

Ennyi maradt meg a Gránitpalota roppant bazalttömbjéből!

A sziklafal előbb megingott, aztán kizökkent a helyéből, s végül összeomlott, de a nagyterem néhány sziklája úgy halmozódott egymásra, hogy kiemelkedő szirtet képezett. Körülötte minden mást elnyelt a mélység: vízbe süllyedt a Franklin-hegy alsó kúpja, amelyet darabokra zúzott a robbanás, a Cáva-öböl két láva-állkapcsa, a Kilátó-fennsík, a Menedék-zátony, a gránitsziklás Léggömb-kikötő, a bazaltboltozatú Dakkar-kripta, sőt eltűnt még a kitörés góciától oly távol eső hosszú Kígyó-félsziget is!

Az egész Lincoln-szigetből nem maradt egyéb, mint az a talpalatnyi szikladarab, amelyen most a hat telepes és kutyájuk, Top, menedéket talált.

A négy lábúak is mind elpusztultak a katasztrófában, a madarakat éppúgy, mint a sziget állatvilágának megannyi más képviselőjét sziklák morzsolták össze, vagy a tengerbe fúltak; szegény, szerencsétlen Jup szintén valamelyik sziklahasadékban lelte halálát!

Cyrus Smith, Gedeon Spilett, Harbert, Pencroff, Nab és Ayrton is csak azért menekült meg, mert amikor a sziget törmelékei mindenfelől zuhogtak körülöttük, őket sátrukból a tengerbe röpítette a robbanás.

Mire ismét a víz felszínére buktak, nem láttak egyebet, mint fél kötélhossznyira ezt a szikla-roncsot: odaúsztak, és fölkapaszkodtak a tetejére.

Kilenc napja tengődtek már ezen a szirten!

Valamicske élelem - a Gránitpalota raktárából hordták ki, még az összeomlás előtt -, néhány korty fölgyülemlett esővíz egy sziklahorpadásban: ez most a boldogtalanok minden tulajdona. Utolsó reményük, a hajó, szilánkokra tört szét. A sziklazátont tehát semmiképpen sem hagyhatják el. Tüzük nincs, sőt lehetőségük sincs, hogy csiholjanak.

Pusztulásra ítéltettek!

Aznap, március 18-án, noha addig is csak a legszükségesebbet fogyasztották, mindössze kétnapi élelmük maradt. Ebben a helyzetben már sem az ész, sem a tudás nem segíthetett rajtuk. Isten kezében voltak.

Cyrus Smith megőrizte nyugalmát. Gedeon Spilett idegesen, Pencroff pedig szilaj dühvel rótt a föl s alá a sziklát. Harbert nem mozdult el a mérnök mellől, úgy tekintett reá, mintha tőle várna segítséget, noha tudhatta, hogy már a mérnök sem segíthet. Nab és Ayrton szemlátomást beletörődtek sorsukba.

- Micsoda nyomorúság! Micsoda nyomorúság! - hajtogatta Pencroff minduntalan. - Ha csak egy dióhéjnyi sajkánk volna, hogy a Tabor-szigetre juthassunk rajta! De semmink, semmink!

- Szerencse, hogy Nemo kapitány ezt már nem élhette meg! - mondta egy ízben Nab.

A következő öt nap során Cyrus Smith és szerencsétlen társai a legcsekélyebb adagokra szorítkozva sanyarogtak, csupán annyit ettek, hogy éhen ne haljanak. Valamennyien végsőkéig elgyöngültek. Harbert és Nab lázálomszerű kábulatában néha már félrebeszél.

Élhetett-e bennük ilyen körülmények közt akár csak szemernyi remény is?

Nem!

Mit várhattak még?

Azt, hogy hajó húz el a sziklazátony látókörében? De hiszen tapasztalatból tudták, hogy a Csendes-óceánnak ezen a részén soha nem jár hajó! Vagy tán arra számítanak, hogy valamilyen csodálatos vakvéletlen éppen ez idő tájt vezérli a skót jachtot Ayrtonért a Tabor-szigetre? Ez merőben valószínűtlennek látszott, s egyébiránt, még ha a jacht valóban kiköt is a Tabor-szigeten, akkor sem történik egyéb, mint hogy kapitánya átkutatja Ayrton egykori lakhelyét, majd dolgavégetlenül ismét kihajózik a tengerre, és észak felé, alacsonyabb szélességi fokokra vezényli a *Duncant*, hiszen a telepések még nem helyezték el a szigeten az Ayrton hollétét közlő értesítést!

Nem! A telepések semmilyen reménységet nem táplálhattak az iránt, hogy valaha is megmenekülnek, és szörnyű halál lesett reájuk: az éhhalál és a szomjhalál martalékaul esnek ezen a puszta szirten!

Élettelenül heverték a sziklaroncon, azt sem tudták már, hogy mi történik körülöttük. Csak Ayrton emelte föl utolsó erőfeszítéssel a fejét, hogy kétségbeesett, reményvesztett pillantást vessen a tengersizivatagra!...

S íme, akkor, március 24-nek hajnalán, Ayrton egyszer csak kinyújtott karral a végtelen térség egyik pontja felé mutatott, aztán föltápáskodott, előbb fél térdre, aztán talpra emelkedett, és kezével mintha jeleket adott volna valakinek...

Hajó jelent meg a sziget láthatárán!

És ez a hajó korántsem tévelygett taláломra a tengeren. Teljes gőzzel, nyílegyenest a sziklazátony felé tartott; a szerencsétlen telepések már órákkal korábban észrevehették volna, ha van annyi erejük, hogy figyeljék a horizontot!

- A *Duncan!* - suttogta Ayrton, s azzal ájultan összerogyott.

Amikor Cyrus Smith és társai, gondos ápolás után, visszanyerték eszméletüket, egy gőzhajó kajütjében találták magukat, és nem értették, hogyan szabadultak a haláltól.

Ayrton egyetlen szava mindenre magyarázatot adott.

- A *Duncan!* - suttogta az egykori fegyenc.

- A *Duncan!* - ismételte Cyrus Smith.

S karját az ég felé tárva, fölkiáltott:

- Ó, mindenható Isten, mégiscsak azt akartad, hogy megmeneküljünk!...

Valóban, a *Duncan*, Glenarvan lord jachtja vette fedélzetére a telepéseket; ekkor már Robert Grant - Grant kapitány fia - teljesített rajta kapitányi szolgálatot, s azért küldték a Tabor-szigetre, hogy keresse meg Ayrtont, és tizenkét évi száműzetés után vigye vissza hazájába!...

A telepések tehát megmenekültek, és a hajó már hazafelé is tartott velük!

- Robert kapitány - kérdezte Cyrus Smith a gőzös parancsnokától -, vajon hogyan jutott eszükbe, hogy miután nem találták Ayrtont, és elhagyták a Tabor-szigetet, további száz mérföldet hajózzanak északkelet felé?

- Azért, Smith úr - hangzott Robert Grant válasza -, hogy megkeressük Ayrtont, önt és társait!

- Társaimat és engem?!

- Magától értetődik! A Lincoln-szigeten!

- A Lincoln-szigeten?! - kiáltott föl egyszerre Gedeon Spilett, Harbert, Nab és Pencroff, határtalan megrökönydéssel.

- Hogyan szerzett ön tudomást a Lincoln-sziget létezéséről? - kérdezte Cyrus Smith. - Hiszen ez a sziget egyetlen térképen sem található!

- Az az üzenet értesített róla, amelyet önök hagytak számunkra a Tabor-szigeten - felelte Robert Grant.

- Üzenet?! - kiáltott föl Gedeon Spilett.

- Természetesen. Íme, ez az... - válaszolta Robert Grant, s azzal fölmutatott egy levelet, amelyben valaki pontosan megjelölte, hogy a Lincoln-sziget mely szélességi és hosszúsági fokok metszéspontján fekszik, és közölte, miszerint Ayrton ott található „öt amerikai telepes társaságában”...

- Nemo kapitány!... - rebegte Cyrus Smith, miután fölismerte, hogy az írás ugyanattól a kéztől származik, mint a karámban lelt levél!

- Ó, most már mindent értek! - mondta Pencroff. - Ő vette kölcsön annak idején a mi *Bonadventure*-ünket, és magánosan vállalta az átkelés kockázatát, hogy a Tabor-szigeten...

- ...elhelyezhesse ezt az értesítést! - fejezte be a mondatot Harbert.

- Nemde, igazam volt - kiáltott föl a tengerész -, amikor azt állítottam, hogy a kapitány még halála után is tehet nekünk szolgálatot!

- Barátaim - szólt Cyrus Smith mélyen meghatott hangon -, imádkozzunk, hogy Isten fogadja irgalmába Nemo kapitánynak, a mi megmentőnknek a lelkét!

A telepesek Cyrus Smith szavára kalaplevéve halk fohászt mormoltak Nemo kapitány lelki üdvösségéért.

Az utána támadt csöndet Ayrton törte meg; odalépett a mérnökhöz, és csak ennyit mondott:

- Hová tegyem a ládikót?

Ayrton a legnagyobb végveszedelemben, a sziget tengerbe süllyedésének pillanatában, élete kockáztatásával megmentette a kincsesládát, most pedig híven átnyújtotta a mérnöknek.

- Ayrton! Ayrton!... - mondta Cyrus Smith mélységes megindultsággal.

Aztán Robert Grant felé fordult, és így szólt:

- Uram, önök bűntevőt hagytak a Tabor-szigeten, s most olyan férfira találtak, akit a vezeklés visszavezetett a becsület útjára... Büszke vagyok, hogy kezet szoríthatok vele!

A telepesek ekkor elbeszélték Robert Grant parancsnoknak Nemo kapitány és a Lincoln-szigeti telepesek különös történetét. Majd vázlatot készítettek arról a szirtről, amely megmaradt a sziklaomladékból, hogy a jövőben az is rákerüljön a Csendes-óceán térképére; aztán a kapitány kiadta a parancsot: forduljanak vissza.

Tizenöt nap múltán a telepesek partra szálltak Amerikában, megtudták, hogy hazájukban immár béke honol, s mint mindig is remélték, az elvihartzott szörnyű belháború után Észak igazságos ügye diadalt aratott a déli rabszolgatartókon.

A Nemo kapitány ládikójában talált kincs nagy részén a Lincoln-sziget telepesei hatalmas földterületet vásároltak Iowa államban. A *Duncan* fedélzetén hazatért hajdani hajótöröttek kiválasztották a legszebb gyöngyszemet a sok közül, s elküldték emlékül Glenarvan lord feleségének.

Cyrus Smith és társai meghívták közös földtulajdonukra mindazokat, akiknek valaha a Lincoln-sziget vendégbarátságát szándékoztak följánlani. Nagyszerű települést alapítottak, s annak a Lincoln-telep nevet adták a Csendes-óceán mélységeibe merült sziget emlékéül. Folyót is találtak földjükön, s ezt Hála-folyónak nevezték, a birtokukon emelkedő hegyet Franklin-hegynek hívták, kis tavacskaikat Grant-tónak keresztelték, erdejüket Vadnyugat-vadon néven emlegették. Úgy festett az egész, mint valami sziget a szárazföldön.

A telep a mérnök és társai találékony vezetésével gyorsan virágzásnak indult. Ott élt a Lincoln-sziget valamennyi egykori telepese, mert megfogadták, hogy soha többé el nem hagyják egymást: Nab természetesen a gazdája mellett maradt, Ayrton minden áldozatot vállalt a közös ügy érdekében, Pencroff lelkesebb farmerré vált, mint amilyen tengerész volt valaha, Harbert folytatta és Cyrus Smith irányításával be is fejezte tanulmányait, ami pedig Gedeon Spilettet illeti, ő napilapot alapított, s a New Lincoln Herald rövidesen a világ legjobban értesült újságjainak sorába került.

Glenarvan lord és felesége, lady Glenarvan, John Mangles kapitány és felesége, Mary, Robert Grant húga, maga Robert Grant, Mac Nabbs őrnagy és általában mindazok, akik szerepet játszottak Grant kapitány és Nemo kapitány kettős történetében, meglátogatták telepükön Cyrus Smith mérnököt és barátait több ízben is.

A telep lakói végül is boldogan éltek, éppoly szoros egyetértésben, mint az elmúlt idők során; a Lincoln-szigetet azonban sohasem felejtettek el, örökre emlékezetükben élt az a sziget, ahová valaha nincstelenül és koldusszegényen érkeztek, ám ahol tudással és szorgalommal teljes négy esztendőn át mégis megszerezték minden szükségletüket, és amely szigetből immár semmi más nem maradt, mint az a magános, hullám verdeste gránitszikla a Csendes-óceán kellős közepében: sírköveként ama férfiúnak, akit valaha Nemo kapitány néven ismert a világ!

.oOo.